

ROLFIN
SHIMIA

1131

22

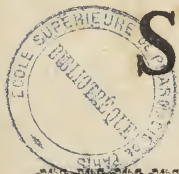
11134

11134

GVERNERI ROLFINCII,
PHIL. AC MED. DOCTO-
RIS ET PROFESSO-
RIS PUBLICI

CHIMIA
IN ARTIS FOR-
MAM REDACTA,

Sex Libris
comprehensa.

J E N Æ,
SAMUEL KREBS CURABAT.

ANNO M DC LXII

de l'organisation pour le 16 Mars 1909
manuscrit de l'organisation
collationné le 16 Mars 1909

PROCES-VERBAL
de la séance du 16 Mars 1909

CHIFFRE
de la séance du 16 Mars 1909

RECAPITULATIF
de la séance du 16 Mars 1909

ANNEXES
de la séance du 16 Mars 1909

ILLUSTRISSIMI
DOMINI,

DN. HENRICE

SECUNDE, SENIOR,

DN. HENRICE NONE,

DN. HENRICE DECIME,

FRATRES GERMANI,

Domini à Plauen/Domini in Grätz/

Grannichfeld/Gerau/Schleitz & Lobenstein/

JUNIORIS LINEÆ, RUTHENI,

PATRIÆ PATRES,

DOMINI CLEMENTISSIMI.

Agna heroicæ pro-
sapiæ vestræ Ruthe-
nicæ est eminentia,
magnus splendor, di-

gnitas magna. Incerta sunt plerumque rerum magnarum exordia, densoque sub caliginis peplo frequenter à longinquâ avi occultantur intercapedine. Origo illustrissimæ domus hujus est in aprico. Hanc qui ignorat, in veterem memoriâ peregrinatur. Nulla oblivionis velo illam potuit involvere annorum series.

Italia erat gloriæ vestrorum majorum theatrum, laudum plenum. In eâ magnis gerendis negotiis, sub Tiberio Casare, nunquam notabantur minores.

Non

Non satis erat una tellus. Angustiis domesticis non contenti, laxius virtutis meritorumque spacium quærebant, cupidi sua trophæa exterorum inscribere columnis, imitati consilia veterum, qui nihil se memoratu dignum gesturos arbitrabantur, nisi vim belli aliò transferrent. Cum Drusi Germanici exercitu in Germaniam migrarunt bellicosi Heroes, magnorum conatuum & arduorum laborum non autores modò, sed etiam participes, militiæ victoriosæ principes, armatæ manui adeò venerabiles, ut ni-

hil cum illis, & pro illis facturæ cupidissimè viderentur, arduis expeditionibus in Tartariam & Rusiam, unde & Rutheni dicti, celebres, Romanæ gloriæ vindices, hostilis ferociæ terrores, utriusque admiratio. Militaris disciplinæ observantissimi, non absolvebant militiam à legibus, à disciplinâ, ab ordine, sed intrâ recti terminos acriter retinebant, Principesque Voigtsbergæ & Plaviæ audiebant.

Eorum res gestæ non admirationem modò & facundiam, sed & humanam exsuperant fidem. Majora fuerunt, quàm fama

mâ feruntur, futura utique clariora, si parem rebus essent nata scriptorem. Nitent adhuc sub Romanæ aquilæ tutelâ, in summo rerum fastigio ceræ veteres: splendent omni magno fortunæ paratu circumdati fascēs, ob datam fidem indefessam, animique heroici promptam & expeditam alacritatem, Eois, Hesperiiisque plagis noti.

Vos natalium excelsam originem virtute æquatis: quam majores gloriam comparavêre armis, vos pacis amore conservatis. Naturæ dona & bona illustratis studio immortalitatis,
eam-

eamque ex rerum rectè gerendarum curâ expectatis. Per Vos templorum sacri nitent cultus: magno in precio sunt eorum ministri: per Vos justitia floret, manibus ejus concreta bilanx omnia exactissimo perpendit æquilibrium: per Vos gymnasiorum & scholarum præfides & alumni honestis ad virtutum fastigia pelliciuntur stipendiis: Vestrâ curâ regimini admotâ cuivis datur altum & pingue in literarum studiis locare ocium. Quin etiam saluti subditorum ut consulatur, medicinam benignè habetis, officinas

cinas pharmaceuticas publicas
ab omni apparatu trium regno-
rum instructissimas conserva-
tis, chimiam divinum coelitus
concessum mortalibus donum,
ejusque cultores multis profe-
quimini honoribus. Imò ea
vestræ domus est felicitas, quod
prius defatigentur subditi lau-
dando & admirando animi Ve-
stri magnitudinem, clementiam,
& benignitatem vestram, quam
Vos faciendo gloriâ quæ digna
sunt sempiternâ. Cum non de-
sint facundiores, qui hanc cir-
cumfusam orbi vestro serenita-
tem feris pandant nepotibus,

b

ego

ego sacra hæc silentio peragam,
& sincero animi affectu tacitas
laudes admirari malo, quàm di-
vinum coelestium virtutum
consensum impari prædicatio-
ne devenustare. Magna in sce-
nam produco vestra in me me-
rita. Vos consilia mea medica
gratiosè audivistis, me lateri ve-
stro adsidere voluistis, mune-
ribus maectatum dimisistis, aliis
meam tenuitatem commenda-
stis, imò verbis ornastis, nun-
quam non aulis vestris & affini-
um Comitum & Baronum à tri-
ginta annis notum gratiosè ha-
buiistis. Majora medicus sibi
pro-

promittere non potest beneficia. Horum memoria meo nunquam fenescet in animo.

Ut verò aliquod devotissimæ observantiæ publicum existet indicium & specimen, inscribo, do, dico, dedico nomini vestro augustissimo, & ceu votivam tabulam hunc appendo libellum. Ut ferri ligula à magnete tacta in amplexum ejus ruit, ita liber hic cum autore, gratiosi vestri aspectus numine tactus, ad vos properare gestit. Permittite, ut à benigno judicio Vestro gratiam, famamque impetret & vitam. De judicio omnium seculorum

b 2

lorum securus erit, si probatus fuerit vestro.

Supremus beatæ perennitatis arbiter, Deus, Vos ad annos seruet Nestoreos, & sospitet, vobisque concedere dignetur vitam prolixam, imperium securum, domum tutam, senatum fidelem, populum probum, & quæcunque hominis sunt vota, & principis.

Dabam in Athenæo Salano. ANNO M DC LXI.
IX. CALEND. OCTOBR.

Illustrissimarum Dominationum

subjectissimus

Guernerus Rolfincius Phil. & Med. D. Pract. & Chimix Professor Publ.

LECTORI

LECTORI BENEVOLO SALUTEM

G. R. D.

PRODIT in lucem CHIMIA IN ARTIS
FORMAM REDACTA, aliquot annorum spa-
cio verita lucem.

Non sistitur Chimia UNIVERSALIS, unum in-
tendens medicamentum, omnibus morbis contrarium, sed
PARTICULARIS: non quidem metallica TRANSMUTATO-
RIA, cujus cultores, de his quæ non possunt, tanquam præsen-
tibus loquentes, mirum in modum animi affectus juxta spem &
nictum inanem dividunt, obliiti verarum voluptatum & calami-
tatum; sed MEDICA: in resolutione mistorum salutis humanæ
gratiâ occupata.

GRAVE est ARTIS FORMAM promittere. Hæc non
solum τῷ Θεῷ καὶ τὸ ὄντι, ἀλλὰ καὶ τῷ μέθοδον καὶ τὸ διότι ex-
plicare, τὸ ἀεὶ σμένον amplecti, τῷ ἀοριστῶν καὶ ἀταξίαν omnem
vitare docet.

*Fronte exile negotium,   Et dignum pueris pueris;
aggressis labor arduus,   nec tractabile pondus est.*

Ostenditur solum MODOUS, quo singularia plurima ad
certum artis reduci queant caput, ne quod de Dialecticâ suo
tempore conquerebatur Stagirites, eam in exemplis magis hæ-
sisse, quam præceptis, idem etiâ de chimia pronuncietur. Est
in votis compendium, quo manifesta fiant plurima, quæ in
paucorum latirabant notitiâ, in multorum desiderii, ne cupidus
artis redimere ea opus habeant precio, aut molestâ divinatione
& conjecturâ magno temporis impendio inquirere.

Non promittitur SYSTEMA NOVUM, domesticis expe-
rimentis solis nobilitatum. Exhibetur ars usu artificum com-
probata, non tamen perfecta & omnibus numeris absoluta.
Exilis ingenii nostri angusta mediocritas, tenuibus frugibus
pariendis adueta, non tam gravibus fecundi cespitis ingra-
vescere didicit culmis.

Verè Athenagoras Atheniensis, Philosophus Christianus, libro

PREFATIO

περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν de resurrectione mortuorum. πάντι δόγματι καὶ λόγῳ τῆν ἐν τούτοις ἀληθείας ἐχομένῳ ᾧ ἄρα Φύεται ἡ ψόδθ. ᾧ ἄρα Φύεται δὲ σὰκ ἐξ ἑσσοκειμένης ἑνὸς δὲ χῆς κῆ Φύσιν ὀρμώμενον ἢ τῆς καὶ ἄντ, ὅπερ ἴσιν ἑκαστον αἰτίας, ἀλλ. ἑσπὸ τῶν τῶν ἐκ ἡσσιμων ἑσσορᾶν ἴσιν Δε Φθορᾶ τῆς ἀληθείας τελειμηκότων ἑσσοδαζομένων. Omnibus dogmatibus, & rationibus, quæ ab harum rerum veritate pendent, & fulciuntur, aliquid falsi adnascitur & coherescit. Adnascitur autem, non ex origine & naturali rerum ductu, aut ex causis substantiæ, sed ex studio eorum, qui adulterinam sementem ad corrumpendam veritatem in pretio & veneratione habent.

Multa sunt in arte hâc opinionum, quibus οἱ πρῆσβύτεροι καὶ οἱ ὀμόχενοι inter se certant, divortia. πολλοῖς ἔδεν τῶν ἀληθῶν ἀσσυκοφάντησιν, multi nullam veritatem sine obtreccatione dimittere adfueti sunt. Hos dulce venenum vetustatis, quæ inter inimicos veritatis nomen sæpe profitetur suum, à præclarâ cognitione avertit. Illi musteam amant innovationem.

Dirimendis omnibus litibus impares fuimus. Non semper natura sine velo nobiscum loquuta: potius latere voluit multa, ut major esset eorum ex occulto auctoritas & admiratio. Sæpe clausam sensimus januam. Scriptus est liber magis τοῖς μαθηματικοῖς, quàm τοῖς ἀκουσματικοῖς. Plurima habet ἐξωπερικᾶ, ob quæ non opus est Ἀρᾶοπαγνμ conscendere, aut transalpinare longè, pauca ἀκεγαμαλικᾶ, pauciora, quæ adepti somniant miracula. Ut à perfectâ scientiâ sumus procul, ita rem acu tetigisse desperamus. Palpando iter hoc carpimus.

Eâ de causâ multorum annorum inter capedine **SUPRES-**
SUS liber. Zeuxin, autore Plutarcho in Pericle, Agathoclo, de pingendi animalia celeritate jactanti, cum ipse diutius immoraretur operi, respondisse fertur: sua se multo tempore elaborare. Diu pingebat, quia æternitati pingebat. Facilitas & celeritas in efficiendo neque diurnitatem, neque perfectam pulchritudinem adfert: at tempus unâ cum labore in opus immensum vim suam ostendit, quod id diu permanet. Cito nata pereunt cito: diu elaborata ferunt ætatem. Visura ergo ingenii monumenta diu premenda erant, severâ potestate comprehensa, non prono impetu manu mittenda.

Prodit autem nunc, doctorum virorum examen subire festinans, hoc commodi ex candido æquæ æstimationum judicio expectans, quod placiturus sit magis, quàm si privatim proprio domestico solum probetur judicio.

Neque palinodiam canere ipsi indecorum erit, modo gravissimi viri, quiq; omnem in his studiis exegere ætatem, id fieri debere censuerint.

Apelli, autore Plinio natural. histor. lib. 35. cap. 10. perpetua fuit consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam novam ducendo exerceret artem. Idem perfecta opera proponebat in pergulâ transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quæ notarentur, auscultabat, vulgum diligentiorum judicem, quàm se præferens.

Tantæ autoritatis erit censura, ut cancellos expectaturæ sint singulæ lineæ non adprobaturæ.

Multi adhuc in arcanis adservantur forulis, *πατεροπαροδοτα καὶ ἀποπυροπόνητα*, majorum & nostris experimentis nobilitata. τὰ δὲ ἱερά ἐόντα πηγήμωντα, inquit Hippocrates, ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δέκνυται, βεβήλοισι δὲ ἔθεμις. Res que sacræ sunt, sacris hominibus ostenduntur: profanis autem non fas est. Et Trallianus lib. 10. cap. ultimo ad calcem de periaptis agens: Παρακαλῶ, inquit, ὑμᾶς, μὴ πρὸς τὰς τυχόντας ἐμφαίνειν τὰ ἑαυτῶν πρὸς δὲ τὰς Φιλαρέτους; καὶ τὰ τοιαῦτα διωαμένους φυλάττειν. Admoneo vos, ne quibuslibet hujusmodi ostendatis, sed virtutis studiosis solum, & qui ea possunt in arcanis conservare, hæc communicate.

Videbunt & ea lucem, cum promissus de triplicis, mineralium, animalium & vegetabilium regni, ejusque incolarum genuinâ naturâ & indole libellus publicæ exponetur luci.

Interim manus admovebitur ἐγχειρήσειν ipsis, in novo laboratorio suburbano & domestico, pennæ & linguæ subjicietur oculus, & ostendetur verum esse illud Candaulis apud Herodotum, Clio, primo inscripto libro, cap. 8. τὰ ὧσα τυχερὰ ἀνθρώποισιν ἔοντα ἀπιστότερα τῶν ὀφθαλμῶν, aures minus fidei merentur, quàm oculus. Dab. in Athenæo Salano ANNO M DC. LXI.

IX. CAL. OCTOB.

Nominæ

Nomina Dnn Respondentium.

1.
Joannes Röferus, Cassellano-Hassus.
2.
Johannes Georgius Sommer/ Mellenbachio-Schwarzbur-
(gicus.
3.
Godofredus Samuel Polifius, Francofurto-Marchicus.
4.
Joannes Jacobi, Brunovicensis.
5.
Joannes Georgius Trott/ Schleusinga-Hennebergicus.
6.
Balthasar Löschebrand / Heilbronnensis.
7.
Joannes Christianus Friderici, VVratislavia-Silesius.
8.
Caspar Gigas, Gloga-Silesius.
9.
Joannes Georgius Breunig/ Budissa-Lufatus.
10.
Joannes Volschönus, VVustrovio-Brunsvicensis.
11.
Augustinus Henricus Faschius, Arnsteto-Thuringus.
12.
Christophorus Relovius, Hamburgensis.
13.
Joannes Nicolaus Großhain/ Arnstadiensis.
14.
Georgius Adamus Dummer/ Ratisbonensis.

GUER-

GUERNERI ROLFNCII, CHIMIÆ IN ARTIS FORMAM REDACTÆ.

LIBER I

Prolegomena tradit, & agit de consti-
tutione chimix in genere.

CAPUT I.

*Chimix nobilitas defenditur à telis
adversariorum.*

Chimix dignitas & nobilitas maxima eluce-
scunt 1. ex veritate fundatâ in ratione & experi-
entiâ. 2. ex ejus bonitate, ortâ à fine optimo,
qui est ægros sublevare, ubi nullâ divitiâ, nulla
potest humana dignitas subvenire, & sanitas,
præ omnibus bonis expetenda. 3. ex objecto
principali, quod est homo, omnium animalium præstantissimum.
4. à cultorum eminentiâ. Ab Imperatoribus excolitur & Regi-
bus. Principum aulis in deliciis, omnè ferè gubernat medelam.
5. à commodis. Cæteræ res neque temporum sunt, nec ætatum
omnium, nec locorum. At chimica studia juventutem alunt,
senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis refugium
ac solatium præbent. Chimia beneficii semper dandi cupida,
apud omnes beneficia reperit. In eâ excellere, est inter præstan-
tes

2 LIBER I. CAP. I. ARGUMENTUM CONTRA CHIMIAM. I. II.
tes eminere, eam excolere, est summo homines cumulare benefi-
cio.

*Ofores
chimia.*

Habet chimia suos, eam qui parvi æstimant momenti,
ofores.

*1.
Contem-
ptum pu-
rit.*

I. CONTEMPTUM parit, *inquiunt*. Ille, qui in admiratione
omnium poterat versari medicus, *πικρὸν ἀντιφάσιον ἀλλων*, chi-
miæ accessione numeratur in contemptissimis. Mendacem &
futilem hominem nominare qui volunt, calendariographum
dicunt; at qui sceleratum simul ac impostorem, chemicum.
Chimicos imperatorum prætorumque damnarunt, eorum li-
bros, Diocletiani Vulcano consecrarunt decreta. Si chemicus
fueris. continuò etiam magus audies. Est enim scelus hoc cri-
mini illi adfines. Et quia utrumque exercuit aut præ se tulit præ-
terito seculo Paracelsus, titulo chimia, cultor hujus simul au-
diet, Paracelsista, & communium deliriorum reus.

Crede matrem ventis, corpus ne crede chymistiis:

Est quævis chemicâ tutior aum fides.

Rx.

Rx. Hoc *κακολόγιον* quadrat in deceptores, non in veros hujus
artis cultores. Deceptores sunt auriperdæ illæ, qui aurificinam
somniaut, artis imperiti, qui arcana crepant, nullorum compo-
tes. Magiæ vox si generaliter sumatur, nulli est opprobrio.

*2.
paupertate
tem mi-
natur.*

II. Opum deprædatrix, paupertatem minatur suis cultori-
bus. Chemicus ut naturæ, cui destruendæ unicè incumbit, hostis
est, ita & opum tabes & funus ultimum, quicquid habet patri-
monii, in favillam vertit. Malè ipsum habet natum aurum argen-
tumque, & ad perniciem eorum se studiosissimè accingit. Dum
transmutando hydrargyro inhiat, seipsum transfigurat in men-
dicum. Penotus, admirator hujus artis summus, anno ætatis
XCIX. ut in extremo senio, ita etiam extremâ paupertate & mi-
seriâ, in nosocomio Yverduni, in ditione Bernensi, circa finem
Augusti diem obiit. Et cum Fabricius Hildanus ipsum invise-
ret, rogaretque, ut si quid arcani haberet, publici boni causâ
communicaret, nihil præter animam observavit. Ex relatione
ejusdem Fabricii habetur, dixisse aliquando Penotum, se, si ali-
cui malè vellet, quem apertâ vi aggredi non auderet, saltem au-
torem ipsi futurum, ut chimico studio totum se traderet. *Consu-
latur Sennertus de consensu & dissensu cap. 2.*

*Illustratur
exemplo
Penoti.*

Rx. Ser-

℞. Sermo est h̄c de illis, quibus auri conficiendi cura cordi est potissimum. Prudentes chimiatri alium habent scopum. Sumtuosa est non nisi illis, qui aliàs soliti sunt opes profundere, aut qui perniciosâ ditescendi cupiditate, ad Cræsi opes festinant. Non inchoandum est chemicum studium à transmutatoriâ parte. Non destruit naturam chemicus ex odio divinatorum operum, sed sanctum habet propositum, ex amplissimo mundi campo cum reverentiâ petere operi suo materiam, in quâ investigat arcana majestatis divinæ, & non foris tantum, sed & intus naturâ arcana cognoscat. Singularis rei integritas destruitur isto opere, non τὸ καθόλου καὶ εἶδος.

III. Ars chimica metallicis utitur medicamentis. Hæc autem sunt venenata. Plures Marte medico quam bellico interficiuntur.

℞. Non solis metallicis utitur, sed etiam ex animalium & vegetabilium regno plurima adsciscit alia, eaque artificiosâ ἐγχειρήσει nobiliora reddit in effectibus. 2. Non omnia metallica, quibus chimia utitur, noxia sunt. Quæ autem veneni nomine suspecta, eorum centra penetrat, rimatur, materiæ crassitie vel accidentium pondere præpeditas naturæ vires ac potentias solvit, & ad destinatam à naturâ actionem deducit. Sæpè etiam duo venena committit, ut in duello se interimant, illorumque ex sanguine salutaris enascatur medicina. MARTIALIA medicamenta ritè præparata, sacra sunt ægrorum anchora.

VEGETABILIA non absolvunt omne punctum, sociabilis mineralium harmonia accedat, sæpè necesse est. Vitio vertitur bellum, qui ad validissimam hostis invasionem levis armaturæ militem opponit. Truculentis hostibus valetudinis nostræ morbis, occurrendum non pygmæis, sed gigantæis remediis. Diræ illæ non amant placari levi victimâ. Ausim dicere, inquit Matthiolus lib. 4. epist. medic. ultimâ, neminem medicum absolutum esse posse, imò nec mediocre quidem, qui in hac nobilissimâ destillandi scientiâ non sit exercitatus. Id cum alibi, tum in primis in chronicis morbis est animadvertere, ubi tota massa sanguinea in universo venarum ambitu est corrupta, & multorum morborum seminariis referta. Hi morbi citra metallica de-

℞.

3.
Metallica
Venenata.

℞. 1. Non
solus metallicus
utitur.
2. Nec omnia
metallica noxia.

Non sola
vegetabilia
sufficiunt
ad morborum
curaciones.

Matthioli
sententia
hoc confirmat.

vinci haud possunt. Hæc enim solâ vi ignis ita attenuantur, eamque penetrandi acquirunt vim, ut habitum totius corporis permeent, cum interea plantæ eousque ignis vim non sustineant. At qui eiusmodi morbos citra scientiam chemicam & res metallicas aggrediuntur, plerumque re infecta cum suo & artis dedecore desistunt ab opere. VEGETABILIA ipsa tam purgantia quam alterantia, non sunt omnis noxæ expertia, ut pluribus demonstravit Petrus Amelungius tractatu nobili primo, in quo alchimia seu chimica artis inventio, progressio, obscuratio & inflauatio, tum dignitas, necessitas & utilitas demonstratur lib. 4. 5 & 6. & tamen propterea non rejiciuntur.

Vegetabilia non continent noxâ.

4. Perfecta fuit medicina anti-quitus. Id confirmatur 1. autoritate Hippocratis.

2. aliorum.

3. ex ipsis monumentis.

Hippocrates imperfectionem agnoscit.

Et plura

IV. Hippocratis tempore medicina fuit perfecta. Δοκέει μοι, inquit ipse lib. de ceteri medicinâ, ἡ ἰατρικὴ ἀνδρεῖσθαι ὅλη, ἔσηκε γδ ἡ ἰατρικὴ πῶσα. Videtur mihi medicina inventa tota, consistit enim tota. Et lib. de locis in homine. Ἰητρικὴ δὴ μοι δοκέει ἤδη ἀνδρεῖσθαι ὅλη, ἥτις διδάσκει ἕκαστα, καὶ τὰ ἔθετα, καὶ τὰς καιροῦς. Ars medica sanè mihi tota inventa esse videtur, quæ singulas & consuetudines & temporum occasiones docet. 2. Accedit aliorum, qui perfectam Hippocrati medicinæ cognitionem attribuerant, autoritas. Ita Pætus in epistolâ ad Artaxerxem: τίλω σύμπασιν τέχνῃσιν αὐτοῦ ἑαυτὸν ἐδίδαξεν, θεῖα φύσις κερχετηρῆσθαι. Οὐτὸ σωτήρησθαι ἀπολῶσ ἡγεμῶν τῆς θεοπροποῦς οὐσιμῆς. Totam artem ille edidicit, divina usus natura. Hic servator & absolutissimus omnis medicationis dux. 3. Selecta Hippocratis monumenta partim ὡς τεχνικὰ, partim ἔξω τεχνικὰ, partim ἀπεραμαλινὰ nulli non perfectionem hanc persuadent. Erotianus τῶν περὶ Ἰπποκράτη λέξεων συναγωγῆ, in proæmio, dividit in σημειωτικὰ συντάγματα, Φυσικὰ καὶ αἰτιολογικὰ, θεραπευτικὰ, σπέρμικα, καὶ τὰ εἰς τὸν ὡθι τέχνης τεινόντα λόγον. Libri signorum, physica & causas explicantia, curationem respicientia, mista, & quedam alia ad artem spectantia volumina sunt clara.

Hippocrates Imperfectionem agnoscit ipse Hippocrates in epistolâ ad Democritum, quæ illi adscribitur: Ἐγὼ μὲν ἰητρικῆς εἰς τέλος οὐκ αἰφύγμαι, καὶ πρὸς ἤδη γηραλῶς καθεστῶς, εἶδε γδ ὁ τῆς ὀδρεπῆς Κοκλήτης. Ego quidem ad finem & perfectionem non perveni, quantumvis senex, neque ejus etiam inventor Asclepius.

Et libro ὡθι δόχαις ἰητρικῆς, postquam dixerat, plurima in arte

arte reperta, *subjungit*, plurima alia inveniri posse. Ἰηλεκτὴ ἢ πάν- *inveniri*
 τα πάλαι ὑπάρχει, καὶ δεχὴ καὶ ὁδὸς δεημένη, καθ' ἣν καὶ τὰ *posse con-*
 δεημένα πολλά καὶ καλῶς ἔχοντα εὕρηται, ἐν πολλῷ χρόνῳ. καὶ *ficetur.*
 τὰ λοιπὰ δεηθήσεται, ἢν τις ἰκανὸς τῶν ἄν, καὶ τὰ δεημένα εἰδῶς,
 ἐκ τῶν ὁμῶν ζήτη. ὅστις ἢ ταῦτα δόποθαλῶν, καὶ δόποδοκι-
 μάσας πάντα, ἐπέη ὁδῶ καὶ ἀήματι ὀπχειρέειν ζητέη, καὶ Φήσῃ ἢ
 δεηκέναι, ἐξηπάτηται καὶ ἐξαπατᾶται. At verò in medicina jam-
 pridem omnia subsistunt, in eaque principium & via inventa est, per
 quam praeclara multa longò temporis spatìo sunt inventa, & RELIQUA
 deinceps INVENIENTUR, si quis probè comparatus fuerit, ut ex in-
 ventorum cognitione ad ipsorum investigationem feratur. Qui verò his
 omnibus rejectis ac repudiatis, aliam inventionis viam aut modum ag-
 greditur, & aliquid se invenisse jactitat, is tùm fallitur, tùm alios fallit.

Duplex veterum scribendi ratio: altera in hypomnema- *Hippocrati-*
 tis, quibus summa rerum capita adnotabant: altera in synta- *ca scribendò*
 gmate, cum omnia plenius traderentur. Priori viâ medicinam *ratio hypo-*
 tradidit Hippocrates magis, quam posteriori. Hippocratem *mnemática*
 innuit Galenus 7. meth. med. cap. 2. πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν παρεξα-
 κέναι τὰ σπέρματα, omnium bonorum nobis praeuisse semina, δέεται,
subjungit, δὲ καὶ τὰ Ἰπποκράτους αὐτῶ, γεωργῶν ἀγαθῶν, οἱ σπειρᾶσι
 τὲ αὐτὰ, καὶ αὐξήσασιν, καὶ τελειώσασιν προσσηκόντως. Postulant autem,
 que Hippocrates ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent
 commodè, tum augeant, tum perficiant. Ipse Galenus totam *Galenus*
 non tradidit. 2. confusè multa scripsit. 3. eo nomine etiã cul- *artem to-*
 pandus, quod multa cum tædio repetat. 4. festino calamo usus *tam non*
 pauca scripta sua relegit. Ab Arabibus quidem in commodius *tradidit.*
 artis systema redacta, sed tamen, quod medicamentorum præ- *Neque A-*
 paratrix chimia facem non affulgeat, omnia manca & mutila. *rabes ulti-*
 mum addi-

NOVA in structurâ & usu partium INVENTA satis clarè *dere com-*
 veterem ostendunt imperfectionem. *plemen-*
 tum.

V. Ars chimica principia effendi, cognoscendi & operandi *s.*
 habet erronea. Aliis etiã nititur hypothesis. Ergò suis *Erronea*
 possessoribus relinquenda, neque antiqua medicina eâ conta- *chimica*
 minanda. Antecedens probatur. Sal, Δ , Ψ sunt imaginaria in *principia*
 corporum mixtione, & in morborum productione, cognitione *essentia, co-*
 & curatione. Acor Helmontianus ejusdem est monetæ. Quam *gnitionis,*
opera-
tionis,

Acori eadem ratio.

Principium operandi fallax.

fallaces sint chemicorum curationes, ostendit norma, quam observant in vulgatissimò therapeuticò axiomate: Similia curantur similibus. Verissimum autem est, contraria curari contrariis. Hypothesis nova ipsorum est, cognitionem analogiæ majoris mundi unicam esse benè cognoscendi & curandi morbos regulam. Adeò ut summo jure chimici referri queant inter eos, qui ἐπέση ὁδῶν καὶ χημικῶν, alià vià ἔ methodò, quàm quâ vetus Aclepiadæa inventa sit, medicinam docere adnitantur, de quæ his verum sit, quod Hippocrates de sui seculi novatoribus pronuntiavit, illos ἐξαπατᾶσθαι καὶ ἐξαπατᾶν decipi ἔ decipere.

Rx.

Rx. Concedimus existentiam actualem salis, Δ , Ψ , ut PRINCIPIORUM, quocunque modò explicetur, esse ens rationis, quod objectivè solum est in intellectu. Eliciuntur olea, salia, spiritus, sed quædam ut partes componentes, quædam ut effecta. Eadem ratio derivationis, cognitionis & curationis morborum mercurialium, sulphureorum, salinorum, ex iisdem fontibus, ut & illorum, qui acori Helmontiano, & Archæo irato adscribuntur. Omnia hæc expediri queunt elementorum & humorum, quæ varias subeunt mutationes, & naturæ mentione. ANALOGIAM parum conferre vel nihil ad cognoscendum, curandumve morbos concedimus. ΑΧΙΟΜΑΤΑ illa duo, quorum unum libro de flatibus in initiò: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, contraria contrariorum remedia, alterum de locis in homine propositum: Διὰ τὰ ὅμοια νόσος γίνεται, καὶ διὰ τὰ ὅμοια φαρμάκια ἐν νοσούντων ὑγαινόνται, per similia fit morbus, ἔ per similia oblata ad sanitatem redeunt, Hippocratica sunt, & apparenter solùm pugnare videntur. Πρώτως καὶ καθ' αὐτό, primò ἔ per se, omnis curatio fit per contraria, δευτέρως καὶ καθ' ὑποκειμένου, secundariò ἔ per accidens, per similia fieri potest. Hoc quamvis chimici quidam minùs perspicaces ipsi non capiant, nec admittant, quod ignorantia & obstinationi imputandum, verissimum tamen est, & in sequentibus explicabitur. Quamvis autem hæc ita se habeant, non tamen propterea chimia susque deque habenda, aut ejus studium parvifaciendum. Operæ precium non solùm rectum, sed etiam obliquum scire: expedit discere & docere hæc omnia, ut ex usu quæ videntur, methodicè adhiberi, quæ minùs, cum iudicio omitti queant.

Chimicum studium non est & el hoc nomine descendit.

CAPUT

CAPUT II

*antiquitatem, originem & progres-
sum chimie proponit.*

Uemadmodum tota medendi ratio ad DEUM ceu principem originem refertur, ita & ejus pars chimia.

ORTA seu PARTICULARIS origo sunt HOMINES, *Inter homi-
nes prima
invento
attribui-
tur IN
SACRIS
Adamo
penitens.*
 n̄ EUGEON prima inventio IN SACRIS, nonnullorum judicio, tri-
buitur Adamo & Tubalcaino. ADAMUM chimie peritiam ha-
buisse, eamque cum philosophie partibus suos docuisse, proba-
bile quidem reddit summa viri perfectio. Cognitionem habuit
essentia Dei plenariam ante lapsum, naturæ viscera inspexit

TUBALCAINUS malleator, & magister in cuncta opera *Tubalcainus
chimie
habetur.*
 aris & ferri perhibetur à Spiritu sancto, in fœdere veteri *Gen. 4.
v. 22.* Verisimile est, illum non solum metalla scrutatum, quâ
ratione ad agriculturam & alios in vitâ communi usus adhiberi
possint, verum etiam eadem coxisse, fudisse, purum ab impuro
separasse, ut naturæ rimaretur arcana.

HERMETI, PROFANOS inter imprimis magna inven- *Profanos
inter sine
fundamen-
to multum
tribuitur
Hermeti.*
 tionis laus adscribitur, sed neque Græcos, neque Phœnices, ne-
que Ægyptios Hermeti olim artis alicujus inventionem tribu-
isse, chimiamque à primis artificibus non Hermeti, sed aliis in-
ventoribus attributam, ipsammet porro chimiam non esse rem
multum antiquam, ostendit fusè *Conringius de hermetica medici-
na cap. 2. & 3.*

Destillatoriam artem antiquissimam, & vel ipsi Salomoni, *Destillato-
ria anti-
quissima
judicatur.*
 Hippocrati, Aristoteli notam esse censent alii, sed *Hieronimus
Rubens libro de destillat. sect. 1. cap. 4. & Sennertus de consensu cap. 1.*
 contrarium demonstrant.

Multò recentior est chimie aut potius chimiatriæ inven- *Recentis na-
ta est chi-
mia.
Mater ejus
ocasio.*
 tio. Auro naturæ scrutatores, quod quærebant, industriâ ac in-
genio ejus æquaturi vires, frustrati, invenerunt, quæ non quæ-
rebant, remedia. Inde nata chimiatria, quam cum in naturâ
fundatam deprehenderent, excoluerunt, & post necessitate
compulsi magnæ stimarunt.

Ex

*Suscipit
necessitas.*

Ex utrisque singularia conficere medicamenta prioribus seculis longè disparia, in multò nobilioribus forulis disposita, majoris etiam efficacix. Aurea hæc sunt secula, talibus etiam indigent medicamentis. Ferrea sunt secula, refractarii & duræ cervicis morbi: duris ergo cuneis follicitandi, levioribus minus edomabiles. Sunt qui ad visum amplæ ampullæ nauseant, his parcâ manu offerenda præsidia, granulatim exoptant sanari & granatim, *ὄχι ὄλω θυλάκιω, non toto horreo vel sacco.*

Cum vetera medicamenta observarentur non facere undiquaque officium, de aliis cogitari cœptum. *ἡ ἀρχαία ἰητρικὴ ἐκ βοτάνης ἦν, antiqua medicina erat herbaria.* In auxilium nunc adscita metallica, quæ ut centro terræ viciniora, ita cœlestium luminarium majorum & minorum virtutes propius in unum coeuntes potestatisque unitatis naturalis recipientes, admittunt.

*Antiqua
medicina
erat her-
baria.*

*In consor-
tium adscita
metallica.*

*Inventio
& propa-
latio medi-
ca chimia
debetur
Paracelsi.*

ἡ ἔννεσις, INVENTIO & PROPALATIO prima medicæ chimix, debetur *Paracelsi*, qui veterum nonnullorum scriptis, quorum tamen nullibi facit mentionem, erutis, chimiam primus magno cum fastu exercuit, ita tamen, ut medicinam, quam illustrare & reformare intendit, penitus obscurare & evertere occœperit. Pluribus id ostendunt *Zwingerus epistolâ principiorum chemicorum examini præfixâ. Sennertus libro de cons. & diffensu cap. 4. & Conringius de Hermetica medicina cap. 24.*

*Constitutio
chimix con-
sistens 1. in
ordine. 2.
in methode
debetur
successo-
ribus:*

*Severino,
Crollio, An-
dernaco,
Autori
introduc-
tionis,
Libavio,
Querce-
tano,
Sennerto.*

*τῶν σύσεων καὶ ἐρμηνείων, CONSTITUTIONEM & inter-
pretationem* molitus est *Petrus Severinus*, principia Paracelsica planiorem redigens in ordinem, eademque methode seu demonstratione adferens. Pluribus tamen nebulis involutam rem ferè omnem reliquit.

PROXIMIUS ad scopum chimix medicæ collimarunt *Oswaldus Crollius basl. chim. Job Guinterius Andernacus Professor Parisiensis in suis de veteri & novâ medicina tum cognoscendâ tum faciendâ commentariis: Autor libri, cui titulus: INTRODUCTIO IN VITALEM PHILOSOPHIAM: Libavius Academia Jenensis olim Professor, Philosophus celeberrimus: Josephus Quercetanus chemicorum fundamentorum adfertor strenuus. Daniel Sennertus ab in-
eunte ætate optimis literis deditus, ingentes opes capacis &*

con-

constantis ingenii ad illustrandam philosophiam & medicinam Hippocraticam & Galenicam conferens, Paracelsica etiam sedulo excussit principia, & revocavit in usum medicamenta. Idem fecerunt *Johannes Hartmannus* & *Johannes Petrejus Professores Marpurgenses* celeberrimi, hisque laboribus & scriptis omnium memoriam sibi devinxerunt honorificam. Magnis accessionibus chimiam locupletarunt *Rudolphus Glauberus* & *Glauberus*, *Johannes Zwelferus*, scriptisque suis aliis facem prætulērunt. Hartmanno, Petrejo. Zwelfero,

Vivunt etiam nunc intrâ privatos parietes plurimi artis & aliâ cultores, arcanis multis ægrorum consulentes salutem, sed nihil edidēre hæcenus in lucem.

Τὴν τελείωσιν PERFECTIÖNEM nemo adhuc adsequutus fuit. Ut embryo in matrice informis latet à primâ conceptione, paulatim verò ad distinctionem & pulchritudinem partium procedit, ita & in chimiam quod momento negatum, id tempus subsequens perficit. Perfectionem nemo fuit adsequutus.

An Aristoteles, *judicio Scaligeri in Heroibus*, penes Deos homo, penes homines Deus, chimie habuerit peritiam? dubitatur. Negat *Quercetanus excurs. in Riolanum*. Affirmat *Billichius in Thessalo redivivo*, & cap. 2. ostendit, ipsi nota fuisse principia operandi, operationum formas, artis objectum, & ipsorum operum modos, & plura alia, quæ quamvis reticuerit, ignota ipsi non fuere tamen, à posteritate eruenda. *Distinguitur*. Habuit cognita principia quædam essendi, & objecta chimica, ut apparet ex nobili meteorologia peripateticæ coronide, nempe libro 4. Usus verò in medicinâ nulla apud ipsum exstant vestigia. An Aristoteles fuerit chemicus? Επίκρισις.

CAPUT III

cultores chimie quibus dotibus debeant esse præditi, delineat.

 Uæ ad medicæ artis habitum acquirendum in medico, ab *Hippocrate libro νόμος*, & omni bono judice & inventore in omni scientiâ vel arte, *autore Galeno* ἡ ἐπιστήμη *σοφίας* ἐπιστήμη *ἐπιστήμης* *inscriptio*, requiruntur, illa etiam ad chemicum sunt necessaria. Ad habitum chimie cum acquirendum requiruntur.

I. *Natura.*

ἢ Φύσις, NATURA primo occurrit loco. Φύσεως γὰρ ἀντι-
 πρᾶξιούσης κενὰ πάντα, *repugnante natura omnia sunt irrita.* Per
 naturam intelligi potest inclinatio singularis, deinde excellen-
 tia ingenii, quæ ardua capere, & de iis iudicium ferre potest.

II. *doctri-
na.*

ἢ διδασκαλία *doctrina* alterum est requisitum. Chimix sa-
 cra facere qui meditatur, non debet accedere ἀγεωμέτερο
 manibus illotis, sed rerum naturalium inprimis scientiæ pur-
 purâ imbutus. Novisse debet naturam trium regnorum, vege-
 tabilis, animalis & mineralis, singulorumque virtutes & pote-
 states. Mineralium natalitia loca, & quomodo ex illis me-
 tallâ, media mineralia & lapides eruantur, igneque docima-
 sticô probatoriô explorentur, vidisse expedit. Auri minera fe-
 rax Ungaria: argenti, plumbi, sulphuris Freiberga: antimonii
 sylva Hercynia: nitri nulla non terra: ☉ culinarii Halla, Fran-
 cohusa & Sulza: cupri Sachsenberga, Generosæ matronæ Box-
 bergiæ: stanni Gotsberga perillustrium nobilium de Planiz
 propè Aurbachium Voigtlandiæ, ferax. Eò vel privatis vel pu-
 blicis impensis eat curiosus, mirabilia videbit, & multis nebu-
 lis discussis admirabitur artis cum naturâ stupendum in mo-
 dum ludentis opera, lumenque sibi in densis accendet tenebris.

III. *locus.*

ὁ τόπος ἢ Ὁ Φύσις, locus studiis aptus eligi debet in celebri ali-
 quâ Academiâ, magnorum ingeniorum ferace, in quâ qui vi-
 vunt, ἀρχιτέκτονες ἀγαθοὶ καὶ πολὺ Μαθήροντες τῶν ἄλλων, *magi-
 stri artis optimi, ab aliis multum differentes esse, & non solum artis
 cognitione excellere, verum etiam experienciâ omnimodâ in-
 structi esse debent.*

IV. *instru-
tio à puero.*

Παιδομαθεΐα quartum est requisitum. Cùm enim naturæ
 dona sint rara, & vix sextô & decimô annô vel vigesimô emi-
 cent, integranda sunt à puero. Vel puero, vel ex ephebis egresso
 ostendenda sunt instrumenta chimica terrea, vitrea, pyxides.
 Elegantia eorundem verbis ornanda. Jubendus interesse quasi
 aliud agens destillationi aquæ rosarum & aliis, primi subselli
 operationibus. Ignes Æthnæi, dum præparantur spiritus ☉ li,
 salis balsamici, etiam ipsius oculis sunt commendandi. Cum sic
 adf.escit τὰ ἄλλα προσχεῖν τοῖς ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν, *aures præbere
 præceptoribus optimis, cætera succedunt felicius.*

CAPUT IV. CHIMIATRI REQUISITA. II

Φιλοπονή etiam adsit necesse est. ὁ πόνος τῆς λιμῆς ἀληθῆς. *V. labor indefessus.*
labor honoris genitor, curator, levanius. In chimiâ excellere qui amat, cum Romanis VACUNÆ otiosorum patronæ, nullum domi suæ templum, sed trans Tiberim ædificet necesse est. Ἀκοῦσι καὶ ἀπὸ τοῦ σῆς nemo ad Divæ hujus oscula admittitur.

ἡ ἀσκησις exercitatio ad laborem etiam pertinet, ut ea, quæ *VI exercitatio.*
 animo comprehensa sunt, in usum transferantur.

ὁ χρόνος ultimum est requisitum. Non operâ defultoriâ *VII. tempus.*
 magna rerum impetrantur precia. Tempore opus est, ut maturefcaant divitis ingenii, optimis seminibus instructi fructus.

CAPUT IV.

Chimiater autoritate præditus esse debet Hac ut conservetur, multa adsint circumstantia necesse est.

AUTORITATE ut valeat, & consilia ipsius habeantur pro oraculis, auxilia pro Deorum manibus, omni opera adnitendum. εἰ μὴ γὰρ ἄπασι θεὸν αὐτὸν ὁ κἀμνων θαυμάσειεν, οὐκ ἂν ὁ κἀμνων Ὀπειθῆς γένοιτο. *Autoritatem conservare*
Galeni 6 epidem. comm. 4. r. 9. nisi medicum ager ut Deum admiraretur supra alios, nunquam illius præceptis obtemperabit. *admiratio.*

Admiratio hæc parit fiduciam, quæ ægrorum animos erigit in magnam restitutionis spem. *mater fiducia.*

Autoritas hæc est donum Dei, πάντων δωτῆρος ἐάων, omnium datoris bonorum; conservatur à bonis animi variis. *Est donum Dei,*

PIUM & veri numinis cultorem esse oportet χημιάτρον, ab eodemque expectare & præparationum & meditationum suarum felicem successum. *conservatur ab animi dotibus.*

INGENIOSUS esse debet in inveniendis: judiciosus in discernendis. *Chimicus medicus debet esse pius,*

BONI VIRI virtutes comites esse debent meditationum & operationum ejus. *Ingeniosus, Vir bonus.*

APERTEUS esse debet chimiater, & Φαρμακοκρύπτῆς, operamque suam nulli denegans, sed omnibus prodesse studens. *Aperitus candidus in communi*

*nicandis
medi-
amenti.
Ita jubet
Scribonius.*

nendi sunt, *inquit Scribonius Largus in epistola ad Cajum Julium Cal-
listum*, qui medicinam spoliare tentant usu medicamentorum,
non à medendo, sed à potentiâ effectûque medicamentorum
ita adpellatam. Probandi, qui omni modo succurrere pericli-
tantibus student. *Et paulò post*: Qui experti sunt remediorum
utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt, qui cri-
mine invidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animan-
tibus invisum esse debet, tum præcipuè medicis, in quibus nisi
plenus misericordiæ & humanitatis animus est, omnibus diis
& hominibus invisus esse debent. Idcirco ne hostibus quidem
malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ est
obligatus. Quia medicinam non fortunâ, neque personis ho-
mines æstinat, verùm æqualiter omnibus implorantibus auxi-
lia sua succursuram se pollicetur, nullique unquam se nocitu-
ram profitetur. *Hucusque Largus. Paracelsus paragrano i. tracta-
tulo Der vierdte Grund der Arzney / welcher ist proprie-
tas*, jubet Medicum imitari ovem, quæ non sibi lanam fert, sed
pellioni & textori, & si liberaliter illam largiatur, laudum ex-
tollitur præconiis.

*Non tamen
tenetur
componendi
arcana sua
modum
propalare.*

Nemo obligatus est tamen, arcana sua omnia propalare
in vulgus: nec illi, qui quædam secreta sibi servat, avaritiæ, am-
bitionis, gloriæ captationis, invidiæve crimen justo titulo im-
putari debet. Multò minus Magistratus publicationis necessi-
tatem imponere illi jure potest. Vetus est dictum: **MEDICA-
MENTA PROSTITUTIONE VILESCERE.** Id fieri censet
Crato epist. medic. 257. non quod communicatio boni vires ener-
vet, sed quod familiaritas nimia promiscuo usu contemptum
pariat, quando id, quod servi studio perfici poterat, in eo heri-
lis opera impenditur. *Alibi: αὐδύιον τὸ εὖ,* & publicatio, quam
sequitur prostitutio, si non vires medicamenti, saltem autorita-
tatem, & per consequens efficaciam extenuat. Ratio etiam *alibi*
subest, ob quam publicæ notitiæ medicamenta, quæ in primo-
rum inventorum & possessorum manibus magnæ efficaciz
erant, limites privatos transgressa in opere deficiant, quod ab
aliis privati commodi respectu, promiscuè sine judicio adhibe-
antur.

Hippocrates à S. P. Q. Abderitano, ad invisendum De-
mocratium, oblato maximo honorario, vocatus respondit:
ἐὰν τε ἐλευθέρως τέχνης ἐλεύθερα καὶ τὰ ἔργα. οἱ γὰρ μισθωνεῦντες,
δὲ λέγειν ἀναγκάζεσσι τὰς ἰατρικὰς. ὡς περ ἐξ ἀνδραποδίζοντες ἀν-
τὴν, ἐκ τῆς πωροτέρας παρήσσης. Sinite libera artis opem esse libera-
scientias, & planè mancipio dant, priori demt à libertate.

Seculum hoc alios mores postulat. Non tenetur chimi-
cus medicus esse ἀνάργυρος, & sine mercede consilia & auxilia
sua impendere.

Avarus tamen esse non debet, & privatum nimium atten-
tus ad lucrum, nullo æquitatis prætextu, plus exigere, quàm
conveniat. Δίκαιος πρὸς πᾶσαν ὁμιλίην, justus in omni conversa-
tione sit oportet & æquus, monitore Hippocrate. Memor semper
esse debet præcepti Hippocratici, Christiano veriùs quàm Eth-
nico digni: ὄψα καὶ ἐλπίσμαι, inquit, δὲ μὴ λίλυ ἀπανθρωπίλυ
εἰσάγειν, ἀλλ' ἰσοβλέπειν, ἐς τὴν ἑμισίλυ τε καὶ εἰσίν. ὅτε δὲ πωροίκα-
αἰα φέρων μνήμην Ὀχαριστὴς πωροτέρην, ἢ παρεῖσαν Ἰδοκιμίην,
ἢν δὲ καίρεος εἴη χορηγίης, ξένω τε ἑόνλυ & ἀπορέονλυ, μάλιστὰ ἐπάρε-
κην τοῖσι τοιοῦτέοις. ἢν γὰρ παρῆν Φιλανθρωπίην, πάρεσι & Φιλοτεχνίην:
Hortor quin etiam, ne nimia severitate utaris, sed ad abundantiam &
substantiam ægri respicias. Quandoq; verò etiam gratis cures, vel ob
gratitudinis memoriam, vel ob præsentem exilimationem. Quod si oc-
casio exercende liberalitatis, ferendæve opis se obtulerit vel peregrino
vel egeno, hisce talibus maximè opituleris. Si enim affuerit erga homi-
nes amor, aderit etiam amor erga artem.

Paracelsus citato loco, agni non lupi rapacis mores commen-
dat in medico, sanè satis populariter, sed eleganter.

FORTUNAM nisi habeat chimiater respicientem, & χεῖρα
περακλικήν etne glückselige. Quod faventem, virtutes has enarratas
nihil profuturas, opinio est non vulgi solùm, sed etiam doctio-
rum plurimorum.

Clarus locus est Hippocratis libro de locis in homine, quo, quam-
vis omnem fortunam à medici actionibus excludere videatur,
paulò post tamen in illis fortunam locum habere concedit. βέβαι-
κε γὰρ, inquit, ἰητρικὴ πᾶσα, καὶ φαίνεται τῶν σοφισμάτων ἐκάλ-
λιστε

Hippocra-
tes iure
ἀνάργυρος.

Rara acrio
hac virtus.

Avaritia
à medico
exulet.

Egregia
Hippocratis
sententia.

Agnum re-
presantare
debes, non
lupum.

Fortunā in
bimatro
requirunt
nonnulli.

Hippo-
cratis avari-
tate fructi-
Hic enim
quædam

fortuna favore non videatur, λιπαρὸν αὐτῆς συγκείμενα ἐλάττω τύχης δέσσει. *Firma est ars tota medica, eiusque præceptiones, ex quibus constant, pulcherrimæ, minimum indigere videntur fortuna.* Paulò post aliter sentire, & illos, qui aliquid probè noverunt, fortunâ uti concedit. Ὅσις ἢ τὴν τύχην ἐξ ἰητρικῆς, ἢ ἐξ ἄλλου ἵνός ἐξελάσει, φάρμακον οὐ τοὺς καλῶς ἔπεσηγα ὀπισμαρῖτους χεῖρος τύχη. τὸ ὑπεράνλιον δοκέει μοι γινώσκον. *At verò quisquis fortunam ex arte medicâ aut quovis alio negotio penitus ejicit, negatque eos, qui probè aliquid noverunt, fortunâ uti, is mihi contra quam debet sentire videtur.*

Huc facit locus Celsi. Cornelius Celsus libro 3. de medicinâ cap. 1. in nullo, inquit, quidem morbo fortuna minus sibi vindicare, quàm ars potest, utpote cum repugnante fortunâ nihil medicina proficiat.

Confirmat experientia in infastis curationibus & medicamentorum chimicorum præparationibus. Testatur experientia, multos medicos esse infortunatos, infastis auspiciis ægros aggredi, & sæpè quò doctiores, eò infeliciores esse.

In operationibus chimicis multi adeò sunt infelices, ut vix vitrum aliquod tangant, quod non frangunt. Alijs pauca prospèrè succedunt in destillationibus, & medicamentorum præparationibus, imò ipsis adplicationibus. Antimoniata moventur & ὑπερεκαθάρσεις, quæ sudorem movere debebant, alvum molestis inquietant dejectionibus, adeò ut fortuna & casus non infimum locum habere videatur in artis hujus operibus, non minus ac in naturæ, in quibus, autore Philosopho 2. Physic. cap. 5. locum habent, ὡς περ ἀλίαι κτ' συμβεβηκός κη ἢ τύχη, κη τὸ αὐτόματον, ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις γίνεσθαι, μὴ ὡς ἀπλῶς, μὴ δ' ὡς ὄπι τὸ πολὺ. κη τούτων ὅσα αὐτῶν ἐν τοῖς ἐνεκάλι. seu causa per accidens

Contraria sententia est Hippocraticis libro 7. de locis. Hic fortunam in operibus medici non agnoscit. Fortuna imperfectæ nomen. & fortuna & casus, in iis, quæ possunt fieri non simpliciter, neque, frequenter & horum quæcumque, utique, sicut in iis quæ propter aliquid.

Ab artis hujus nobilis confinio fortunam planè arcendam, suadere videtur ratio Hippocratica libro de locis in homine proposita, hujus sensus: Quod si à fortunâ penderent operationes medicamentorum, utique & alia, non medicamenta, solâ auxiliante fortunâ effectum illum præstarent. Fortuna imperfectæ nomen, meritò ab arte arcendum.

Distinctione hîc opus. Fortuna sumitur vel pro cæco quodam numine aut influxu, imò Deâ quâdam, quæ

*Passibus ambiguis hinc inde volubilis errat,
& manet in nullò certa tenaxque locò.*

*no lis divi-
mitur.*

Vel fumitur pro fortuitò eventu eorum, quæ per accidens eveniunt & ex temerariò quodam ausu. *Audentes*, inquit, imperfecti operis Poëtici autor, *fortuna juvat, timidosq; repellit*. Vel fumitur pro benedictione divinâ, quæ autore epistolæ prioris ad Corinthios scriptæ, cap. 12. teste, unicuique dat manifestationem spiritûs ad utilitatem. Alii datur sermo sapientiæ, alteri scientia, alteri fides, alteri gratia sanandi, alii interpretatio linguarum. Hæc prudentiam largitur medico, fiduciam, & spem restitutionis in animò excitat ægri: spes parit lætitiâ: lætitiâ medicamento- rum operationes feliciter promovet. Hâc opus habet chemicus medicus doctus & peritus. Alteram fortunam cognitio morborum, inventioque & applicatio remediorum, artis opera non agnoscunt sociam. *μηδὲν εἰκῆ, μηδὲν ὑπεροχῶν*, inquit Hippocrates 6. epid. sect. 1. 18. *nihil temerè, nihil inconsideratè.*

Hippocrates felicem exitum usûs medicamentorum dextrè applicatorum cum fortunâ junctum intelligit, non fortunam successûs felicitis magistram.

*Responso
ad locum
Hippocra-
tis, &*

In textu Celsi utrobique legendum natura, neutrolibi fortuna.

*Celsi auto-
ritatem.*

Experientia ostendit, nonnullos minus providos imprudentiæ pœnas luere magis, quàm malæ fortunæ. Doctissimi & scientissimi medici infelices observantur interdum, quod in speculationibus, quæ ad usum artis parùm faciunt, consueverint magis, quàm artis operibus.

*Experien-
tia limi-
tatur.*

MAGNATES chemiæ dediti artem magnis cumulant honoribus, se autem ipsos voluptatibus infinitis.

*Magnates
chemiæ de-
lectari ar-
ti cedit in
honorem.*

MEDICO chemiæ studium imprimis convenit. PHARMACEPOEI etiam sedulò in eo esse debent, ut medicamenta non solùm vulgaria, sed & chemica suâ manu præparent, nec ab alijs, quorum fides non satis perspecta, improvidè coemant, aut famulis suis omnem ἐγχείρησιν, concedant.

*Medico in-
cumbit chi-
mica cul-
tura.*

ECCLESIASTICÆ personæ, in officio publico constitutæ, in quo satis habet quod agat circa animarum salutem, *Φαρμακοποιεῖν καὶ Φαρμακοπολέειν*, chemica medicamenta præparare & vendere non licet.

*Procul sit
ab Ecclesia-
sticâ perso-
nâ ἢ Φαρ-
μακοποιεῖν.*

ut etiam
à feminis.

FOEMINÆ segregantur à chemicis arcanis, quæ tamen eadem non rarò crepant destillant aquas, extrahunt succos, & vulgi errore, quod illæ proferunt, id eximium est, id bonum, id efficax, id magnopere excellens. Medicus cum suâ pyxide posteriora occupat nonnunquam subfellia.

CAPUT V

hæreses seu sectas chemicorum describit.

Nomen
hærescos

OMEN αἱρέσεως usurpatur à Galeno libro de sectis. Derivatur δὲ τῆς αἰρέσεως, eligo. Αἵρεσις, βέλησις. Hefyebium: SÆCTA communiter Latinis. Notat certam professionis formulam & rationem, quibusdam hominibus

adprobatam & electam.

locum ha-
bet in foro
chemico.
Paracel-
fica.

Chimia etiam medica hæreses agnoscit, inque eâ explicandâ, non omnes eandem insistunt viam.

PARACELSICA secta antiquissima est, innititur tribus vocatis principiis, sali, sulphuri & Mercurio, tartarumque tantum facit, ut nullibi non in humano corpore eundem ex alimentis conceptum sanguinem & vasa replere, inque visceribus variam & densam rerum præter naturalium segetem præbere doceat.

Severinus.

PETRUS SEVERINUS in ideâ medicina, nil nisi astra, transplantationes, radices, semina, salia, sulphura, & Mercurios crepat.

Scheunemannus.

Henningus Scheunemannus Paracelsicis insistens vestigiis libro, medicina reformata, inscripto, principia illustrat multis subdivisionibus, & ad morborum origines applicat. MERCURIUM, liquorem aerum, vel potius aqueum, duo habentem in se corpora, unum utile, quod est spiritus, alterum inutile, quod est phlegma, constituit quadruplicem: PNEUMOSUM, CREMOSUM, SUBLIMATUM, PRÆCIPITATUM. Alterum principium compositionis humani corporis SULPHUR triplex constituit, CONGELATUM, INCENSUM, RESOLUTUM. Tertium per totam corporis lithurgiam dispositum principium, Θ, ut visâ sulphuris dulcedine, mercuriique nectareâ irrigatione con-temperatum proportionales confœderationis servat leges, constituit RESOLUTUM & REVERBERATUM.

Hel-

HELMONTIUS ab his divortium faciens, acorem seu acidum laticem, domesticum ventriculi hospitem, limites ejus transgressum, hinc & inde per latos viridarii microcosmici campos exspatiantem, in quolibet affectu ferè damnavit capite, ceu causam unicam malorum omnium.

DOGMATICO-SPAGIRICA secta censoriò oculò omnia circumspicit, quod è re suâ & ægrotis in salutem cedit, amplectitur & in suos usus convertit, multis incrementis illustris. Respicit non solùm elementa & humorum qualitates primas, sed etiam secundas, *καὶ τὰς δυνάμεις*, eorundemque salinas, mercuriales & sulphureas atomos, susque deque habens, an actu insint, an potentiâ. Interim nemo aures præbeat vacivas *Quercetano*, qui consiliò de arthritide & calculò persuadere medico orbi conatur, sectam dogmaticam non esse distinctam ab Hermetiçâ. De eò pluribus agit *Billichius Thessalò in chymicis redidivò cap 16.*

Helmontiana.

Dogmatico-Spagirica secta.

Distincta sunt secta dogmatica & hermetica.

CAPUT VI.

Quanto temporis intervallo chimia doceri possit ac disci?

Angelus Sala auctarii & superpondii loco, aphorismis chymiatricis apposuit: studiosum medicinæ intra menses sex tantum in chymicâ arte proficere posse, quantum sufficiat medico elegantiori.

De tempore judicium Sala.

Anth. Günther Billichius coronide observ. & paradoxis adnexâ, Billichio: totidem septimanis cursum chymicum absolvi posse statuit, methodo hâc: ut *prima septimana* structuræ fornacum & organorum apparatus detur: *altera* anatomix vegetabilium & animalium impendatur: *tertia* tractentur salia: *quarta* lapides excutiantur: *quinta* denique & *sexta* metallorum theoria cognoscatur.

Non pugnant duo hi apices, ille de accuratiori, hic de minus accuratâ si intelligantur. Optimè tamen rebus ille consultis suis, qui lentò pede festinat, & cum patientiâ & tolerantia rationis & experientix maturos expectat fructus.

Conciliatio.

CAPUT VII.

Quo ordine doceri debet chimia?

Ordo & methodus hic locum habet

ON chimia docendâ occurrunt res tractandæ, & modus tractandi, in ordine consistens & methodo. Ο τρόπος τῆς διδασκαλίας τῆς χημείας, *modus sciendi per ordinem doctrine observatur, cum à generalioribus proceditur ad specialia, separantur ad finem parùm facientia, & adducuntur, quæ ad faciliorem laborum & operum faciunt cognitionem. Ο τρόπος τῆς διδασκαλίας τῆς μεθόδου, methodicus sciendi modus adsciscitur, debet enim chimiater δεικνύειν τὰ Φαινόμενα, καὶ τὸ διότι, καὶ τὰς ἀρχαί, καὶ τὸ οὐ ἐνεκαί, demonstrare, quæ apparent dubia solvere, & accidentium causas efficientem & finalem explicare.*

resolutiva.

Convenit autem commodè chimiatriæ docendæ διδασκαλίᾳ τῆς ἀρχῆς ἐχομένη, ἢ μὲν ἀναλυτικῆ, ἢ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐνοίας καὶ ἀνάλυσιν γινόμενη, *ordo doctrinae resolutivus, à finis notionem qui incipit, & ad media, quibus finis impetratur, tendit.*

Observatur ordo analyticus in primo nostro opere.

Observatur hic in præsentē opusculo, in quo post præmiiū & definitionem, quæ rei propositæ essentialia partes non sunt, agitur de fine: paulò post de objecto & hypothésibus tribus, quæ objecti principia & meliorem finis illustrationem & acquisitionē concernunt, & propterea methodi analyticae leges non violant. Sequuntur media ad finem ducentia. Agmen claudunt effectus & opera chimicæ, quibus finis proximè impetratur.

Observabitur etiam in altero nostro opere.

Idem ordo observabitur in altero nostrò opere chimicò. Post prolegomena, quæ dignitati ampliandæ, & nobilitati à telis adversariorum vindicandæ debentur, constitutio artis chimicæ per definitionem, generis, objecti, finis determinationem proponetur. Sequetur explanatio principiorum & mediòrum. Post opera chimicæ aliò & à priori diversò ordine proponentur, secundum classes corporum mixtorum, in initio factò à vegetabilibus, progressu ad animalia & mineralia. Ut autem omnia hæc dilucidiora sint, cujusque objecti naturæ per definitionem & affectiones enodatio præmittetur. Securi sumus de censurâ aliorum, ordinì analytico vim inde illatum iri. Ut subjecti præcognitio, ita & objecti, finis intuitu ab ordine analytico non planè rejiciuntur.

CAPUT

CAPUT VIII

definitionem chimiæ proponit
nominalem.

NOMEN chimiæ ab aliis censetur Græcicum, ab aliis Arabicum.

Zosimus Panopolita Ægyptius, referente Scaligero Græci scriptis ad Græca Eusebiana p. 258. scribit per η. χημία. *bunt per η.*

Græcia vetus vocabulum hoc ignorat. Apud Lexicographorum neminem invenitur.

Suidas recentior, Arabibus multò posterior, per η scribit, η τῷ δευτέρῳ καὶ χευσῷ κατέσθη.

Æmiliius Portus in notis ad Suidam, utitur voce χημία. Fortasse melius, inquit, χυμία vel χυμία, quod à χύω, hoc à χέω, vel à κέχυμαι, sublato ε, κέχυμαι, unde χυμίξιν. *Æmiliius Portus.*

Calius Rhodiginus lib. 2. lect. antiq. cap. II. vocat alchymiam, *Calius.*
quasi, ut quibusdam placet, *δευτέρῳ χημίαν.*

Conringius lib. de Hermetica medicina, & Reinesius variis lection. Conringius Reinesius.
Et in oratione de chimiá, Græcos imitati scribunt per η chemia.

Libanius variat in Libanius variat in
semper scribit per ε. At *libro 1. rerum chemicarum epist. 6. deriva- scriptione.*
tionem *τῷ τῷ χυμοῦ* adprobat, additque inde Alchymiam *modo per υ*
dictam Arabicis & Ægyptiis, hosque à Græcis consentaneum *Et derivat*
esse, id nominis accepisse. Græcorum enim lingua literæque *δὲ τῷ χυμῷ.*
quondam per totum orientem fuerunt cognitæ, ut in Ægypto
& vicinis Austri regionibus. Nec Hispania, aliæve occidenta-
les provinciæ eas ignorarunt. *σχασμός, conjectura seu censura*
hæc displicuit censoribus, ipsique objiciebant, non satis esse ad *Ad objecti-*
hanc originationem stabiliendam: quod Græca lingua cognita *onem.*
fuerit in Ægypto, aut ibi fuerint fertiles metallorum fodinæ &
scaptensulæ. Cur à Græcis non petitam artem, illorum potius
quàm domestico appellarent nomine? Dicere quidem licet
chymicam *δὲ τῷ χυμῷ*, quomocunque notio exprimitur,
at non ut origo. Non enim à Græcis primò, sed Ægyptiis hæc
ars fuit exulta.

Respondet. Respondet Libavius *syntagmatis arcanor. chemicor. libro 1. cap. 1.* sententiaque suæ in patrocinium profert: argumentum suum primum, quo usus sit, ex conjugatorum legibus & linguæ consuetudine, exemplisque similibus vim habere. Negat quidem Herodotus, Ægyptios in Deorum cultu accepisse quid à Græcis: at nomina tamen Græca ipsis familiaria fuere. In voce Chymia præposuerunt solum particulam AL.

Confirmatur hac de- rivatione. Derivatio ἀπὸ τῆς χυμοῦ stabiliri potest exinde, quod in succis faciendis sit occupata. Ut natura succos ex fugit ex alimentis, ita illa ex medicamentis.

Alii derivant ἀπὸ τῆς χέειν fundere, & ut præpositam particulam AL derivationi includant, deducunt ἀπὸ τῆς ἀλὸς καὶ χέειν, fundere sal.

Vox est græcobarbara. Rectè vox Arabica statuitur originario, Græca municipaliter jure, ad eoque non purè Græca, sed Græcobarbara est, civitate donata.

Arabica vox est Ex Arabicâ linguâ origo depromenda est, non obscurè id comprobante Arabicô articulô AL.

Discrepan- tia in modo derivati- onis. In MODO DERIVATIONIS discrepant autores. I. Jacobus Golius, postquam in Lexico Arabico radicis كيمي signifi- cata recensuisset, nempe, *texit, celavit* testimonium suum, deli- tuit, hæc subjicit: كيمي & كيمي χημεία vel χημεία, Suid.

Chymia, & ars Chrysopeëtica & pulvis philosophicus per eum paratus. Ubi videri queat, sic dictam esse Chymiam, quod diu occultata fuerit. At idem Golius fol. 2087. tanquam sibi parum constans, Chymiam refert ad particulam interrogandi كيمي, ut, quare.

2. Non desunt, qui eam derivare velint à radice حاما, quam significare ajunt, *incaluit, exarsit, calore examinavit.* Atque horum sententiâ chimia significat *calorem, quo aliquid examinatur,* velut argentum igne, cujus explicationis fundamentum ex Arabicâ versione *Psalmo 12. vers. 7.* deducitur. 3. Id autem fieri successu parum felici docet vir, publico bono & orientalium linguarum incrementis natus, religiosissimus Arabicarum vo-
cum

cum observator, *Frischmuthius*. Etsi enim locò citatò legitur vox

الحَمِيَّة tamen illa minimè significat *probatum* vel *examiatum* igne, quippe quod sequenti voce الحَجْرَة innuitur. Unde appa-

ret, si vel maximè à *خا* derivari chimiam obtineant, (quibus tamen Arabes ipsi repugnant,) non *examen* aliquod hâc voce significari, vel *probationem*, sed *inflammationem* vel *exarsonem*, quæ fiat admotò igne.

Sive Arabum sive Suidæ derivatio & scriptio attendatur, *Scribi Latino*

scribi potest per i. nam & η Græcorum per i pronunciat. *no i potest.*
Libavius lib. 1. alchimia cap. 1. alchimiam dividit in enchiri- *Duo à Li-*
 am, manuales quæ docet operationes, & chimiam, quæ ipsas *basio adfi-*
 species chemicas, & illas conficiendi processus continet, adeo- *gnata no-*
 que sub titulo alchimia chimiam ceu partem comprehendere *mina.*
 videtur. Verùm inter chimiam & alchimiam nullum discrimen.
 Utroque vocabulo eadem ars denotatur.

Neque etiam rectam insunt viam, qui alchimiam & chimiam sic distinguunt, ut hæc solùm in artificiosâ medicamentorum præparatione, illa verò in metallorum transmutatione saltem occupata sit. Eadem est ejusdem rei appellatio, nisi quod altera præfixum habeat Arabicum Al. æquipollens Græcorum articulo ὁ, ἡ, τό.

HERMETICAE titulo insignitur ab iis, qui ab antiquitate *Hermetica*
 & inventoris amplitudine arti huic gratiam & autoritatem con- *titulum.*
 ciliare nituntur; sed nullo jure, ut *capite 2.* ex *Conringio* memo-
 ratum.

Paracelsus & alii ΣΠΑΓΕΙΡΙΑΝ vocant, & exponunt ar- *Spagirian*
 tem segregatoriam puri ab impuro. Forsitan, *addunt commen-*
 tatores tyrocinii *Bequini lib. 1. cap. 1.* alludunt ad Græcum μαγείρει- *vocat Pa-*
 ον, quasi excoctoriam metallorum, & succorum nominarem. *racelsus.*
 Hac illi. *αααρεια* vox græca est, denotans officia artis, τὸ αἰνὴν καὶ *αγέρειν*, *disgregare*, *congregare*, quo ipso simul opera artis σύγκε-
 ρις καὶ ἀσχεσις designantur. Ut cæterorum Philosophorum
 generandi quidem res unitæ dirimerentur, hæc dirimendæ uni-
 rentur, ita & chimiam se habere judicatum fuit.

CAPUT IX

duplicem chimia acceptionem proponit.

Uplex est chimia, universalis & particularis.

UNIVERSALIS circa objectum universale versatur, occupataque est in præparatione lapidis PHILOSOPHORUM, qui appellatur medicamentum, quod omnibus morbis est contrarium, & unum licet sit, omnes impuritates tamen in corpore, illas ejus substantiâ, & integro, manente, quicquid in illo naturaliter est constitutum, consumere, tantumque naturæ robur afflare potest, ut morborum insultibus averruncandis sufficiat, humoresque ferocientes, ne medicamenti roborantibus resistent, refrenat. Lapis noster, *inquunt*, animum lætificat, virtutem augmentat, juventutem conservat, senectutem arcet, sanguinem mundificat & multiplicat, corporea membra restaurat. Appellatur etiam Panacea.

Rationes EAM DARI, & vires has habere, confirmant:

Rationibus adscritur

1.

dari panaceam.

2.

3.

1. est tanquam forma à suo corpore, ad tantam subtilitatem redacta, ut nihil habeat heterogenei. ἀφαιρέσειν γὰρ ἔχει τὴν εἶσιν, καὶ ἀνεμπεδίστον τὴν ἐνέργειαν, *incompactibilem enim habet substantiam, & incompeccabilem virtutem*, ut in quævis instar cælestis formæ agere queat. 2. Temperatissima est, ceu medium absque extremis, fulcit & conservat calorem insitum, quo læso omnes fiunt morbi, restituto secedunt. Fulcit autem, quia similis est.

II. Sufficere unam probatur.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

UNICA medicina sufficit, quia unum est, quod in omnibus morbis læditur, impeditur, aggravatur, nempe spiritus vitalis, qui in corde est, & omnibus præfens partibus, in quem catholicum hoc medicamentum facillimè vertitur. 2. Una est causa mortis, extinctio caloris nativi: ergo unum remedium. 3. Unicus Sol vitam præbet: ergo & unum medicamentum sanitatem. 4. Sal omnia à corruptione & putredine præservat, multò magis panacea. 5. Panis & vinum omnes conservat: ergo & una medicina. 6. Ignis omnia dissipat. Panacea est ignis,

7. Unum

7. Unum est venenum, quod vitam adimit. Ergo est unum medicamentum, quod conservat. 8. Unus est aer salubris. Ergo & una medicina.

Verum his fusque deque habitis, tale medicamentum catholicum πολλοὶ θαυμάζουσιν, ὀλίγοι δὲ γινώσκουσιν, multi admirantur, pauci plenam eius habent notitiam. Haud credibile est, unam medicinam universalem sufficere. Tale certè experimentum ab hominum memoriâ adhuc desideratur. Argumenta allata idem etiam non evincunt.

R. Ad PRIMUM MEMBRUM. 1. Subtilitas hæc summa cœlestium corporum æmula est figmentum. ἀφαιρέσις non est, quia ex rebus φαιρέσις conficitur. Spiritus quamvis reficere ea possit, non tamen reficere potest, & reparare jacturam calidi, cui fomes ministratur ab alimentis. 2. Non omnes morbi à calidi nativi jacturâ & alteratione temperiei dependent, sed multi à conformatione & unitate vitiatâ. Non est similis calori nativo, quia hic φαιρέσις, illa ἀφαιρέσις perhibetur. Paratur ex metallicis, sed hæc non sunt anastoga nobis: exsiccat, non humectat, nec hecticam restituet, sed calore perdet igneo. Non omnis curatio fit morbum superante naturâ, sed aliquando morbo debellato arte & medici manu, ut in fracturis & luxationibus.

AD ALTERUM MEMBRUM respondetur: 1. Non solum spiritui actiones corporis in acceptis feruntur, sed etiam partium constitutioni. Morbi itaque non sunt unius illius spiritus. Cum spiritus vitæ à variis lædatur causis, non una sufficit medicina, sed plures, ut removeantur plura hæc impedimenta. Veri in spiritum vitalem ipsam panaceam, est commentum. 2. ἡ τῆς θερμῶν φθορά, calidi corruptio à variis causis oriri potest: σέσις, & μαράσις, καὶ πνίξις. extinctionione à contrario, marcore à defectu pabuli, & suffocatione seu defectu calidi, ἀπὸ τοῦ μὴ ψύχεισθαι, ex aucto calore, ideò, quia non fuerit perfrigeratus. Uno medicamento hæc causæ removeri non possunt. 3. Sol vitæ autor, sed non solus. Potest esse modus constitutionis rerum unus, sed non unus destructionis. Ergo & plura medicamenta necessaria sunt. 4. Falsum antecedens. A sale multa corrumpuntur. Corrodit sal. Latens

- rens in eo spiritus non parit metallis. 5. Unus modus potest esse conservationis, sed multiplex est restitutionis. Ægri non conservantur, sed restituntur pulsifugatisque morbi causis.
6. Si, ignis instar, panacea omnia absumeret, non solis pravis & à naturali statu alienis vim inferret, sed & bonis. Non omnes morbi pendent ab aliquâ materiâ, quæ igni absumenda. Siccæ intemperiei ventriculi igne succurri non potest. Ignis ipse non omnia consumit, sed relinquit cinerem. 7. Non omni veneno una sufficit antidotus. 8. Non unus aër omni agrotanti salubris.

CAPUT X

particularem chimiã explicat.

Particularis duplex.
 1.
Metallica. **P**ARTICULARIS iterum duplex: una metallica, altera medica.

Artificum nomina. **Μ**ΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑ, spe dives, versatur circa metallorum transmutationes, & appellatur *χρυσό ή δε- γερροποιία*. Artifices ipsi verò, qui sacram & magnam hanc artem *χυμωδικήν ή επί χρυσοποιίας* profitebantur, *Φιλόσοφοι ή δι- δάσκαλοι της μεγάλης ή επί ιερής τέχνης* ἐκαλέοντο ΠΟΙΗΤΑΙ, sapientes & magistri magnæ & sacre huius artis vocabantur **EFFECTO- RES**. Videatur *Reinesius lib. 2. variar. lect. cap. 5.* Antiquissimam artem esse tradunt, Adamo protoplastæ notam & eius posteris. Eam ab antiquo maximè excultam in Ægypto, liquet ex *Suidâ*, in voce *χημεία*, ή του χρυσού ή δεγέρου κατασκευή, ής τὰ βίβλια διερονησάμεν ὁ Διοκλητιανός ἔκασε διὰ τὰ νεωτερισθέντα Αἰγυπτίοις. *Chimiã vocat argenti & auri preparationem, cuius libros investigans imperator Diocletianus combussit, cum observaret opum abundantia confisos Ægyptios res novas moliri. Idem in Diocletiano:* ὅτι δὴ ή επί τῆς χημείας χρυσού ή δεγέρου τοῖς παλαιοῖς γεγενη- μένα βίβλια διερονησάμεν ἔκασε ως τὸ μήκει πλεόν Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς τοιαύτης προυργίας τέχνης. μηδὲ χημμάτων αὐτῶς παρ- ρούτων τῆς τοιαύτης τοῦ λοιπῆς Ῥωμαίοις ἀντιείργειν. Hic ipse antiquorum de auri & argenti confectione scripta monumenta percontatus hinc & inde, combussit, ne divitias acquirendi & rebellandi Romanis materiam inde Ægyptii haberent. Artem hanc veram esse, & famosum *Jaso- nis*

nis χρυσόμαλλον δέρμας aurum vellus, librum fuisse putant, δέρμασι pellibus compactum, in quo auri argentique conficiendi ratio continetur.

Παρ' ἡμῶν, inquit Aeneas Gazæus de immortalitate animæ, οἱ Aeneas
 πρὸ τὴν ὕλην σοφοὶ, ἀργυρὸν καὶ κατῆύτερον ᾧ ῥαλαβόντες, καὶ τὸ ^{Guzæus.}
 εἰδὲ ἀφάισαντες, ὅπῃ τὸ σεμνότερον μετέβαλοντες τὴν ὕλην, χρυσὸν
 κάλλισον ἐποίησαν. Apud nos materiarii, talium periti, argentum stan-
 numque accipientes, speciem priorem delentes, in excellentiorem rem
 transfigunt, aurumque efficiunt pulcherrimum.

Andreas Libavius summus transmutoriaæ patronus, ean- ^{Libavius}
 dem adserit, & χρυσὸν καὶ ἀργυροποιῖαν, quâ ignobiliora metalla ^{admirator}
 in perfectiora, aurum & argentum permutantur, operosissimè ^{transmu-}
 defendit peculiari libello, cuius titulus: defensio & declaratio perspi- ^{tationis.}
 cua alchymiaæ transmutoriaæ, opposita Nicolai Gûiberti Medici ex-
 pugnationi virili, & Gastonis Clavei Jurisconsulti Nivernatis apologia
 contra Erastum malè factæ & consuta, & prava. Prioris argumenta
 confutat. Claveum autem argumenta Erasti non fatis solidè re-
 futasse ostendit paginâ ultimâ.

Gasto Claveus autem apologiam scripsit chrysopeiaæ & ar- ^{Gasto}
 gyropœiaæ contra Erastum, huiusque argumenta operosè refu- ^{Claveus.}
 tare adnifus fuit.

Job. Conradus Gerbardus extracto chemicarum questionum sive Job. Conra-
 dionis ad theoriam lapidis philosophici, transmutationem me-
 tallorum acriter defendit.

In solâ hominum spe & desiderio positam transmutoria- ^{In deside-}
 am artem ostendit operosè Carverius de natura metallorum parte 3. ^{rius homi-}
 Nicolaus Gûibertus medicus Lotharingus transmutationem me- ^{num sua-}
 tallorum ratione & experienciâ falsam esse ostendit, neq; igno- ^{Gister dor-}
 biliora metalla in nobiliora transmutari posse confirmat, pluri- ^{mire testa-}
 bus adductis rationibus. ^{tur Car-}
^{verius,}
^{Guibertus,}
^{Panci-}

Eleganter Guido Pancirollus novis repertis, parte posteriore tit.
 7. Ars quidem vera esse potest, sed paucissimos, imò vix unum
 esse credo, qui eam calleat. Nam qui hanc profitentur, aut fa-
 tui sunt, aut admodum proclives ad paupertatem. Est enim tri-
 tum vulgi sermone proverbium: Nunquam vidi Alchymistam
 divitem.

Baconus. Turpiter haftenus mundo illufit, inquit *Francifcus Baconus* *ſylva ſylvarum centur. 4.* conficiendi auri ſpes, quam ego vanam non eſſe, nec humanæ facultatis anguſtias excedere ſtatuo. Sed media iſti effecto deſtinata, fallaciis & erroribus, quoad præxin, laborant, & conceptibus nihil ſani complexis, quoad theoriam.

Mercurius Britannicus. Alchimia, breviter *Mercurius Britannicus in mundo altero & eodem*, eſt ars ſine arte, cujus ſcire eſt pars cum parte, medium ſtrenuè mentiri, ſinis mendicatum ire, vel in patibulo ſuperbire.

Borellus adnotat. Fraudes & fallacias, quas alchimiſtæ auro alieno inhiantes exercent in tranſmutationibus, detexit plurimas *Borellus hiſt. & obſerv. rarior. centur. 3. obſerv. 21.*

Epineas anteris. Artis tranſmutatoriæ experimenta, haftenus credulo orbi propoſita, glaucomata fuère. Qui credunt, clavum in rarithicio Florentino Magni Ducis Hetruriæ, cujus media pars viſitur ferrum, media aurum, continuum eſſe, tincturæ que tranſmutatoriæ opus, & pharmacopolam Tarviſinum coram Senatu Veneto quid laude dignum præſtitiffe, aberrant à januâ.

2. *Medica chimia.* MEDICA altera PARTICULARIS chimia occupatur circa corpora concreta, eorum naturam, cauſas & affectiones inquirit medicinæ faciendæ gratiâ. Inde vocatur chimiatria. Officia denotat vox ESATA, quod eſſentias extrahat.

CAPUT XI

definitionem chimia medicæ proponit realem, ejusque genus examinat.

Definitio.

Chimia eſt ars corpora concreta ſolvendi, & ſoluta coagulandi, ut purum ab impuro ſeparetur, & medicamenta ſalubria, citæ, tutæ & jucundæ operationis concinnentur.

Genus eſt ars.

GENUS eſt ars. I. Competit ipſi DEFINITIO artiſe propoſita à *Philopho 6. ethicor. cap. 4. τέχνη δὲν ἐξίς μὲν λόγου ἀληθῆς ποιητικῆς, ars eſt habitus rectæ cum ratione effectivus.*

II. PROPRIETATES & affectiones artis eidem competunt. I. *ᾧ ἐπι τὰς τέχνας δὲ βούλομαι, ars conſultat, autore Philoſopho 3. ethic. cap. 5. conſultat etiam chimia de mediis.*

2. More

2. More reliquarum artium versatur ἐν γνώσει καὶ ἔργῳ, in cognitione & effectione. Ut reliquarum artium, ita & chimia officium consistit in tribus: 1. ἐν τῷ θεωρεῖν, certa enim habet principia, & conclusiones, secundum quas in operando progredi, & ex subjectâ materiâ artificiosum opus elicere queat, & accuratè speculari tenetur. 2. ἐν τῷ τεχνεῖν. Operari enim secundum artem chimia debet, ut talem formam minerali, vegetabili, vel animali inducat, quam ars requirit. Omnino necesse est, in mente chimici sit idea & ratio architectatrix, secundum quam fiat operatio, siquidem ut artifex operari dicendus. 3. τὸ ἔκτελεν, καὶ ποιεῖν τεχνουργημάτων, producere opus novum aliquod, & artificiosum etiam chimia incumbit. Ita producit spiritus, olea, salia, tincturas, magisteria. Non audiendi, qui nullum in chimicis operationibus agnoscunt artis opus, sed solum naturæ.

3. Δύο ὄργανα, ὑφ' ὧν, autore Galeno 1. aphor. commento 1. Διέσκεπται τὰ καὶ τὰς τέχναις. τὸ μὲν ἔπειρον ἢ ΠΕΙΡΑ. τὸ δ' ἔπειρον ἢ ἐκ λόγου ΚΡΙΣΙΣ, duo instrumenta ad artes inveniendas necessaria, unum EXPERIENTIA, alterum RATIO. De primo Philosophus 1. τῶν καὶ τὰ Φυσικὰ cap. 1. ἀποβαίνει δ' ἡπιστήμη καὶ τέχνη τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῆς ἐμπειρίας, acquiritur scientia & ars hominibus per experientiam. ἢ μὲν πείρα ἐστὶν δεξιὴ διεξέσεως τῆς ἰητρικῆς, inquit Galenus, introductio seu medicus in scripto libro, cap. 2. τῆς ἡ συστάσεως ἢ εἰς συστήματα τέχνης ἀγαγεῖν δεξιὴ ὁ λόγος καὶ πείρα. Experientia est principium medicine, ratione inventionis: constitutionis verò seu redigendi in artis formam norma experientia & ratio.

Ita se etiam habet res cum chimia. Experientia & ratio se habent ad eam, ut crura animalium ad animal. Experientia sola inventionem spectat, experientia juncta ratio unitas operas conferunt ad constitutionem. Ansam acquirendi porrigit experientia, in ejus plenam possessionem locat ratio.

Ἐμπειρίας vox deducitur ordinariè διὰ τῆς πείρας ab experientia. Extraordinariè licentia ἐμπειρίας vox fingi, & διὰ τοῦ πυρός ab igne derivari potest. Utraque derivatio ad chimiam accommodari potest. Helmontius se appellare solet Philosophum per ignem. Ratio utramque experientiam si illustret, tantò melius omnia cedunt.

Duplex experientia locum habet.

Multa quidem dubia occurrunt, inde tamen artis splendorè haud amittit.

Dolendum quidem, multa in chimiâ occurrere, rationibus minus firmis munita, nec omnia ex certis principiis deducta, quin imò, infiniti processus & operationum formulæ passim extant, nullis quæ nituntur fundamentis, sed imperitis obtruduntur, ut arcana. Verùm rescindenda hæc sunt: cœcæ experimentiæ cultellus, cum magna minatur, & elogia crepat mera, ad rationis cotem atterendus, & fumivendulis deceptoribus os obturandum.

CAPUT XII.

Chimia non meretur adscribi scientiis, sed artibus, nec tamen est peculiaris ars, distincta à pharmaceuticâ medicinae parte, sed est pars medicinae.

Non est pars physica contemplationis.

Ultum domini, splendoris, & magnificentiæ propriæ habet chimia, adeoque divitiis animosa suis scientiæ habitum ambire videtur, ceu βλάστημα καὶ πρῶτα Φυῆς ἢ, *propago, appendix, & pars physicae contemplationis, naturalisque philosophiæ fructus.* Verùm, quia ἐν τῷ θεωρεῖν non acquiescit, sed quantum ipsa habet dignitatis, medicinae dudum intulit, cui etiam adhæret tam fidè, tamque amicè, ut quamvis interdum solitaria sit, secedatque in contemplationis suæ theatrum, tamen subinde ad complexum medicinae redire gestiât, rectiùs à physicae consortio excluditur, & artium ordini adscribitur.

Non tamen est ars peculiaris,

Non tamen ars est peculiaris, à medicinâ, & eius pharmaceuticâ parte distincta. Statuere id quidem videtur *Beguinus* *tyrocin. lib. 1. cap. 1. dum inquit*: Finis eius est medicamentorum suaviorum, salubriorum, & tutiorum præparatio: atque hæc ratione ars nostra à pharmacopœia vulgari, quæ etiam medicamenta concinnat, tuta quidem & salubria, sed minùs grata, distinguitur.

sed medicina pars.

MEDICINÆ potiùs esse videtur pars, ad Φαρμακοποιήν pertinens, & ab eâ nomine solum differens. Hæc autem in medicinae complexum venit.

Sed Domina est medicina, chimia serva.

*Servata est
medicina.*

*Sustinet ut Domina medicina Galenica partes,
sic chimica ars ipsi juncta ministra fuit.*

*Laude ministra quidem digna est, sed temnere tentet
si dominam, flagris digna ministra foret.*

Aequum est, verba sunt Zwingeri epistolâ dedicatoriâ, principio-
rum chemicorum examini præfixâ, servam hanc medicinæ & physi-
cæ, pedissequamque, intra suæ fortunæ limites se continere, nec
heræ stationem invadere, ne cum Scythis mancipiis in gyrum
obedientiæ flagris tandem ab iratis dominis compellatur.

Chimiæ adminiculo destituta medicina, τέλει δὲ ἢ καὶ ὅλον, *Medicina
ὄυ ποτὲς τῆ μέγῃ, μηδὲν ἀπέστιν, ἢ μηδὲν ὄστιν ἔξω, perfectum quid est
totum, cuius nulla pars deest, aut cuius nihil est extrâ, esse non potest.* *chimicâ de-
stituta non
est per-*

Sine chimicâ medicina perfecta & absoluta vocari nequit, *fecta,*
nec perfectione essentiali, nec accidentali, *μηδὲ καὶ τρόπον ὁμοίω-
ως, μηδὲ συστάσεως, μηδὲ ἐρμηνείας, neque secundum inventionem, ne-
que secundum constitutionem, neque secundum interpretationem seu
traditionem.* *inventio imperfectionis arguitur, destituitur enim
experimentis plurimis. CONSTITUTIO æstimatur ex collocatio-
ne, & interpretatione: illa ordine, hæc methodo perficitur, &
demonstratione. Neutra absq; chimicæ præparationis admini-
culo ad amissim impetrari potest. Non didicit integram, καὶ ὅ-
λου & in sua perfectione consideratam, istam qui omisit partem.* *inven-
tionis, nec con-
stitutionis,
nec inter-
pretatio-
nis.*

Qui quærent, *inquit Libavius defens. cont. Riolanum*, num si *Libavius
consentit.*
chimicis præparationibus perfecta sit medicina, nisi spontè
insanire velint, gratè æstimabunt divinum munus, fatebuntur-
que ab initio medicinam se habere ut novellam plantam seu
embryonem, cuius omnia membra licet à natura simul institu-
antur, tamen aliud aliò citiùs perficitur, aliud tardius, quod
suo tempore in conspectum prodit, nascentisque integritate
& ornat & complet. Si dicere velis, id, quod posterius ap-
paret, non esse membrum essentialè nati, nec facere ad perfectio-
nem & complementum eius, parùm tibi constiteris.

Nimis liberalis est idem, *lib. 1. epist. chim. epist. 2. cum in-
quit: Caruit & carere potest medicina chimico apparatu, quod
Diffensus
ejusdem
artis*

non appro-
batur.

Vera medi-
cina pars
est, ratione
præparatio-
nis & usus
medica-
mentorum.

Dixerunt
sentientes
utuntur
exemplis.

1.

2.

R.

artis essentiam attinet, sunt enim artes inter se distinctæ. Sed melioris usus gratiâ non potest sine hac illa esse tam perfecta.

Chimia dupliciter considerari potest. 1. κατ' ἐγχείρησιν, ἢ θεωρίῃ τῶν χειρῶν. 2. κατ' ἐπιπέδον, secundum concinnatam præparationem, & legitimum utendi modum. Utroque modo pars est medicinæ: alterutra enim si absit, τελείωσιν complementum suum nunquam adsequitur.

Secus sentiunt, qui chimiâ, ut & totam medicamento-
rum præparatricem partem, in essentiali complexum medici-
næ admittunt postremò saltem modò consideratam, quatenus
notat diverforum simplicium in unum aliquod certi gradûs &
facultatis consociandorum peritiam, non verò primò modò,
quatenus notat concinnandi & miscendi dexteritatem. Mini-
stra medicinæ est solùm, *inquunt*, ad eamque se habet haud aliter
atque ars factiva ad utentem, *χαλινοποιητικὴ* ad ἵππεικλή. Hæc,
equestris, jubet parare frenum, modum autem parandi ignorat.
Hujus autem partem appellare illam absurdum est, distinguun-
tur enim subiectiò & sine propriò: chimia & pharmacopœa vul-
garis præparant instrumenta sanandi, medicina iisdem utitur.
2. Ut μαγειρία, ars cibos in culinâ præparandi non est pars medi-
cinæ, ita nec *παγειρία*.

Verùm hæc omnia consuetudo quidem separare solet,
non tamen desinunt propterea à matre separatæ hæ partes esse
filia, in genuini amoris amplexum medicinæ matris semel rece-
ptæ. Sæpè infeliciter cedit freni, cibandi que ægrum apparatus,
nisi parandi modus & equitum & culinæ magistro sit notus.

CAPUT XIII.

*Præparatio aquæ ad medicum spectat, ac legiti-
ma applicatio.*

Adproba-
tur ordi-
natio ph. r.
macentia-
rum offic-
narum.

Nterest reipublicæ, distinctum esse officium medici &
pharmacopœi, *ajunt* nonnulli. Ita est: medicus ἐργο-
διώκτης, δεχτέκτων, δεχτέκτωνος non potest vacare
singulis illis ministeriis, quibus humana indiget salus.

Ἐχθρόν τε πάντ' ἔμνον τὸν ἰητρον ἐξείλαται, *impossibile est, medicum*

omnia

omnia solum perficere. Το δὲ ὄν, & operationum directio est medici: το ὄν, pharmacopœi.

Interest tamen simul reipublicæ, ut medici non solum tollerentur, sed & magnis honoribus afficiantur, qui artem pharmaceuticam, imprimis chemicam, animò comprehendere non solum ἐκ τοῦ διόου, sed etiam ἐκ τοῦ ὄν, sequē λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ γνώμῳ καὶ καὶ χεῖρῳ artifices præstare, & unâ eademque operâ & medici partes tueri, & ministri vices subire norunt.

Satis jure medicorum, qui singularia habent medicamenta.

Libera singularia medicamenta suis ægris dispensandi iisdem meritò relinquitur potestas. Antiqui medici suis manibus medicamenta parabant, & ut in agendo magna eorum erat efficacia, sic magnam in præparando adhibebant diligentiam.

Jure præscriptionis annorum medicis competit libera dispensatio. Utiles est i. ægrorum respectu.

Ægrorum salutis sic optimè consulitur & commodis. Medicamenta feliciter ægrotantium spes satiant, fructusque sanitatis uberiores ferunt, medicorum manibus parata. *Gratior est pulchrò veniens de corpore virtus.* Uberiorem messem refundebat tellus, cum arabatur vomere laureatò & triumphali manu: ita & chimia magis splendescit, opes suas & arcana liberius & uberius expandit, manibus medici exulta.

2. Elevat medici eminentiam & existimationem, si & manus & mentem adhibeat, ipseque modum componendi selectissima arcana non solum norit, sed & eadem præparet, præparataque ipse communicet.

2. medicorum respectu.

Gratulor chimiæ nostræ, inquit *Libavius epistol. chim. lib. 2. epist. 86.* quando eam propediem extortam improbissimorum hominum manibus, in possessione virorum solertium, & ab omni industriæ peritiæque laude instructorum futuram video, in quorum numero utinam & ego aliquid invenirem loci.

Non satis esse, in chemicâ contemplatione versari, sed etiam praxin ipsam requiri, ostendit *Libavius epist. chim. librò 3. epist. 2.*

ἢ δὴν non solum, sed etiam ἢ ὄν sive debent.

Quod autem dubitatum fuit aliquando, numquid præter dignitatem suam faciat medicus, si eius generis exercitiis occupetur, quæ ministris potius cedenda? id ex *Galeno 6. epid. comm. 5. 1.* facilem habet explicationem. Loquens enim de ministris medici, qui herbas colligunt, unguenta parant, coquunt, cata-

Quæstio? annon sit contra dignitatem medici, manus admodum adhibere?

plasma-

Ex. negando.

plasmata adhibent, humore conspergunt, clysterem suffundunt, scarificant, venam secant, cucurbitas affigunt, subjungit: εἰδ' ἡμεῖς καὶ ταυτὰ μεμαθήκαμεν τε καὶ πράτημεν, ὁμοίονι πειρῶμεν ἐρέσθην ὀπισθιμῶν κυβερνήτη, ἔραδιως ἐπ' ἀκροῦ αἰαθῆναι διωαμῶν τῶ ἴσῳ, ὅσῳ ἄλλα τῶν ναυτῶν ὄσιν ἔργα γνώσκοιμι τε καὶ πράτηνοι. καὶ γὰρ στρατηγοὶ πολλοὶ πολλάκις καὶ τῶ ὄσῳ, καὶ ἀκονίζῃν, ἔμαχεσθαι Διόξικριτων τε ἔδοράτων ὀπισθιμῶν τε ἔπράτηουσι. καὶ βασιλεῖς ὡσαύτως. ἀλλ' ἔχῃ βασιλῆος, ἡ στρατηγὸς ἦν ἀλέξανδρος ὁ μακεδῶν, ἡ Φίλιππος ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ταυτὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπράτηον, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας τέχνας ὑπερεβίκασι τῆ στρατηγικῆ τε καὶ βασιλικῆ, καὶ τόνῳ καὶ ἡμεῖς ἡ μὲν ἰατροὶ, γνώσκομεν ἑκάστου βοηθήματα, ποιότητά, καὶ ποσότητά, καὶ καιρὸν, καὶ τῶ ὄσῳ χεῖρας. ἡ δ' ὑπερέτα Φλεβοτομῶμεν καὶ συκιάζομεν, καὶ τὰ ἄλλα Διόξικριτων χεῖρων ἐνεργῶμεν. At si nos etiam hac didicimus & facimus, perinde facimus atque gubernator remigandi peritus, & facile summum malum conscendere valens, & omnia alia nautarum munera cognoscens, & exsequens. Etenim multi imperatores sæpè & arcu uti, & jaculari ac pugnare gladio hastaque sciunt, & faciunt, & reges pariter, sed non ut rex, ut imperator erat Alexander Macedo, aut eius pater Philippus, sed per alias artes imperatorie sive regia inservientes hæc militaria munia obibant. Itaque & nos ut medici, cuiusque auxilii qualitatem, quantitatem cognoscimus, occasionem etiam, & utendi modum: ut ministri verò, venam scindimus, cucurbitulas adhibemus, & reliqua manibus operamur.

Imperator nonnunquam militis gregarius sic susinet.

Submissio hæc in laude.

Sicut bonum imperatorem militis gregarii partes aliquando sustinere, i. e. in excubiis stare, gladium & aciem stringere, & hostem, si necessitas urgeat, ferire turpe non est: ita dedecori non erit medico, si præparatorum medicamentorum rationem non tantum καὶ γνώμην, sed & καὶ χεῖρα aggrediatur, veterum eà in re exemplum imitatus, quos citra existimationis ja-
turam idem fecit à se demonstrari potest. Submissio & humilitas hæc pro salute ægrorum suscepta eum neutiquam dedecet, non magis, quam sputorum & urinarum inspectio, stercorumque exploratio. ὁ μὲν ἰατρός, autore Hippocrate lib. de flatibus, ὁρᾷ τὰ δεινὰ, θυγατὴ τὸ ἀνδρών, καὶ ἐπ' ἀλλοτριῆσι ξυμφορῆσιν ἰδίας καρπῆται λύπας. medicus videt horrenda, trahat injucunda, & ex aliorum miseriis proprias decerpit miseriis.

CAPUS

CAPUT XIV

finem chimie explicat.

Τὸ ὀψύκα, cuius gratiâ seu finis duplex constituitur à Jacobo Zwingero chim. principiorum examine. Internus est res quævis in idoneum remedium coaptata: externus verò eiusdem usus ad ægri corporis ἀφάρεσιν κηθὰ ἀφάρεσιν adhibitus.

Commodiùs τὸ ὀψύκα seu finis duplex designatur, internus unus, externus alter.

Finis duplex.

INTERNUS ὠ, quò, σκοπός, est objecta sua præparare, elaborare, ut partes eorum puræ vitæ humanæ salutare, ab impuris corticibus separatim solutione & coagulatione, eaque secundum medendi methodum ægris, indicationibus erutis, applicentur. Nihil est à naturâ creatum, quod puri & impuri partibus non constet. Impurum autem puro officere, quò minus proficit, clarum est. Inde necessariò inferendum: purum ab impuro separandum, ut in usum humanum sit commodum, nec purum posse homini conducere, quin impuri facta sit separatio. Archæus quidem hoc habet officium, sed artis opera si accedat, felicior sequitur successus. In medicamentis, communem quæ cedunt in usum, duæ sunt diversæ substantiæ: UNA VIRTUOSA, potestatum salutarum plena, altera INERMIS ET NUDA. Quod integra possunt, non mole materiæ præstant, sed virtute essentiæ latitantis. Dum cortices cum principiis conjuncti & quasi concatenati, virtutem suam exserere promptè nequeunt, compedibus solutis, nuda in libertatem adserta spargunt radios.

Internus est purum ab impuro separare.

PURUM, ita docent *chimici quidam*, consideratur GENERALITER & latissimè in concreto de totò purò, quale illud existit in rebus ante separationem, & insignitur ab Hippocrate ΔΥΝΑΜΙΣ, POTESTAS, quia actionum causa, ASTRUM propter splendorem, SEMEN propter fecunditatem, BALSAMUM propter incorruptibilitatem, RADIX propter regenerationem, QUINTA ESSENTIA, ob vitale, quod creditur habere in centro, principium, τῆ ὀυσία τῶν ἀσρῶν ποιχείω ἀάλογον. 2. SPE-

Purum considerantur generaliter.

34 LIB. I. CAP. XIV. PURUM AB IMPURO SEPARARE.

Specia-
liter.

CIALITER, magis propriè seu abstraè de singulis puri parti-
bus, ut illæ existunt post separationem, consideratum, indigita-
tur tribus nominibus, & quæ eò referuntur spiritus, aquæ, es-
sentia: Δ & olea: Θ, & quæ eò referuntur solida corpora.

Medica-
menta chi-
mica ope-
rantur.

Purum hoc ab impuro secretum chimica medicamenta
reddit humano generi salutaria; facitque, ut ea tres benè, i. e.
βραχέως; ἀσφαλέως, καὶ ἠδέως citò; tutò, jucundè medendi à Ga-
lenò 14. seu ulsimò. methodi. cap. 13. propositos scopos adse-
quantur.

citò;

autò;

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ καὶ ΔΡΑΣΤΙΚΑ ὄντι, CITÒ ΟΡΕΡΑΝΤUR: ad
subtilitatem enim redacta, tantæ sunt efficaciz & acivitatis, ut
velut ictu oculi penetrent omnia; consumant superflua, remo-
veant deperdita, sanent morbida, nec facilè ulteriorem admit-
tant corruptionem. Τυτò etiam exhibentur, si artifex non ru-
dis & naturæ simplicium, regiminisque ignis ignarus, & usus ad-
sit circumspectus. τῷ τεχνίτου σφάλματι, ὃν δεινομίζουσι εἶναι τῆς
τέχνης. artificis errata non possunt imputari arti. VIOLENTA non
sunt ab arte, nisi τῆ Φύσει in abdito antè talia fuerint, imò ab ar-
te truculentia hæc mitigatur. VENENATA non sunt ritè præ-
parata, licet minimâ dosi exhibeantur; sed præposterò usu da-
mnum excitare possunt: A cortice nudatæ qualitates minùs na-
turam gravant; citiùs erigunt; labascentemque statuminant.
Sæpè quando ipsi pugnandum cum diversis medicamenti par-
tibus, vel cum pluribus compositis; antequam ad optatum fi-
niem perveniat, lûgubrè succumbit: JUCUNDA etiam sunt, &
illectiva.

jucundè.

Multa qui-
dem in his
encomiis
hyperbo-
lica.

Multa in his encomiis censurâ sunt digna, deque iis in
genere verum est, quod Philosophus 1. de reprehens. sophist. cap. 1. de
quibusdam inanimatis refert: τούτων τὰ μὲν ἀργυρεῖα. τὰ δ',
χρυσῆς ὄντι ἀληθῆς; τὰ δ', ἐστὶ μὲν, & φαίνεται ἡ τὴν αἰσθησιν οἷον
τὰ μὲν λιθουργήματα, & τὰ καπνιτέματα, δὲ χρυσῆ. τὰ δ' ἡ χολοβάφιναι,
χρυσῆ. horum aliqua argentum, quedam aurum verè sunt: illa verò
non, sed solum talia apparent ad sensum: ut lithargyrina, & stannæ,
argentum, & fellè imcta; aurum. Verum etiam est de iisdem,
quæ Billichius Thessalò in chemicis rediuvivo cap. 15. & Conringius
de hermet. medic. cap. 21. proponunt: Nihilominus tamen ne-
gari

gari non potest, delectu & judicio adhibitò, plurima laudem ^{plurima}
 hanc mereri. Separantur reliqua suspectæ fidei, & non satis pro- ^{tamen lan-}
 bata activitatis, securitatis, suavitatis. Medicamentis Græco- ^{dem me-}
 rum & Arabum stat sua laus, in delectu adhibitâ circumspècti- ^{rentur.}
 one & judicio. Pari ambulent passu utraque pharmacopœa, so-
 riores gemellæ, natæ experientiâ matre, susceptæ & educatæ à
 ratione nutrice. *Σὺ δὲ ἑρχομένη* omnia feliciter eveniunt,
 & amicabili conjugio unitis utrisque remediis, de morbis me-
 dicina feliciter triumphare potest.

Medicamenta hæc sunt *εἰς παλάωσιν μεμελητημένα*, *etatem* ^{Etatem}
ferre possunt & *vetustatem*, minus enim in se habent aquæ humi- ^{ferre possunt.}
 ditatis putrescibilis.

Non sunt SUPERFLUA *respectu agrorum*, sæpè enim inte- ^{Non sunt}
 gra simplicia & composita expectationi non satisfaciunt. ^{superflua}

Affectuum calore abripiuntur, qui inutilia vocant *respectu* ^{1.}
sui, adeoque eò nomine Galenicis postponenda, quod *ἀκερ-* ^{respectu}
σὴ solutione pereant *ἀκερσὸς* mistorum & facultates, adeoque ^{agrorum.}
 per has præparaciones multò ignobiliores edant effectus. ^{2.}
 Pereunt solùm facultates, *autore Zwingero princip. chemicorum* ^{respectu}
examine cap. 11. quæ formam totius sequuntur, non verò quæ ^{sui.}
 portionum singularum temperiem comitantur. ^{Objectio.}
 B.

Alia insurgunt: Quæcunque ex mistis, ratione forma- ^{Alia ob-}
 rum & temperamentorum penitus abolitis seu deperditis, fiunt ^{jectio.}
 vel parantur medicamenta, ea sunt inutilia & nullius momen-
 ti. Sed medicamenta chimica fiunt vel parantur ex mistis, quo-
 rum formæ & *κερσὸς* in præparatione penitus abolentur & de-
 perduntur. Ita cum paratur oleum, sal ablynthii, spiritus salis,
 ☉, ☽, perit ipsorum mistorum forma. Ergò medicamenta
 chimica sunt inutilia & nullius emolumentum.

Respondetur. Magna medicamentorum chemicorum di- ^{B.}
 versitas. Locum minor habere solùm videtur in iis, quæ fiunt
 per generationem primi modi, in iis autem, quæ secundò & ter-
 tiò modò generantur, non item. In his non est abolitio, sed
 potius separatio & manifestatio. Sed neque in illis etiam
 minor indubia. Non enim in iis abolentur *κερσὸς* misto-
 rum, quæ igni chemicorum subjiciuntur. Formæ substantiales

pereunt, non verò omnis simul *κρίσις*, aut omnium virium possessio. Hoc confirmare videtur exemplum elementorum. Ex iis dum producitur mistum, elementorum quidem formæ pereunt, sed non simul omnes qualitatum gradus, aut omnium virium possessio. In elementorum transmutationibus, dum ex igni fit aër, ex aëre ignis, ut voluit Aristoteles, forma quidem & natura aëris perit, non tamen omnes qualitatum gradus. Aër fit calidior in primò, ignis calor minuitur in secundo exemplo. Cùm ex sanguine fit caro, substantialis adest immutatio. Perit sanguinis forma, non verò tota crasis & omnium virium possessio. Nam sicut sanguis calidus & humidus, sic etiam partes inde productæ. Remanent *δυνάμεις*, vires & virtutes elementares quædam, ex iisque mistum dicitur confici. Clare *Philosophus 1. de generat. & corrupt. cap. ultimò.* Non corrumpuntur, quæ miscentur, aut ambo, aut alterum, *σὺζεται γὰρ ἡ δυνάμις αὐτῶν.* Salvatur enim eorum virtus atque potentia. Idem dici potest de chemicis, dum ex mistis eliciuntur, medicamentis. Non corrumpuntur (penitus & omni modò, ut planè nihil de illis maneat superstes) sed (formis licet deperditis vel abolitis) salvatur aliquid de viribus vel qualitibus eorundem, à quibus qualitibus etiam vel viribus postmodùm fit denominatio, ut ex. gr. hoc sal dicatur absinthii, non verò misti alterius. Talibus in medicamentis cessat & acquiescit finis internus.

*Externus
finis est
sanitas.*

EXTERNUS finis *δι' οὗ*, propter quid, ultimus licet sit executione, primum tamen movens est intentione, nimirum SANITAS subiecti sui principalis, nempe hominis.

CAPUT XV

chimiæ objectum explicat.

*Objectum
chimiæ
sunt*

*corpora
mixta per-*

Ο *συνεσθρον* chemicæ artis *objectum* non sunt corpora naturalia, quatenus naturalia, imò ne quidem materialiter considerata: comprehendit enim corpus naturale sub ambitu suo corpora simplicia, quæ ad objectum chimiæ non pertinent. Genuinum objectum sunt corpora perfectè vel imperfectè mixta concretaque. *Physicus* de iis agit;

agit, quatenus sunt partes sui subiecti, seu species corporis naturalis, constantes materiâ & formâ, & utraque pars proponitur, ut existens, subiectumque scientiæ ipsum complens, vocaturque subiectum demonstrationis, agitque de iis solius scientiæ gratiâ. Chemicus medicus agit quidem de iisdem, sed earum alterâ parte tantùm, materiâ nempe, quæ operationis est subiectum. Altera enim pars non subiectum est, sed finis, quem vult efficere. Agit de iisdem, quatenus sunt solubilia & coagulabilia, simulque medicæ operationis instrumenta. Et hic modus considerandi non est aliqua existens res, quæ proponitur ad cognoscendum, sed significat aliquid non existens, quod proponitur ad efficiendum. ὅ ἢ ἰσοπλοῦς ἰσοψηφίας, hic formalis considerandi modus ita singula limitat & distinguit.

In triplici vegetabilium, animalium & mineralium regnò hæc reperiuntur objecta.

VEGETABILIA primæ chemici objecti occupant subsellia. CRESCENTIA indigitantur à Paracelsò lib. 4. archidox. de quintâ essentiâ, in quo caput inscribit de crescentibus. Per infixam radicem è terrâ trahunt alimentum, suntque herbæ, frutices, & arbores.

ANIMALIA triplici se offerunt serie, suntque terrestria, aëria, volatilia, vel aquatica.

MINERALIUM nomen derivatur à mineris, quæ sunt eorum matrices, in quibus illa proprias & genuinas sedes possident: suntq; duorum generum: τὰ μὲν ὀρυκτὰ, τὰ ἢ μεταλλικά. Illa fossilia rursus duplicis ordinis: alia pulveres colorati, alia lapides: hæc verò metalla, eaque vel perfecta, vel imperfecta.

CAPUT XVI.

Tres Paracelsicorum hypotheses consideratu dignæ. Earum prima est de objectorum suorum principiis, quæ tria utilia statuuntur, Θ. ♁. ♃. duo inutilia, pblegma & terra, statuuntur, & autoritatibus stabiliantur. Non intelliguntur Θ. ♁. ♃. vulgaria.

Omnem
doctrinam
nisi hypo-
tradunt
thesibus
Philoso-
phus, &
Hippocra-
tes.

Paracelsi
etiam suas
habent sup-
positiones.

Trium
principio-
rum usul-
um & critas
adscribitur.

Patroni
huius sen-
sentia
1. Geber.
2. Isaacus
Hollandus.

3. Paracel-
sus eadem
approbat.

Hἄπα διδασκαλία καὶ πῖσα μᾶθσις Ἀγωνηλική, ἐκ τῶν
παρχούσης γίνεται γνώσεως, verba sunt Philosophi postero-
rum analyt. lib. 1. cap. 1. omnis doctrina, omnisque disciplina,
que ratione constat. & intelligentiā, ex antecedente sit cog-
nitione. Adferere idem videtur Hippocrates, cū librō de principiis,
necesse esse docet, κοινῶ δὲ χλῶ τῶδε δὲ, commune principium
supponere, si quis de arte medicā commentari velit.

Paracelsi idem ad animum revocantes, sollicitos se osten-
dunt de HYPOTHESISIBUS quibusdam, quarum quædam con-
cernunt principia essendi, Θ. ♁. ♃. quædam cognoscendi ana-
logiam majoris & minoris mundi, & tertio principia seu me-
thodum curandi per similia.

In singulis ferè ex abyfso in mundanam hanc scenam pro-
deuntibus corporibus mixtis quinque observantur: TRIA NO-
BILIORA, sal, sulphur, mercurius, DUO IGNOBILIORA, phle-
gma, seu aqua insipida, & terra. TRIA prima vocant PRINCI-
PIA τῶσδε τῶν, cuiuslibet rei constitutiva, eò modò, ut actu
inexistant, inque iis tribus latere ajunt τῶν δυνάμεϊς, omnium
actionum causas. Eadem designant fundamentum affectionum,
coloris, odoris, saporis, inflammabilitatis, quæ elementis com-
petere nullò modò possunt. Sal saporum, ♁ odorum, ♃ colorum
esse fontem ajunt, τὸ Φλογιστὸν etiam sulphuri acceptum ferunt.
ELEMENTARIIS duobus corporibus nullas adscribunt acti-
ones.

Geber de alchimia, seu traditione summa perfectionis lib. 1. part. 3.
cap. 27. tria naturalia principia metallorum statuit: sulphur, ar-
senicum, & argentum vivum. Per arsenicum intelligit Θ.

M. Johannes Isaacus lib. 1. operum mineralium cap. 108. eadem
principia confirmat his verbis: sapientes omnibus rebus probè
perspectis intelligebant, omnia primam originem duxisse ex
aquâ simplici, quæ erat quædam essentia mercurii, ac Deus ter-
ram suam in eâ collocabat, quæ terra in se naturam sulphuris
habebat, & aquam illam coagulabat. Hæc duo manere simul
non poterat, nisi per quoddam medium. Id verò est sal.

Paracelsus paramiro libro 1. de origine morborum è tribus primis
substantiis cap. 2. tria esse, quæ cuilibet suum largiantur corpus,
seu

feu quodlibet corpus in tribus consistere docuit, trium autem horum nomina hæc esse SAL, SULPHUR, MERCURIUM. Tria hæc sunt in quolibet ligno, & in corpore humano. Quod ardet, sulphur est, quod fumat, mercurius est, quod relinquitur cinereum, sal est. Sulphur solum ardet: mercurius solum fumat: in cinerem quod vertitur, solum sal est. In his tribus latent omnes morbi, & non in elementis. Et libro de naturâ rerum 1. qui inscribitur de generatione rerum naturalium, Hermetis tres substantias, spiritum, animam, & corpus, ex quibus metalla generantur & componuntur; nihil aliud esse, quàm sal, sulphur & mercurium statuit. Mercurius est spiritus, sulphur est anima, sal est corpus. Medium, quo spiritus & corpus uniuntur, subjungit esse sulphur, quod animæ respondet. Aliis in locis plurimis elementa nullius esse, in mixtis efficaciam, omnibus destituta arcanis, non habere in se Cherionium naturæ; sed steriles saltem qualitates rellollaceas innatas; in quibus nulla est confluentia innata, nulla conspiratio cum astris morborum; proinde nec ullam medicinam ex illis confici posse.

Petrus Severinus Danus ideâ medicinæ Philosophicæ cap 7. agnoscit tria principia Aristotelica, materiam, formam, privationem. Admittit etiam elementa, at nullam iis divinam internam, sed steriles saltem caliditates, frigiditates, humiditates, siccitates, levitates, gravitates, in quibus nulla est impressio fecunda, sine sapore planè insipida, attribuit. Extollit autem ALIA CORPORA ab his diversa, in quibus lateant *ai dwadµes*. Et illa judicat indigitare Hippocratem in libello de antiquâ medicinâ, ubi profitetur: *πάντα τὰ πο δωδµεων ζινεα;* fieri omnia à potestatibus. Diversa hæc corpora seminum proprietates imitantur, quarum impressiones fecundæ sunt, & tincturam post se relinquunt constantem. In his S A P O R U M; O D O R U M & Q U A L I T A T U M omnium vitalium vestigia manifestè deprehenduntur. Et quamvis concurrant caliditates, frigiditates, humiditates, siccitates, ab iis tamen actiones non procedunt: pro præsentia solùm adstant legatorum comites. Designat demum certis nominibus principia, quæ corpora univèrsa conficiunt, SAL, SULPHUR & MERCURIUM. Non intellexit sal non intelligit SAL commune, nec per Δ & Ψ , SULPHUR aut Γ & Θ , MERCURIUM.

Θ. ♁. ♀. MERCURIUM commune. Ex his nullum corpus constituitur, cum sint individua in suo genere absoluta. Unumquodque horum tria in se pariter principia continet. Sed quia differentias trium substantiarum, ex quibus universa corpora componebantur, proprietates, conditiones in nullis totius naturæ speciebus magis explicatas animadverterunt, placuit ex iisdem appellationes mutuare: idque philosophicâ autoritate.

Hartmannus Severinus vestigia ꝑ ꝑꝑda sectatus, diff. hermetica de principiis rerum natural. realibus, in qua aperitur & monstratur via vera ad vitalem Philosophiam adversus errores & πνευματικὰ materialium & elementariorum ambulatorum, PRINCIPIA TRIA adferit VITALIA activa & formalia corpora. ♀ vocat liquorem acidum, rarum, permeabilem, ætheream ac spirituosam substantiam, formæ proximum instrumentum, vitæ pabulum. Hoc reliqua duo actionum frequentiam ad siccitatem & senium in horas festinantia, adfiduâ irrigatione refocillat, & fluidâ labilique substantiam mixtionem faciliorem reddit. In hoc

statuit tria utilia:

♁.

COLORES potissimum conspicui. ♁ vocat medium spagiricum principium, quod licet apice sursum se erigat & jactans, ignis affinitate superbiat, crucis tamen appendice elementorum admixtionem prodit. Hoc est humidum illud oleaginosum, viscidum, coloris naturalis pabulum, mercurii & salis glutentium.

♀.

ODORUM præcipua censetur origo. ♀ quadratum ichema tertium notat principium, salis conditionem describens, quod, ut character innuit, maximâ cognatione terram attingit. Estque corpus illud firmum, fixum, substantificum, priora duo in unum compingens, congelans, & cuncta solida reddens. In salibus omnes SAPORES deprehenduntur. Duo *subjungit*

Duo elementaria inutilia.

aquam.

terram.

ELEMENTARIA corpora mortua, carentia arcanis, nil nisi relollaceas & passivas qualitates possidentia, servilia pecora, perenni fluxu generationibus inservientia: AQUAM primum rerum elementum, humidum, insipidum phlegma, omni sulphure & mercurio destitutum, nullò odore vitalive aurâ præditum, & TERRAM illam absurdam, arenosam, maledictam, seu cinerem omni sale per aquarum lixiviam exutum, caput mortuum, quod est alterum elementum siccum, grave, immobile, opacum, iners.

Hen-

*Henningus Scheunemannius medicin. reformat. cap. 1. cœcam & furdam omnem vocat philosophiam, quæ privationes, informesque materias & mortuas qualitates feciatur, & ex his morborum productiones, generationes, transplantationes produci, eorumque curationes absolvi posse, inani jactura pollicetur. Elementa vocat crassa corpora, à feminibus remotissima, idcirco mortua, arcanis carentia, nil nisi mortuas qualitates possidentia. ALIA CORPORA ab elementis diversa, quæ feminum proprietates imitantur, quarum impressiones fecundæ sunt, & tincturam post se relinquunt constantem, in quibus SAVORUM, ODORUM & QUALITATUM VITALIUM vestigia manifestè deprehenduntur, designat $\ominus$. $\triangle$. Ψ . Ex horum corporum analysi morborum origines & conjurationes peti debere *subjungit*, & ad decem classes omnia refert. Sunt autem hæ: Ψ , pneumofus, cremofus, sublimatus, præcipitatus. $\triangle$ congelatum, resolutum, coagulatum. $\ominus$ congelatum, resolutum, reverberatum.*

5.
Scheunemannus approbat principia.

ad eadem morborum causas refert.

Crollius principia hæc agnoscit omnium conditorum prima, ex quibus materia prima oriatur triuna, & post in quatuor distribuatur elementa.

7.
Crollius principia hæc confirmat.

*Quercetanus de rerum signaturis externis eadem tria principia defendit, & SAVORUM diversitatem à salibus, ODORUM à sulphure, COLORUM ex utrisque, præcipuè tamen à Mercurio, qui salem rerum omnium volatilem admixtam habeat, deducit. Idem in defensione hermeticæ medicinæ contra anonymum lib. 1. cap. 14. pag. 126. materiam, formam, privationem concedit, esse omnium prima & simplicissima principia, ex quibus res omnes naturales primùm constant, sed tamen esse solum principia notionum, intellectu potiùs quàm sensu perceptibilium. Proxima autem, ex quibus proximè res omnes mixtæ componuntur & constant, vocat $\ominus$, $\triangle$. Ψ . phlegma, terram. Et in processu capitis, tria formalia principia asserit, ornata atque ditata primis ac præcipuis feminum astralium facultatibus. Elementa verò principia materialia simplicia vocat. Illis activas, his passivâs tribuit qualitates. Elementorum autem visibilia corpora duo constituit, alterum *siccum*, terram scilicet damnatam, alterum *humidum*, phlegma, nullò odore, sapore, vitalive*

8.
Quercetanus tria hæc vocat fundamentum colorum, odorum, saporum.

aliâ qualitate præditum, quodque totum humectare potest citra ullam *ἐξέγερσιν*. AER verò tertium rerum elementum, *subjungit*, seorsim capi aut considerari nequit, sed vel in auras evanescit, vel sulphuri aut mercurio permixtus manet, imprimis autem Mercurio. IGNIS elementum non agnoscit aliud, quàm coelum & ætherem, à flagrando & ardendo dictum.

9. *Rulandus* *sal, sulphur & mercurium perfectè mistorum principia* *ὑποσουλῶν* *vocat, disputatque contra illos, qui factitia esse, aut aliam formam à nativâ, mediante igni artificiali accepisse, nec esse à naturâ insita, sed arte acquisita inferunt. Non tamen tantoperè actum incesse urget, sufficere judicat* *quæst. s. διὰ δὲ μὲς* *ipsorum inesse. Insunt & elementa mistis, non actu, sed potentiâ, quæ tamen nihilo secius dicuntur principia rerum naturalium. Concedit* *quæst. s. one sextâ,* *non omnia faceßere in tria chemicorum principia, sed quædam in elementa tantùm. Ex aquâ & terra limus paratus, nec ☉, nec ☽, nec ♃ exhibent. Idem sentiendum de mineralibus, ex quibus non omnia eliciuntur.*

10. *Beguinus.*

Beguinus tyrociniò chemicò *☉. ♃. ☽.* *vocat principia* *ὑποσουλῶν*, *elementa verò* *νοητὰ.*

11. *Nollius.*

Molliori incedunt pede alii, ut Nollius *vera physices compendiò* *novò cap. 3.* *Si ad elementa hæc principia referantur, & cum iis conferantur, non erunt principia. Si verò comparentur cum corpore, cui insunt, & ex quo per resolutionem artificiosam extrahuntur, principiorum* *τῶν ὑποσουλῶν* *rationem rectè subeunt. Phlegma autem & terram damnatam, cum non sint activa, è numerò principiorum excludit.*

12. *Sennertus & Sperlingius* *decretis secedunt multis modis. 1. trium utilium principiorum, ☉ ☽ ♃ solùm faciunt mentionem, nullam iuventium, phlegmatis & terræ. 2. nolunt esse corpora simplicia ante elementa, sed 3. vel PRIMA MISTA, vel principia sui generis, quæ vel inter se, vel cum elementis mista omnibus concretis corporibus largiuntur materiam, formas tamen elementis nobiliores habent, à quibus odores, colores, sapes & inflammabilitas oriun-*

Sennertus librò de Chemicorum & Galenicorum consensu & diffensu cap. 11. & Sperlingius inst. phys. lib. 5. cap. 4 ab antecessorum

oriun-

oriuntur. *Idem paralip. m. cap. 9.* neque, inquit, proximè corpora naturalia perfecta vel generantur ex elementis, vel resolvuntur in elementa, sed ex mistis aliis, seu primis seu secundis, sub unius formæ dominio in unam naturam redactis constant, sicut & in ea resolvuntur. Equidem corpora talia ex elementis secundum materiam constant, verùm non sunt pura elementa, sed præterea à Creatore suas formas habent, quæ sunt rerum & elementorum vincula, & quæ diversa elementa uniant, & unita conferant. Id quod manifestè in Θ e & Φ re apparet.

Thomas Willis, medicus Oxoniensis, priori diatribæ medico-philosophicæ, quæ inscribitur de fermentatione, capite 2. quinque Paracelsica principia approbat, & doctrinæ de fermentatione accommodat. Thomas Willis.

CAPUT XVII.

Argentis principia chemicorum adferuntur.

PRæter elementa talia corpora in mistis dari, eaque variarum affectionum, colorum, odorum, saporum, inflammabilitatis esse causas, confirmatur autoritate & rationibus. Talia corpora dari confirmantur.

AUTORITAS est *Hippocratis*, qui susque deque habitò calidò, frigidò, humidò, siccò, *librò de veteri medicina*, alias actionum causas designat; & dubiò sine hæc principia intelligit. 1. autoritate Hippocratis.

πάντα δὲ διὰ δυνάμεων. τὸ ἢ θερμὸν, ψυχρὸν, ὑγρὸν, ὃν μεγάλῃ δυνάμει ἔχει. *Omnia sunt à potestatibus: neque calidum, frigidum, humidum, siccum magnam potestatem habet.* Eadem principia delineare videtur per ϵ ὄξύ, καὶ πικρὸν, καὶ γλυκύ, καὶ ἀλμυρὸν, & παντίον, *acidum, amarum, dulce, salsum & omnigenum.* Et *librò de hominis naturâ*, iterum nominat τὸ πικρὸν καὶ ἀλμυρὸν, καὶ γλυκύ, καὶ ὄξύ, καὶ στυφνὸν, καὶ πικρὰ ἀρῶν, καὶ ἄλλα μέρη παντοίας δυνάμεως ἔχοντα, πλὴθὺς τε καὶ ἰγνύ, *amarum, salsum, dulce, acidum, acerbum, inspidum, aliaque infinita, quæ præ copiâ & viribus varias habent facultates.*

RATIONES, quibus utuntur, variæ sunt.

I. Neceſſe eſt, colores, ſapores, odores, inflammabilitatem, quæ miſtis inſunt, per commune aliquod principium actu in-
 exiſtens ineſſe. Tale autem elementa eſſe non poſſunt; nullam
 enim ad has affectiones producendas habent efficaciam & po-
 tentiam. Ergò conſtituenda alia principia. Nulla autem com-
 modiora, quàm $\ominus$. $\triangle$. Ψ . colores Ψ , odores $\triangle$, ſapores $\ominus$, τὸ
 Φολογιζόν etiam ſulphuri ferri poſſunt in acceptis.

II. Quicquid non habet actu colorem, odorem, ſaporem,
 καὶ τὸ Φολογιζόν, illud has affectiones alteri tribuere nequit. Sed
 elementa non habent has affectiones. Ergo nec illa rem ſapi-
 dam, odoratam, coloratam, inflammabilem reddere queunt.

III. In quæcunque ceu in principia materialia corpora
 reſolvuntur, ex iis actu conſtant corpora, quæ reſolvuntur. Sed
 corpora reſolvuntur non ſolùm in elementa, ſed etiam in tria
 hæc: $\ominus$. $\triangle$. Ψ . & duo alia, in phlegma, & terram inſipidam. Er-
 go ex iis conſtant actu.

Major eſt *Ariſtotelis* doctrinæ conformis. 3. de celo cap. 3. t.
 30. & ſequent. Probat quatuor elementa eſſe in miſtis, *primum*
argumentum deſumit à generatione, *alterum* à mutatione, *ter-*
tium ab excretionem, *quartum* à motu. *Tertium* huius eſt inſtituti
 ab ἐκκεμίσι, reſolutione deſumtum. Φανερόν, inquit textu 33. ταῦτα
 ἐξ ἐκείνων ἐκκεμιόμην. *manifeſta ſunt hæc ex illis ſegregata.* In quæ
 corpora reſolvuntur per ἐκκεμίσι, ex illis conſtant per σύγκρισι
 καὶ σύνθεσι.

Minor probatur experientia & ſenſuum teſtimoniò. Vide-
 mus vegetabilia, ut lignum viride combuſtum, fumare, ardere,
 & cineres relinquere. Jam, autore *Paracelſo* ante allegatò, quic-
 quid fumat, Ψ , quicquid ardet, $\triangle$, in cinere ſal eſt. Phlegma et-
 iam & terra damnata ſunt manifeſta. Ad exemplum lignorum
 viridium etiam provocat *Beguinus tyrocin lib. 1. cap. 2.* Hæc ſi cre-
 mes, inquit, egredietur primò aquoſum quiddam, quod ignis
 flammæ concipiendæ inidoneum eſt, & in fumum ſi converta-
 tur & colligatur, in aquam reſolvitur, diciturque Ψ : deinde
 reſolutum, ſi cohibeatur, facilè inflammabile, quod in vapores
 remanet ſiccum & terreſtre, in quo $\ominus$. Non elicerentur, niſi
 ineſſent.

Ex

Ex ANIMALIUM partibus sal volatile, sulphureum oleum, & Mercurialem spiritum elici, res loquitur ipsa. 2. in animalibus.

MINERALIBUS hanc anatomem competere docet *Quercetanus lib. 1. hermet. disciplinæ defensione cap. 16.*, & quâ ratione plumbum in tria principia resolvi queat, monstrare conatur. 3. in mineralibus. Quercetanus.

Angelus Sala anat. ð sc̄t. 1. cap. 2. modum, quo ð in sua principia resolvatur, proponit. Sala.

Disquisitio Heliana ☉ ex ♂ & ♀ elicere docet. Disquisitio Heliana.

Beguinus omne corpus mistum in eadem principia sacro ternariò constantia resolvi posse adserit, & ad inspectionem ocularem provocat *lib. 1. cap. 2.* Beguinus.

Libavius syntagm. arcanor. chemic. lib. 7. exempla plurima resolutionis vegetabilium, & *cap. 8.* mineralium & metallorum in hæc chemicorum principia, ex mente chemicorum proponit. Libavius.

IV. In microcosmò etiam sal, sulphur, mercurium actu, & reverâ talia in sanguine contineri probatur, ex saporum & colorum præsentia, quæ necessariò principiorum horum præsupponit existentiam. ACTUALIA in sanguine redundare, manifestissimè evincitur ex sapore salso seri, & ex sale volatili, quod in magnò per retortam ex eo destillatur proventu: præterea ex scabie, pustulis & ulceribus falsò madore fluentibus. Serofum excrementum SANGUINIS, urina, aliud nihil esse videtur, quàm sal resolutum, quod in vesicâ, ceu mari occidentali, colligitur, postquam à mari mediterraneò (ita enim vena appellatur cava) separatam est. Tincturam & flavedinem suam urinam à sale actu inexistente habere, nihilque aliud esse quàm lixivium, statuit *Helmontius*. Alii sulphureo oleo eandem adscribunt. Idem confirmant exemplis SUDORUM salforum, qui nonnunquam linteaminibus stiriarum instar coagulati adhærescere observantur. In ALVI EXCREMENTIS foetidum observatur ☉. Imò crepitus ventris per indusium transmissi admotâ candelâ, sulphureum halitum representant. Fimeta columbaria sale turgent. Augias rex Græciæ intelligens fimo subesse agrorum salinam luxuriam, jejunia eorum stercoreatione saturare sibi turpe non putavit. IV.

V. Salia in rebus, ex quibus eliciuntur, inesse Φύσιν, non verò V.

verò ex misto fieri, nec accidere solùm terrenis partibus, ut mutantur propter igneam exhalationem, in falsam qualitatem, sed tantùm arte chemicâ separari confirmat 1. quod ubi sal ex cineribus plantarum aquæ affusione diligenter extractus est, etiam si reliquam terram centies uras, ulteriùs nihil inde salis elicietur. ☉ salis ☿, quantumvis multorum dierum spaciò patente igne aduratur, nullum ampliùs sal præbet. 2. Si adustione salia generarentur, absque quòd actu præinexisterent, quælibet res essent falsis feraces. Sed lateres maximò ignis reverberii actu excocti & calcinati, pulveriscentur licet, iisque aqua affundatur, nullum præbent lixivium acredinis alicuius aut falsedinis participes. Plantæ etiam aqueæ, ut cucurbitæ, nymphææ, nullum sal, quamvis adurantur, præbent: econtrà carduus benedictus, centaurium minus, absinthium, copiosum. 3. Sine omni cinerescentis fiammæ adminiculò, & absque omni adustione sal essentialiale præbet terra nitrosa. 4. Vinum sine ullo extraneò calore tartarum à se expellit, & ad vasorum doliare assulas adpellit, quibus post firmiter adhærescit. 5. Solâ coctione è salinis puteis extractæ muriæ facescunt in sal. 6. Salia essentialia apparent in liquoribus absinthii herbæ decoctis. Conspicienda ostenduntur non ab arte, sed à naturâ. *Quercetanus hermet. disciplina defens. contrà anonym. cap. 23.* refert, Cracoviensem medicum novisse artem parandi cineres ex omnibus plantæ cuiusvis partibus, ex iisque plantas excitare, lucernâ fundo admotâ. *Idem* refert, Dominum de Luynes, in ædibus suis in lixivio urticarum combustarum colatò & noctu congelatò, manè vidisse urticarum formas, radice, caulibus, floribus constantes. *Libavius Syntagm. arcanor. chim. lib. 1. cap. 22* in hac historia admiratur occultam Dei potentiam in naturâ, nec dubitat, in sale plantali & animali esse occultum quoddam semen, quod aliquando inde in actum prodit. Recenset in appendice huius capituli in fidem magisterii resuscitationis nostræ historiam plantulæ ex ▼ Trifelatina [quæ est in Misniâ ad tres abietes non procul Cycnæâ urbe] destillatâ enatæ, quam describit ex observatione Jeremiæ Cornarii, icone additò: annò Domini M. DC. VIII.

*Quercetanus hoc il-
lustrat.*

*Libavius
confirmat.*

FL.

VI. Quamvis multa sint, quæ principiorum chemicorum verita-

CAP. XVIII. ANTIPARACELSICI ALITER SENTIUNT. 47

veritatem & primorum mistorum sinceritatem demonstrare possint, imprimis tamen aceti generatio ea declarare censetur. Miserè se torquent & frustrà laborant, qui neglectis principiis chemicis, ex elementis simpliciter generationem aceti deducere conantur. Contrà manifestè apparet, facillimum esse à principiis chemicis eam declarare. Acetum non fit nisi ex iis liquidis, quæ spiritum ardentem suppeditant. In hoc spiritu duæ rursus sunt substantiæ volatiles, altera sulphurea, altera falsa. Acetum fit, si pars sulphurea pereat, & sal volatile, à quo acrimonia est, figatur, seu fixus reddatur à tartaro.

VII. Metallurgi ut non producant metalla per novam generationem, ita nec ignis & chemicus. Separant solùm, & in apricum producant mineras, ante inexistentes.

VII.

CAPUT XVIII

aliter de hypothefibus in genere, & inspecie, de chemicis principiis sentientium antiparacelsicorum mentem exponit.

Commendanda est chemicorum curiositas, de forma suæ artis ritè effigiandâ & hypothefibus fulciendâ, sed opera danda fasset, ut illæ sint veræ. Vanas & inanes suppositiones damnat Hippocrates librò de veteri medicina

*Hypothefes
uiles sunt,
modo vera.
Vanas rejicit
Hippocrates,*

διό ουκ ήξιολω ής γε κειής τιω ήσινλω υποθέσεως δειχθ, ώσπερ τω άφανεία κη) άπογεόμωα. non cenſeo ego vanis artem medicam hypothefibus, ut obscura, dubia & incerta, indigere. Non admittit inanes & commentitias, quibus nihil subest τω πράγματι, potiusque sapiunt παντρω άάπλασιν τω λόγου. Non admittendæ etiam sunt hæ chemicorum suppositiones, & Paracelsica præjudicia, seu præcepta iudicia, domo adlata, non ex ipsa re capta.

*quibus nihil
est rei
Huius culpe etiam
censetur
chemica.
i. Hypothefis.*

Et PRIMA quidem hypothefis si consideretur, agrè ferunt, Aristotelicis sacris initiati, antilites chimiæ εις έτερον γένος μετεβαίνοντες, falcem in alienam messem mittere, & quæ solis medicamentorum preparationibus debebatur, illam principiorum naturalium theoriæ & sanitatis morborumque causis se immiscere.

*Aristotelici
agrè ferunt
falcem in
alienam
messem
mittere
chemicos.*

Æquichimicos.

*Et principi-
pia physica
surbare.*

Æquiori animò quidem id fieri posset, si non eò proterviã devenirent, ut naturã bellum indicentes, *dictatoris summi* decretò, stabilita tria principia prima, materiam, formam, privationem, exque eorum legitimã consociatione quaterna maximè simplicia corpora elementorum eliminare satagerent, non attendentes, quòd manifesta elementorum in suis operibus essent impressa vestigia: phlegma enim aquam, spiritus aërem, oleum ignem, solida substantia terram repræsentat. Hæc illi enim nominibus $\ominus$. Δ . Ψ . phlegmatis & terræ designant. Sal terrea, solidaque est substantia: Sulphur, oleum est ac ignis: Mercurius aër est ac spiritus: Phlegma est aqua. Se hæc ita habere probat *Zwingerus locò citatò cap. 10.* ex eo, quòd si jam factum sal continuò igne fatigetur, in cinerem abeat & terram. Oleum si incendatur, conflagrat & vertitur in ignem. Spiritus à suo phlegmate liberatus, dictò citiùs, nisi cohibeatur, in auras abit, & aërescit.

Mitiùs sentiunt de illis, qui elementis posteriora agnoscunt.

Mitiùs sentiunt de iis, qui salvis antiquis dogmatibus, $\ominus$. Δ . Ψ . non pro primis principiis, sed ex elementis PRIMA MISTA corpora agnoscunt. Offenduntur tamen rursum, quòd affectiones corporum, odores, colores, sapes his primò attribuant, tum inflammabilitatè, quæ referri solent ad elementa.

Elementis debentur forma.

His debetur forma substantialis, cui omnes *διωδέμεις*, Hippocraticæ agendi potentia & spiritus acceptum feruntur. Non agnoscunt *Zabarella & Billichius* misti formam ab elementorum formis re distinctam, sed ex iis unam factam: horumque sectatores unanimiter concludunt, cum chemicorum principia nihil rerum naturæ conferant ad essendum, nihil etiam conferre intellectui nostro ad cognoscendum & operandum, adedòque in solis elementariis qualitatibus acquiescunt.

Patroni magni adstant.

Favent hisce partibus viri suprà laudum positi præconia, qui Paracelsicam hanc nubem pro Junone amplecti nolunt. *Thomas Erasmus disp. de medicinã novã Paracelsi, parte alterã principia Paracelsica acerrimè perstringit, & multis rationibus convellit.*

Erasmus Libavius.

Andreas Libavius, acerrimi ingenii vir, olim Jenensis Academiae Professor, in examine Philosophia viventis, secundum descriptionem

Hartmanni statuit: principia Paracelsica non esse univocè principia, sed singula misceri elementis, igne dominante in Δ , aquâ in Ψ , terrâ in Θ . Aerem dividit in olea aëria & liquores. Dotes & signa mercurii Ψ , sulphuris Δ , & salis Θ pluribus perstringit, & principia Aristotelica adserit modis.

Ευαλιστολογίας de colorum principiò exagitat, *examine eodem* sect. 29.

Idem principium Δ suspectum reddit *singularium parte 3. lib. Idem susceptum*
 1. cap. 4. & bitumen potius tertium principium constituendum *reddat principium*
 esse docet, non verò Δ . cum & ipsum Δ minerale materiam suam bitumini debeat, ex parte tertiâ suæ compositionis. Illustrat quatuor rationibus, & concludit: Si itaque chemicorum principia aliquid merentur in disciplinâ physicâ autoritatis, bitumen erit ex eis unum, sal nitrosus calchantinus secundum, tertium liquor mercurialis. *in specie.*

Georgius Martini commentatiunculâ in libri, qui inscribitur de *Martinico*
chemicorum Aristotelicis & Galenicis consensu ac dissensu cap. 11. quod est de principiis chemicorum, tractationem questionis: an Θ . Δ . Ψ . prima perfectè mista, & reliquorum perfectè mistorum sint principia, pluribus exsequitur, rationes in illò librò adlatas examinat, doctè sanè & pereruditè, quidque ponderis habeant, edisserit, eò nimirum fine, ut postliminii jure reducatur veritas doctrinæ de principis Peripateticæ & Galenicæ, in ea loca, ubi exultat, vel stabiliatur, ubi nutat.

Acerrimi chemicorum principiorum oppugnatores & expugnatores alii etiam adsunt. *Et alii.*
Hermannus Conringius de hermetica medicina cap. 22. Jobannes Zeisoldus, Physicæ in hoc Athenæo Conringius
 Professor excellentissimus, honorarius, *Zeisoldus.*
dissertationibus physicis enucleatissimis. Anton. Guntherus Billichius in Thessalo redivivo Aristotelicæ philosophiæ pro salute, ceu pro aris & focis nunquam non strenuè pugnant.

Et quidem admirandum est, veteres artifices, quæ metallorum transmutationibus, aut remediorum præparationibus *Ἐπιχειροῦ*
 intenti, casu fortuito invenerunt corpora, pro principiis habuisse diversis, & nullum commercium cum elementorum fami- *Mixtum est veteres hac casu inven- sa corpora*
 lia pro principiis habuisse *pro principiis habuisse*

59 LIBER I. CAP. XVIII. DUBIAM
liâ habentibus, imò, quòd hæc principia νοητικά, illa verò ὑποστυ-
πικά appellare non fuerint veriti, cùm tamen

I. Ipsa sint horum soboles. Principiata sunt, ex elementis
composita.

II. Major difficultas deducendi affectiones corporum,
colores, odores, sapes, ex $\ominus$. $\triangle$. ∇ . quàm ex elementis, ut
pluribus ostendit *Martinus in lib. de consensu & dissensu commen-*
tario.

III. Non in omnibus mistis actu existere, sed in pluribus,
imò maximâ eorum parte per ἀνάλυσιν de novò fieri, hoc con-
firmatur argumento: Ubique nova forma inducitur vel
educitur, ibi res non latet actu in corpore, quod est subiecta o-
perationis materia. Sed in plurimis chemicis operationibus no-
va forma (vel res ipsa habens formam) educitur vel inducitur.
Ergo in pluribus operationibus chemicis res non latet actu in
corpore, quod est subiecta operationis materia.

IV. Pauca mista denominari possunt, in quibus actu latent
olea, salia, $\ominus$. $\triangle$. ∇ . ita ut per solam generationem secundi & ter-
tii modi Aristotelici, assignati & illustrati producantur.

V. Veritati dictorum principiorum multum derogat Dis-
sensus procerum huius artis, qui tantus est, ut sibi in nullis non
contradicant.

1. Nonnulli elementis priora hæc esse principia ajunt,
alii posteriora.

2. Nondum conveniunt inter se, cui debeantur colores,
odores, sapes. *Dornæus de genealog. mineral. cap. 7.* colores aut
provenire à sale naturæ, in quo consistunt unâ eum balsamo re-
rum, & coagulatione. *Faber myrothecio spagirico lib. 2. cap. 9* colo-
res adscribit $\triangle$. Alii $\triangle$ primum odorabile statuunt, & reliqua
omnia talia esse propter $\triangle$. Sal primum esse sapidum & gustabi-
le, ac omnia, quæ saporem habent, eum propter sal habere non-
nulli tradunt. Alii advertentes, non omnis saporis, non dulcis,
nec acerbis, nec austeri aut acidi subiectum sal esse, differentias
saporis deducunt à $\triangle$ & ∇ , dulcem à sale, cui sulphur, acidum
verò, cui Mercurius mistus. Variato alterutro horum principio-
rum, variantur vel abeunt sapes. Mel cum aduritur, amare-

scit;

fcit, acrimoniam confequitur deletâ dulcedine, quia partes sulphureæ, in quibus dulcedo réfidebat, adimuntur.

3. An actû hæc principia in mixtis infint, an potentiâ, etiam diffident. *Martinus Rylandus progymnasmatum alchem.* concedit *διωξις* inesse: *alii* pro actuali inexistentiâ tanquam pro aris & focis pugnant.

4. Dissensus maximus suspectam doctrinam veterem red-
dit in eo, quòd *nonnulli recentiores eminentissimi* de inutilibus ni-
hil, de utilibus tribus, eam foverint sententiam, diversam à pri-
oribus, quòd $\ominus$. $\oplus$. Ψ . sint prima mixta corpora. Nascitur inde
dubium ingens. Oporteret esse in omnibus actû, & ex omni-
bus per *ανάλωσις* educi. Sed in multis corporibus majore com-
positione constantibus, illorum nullum ad oculum demonstra-
ri potest vestigium.

VI. PRIMA MIXTA esse ex elementis, & secundùm ma-
teriam ex elementis constare, dici non potest. I. Quomodo
enim ex illis venire possunt quæ alitates, quas elementaribus no-
biliore esse dicunt? nempe sapes, odores, colores & inflam-
mabilitas? In scholâ Peripateticâ primum mixtum statuitur ex-
halatio, fumus videlicet vel vapor, $\ominus$ verò, $\oplus$, & Ψ referuntur
inter perfectè mixta. *Deinde*, dici non potest, præter materiam
ex elementis, habere formas, quæ sint elementorum vincula.
Veriùs dicitur, virtutes elementares in materiâ esse dispositio-
nes pro formâ mixti. Hæ sunt causæ, quibus sine non potest esse
forma in materiâ, hæ servant unionem formæ & materiæ. Hinc
extinctô calidô innatô cordis, perit & moritur animal. *Tertio*,
affectiones, memoratæ color, odor, sapor, inflammabilitas, à
primis illis mixtis emanare nequeunt, nec ratione formæ, nec
materiæ. Non ratione formæ. Formæ enim non cadunt sub
sensum. Exploderetur, qui diceret formam alicuius corporis
substantialem albam, nigram, flavam, viridem, fœtidam, benè
odoratam, dulcem, amaram. Deinde, nec materiæ affectiones
hæ in acceptis ferri queunt: nam, ut ipsi volunt chimici, hæc est
merè elementaris naturæ, quæ nec sapida est, nec colorata, nec
odorata, affectivè vel effectivè. Ergo sic nec ab his principiis
ratione materiæ qualitates illæ derivari queunt, nec meliùs

VI.

An prima
mixta sint
dubium est.

1.

2.

3.

se expediunt hi scriptores ac aliàs peripatetici. *Quartò.* Entibus istis, quæ corpora vocant composita & perfecta, suâ materiâ, suâque formâ constantia, definitio principiorum nullo modo competere potest. Nam principia, *autore Philosopho*, oportet non esse ex aliis, i. e. ut principiis, in eo genere, quo ipsa sunt principia. Entia autem illa, uti habent materiam, ita & ipsa dicuntur materia, i. e. uti sunt ex alio, ita & ex iis sunt alia.

VII.
Causæ morborum & acrius modis explicatur à chemicis.

VII. Cùm ad causas morborum Paracelsici sua principia & tartarum accommodant, bone DEUS, quæ non adferunt rationi in consona! Unicus in scenam procedat Scheunemannus. Varietates ab eo assignatæ sunt ociosi hominis figmenta. Ipse autor Ascherslebius, *refte fide dignò Johanne Engelhartò*, eius urbis tum Physicò ordinariò, & Illustrissimi ac Celsissimi Principis ac Domini, DOMINI LUDOVICI ANHALTINI & c. ob heroicas virtutes, seculorum memoriâ dignissimi, archiatrò, privata & ab omni conversatione politicâ alienæ vitæ deditus latebat, valetudinarius, calculi & arthriticis doloribus alternatim ludibria debens. Medicamenta ab illo proposita ænigmata sunt, lucem fugientia, nullis ægris communicata, fortè etiam non præparata, neque ab experientiæ luce irradiata fuere. Credidit ipse, quæ somniavit, & ex fertilitate ingenii excogitavit.

CAPUT XIX

argumenta pro chemicorum principiorum patrocinio allata ventilat.

Primum ab autoritate Hippocratis. UTOKITAS Hippocratis, indeque speratum patrocinium, nullum censetur hic habere locum. Id solum docet: ὅσα κακοπαθεῖ ἀνθρώπος, πάντα διὰ δυνάμεων ἐρχεσθαι, omnia quæ homo patitur, à potestatibus oriri mala. Potestates illæ etiam sunt in qualitatibus primis, non in abstracto, sed concreto consideratis.

Hippocrates non simpliciter rejicit primas qualitates

Qualitates primas non simpliciter rejicit Hippocrates, sed propter hypothesin aliorum suspectas facit. Considerabant enim illas abstractivè solum, eorum ut materialium, & concretivè.

tivè sumtorum ferè penitùs obliiti. Hippocrates autem volebat, non qualitatem nudam, sed solùm cum materiâ conjunctam ad morbos facere. Hinc duo morborum principia materialia, *πνέματα καὶ ῥέματα*, non unò locò ponit. Qualitates cum materiâ junctæ ociofæ planè non sunt. *Πῦρ*, inquit, *libro de dietâ, πάντα κινεῖν, ὕδωρ πάντα τρέφει διώηται.* ignis omnia movere, aqua omnia nutrire potest. Ad hunc mitiorem sensum verti potest, cum negat, calidum, frigidum, *μεγάλῳ δυνάμιν ἔχειν*, aliàs sibi non leviter ipsè contrariaretur. Nam *lib. de naturâ humanâ, & 5. aphor. 16.* calidò tantò plus tribuit. Contradictionem hanc ut evitaret *Billichius*, dubitavit cum multis, an liber *ἄξι δεχάτης ἡτρικῆς* sit genuinus. Quantumvis autem τῷ *πικρῷ, ἀλμυρῷ &c.* multum tribuat, inde tamen non evincitur, ipsum docuisse, *διωάμεις* illas à $\ominus$. $\oplus$. φ . ceu principiis humanum corpus constituentibus oriri.

Malè merentur de innocentia Peripateticorum, qui ipsis imputant, quod ubicunque alicuius effectus in naturâ causa reddenda est, statim ad qualitates primas confugiant, sed contra leges demonstrationis, quæ semper cuiusque effectus, & accidentis causam proximam requirit. De Peripateticis id non magis, quàm de Hippocrate verè dici potest. Non enim hi solas ac nudas qualitates primas adducunt, sed certo modo temperatas, aut in certis subjectis existentes. Docent hoc abunde definitiones colorum, saporum, odorum, & coctionum genera.

AD RATIONEM PRIMAM, quæ erat: Ad quod producendum elementa nullam habent efficaciam, id dare vel conferre non possunt: Sed elementa ad producendum colores, odores, sapores, nullam habent efficaciam. Ergo.

Respondetur, negando minorem. τὸ habere & inesse dupliciter intelligi potest: 1. κατ' ἐντελέθειαν. 2. κατ' οὐσίαν. Quicquid elementa nullò modò habent, neque virtute efficiendi, ad illud producendum nullam habent efficaciam, vel illud dare sive conferre non possunt. Jam negatur minor propositio. Quamvis elementa non contineant istas qualitates, colorem, saporem, odorem, actu, continent tamen virtute efficiendi, eò modò, quò omnis causa continere, vel in se habere dici-

*Non nudis
qualitati-
bus primis
innituntur.
Peripate-
tici.*

*Prima ra-
tio.*

*Rz.
distinguen-
do.*

tur suum effectum: in potestate quidem efficiendi, si sit efficiens, in potestate autem passivâ & receptivâ, si sit materia seu subiectum.

Non est necessum, ut efficiens causa formaliter sit id, aut actu habeat illud, quod efficere aptum est natum. Quidam itaque & elementaris vis id conficiat, quo actu destituitur, aptam modò materiam fuerit nata? Cœlum, ipsò *Quercetano defensor hermet disciplin. cap. 14. teste*, licet nullius complexionis, nec calidum, nec frigidum, nec humidum, siccumvè sit, aut dici possit, omnibus tamen rebus ex suâ scientiâ & prædestinatione calorem impertit, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. Sol calefacit, ipse tamen calidus haud est. Ignis generatur ex ferri & silicis contactu, neutrum tamen calidum est aut igneum actu. Sicut in ferrò & chalybe est vis ignifica, in pyro vis pyrifica, & ratione huius virtutis ignis est in ferro & silice, pyrus in pyro, ita in elementis est vis odorifica, & saporum & colorum fomes: continentur enim in elementis, eorumque qualitatibus, partim ut in efficiente, partim ut in materiâ.

*II. argu-
mentum.*

II. Alterum argumentum ex ante dictis resolvi potest: Inverti etiam potest hoc modò: Quod principia chemicorum actu non habent, illud etiam conferre non possunt. Sed colores, odores, sapes, inflammabilitatem non habent. Ergo eadem conferre non possunt. Minor confirmatur domestico chemicorum testimonio. Non intelligunt hi per principia sua vulgaria & usualia, quæ suos habent colores, sapes, odores, inflammabilitatem, sed pura, harum qualitatum expertia.

*Ad tertium respon-
detur*

*i.
ad majorem propo-
sitionem.*

In TERTIO ARGUMENTO major, quæ erat: *In que corpora resolvuntur, ex iis constant, cum grano salis est accipienda.* Vera est de partibus physicis essentialibus. Sic homo resolvitur in corpus & animam. Ergò ex iis constat. Vera etiam est de τῆ ὕλη ἐμμενούσῃ, de materiâ immanente, & partibus integrantibus, à se ipsis actu existere potentibus, vel eiusdem rationis, vel diversæ: *eiusdem rationis*, ut cum aqua in plures particulas, quarum quælibet est aqua, dividitur: *diversæ rationis*, ut cum domus in ligna, lateres, lutum: animal in ventres & artus; dissimilares

in similes partes dividuntur. Partes hæ sunt materia immanens, quæ actu integræ manent in composito.

Quod si major de his partibus actu inexistens materiis, ex quibus compositum confiatum est, solis non intelligatur, sed ulterius *προς τὴν ἕλῳ παρεμβάσαν*, ad materiam transeuntem, adque ea, quæ composito, non actu, sed potentiâ tantum inexistunt, extendatur, multis fallit modis. Compositionis huius exemplum in elementis proponit *Philosophus de cælo lib. 3. cap. 3.* *ἐν μὲρ σαρκὶ, αἵτ, ἠγὲ ξύλω, καὶ ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ἐνεσι δυνάμει πῦρ καὶ γῆ. Φανερὰ γὰρ ταῦτα ἐξ ἐκείνων ἐκκερόμεθα.* in carne enim, & ligno, & unoquoque eorum inest potentiâ ignis & terræ: manifesta enim sunt hæc ex illis segregata. Cùm composita in hæc resolvuntur, falsum est, actu ex iis constare, sed quæ fiunt in hac resolutione, potentiâ inerant, & per novam fiunt generationem, quâ distinctis temporum intervallis, aliæ atque aliæ introducuntur formæ. In ultima resolvi nequeunt, nisi actu inextiterint antea: est enim id contra naturam transmutationis.

Vulgaribus exemplis idem illustrari potest: Caseus resolvitur in vermes: ergò ex iis constat. Cibi resolvuntur in chylum, chylus in sanguinem. Ergò ex iis constant. Fumus & flamma per combustionem corporum oriuntur. Ergò actu in iis delituere. Conclusiones absurdæ. Ergò altera præmissarum. Non minor: ergò major:

Non omne ergò, quod ex aliquo producitur aut elicitur, statim actu inest. Quædam quæ CHIMICÈ fiunt, insunt potentiâ, quædam actu. Quæ ACTU INSUNT, producuntur per generationem secundi & tertii modi, ab *Aristotele 1. de generatione & corruptione cap. ultimò. t. 84.* propositam, & separantur vel 1. per disgregationem coexistentium *μετατοπιω*, localem, vel continua dislocantem, vel 2. per disgregationem localem actu in-existentium. Prioris separationis exemplum sunt corallia, margaritæ, cum eorum corpora coexistentia & integraliter unita discontinuantur per menstrua corrosiva. Posterioris exemplum sunt succus ab herbâ viridi separatus, & oleum ex semine lini, nuce moscatâ, juglande, expressus. Quæ verò POTENTIÂ insunt, producuntur per generationem primi modi. ab *Aristotele*.

le locò citatò propositam, per ἀλλοίωσιν μεταβλητικῶν, *transmutationem substantialem* seu separationem corruptivam, ut cum una res interit, & alia inde oritur. Ita ex lignò fit sal per combustionem. Hic occurrit transmutatio rei subjectæ, quâ una res interit, & proditively oritur alia. Adest hinc resolutio & separatio μεταβλητικῆ, non μεταποικη. Deinde non inexistere actu, inde etiam probatur, quòd educantur ex materiâ subjectâ per veram actionem productivam. Quod autem ita producitur non est actu in materia subjectâ. Materialia principia non nisi potentia sunt id, quod ex iis nascitur, minimè verò actu.

2. Minoris
in tertio
argumento
infirmetas
magna est.
I.
Non ens est
universalis
hac ana-
tome.

MINOR etiam, quæ erat: *sed corpora resolvuntur in tria hæc*: non est integræ fidei. Non omnia concreta admittunt resolutionem in tria corpora hæc: Modus autem resolutionis notat modum compositionis. Ergò neque ex iis constant.

Ex superabundante inverti potest argumentum. In quæ non fit resolutio corporum mistorum, ex illis etiam ea non constant. In tria ista corpora non resolvuntur mista. Ergò neque ex iisdem constant, adeoque non eorundem sunt principia.

Etiam in
minerali-
um classe
culter chi-
micus he-
bes est.

Minoris confirmatio hæc est: In metallis cultrum anatomicum hebetem, neque ex omnibus principia hæc elici posse, ostendunt *Conringius de hermetica medicina cap. 22. & Billichius lib. 1. observ. & paradox. chemic. cap. 2.* Non ens est $\ominus$ & Ψ rius $\odot$ lis, Δ næ, β tis, Ψ ris, Φ ni, Υ vis, δ nii.

Adamas, ipse *Quercetanus librò de prisca medicina cap. 2. inquit*, omnium factus lapidum durissimus ac solidissimus, ex arctissimâ principiorum unione ac cohærentiâ, quæ nullâ arte separationis in solutione suorum principiorum principalium disjungi queat.

Responderi etiam potest, corporum resolutionem magis evincere elementa. Id declarari potest exemplo lignorum viridium. Quod si concremetur lignum viride, *inquit Billichii Thessalus cap. 10.* videbis in sudore aquam, in fumo aerem, in flammâ & prunis ignem, in cineribus terram. *Idem* in unoquoque horum seorsim quatuor elementa demonstrat ad oculum, eòdem artificio, quò in ligno viridi.

IV. QUARTUM argumentum nititur hypothefi nondum adprobatâ, quæ est, odores, colores, sapes esse principiorum horum affectiones. Hæc lis adhuc est sub iudice. Elementis hæc adscribi possunt. Salsus sapor **SERI** in naturali constitutione sanguinis, falforum etiam **ICHO RUM** in sudoribus, scæbie, ulceribus manifestus, adscribi potest variæ qualitatum proportioni. Volatilium salium ex sanguine prolectio salis præsentiam arguit, non ut principii acui inexistens, aut primi misti, sed ut misti de novo generati, quod à calore concretum, acre, fallum & mordicans, per generationem primi modi, accedente Vulcani ope, in sal convertitur. De CAUSIS COLORUM in urinâ quidem diversæ sunt sententiæ. Alii soli alterationi *De causâ colorum in urinâ sententia* *αὐτὸς ἴδιος ὁμοίας μεμυγμένους*, absque ullius substantiæ permissione adscribunt. Alii novæ substantiæ accessionem necessariam censent. *Galenus 1. de cris. cap. 12. & 12. aphor. 72.* designat permissionem bilis cum fero sanguinis. Confirmari potest exemplo ictericorum. *Helmont. lib. de febr. cap. 11. & scholar. humorist. pass. deceptione cap. 4.* negat simpliciter, colorem urinæ dependere à bile. Et libro de laticè inscripto, sali excrementitio eundem assignat. *Sennertus scripsit. medic. lib. 3. par. 1. sect. 3. cap. 5.* non quidem improbat sententiam eorum, qui coloris aurei in sanorum urinis causam referunt ad portionem aliquam bilis flavæ, cum & ipsa bilis salis aliquid participet: attamen veritatis studiosis perpendendum relinquit, annon ab ipso fero & salso humore, qui altera urinæ pars est, & genuinum sanguinis excrementum, aureus hic deduci color queat? *Idem* tamen subscribere paulò post videtur sententiæ chemicorum, qui **Æri**, à quo etiam febres oriuntur, colores hos ad tribuebant. Videmus, inquit, lixivium, quod sit aquâ cineribus affusâ, multò magis tingi, quàm aquam, in qua sal purus resolvitur, quod fit ob partes adustas sali adhuc adhærentes. Tales adustæ partes etiam urinæ adhærere possunt. Coloratior enim sanorum urina videtur, quàm ut à puro & puro sale provenire queat. QUODCUNQUE statuatur, 2. *Erudans.* Qualis **Θ** aut **Δ** ex principiis dictis oriunda inexistens inde non probatur. Nondum demonstrata illa est in alimentis & potulentis. Quæ à naturâ in viventibus, & arte in furnis

ostenduntur, per novam generationem ritè producta
fuere.

V. ratio
Gentiliatur.
2.

V. Quintum argumentum, exemplò salium iterum inni-
zum, plura habet membra. 1. Eductio salium non procedit in
infinitum. Non totum mixtum aptum est, ut in sal converta-
tur. Ex ipsorum chemicorum sententiâ, datur terra inutilis in
mistis, re lollacea, nullius virtutis: quomodo ergo ignis illam
in sal convertere potest? Operationes chemicæ non simpliciter
sunt artificiales, sed succedunt tum demum, ὅταν ἡ φύσις συμ-
περάσῃ τῆ τέχνης, cum in objectâ materiâ aliquid superest, ex quò
per ignis adminiculum aliquid per generationem elici potest.
Illud autem in verò ☉ non datur. Sic cum ex cineribus absin-
thii post incinerationem sal est extractum, cineres illi spoliati
sunt omni materiâ, ex quâ porro sal confieri queat.

2.

2) In altero membrò negatur consèquentia. Non enim
quodlibet generatur ex quolibet. Lateres cocti nullum sal præ-
bere queunt, quia sunt damnata terra. Aquæ plantæ parum sa-
lis præbent. Quamobrem quædam vegetabilia, ut lignum san-
ctum, hellebotus, patum salis præbeant, hanc causam adsignat
Zwelferus mantissâ hermericâ cap. de salibus, quod vegetabilia mo-
dicum salis fixi suppeditantia, plure sale nitroso, quod oleo eo-
rum resinoso firmiter adhæret, sint imprægnata. Id ipsum ole-
um, cum in calcinatione vegetabilium deflagrat, rapit secum sal
suum homogeneum nitrosum, quo absumpto exiguum quid re-
linquitur salis fixi: non secus ac ☉ ipsum, si resinâ aliquâ per-
mistum, ignique immediatè injectum, totaliter consumitur.
Fluit autem idem diu multumque in igne, si immediatè ab eo
non tangatur.

3.

3) Terra nitrosa sal præbet actu ante existens: collegit ma-
tricem hanc ex urinis animalium. Præter nitrum enim na-
tivum, quod vel in terræ mineris, vel fluminibus ac fontibus
reperitur, datur etiam factitium, ex nitrosâ tali terrâ confieri
solutum, terrâ nempe, ab urinis animalium, ovium, boum, vac-
carum imprægnatâ. Fimus etiâ columbinus & anserinus
præclaram materiam nitri præbere solet, hocque nitrum eva-
dere optimum, cæterisque omnibus præstare docet *Querceta-
nus lib.*

nus lib. de priscâ medicinâ cap. 3. Inde autem non adseritur affectata principii dignitas.

4. In musto tartarus actu adest, ut pars compositi. Ferulentus secedit in doliis, fundoque & lateribus adhærescit, per generationem secundi & tertii modi, non primi. Inde verò principiorum chemicorum nulla confirmatio expectanda.

5. Cùm ex muriâ fontium salinorum solâ coctione conficitur sal, inde nihil colligi potest, quod salis actualem in mistis inexistentiâ confirmet. Muria illa est sal ipsum aquis sylvestribus dilutum. Facile itaque solâ coctione & exhalatione aquei liquoris sal ad talem consistentiâ redigi potest. Exinde colligi non potest salis ut principii præsentia.

6. Salia essentialia, Tartara crystallina ab *Angelo Salâ* appellata, subsident in aliis etiam lutosa, argillosa. Inde nihil ad adserenda principia chimica, & salia actu inexistentiâ colligitur.

Exempla *Quercetanea* stupenda & suspicienda, (ut à *Beguis* appellatur) ut aliter sentiamus, non persuadebunt, ait *Thessalus in chemicis redivivis Billichii cap. 7.*

PRIMA relatio de medico Cracoviensi suspectæ fidei. Demonstrationes experientiâ alienâ, nullas verò domesticâ suâ confirmatas se habere, etiamsi nihil non fecerit, ut haberet, addit. Suspectum est testimonium, quod autorem suum vel ignorat, vel non audet prodere. Nomen excidisse, inquit *Quercetanus*. Sed quis credat, tam labilis eum fuisse memoriæ? Magnus erat medicus, & amplæ famæ. Parva latent, mediocria apparent, magna eminent. Non hæ demonstrationes sunt, concludit *Billichius*, sed veritatis ludibria.

ALTERUM exemplum Quercetaneum stupidum planè est. Glaciem hyperboreo rigore, marpesiæ cantis instar, stantem, vidit Dominus de Luynes, non salia formis variis micantia.

Cornarii resuscitatio est NON ENS CHIMICUM. In aquâ Trifelatînâ in Misniâ ad tres abietes non procul urbe Cycnea hoc factû ait miraculum. Sed nec de hac aquâ, nec de loco quicquâ constat Cycneis. Non temperassent sibi annales, non memoriâ hominum siluissent. Quercetaneæ relationi habuisse fidem,

indeque admiratum fuisse occultam Dei potentiam in natura, nec dubitasse in sale plantali esse occultum quoddam semen, quod inde aliquando in actum prodit, ex eoque petere argumentum, quo facilius resurrectionem corporum nostrorum intelligere possumus, *Libanium*, in prodigiis numerandum, cum ille vir ad rationis trutinam nihil non appenderit, in oculisque habere solitus fuerit generosam *Philosophi* sententiam, *1. de moribus cap. 4.* propositam: *δόξειε δ' αὖ ἴσως βέλτιον εἶναι ἢ δεῖν ἐπισωτηρία τῆς ἀληθείας ἢ τῆς οἰκείας ἀναρῆσιν. Ἀμφοῖν γδ ὄντιν Φίλων, ὅσον περιμᾶν τῷ ἀλήθειαν.*

Idem iudicium meretur ejusdem *Libanii* propensio in *Cornarianam* resuscitationem. Dedit eo ipso aliquid amoris amici non in postremis, viri magnæ auctoritatis & celebritatis. Verisimilior tamen est hæc relatio. Fieri potuit, quod semen aliquod in fundo vasis delituerit.

VI.

VI. Aceti generatio à Galeno, Zabarella, & aliis tradita non exhaurit difficultates, nec tenebras, quibus eandem natura involvit, dispellit. Ingeniosa & judiciofa est chemicorum, habet tamen multos scrupulos & scopulos, neque suorum principiorum, aut primorum mistorum actualem inexistenciam eo, quo illi volunt, modo in apricum ponit. Adest ♀ in vino, adest in aceto. Salia in vino & aceto adsunt fixa & volatilia. Ex elementorum missione provenere singula.

VII.

VII. Exemplum *Ἰων μετὰ ἀνεργῶν*, ab iisque desumpta comparatio parum probat, nec universaliter procedit. Diversa horum & chemicorum sunt opera, diversæ etiam operationes. Major ergo negatur. Metallariorum actio non est productiva rei de novo, sed segregativa. Illi liquant metalla, separant separanda, impurum à puro, cuprum ab argento. At chimici non semper purum ab impuro separant, aut continua disjungunt, neque minimarum particularum divisionem moliantur, sed quandoque etiam totum immutant per agentia applicata, & esse substantiale per substantialem corruptionem rei tollunt, ut novam moliantur & condant. Sic salia cineritia non fiunt, nec fieri queunt, nisi per veram productionem, & cum interitu rei subjectæ, ut, nova res dum fit, prior aboleatur, per formæ suæ abjectionem.

CAPUT XX.

Altera hypothesis Paracelsicorum, de analogiâ & similitudine utriusque mundi, omniumque rerum in parvo mundo existentia, ejusque cognitionis ex astris origine ventilatur.

Anaxagoras statuebat *πανταεργίαν*, quâ omnia continentur in omnibus. *Anaxagora,*

Platonici censebant, omnes res in naturâ esse per semina, in animâ per rationem, in mente per ideam, in Deo per eminentiam. *Platonico-rum hypotheſis.*

Paracelsici addiderunt quintum ordinem, quo TOTUS MUNDUS INSIT IN HOMINE. Omnia, hæc est ipsorum hypothesis, & singula, quæcunque sunt in mundo majori, esse etiam in minori, realiter, oculariter, sigillatim, & singulatim: secundum speciem non mortua, sed viva, eamque facere tum ad felicius inveniendam & constituendam medicinam, tum etiam exercendam. *Paracelsica theſos ſumma.*

I. CONVENIENTIA QUOAD NATURAM & ESSENTIAS rerum ostenditur à *Paracelſo* in *Pamgrano*. Ex iis, inquit, quæ extrâ sunt, compone totum hominem, & invenies in ipſo omnium materiarum corpora, OCULARITER, omnes species membrorum, sanitatis & morborum, & juxtâ omnes eorum essentias, quomodo se habent ad se mutuo. *Addit:* par numerus eorum, quæ in firmamento sunt, & quæ existunt in hominis corpore, nec plura, nec pauciora. Vult, medicum cognoscere in homine caudam draconis, arietem, axem polarem, lineam meridionalem, orientem atque occidentem. *Prætereâ* verum medicum esse scribit, qui possit dicere: hoc in homine est saphirus, hoc mercurius, hoc cupressus, hoc flos cheiri. *Conſentientia quoad essenti-as aſſeritur à Paracelſo.*

Petrus Severinus ideâ medicine philosophica, medicus universæ naturæ latitudinem, omnes omnium creaturarum species & genera in homine intuetur, inquit: Si mineralia, metalla & gemmas inquirat, si canopum, stellasque urse oppositas

positas, si animalium miras & monstrosas species intueri vult, humana natura omnia ostendet, & longè majora. Neque est alia ratio ad vitalis astronomiæ methodum restituendam accommodatior. *Alibi tamen* cautiùs loquitur. Non oportet, *inquit cap. 13.* formas ipsas & externas naturalium rerum formas, bovem, cupressum, fagum, vitem, in microcosmi anatomiâ inquirere, sufficiunt proprietates scientiæ, dona, prædeterminationes, tineturæ, seminales vitæ & potestatis custodes.

Crollio.

Crollius repetit *præfatione*: homo totius mundi partes habet. Est in nobis totum firmamentum cum stellis & planetis. Quot species mineralium in mundo, tot in homine. Magnus & parvus mundus sunt unum in essentiâ & formâ internâ, & iidem saltim externâ discernuntur.

*Communis
aliorum
sententia.*

1.

2.

Omnes eò inclinant: Ut magnus mundus constat corpore externo visibili, & interno spiritu, invisibili, qui anima mundi dicitur: ita etiam in homine est corpus physicum, & spiritus internus olympicus, qui homo olympicus interior & invisibilis dicitur. 2. Ut visibile mundi corpus dividitur in cœlestem & elementarem globum, quorum ille firmamentum cum astris, hic aquam & terram cum omnibus ex eâ nascentibus completitur: ita & hominis corpus totum cœlum cum omnibus astris includet, etiam terram cum omnibus vegetabilibus, animalibus & mineralibus.

*Rationes
præ ana-
logiâ.*

1.

2.

3.

RATIONES eorum autorum pro hâc analogiâ hæ sunt: 1. Homo est filius magni mundi: cœlum pater, & terra mater. Qui novit patrem, novit etiam filium. Filius habet in se omnia realiter, quæ habet pater; quæ in causa, sunt etiam in causato. Ergò etiam microcosmus omnia in se continet, quæ habet macrocosmus.

2. Imago respondet suo prototypo. *Autore Thomâ,* imago dicitur ab imitando, quasi imitago, quia fit ratione prototypi, seu primi exemplaris, estque similitudo ad idem representandum expressa. Homo est imago magni mundi. Ergò exactè respondet ipse, cum partibus suis, magno mundo. Inde rectè etiam appellatur microcosmus.

3. Ex quo homo factus est, id in se fert homo. Sed factus est

ex mundo: extractum enim est quatuor elementorum. Ergò mundum in se fert homo,

II. CONVENIENTIA QUOAD MORBORUM GENERA
& SPECIES ex eadem analogiâ petitur. Quot enim sunt partium differentiarum, tot etiam actionum species, tot permutationum & vicissitudinum morborum, ex suis qui oriuntur seminibus, genera, & proinde, qui horum numerum nescit, illorum etiam varietatem & differentias ignoret, necesse est. Qui nescit, inquit Paracelsus in Paragrano, quid faciat cuprum, & vitriolata, is nescit, quid faciat lepram. Qui nescit, quid faciat ferruginem, is nescit, quid faciat ulcera. Qui nescit, quid faciat terræ motum, is nescit, quid faciat febrilem rigorem. Oportet, ut mundus det medico scientiam parvi mundi. Qui cognoscit crescentiâ & fructus terræ, herbarum, arborum, quod videlicet omnia ex semine & astris progrediantur, ille simul cognoscit in corpore physico tam varios morbos latere, qui morbi non ex quatuor fictitiis humoribus, sed propter analogiam majoris & minoris mundi, è SEMINE veriùs oriuntur.

II. Conventia
nientia
quoad mor-
borum ge-
nera.

Statuit etiam, morbos non referri debere ad humores, sed dicendum esse: hic morbus est acorinus, antheræ, pulegii, melissæ, fabinæ, hellebori, napellinus, arsenicalis.

Libro de caduco matricis docet, astra matricis morbis omnibus præbere originem. Astrum ignis in macrocosmo tonitru, terræ terræ motum, aëris fragorem, aquæ sonitum excitat. Id applicat ad morbos uteri.

III. CONCORDANTIA macro- & microcosmi AD CURATIONEM etiam facit. Qui Philosophus est, factus ex lumine & cognitione naturæ, is debet pedem inferre tandem in medicinam. Conversio & permutatio illa facit medicum, quando ex macrocosmo fit microcosmus. Et porro inquit idem Paracelsus: Ex hâc anatomiâ ratio procedit fabricandarum receptorum, ut membrum membro, arcanum arcano, morbus morbo concordet. In hoc est momentum, & non in gradibus. Contraria contrariis non curantur, sed morbi curantur arcanis. Hæc sunt verè contraria, quæ se pellunt. Ita scorpius curat scorpium: realgar suum realgar; mercurius suum mercurium:

III. Concordantia ad
curationem, autem
re Paracelsus.

melissa suam melissam: membrum majoris ad membrum minoris accommodatum.

Crollius.

Crollius, anatomia, *inquit*, effata & elementata ostendit morbos & recepta. Membra magni sunt remedia membrorum parvi mundi. Qui scit, quomodo astra mundi exterioris, quæ sunt remediâ, concordanda sint cum astris interioribus hominis, ex quibus morbi oriuntur, is omnes curare morbos potest. Est enim astrum cujusque rei vera medicina; sulphur vitale, & balsamum naturæ, cujus potestate omnes omnium morborum causæ absolvuntur.

Hartmanno.

Hartmannus naturæ consulto medico, etenim, *inquit*, ad naturam benè movendam, quicquam stabile perpetuumque adhiberi posse negatur, nisi quis probè omnia majoris mundi opera cum minore conferre didicerit.

In eandem sententiam *Mylius in præfatione tomi I.* postquam majoris mundi œconomiam perscrutatus fuerit, & sibi cœlum & terram, & omnia, quæ in eis sunt, familiaria reddiderit, tandem ad minorem mundum conversus, in eodem omnia illa explorari & gubernari poterunt singula, ad conservationem & restaurationem facientia.

Origo cognitionis huius analogæ.

UNDE HÆC COGNITIO oriatur, noluit etiam reticere *Paracelsus*. Ex phantasiâ proprii cerebri, *inquit*, id ipsum non intelligitur, sed ex lumine naturæ, quod accenditur à nono cœlo, quod discipulo suo sapientiam & intelligentiam revelat per sua opera.

In eandem sententiam *Crollius*: cœlum est doctor omnis sapientiæ mundanæ, totiusque medicinæ. Quemadmodum calor fornacem ferream, & sol vitrum penetrat, ita etiam hominem sidera cum omnibus suis proprietatibus: sicque ex sideri firmamenti spiritu possumus omnia naturalia discere. Porrò firmamentum est lumen naturæ, quod homini omnia naturaliter infundit.

Præterea cœlestia, *ajunt*, disci ex astronomiâ, sublunaria ex philosophiâ, illique succenturiatis artibus, physiognomiâ & chimiâ. Hæ sunt artes venatrices subsidiariæ.

CAPUT XXI

ostendit analogiam hanc esse vanam.

Analogia est proportio, aut convenientia, aut comparatio inter multa, eodem nomine significata: analogum verò est, quod continet ordine quodam, unum prius, alterum verò posterius. Triplex autem est omnis analogia: 1. inæqualitatis, 2. proportionis seu attributionis, & 3. proportionalitatis.

Æquivocatio vocis analogi expenditur.

Analogia attributionis constituit analogum per se, quod tribuitur pluribus cum ordine quodam, & ratione cuiusdam habitudinis *αὐτῶς ἐν, καὶ ἀφ' ἐνός*, uni per prius, alteri per posterius. Unum appellatur absolute tale, reliqua ab illo, & in ordine ad illud. Nisi prius sic esset, aut diceretur, reliqua quoque sic non essent, aut dicerentur. *Duplex* hoc rursus est: unum est ita analogum, ut forma denominans solum formaliter & intrinsicè competat uni analogato, aliis verò per denominationem extrinsecam, ut sanum respectu animalis, medicamenti, & urinæ: & hoc analogum est æquivocum. *ALTERUM* ita analogum est, ut forma denominans competat omnibus analogatis, intrinsicè & formaliter. Sic *ENS* à quibusdam dicitur analogum respectu substantiæ & accidentis, conceptus enim entis non solum à substantia, sed & ab accidente intrinsicè possidetur, & hoc analogum est univocum.

Paracelsici videntur intelligere analogiam attributionis univocam, imò identitatem *ἰσοῦδον*. Hæc verò tam aperte inanis est, ut eam recensuisse sit refutasse. Confirmatur id

Paracelsici intelligunt analogiam attributionis univocam.

I. *AUTORITATE* gravissimorum virorum, inter quos

eminent *Sennertus lib. de consensu & dissen. cap. 2. Libavius in exam. cam. Crollii. Eusebius Schenckius, Professor huius Academiæ eminentissimus, prædecessor meus, nunquam sine honoris præfatione nominandus, in sua de veteri medicinâ dissertatione:*

Reiicitur eadem autoritate.

Hi concedunt, inesse in microcosmo ea, quæ sunt in macrocosmo, *NON REALITER*, sed per quandam duntaxat *SIMILITUDINIS* rationem, quæ à reali entitate rectè distinguitur: *Hi similitudinem agnoscunt, non identitatem.*

tur : cùm aliud sit res, aliud similitudo rei, & qualiscunque convenientia, quæ utrobique pluribus adest modis : & ne quidem in hæc adeste singula generum, sed solùm genera singulorum.

f. ratiōne
materia
prima,
&
secunda.

I. Adest convenientia *ratiōne MATERIE primæ*. Huius ratiōne omnia sublunaria sunt in homine, quia materia prima est omnia potestate. Adest etiam convenientia materiæ *secundæ remotæ*. Quatuor humores propter qualitates primas, earumque *συστάς*, quatuor elementis, quæ materiæ sunt omnium mistorum, respondent.

g. figura.

II. FORMÆ EXTERNÆ accidentalis ratiōne admittitur analogia, admittitur etiam convenientia. Caput ob rotunditatem, cœlo: oculi propter fulgorem, astris: ossa propter soliditatem, lapidibus comparantur.

h. operatio-
num quo-
rundam.

III. In OPERATIONIBUS etiam quibusdam singularibus occurrit analogia. Spiritus ex corde emanantes in totum corpus, respondent solaribus radiis.

i. mutati-
onum com-
munium
ratiōne.

IV. In MOTUUM etiam & MUTATIONUM quibusdam differentiis occurrit analogia. Catarrhi respondent imbribus, *ἀρεοφίαι* siccitatibus, febres æstivis ardoribus, flatus & *βορβορυμοί* ventis, rigores terræ motui. Vesica respondet mari, quod sicut in mare, quod salsum, fluvii omnes, ita & in ipsâ serosi humores colligantur.

k. morbifi-
carum cau-
sarum ra-
tiōne.

V. CAUSARUM morbificarum ratiōne etiam similitudo occurrit. Corruptiōnes humorum tales sunt nonnunquam, quæ referunt arsenicum, corrodendo, aconitum, scorpium, calidum nativum opprimendo, napellum, suffocando.

VI. Quod talis & similis analogiæ ratiōne homo rectè dicatur *μικροκοσμος*, pluribus ostendimus *dissertat. anatomic. libro 1.*

l. Ratiōnes,
quibus sen-
tentia hæc
impugna-
tur.

RATIONES etiam non desunt, quibus sententia hæc impugnari & expugnari potest.

I. Si magnus mundus, & omnia in eo contenta ita in microcosmo inessent, ut hic realiter ea contineret, contineret ea uno horum modorum: vel 1. formaliter, idque rursus dupliciter, vel corporaliter, vel secundum proprietates formales. Vel 2. virtualiter. Vel 3. per ratiōnes seminales. Sed neque formaliter, nec virtualiter, nec per ratiōnes seminales. Ergo nullo modo continet.

MINORIS membrum primum confirmatur. I. Si FOR-
MALITER & corporaliter, actu parvus mundus in se contine-
ret, quæ magnus mundus continet, visibilia & invisibilia, vel
omnia reperirentur in unòquoque, vel singula in omnibus. Si
HOC, non quilibet homo erit microcosmus, & sic cognitio illa
esset inutilis, tum ad cognitionem artis, tum ad utum. SIN IL-
LUD, in corpore esset infinitus, aut saltim vix numerabilis ani-
malium, vegetabilium, mineralium numerus. Posterius est ab-
furdum.

*Minoria
primum
membrum
confirma-
tur.
1.
non forma-
liter.*

Deinde, si omnia inessent corporali substantiâ in microcos-
mo, vel sensu id cognosceretur, vel ratione. Sed non SENSU:
quis enim ☉, ☽, juniperum monstrabit? nec RATIONE, quia
ratio procedit à sensu.

Deinceps: Si omnia actu inessent in homine, vel inessent ut
principia, vel ut partes. Non ut PRINCIPIA, pauca enim suf-
ficiunt, nec cuncta illa per modum principiorum ad constitu-
endum hominem concurrunt. Non ut PARTES, quia aut dis-
tinctè inessent, aut confusè. DISTINCTÈ inesse nequeunt,
quia impossibile: non CONFUSÈ, quia esset chaos Anaxago-
ræum. Ergò non insunt actu.

PROPRIETATIBUS formalibus etiam non insunt. Sine
corporeâ substantiâ nec hæ subsistunt, & operationibus se adesse
demonstrarent. Aristoteles 2. de generat. & corrupt. cap. 6. r. 45.
ὁ ἥλων; ὅτι ἐὶ μὴ πῦρ ἢ ψυχὴ, τὰ πάντα ἑσθλὰ ἐξ αὐτῆ; ὄσα πύρι, ἢ
πῦρ. Manifestum est, quod, siquidem ignis anima sit, passiones inerunt
ei, quæcunque igni, secundum quod ignis.

*2. non per
proprieta-
tes.*

MINORIS alterum membrum: QUOD VIRTUTE effi-
ciendi insunt omnia in microcosmo, inefficax planè. Nulla
enim pars in macrocosmo, quæ per virtutem à se productam
causaliter, vel eminenter, vel à se communicatam, Solem, Lu-
nam, Venere in microcosmo producere potest.

*Alterum
membrum
virtuale
etiam non
habet la-
cum:*

TERTIUM etiam MEMBRUM, fundatum in SEMINALI
ratione, evanescit. Nunquam enim visum, aurum, argentum,
in vivente vel mortuo homine producta, multò minus boves,
oves, leones, &c.

*nec terti-
um.*

Cum

Cum itaque nec formaliter, nec virtualiter omnia insint in microcosmo, nec secundum rationes seminales, ritè colligitur, nullo modo A C T U, secundum speciem inesse.

CAPUT XXII.

vanitas inexistentiæ realis participationis aut identitatis specierum macrocosmi, earundemque differentiarum Paracelsicæ, ostenditur remotione modorum, quibus aliquid alteri inesse potest.

Octo sunt
inestendi
modi.

Nullus horum
hic locum
habet

Philosophus 4. physicorum cap. 3. octo recenset modos, ποσυχῶς ἄλλο ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι, quot aliud est in alio. Usurpat verbum inesse etiam de iis, quæ non reverâ insunt, sed solum competunt vel conveniunt quocumque modo.

Nullus horum, inexistentiæ huic macrocosmicæ reali, competit in microcosmo. 1. Non insunt partes macrocosmi in microcosmo. ὡσπερ τὸ μῆρ ἐν τῷ ὄλῳ καὶ δάκτυλ ἐν τῇ χειρὶ, ut pars in toto, aut digitus in manu. Nec enim sunt partes hominis: divideretur enim homo in illas partes. Sed nulla potest talis fieri divisio realis. Deinde, aut essent partes essentielles, aut integrantes. Non essentielles: sunt epim illæ corpus organicum & anima rationalis. Non integrantes: essent enim aut similes, aut dissimiles. Sed non similes, quarum minimum est sicut maximum; nec dissimiles ex illis compositæ. Ergò mundi corpora vel species non insunt in homine tanquam partes.

2. Nec insunt ὡς τὸ ὄλον ἐν τοῖς μέρεσιν, ut totum in partibus: cum enim οὐ πρὸς τὰ μέρη τὸ ὄλον non sit præter partes totum, his absentibus, nec illud locum habere potest.

3. οὐδὲ γὰρ ἐνεστὶ τρίτον τρόπον, ὡς ὁ ἀνθρώπος ἐν ζῳῳ, ἢ ὄλῳ, ὡς εἶδ' ἐν γένει, neque etiam tertio modo insunt, ut homo in animali, ἢ in universum, ut species in genere. Homo enim non est genus ipsorum.

4. Nec insunt, ὡσπερ τὸ γένος ἐν τῷ εἶδει, ut genus in specie. Quamvis enim homo sit species, non tamen corpora mundi

CAP. XXIII. ANALOGIA, UT PRÖTE VAGA, REHICITUR. 69
ut melissa, leo, vitriolum, ☉. ☽. sunt genus vel genera ho-
minis.

5. Corpora mundi etiam non sunt in homine, ὡσπερ τὸ
εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, ut forma in materia: nec enim ista sunt formæ ho-
minis, nec homo est materia recipiens tot diversas formas, &
tot diversa corpora.

6. Nec sunt in homine ὡσπερ ἐν τῷ πρώτῳ κινήκῳ, ut in
primo movente & efficiente, nec enim homo est efficiens ipsorum,
aut ipsa movet.

7. Nec ista insunt in homine, ὡς ἐν τέλει, ut in fine & optimo
diligibili: nec enim homo est finis & desiderium corporum to-
tius universi. Quantumvis omnia ad hominis conservationem
sint destinata, non tamen inde realis infertur inexistencia.

8. Nec ista corpora sunt in homine, ὡς ἐν ἀγείῳ, seu in va-
se aut ut in locó. Quomodo enim in vasculo hoc containerentur
tot mundispecies? Nulla enim proportio inter continens &
contentum.

CAPUT XXIII.

*realis inexistencia impugnatur, quod sit vaga, ad ho-
minem non referatur solum, sed ad alia
etiam.*

Nimis ἐκτὸς ὁδοῦ latè hæc identitas extenditur à Paracel-
sificis, & extra oleas, cum præter hominem, non sine
magnâ absurditatis notâ, ad alia animalia & ad singu-
las animalium partes accommodatur. In cerebro,
corde, matrice, omnia, *ajunt*, esse astra, & elementa. 3. In po-
tulentis etiam singula inesse concedunt. In PANE, ait Paracel-
sus de caduco matricis paragrapho 2. creaturas omnes cum suis
astris esse docet.

CAPUT XXIV

*propius ad rem accedit, & ostendit, analogiam hanc
non facere ad cognitionem causarum, morborum,
& curationem.*

*Analogia
hæc non facit
ad cognitionem
rerum præter
naturam, nec
curationem.*

AD cognitionem naturæ hominis comparatio hæc parum facit, quia medica intentio non spectat hominem solum, quatenus est talis naturâ, & ex talibus compositus, & hoc modo genitus; sed quatenus ex his, vel illis causis, tum internis, quas *δυνάμεις τῶν ὑγρῶν, καὶ χύματα μελέων, potestates humorum & partium conformationem*: tum externis, quas *τὰ πινόμυρα καὶ ἐσθιόμυρα, potulenta & esculenta* vocat, cum reliquis rebus naturalibus, ægrotat & convalescit, *reste ipso Hippocrate περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, de veteri medicinâ.*

Analogismi cognitio hæc non facit ad cognitionem morborum. Generalis est & confusa, non individualis ac distincta. Non curatur homo, sed hic homo.

Non facit etiam ad curationem. Cælum & stella si inessent in homine corporaliter, & ægrotarent, à cælo & stellis etiam essent petenda præsidia, utpote similibus. Posterius est absurdum.

CAPUT XXV.

respondetur ad rationes Paracelsicorum.

R.
*ad primum
argumentum.*

1.
2.

IN primo argumento distinguitur *Major*. Vera est de causâ efficiente *ὁμοειδέϊ, univocâ*, quæ eiusdem est speciei, non verò *æquivocâ*, quæ agit per *ἐντελέχειαν*. Ex illâ generatio est *univoca*, ex hac *æquivoca*. Deinde negatur *minor*. Homo non est filius mundi, sed ex homine generatur homo. Cælum concurret ceu causa universalis. *Ἀνθρώπων γὰρ ἀνθρώπου ἔσται, καὶ ἡλιου ἡλιου*. Ita *Philosophus 2. de cælo cap. 2. r. 26. hominem homo generat & sol.*

R.
ad secundum.

1.

II. In secundo argumento negatur *minor*. Duplex est imago: *accidentalis, & essentialis*. I. **ACCIDENTALIS** non exactè responderet prototypo: ut imago Cæsaris respondet Cæsari solum per figuram, lineamenta & colores. II. **ESSENTIALIS** iterum duplex est. I. **COMMUNIS**, & respicit **GENERA PARTIUM** in exemplari, II. respicit **PROPRIA & PARTES GENERUM**. **PRIOR IMAGO** locum habet in homine, & mundo. Utenim imago & simulacrum mundi sit homo, sufficit si

OMNIUM

OMNIUM ENTIIUM & NATURARUM GENERA in homine adumbrata reperiuntur. Summa autem τῶν ὄντων genera in magno mundo sunt quatuor elementa, viventia, & plantæ, sentientia, ut animalia, intellectu prædita, ut homines. Et hoc sensu etiam dicitur microcosmus. POSTERIOR IMAGO locum non habet in analogiâ magni & parvi mundi: univoca enim tantum est, ut in patre & filio. Non omnes enim modi essendi, & omnes partes, quæ in patre & filio reperiuntur, in microcosmo occurrunt & macrocosmo.

2. Imago sumitur, 1. latè, & notat similitudinem, quandamque conformitatem in specie rei, vel saltem in aliquo signo speciei, quæ in corporeis rebus notat figuram. Sic licet color alicuius rei depingatur in pariete, non dicitur tamen esse imago, nisi appingatur figura. 2. Strictè loquendo, ad imaginem non sufficit similitudo speciei, sed etiam dependentia, productionis origo, & habitudo imaginis ad imaginatum, ut unum factum sit ad repræsentandum alterum. Inde ovum licet simile sit & conformitatem quandam habeat cum ovo altero, non tamen eius est imago: non enim ad repræsentandum alterum ab agente naturali est productum. Primò modo homo est imago mundi, non posteriori. Non enim homo productus est hoc modo à magno mundo.

3. Imago est perfecta, vel imperfecta. Perfecta est species indifferens rei, quæ est prototypus, seu unita & indiscreta similitudo rei ad rem eorundem. Imperfecta est, in quâ est similitudo non secundum commensurationem, sed secundum aliqualem proportionem, i. e. in quâ imago non exhaurit adæquatè naturam imaginati, sed illud solum aliquialiter refert, & imitatur. Homo est imago macrocosmi, non primo, sed secundo modo.

III. Tertium argumentum etiam facilè diluitur. Major limitatur. Vera est de illis, ex quibus constat aliquid, ceu parti-
ad tertium
ad tertium

72 LIBER I. CAP. XXVI. TERTIAM HYPOTHESIN
 asini fiunt vespæ, non tamen insecta hæc in corporibus his con-
 tenta fuere. Deinde nullâ probabili ratione demonstrari pot-
 est, hominem esse extractum quatuor elementorum, aut terræ
 glebam, ex quâ formatus fuerit Adam, omnium rerum formas,
 proprietates, virtutes in se habuisse concentratas.

CAPUT XXVI

*tertiam hypotesin Paracelsicorum de curatione per
 similia instituendâ proponit.*

Enunci-
 sum Hippo-
 craticum :
 contraria
 contrario-
 rum reme-
 dia.

Ἐπιωμα θεογενικόν, totius methodi medendi funda-
 mentum est: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, *contraria*
contrariorum remedia, propositum ab Hippocrate lib. de
 flatibus in principio. Ratio declaratur ex Philosopho 1. de
 generat. & corrupt. cap. 7. t. 49. οὐ γὰρ ἐξίστανται ἑαυτῶν τῆς φύσεως
 οὐ μὴ ἐναντία, μὴ ἐξ ἐναντίων ἔβν. non extrudunt se ipsa à naturâ,
 quacunque neq; contraria, neq; ex contrariis.

Paracelsici
 similia cu-
 rari simili-
 bus confir-
 mant
 1.
 autorita-
 te.

Paracelsici curationem similibus fieri ostendunt. Nituntur
 AUTORITATE Hippocratis lib. de locis in homine: Ἀλλὰ τὰ ὅμοια
 νοῦσθαι γίνονται, καὶ Ἀλλὰ τὰ ὅμοια παροφθαλμια ἐκ νοσούντων
 ὑγραίνονται. Per similia morbus fit, & per similia adhibita à morbo li-
 berantur. Et 6. epid. com. 2. t. 9. ἐργάζουται τὸ ὅμοιον, ὅσον ὀδύνη
 παύει ὀδύνην, facere simile, ut dolor sedat dolorem.

II.
 experi-
 menti.

EXPERIMENTA plurima vomitum vomitu, alvi fluxum
 purgantibus sedari ostendunt. Frigida aqua tetano à causâ fri-
 gidâ producto medetur, exterius affusa. 5. aphor. 21.

III.
 rationibus

RATIONIBUS idem confirmant. 1. Contraria naturam
 lædunt & opprimunt. Quod curare autem debet, juvare debet.
 Inde medicamenta vocantur βοηθήματα. 2. Curatio est virium
 reparatio. Quæ similia sunt, vires reparant, quæ contraria, pes-
 fundant. Ergo similibus fit curatio, non contrariis. 3. Φύσεις
 νοσούντων ἰστέροι, nature morborum medicatrices confortantur simili-
 bus. 4. Spiritus morbo obsessi expetunt remedium. Spiritus
 morbo obsessi expetunt similia, in fame solida alimenta, in siti
 liquida. Ergo similia sunt remedia.

Verum

Verùm τῆ ἐναντιώσεως sua constat dignitas: τῆ ὁμοιότητι sua
 laus. Conciliatio duplex à Galeno proponitur: Prima 6. epid. *Conciliatio Galenica.*
com. 2. t. 9. Πρώτως καὶ κατ' αὐτὸ curatio fit per contraria:
δευτέρως καὶ κατ' συμβεβηκός fieri potest per similia: Altera de
arte medicâ cap. 89. Medicamenta, quibus curatio instituitur,
 semper sunt contraria *δύσμεναι, facultate, potentia, effectu*: licet
 similia nonnunquam sint τῆ Φαντασία καὶ εἰδησίως, *imaginatio & sensu*, ut cum salini morbi salinis, tartarei tartareis
 curantur remediis. Eadem videntur ad sensum, at facultas
 diversa: salia volatilia dispellunt fixa, & tartarea resoluta dispel- *Vallesiana.*
 lunt coagulata. Ad secundam hunc Galenicæ conciliationis
 modum reducitur *Vallesii distinctio* proposita, *lib. controvers. 8.*
cap. 4. inter contraria denominatione & operatione. Duo
 tamen hi postremi modi facillè reducuntur ad primum.

Conciliatio illorum, qui statuunt curationem fieri per
 CONTRARIA respectu EXTREMORUM, quatenus scilicet terminus
 curationis est sanitas, quæ est morbo contraria, per SIMILIA
 autem respectu remedium, quatenus sanitas, quæ in morbi
 locum succedit, requirit medicamenta similia, incongrua est.
 De remedium contrarietate & similitudine est sermo, non
 extremorum.

Illorum etiam, qui censent curationem fieri per contra-
 ria morbo, at similia causæ, est ἀπρὸσδιόνυσος, nam & causa
 contrarium postulat remedium: causa replens, evacuens, calor,
 refrigerans. Cum Θ ononidis curat calculum, non id agit,
 quatenus sal sal est simile, sed quæ sal dissolvens, calculo à sale
 coagulato, est contrarium.

Argumenta adlata solutu facilia.

AUTORITAS Hippocratis ex propositâ limitatione dilui
 potest.

Ad meliorem etiam sensum trahi possunt EXPERIMENTA.

Cum dolor dolorem, fluxus fluxum, vomitum vomitus, frigida
 aqua tetanum sanat, id fit non per se, nec primariò, sed per ac-
 cidens, & secundariò. DOLOR non curat dolorem primariò, sed
 remedium tollit adfectum, cui dolor est adjunctus, & quem
 dolor sequitur, ceu umbra corpus. FLUXUS non curat fluxum

*Responde-
 tur ad ar-
 gumenta
 ab autori-*

tate.

*1.
 experi-
 mento.*

per se, sed opponitur repletioni & cacochymia, quæ causa erat fluxûs: illa dum tollitur, conquietur fluxus CONSEQUENTER. FRIGIDÂ affusâ dum tetanus curatur, accidentaliter id fit, ob *ἀντιπερὶσσειν* calore concentrato: ille se ipso validior effectus exteriora illustrat. *Ultimum* innuit Hippocrates, cum inquit: *θερμὴ ἢ ταῦτα ῥύεται*, calor hæc sanat. Prius Galenus in *com. δηλον*, inquit, *ὡς οὐ κτ' τῷ ἐωξ' δυνάμιν ἰαλικὸν ἔνοσημα* τῷ ἔσι τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ κτ' τὸ συμβεβηκός. *Inde manifestum est, non virtute propria frigidam esse affectus hujus remedium, sed per accidens.*

Ad rationes respondetur.

I.

RATIONES contra ἐναντιώσιν propositæ faciliè dilui possunt. In I. negatur minor: contraria hæc naturam non opprimunt, sed contrariantur causæ, quæ opprimit naturam. 2. Contraria toto genere, ut venena, quæ vinci & superari à nostro non possunt calore, naturam opprimunt. Medicamenta verò, quæ ægro propinantur, non sunt toto genere contraria: est enim inter ipsa & naturam nostram quædam cognatio adhuc, ex parte materiæ elementaris & modo mixtionis, cujus respectu etiam vinci & superari possunt, utut eam rursus alterent & afficiant qualitatibus. Atque eo ipso ab alimentis distinguuntur, quæ citra alterationem & mutationem à naturâ superantur, in ea usque transeunt.

II.

II. In secundo argumento negatur minor. 1. Curatio non est reparatio virium, sed præva constitutionis, primò actioes lædentis, in naturalem statum restitutio. 2. Virium reparatio sequitur præva dispositionis per contraria ablationem.

III.

III. Similibus natura corroboratur per se quidem semper, aliquando tamen etiam contrariis, sed per accidens, quatenus morbus iis corrigitur. Vires enim post per se redintegrantur. 2. Curatio non semper est opus naturæ. Morbi compositionis & solutæ unitatis manus operam requirunt, *ἐκ ἀντι-ἐναντιώσεως.*

IV.

IV. Spiritus morbo obsessi non expetunt ea, quæ sanitatem restitunt.

GUER-

GUERNERI ROLFINCII, CHIMIÆ IN ARTIS FORMAM REDACTÆ,

LIBER II

media, quibus chimia finem suum
assequitur, proponit.

CAPUT I.

De operationibus in genere.

Media, quibus chimia finem suum assequitur, sunt tria: 1. operationes. 2. causæ seu instrumenta ad operationem necessaria. 3. effectus operationum.

Media ad finem chimia tendentia. Operationes.

OPERATIONES ἐγχειρήσεις, μηχανήματα, ἐνεργήματα, nihil sunt aliud, quàm anatome corporum mistorum.

Paracelsus triplicem constituit anatomem.

Paracelsus anatomes vocabulum novâ licentiâ, sub latiori significatione, *paramiro lib. 1. de origine morborum ex tribus primis substantiis, cap. 6.* extendit, triplicemq; humani corporis anatomem constituit, & commendat localem, materialem, & morborum. LOCALEM vocat, cum humanum corpus dissectatur, ubi, quid ossa, caro, venæ sint, & quam sedem habeant, spectatur; sed hanc omnium minimam censet. MATERIALIS potior est, ea nimirum, quæ, quid sit sanguis, quale adsit sulphur, mercurius, sal, in quibusque partibus, corde, vel cerebro, demonstrat. MORBORUM tertia anatome est, quæ viam monstrat, per quam mors microcosmum ingrediatur.

Materialis anatomem consistit in functionibus spiritibus.

MATERIALIS professio in chimico omne punctum fert foro. Ad eam pertinent functiones spagiricæ. De his non omnium eadem est sententia. Quilibet sibi placet.

Libavins rick.

- De iis sen-*
sentiis
Libavii,
Beguini,
Billichii.
Sennerti.
Rhenani.
- Libavius comm. alchimie part. 1. lib. 3. de operationibus his prolixè agit.*
Beguinus tyroc. chim. omnes refert ad solutionem & coagulationem.
Billichius de constit. chimie cap. 28. aliter delineat, ac in observ. & paradox. lib. cap. 1. Hic etiam Beguinum operationes chemicas, subtiliter distribuendo, crassissimè confundere, & explicando obscurare, ostendit.
Sennertus de consensu & dissensu cap. 19. easdem dividi commodè posse censet in Διακρίσιν, σύγκρισιν, & immutationem.
Joh. Rhenanus libro, ☉ è puteo emergentis, seu dissertation. chimiotechnica 1. thes. 119. omnes reducit ad solutionem & coagulationem.

Nulla harum divisionum perfecta est, aut omnibus caret nævis. Non enim semper ἡ διακρίσις γίνεται τοῖς ἀντικειμένοις, divisio fit per opposita, quod volebat Philosophus 1. de part. animal. cap. 3. nec semper subdivisiones excludunt divisa, à specierum proprietatibus. Sæpe operationes sunt mixtæ, rarò simplices. Satiùs tamen est prodire tenùs, si non datur ultrà. Conducibilius est operationes usu cognoscere, & experienciâ earum notitiam sibi comparare, quàm argutè de earum divisione disputare.

CAPUT II.

operationes chemicas in specie aggreditur, & 1. Διακρίσιν, ejusque primam speciem, quæ vocatur separatio, seu divisio.

Prima & principalis chimica operatio est διακρίσις. Prima ejus species iterum est separatio.

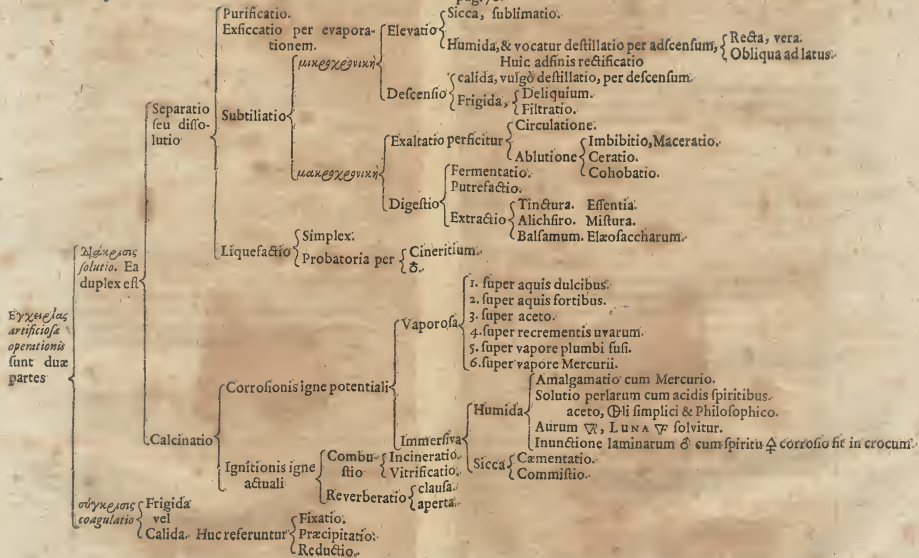
PRIMA PRÆTEXIS & ἐγχειρίας chimicæ pars & PRINCIPALIS, est ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ, Διακρίσεως, Διαμερισμὸς solutionis, separatio, quæ corporis compages resolvitur, & quod erat unum, dividitur.

SEPARATIO seu DISSOLUTIO, prima Διακρίσεως species, nomine utitur amplæ significationis. Optandum aptius vocabulum, in quod genus ipsum minus haberet juris. Tendit ad corporum dissolutionem, & partium separationem.

TABULA INSERENDA

pag. 76.

CAP. II. PURIFICATIO, SUBLIMATIO, DESTILLATIO. 77.

IN PURIFICATIONE talis specialis apparet *Διόχευσις*, *Purificatio.* multis modis. Tartarus à terrestribus & lutulentis partibus segregatur, primò pulverisatus, dein lixivio lotus, post coctione solutus usque ad superficiem crustaceam, tum filtratus & coagulatus. Locum etiam habet in succis vegetabilium, antequàm concinentur essentia.

IN EXSICCATIONE etiam talis occurrit dissolutio. Dissolvuntur tenues partes, & secernuntur evaporatione à crassis. *Exsiccatio.*

SUBLILIATIO est dissolutio partes subtiliores separans à grossis. *Subtiliatio.*

Μικροχρονική est, cum ea brevi temporis spatio absolvi-
tur. In eà partes subtiles & volatiles instar fumi, vi ignis ele-
vantur, & in summitate alembici condensantur. *Μικροχρονική.*

METEOΡΙΣΜΟΣ, *ύψωσις, έπαρσις, & ερθνωσις, sublimatio, Sublimatio.* appellatur sicca elevatio, in quâ partes sicca subtiliores spiratuosæ, concretiles, à fundo elevantur, excitæ in sublime atolluntur, ibique consistunt instar nubis pendentis, & capitulo adhærent, in minimas atomos redactæ. Sublimatione hâc mortificatur mercurius, mistus cum ☉ & ☽, & crystallinus nivis instar albicans evadit, ut memorat *Paracelsus de morterer. naturalium*. Sublimatione eâdem Mercurius cum ☿ mistus & sale, & ab utroque morti traditus & liquefactus, ascendit in alembicum cinnabarinus, rubore provocans hæmatitidem lapidem, *autore eodem cit. loc.* Flores ☿ & * eodem modo elevantur in alembicum, simplices, & compositi Martiales. De hâc operatione pluribus *Libavius comm. alchemie parte 1. lib. 4. cap. 7.*

DESTILLATIO humida est elevatio & descensio, stillarum seu guttularum instar. Usurpatur vox hæc modò *ενεργητικώς*, ipsamque functionem & ministerium designat, modò *πραγμικώς*, & notat *πλ. θ. Ϟ* ejus liquoris, qui effectus est istâ industriâ. *Destillatio duplex est.* Destillatio est vel naturalis, vel artificialis.

NATURALIS est adnotata à *Philosopho 2. de part. animal. cap. 7. & lib. 1. meteorol. cap. 9.* in generatione pluvia & psecadum. In eâ est *άνω και κάτω, sursum & deorsum*, deinde *άνω φέρεται και κάτω φέρεται, αναφορά τῶ ὑγρῶ και καταφορά τῶ*

τὸ ὕγρον. Ejusmodi per guttas casus nominatur κατὰ πωγμὸς, ἀπὸ τῆς πωγῆς, stillare, cum guttulæ aqueæ in summo collectæ, pendulæque, in declive paulatim feruntur. Naturalis eadem stillatio occurrere creditur in catarrhis microcosmi, cum fuliginosa excrementa ex cordis & ventriculi foco per arterias, caminorum vicem gerentes, in sublime elata, prope meningas cerebri in liquorem condensantur. Ab hujus similitudine hanc chemicam operationem nomen accepisse volunt. Videatur *Zwingerus principiorum chemicorum examine cap. 6. Conradus Victor Schneiderus lib. de catarrhis 2. cap. 6.*

artificialis ARTIFICIALIS chimica destillatio est duplex: recta & obliqua.

recta.

Ejus laudes.

RECTA est, quâ partes humidæ subtiliores in halitus à calore resolutæ, εἰς τὸν ἀερόν, in calum destillatorii vasis elevata, frigidisque alembici cameris adhærentes, in humorem concresecunt, & per ejusdem canalem seu rostrum unum vel alterum in appositum recipiens vas guttatim destillant, in formâ aquæ, olei, & spiritûs, ἢ εἰς τὸ δεξιόν redeunt. Miræ res, & ultra mortalem sortem laudanda! In destillatione gravia corpora fiunt spiritus: spiritus crassescunt, & evadunt veluti in oculis delitescabant, puriores, tenuiores, eæque veluti non suâ sorte contentæ, nobiliores in sublime educuntur, salutiferis potestatibus plenæ. Plura videantur *lib. 2. epist. chemicarum Libavii epist. 18. & com. alch. part. 1. lib. 4. cap. 14.*

Veteribus fuit nota.

Veteribus hæc destillandi ratio fuit nota, autore *Jacobo Zwingero de principiorum chemicorum examine, cap. 6.* Aetius *ποδοσκήντης & ἰντροδοσκήματ* dum facit mentionem, *rosarum & endivie stillatitium liquorem* intelligit. *Mesue de simplicibus cap. 10.* meminit aquæ rosarum destillatæ.

Obliqua.

OBLIQUA INCLINATORIA ad latus elevatio est, quando ad latus inclinatâ phialâ, cum alembico destillatio instituitur. Delineatur à *Libavio comm. alchem. part. 1. lib. 4. cap. 15.* Per retortam appellatur, cum instrumentum collo retorto adhibetur. Ita destillatur spiritus $\oplus$ li, $\ominus$, $\odot$, butyrum δ glaciale, & alia, quæ spiritus habent tenaciores & graviore.

DESCEN-

DESCENSIO CALIDA, vulgò destillatio per DESCENSUM, locum *Destillatio*
 habet, præcipuè in lignis, & ossibus quibusdam, quorum liquor *per descen-*
 spirituosus & oleosus propter gravitatem adscendere nequit, *sum.*
 aut non ita faciliè potest. Nota est hæc destillandi ratio mulier- *Hæc rosa*
 culis, cum aquam rosarum æconomico artificio in ollis lin- *destillan-*
 teo velo opertis parant. Videatur *Libavius comm. alchem. part.*

1. lib. 4. cap. 9. usque ad cap. 23. Picis confectio eã specie destil- *Eadem de-*
 lationis absolvitur, dum, autore *Theophrasto histor. plantar. lib.*
 9. cap. 3. carbonarii struem tædarum, τὴν γῆν ὑπεβάλλοντες, *specie pix e.*
 καὶ κερύπριον, ὅπως μηδαμῶς ὑπιδιαλάμψῃ τὸ πῦρ. ἀπολλύται *strue tæda-*
 γδ ἢ πῆρα τέττε συμβάντῃ, terram super injicientes occultant, *rum concii-*
 obstructis spiraculis; ut ignis nullâ ex parte emicare possit. *fluit in ter-*
 enim peribit, si id acciderit. Defluit hoc modo pix in terræ scro- *ra scrobem.*
 bem. Similîs aliquo modo ritus observatur in parandâ pice, in
 Voigtlandiâ, sed minore tædarum strue. Alibi resinam abraso
 cortice piceæ arboris exsidentem, ollis recondunt infernâ basi
 perforatis. Igne liquefacta per bacillorum ligneorum exilium
 struem transfluens, depurata decidit in canales lapideos.

RECTIFICATIO destillationibus ferè omnibus communis *Rectificatio*
 est, tum aquarum, tum spirituum vegetabilium, mineralium, *catios*
 animalium, tum oleorum. Est terminus artis, & technicam
 vocabulum, notatque purificationem, aut exaltationem ali-
 cujus substantiæ. Aquæ rectificantur, ut à phlegmate liberentur.
 Spiritus eodem fine alembicum repetunt, ut penetrantiores evadant.
 In acidorum, ut aceti, spiritus salis, Oli rectifi-
 catione, phlegma levius primò adscendit, spiritus ponderosior
 sequitur. In OLEORUM vini rectificatione priùs ascendit spiri-
 tus, sequitur phlegma. Sulphurei, oleosi, crassi liquorès post
 primam destillationem opus habent rectificatione, ut nidoro-
 sum empyreumaticum deponant odorem, mitiore ignis assa-
 tu, per repetitam elevationem. Ita olea gummatum, succinî,
 aquâ largiore affusâ clariora prodeunt & nitidiora. In SALIUM
 & spirituum volatiliùm ex animalium partibus destillatorum
 rectificatione priùs adscendunt salia, sequuntur spiritus.

DESCENSIO FRIGIDA est, quando dissolutus liquor descen- *Descensio*
 dit in frigido. *frigida*

Deliquium.

DELIQUUM, desfalliance *Gallis*, est, cum corpora coagulata, frigido & humido aeri exposita super marmore, vel tabulâ vitreâ, in liquorem resolvuntur. IMMUTATIO quædam est, quæ peculiare ac novas vires nullas tribuit, sed solùm peculiarem consistentiam. Locum habet in $\ominus$. $\square$ quod in cellâ frigidâ humidâ in liquorem vertitur. Salia cineritia dicta etiam hoc modo solvuntur. Omnia talia in calido rursus coagulantur. De deliquio seu liquatione per humidum plurius agit *Libavius comm. alchem. part. 1. lib. 3. cap. 7.* Videatur *Laurentius Straus theatr. sympath. Digbai. p. 88.*

Nota hæc operatione fuit Philosopho, &

Operationem hanc notam fuisse *Aristoteli*, liquet ex *lib. 4. meteorolog. cap. 6.* cum inquit: τὰ γὰρ ξηρὰ θερμὰ ἐναντίον ψυχρὸν ὑγρὸν· εἰ δὲν ἐπιξῆ ἴσπερον, ἴσπερον λύσις. ἔτω γὰρ τὰ ἐναντία ἕταιρά τῶν ἐναντίων. Sicco & calido contrarium est frigidum & humidum. Si ergò unum compegerit, solvet alterum. Ita contraria sunt cause contrariorum.

Dioscoridi.

Novit etiam *Dioscorides lib. 5. de re medicâ cap. 86.* tartarum ustum, calidæ, & igneæ naturæ, τὰ γὰρ ἀγαντείν, citissimè exanimari, & resolvi in madorem. Exanimatio hæc nihil est aliud, quàm solutio per deliquium.

Filtratio fit 1. per chartam bibulam.

FILTRATIO est descensio frigida, humores aquosos separans ab impuritatibus, vel partibus nobilioribus. Et varia est. Fitque I. PER CHARTAM BIPULAM complicatam in modum infundibili, simplicem, duplicem vel triplicem, vitreo infundibulo immisam. Usus ejus est in separationibus oleorum destillatorum crassorum quorundam à spiritibus & aquis, quæ transeunt, illo in chartâ relicto. Ita spiritus $\square$ ab oleo suo crasso separantur. Locum habet in separationibus oleorum ligni sancti, corylini, ebeni, à spiritibus suis. Spiritus cornu & sanguinis cervi à suo oleo hoc modo separatur. Vocari potest filtrum colatorium, seu colus chartaceus.

2. per Sistrum hypoclepticum

II. PER VITRUM hypoclepticum separatio eorum, quæ liquoribus sunt permista, commodè instituitur. Olea vegetabilium hoc modo ab aquis separantur tutissimè. SEPARATORIUM generaliter dicitur. Digito medio, vel epistomio exili clauditur inferius foraminulum. Inde aqua & oleum per exile infun-

infundibulum infunditur, serè ad summum. Cùm oleum omne ascendit, & supremum locum occupavit, aperitur inferius orificium. Aqua effluens excipitur vase peculiari, oleum alio. Iteratur infusio aquæ reliquæ, donec oleum apparet. In hâc separatione suffuratur aquam, quæ subsidet.

III. PER PANNUM LANEUM, LINEUM, vel FILA *3. per* CRASSIORA separatio etiam à liquoribus instituitur crassiora *pannum.* rari, impuriorum vel puriorum. In præparatione crystallorum ☿ i solutum colatur per pannum album laneum. Destillatio per lacinias bubula linguæformes, ὀπιλίχμασις, *lambicatio* in specie dicitur. Lambere solemus linguâ, paulatimque humorem delingere. Per fila LANEAE CRASSIORA fit hoc modo: imple *per fila* tur vitrum aquam & oleum continens, usque ad summum, & *lanæa.* post imposito filo laneo, oleum supernatans extrahitur, & ab aquâ in vas subjectum vel appositum separatur.

De his frigida descensionis, seu filtrationis modis pluribus agit *Libavius com. alch. part. 1. lib. 3. cap. 14. 15. 16.* & icones addit.

ΜΑΚΡΟΧΟΝΙΚΗ subtiliatio tempore longiori res dissolvit. *Μακροχονία*

EXALTATIO, ὑπερλίανσις, materiæ exaltatæ tribuit formam nobiliorem, τῶ ἐνωσ. substantiæ ipsi, ejusque accidentibus. *ὑπὲρλίανσις*

CIRCULATIO est exaltatio essentiarum per circularem *Exaltatio, Circulatio,* in vase Hermetico, pelicano vel geranio, reductionem, & ab impuritatibus separationem.

ABLUTIO est exaltatio crebris infusionibus res immundas abluens, & ad puritatem reducens. *Ablutio.*

IMBITIO est ablutio, quando liquor corpori adjunctus elevatur, & exitum non inveniens in corpus recidit, tandemque cum ipso unitur, fixusque tandem manet. Denotat etiam quamcumque imprægnationem alicujus corporis factam humore aliquo. Imbitio est, cum ad arcani ☿ præparationem, sal tartari aceto destillato, tam diu imprægnatur, novâ affusione, donec ebrium sal acidum spiritum rursus emittat per alembicum.

CERATIONIS vox denotat actum, quo aliquid cerâ involvimus. Id Græcis est κηρῆν, ἢ κατακηρῆν. κατακήρησις κ' ἐγκήρησις, notat incerationem. Chimici utuntur hâc voce de magisterio

gisterio lapidis. *Libavius lib. 2. epist. chim. 69. & comm. alchem. part. 1. lib. 5. cap. 11.*

Cohobatio.

COHOBATIO est liquoris corpori sapius affusi frequens abstractio, seu destillatio, & reiterata affusio. Vocis origo latet: an, quasi cohabitatio? Duplicem habet scopum, ut materia aliquid vel virium, vel substantiæ in menstruum sapius aggestum & evocatum, simul transmittat, & quod primâ destillatione non fuit separatum, in secundâ & tertiâ ducatur. Ita aqua fœniculi exstillata reaffunditur massæ in vesicâ aheneâ relictæ, ut oleum liberaliùs extrahatur. 2. Ut viceversâ eadem materia sibi nonnihil identidem retineat, & materia, quæ volatilis adhuc est in liquore, cum fixâ conjungatur. Cùm volatile superat fixum, hoc se habet passivè, se submittit volatili, & in ejus familiam transit, & contrâ. Eo fine salî ☿ spiritus vini aliquoties affunditur, ut illud fiat volatilius, & magisterium evadat efficacius. Salia enim fixa libenter sibi uniunt volatilia.

Digestio.

DIGESTIO est subtiliatio *μακροχρονική*, res crudas in mediocri calore dissolvens, crassas incidens & attenuans, graviora terrestrioraque in suum locum rejiciens, subtiliora elevans, ut sic tota natura artificiosa digestionis & *διόξεσιν* respiciat & *πέλει*. Separationem procurat natura. Ordinatio licet magis sit consilii & *πραγμάτευσις*, qualis fit in acie dispositio, & ordinum assignatio, hîc etiam evidenter locum suum tuetur. Vid. *Libav. comm. alchem. part. 1. lib. 6. cap. 6.* Digestio immediatè fit in vitro, nonnunquam alembico cæco superimposito, nonnunquam in phialâ, cui alia inverso modo apicetenus intruditur: mediatè in balneo, arenâ, ☿ cineribus, equino fimo, vinaceis.

Fermentatio.

FERMENTATIO & PUTREFACTIO, *ζέσις καὶ σήπις*, diffuse videntur gradibus. Mistâ corpora sicca, ut: semina, vel succulenta, ut: fructus arborum, poma, vel media: ut baccæ juniperi, antequam destillentur, fermentatione resolvuntur. Procuratur illa 1. AQUÆ affusione, ut fiat atomorum disgregatio liberalioris vel parrioris, pro variatione constitutionis, sicca vel humidæ ipsius objecti. 2. CALOR mediocris accedat, necessè est. Mustum in hynocaustis adservatum citiùs fer-

*Ejus requi-
sitâ.
1. Liquor.
2. Calor.*

men-

mentatur, quàm in locis frigidis. 3. AER liberior accedat. *3. Aer,*
 necesse est. Hinc nostratia Jenensia musta occlusis doliis adfer-
 vata fermentari nesciunt, albi mustei coloris, & dulcis saporis
 etiam post medium annum tenacia.

PUTREFACTIO ARTIFICIALIS, quamquam in re na- *Putre-*
 turali naturaliter fiat, quia tamen ab externo principio, artis sci- *factio.*
 licet regitur, & limitibus includitur, nomen hoc merito retinet.
 Non tendit simpliciter ad corruptionem κατ' ὄλον, secundum
 totum dictam, sed inhibetur ab artifice, secundum regulas ideæ
 ante mente conceptæ, contento impetrare aliqualem separa-
 tionem seu τὴν κτ' μέρος, secundum partem dictam. Separatio fit à
 naturâ, ab arte continuatur. In vegetabilibus, ut rosarum flo-
 ribus, putrefactio mutat colorem, odorem, saporem. Color Af-
 syrius mutatur in fuscum: odor gratiosus acidum præ se fert.
 Est digestio à nativo calore profecta, substantiam rei ex vapo-
 rum retentione, calidique externi accessione, ad rem præstan-
 tiorẽ generandam dissolvens, veterem rerum naturam con-
 sumens, novamque introducens. Videatur *Libav. comm. alchem.*
part. 1. lib. 3. cap. 17.

EXTRACTIO ἡρπικῶς sumta notat actionem quamcum- *Extractio*
 que, quâ quod purum est, ex re quâvis ratione excipitur secun-
 dùm artis leges. Talis est ἔκκρησις διὰ πλεθρὴν καὶ ἔγχοψιν, ἣν
 μὲν οἱ ἀρχαῖοι ὀπισμὸν ἐκαλεῖντο. Ipsam τὴν ὀπ' ἔ collectionem
 vocant ὀπίζειν. Egregiè illa delineatur à *Libavio comm. alch. part.*
1. lib. 4. cap. 1. Eidikῶς est digestio, quâ, quorum optimâ corporis
 alicujus parte hæret substantia rejechtis ignobilioribus evoca-
 tur. χυλισμός, ἐκθλισις τὴν χυλῆ, δαπχύλισμα in genere appel-
 lari potest. Quamvis enim alia extractione fiunt præter succos,
 quia tamen præstantior & frequentior est operatio in succis,
 καὶ ἔχοχλῶ nomen χυλισματὸς, καὶ ἐκχυλίζειν retineri potest.
 Extractio fit idoneo adjecto menstruo, vel aqueo, vel spirituofo,
 cum coctione, vel sola digestionẽ. CUM COCTIONE exem- *per Etia*
 plum extractionis proponit *Dioscorides lib 3. cap. 3.* in radice gen- *nem.*
 tianæ. χυλίζεται ἢ ἡ ρίζη θλαοθεῖται καὶ βραχέεται ἐν ὕδατι. εἴτε
 ἐψυθεῖται ἐν τῷ ὕδατι, ἄχρησ ἀν' ὑπερέχουσιν αἱ ρίζαι, καὶ μὲν τὸ
 ὕδωρ θηθεῖται δι' ὀρνίθια. καὶ ἐψήγεται, ἄχρησ ἀν' γένηται μελιτάρδες

τῆ συστάσῃ. Tunditur radix, aëibusque quinque madefcit in aquâ, coquitur deinde in eâdem aquâ, usque dum supersint radices. Cumque gelaverit aqua, per linteum trajicitur, coquiturq, usque ad crassitudinem mellis. Eodem modô extractum paratex centauriô minore per co-

per infu-
sionem.

tionem; libro 3. cap. 7. SINE COCTIONE, solâ INFUSIONE extracta parantur; in aquâ simplici, vel destillatâ, vel succô, ut in pilulis rosatis, violatis: vel spiritu vini simplici, vel tartarifato, ut in extracto absinthii. Materia infusionis ad extractum rhabarbari parandum est ∇ cichorii; adjecto $\ominus$ F . modico. Omnia hæc vulgata. Arcanus modus Glauberianus parandi extracta per liquorem Alkahestinum, qui nihil est aliud, quàm O purgatum, fixatum, & per deliquium solutum; optimus est. Scopus extractionum est Tinctura, Essentia, Balsamus.

Lique-
factio

Simplex.

LIQUEFACTIO est corporis mineralis, vî ignis majoris, dissolutio.

SIMPLEX liquefactio est, quando corpus nullum alium in finem, quàm ut fundatur, liquefit, ut cum plumbum liquefit. Liquefactio fit, cum atomi ignis se insinuant in poros. Cum illæ abiêre, remoto ab igne vase, ad pristinam corpus redit consistentiam. Philosophus 4. meteorol. cap. 6. σίδηρον καὶ χέρας ἄλυτα, ἰν-
quit, ἀλλὰ μαλακίηται. τήκεται ἢ καὶ ὁ εἰρησμένῳ σίδηρῳ, ὡςτε ὑγρὸς γίνεσθαι, καὶ πάλιν πήγνυσθαι. Ferrum & cornu insolubilia, nisi superabundet caliditas, sed mollescunt. Liquefit autem & elaboratum ferrum, ita ut liquidum fiat, & iterum concreseat. Evcuho Φανὲς conci-
liatur à Libaviô lib. 2. epist. chim. 97. ad gradus ignis habito respectu.

Proba-
toris,

per cine-
ritium.

PROBATORIA liquefactio est, cum corpus liquatum probatur, imperfectumque à perfecto separatur.

PER CINERITIUM probatio est, cum metallum, ut D , per plumbum fulminatur in probatorio furnô, sub regulâ fornicatâ, in catillo ex ossium vitulinorum cinere parato. Appa-
ratus delineatur à Libaviô lib. 2. epist. chim. 90. & dissert. chim. nostrâ à quartâ de metallis perfectis, cap. 5.

per E .

Per E probatio fit, seu fusio, aurifabris notissimô modô, eoque non solum ab aliis metallis, sed etiam ab argentô libera-
tur. In eâ regem lupus devorat, & vitæ crematus reddit. Appa-
ratus delineatur à Libaviô lib. 2. epist. chim. 92. & dissert. suprâ cit. cap. eod.

CAPUT

CAPUT III

alteram Ἀκαρίστωσ species, quæ calcinatio vocatur, proponit.

CALCINATIO altera Ἀκαρίστωσ species est, rerum durarum, ut mineralium, & quæ metallicam duritiam habent, vel lapideam. Hæc ita resolvuntur, ut in pulverem redigi queant tenuissimum, impalpabilem. Videatur *Libav. comm. alchem. parte 1. lib. 3. cap. 19.*

CORROSIO est calcinatio res concretas per corroden-
tes spiritus in calcem reducens. *Corrosio.*

VAPOROSA 1. per aquas dulces fit, cum cornu cervi, al-
cis, vel in alembico destillatorio, vel in singulari ligneo laconi-
co vaporibus emollitur, ita ut in pulverem à cortice nudatum
facile redigi queat. *Vapida.*

2. Super **AQUAS FORTEs** in vase lati fundi, orificii angustioris, laminæ & suspensæ calcinantur, & corrodu-
ntur croco superficiem ornante. *2.*

3. Super vapore aceti plumbi fit mortificatio & corrosiva
calcinatio in cerussam. Eam parandi modum duplicem pro-
ponit *Paracelsus de naturâ rerum lib. 5.* qui inscribitur *de morte re-
rum naturalium.* AD **MEDICINAM**, laminatum plumbum in
vase vitreato suspenditur, bene testâ orificiô. In loco calido
superficies plumbi cerussâ exornatur, leporino pede abstergen-
dâ. AD **TRANSMUTATIONES** eadem calcinatio corrosiva
vaporosa fit, si in aceto solvatur*. Cerussâ parata inservit ad
purgandum ꝛ & H, ut & dealbandam ♀. *3.*

4. **Recrementa** uvarum putrefacta vaporem emittunt cor-
rosivum, quo & calcinatur. *4.*

5. **VAPOR PLUMBI** corrodit ♀ii vivi pedes, ut currere
dedifcat. *5.*

6. Per ♀ fuliginem calcinationem proponit *Paracelsus de na-
turâ rerum lib. 3.* qui inscribitur *de conservatione rerum naturalium,*
& *lib. 5.* qui inscribitur *de morte rerum naturalium.* Locatur in
vase angustioris oris, lati fundi. Subjecto igne elevatur vapor,
me- *6.*

metalla laminata corrodens & fragilia reddens. Trabs seu castena ferrea, totâ eâ parte, quâ vii fumum excipit, instar vitri fragilis redditur. Pari inimicitâ insidiatur magneti, vini attrahendi omnem necat, radicitus extirpat, spiritusque ferri ad se trahit, in centro ejus reconditos.

*Immersiva
corrosiva
humida.*

IMMERSIVA corrosio est, cum corpora aliis rebus immersa in calcem rediguntur.

HUMIDA est, cum corpus aliquod fluidæ alicui massæ, aut liquori corrodenti acido immergitur, & sic calcinatur.

Μάλαγμα.

AMALGAMATIO est calcinatio metalli per ☿. Corruptum vocabulum est, ex Græco μάλαγμα. Modus proponitur à Paracelso loco sæpius cit. lib. 5. de mort. rer. natural. Metallum in tenues bracteas, vel laminas ductum, miscetur quintuplâ proportionem cum ☿. Post per corium cervinum exprimitur vivus ☿, metallum calcis instar in corio remanet. Mercurio abacto calx relinquitur in crucibulo. Præter hunc Paracelsicum modum, super igne lento ☿us abigitur, & metallum tenuis instar calcis relinquitur. Nonnunquam in hac amalgamatione ☿ cum metallo relinquitur. Metallorû princeps ☾ ophiricus, cosmetico sapone ablatus, cum ave Hermeticâ amabili connubio copulatus, amalgamatus, claudique Vulcani custodiæ traditus, primò quidem in sylvam arbuti aurei adsurgit, quasi crescit, jucundissimumque spectaculum præbere videtur: post facessit in calcem pergandi corpus viribus præditam.

*Corrosio
immersiva
humida.*

*Exempla
per acidos
spiritus
facta.*

SOLUTIO per aquas FORTES CORRODENTES alteram speciem corrosionis immersivæ humidæ constituit. Hæc specie illustratur à Paracelso de naturâ rerum lib. 5. antiè citato, exemplò ACETI. Laminæ sbalvâ, in igne aperto fuerit ☿ leni calore evaporet humiditas. In fundo elegans CROCUS. Occurrit eadem in solutione perlarum, corallorum, oculorum cancri immerforum in spiritu aceti, virioli vulgaris, vel philosophici. ☉ corroditur à spiritu ☽ suo sale inebriato, vel ☿, aut ☽ forti flor. * inebriatâ. ☽ corroditur ab ☿.

*Per aquas
fortes.*

INUNCTIONIS CORROSIVÆ humidæ exempla à Paracelso de mort. rer. natur. lib. cit. adducuntur. Laminæ ☽ inunctæ ☿
elc-

elegantem promunt crocum. Idem crocus impetratur inunctione ∇ salis, aluminis, * aquæ salis petræ, quas ibidem etiam parate docet. VIRIDE æris ex cupro paratur, inunctione maffæ, ex melle, $\oplus$. aa & $\ominus$. In reverberio locantur, primò nigricant, ad aërem expositæ virorem ostendunt, verum ♀ balsamum.

Salia.

SI CCAIMMERSIVA corrosio est, cum corporibus calcinandis non humor, sed materiæ siccæ acres adjunguntur.

Sicca immersiva corrosio. Cæmentum.

CÆMENTUM propriè, ut pluribus explicat *Martinius in Lexicò*, est architectorum: suntque lapides secti, & materia ad ædificia cæsa. Ab hâc materiali parte nomen habens totam etiam designat operationem. Est corrosio sicca, quâ corpus aliquod metallicum, cum salibus corrodentibus stratificatum calcinatur. Solum aurum & argentum sustinent cæmentationis violentiam, ceu ultimum supplicium, nec mutantur inde in calcem, sed consumtis reliquis metallis imperfectis, puriora evadunt.

Optimum & probatissimum cæmentum, quod Rhenanum aut coronatû aurû ita depurat, ut Ungarico æquivaleat, tale est.

Paracelsus ma optimum.

$\mathcal{R}$. Aureos rhenanos in tenues lamellas extensos no. xx.
farina laterum partes iiij.

$\ominus$ decrepitati partes ij.

$\oplus$ calcinati part. j.

Cum his tribus fiat S. S. S. seu stratificetur aurum laminatum, in pyxide cæmentatoriâ, & calcinetur per sex horas, quatuor ignis observatis gradibus. Sic $\odot$ ab argenteis & cupreis atomis liberatur. Plures cæmenti delineationes proponit *Schröderus pharmacop. med. chim.*

COMMISTIO est, cum corpori calcinando vel $\triangle$ vel $\oplus$ vel $\ominus$ culinarium adduntur, iisque igni admotis res ipsa in calcem redigitur. *Paracelsus libro de morte rerum inscripto*, commistionis hujus exemplum proponit in confessione croci ♁ . levi labore & sumtu parabilem. Laminæ chalybis subtiles & tenues cum $\triangle$ & $\mathcal{M}$. strati in modum locatæ alternatim, reverberii igne crocum explantant, qui abstergendus. *Recipe limatura chalybis magnesiata*, $\triangle$. a ℥j . ollâ novâ vitreatâ excepta igne rotæ calcinantur, donec combustum $\triangle$. Exemta massa crocus est niger. *Frustula ♁ laminata intruduntur in magdaleones ante*

Commistio.

Exempla ejus varia in ♁ .

ante

ante sollem candefacta. Faceffunt in grumos, qui pelvi aqua plena excipiuntor.

Ignitio.

IGNITIO actuali igne peragitur immediatè, objecta tan-
gendo, sine additione aliorum corrosivorum.

Combustio.

COMBUSTIO, prima ejus species, objecta convertit in ci-
neres, calces & vitra.

*Incinera-
tio.*

INCINERATIO præcipuè locum habet in vegetabilibus
& animalibus, cum salia parantur fixa.

Calcinatio.

CALCINATIO in specie dicta observatur in mineralibus,
& testis animalium, ostrearum, cochlearum, concharum.

*nota Dio-
scoridi.*

Mentionem hujus calcinationis facit Dioscorides lib. 2. cap.
4. s. 8. & vocat κείεσθαι, cremare, & lib. 5. cap. 87. τῆ ἀσβέσθινα
calcis confectiōnem docens. τῶν θαλάσσιων κυρίων τῶ ὄστρεκα
λαβῶν, inquit, περι ἔκρυψον, καὶ εἰς κλίεανον Διὰ πρὸν καθεῖς
ἀφες ἐνυυκπερῶσαι. Testas marinorum buccinorum sumens, igne
eas obruito, aut in candentes igne furnos conjicito, finitoque integram
noctem illic esse &c.

*Vitrifica-
tio.*

VITRIFICATIO est combustio, calces & cineres in vi-
trum convertens. Ita præparatur vitrum δ & β. Vid. Libavius
syntagm. arcanor. chemic. lib. 7. cap. 19.

*Reverbe-
ratio fit
per ignem
ἀνὰ τὸν πυρ.*

REVERBERATIO est ignitio, corpora igne vivo retro-
grado seu reverberante, vel potius reverberatâ à parietibus
furni flammâ rarefaciens, & in subtilissimam pulverem con-
vertens.

*Duplex
ejus est
motus:*

1.
2.

Ignis ἀνὰ τὸν ὄρει ἢ ἀνὰ τὸ πῦρ, duplici nititur motu: 1. na-
tura, in rectum, sursum. 2. violento, in obliquum deorsumque.
Primus motus oritur à materiâ ignis, ejusque pabulo, fomitem
flammâ levi suppeditante: alter verò reverberans, à flammâ
reflectente, materiam calcinandam quasi superficialiter lam-
bente, & acidis suis fuliginibus superficietenus rubefaciente.

*Clausâ re-
verberatio.*

CLAUSA reverberatio in fixatione Δ, de natura rerum lib. 5.
qui inscribitur de morte rerum natural. & in tincturâ δ lib. 2. magne
chirurgie trad. 3. cap. 5. à Paracelso propositâ, admittit ignis gradus
successivos, & lenta est: calore potius nititur, quàm flammâ.

Aperta.

APERTA communi celebris est actu, & in furno reverbe-
ratorio instituitur ad ignem, ut vocant, reverberii.

CAPUT IV.

Explicatur altera principalis ἐγχεσις chimica
classis, σύγκρισις, concretio.

NOMEN σύγκρισις notat concretionem. COAGULATIO Altera principalis classis. operatio, est coagulatio. dicitur à coagulo, quo lac cogitur, separatis partibus humidis, determinatis verò consistentibus siccis terreis. Estque, autore Gebro Arabe de alchimia summa perfectionis traditio, in scripto lib. 1. part. 4. cap. 53. rei liquidæ ad solidam substantiam, per humidam privationem redactio spontanea & violenta.

SPONTANEA coagulatio duplex est, alia frigida, calida est vel frigida vel calida. alia. Res in CALIDO solutæ in frigido coagulantur. Ἐπι τῆ ἀπένας τὸ θερμὸν πήγνυται, ὅτι τὰ εἰσπένας λυθίσεται, ὡσεὶ ποιεῖν τὰ τῆ ψυχρῆς πήγνυται. Verba sunt Philosophi 4. meteor. cap. 6. quod habitu caloris concrevit, & ingressu ejusdem liquevit, id frigore constringitur, condensaturque. Salia essentialia, in calido liquescentia, in locis subterraneis frigidis coagulantur. Nitrum fluidum in frigido concrevit in sturias. Res aliæ in FRIGIDO solutæ concrevunt in calido. Salia cineritia ex lixivio per colum à cineribus plantarum transfuso, ἐξ ὑδάτων, ἐλάφρων ἀλμυρῶν ἀναξηραθέντων, parata, in frigido aquæ instar fluentia, in calido concrevunt, Marpesiæque stant instar cautis. Fundamentum diversitatis consistit in spirituum præsentia vel absentia. Nitrum, Vitriolum, Alumen, Sal culinarium optimum copiosis spiritibus prædita, in frigido stant. De coagulatione vide Libav. lib. 2. epist. 7.

Die solution ist zweyerley: ait Paracelsus de naturâ rerum Paracelsi lib. 2. qui inscribitur, de transmutationibus rerum naturalium, Eine der Kälte / die andere der Hitze / i. e. Eine geschicht anffer dem Feuer / die andere im Feuer. Die solution der Kälte solvirt alle salia, alle corrosiva, omnes calces, und macht sie zu einem liquore oder Wasser. Fit hoc in aere vel cellâ frigidâ. Die solution der Hitze des Feuers resolvirt alle feiste Dinge / und alles was die Hitze des Feuers solvirt / das coagulirt die Kälte wiederumb in eine massam: Und was

die Hitze des Feuers coagulirt / Das solvire die Luft und die Kälte wieder.

Durescunt frigore, quæ calor. liquefacit: vicissim quæ frigore extabuere, redeunt calore, humore inque nunc calor evocat exhalando, nunc frigus cogit exprimendo eum, qui exire potest, qui non potest exire, compingendo.

*Promiscua
coagulatio.*

INDISCRIMINATIM in frigido vel calido tandem coagulantur alia. ¶ currens in aquâ forti solutus, morâ temporis in crystallinam glaciem coagulatur.

*Modus, quo
fiunt co-
agulationes.*

Coagulationes fiunt DISCUSSIONE HUMIDITATIS: butyrum irrigatum spiritu ☉, si hic rursus ter ab eo extilletur per alembicum, post trinam cohobationem, concrevit & condensatur in massam flavescens, qui igne rotæ faceffit in album beoardicum pulverem. PERLÆ aceto destillato soluta, & corallia in lento calore arenæ evaporatione factâ, coagulantur in massam albicantem, gustui licet ingratam & ventriculo noxiam, salis margaritarum vel corallorû nomine insignitam.

Fixatio.

FIXATIO ad coagulationem reduci potest. Ea est rei volatilis & fugacis ad permanendum in igne firmatio, & assuetudo, ut eam non amplius fugiat. Comparatur imprimis rei fixæ additione. Mercurius vivus additione viridis æris simultanea, que cõctione figitur, ut currere dediscat. Idem fugitivus servus Saturni fumo ceu compedibus ligatus, stat immobilis.

*Præcipi-
tatio.*

PRÆCIPITATIO ad σύγκρισιν & coagulationem spectat: quæ enim diversa erant & separata, in unum corpus conjungit, & solutum à menstruo, perque liquorem dispersum, iterum à liquore separat, ut ad fundum descendat, & invicem in pulveris formâ sibi uniatur, simulque quasi coaguletur.

*Rhenanus
non locat
loco com-
petente.*

Job Rhenanus ☉ è puteo emergit: theoremate alchimico medico 120. sub solutionis specie, quæ calcinatio corrosiva immersiva dicitur, præcipitationis meminit. Sed nullâ hîc neque solutio, nec calcinatio, nec corrosio. Adest separatio, & atomorum segregatarum cunitio. In exemplo quintæ essentiæ perlarum, nulla adest præcipitatio, sed potius σύγκρισις, cunitio per humidæ solventis exhalationem. Calcinatio subsequens diversus à priori est actus.

Est autem præcipitatio vel spontanea, vel violenta. *SPONTANEA* est, cum imprægnatum menstruum (spiritus ☉li Philosophicus, vel phlegma ☉li vulgare) atomis corallorum, perlarum, lapidum gemmarum, ad fundum, nullò motore, demittit calcem. *VIOLENTA* est, cum affundendo alium liquorem, solutum petit fundum.

MATERIA, præcipitationis instrumentum, varia est. *AQUA FONTANA* simplici frigidâ affusâ, *GUMMOSUS* reguli ☉ & ☿ti liquor coagulatur in pulverem albicantem. Perlæ, corallia, lapides cancrorum spiritu acido ☉lico mitiori soluta, præcipitantur *SPIRITU* ☉li fortiori. Præprimis sal ♀, in cellâ per deliquium solutum, singulari vi spiritus omnes acres ab omnibus liquoribus evocat, eosdem imbibit, & cum iis penitissimè se unit. Perlæ, corallia, aceti spiritu soluta, præcipitantur sale ♀ in cellâ resoluta, vel muriâ ex aquâ fontanâ & sale culinario parata. Solutum ☉ in ☿, præcipitatur ☉♀ liquefacto. Solutum ☽ in ☿ eodem sale, vel infusione in vasculum cupreum. Nota est vulgaris Mercurii præcipitati albi cum ☿ soluti, & aquâ salâ præcipitati, parandi ratio. Hic occurrit vera præcipitatio. Præcipitatus *RUBRUS* non meretur hoc nomen, fit evaporatione menstrui solventis, nimirum ☿ ad siccitatem, & coagulatione potius. Mercurius vitæ communiter dictus fit præcipitatione butyri ☉ per ☽ simplicem.

Fundamentum præcipitationis non consistit in ἀνπαθεία, sed in συμπαθεία. Menstruum solvens, & liquor præcipitans amicabili se amplectuntur consortio, sicque solutum corpus relinquitur à menstruò solvente, & decidit ad fundum, simulque acrimoniam, quam à spiritu solvente contraxerat, amittit. Acrimonia penitus post abluitur aquâ dulci. Συμπάθεια etiam manifesta est in præcipitatione ☽ in ☿ solutæ, in pelvi cupreâ. Magna ☽ & ☿ amicitia.

Angelus Sala, aphorismo chymiatrico 3 6. sal ♀ appropriatum instrumentum præcipitationis vocat, quia præditum sit qualitate terrestri & spongiosâ, cujus beneficio spiritus acres ab omnibus liquoribus avocat & imbibit.

Laurembergius 1. non rectè appropriatum instrumentum vocari ☉♀.

*Incurvis
conjugam
Laurem-
bergii.
Reductio.*

vocari ait, quia sunt etiam alia, quæ præcipitant, ut Ψ . quia multa præcipitant, quæ tamen non sunt terrestria, nec spongiosa.

REDUCTIO vox æquivoca est. Æsculapius Hippolytum eum dicitur reduxisse ad vitam, actio ipsa nomen amittit, & dicitur *ἀνάστασις ἢ ἠγέσις, ἀνάστασις, resuscitatio vel excitatio*, depositæ formæ *reductio*. CHIMICA reductio non est uniusmodi.

Varia est:

I.

I. Est corporis alicujus, in formam calcis seu pulveris aut liquoris redacti, pristinae formæ restitutio. Locum habet præcipuè in metallis, quæ menstruorum additione formam quasi amiserunt. Reductio autem hæc fit igne fusorio. Ita $\odot$ per ∇ chrysulcas corrosus, quantumvis per chartam transeat, aut alembicum transcendat, reduci potest in $\odot$ clariùs resplendentem, quàm antea. LUNA potabilis reddita, vel in magisterium redacta, pristina veste suâ facillè reinduitur. MARTIALIA, Ψ ,

*fit igne
fusorio.
Hoc re-
ducitur
 $\odot$.*

D.

δ . Ψ .

$\mathcal{L}$. $\mathcal{H}$.

Ψ .

ZALIA medicamenta dictum factum, sunt, quod fieri jubentur. MAGISTERIUM $\mathcal{H}$ cum $\mathcal{H}$ ex minio paratum facile plumbum fit redivivum. Ψ quocunque MORTIFICATIONIS genere mobilitate suâ spoliatus, per coagulationem, sublimationem, præcipitationem, calcinationem, cinnabarificationem, reducitur in vitam, & resuscitatur modis à *Panacelo lib. de natura rer. 7.* qui inscribitur *de resuscitatione rer. naturalium*, propositis, Cinnabaris vulgaris cum sulphure parata additione scoriarum ferri reviviscit, & vivus ex retortâ in vas recipiens transit, sed in $\mathcal{A}$ reduci nequit. *Libav. epist. 49. lib. 2.* panaceam Anvvaldinam impostoriam, quæ est pulvis compositus ex croco, conchâ margaritifera, ustâ tritâque, & cinnabari vulgari ita reducere jubet. Resolve hunc in aquâ, exhibit crocus. Concute, & recedet leve à gravi. Dissoluta principia reduc. Idem emergit, quod prius erat, nempe Ψ & $\mathcal{A}$, ex quibus constat cinnabaris.

*Panacea
Anvval-
dina, in
 Ψ ,
experi-
mento*

Eucharist.

D. Eucharistius Generosorum Comitum ab Altâ Flammâ, Zohenloh Medicus, ostendit exceptum aureo nummo ex panaceâ eadem, super argenteâ laminâ igni admotâ Ψ m. Idem *Libavius* sæpe ipse expertus. *ἀνάστασις* reductio est, cum mineralia salia, sal $\mathcal{H}$. $\odot$ in humido calido soluta reducuntur in frigidum humido in pristinam solidam consistentiam.

*$\odot$ Libavii
ita redu-
cuntur
salia.
It.*

II. REDUCTIONIS vox etiam attribuitur RESOLUTIONI

CAP. V. OPERATIONES SUNT TRANSMUTATIONES. 93
 NI CORPORUM IN PRIMA ENTIA & PRINCIPIA, ut
 vocant, cineres vegetabilium volunt resuscitari in arborem, fru-
 ticem, vel plantam: animalium cineres in animalia, mineralium
 calces in rediviva exemplaria. De quibus singulis liber ultimus
 aget, hujusque reductionis nullitatem & vanam ostendet glo-
 riam.

CAPUT V.

*operationum chemicarum causa formalis, earumque
 natura exploratur. Omnes sunt mutationes vel
 substantiales, vel accidentales: gene-
 rationes & corruptiones.*

Perationes chemicæ sunt mutationes. Οὐκ ἔστι δὲ κίνησις
 τῶν πραγμάτων, inquit Philosophus 3. physic. cap. 1. με-
 τὰ δὲ τὸ ἀεὶ τὸ μεταβάλλον, ἢ κατ' ἰστίαν, ἢ κατ' ἴσιν,
 ἢ κατ' ἴσον, ἢ κατ' ἴσιν. Non est autem motus præter res.
 Mutatur autem semper id, quod mutatur, aut secundum substantiam,
 aut secundum quantum, aut secundum quale, aut secundum locum.

Operatio-
 nes chemicæ
 sunt muta-
 tiones.
 Motus est
 sentis est
 non esse ex-
 trares, sed
 vel in sub-
 stantia, vel
 accidente.
 Requisitū
 motus est
 in mutati-
 onibus chi-
 micis.
 Differen-
 tia etiam
 adjunct.
 Substanti-
 alis mu-
 tatio,
 Acciden-
 talis.
 Operatio-
 nes chemicæ
 etiam sunt
 generatio-
 nes & cor-
 ruptiones.

REQUISITA & DIFFERENTIÆ hæ mutationis etiam
 in chemicis occurrunt operationibus.

Non fiunt hæ extra materiam, sed in certo subiecto; & du-
 os habent terminos, à quo, & ad quem. Uterque est vel sub-
 stantia, vel accidens, tenduntque vel ad esse simpliciter, vel ad
 perfectius & melius esse. Illum cum relinquunt, hunc cum at-
 tingunt, aliter se habet subiectum seu materia, ac priùs. Veræ
 ergò sunt mutationes.

Deinde omnis progressio à termino ad terminum in sub-
 jecto est mutatio. Chemicæ operationes tales sunt. Ergò sunt
 mutationes.

SUBSTANTIALIS mutatio locum habet in operationi-
 nibus μεταβλητικῆς transmutatoriis: ACCIDENTALIS in Με-
 ριλικῆς κατ' ἴσιν, κατ' ἴσιν, κατ' ἴσιν, κατ' ἴσιν, in separatoriis, depu-
 ratoriis, & coagulatoriis.

GENERATIONIS & CORRUPTIONIS nomen etiam
 operationibus chemicis accommodari potest.

Generatio
triplex, rati-
one ma-
teria.

- 1.
- 2.
- 3.

Ἀπλῶς γένεσιν, simplicem generationem Philosophus 1. de generat. & corrupt. cap. 3. t. 20. triplicem esse docuit, διὰ τὴν ὕλην δι-
φέρειν, εὐὸ quòd materia seu subiectum differant, 1. ἢ τὸ τὴν ὕλην εἶναι,
ἢ τὸ μὴ. 2. ἢ τὸ τὴν μὲρ μᾶλλον, τὴν ἢ μὴ. 3. ἢ τὸ τὴν μὲρ μᾶλλον
αἰδέσθαι εἶναι τὴν ὕλην, ἐξ ἧς καὶ εἰς ἦν. τὴν ἢ ἦσαν εἶναι τὸδε.
Aut 1. eo, quod substantia est, aut non. Aut 2. quod hæc quidem magis,
illa verò non. 3. Aut eò, quod hæc quidem magis sensibilis est materia,
ex qua & in quam: illa verò minus est.

Prima spe-
cies expla-
natio.

PRIMA species, cum ex non substantiâ fit substantia, est ἀπλῶς absolutè & simpliciter dicta generatio. Ὅσα ἢ μὴ εἶναι σημαίνει, & λέγεται ἀπλῶς, ἀλλὰ ἢ γίνεσθαι. Quæ non substantiam significant, non dicuntur simpliciter generari, sed quid fieri. Hujus in-

Secunda
speciei ex-
plicatio.

dolis sunt duæ reliquæ species. Altera quidem, cum ex imper-
fectâ & ignobili fit perfecta & nobilior substantia, dicitur gene-
ratio simpliciter respectu generationis accidentium, est tamen

Tertia spe-
cies expo-
sicio.

generatio secundum quid, respectu primi modi. Tertia species, cum ex insensibili fit sensibilis, ex immanifestâ & latente conspicua ad sensum & apparens substantia, est etiam generatio κατὰ ἡ.

Applicatio
ad operati-
ones chimi-
cas. Ex ho-
rum sen-
tentia nul-
la sunt ge-
nerationes
primi modi.

CHIMICI nullas operationes suas, generationes agno-
scere possunt & corruptiones ἀπλῶς dictas, in effectis & operi-
bus suis, sed solùm κατὰ ἡ, secundi & tertii modi. Ajunt enim
illas non habere terminum substantiam actu non præsentem,
sed jam actu inexistentem, eamque solùm vel perfectiorem &
puriorem, ab impuritatibus liberandam, vel sensibiliorem &
manifestiorem faciendam, adeoque non adesse simpliciter, sed
modum essendi superadditum, qui est τὸ perfectum vel sensibile,
respiciunt. Inde & ipsi omnes mutationes suas vocant mani-
festationes & depurationes: MANIFESTATIONES, quia quod
occultum est, fit manifestum, occultum autem vocant speciem
in materiâ latentem: DEPURATIONES autem, quia purum
separatur ab impurò, utile ab inutili, proprium ab alienò. Vo-
cantur ab iisdem etiam EXTRACTIONES, quia quod intus
est, foràs eliciunt. Inde talis formatur syllogismus: Quæcun-
que operationes tantùm sunt depurationes, separationes, ma-
nifestationes, nullatenus verò transmutationes substantiales,
illæ

illæ operationes non sunt generationes simpliciter. Sed omnes operationes chemicæ, ex sententiâ chemicorum, sunt depurationes, separationes, manifestationes, nullatenus substantiales transmutationes. Ergò nullæ operationes chemicæ erunt generationes propriè dictæ, sed cunctæ sunt generationes κατὰ ἴ.

Ex mente Peripateticorum, qui negant EFFECTA & OPERA chemicorum. OMNIA actu latere in corporibus, concedi potest in nonnullis progressio à termino ad terminum, qui est substantia, seu generatio & corruptio substantiæ: in aliis accidentalibus solum progressio à termino ad terminum, seu mutatio in accidente.

Ex mente Aristotelis, quædam operationes possunt dici mutationes substantiales, quædam accidentales, & quædam secundum quantum, quale & ubi.

Et cum ex tribus prædicamentis sumantur termini mutationum accidentalium, καὶ ποσὸν, ποιὸν καὶ τόπον, secundum quantitatem, majorem, vel minorem, ut in augmentatione & diminutione, secundum qualitatem, in alteratione, secundum ubi, in loci variatione, singulæ hæc locum habent in chemicis operationibus.

In quibusdam occurrit transmutatio substantialis seu generatio & corruptio primæmodi.

GENERATIO & CORRUPTIO PRIMI MODI adsunt, seque invicem sequuntur, cum ex vegetabilibus quibusdam sunt olea, salia: ex salibus mineralium Θ. Π. Φ. li spiritus. INCINERATIONE herbarum absinthii, carduibenedicti, fruticis juniperi, cum per affusam aquam factio lixivio elicitur sal, sal hoc generatur corrupta & destructa planta & frutice. Sal enim hoc ipsis inesse non potest actu, & formaliter, sed solum potentiâ, ut propterea illud de potentiâ ad actum perducere, adeoque revera fieri, ortumque suum ex lignis & herbis habere adferendum sit. Eadem ratio de quibusdam oleis vegetabilibus, quæ potentiâ saltem iis insunt. Eodem modo spiritus Θ. Π. Φ. cum producitur, generatur.

GENERATIONES sunt respectu rerum, quæ fiunt; CORRUPTIONES, respectu rerum, ex quibus fiunt.

Diverso respectu sunt generationes, & corruptiones.

GENERATIONES sunt respectu termini ad quem. Fit enim oleum, sulphur, sal, essentia, magisterium, crocus, quæ singula talia sunt per suam formam, quæ est terminus & finis transmutationis. CORRUPTIONES dici possunt respectu termini à quò. Corruptuntur enim & destruuntur mista, ex quibus

*1.
2.*

chi-

chimicè conficiuntur nova corpora, ut olea, salia. Generatio salis est corruptio absinthii. Ità hoc confirmatur:

Ubicunque formæ unius expulsio, & alius novæ introductio, ibi corruptio & generatio.

Sed in potissimorum chemicorum operum productione intercedit formæ unius expulsio, & alius novæ introductio.

Ergò in potissimorum chemicorum operum productione intercedit corruptio & generatio.

*Generatio
accidentalis
secundi
modi.*

1.

2.

3.

GENERATIO SECUNDI & TERTII MODI locum habet in operationibus, quæ respiciunt accidentalem constitutionem, & quidem GENERATIO secundi modi apparet 1. in QUANTITATE, cum medicamenta mole parvâ expetuntur, tum enim reollaccum corpus demitur, solæ δωάμεις in desiderio sunt: 2. In QUALITATE, cum frigiditas, caliditas, secundarumque qualitatatum excessus corriguntur, modò τὸ γλυκὺ, modò τὸ ἀλμυρὸν, solùm expetitur. 3. In LOCO, situ, seu Ubi, cum discontinuatio objecti, ejusque partium DISCONTINUATIO & SEPARATIO LOCALIS attenditur. Occurrit hæc in solutione ☉ per menstrua salina corrosiva. In hac ἄνευ μεταβολῆς nulla fit transmutatio: substantia auri manet, aurum solùm determinatur in minimas atomos. In verâ autem & genuinâ transmutatione non manet substantia. Locum etiam habet in tincturis & essentiis, quæ ex corpore integro ignavæ actionis educuntur per menstruum, sicque nobiliores vires acquirunt & præsentiores. Eadem generatio μεταλλοπικὴ καὶ χωρικοπικὴ locum habet in solutione corallorum, perlarum, per menstrua corrosiva.

*Generatio
accidentalis
tercii
modi.*

TERTII MODI generatio sæpe in chemicis operationibus locum habet, imò sæpissimè secundæ conjungitur, in vegetabilium quorundam anatome. Non enim semper ea, quæ chimicè præparantur, de novò fiunt, sed actu præexistentia inerant, antè in mixtis, ut cum ex ♀ vini sunt crystalli. Ex seminibus lini, baccis sambuci, nuce moscata, juglandibus, avellanis exprimitur oleum. In his solùm quod occultum est, fit manifestum. In centro δῖι & ἄρε, ut & δτε latens tinctura tali generatione educitur; sensibilis fit, quæ erat occulta & denso latebat sub cortice.

CAPUT VI.

An operationes chemicæ magis mereantur nomen generationum, an corruptionum?

Quim in transmutationibus substantialibus chemicis *Quaritur, an meliori jure mereantur nomen generationum, an corruptionum?* locum habeat utraque species opposita, & generatio, & corruptio, & dubitari queat, quo titulo commodius saluari queant, *respondens nonnulli, potius dicendas esse* corruptiones, quam generationes. Id *probat* verbis chemicorum, qui dicunt se resolvere mista in principia sua atque elementa, aquam, terram, $\ominus \oplus \&$ actu antè inexistentia. Qui autem elementa & principia hæc separat à mixto & composito, ille non tam generat ea, quàm destruit actum eorum, & esse proprium. Motus autem ab esse ad non esse, est corruptio, non autem generatio.

Verùm sciendum, transmutationes chemicas non magis *Enixant.* esse corruptiones, quàm generationes: quin potius generationes dici merentur. Artifex principali instituto magis est attentus ad generationem medicamenti producendi, quàm destructionem corporis, ex quo efficitur medicamentum. Utriusque ideam habet in mente, sed illam præ alterâ.

Ad argumentum respondetur: non solum in chimiâ fit *Respondetur ad argumentum.* solutio, & destructio corporum, verùm etiam simul productio alicujus substantiæ. Quamvis ordine temporis præcedat corruptio, ratione tamen intentionis in artifice præcedit generatio. Intentionis naturæ ratione prior est generatio, quàm corruptio. *Deinde:* Argumentum nititur falsâ hypothesi, quasi elementa actu insint mistis, aut omnia olea, salia actu illis, ex quibus eliciuntur, insint. Erroneum est hoc dogma. Quamvis olea quædam actu insint, non tamen actu insunt omnia. Maxima pars potentiâ tantùm inest. Et quocunque tandem modo insint, non insunt ut principia.

CAPUT VII.

Operationes chimicæ sunt magis artificiales, quàm naturales.

*Effecto-
rum in na-
turâ tria
genera.*

*1. Quædam
funt à na-
turâ solâ.*

*2. Quædam
à naturâ
& arte.*

*3. ab arte
solâ fiunt
alia. Intel-
ligitur 1.
remotè.
& proximè.*

EX PARTE AGENTIS PRINCIPALIS quomodo se habeant hæ operationes, an ARTIFICIALES sint, an NATURALES, ut penetretur, sciendum, effectorum in naturâ tria esse genera: quædam fiunt à naturâ solâ: quædam ab arte & naturâ simul: quædam ab arte solâ.

AB ARTIA SOLA fit generatio animalium.

AB ARTE & NATURA simul fiunt, quorum forma in potentiâ materiæ ita est posita, ut naturaliter ad effectum inclinet, in eum tamen prorumpere non possit, nisi ab arte juvetur. Et in his *ἡ τέχνη συμπράττει τῇ φύσει*, communem operam ponit ars cum naturâ. Ita sanitas à naturâ & arte procuratur.

AB ARTE SOLA fieri, nihil conferente naturâ, dupliciter intelligi potest: 1. *Remotè*. Et sic falsum est, quædam fieri ab arte solâ. Nulla enim ars est, quæ non requiratur aliquod naturæ fundamentum. Domus non fit sine lignis. 2. *Proximè* cum intelligitur, verum est; quamvis enim materia naturalis concurrat, illa tamen se habet merè passivè, & nulla aptitudo in eâ est, quâ effectivè ad formam moveatur, nisi ab artifice per agens aliquod, exempli gratiâ, ignem in eam inducatur. Ita ligna & lapides, nisi ab arte præparentur, domum conficere nequeunt. Cum negatur aptitudo in materiâ, non intelligitur simplex aptitudo, sed quæ suâ sponte moveri apta nata est ad effectum. Artificialia sunt, quæ ut talia in seipsis non habent *ὄρεξιν*, quæ ali- quid ampliùs est, quàm simplex aptitudo, & potius propensio, inclinatio, impetus se promovendi ad finem. *ὄρεξιν* talem habent gravia & levia, quamprimum remotum est impedimentum externum, illa *ὄρεξιν* suæ formæ se movent, & impetu feruntur ad sua loca.

*Chimicæ o-
perationes
ad ultimū
genus refe-
runtur.*

ULTIMI generis sunt chimicæ operationes. Objecta artis hujus non habent in se *ὄρεξιν*, quâ spontè per suam formam in olei, salis, vel spiritûs naturam feruntur. Exemplo id patet.

Œli, & mineralium aliorum, quæ non nisi summâ ignis violentiâ in spiritum & oleum reducuntur, principiumque efficiendi non habent in se ipsis, sed extra se.

Principium illud est ignis, cuius δύναμις, virtus & potestas *Externum principium est ignis, qui* in substrata corpora agit, cum proportione majoris inæqualitatis, & ceu agens excedit patientia objecta in gradu. Ignis est causa efficiens, adeoque influens in effectum. Hic separat, resolvit, estque vel actualis, vel potentialis, ut menstruus liquor.

Dirigitur ignis ab artifice chimico: hic est causa moralis, consultantis, deliberans, dirigens, & activa passivis applicans. Operationes illæ fiunt ex habitu mentis cum rectâ ratione effectivô, *dirigitur ab artifice chimico, per habitum mentis.*

seu ex arte. ἢ ἡ τέχνη, ἐστὶν δεξιὴ καὶ τὸ εἶδ' ὅ, τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἐν εἶρω, ars, quæ est idea in mente artificis, *est principium & forma, ejus quod fit, sed in alio.* Ars est principium efficiendi, seu artificiosi effectûs, dum docet per conceptam in mente ideam fabricare rem efficiendam, viamque & modum exsequendi eam.

διὸ τέχνης γίνεσθαι, inquit Philosophus 7. metaphys. cap. 7. ὦν τ' εἶδ' ὅ *Ab arte fiunt, quorum species in animâ.* ἐν τῇ ψυχῇ. Εἶδ' ὅ ἢ λέγω τὸ εἶναι ἐκείνου, καὶ τὸ πρῶτον εἶσαι. *Speciem autem dico, ipsum quid erat uniuscujusque.* Declarat id exemplô sanitatis. ἢ ἡ υἰασις, ὅ ἐν τῇ ψυχῇ λόγ' ὅ, καὶ ὅ ἐν τῇ ὁμοιότητι. *Sanitas est ratio, que in animâ est scientiâ est.*

Medicus in mente suâ habet motionem seu representationem sanitatis, operis scilicet & rei efficiendæ, adque ejus imitationem fit illa. Talia autem quæ sunt, consentur technica. Si sanitas est artificiosum opus, multò magis opera chimica.

Τὸ εἶδ' ὅ, ἢ ἡ ἰδέα, exemplar, exemplum hoc operum chimicorum in mente chimici artificis, est forma, quam illa imitantur *Exemplar in animâ est principium.* ex intentione agentis, determinantis sibi finem. Adeoque rectè statuitur δεξιὴ ἢ ἡ πρῶτον ἐνυπαρχέσων, ἀλλὰ τῶν ἔντ' ὅ, *principium non intus, sed extus existentium,* procedunt enim ab eâ, ceu effectus, similes ideæ in mente conceptæ, seu conceptui in mente formatò de opere conficiendo, non casu, aut per accidens, & præter propositum animi, aut indirectâ, sed directâ intentione, quâ operans ipso voluntatis actu in certum chemicum opus fertur.

CAPUT VIII

*dubia duo diluit.**Dubium
de igne.*

Signis produceret opera chimica, præstaret id aut ratione suæ substantiæ, aut caloris. Prius nemo unquam dixerit, eam substantia quælibet sibi similem tantum, & non alienam & peregrinam, aut totò genere diversam producat. Ignis non nisi ignem generat, nullumque mistum producit. Posterius verum esse nequit. Sal etenim substantia est, quæ à nudâ qualitate, qualis calor est, nequaquam produci potest.

R. s.

R. Ignis talia effecta producit ut substantia, & per substantiam suam. Nullum absurdum, ignem alia producere præter ignem. Univocâ actione producit ignem, æquivocâ etiam alia. Non in omnibus genitum simile generanti, sed in causis generantibus univocis solum.

*Dubium
aliud de pu
trefactione.**R.*

ALIUD DUBIUM movet putrefactio, quæ crebrò ars utitur. Hæc autem naturæ est opus.

R. Putrefactio est naturæ & artis opus, sed diversâ ratione: **NATURÆ**, ratione proximi agentis, quod in materiam substratam agit, eamque corrumpit: **ARTIS** verò, ratione applicationis, siquidem chimicus ex præscripto tale agens applicuit.

Ut fermentatio, ita & putrefactio adjuvatur. 1. à calore mediocri. 2. aqueo madore. 3. aëre libero. Singula agentia sunt naturalia, compagem & communia vincula, quo partes misti in unitate continentur, blandè dissolventia. **AQUA** liberatior facit, quod vinâ Francicâ aquosiora citius fermententur, quam Hispanicâ. **AERI** frigido exposita musta lentiori gradu fermentantur. **PATENTIBUS SPIRACULIS** relictis celerior fit resolutio. **DIRECTIO** totius operis est in manu artificis. **PUTREFACTIO** chimica est artificiosa, ab arte imperatur, ab arte continuatur, ab arte terminatur: **IMPERATUR** putrefactio in distillatione spiritus rosarum, cum in dolio quærno contusâ reconduuntur; **CONTINUATUR**, cum aliquot ss spacio sic detinentur; **TERMINATUR**, cum acidum spirare advertuntur. **Destillare tum ars jubet, ne putredinem** et $\mu\epsilon\epsilon\text{g}$ et excipiat putredo.

CAPUT

CAPUT IX.

*Agentium & patientium proximorum, quo agunt
& patiuntur, modi, ratione, operationes hæ
magis sunt violentæ, quàm secun-
dum naturam.*

Αρα ἂν καὶ ἡρώσεις, εἰσὶν ἐνιαυ βίαιοι, καὶ ἄχ εἰμαρμένα, αἷς *Definitio*
ἐναίλια αἰχὴ Φύσιν, inquit Philosophus, *physic. cap. 6. Sunt* *Violenti*
generations quedam violentæ, & non facte determinatæ, qui- *physica*
bus contrarie sunt eæ, quæ secundum naturam. Operationes *competit co-*
perationi-
chimiçæ sunt in numero illarum generationum, αἱ μὴ βίαιοι *bus chi-*
εἰσὶ, καὶ ἄχ εἰμαρμένα, *micæ.* *que violentæ sunt, & non facte determinatæ.*
Sunt etiam in numero illarum corruptionum, non naturalium,
ὡσερ καὶ τὸ γηρᾶν καὶ Φύσιν, *quemadmodum & senescere est secun-*
dum naturam, sed præternaturalium.

Competit etiam chemicis operationibus definitio vio- *Competit*
lenti ethica, proposita à Philosopho magnorum moralium lib. 1. cap. 1. *is idem de-*
ἔρθη μῶν θεῖν ὁ ὀρισμός, ὡν ἐκτός θεῖν ἡ αἰτία, ἀφ' ἧς βιάζονται *finisio* *Sci-*
τὸ πρῶτον, βία. *Violenti hæc nobis erit definitio: quorum agendi causa,* *lenti est*
à qua coguntur, est externa, vis est Sed in chemicis operationibus *ca.*
talis est externa causa, à quâ coguntur. Ergò. MINOR proba-
tur. Externus ignis actualis, vel menstruum in mista corpora
agens; illa cogit, & in distillationibus corpora resolvit in vapo-
res, qui concretescentes dum deorsum labuntur, non redeunt
εἰς τὸ δεχάϊον, in pristinam naturam. Elevatio illa fit vi, pristina
materiæ forma mutatur in phlegma, spiritum, oleum. Qui re-
manet cinis, vertitur in sal, iterum à pristinâ misti defleçens
natura. Coactio tamen hæc in primis locum habet in transmu-
tationibus chemicis substantialibus, minus in accidentalibus.
Quamvis etiam, dum ex femine lini exprimitur oleum actu in-
existens, id sine vi contusionis non fiat.

Præterea βίαον, definit idem de moribus lib. 3. cap. 1. ἢ δὲ χη *Competit*
ἔρωθεν, τοιαύτη ἴσα, ἐν ἧ μὴδὲν συμβάλλεται ὁ πρῶτον, ἢ ὁ πάρον. *is idem es-*
Violentum est, cujus principium est extraneum, tale existens, cui nihil *tam alia*
definitio
confert violenti.

confert faciens aut patiens. Tales violentiæ in chemicis observantur operationibus. **IGNIS** est principium efficiens externum. **SUBJECTUM** & materia **DETERMINATE**, neque agendo, neque patiendo quicquam confert. Tria in motu ad aliquem terminum considerari possunt: 1. δύναμις. 2. ἰσχυροειότης. 3. ὁρμή, *potentia, aptitudo, & inclinatio.* Vitriolum habet quidem potentiam, & aptitudinem ad formam spiritûs vel olei recipiendam, non tamen habet ὁρμῆν. Cùm ex vitriolo elicitur spiritus & oleum, Θ lum nihil confert **DETERMINATE PATIENDO**. Non enim expetit vi suæ naturæ finem seu formam illius transmutationis, neque ullam ad eam habet ὁρμῆν, vimque ad *inclinationem*. Non confert determinatè agendo, neque caliditate, neque frigiditate, neque aliâ quâpiam potestate. Ignis omne absolvit momentum. **GENERALITER** solum subjectum & materia chimica confert **PATIENDO**, I. sustinet enim actionem principii effectivi, ceu patiens subjectum. Actio autem illa est duplex: 1. dispositiva: dispositionem sustinet materia. 2. Formæ eductiva, vel inductiva: inductionem etiam illam sustinet materia. II. **PASSIVE** etiam chimica materia ad operationem concurrat, dum recipit & sustinet in se ipsam formam.

CAPUT X.

objectioni occurritur.

*Dubium
propen-
tur.*

Non leve hîc occurrit **DUBIUM**. Fiunt hæ transmutationes **AB AGENTE NATURALI**, qui est ignis ab arte regulatus: sunt etiam in subjecto naturali. Ignis è ligno accenso naturalis est. **ACTIO CALORIS in materiam plane naturalis est.** Et proinde opus, quod producitur, efficientis & materiæ respectu naturale est. Cum planta comburitur, salis facienda gratia, *ILLA actio plane naturalis est*, non violenta, ab arte introducta. ὦν δὲ ἐν τοῖς, καὶ ἐν αὐτοῖς, inquit *Philos.* 1. *magnor. moral. cap. 15.* ἢ αἴτια, & βίαια. quorum interior ac ipsa causa est, nequaquam vis.

Rz. 1.

Natura est fundamentum violentiæ & artis: & tam efficiens quàm patiens possunt esse res naturales, & tamen motus est violentus. In combustionem herbarum ad sal conficiendum, ligna

ligna sunt res naturales, ignis est naturalis, actio tamen est violenta. 2. Negatur, quod quævis actio in quolibet subjecto sit naturalis. Naturalis actio est, quæ fit secundum peculiarem inclinationem rei naturalis, & tendit ad destructionem ejusdem. Actio naturalis non est æstimanda ex conditione agentis, ut cum ignis calefacit, sed ex parte patientis subjecti. Si contra naturalem ejus inclinationem, est actio violenta. Tales sunt operationes chemicæ. Objecta destruuntur contra suam naturalem inclinationem. 3. Actio, *inquiunt*, caloris in materiam planè naturalis est. Propositio hæc simpliciter accepta falsa est, Distinguendum: Actio potest simpliciter æstimari: ratione agentis & patientis.

2.

3.

*Distinctio
actionis.*

I. IN ORDINE AD AGENS, seu ut pendet ab agente, quod est res naturalis, omnes rerum naturalium actiones secundum se naturales sunt. Hoc modo actio ignis naturalis est, quantumvis sit combustio.

*1. in ordine
ad agens.*

II. IN ORDINE AD SUBJECTUM, in quod agens agit, aliter se res habet, nec simpliciter determinari potest. Si actio sit CONVENIENS SUBJECTO, sive ut non fiat repugnante natura subjecti, est actio naturalis, i.e. secundum naturam; si vero CONTRA INCLINATIONEM subjecti seu patientis, est violenta. In operationibus chemicis non consideranda solùm actio respectu agentis, verùm etiam, & vel maximè, respectu passi, & cum actio ignis in objecta vegetabilia, animalia vel mineralia conveniens non sit τῆ ὁρμῆ propensione naturali, rectius statuitur, eam non esse absolutè, nec propriè naturalem.

*2. in ordine
ad. subje-
ctum pa-
tientis.*

CAPUT XI

causas operationum aggreditur efficientes, qua agendo conferunt, animatas. Principalis causa est medicus, ministra plures.

Σπερ ἐν ταῖς ὀρεσμέναις τέχναις ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδείχτειν τὰ οἰκεία ὄργανα, εἰ μέλλει διαποτελεσθῆσθαι τὸ ἔργον, ὅτι καὶ τῶν οἰκονομικῶν. τῶν δὲ ὀργάνων, τὰ μὲν, ἀψυχα, τὰ δὲ ἑμψυχα. Ut in artibus definitis necessarium est esse propria instrumenta, si opus modò confici debeat; sic etiam in re familiarium.

*Descriptio
artium de-
finitarum
Aristote-
lica.*

Instru-

Instrumentorum verò quaedam inanima sunt, quaedam animata. Descriptio hæc artium definitarum, & applicatio ad rem familiarem, est Aristotelica 1. politicor. cap. 4. Applicari etiam potest chimix. Habet hæc determinatum opus, sanitatem nempe, præfixum, cujus etiam certa est, ut plurimum, licet non semper; neque hoc mirum, cum & natura interdum suo fine excidat, quæ tamen nunquam operatur frustra, sed semper certo intenta fini. Habet etiam certa media & instrumenta, quibus ad finem illum consequendum utitur.

Compositio chimix.

Instrumenta animata.

Primarium est medicus.

αρχητέλειος.

εργολώλης.

Ministra causa animata.

Ministorum instrumentorum animata differentia ab inanimatis.

CAUSÆ operationum efficientes sunt vel *ἐμψυχαί* vel *ἄψυχαί*.

ΕΜΨΥΧΑΙ, ANIMATE sunt vel principales, vel ministeriales.

Τὸ ἡ *κυριώτατον δεσποικὸν ἐμψυχὸν αἰτιον*, PRIMARIA ANIMATA harum operationum, & medicamentorum illis mediantibus concinnandorum, causa efficiens est MEDICUS, *δεχτήτων, δεχτητέλικός, καὶ ἐργολώλης*. Inter *δεχτήλικους* rectè refertur. *ὅς μὴ ἡμιώτερος, καὶ μάλλον εἰδέναι νομίζουμι τῶν χειροτέχων, καὶ σοφώτερος*, autore Philosopho 1. metaphys. cap. 1. *ὅτι τὰς αἰτίας τῶν ποιημένων ἴσταιν, quos honorabiliores & doctiores, ac eis, qui manibus operantur, sapientiores putamus, quoniam causas eorum, quæ sunt, sciunt.* *Εργολώλης* etiam rectè dicitur: dirigit enim ipsos labores, & adplicationem medicamentorum. Nec solum dirigendi, sed & preparandi peritiam habere, & manum ipsam admovere solet.

Ἰ ΠΗΡΕΤΙΚΑ ὄργανα, καὶ συνάτια *ἐμψυχαί*, MINISTRA instrumenta, & quasi concause animate sunt οἱ ἐργάται, operarii, MINISTRI ipsi. *ὁ γὰρ ἰσθηέτης*, inquit Philosophus politic. lib. 1. cap. 4. *ἐν ὄργανῳ εἰδὲ ταῖς τέχνας ἔσθιν*, minister in artibus locum instrumenti obtinet.

MINISTRI hi sunt *χειροτέχνος*, manuarii, οἱ μὴ, autore Philosopho 1. metaph. cap. 1. *ὡσπερ ἔ τῶν ἄψυχῶν ἔνια, ποιεῖ μὴ, ὅσα εἰδὲ ἔ ποιεῖ, οἷον καὶ τὸ πῦρ. τὰ μὴ ἐν ἄψυχα φύσιν τι ποιεῖν τῶν ἑκαστῶν τὰς ἡ χειροτέχνος δι' ἑδθ, qui manibus operantur, & sicut faciunt quaedam inanimata, faciunt quidem, sed nescientia faciunt ea, quæ faciunt, ut ignis comburit. Hoc tamen discrimen inter illa occurrit, quod inanimata, naturâ quâdam, eorum singula faciunt: manibus laborantes ministri autem propter consuetudinem.*

Ministri hi sunt vel privati, vel publici: *hi* Φαρμακοποιὶ καὶ Φαρμακοπόλαι, *ab officio*: Seplastiarii appelluntur, à Seplastiâ, quod erat forum Capuanum, in quo negociabantur unguentarii, quorum officinæ nomen dedit.

CAPUT XII.

Causæ operationum chemicarum, seu instrumenta inanimata, sunt vel activa, vel passiva. Quæ agendo conferunt, principalia sunt quinque: ignis, aer, aqua, terra, menstruum. I. IGNIS.

A μὲν ἀψυχα ὄργανα, inanimata instrumenta sunt vel activa vel passiva.

ACTIVA sunt vel principalia, numero quinque: ignis, aer, aqua, terra, menstruum: minùs principalia sunt, manu quæ reguntur.

PASSIVA, sunt laboratorium, furnus, vasa &c.

SERIES ἀψύχων inanimatorum activorum instrumentorum chemicorum principalium firmo stat talo. Aberrat à Januâ Angelus Sala aphorism. chsmiatrico s. cum inquit: omnes operationes absolvuntur & perficiuntur duobus his, & non pluribus instrumentis: igne & menstruo.

Numerum hunc binarium cum adserere satagit Anton. Güntherus Billichius, actum agit.

Reverà dantur & alia, aër nimirum & aqua. Terra etiam nonnunquam vicem instrumenti sustinet.

IGNIS primum instrumentum, interdum sumitur pro igne visibili, qui ex carbonibus construitur, interdum pro omni calore, qui ignis vim ostendit, ejusque effectum producit. Ignis generale & commune quasi plurimarum artium instrumentum.

αἱ τέχναι πρὸς ὡς ὄργανα χεῖνται, inquit Philosophus lib. de spiritu cap. 5. ἢ ἡ φύσις αἴμα καὶ ὡς ἕλη. artes utuntur igne seu instrumento, natura verò simul ut materiâ. Eum Cicero libro de naturâ Deorum, vocat artium magistrum. Prometheus apud Platonem in Protagorâ, Vulcani & Minervæ communes habentium ædes, τῶ ἐν τεχνῶν σοφίαν, artificiosam sapientiam cum igne suffratur. ἀμύχων γὰρ ἦν ἀνὸς πρὸς ἀντὶ τῶν ἡτῶν, ἢ χεῖνται γινέσθαι, impossibile enim erat,

vocat artium magistrum. Prometheus apud Platonem in Protagorâ, Vulcani & Minervæ communes habentium ædes, τῶ ἐν τεχνῶν σοφίαν, artificiosam sapientiam cum igne suffratur. ἀμύχων γὰρ ἦν ἀνὸς πρὸς ἀντὶ τῶν ἡτῶν, ἢ χεῖνται γινέσθαι, impossibile enim erat, sine

sine igne illam impetrare, aut utile sibi esse. Chimiæ cognitio sine igne acquiri nequit. Summæ rerum suarum hunc præfecit. Hunc, quâvis Vestali religiosius colit, focusq; custodit multiformibus.

Iniqua cen-
sura Quer-
cetani

Iniquus censor est *Quercetanus in anonymo*, cum pro tot beneficis non alium honorem igni habet, quàm quod cum infamiâ ipsum jubeat ab elementorum consortio faceßere, quasi qui nihil utilium progignat, utile corrumpat, & ad extremum interitum perducatur, noverca non mater, destruere pronior, quàm fovere. In dignitatis plenam possessionem autem rursus locatur à *Billichio Theßal. rediv. cap. 4.* Elementorum in statione bono titulo locum suum defendere potest. Irrevocabili symbolismo & necessitudine sociari meretur ignis reliquis elementis, communi consensu eorum, qui in rerum productione magna ejus religioſâ veneratione agnoscunt merita: fovet calore, recreat luce, permeat subtilitate. Non omnia destruit, utilia multa producit, mater facilis, non injusta noverca. Non potest ejus vice fungi cælum, disparis omnino naturæ & fortis. Ignis opus auxilio & suffragio, ut ad alias, ita etiam chemicas operationes.

Differen-
tia ignis.

1.
Furnorum
ratione.

Tabula
prima.

Ignis au-
tem, seu
calor du-
plex est:

Ignis autem differentiarum variarum sunt.

TABULA PRIMA.

NATURALIS: Solis radii calor *refractus*, vel *speculo repercussus*. Vocatur à *Libavio comm. alchem. part. 1. lib. 4. c. 14* destillatio per parabolam in sole, & iconibus illustratur.

ARTIFICIALIS	Simpler infervit	Digestioni in	Athanore.	
			Fimo.	
		Separationi	lenis	Vesicæ.
				Cinerum.
fortis	Impe-	Arenæ.		
		ditus	Scobis ferri.	
liber	Carbonum.	Flammarum, vel		
		ignis vivus.		
		reverberrii.		

Mistus, qui tam digestionis, Maris.
quàm separationi inservit, } Roris.
Balnei calor dicitur } Vacui.

VACUUM

VACUUM, nec aquæ nec roris plenum, dicitur, cum vitrea retorta includitur cupulæ terreæ vel ferreæ, aliudque vas cupulæ imponitur, commissuræque luto diligenter clauduntur.

TABULA ALTERA.

Ignis est vel	} naturalis, parabolicus, excitatus à reflexione radii solaris ex centro speculi concavi, seu conchæ vitreæ hemisphæricæ.	} Tabula altera	} ubi	} humidus	} mediatus in	} 1. Maris, 2. Balneo Roris.	} immediatus in	} VESICA.	} arenosæ. } cinereæ. } ferreæ.	} Cupulæ	} Crucibuli.	} siccus	} immediatus,	} qui sine medio urit, re-	} verberii in	} furno	} Vitrariorum. } Destillatorio } Spiritus Oli: } peculiari exili- } tribus cameris, } cinerarii, foci, } & tecti distincti.							
																		} vel artifi- } cialis. Hic- } que rur- } sum du- } plex:	} 2. Balneo Roris.	} VESICA.	} arenosæ. } cinereæ. } ferreæ.	} Cupulæ	} Crucibuli.	} Vitrariorum. } Destillatorio } Spiritus Oli: } peculiari exili- } tribus cameris, } cinerarii, foci, } & tecti distincti.

De igne secreto videatur *Borellus hist. & obs. cent. 3. observ. 89.*

GRADUS ignis varii sunt, & caloris modi diversi. Ad ter-
minum agit ignis, neque enim quò major fuerit, eò magis cale-
faciet aquam, sed certus caloris terminus est, ultra quem si ignis
augeatur, nihilo redditur aqua calidior, sed potius magis ex-
siccabitur per vaporum ascensionem.

REGIMINE, quod *νεοτεχνία* dicitur, idcirco opus est, ut
certis cancellis, quasi habenis, ignis coërceatur, ejusque poten-
tiæ ponatur modus, certi que statuatur fines, sive incendio o-
pus sit atque æstu, sive fervere quippiam atque intepescere
expediat.

Regitur ignis per suos gradus, qui ab omnibus ferè 4. nu-
merantur, & à *Sennerto inst. lib. 5. part. 3. lib. 2. cap. 2.* proluxè de-
scribuntur. Hos distinguit tum furnorum diversitas, tum quali-
tas ignis intensior & remissior.

*Furnorum
ratione.
Primus
gradus.*

FURNORUM ratione, PRIMUS GRADUS seu MANSIO est in BALNEO MARIS, quo continentur medicamenta alteri vasi, scobe ligniserrati, i.e. serrâ discissi mediante, imposita, quam cōctionem Græci *ἐν διπλοῦ μάλι* in duplici vase vocant. Locum habet etiam in balneo vaporis & roris. Respondet & comparatur calori gallinæ ovis incubantis, & pullos excludentis, vel calori Solis temperato, mense Maio. In eo manum super ventilabro aut registro tenere possumus.

Secundus,

SECUNDUS ignis gradus est in vesicâ, arenâ & cineribus.

Tertius,

TERTIUS in scobe seu limaturâ ferri.

Quartus.

QUARTUS nudus dicitur & patens, inque igne fit aperto.

Ad hunc gradum pertinet ignis SUPPRESSIONIS, cum retortæ coopertæ arenis imponuntur carbones, more in cinnabaris dii præparatione recepto.

*Multa de-
siderantur
in hac dis-
tributione.*

Distributio hæc legibus *ἀνεπέλας* conformis haud est. Membra divisa non ex æquè opponuntur. Quilibet gradus in quâlibet operatione observantur. Quæ destillantur calore scobis ferri, ea cinerum & arenæ regimine effectum sortiuntur eundem. Inde etiam ævo nostro cinereus obsolevit, ferreus desinit, jamque unum sabulum amborum vice fungitur.

II.

*Qualitatis
ratione
gradus i-
gnis etiam
varius.*

QUALITATIS caloris ratione, diversimodè diriguntur & cognoscuntur gradus ignis.

1.

I. EX TACTU. PRIMUS gradus judicatur ex calore blando & suavi, manum tangentis nullo lædente modo: SECUNDUS ex acriori, ut vix tangi queat: TERTIUS, cum lædit: QUARTUS planè est destructivus.

2.

II. REGIMINIS ipsius ratione, si unicum registrum sive ventilabrum sit apertum, unum vel dimidium, primus est gradus: si duo, secundus: si tria, tertius: si quatuor, quartus gradus.

3.

III. STILLICIDIÏ ipsius ratione. Si in quolibet tactu musco cadat gutta, erit primus gradus: si dimidio, secundus: si quadrante tactûs, tertius; si momento singulo, erit quartus gradus.

*Graduum
horum ma-
gna lati-
tudo.*

Hi tamen gradus variant ratione circumstantiarum. Pro-ut resistentia rei, in quâ calor est internus, se gerit, ita etiam se habet externus.

Calor

Calor movet alterando *calefactivè* per se: Movet etiam generando & corrumpendo per accidens, *minuendo & augendo*: Movet etiam motu locali *in levandis spiritibus*, destillatione & floribus, sublimatione factâ: Movet etiam *liquando*, dum ejus atomi seu minimæ particulæ primò catinum seu crucibulum, post ipsum metallum penetrant, & ingrediuntur, ipsumque in minimas particulas resolvunt, & cum illis se uniunt. Evanescit ille motus, cum atomi igneæ expirant, metallumque liquatum coalescit in massam, quæ facta erat contigua, continuam.

In solutione ignis requiritur levis, in sublimatione medio-
cris, in coagulatione temperatus, in dealbatione continuus, in
rubificatione fortis. Intelligenda hæc non de graduatione
ignis, sed gradus jam constituti ad opus philosophicum accom-
modatione. Possunt tamen adplicari etiam ad alia.

CAPUT XIII

alteram & tertiam chemicarum operationum inanimatam efficientem principalem causam proponit, aërem & terram.

AERIS, in censu instrumentorum chemicorum, primus mentionem fecit Laurebergius animad. in Sale *Aër chemicum est instrumentum.*
Saphorismos, eumque cordatè adserit defensione contra *Bilichium quest. 1.* Confirmat Sennertus consensu & dissensu cap. 10. & speciose in libertatem adserit.

Duplici autem modo, quâ humidus, & quâ alienâ frigiditate imbutus, chemicis necessarius est aër.

UT HUMIDUS, rebus naturâ siccis se admiscet, iisque *1. quâ humidus.*
consistentiam liquidam communicat. In cellâ frigidâ humidâ se admiscet salibus elementaribus vegetabilium, quæ per simplicem fiunt incinerationem, ut salî absinthii, inprimis ♁. In aëre humido sulphuris spiritus campanatus liquidam adsciscit formam. FRIGIDUS aër per accidens homogenea constringendo congregat, & salium concretionem promovet. Ita nitrum concrefcit in frigido. *2. quâ frigidus.* Salia mistæ profapæ, sulphureæ oleosæ

oleosa & salina, ut cornu cervi, succini, in frigido melius coagulatur & concresecunt, quàm in calido: quin in calido potius dissolvuntur. In rectificatione spiritus cornu cervi, dum alembicus adhuc tepet, nondum ad calidum alteratus, concresecit sal volatile: procedente destillatione, alembico à spiritibus calidioribus alterato, idem sal volatile resolvitur. In frigido concresecunt crystalli ☿. qui in calido erant liquor.

Terra etiam instrumentum est.

Sunt etiam alia

TERRAM hinc *Sennerius* addit, & huic cognata. In destillatione ☉. ☽. additur argilla, bolus, ut ☉ & ☽ disgregentur, nec tam faciliè fluant.

Alia etiam addit instrumenta, ad operationes quasdam perficiendas necessaria. Sic ☉☿ per deliquium parato, per acidos succos, soluta perla, corallia feliciter præcipitantur. ☿☿ præcipitat ☿ auratum, & lac ☿ in sale ☿ resoluta in cellâ, in liquidam formam redactum.

CAPUT XIV

causam operationum chemicarum inanimatam efficiens principalem quartam, que menstruum dicitur, proponit.

Nomen menstrui.
s. Omu-
wpa.

Menstrui vox est homonyma. 1. Notat excrementitium illud muliercularum zenith, ut appellat *Crollius* *basil. chemica*, seu singulis mensibus apparere consuevit fluxum. 2. Est terminus artis chemicæ, & significat liquorem quendam in operarum nonnullarum subsidium ab artifice adsumptum, & per mensem philosophicum in opere detentum, rerum extractioni seu solutioni servientem.

s. Ety-
mologia.

MENSTRUUM appellatio derivatur à tempore, quo digestio absolvitur.

s. Suvav-
plang

CLAVIS etiam appellari potest menstruum, quia claustra mistorum aperit, & ad interiora viam parat. LIQUOR SOLVENS etiam indigitari solet, & EXTRAHENS. Solutio occurrit in ☉ cum ☿ imbibito: extractio in absinthii tincturâ per spiritum vini parata.

Est

Est vel universale, vel particulare menstruum.

UNIVERSALE est, quod omnia corpora solvere promiscuè potest. Mentionem talis facit *Crollius*, & vocat aquam sapientiarum, menstruum Mercuriale Philosophorum, totius naturæ secretissimum, omnium metallorum ac lapidum verum & appropriatum solvens, quo se tamen carere ferè ejulabundus conqueritur. *Franciscus Antonius Londinensis* menstruum suum auri solutivum vocat AQUAM COELICAM Raimundinam, Mercurium Philosophorum, omnium horarum hominem, qui quamcunque impressionem veluti cera recipit, quo centum quadraginta specierum selectissimarum, animalium, vegetabilium, mineralium, essentiarum queant evocari. *Alii* balneum Dianæ indigitant, & magneticam priscorum Philosophorum clavem, corpus omne physicum numerosâ virtute pervadentem. In horum numero est *Job. Wolfgangus Dienheimius* libello de universali medicinâ.

Menstrua
um duplex.
e. Universale
salo.

Verùm

Non satis est isthoc uno vos dicere verbo:

sed facere, ut quivis sentiat & videat.

Inconculsæ veritatis thesis: non datur menstruum omnia corpora promiscuè solvens. Agens non agit pro ratione patientis, sed dispositione patientis.

PARTICULARE menstruum est, quod certæ alicui rei solvendæ destinatum est.

De differentiis operosè admodum *Libavius* alchymiâ pharmaceuticâ capite 4.

Billichius distinguit in actualia humida, aquosa, salina, sulphurea, & potentialia sicca, quæ quidem vim solutoriam actu proximo & absoluto minimè obtinent, ab actu secundo accipiunt, accedente igne reverberii, ut Δ . Θ . Ψ . quæ ignis beneficio in actum solvendi & discontinuandi erumpunt.

Particula
re men-
struum.
Differen-
tia Liba-
viana,
Billichii
ana.

Communiter actu humidis menstrui nomen attribuitur, HUMIDA aque talia menstrua constituuntur vel AQUOSA insipida, vel SALINA, vel OLEOSA sulphurea. AQUOSA per decoctionem & infusionem, vegetabilium & animalium partes, saccharum item, & salia per irrigationem solvunt. Scammonii extra-

Menstrua
humida, a-
quosa, sola
sunt salis
saccharum

hendi

*Daucodiar,
aloen.*

☉ *vini
non solvit
saccharum.*

nec ☉ ☿

*Aquee
menstrua
non sol-
vunt oleo-
sa corpora.*

*Salina
menstrua
solvunt
metalla.*

hendi menstruum commodum est aqua fumarix, endivix. Aloën solvit aqua endivix, & succus rosarum, violarum. Saccharum & sal potestati olei vini sunt exempta, & ab eo solvi non queunt, inquit *Sala aphor. chymiatrico 26.* Qui id negant, & aurigas monstrant, semina anisi & feniculi saccharo incrustata in spiritum vini ardentem injicientes, tussiculosos etiam, spiritus vini penetrantem violentiam saccharo accenso retundentes, actum agunt. Si quædam sacchari solutio adparet, non spiritui debetur, sed phlegmati. Unde etiam saccharum non prius solvitur, quam flammâ in auras dissipatâ. Actum agunt, qui ☉ ☿ ad cœruleum colorem calcinatum, tincturam extracturi, imbunt spiritu vini subtiliter rectificato. Nihil solvitur, priusquam spiritus in auras evanuit, tum phlegma solutionem inchoat.

Solventia liquida insipida, atomos sulphureas rerum elicere non possunt. Aquæ enim cum oleo nulla affinitas, *autore Sala aphor. chymiat. 18.* Non expugnat veritatem aphorismi, & universalitatem *Laurembergius, defensione animadvers. quest. 30* cum, ut probet, per menstrua insipida posse elici oleum, docet: ex anisi & thymo, per affusam aquam, quæ illorum seminum & herbarum partes pervadit, & oleositatem educit, elici oleum, idemque sine eâ elici non posse. In hoc actu non extrahit aqua oleum, & sibi approximat, ut menstrua solent, sed facit solum ad macerationem seminum. Ignis post educit è potentiâ materiæ oleum ipsum, nisi actu ante inexistat.

SALINA, acuta & corrosiva menstrua mineralia & metalla solvunt, his enim sunt homogenea, nec ullius metalli sine salibus fit solutio, eò quod majori ex parte sale consent. Prius tamen, quam adhibeantur salia, attenuanda sunt, & exaltanda, quod fit, si in spiritus redigantur. Spiritus hi nihil aliud sunt, quam atomi salium, cum ∇ permixta & diluta. Spiritus hi, quam primum corpora tangunt, aggrediuntur, pervaduntque eadem, & in particulas invisibiles comminuunt. Hæ spiritui solventi innatantes adeò arctè ab ipso tenentur, ut etiam per poros chartæ transeant, nec ab ipso, nisi violenter, revelli queant.

Potabilem formam talia soluta representant, & bibi possent, nisi corrosiva vis impediret.

Talia

Talia menstrua, quæ metalla solvunt, omnia sunt corrosiva. *Quæ metalla solvunt menstrua, omnia sunt corrosiva.*
 Hæc *Angeli Sale thesis apbor. chimiatr. 23. ab autore & Billicchio habetur pro infallibili. Impugnat eam Laurebergius defens. animadu. & notarum, libro quest. 5. & in liquore insipido metalla solvi posse affirmat. Sed non persuadet.*

Metalla hoc modo in liquorem conversa simplicia haud manent, sed talia esse desinunt. Ut metallum in igne fufum tamdiu liquidum manet & fluidum, quamdiu atomi igneæ cum eo sunt conjunctæ, illis remotis, crucibulo ab igne ablato, pristinam formam recuperat, ita etiam liquoribus solventibus in liquidum formam redactum, tamdiu liquidum manet, quamdiu atomi liquoris illius sunt cum ipso conjunctæ, & non amplius simplex dici meretur. *Metalla in liquorem versa non amplius simplicia sunt.*
 Quæ contrà adfert *Laurebergius quest. 4. nullius sunt momenti.*

Quæ solvendæ menstruum appropriatum est ∇ : $\odot$ lis ∇ : *Menstruum salina specialia.*
 vel spiritus $\odot$ proprio sale ad satietatem imprægnatus. Corallia, perlas, lapides cancrorum, acetum, succus citri solvunt, & quidem itidem corrodendo. Spiritus $\odot$ li, $\triangle$, huc etiam pertinent.

Menstruum secretum *Zwelferi mantissa hermetica* perlis, corallis, &c. solvendis aptum est spiritus $\oplus$. ex crystallis ipsius artificiosè paratis prolectus. *Menstruum secretum Zwelferi.*
 Ablue, inquit, Venerem ab impuritatibus succo quodam vegetabili, & Baccho inebries, dabitque destillando spiritum miris virtutibus præditum, tum ad medicinam, tum multas alias operationes aptissimum.

Omnes hi liquores sunt salini: quæ verò per salia fit solutio, appellatur corrosio.

OLEOSI & sulphurei liquores solventes, sunt varii. SPIRITUS $\odot$ osa
 vini & secum vini inflammabilis comuniter dictus, cum menstrua specialia.
 potius sit liquor sulphureus, dissolvit substantias resinosas, cum non solum naturæ sit sulphureæ, sed potius naturæ salino-sulphureæ, ut declarat *Zwelferus classe 7. animadvers. in extracta, servit & jam solutioni metallorum in calces reductorum. Extractioni vegetabilium sufficit, qui ex tritico, adjecto secum modico, paratur.*

Oleum terebinthinæ à nonnullis eligitur, ita præparatum, ut nullo odore possit inquinare essentiam. Id impetratur multum terebinthinatisum.

tis ablutionibus. Alii vinum & resinam terebinthi simul destillant, faciuntque menstruum terebinthinatum.

*Inspida
menstrua
non possunt
elicere ef-
fensas or-
leas.*

Solventia menstrua insipida non possunt elicere oleosa, & sulphureas rerum essentias & substantias: Aqua enim cum oleo nulla adfinitas. Ita *Sala aphor. chymiatr. 18.* Quæ contrà adfert *Lawenbergius* de anisò, thymo, quorum olea ad destillationem apta redduntur, per adfusam aquam, quæ illorum partes evadit, & oleositatem educit, & de corundem affinitate, ob symbolam qualitatem, humiditatem, illa thesin non evertunt; Aqua dissolvit totam vegetabilium substantiam, in oleum illud homogeneâ familiaritate nullam habet potestatem, neque etiam ejus atomos sibi unit; supernatat. Concussione licet invicem atomi se pervadant, redeunt tamen statim ad ingenium, & se separant, olea tenuiora, ut anisi, supernatant: crassa, ut caryophylorum, petunt fundum.

*Nova doctrina
strina Po-
lemanni.*

Nova est doctrina à *Joachimo Polemanno lib. de φ. philosophorum* primùm promulgata: Salina menstrua, ut lixivium salis ♀ris, solvere etiam oleosa & pingua, & utrorumque atomos per minima misceri: Sic lixivium calcis vivæ in saponis confectioe miscetur cum sebaceis. Sal cornu cervi volatile miscetur cum oleo, & spiritu: Sic ♂ris resolutum solvendorum ♀ris fluorum menstruum est. *Juditani* id fieri ob magnam familiaritatem oleorum & salium, inde natam, quod dum calcinatio calcarii lapidis, & tartari vini instituitur, intensioris ignis interventu olea mutantur in salia, & alcalia.

Verum in 1675.

Verùm olea salinam naturam acquirere, altioris est indaginis. Ad diversas in φ substantias si respiciatur, alio modo difficultas expediti posse videtur.

CAPUT XV.

*De causis operationum chemicarum inanimatis
efficientibus ministris, minus principalibus, manualibus.*

*Instrumenta
manualia.*

EDIA activa instrumenta, minus principalia, inanimata, sunt MANUALIA, quæ manui cooperantur.

Borum

Eorum quæ- dam	} Igni admo- ventur	} Semper	} gracile	Graticula.	} <i>brevi & ad belli de- lineat</i>
				Baculus ferreus.	
}	}	} Pro arbitrio artificis	}	latum, Spatula.	}
				Forfex, Kluffe.	
}	}	}	}	Rutabulum, Rburhacæ.	}
				Uncus versorius.	
}	}	}	}	Cochleare ferreum.	}
				Circulus vitra scindens	
}	} non admo- ventur	}	}	lignum: Dioptra.	} (ferreus.)
				metallica	
}	}	}	}	Tabula ferrea.	}
				Mortariolum	
}	}	}	}	vitreum.	}
				aurichalceum.	
}	}	}	}	terreum.	}

CAPUT XVI.

*Causæ operationum chemicarum inanimatae minis-
tra, quæ patièdo conferunt, proponuntur.*

1. Laboratorium.

Apparatus causarum seu mediorum, quæ patièdo *Infirmen-
ta passiva.*
ad chemicas conferunt operationes, varius est. Quæ-
dam loci vicem, suppleunt IN GENERE, ut laborato-
rium, quædam IN SPECIE, ut furni, vasa, & quo utraque jun-
guntur LUTUM & GLUTEN.

Inter ea media, quæ LOCI VICEM suppleunt, primum *Laborato-
rium.*
locum obtinet LABORATORIUM, ædificium, seu domus chi-
mica, cujus ingeniosa constitutio maximum potest ad exerci-
tium hujus artis adferre momentum. Ejus *εργον* & *Δια* ope-
rosè proponit *Libavius comm. alchem. part. 1. lib. 1. de scenastica
artis cap. 3.* orthographiam & sciagraphiam, in quâ non solum
necessitati, sed etiam dignitati nonnihil tribuit, *capite 9.*

Celebre fuit laboratorium invictissimi Imperatoris Ru-
dolphi, constructum in aulâ Pragensi.

In Europæ Academiis nullibi, quantumvis chemia publicè
& privatim tradatur & exerceatur, sumtibus publicis nutritio-
rum extructum habetur laboratorium. Professores artis hujus
suis sumtibus extruunt loca, operationi & informationi apta.

Promittitur laboratorum nosum.

Designavimus locum chemicis laboribus aptum, in suburbano nostro, longum pedes Geometricos XL. latum XXIV. Specimen curiositatis hujus exhibebit ætas imminens.

CAPUT XVII.

Causa altera inanimata ministra, quæ patiēdo prodest, loci vicem supplens in specie, nimirum Furnus.

Nomen Græcum.

MINATUR à Græcis ἰνὸς, καμειν, Φερον, Φωνός, καλιβαν, μαγερον, Etymologus & Hesychius. ἰνὸς κερφμε 5. epidem. sect. 5. t. 51. Vall. & sect. 5. no. 52. ut & 7. epid. n. 80. Foasfurnus figulinus. Ita emendat textum pro ἰνω equinus, Reinesius variar. lectionum, lib. 1. cap. 12.

Fornax.

Fornax & furnus pari ambulat passu. Furnus est locus, capsæ & velut officina Vulcania, ignis coërendi, regendi, rectèque administrandi gratiâ excogitata. Calor in potestate artificis esse non potest, nisi inclusus, & in diverticula ingeniosè distributus. Adjumento huic scopo domicilium & Vulcanium illud claustrum est excogitatum.

In constructione fornacum licet vice primâ non succedat negotium, non cessandum ab opere, sed in oculis habendum, quod gladiatoribus languentibus acclamari solebat: REPETE. Indefesso opus est labore.

Instructura observanda 1. Simples

STRUCTURA varia est, constans ex partibus, simplicioribus, & magis compositis. SIMPLICIORES sunt LATERES, iique vel crudi, qui ad nutum artificis scindi possunt, & cum lutum in unam crustam coalescunt, vel cocti. LUTUM conficitur ex argillâ bonâ, tenaci, non lapidosa, cui arenâ per cribrum à lateribus liberata, & tomentum pilorum, percussione baculi benè dilatati, admiscetur. Nonnulli & fimum equinum, & ferri scoriam addunt. FERRAMENTA etiam necessaria sunt, in pluribus duplicia. 1. CRATICULA portandis carbonibus apta. 2. Lamina transversos duos digitos lata, vasi sustinendo accommodata.

Composita partes: infima, media.

COMPOSITIORES partes, seu regiones aptè inter se connexæ tres sunt: INFIMA κωνική των cinerarium, in quam decidunt cineres, qui ignem suffocarent. Foramen habet, per quod cineres eximuntur, & aër ad ignem ventilandum intrat. MEDIA

est

est *πυραγίσιον* focus, carbones continet, à subjctâ per ferream cratem seu septum distincta. Foramen habet, per quod carbones immitti queunt. SUPREMA pars est *εργασίσιον* ergastulum ipsum, vâsis recipiendis dicatum. Ad LATERA superius habet *laterales*. quatuor foramina, spiracula & REGISTRA communiter appellata, ad aëris immissionem, & fuliginum expulsionem, adeoque ignem regendum accommodata.

DIFFERENTIÆ. Varietas furnorum ingens ligneis vel *Differen-* æneis typis delineatur à *Libavio com de alchim. parte 1. lib. 1. de scetia.* *vasticâ artis,* & *Daniele Mylio, lib. 2. basilie. philosoph. de furnis & vasis philosoph. cap. 2.* Videatur etiam *Rhenanus* ☉ *put. emerg.* Singuli icones addunt.

Apertus ita dictus, quod pars ejus superior sit aperta. Est *δοκιμασιός, probatorius.* Intervit magis metallurgia. Intervire tamen potest & medico ad metalla probanda, ne necesse habeat recurrere ad aurifabros. In eo fulmiantur & examinantur metalla sub tegula in catillo cinereo. *Tabula.*

Furnus est vel

- Simplex
  - Diffolutorius
    - Ascensorius
      - ficcus in { Vesica.
      - { Catio.
    - Descensorius.
      - { Roris.
      - { Maria.
      - { Sicci.
  - Calcinatorius
    - { Cæmentatorius.
    - { Reverberatorius.
- Compositus
  - Athannor Philosophicus, Arcanus. Vox haud dubiè est ab Arabibus usurpata. His enim *تَنُور* *Tannuron* est fornax, clibanus. Similis *آتון* *Attounon.*
  - Ακνης, nullam habens curam.* Furnus, piger *Henricus.* Nomen habet *διὰ τὴν ἡδ* ☉, cura, sollicitudo. *ὁ κηρὴν ἀκνης ἐ* ☉ *nullam curam gerens, negligens.*

Glauberiani furni varii sunt.

Encomium
furnorum
Glauberi-
porum.

In furnis construendis dexteritatis laudem obtinuit præ omnibus *Job. Rud. Glauberus*, ediditq; tractatum, cui titulus: FURNI NOVI PHILOSOPHICI, in quibus demonstratur modus singularis, spiritus, olea, flores, & similia vegetabilia, animalia, & mineralia medicamenta præparandi. Libris quinque hic est comprehensus.

Duo furni
sunt pec-
catorum.
Alter fur-
nus atheno-
rum.
Nominis
ratio.

Duo furni in primis mentione digni **ἄθηνορος** & **ἰνυρίας**.

ὁ ἀθηνορός, ἢ ὁ τῆς ἀκηδίας ἰνυρίας, ὡς τὸ μὴ κηδεμονίας χρησῆσαι καὶ ἀλγυρῶν, *incurie furnus*, Acedia vulgò, quod non indigeat multâ vigilantiâ, dicitur, aut, ut *Dorneus* ait, quia lentum aut pigrum subministrat ignem, *Henricus Piger*, der faule Heinske etiam appellatur, à negligentiori administratione, & quia curator suo indulget quietem, somnumque, & connivet ad operas. Sapientiæ furnum potius appellari debere censet *Libavius*, est enim in ejus apparatu magna solertia, major in regimine, maxima in rerum ipsarum conveniente accommodatione, absolutioneque artificiosa.

Duplex
1. Simplex.
2. Composi-
tus.

Duplex est: simplex vel compositus. SIMPLEX, solitudinis, uno constat furno. COMPOSITUS, plurium rivalium furnorum. Appellatur etiam societatis acedia. Ad unam turrim ampliolem duo vel plures constituuntur furni, ut inde ex communi foco, tanquam præsepi, beneficium caloris, & nutrimentum ignis accipiat quilibet. Plura egregia *Libavius com. alchim. parte 1. lib. 1. de scevasticâ artis cap. 29 & 30.*

1. Athano-
ror.

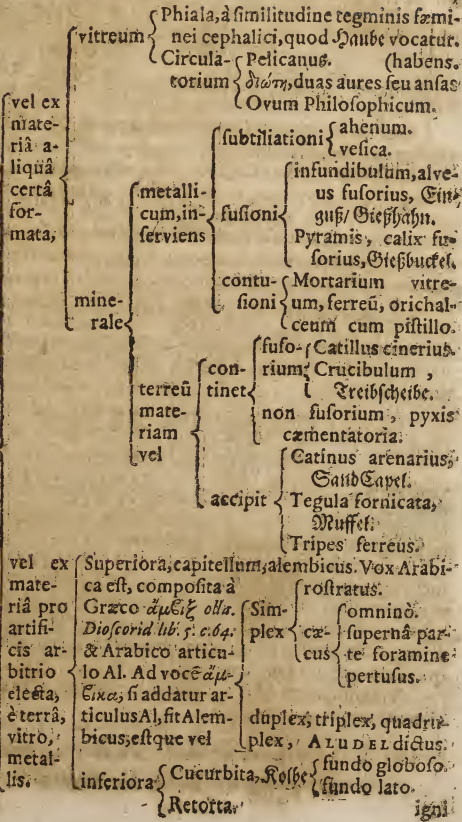
ATHANOR, ut in genere indiscretim quemlibet furnum notat, ita in specie furnum arcanorum. STRUCTURA ita concinnata est, ut non tangat ignis materię conceptaculum, sed solum halitum *ἡεροποιον* debito gradu moderandum conferat. FIGURÆ à *Libavio com. alchim. part. 1. lib. 1. de scevasticâ artis cap. 32.* exhibentur. Peculiarem commendat *Henricus Conradus*, libello de athanore, clariùs describit, & icone illustrat *Sennertus*, lib. 5. inf. part. 3. sect. 2. cap. 11. Ellychnium ex alumine plumoso conficitur. Talis nobis etiam est ad manum, nostrisque inservit usibus.

CAPUT XVIII.

De tertiâ causarum ministrarum in animatarum, quæ patiendo profura operationibus, cæcæ, nempe de Vasis.

VASA

VASA
igni admoventur

igni non adpli- cantur	cont- nencia	Receptaculum, Vorlage	magnum. collo longo. medium.
		Collum vitreum, Ein gläsern Anstos. Concha, Glasschale.	
	transmittentia	Tritoriū, infundibulū, Trichter. Separatorium hypoclepticum, Schiedglas.	

ALUDEL VOX Arabica nonnēmini esse videtur. ألودل

Tsalufon tria vasa lacte seu mulcturā implens *Camela*. Item, quæ tribus uberibus arefcentibus ex tertiâ mulgetur: vel quæ ex tribus mulgetur, uno ubere sicco.

آلودل *Tsalufon*, triens. Sed meritò ambigitur, an vox Aludel illustrari sic queat. Magnam corruptionem vocis factam esse oportet, ait *Frischmuthius*, si ab alterutrâ voce Arabicâ *آلودل* Aludel derivari dicatur.

CAPUT XIX.

De scissurâ vitrorum.

Hac fit Ca-
pituli modis.

1.
2.
3.

It ea variis modis. 1. Filum sulphuratum simplex vel duplex circumvolvitur circa collum vitri, cum deflagravit, aqua frigida aspergitur, sic decidit acutum. 2. Felicius succedit operatio, si adamante aut smiride locus ante designetur. 3. Circuli ferrei varii ad manum sint, qui exactè ambient vitra decurtanda. Igni admota candescant, & vitro applicentur ignita. Tum aliquot guttæ frigidaæ aquæ aspergantur. Inde rimula apparebit. Hanc ferro candente sequere, donec circulum compleas.

Vasa in quibus medicamenta adservantur, telis emplasticis nonnunquam munienda.

CAPUT XX.

De sigillo vasorum hermetico.

Rx. Phia-

R Phialam materiâ circulandâ repletam, collum ejus *Modus sigillandi.* transmittite per fundum ollæ, foramine pertusæ, instar pollicis transversi, & ultrâ, circumjice carbones, intendite ignem, ut vitrum mollescat, & coalescat, vel forcipe comprimi queat. Vel phialæ colli orificium obtura turundulâ, aut pistillo ligneo, aut cerâ hispanicâ liquefactâ.

Vitra peregrè mittenda obturantur subere vel cerâ, & vesicâ bubulâ vel suillâ madefactâ, chartâ superimpositâ ope cannabini filii obligantur.

CAPUT XXI

de LUTIS agit, & GLUTINE.

Vltimum inter ministras inanimatas, quæ patiendâ ad operationes conferunt, causas, locû obtinent duo hæc.

LUTI magna habebatur olim ratio in arte statuariâ. *Luti antiquitas.*

χαλεπώτερον ἐστὶ τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ πηλὸς γένηται.
Plutarcho autore. Alludit plastes ad fictorum consuetudinem,

συμποσιακῶν probl. 3.
Sententia hæc est *Polyclei statuarii, libro 2.* qui superinducto ungue commissuras marmorum explorabant.

Difficilis est etiam luti chimici præparatio, & ad commissuras vasorum terreorum ac vitreorum accommodatio. *Luta chimica.*

Varia luta describit *Beguinus tyrocinio libro 1 cap. 6.* eaque satis probata pro fornacibus construendis, ex terrâ pingui, & pilis *Parandi modum.*

vaccinis, pro retortis loricandis, ex argillâ figulinâ, stercore equino, farinâ laterum, squamâ ferri, vitro pulverisato, vitris fractis consolidandis, ex calce vivâ & albumine ovi, super laciniam lineam extendendâ. Juncturæ alembici cum cucurbitâ accuratè occluduntur, ne vel minimum exspirare possit, paratis loris ex intestinis vel vesicis bubulis. Hæc aquâ emollita, applicata, & indurata, firmiter, instar glutinis, adhærent.

LUTUM aquaticum appellatur, quod in aquis & vaporibus durat. *Lutum aquaticum.*

Commissuras canalium cupreorum, per aquas transmissorum, cum doliis ligneis refrigeratoriis, quæ ad aquarum distillationes adhibentur, munire solent artifices affusâ pice.

R

GUER-

GUERNERI ROLFNCII,
CHIMIÆ IN ARTIS FOR-
MAM REDACTÆ,
LIBER III.

Τὰ περὶ χειρῶν ἔργα, opera seu effectus
operationum proponit.

SECTIO I.

ARTICULUS I.

CAPUT I.

*Eorum divisio generalis, ex sententiâ Liba-
vii, Sennerti, & Beguini.*

*Disisto
Libavii,*

Sennerti.

*L*ibavius syntagm. arcanor. cōim. opera chimica
distinguit in 1. magisteria, 2. extracta, 3. quintas es-
sentias & elixiria, deq; iisdē ordine, octo libris agit.

*Sennertus de consensu & dissensu cap. 19. eandem
adfert distinctionem. Magisteria appellari etiam*

*posse ait IMMUTATA vel PERFECTA: extracta verò SECRE-
TA vel SEPARATA. Tertiam verò classē vocat COMPOSITA.*

Fundamentum distinctionis præbet corporum, circa quæ
occupatur chimia, natura & proprietas. Homogenea corpora
exhibent magisteria: heterogenea, quæ non integra sed separata
expetuntur, præbent extracta. Composita in mistis habent locū.

Beguini.

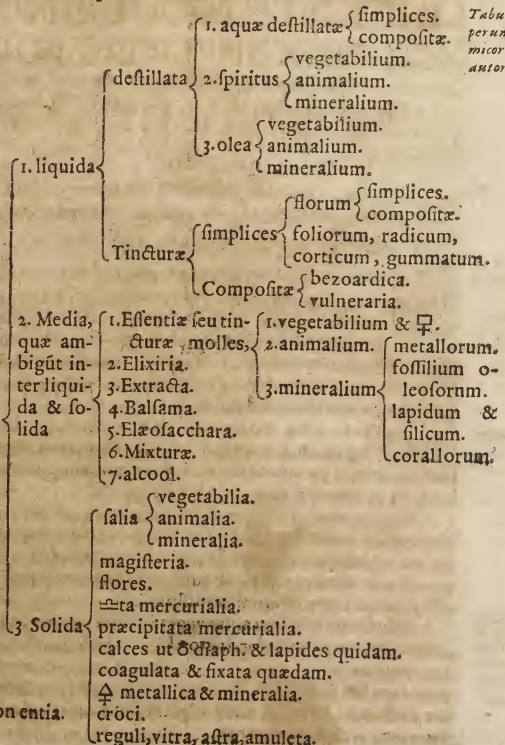
*Beguinus tyrocin. chim. lib. 2. in proœmio, effectus operatio-
num, sive, ut quibusdam appellantur, species chemicas compen-
diosius & clarius redigit ad tres classes: liquidas, molles, & du-
ras. Ad LIQUIDAS refert aquas destillatas, aquas fortes, spiri-
tus, olea, tincturas liquidas. Ad MOLLES refert balsama, extra-
cta, tincturas molles, & solidiores. Ad DURAS referuntur cal-
ces, croci, salia, flores, magisteria, tincturæ siccæ, quinta essentia.*

Diffi-

Difficilis est salebrosa Libaviana *Διγνώσις*. Beguinæ *Επίγνωσις*
 facilior, licet nec ipsa omnibus numeris absoluta.

Tabula operum chemicorum auctoris.

Effecta seu opera chimica sunt

Non entia.

CAPUT II.

DE EFFECTIS ET OPERIBUS CHIMICIS, in specie I. LIQUIDIS, ET I.

De primo genere Liquidorum, nempe DE DESTILLATIS

in genere,
& i. in specie

De aquis, pblegmatis, inutili sub & curio contento principio, quæ à chemicis adscribuntur.

*Destillata
liquida
primam
classem con-
stituant.*

Destillata primam classem effectuum chemicorum constituunt LIQUIDA, & quidem prima eorum species, nempe DESTILLATA. In horum præparatione excellere, est inter præstantes eminere, eam excolere, est summo homines cumulare beneficio, & summâ se ipsum beare voluptate. Videre hic licet artis cum naturâ ludentis, aut potius naturæ artificiosè ambulantis miracula.

Nomen.

DESTILLATA NOMINANTUR, quæcunque beneficio caloris, in vaporem, res virtute medicamentosâ præditas resolvunt, ut deinde guttarum, stillarumve in modum proveniant, & in vas recipiens derivent.

*Differ-
entia.*

DIFFERENTIÆ variæ licet videantur, ad tres classes tamen redigi possunt omnes: suntque aquæ, spiritus & olea. AQUÆ appellantur, quæ ad aquæ naturam propiùs accedunt, de essentiâ medicamenti aliquid continentes: verùm illud aqueâ humiditate dilutum ac mistum.

*Simplices
aqua an
habeant
vires mi-
storum?*

Simplices destillata aquæ vegetabilium, aurore Angelo Salâ aphor. chemicat. sect. 2. aphor. 11. non habent in se qualitatem prædominantem, virtutesque corporum, à quibus eliciuntur. Albæ enim cum sint & inspidæ, facile dispicitur, quod sale & sulphure sint destitutæ. Econtrâ vires vegetabilium adserit *Laurenbergius in notis t. 22. & questione 22.*

DISTIN-

CAP. III. AQUA DESTILL. SIMPLEX. ROSARUM PER ASCENSUM. 125

DISTINCTIONE videtur res expediri posse. Non habent omnes virtutes, sed aliquas solùm. Aquæ licet non participant de sale & oleoso sulphure, mercurialibus spirituosis tamen abundant partibus utilibus quibusdam, quæ se permiscunt phlegmati, inutili principio. Hæ virtutibus quibusdam imbuunt aquas destillatas. Puræ autem aquæ destillatæ, phlegmatâ simpliciter dictæ, omnis sunt virtutis expertes.

*Distin-
guitur.*

SPIRITUS nominantur liquores, qui spirituosus & essentiam medicamenti continentibus abundant partibus, aquæ humiditatis maximâ ex parte expertes.

*Spiritus
quoniam?*

OLEA appellantur, quæ pinguem oleosamque naturam habent, & quidem inflammabilem.

Olea.

Tria hæc nomina sæpe confunduntur. Non rarò, quod spirituosum est, nominatur aqua, quod aqua, spiritus. Olei appellatio etiam vagabunda est. AQUA CINAMOMI magis est spiritus, quàm aqua. SPIRITUS VINI, magis est oleum, quàm spiritus. AQUA FORTIS magis est spiritus. SPIRITUS TEREBINTHINÆ magis est oleum, quàm spiritus. Spiritus tam vegetabilium quàm mineralium, abundant phlegmate, & aquis permixti sunt spiritus.

*Promiscua,
& indiscre-
ta nomi-
num usur-
patio.*

Quæ frequentissimè destillantur ex herbis, rariùs ex radicibus, lignis, aut aromatibus, nonnunquam ex partibus animalium, semper per ascensum ferè, rarò per descensum.

*Ex Scavis
aqua de-
stillantur.*

CAPUT III.

AQUÆ DESTILLATÆ SIMPLICES.

I. ROSARUM PER ASCENSUM.

Rosar. rubr. fragrantiss. recent. q. v.

*Modus con-
cinnandi
aquam
rosarum*

Ex cucurbitâ vitreâ, in Balneo maris, per alembicum, juncturis benè clausis, destilletur aqua. Nobilior fit, si super recentes rosas reafundatur, idque tertiâ vice

repetatur.

Ut ODORATOR sit, supra alias fermentatas rosas destil-
latam

*odorise-
ram.*

latam aquam effunde, & iterum exstilla. Vel 2. granum ambreæ & moschi, in extremitate rostri alembici impone, in petiâ ligatum, vel 3. nodulum ex his cordialibus, destillatæ aquæ immitte, filo lineo alligatum.

Colorationem.

Ut COLORATIO ex alembico descendat, flores rosarum recentes alembici lateribus insperge, spirituque ☉ eosdem irriga. Rubescens descendit aqua, cum admiratione adstantium, artificii ignari qui sunt.

ALIA.

Alius modus.

R. Rosas recentes rubras, quibus anthera lutea sunt demta. Impletur illis cucurbita vitrea ad medietatem, illaque in MB ponitur, aquâ adhuc frigidâ. Imponitur huic alembicus novis floribus repletus, & appposito recipiente vase, juncturis lutatis, ignis accenditur. Sensim vapor ascendens in alembico condensatus, in recipiens per rostrum exstillat roseus.

RESIDUUM mortuum caput formetur in orbiculos, qui ad usum servantur.

AQUA ROSARUM PER DESCENSUM.

R. Rosas incarnatas recentes. q. v.

Modus destillandi aquam rosarum per descensum.

Reconde in vas terreum, ejusque collum oblongum inverte, ut deorsum vergat, & per laminam ferream transeat in furno affabre facto. Carbonibus incensis cinge basin vasis. Sic sensim aqua in vas suppositum stillabit.

Muliercularum compendium.

Muliercularum, compendium quærentes, ollam terream majusculam operiunt, & obducunt linteo. Huic insternunt rosas recentes, & desuper accommodant patellam ferream vel cupream, carbonibus tectam. Cum incallescunt rosæ, exsudent liquorem, collectus hic in ollâ, odoratâ fragrantia matrem refert.

Ufus aquæ rosarum.

USUS AQUÆ ROSARUM cephalicus & cordialis magni æstimatur, odore recreat, & languentes vires resuscitat. ORBICULI cucuphæ loco gestari possunt, supra locum concursus futuræ coronalis & sagittalis.

CAPUT IV.

Aqua cinamomi spirituosâ.

Cinamomi selecti ℥j.

R crassiusculè contusum excipiat

▽ rosacea, & vini odonati ā ℥iij.

Maceratione factâ in vase benè clauso, aliquot dierum
cùrriculo, destillatio instituitur in vesicâ cupreâ, per alembi-
cum. Albicantior prima aqua seorsim excipiat, quæ melior.
Altera mediocris: tertia vilior est.

*Prepara-
tio.*

VIREs. Recreat omnes animæ functiones.

DOSIS à ℥ß ad ℥j. & ultra extenditur.

UTENDI MODUS sumitur per se, vel cum aliis.

*Vires.
Dosis.
Utendi
modus.*

CAPUT V.

Aqua florum lil. convallium.

flor. lilior. convallium ℥j.

R Contundantur in mortario marmoreo, asperâ modi-
câ aquâ propriâ. Exprimatur succus. Hic phialâ vitreâ,
seu cucurbitâ vitreâ exceptus destilletur secundum le-
ges artis, in Balneo maris. Aqua excipiat receptaculo decen-
ter. Extractum residuum quod manet, adseruetur in vase vitreo
vel terreo: vel ad *eximeti* ℥j. adsumantur *sacchari canar.* ℥ij.
& F. Sirupus justæ consistentiæ.

*Prepara-
tio.*

VIREs cephalicæ, sunt admirandæ.

DOSIS ʒj. vel ij.

UTENDI MODUS per se, vel in julapiis.

*Vires.
Dosis.
Utendi
modus.*

CAPUT VI.

Aqua cerasorum nigrorum.

Cernsa nigra q. pl.

R Contusa cum nucleis in mortario, stent in digestionem,
asperâ modico vini. Destillatio instituat in MB. vel
si copia adsit, adauctâ vini quantitate, in vesicâ cupreâ.

*Prepara-
tio.*

VIREs.

Vires.

VIREs Antiepilepticæ celebrantur.

Dosis.

DOSIS ʒij. vel iij. vel quantum cochleari comprehendi potest.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS. Miscetur etiam julapiis & potionibus cephalicis.

CAPUT VII.

*Aqua vitalis cordialis microcosmica.**Aqua mu-
nalis.*

R Mumiam hominis sani, i. e. Δ humanum. Est autem illud, halitus hominis jejuni, manè ore bene aquâ mundato in phialam vitream fortiter, & diu inspirando immisus, & propter ἀντιπαθεισιν frigoris, in ∇ m solutus.

Vires.

Usus. Summum, si id fiat bonâ intentione, corde puro, precibusque devotis, habetur in morbis incurabilibus confortativum, ab illis, qui halituum censent magnam esse efficaciam.

Fundamenta allegant tam ex sacris, quam profanis. 1. Deus Adamo per halitum inspiravit animam. 2. Elisæus inflatione spiritûs puero restituit vitam, 2. Reg 4. 3. In osculis officiorum, tam sanctorum, quam profanorum, *basia* pudicorum affectuum, & *suavis* libidinum, sive uda sint, sive sicca, præcipuè si tarda sint, & collisus labris, editoque molliculo & fracto sono, divulsa, jaciuntur veriùs & impingantur, auferanturque, quam dentur, maxima vis. οἱ ἐρωῶντες Φιλήμασιν, eleganter *Aristenatus* lib. 2. epist. 19. Ὀπισυνάπτεσιν τὰς ψυχὰς. ψεύδουσιν αἱ ψυχὰι διὰ τῶν σωματίων πρὸς ἀλλήλας, καὶ πρὸ τὰ χεῖλη συναπτόσιν. καὶ ἡ μίξις αὐτῆ γλυκεία γίνεται τῶν ψυχῶν. *amantes per oscula jungunt animas. Festinant invicem anigna per ora, concurruntque circum labia, & mistio dulcis fit animarum.* Addere liceat joco-seria. Magna est potentia osculi pacis & matrimonii. Per halitûs inspirationem dissipati sunt bellici furores, qui duo potentissima regna Galliam atque Hispaniam turbârant: suffecti sedati amores, qui animos regum ipsos reconciliarunt, Vatiniano ante æstuantem odio.

Ἐπίκρισις.

Sed non videtur operæ precium, & laudes & fundamenta hæc ad commendationem hujus medicamenti magni æstimare.

CAPUT

CAPUT VIII.

*Aque analeptica, ex animalium
partibus destillata.*

R	<i>Pulm. vulp.</i>	<i>rad. caryophyllata</i>	<i>Preparatio caso.</i>
	<i>vitali a no. ij.</i>	<i>iridis flor.</i>	
	<i>carnium vitul.</i>	<i>diptami albi a ℥ij.</i>	
	<i>bovine junior. a lbij.</i>	<i>sem. feniculi</i>	
	<i>caponis dimidi lb̄¼.</i>	<i>anisi a ℥iiij.</i>	
	<i>perdicum pectus utrumque.</i>	<i>dactylor.</i>	
	<i>sang. porcini recentis lbj.</i>	<i>ficuum ping. āa. no. xij.</i>	
	<i>fol. pulmonar. salvia</i>	<i>passul. min. lbj. major. lb̄.</i>	
	<i>veronic.</i>	<i>cinamomi. caryophyll.</i>	
	<i>byssops</i>	<i>racis a ℥l.</i>	
<i>russilaga a Mij.</i>	<i>nuc. moscat. no. vij.</i>		

Contusa, concisa omnia secundum artem macerentur in aqua fontana, ad supereminentiam spithamæ, vini boni, pro arbitratu. Stent in digestionem vj. ℞. post destillentur.

VIREs sunt medicamentosa, destinata pectoris infirmis, Vires con-
tibus refocillandis, spiritibus recreandis, temperie nativæ fortantes.
partium conservanda.

Sunt, qui tales aquas, & quæ ex carne caponum seorsim ex- Alimen-
stillantur, alimentosa pinguefactivas censent, quæ deperditam tarta.
corporis substantiam reparandi vim habent. Patet, inquit Gaspar
Bravo resol. med. part. 3. disp. 4. de febre humoral. sect. 5. resol. 11. t. 3.
ex destillationum substantiâ, sapore, odore, subsequitisque uti-
litatibus, & ex remanentiâ rei destillatæ, quod non solum ex-
tracta fuit pars excrementitia, ac sudorifica substantia, sed pro-
pria centralis alimentitia, ac attemperans carnis ac herbarum.

Epiphanius Ferdinandus hist. med. 20. commendat aquam mi-
rabilem ad impinguandum. Eandem Jonstonus ideâ medic. pract.
cap. 3. art. 5. commendat in hecticâ febre.

Sed sincerum est iudicium Sennerti insit. med. lib. 5. parte 3. & in exc.
sect. 3. cap. 5 nutriendi vires in glutinosâ viscosâ, stabili, & fixâ, non
in volatili substantiâ residere. A stipulatur Helmontius tract. de febr.

cap. 12.

S

CAPUT

CAPUT IX.

*Serum lactis destillatum alterans.**Destillandi modus.*

Seri lactis caprini ℥vj.
 In phialâ vitreâ vel terreâ, admoto alêmbico, justis ignis gradibus, instituat^r destillatio. Collectus liquor fervetur.

Vires.

VIREs. Ut serum lactis per se vim obtinet LAXANDI, non ratione butyroſæ partis conjunctæ, sed salinæ, ita destillatum alterandi & refrigerandi, relicta salſuginè. Salſuginosum quid in eo agnoſcit: *Galenus*: nitrosum *Mefue*: nitri quippiam, vel aphronitri *Avicenna*. Salis in sero præſentiâ arguit ſapor extracti ex venâ sanguinis.

*Serum per se purgat.**Destillatum refrigerat.*

REFRIGERANDI & alterandi vim in destillato defendit *Hippolytus*. *Obicius* libello de multiplici in medicinâ abusu, cap. 9. In sero purgantem vim agnoſcit, in destillato nullam, sed alterantem solùm, reprehendens Medicos Venetos, qui contra rationem pro alterante in febribus exhibebant non destillatum.

*Dubium.**Rz.*

Dubiam thesin reddere videtur experimentum: *Seri* destillati heminæ quinque aut plures bibitæ alvum solvunt. *Rz.* faciunt illud copiâ, non naturali laxandi *ôgumñ*. Sic acidulæ quædam diureticiæ, innatâ quæ ad urinæ feruntur vias propensione, affatim epotæ, movent alvum. Quædam etiam, quæ adstringere debebant, minerarum vi, laxant alvum. Tales sunt ACIDULÆ ROMANÆ extra portam Flaminiam, vulgò del populo dictam, ad pontem Melvium nascentes. Talis est Nucerrina, quæ terrâ lemniâ, aut armenio bolo prægnans, alvum coarctare potiùs debebat, & tamen si copioſè bibatur, laxat.

*Dosis.**Utendi modus.*

DOSIS in arbitrio est medici.

UTENDI MODUS. Uſurpatur per se, vel cum aliis.

Rz. *Seri lactis destill.* ℥ij. *succi citri* ℥ij. iij. iiij.

Misceantur diligenter, ex uno vase in aliud fundendo, & reſfundendo. Exhibeantur.

CAPUT X.

Aqua destillata purgantes.

Magni æstimantur ex *foliis sene, rad. rhabarbari, cortice radicis esule, fibris bellebori nigri, bryonia, colocynthide* destillatæ aquæ purgatrices.

Martinus Rulandus progymnasim. alchimie quest. 26. de destillat. adserit Rulandus.

stillatione vim purgatricem non perire adferit. Temperie purgantis recedente, & corpore ejus corrupto & peremto, *inquit*, emanare qualitatem purgantem nihilominus in aliud corpus, illamque perdurare, & se latissimè extendere, exemplo LACTIS CAPRÆ, & ALIORUM VEGETANTIUM, purgantem vim habentium demonstrari potest. Ut vulgaris coctio & ebullitio decoctorum, siruporum, non dissipat vim purgandi, ita nec destillatio.

RATIO etiam suadere videtur, in destillatis purgantium aquis aliquam alvum irritandi vim latere. Extractum ex esulæ lactescentis radicibus, foliisque paratum diutinâ coctione, & digestionem vim purgandi amittit. Exhalant nimirum partes subtiliores irritandi vi præditæ. Si illæ excipiantur alembico, & in aquam condensentur, verisimile est purgatricis facultatis fore participes.

Johannes Langius lib. 1. epistol. medicin. 53. Aquam rosarum destillatam, licet roborandi vim habeat, à Mesue de simplicibus cap. 12. deprædicatam, addit tamen eam non purgare, ut succum, vel per infusionem recentium paratum dilutum. 1. quia subtilis earum caliditas est igne dissoluta. 2. recondita formæ specificæ virtus, ut in magnete, colocynthide, scammonio, & aliis, per totam diffusa, disperditis aliarum subjecti partium viribus, suum robur retinere non potest, quin illius actio quoque dispareat. Unde aqua per alembicum de colocynthide, aut rhabarbaro extracta, alvum subducere nequit.

Veritas suadere videtur, aquas tales segnes esse & pigras, nullius efficaciam, *eis δὲ δεχθῆναι in pristinum statum non redeunt.* Periculum fiat. *R. fol. sene lb. pomorum colocynthidos no. v.*

vitri & ℥j. aq. fontan. q. s. Aqua inde destillata nullius ad alvum sollicitandum est efficaciz, magna licet fumatur dosis. Si heroes hi vacillant, quid sperandum de pygmæis?

SECTIONIS I. ARTICULUS II.

De alterâ destillatorum, sub utili Mercuriali, secundum Paracelsicos, principio, contentorum, specie, spiritibus.

CAPUT I.

De vegetabilium spiritibus.

1. absinthii.

Vox spiritus
nisi non
equivoc.

1.
2.

Spiritus
triplices.

1. Vegeta-
bilium.

Parandi
modus

Vires.

Spiritus, vox est ambigua. Notat 1. aëreum halitum in-
conspicabilem, & contradistinguitur corpori, quod
ἀπύκτων retinens, crassum & tangibile est. 2. notat ha-
lituosum quendam spiritum, vi ignis ex misto eleva-
tum, qui licet astantis aëris frigore, atomis collectis, in liquo-
rem condensetur, nomen non mutat. Mercuriali à chemicis ad-
scribitur principio, & prolicitur ex vegetabilibus, animalibus
ac mineralibus.

VEGETABILUM spiritus sunt varii, sæpe aquarum no-
mine insigniti.

℞. absinthii, card. benedicti, scordii, majorana &c. à caulibus cras-
sioribus separare cum flore siccatorum, cuj. libet seorsim, q. v.

Confundantur, & cum modico fermenti & vini vel cerevisiæ
fecum, aquâ prius bonè irrorata, condantur in dolio querno, vel
vase terreo vitreato, donec ℞ spacio fermentatio perfecta aci-
do odore percipiatur. Indantur vesicæ, & vini aliquot can-
thari addantur, ut commodè & sine exustione destillari queant
spiritus. Oleum per filtrum, aut clepsydrum vitrum separetur,
seorsimque servetur.

VIRES hi spiritus herbarum retinent.

Dosis

DOSIS cochlearis quantitas.

Dosis.

MODUS UTENDI per se, horâ matutinâ nonâ, vel pomeridianâ quartâ.

*Utendi
modus.*

CAPUT II.

De spiritu florum rosarum.

Rosas rubras hortenses, vel sylvestres salis communis q. v. *Parandâ*
Misce mensâ instratas cum sale. Pistillo post contusas *modus.*
in dolio querno, vel terreo vase, ad vasis tolerantiam,
loca in digestionem octidianâ, benè clauso vase, donec
acidum spirent odorem. Post affuso vino destillatio instituitur
per vesicam, & alembicum. Servetur spiritus.

VIRES. Cordiale & cephalicum est medimentum.

Vires.

DOSIS. Sine additamento, quantum cochleari dimidiò
capi potest, adsumitur.

Dosis.

MODUS tamen hic utendi non est perpetuus, sed ut plu- *Modus*
rimùm aliis admiscetur, decoctis, aquis, julapiis, rotulis, *utendi.*

CAPUT III.

Spiritus cochlearia.

fol. cochlearia recensia q. v.

*Parandâ
modus.*

RContusa leniter & concisa grosso modo, destillentur ad-
jecto vino bono odorato, non præviâ putrefactione, in
quâ multi volatiles spiritus evanescere possent. Condensati
vapores, striis concentrati in alembico, excipiuntur vase vitreo
oris angusti, & ad usum servantur. Oleum si supernatet, idem
etiam colligatur.

VIRES. Calefacit spiritus hic, siccatur, aperit, antiscorbuti- *Vires.*
cas obtinet *diversis.* OLEO virtutes hæc insunt eminenter.

DATUR spiritus ad ℥. oleum ad gut. j. ij.

Dosis.

UTENDI MODUS. cum aliis spiritus penetrantissimus *Utendi*
exhibetur. ☉ cum saccharo mistum constituit elæosaccha- *modus.*
rum cochlearia.

CAPUT IV.

Spiritus veronica.

Processus.

R fol. veronic. mundat. & concis. sicca q. v.
vini boni odorati Mens. q. f.

Stent benè clauso vase, in digestionem per octiduum. Destillentur per vesicam: Quod primò prodit, servetur seorsim: secundarius qui sequitur spiritus mitior, etiam adservetur.

Vires.

VIREs PRIMARIÆ sunt: calefacere, exsiccare, aperire, mundare. Impuris humoribus, tenacibus & lentis, inque pulmonibus collectis abstergendis, sanguinique in vasis mundando operam locat proficuum.

Dosis.

DOSIS cochlear. j.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS: Per se & in aliis vehiculis.

CAPUT V.

Spiritus radice angelica.

Præparatio.

R radice angelica Brüsgojensis lb j.

Maceretur in vino malvatico per octiduum, vase benè clauso. Post affuso vino generoso Rhenano aut Hispanico destillatio instituat in Balneo vel arenâ, juncturis benè clausis, lentò igne, donec stricæ non amplius apparent, in alembico.

Vires.

VIREs. Antipestilentialis est, sanguinem mundat, flatum discutit, stomachum & colon infestantes.

CAPUT VI.

Spiritus radicum zedoariae.

Præparatio.

R radices has in frusta majuscula concisas lb.

si sambuci sic. sine pedunculis Mitij.

vini optimi ad eminentiam spiritus j.

Stent in digestionem lenis caloris per triduum, cucurbitâ, vesicâ bubulæ ope benè munitâ. Destillatio instituat per alembicum. Super residuum de novo vinum infundatur, & exstilletur.

VIREs.

VIREs. Stomachicus hic est spiritus, inflationes ventriculi dissipat, colico dolori, & hypochondriorum murmurationibus auxilio est. *Vires.*

DOSIS. æquat capacitatem cochlearis.

Cum aliis etiam usurpatur in julapiis præcipuè.

Dosis.

Utendi

modus.

CAPUT VII.

Spiritus radicum satyrii aphrodisiacus.

Rad. satyrii succulentarum, abjectis flaccidis lbj.
mice panis similag. Mij.

Parandi
modus.

Spiritus vini, ad eminentiam spiritus hanc.

Contundantur radices ligneo pistillo, cum micâ, adfusa spiritus vini parte. Subacta mixtura locetur in cucurbitâ terreâ vel vitreâ. Post affunde $\mathcal{V}$. Clauso vase digestio instituat in lento calore, spacio $\mathcal{L}$ x. Exime deinde ex vitro, & benè exprime omnem succum per linteum.

R. hunc succum

nasturt. a ℥ij.

macis

nuc. mosc.

cardam.

caryophyl.

sem. cruce

cubebar. aa ℥ij.

In cucurbitâ cum alembico cæco, stent benè contusa, superfuso vino generoso, ad *cantb.* vj. Digere per aliquot dies. Hinc mutato alembico, rostratum substitue. Fiat destillatio in cineribus. In liquore prolato suspendantur nodulo inclusa

moschi ℥j.

ambre ℥B.

VIREs. Purificato corpore & rursus benè nutrito cibis boni succi, & facilis concoctionis, caponibus, perdicibus, ovibus tremulis, vino dulci Hispanico, aliquoties de die, etiam circa tempus concubiti, sumtus spiritus hic facit officium. *Vires.*

DOSIS. *cochl.* j. ij.

Dosis.

UTENDI MODUS. Per se sumi potest, aut cum vino aliquo generoso. *Utendi*

modus.

CAPUT VIII.

Spiritus ex seminibus calidioribus.

R. *sem.*

*Spiritus
de
panem.*

R *sem. anisi, foeniculi, carvi, cumini
salis culinarii fecum ecrevis. vel vini
aq. fontan. q. l. ad eminentiam digitorum duorum.*

Stent in digestionem per octiduum. Post adufo vino optimo, per vesicam & alembicum rostratum, fiat destillatio in vas recipiens. Oleum supernatans separetur, & seorsim seruetur.

*Carminati-
uus est.*

VIREs. Calefacit spiritus hic, flatu discutit, ventriculorum, pulmones confortat.

Dosis.

DOSIS cochl. j.

CAPUT IX.

Spiritus panis similaginei analepticus.

*Spiritus
de
panem.*

R *panem recentem è furno exmellum lb iij. v.
nuc. moscat. n. x. macis ʒ iij.
caryophyll. ʒj. zingiberis, galang. aa ʒ iij.
vini boni, spirit. frumenti aa q. l.
ad eminentiam sex digitorum.*

Concisa, contusa, stent in digestionem. Post destillatio ex arena instituitur. Destillatum bis vel ter cohobari potest, super panem novum, vel primum seruari.

Vires.

VIREs. Resicit spiritus deperditos.

Dosis.

DOSIS ʒj. ij. iij. per se vel cum alio liquore.

CAPUT X.

Spiritus ardens ex floribus eliciendus,

*Spiritus
de
ardens.*

*flor. rosar. violar. nymph. borrag. buglosse, roris
marini, cuiuslibet seorsim lb v.*

sacchari fini lbj. ♀ ad albed. calc. ʒl

F. Stratum super stratum. Impleatur vas commodum, vitreum vel terreum. Ad ☉ vel in loco tepido fermentatur, per aliquot septimanas, post destillatur in MB. per se, vel adjecto modico vini, aut eiusdem spiritu. Confortat cor spiritus rosarum, borraginis: pulmones violarum: lienem buglosse: di' & v' Jovis seu florum roris marini, cerebrum.

CAPUT

CAPUT XI.

Spiritus roris majalis, tritico & frumento insidentis.

Roris hujus majo mense, cum lineo collecti. q. v. *Spiritus
de roribus.*
Adservetur in dolio querno. Stent in putrefactione, per octiduum. Post destilletur per vesicam, & rostratum alembicum.

VIREs confortat spiritus hic, seminali parentis suæ terræ *Vires.*
potestate imprægnatus, actiones singulas microcosmi exaltat, nectareoque suo balsamo nobiliora viscera reficit. Ad maris litus collecto rore, ob salis marini roridi additamentum, acidulus fit, & perlas solvit.

CAPUT XII.

Spiritus roris majalis compositus.

R silicum surviatilium, vel quod melius, montanorum majorum. Idem compositus in centro crystallis exilibus qui micant, in Voigelandiâ, qui positus. *Idem compositus.*
bus ad viam conficienda, loco arena utuntur, calcinatorum.
roris majalis q. v.

Destillatio fiat ex validâ cucurbitâ, observatis ignis gradibus. Adservetur spiritus in vitro. Cum steterit aliquandiu, in superficie colorabitur instar iridis.

VIREs adscribuntur ipsi confortantes nobilissimæ.

Vires.

DOSIS ℞. in vino.

Dosis.

CAPUT XIII.

Spiritus è fructibus & baccis succulentis, ut pomis, pyris, mespilis.

fructuum horum q. v.

R Expressatur succus, qui clauso vase, debito modo defer- *Spiritus
fructuum
succulentorum.*
veat. Adservari potest seorsim, à fecibus separatus: vel per vesicam & alembicum destillari.

T

VIREs.

Vires:

VIREs GENERALES sunt: calefacere. POMORUM humectat & pyrorum: MESPILORUM leniter astringit, languentique à fibrarum laxitate ventriculo auxiliatur.

Dosis:

DATUR cochlearis quantitate.

CAPUT XIV.

*Spiritus fructuum, & baccarum
minus succulentarum.*

*Spiritus
juniper-
rnis.*

baccar. juniperi siccarum.

Contundantur, & aquâ tepidâ affusâ macerentur. Adjungantur feces cerevisiæ. Iterum stent in digestionem per quatuor dies. Destillentur. Vel: Vinum adfundatur loco aquæ, aut spiritûs vini.

Vires:

VIREs. Calefacit ventriculum, calculum minuit, antipeffilientialem vim obtinet.

Dosis:

DOSIS cochl. j.

*Utendi
modus.*

MODUS UTENDI, temporis ratione, matutinis horis, & circa noctem.

CAPUT XV.

Spiritus fructuum carnosorum, qui pulpam exprimendo præbent, cerasorum vel baccarum sambuci.

*Spiritus
cerasorum.*

carnosâ pulpa cerasorum nigrorum, exemptis nucleis, vel cum nucleis contusorum.

Item baccas sambuci cum nucleis conquassatas. fsecum vini vel cerevisiæ ad libitum, imò etiam fermenti. q. s.

Fermentatio instituat, & destillatio per vesicam, postquam acescere, & vinum redolere inceperint, affusâ aquâ tepidâ. Rectificatio sequitur. OLEUM supernatans seorsim colligendum. SPIRITUS matris indolem sequuntur.

Vires:

CAPUT

CAPUT XVI.

*Spiritus aromatam: cinamomi,
caryophyllorum.*

*cinamomi grosso modo confracti, vel caryoph. ℥ij.
vini generosi q. s.*

R Destillentur ex vesicâ per alembicum, post debitam macerationem, eo modo, quo olea eorundem destillantur.

VIREs sunt notæ.

Vires.

CAPUT XVII.

*Spiritus lignorum: guajaci, querni,
corylini, acidulus.*

lignorum horum seorsim q. v.

R Raspentur, vel grosso modo conscindantur. Retortæ indita, & recipiente vase applicato, iusto ignis regimini subijciantur. Exstillat primò phlegma, mox spiritus, post oleum. Separandus spiritus ab oleo, per infundibulum clepsydrium, vel per chartam emporeticam, antea aquâ simplici madefactam, & rectificandus ex cucurbitâ per alembicum vitreum.

VIREs *Ma. Coen. linc.*, per habitum corporis massam sanguinis purgant. GUAJACINUS lûi ♀: QUERNUS & CORYLINUS epilepsîæ medentur. Menstruum præbent commodum ad extrahendam tincturam corallorum.

Vires.

CAPUT XVIII.

Spiritus aceti vini.

aceti vini acerrimi canth. iij.

R Indantur cucurbitâ terreæ vel vitreâ humiliori, & imposito alembico vitreo destillentur ex cineribus, primùm lento igne, & exhibit phlegma inspidum. Hoc, cum acidâ guttâ observantur, remove, & in aliud vitrum effunde. Apposito iterum vase recipiente, ignis gradibus auctis, exstillabit acidulus

Modus.

spiri-

SPIRITUS. In fundo remanebit crassus niger liquor, salinus, qui, seorsim excipiendus, appellatur **ACETUM RADICATUM**, corrosivis salibus in spiritibus resolutis imprægnatum. Hoc ad metallorum, illud ad vulgarium medicamentorum solutiones adhiberi potest.

Aceti generatio ex vino densis immersa tenebris. Spiritus vini & aqua diverso se habent modo.

Acetum est vini partus. Generationis ejusdem ex vino modus obscurus, à *Sennerto in paralipomenis* clariùs est enodatus.

Destillatio vini & aceti non uno habet modo: Ex vino primùm prodit spiritus seu oleum: ex aceto primùm phlegma, post spiritus. Vinum phlegma suum post se relinquit: acetum præmittit.

Spiritus seu oleum vini inflammabilitate se commendat: aceti spiritus ἀφλογιστός. An εἰς τὸ δρχαῖον redire queat, & inflammabilis rursus fieri, sive solus, sive corallii permixtus, dubitatur.

Vires à temperamento, quod ut in aqua, ita & ejus spiritus calidum.

VIREs. Spiritus aquæ obtinet aceti, matris suæ, indolent. **TEMPERES** utriusque calida. Frigidum esse acetum, testatur *Galenus 3. de vict. rat. in acutis l. 38.* Non evincunt **FRIGIDITATEM** aceti, quæ adfert *Galenus 1. de simpl. medic. facultatibus cap. 17. 18. 19. 20. 21.* Nec illi satisfaciunt, quorum mentionem fecit *idem, lococitato cap. 19.* οἱ μὲν τὸ ὄξος λέγασιν, οἷον πενησῶτα καὶ νεκρὸν εἶναι τὸν οἶνον, qui acetum quasi mortuum vinum vocant. Nec est simul **CALIDUM** & **FRIGIDUM** secundum diversas partes. In se calidum est, adjunctum phlegma seu aqua frigida. Hoc ab atomis illius calidis ad intimos deducitur poros. **DIVERSUS** tamen in vino & aceto **CALEFACIENDI MODUS.** In vino *Galenici* calefaciendi vires adscribunt igneis, *Chimici* in vino sulphureis, in aceto salinis partibus.

Acrimonia, ut in aqua, ita & ejus spiritus dominatur spiritui. Non adferri potest figuris.

ἢ ὄξους, **ACRIMONIA** utriusque est manifesta, ut & **MORDICATIO.** Acre est acetum, acris est spiritus. *Epicuræorum ex mente*, sapor hic sequitur τὴν ἀσπίδα τῶν ἀτόμων, figuris corporum minutissimorum aceti, eo modo se habentium, ut in poros linguæ subeuntes, haud debitam cum ipsis habeant commensurationem, sed dum triangula sunt, vel quadrangula, incurvæ, crurumque inæqualium, apicibus suis linguam feriant.

Aristoteles verò, libro de sensu & sensibili cap. 4. reprehendit in

Democrito, quod saporis retulerit ad figuras. 1. figurae sunt ob-
jectum visus. 2. *ἄξιμα τῶν χημικῶν ἔδοξε εἶναι ἐνδύλιον*, figura fi-
gura non putatur esse contraria. 3. *ἔτι ἀπείρων ὄντων τῶν χημικῶν
ἀναγκαῖον καὶ τὰς χημικὰς εἶναι*, figuris existentibus infinitis, necesse
esset etiam saporis esse infinitos.

Alii mordicandi, & pungendi vim attribuunt VERMICULI non Ser-
LIS quibusdam, qui in aceto nasci, & microscopio adhibito, miculi.
natari videntur. *Johannes Nardius Florentinus, nocte geniali prima,
com. in librum Hippocratis, de usu liquidorum, eosdem observavit in
aliquibus acetis vermiculos, in aliquibus non. Rimatus natalia,
tandem assequitur, vermiculis scateri ea acetis genera, quae ex
vappâ, aut debilibus ex vinis confecta fuere, reliqua vermibus
penitus carere. Dominicus Panarolus pempt. 4. observ. 36. in omni
ἄξι, imprimis rosaceo, & quo acrius, eo copiosiores observavit,
figurae tenues, parvo capite prominentes.*

Verum aliter se res habet. Non sunt vermes, sed exilia ar- *Επιχειρησις*
gentea filamenta, etiam sine microscopio in debilibus non so-
lum, verum etiam generosis, imò etiam spiritu nonnunquam
apparentia, solè sereno præcipuè, tam in stanneis, quam vitreis
vasis, circa circumferentiam tamen magis, quam centrum. Ap-
parent etiam, aquâ simplici aceto infusa. Videatur *Bartholinus
centur. 4. hist. 13.*

IN REMEDIA transit vitium vini, ita acetum appellat *Medica-*
Plinius nat. hist. lib. 23. cap. 1. Nobilis spiritus ἄξι etiam est præsi- menti & n-
dii materia. Alexipharmacam vim obtinent mater & filius. *fungitur*
Utrumque ἀνθελμινικόν est, & vermes necat. *Utrumque*

Utrumque ἀνθελμινικόν est, & vermes necat. *Utrumque*
APERIENDI vis utrique est communis, incidunt gene- *Genius re-*
rosâ operâ, attenuant, obstructions impediunt. Non est veri- *ssit.*
similis opinio illorum, qui astrictione fibrarum ventriculi, in- *Aperiendi*
testinorum, vasorum lacteorum, viscerumque meatus coarcta- *sis in utro-*
re, & filamentorum argenteorum infarctu, obstruere statuunt. *que ems-*
net.

αὶ δὲ τὸ ὄξύων ὄξύπτερος, πικροχόλοισι μάλλον καὶ με- Noxa.
λαγχολικοῖς συμφέροντι, inquit Hippocrates 3. de nat. vit. acut. 1. 38.
Prima thesæos rationem addit, quod amara aceti usu in phle-
gimâ vertantur, *μετέχειζόμενα ἐπὶ αὐτοῦ, in sublime ab eodem elu-*
ta. Aliam hanc Galenus in com. subjungit, quod acetum sit frigi-
dum.

dum. Alterius ratio Hippocratica est: τὰ ἤ μέλαινα ζυμῶνται, καὶ μετὰ εὐξέεται, καὶ πολλαπλασιῶνται. ἀναγωγὸν γὰρ μελάνων ὄξϞ. Nigra fermentantur, attolluntur, & multiplicantur: nempe nigra educit acetum. Addit Galenus in comm. quia melancholia p. n. habens acida est. Textu seq. 3. subjungit Hippocrates: γυναιξὶ ἢ τὸ σπῆναι πολεμιώτερον, ἢ ἀνδροσῆν ὄξϞ. ὑπερλογὸς γὰρ ἐστίν. Faminis magis quam viris adversatur acetum, nam uterum dolore afficit. Ratio Galenica est, quod uterus sit nervosus. Nervis autem acetum inimicum.

Ἐπιθεσις.

Sed moderatus usus aceti ut nulli nocuit, ita etiam medicamenta aceti spiritu parata nulli suspecta esse debent: neque sequioris, neque melioris sexûs.

Corrosiva utriusque sexûs.

CORRODIT metalla, ut acetum, ita & spiritus, presentiori tamen operâ spiritus, sale fixo, circa ultimum distillationis actum imprægnatus. De RADICATO aceto verum est iudicium eorum, οἰ μὲν, tempore Galeni i. de simplicia. medicament. facultatibus cap. 20. εἰς τὸ σῆτον ὀποφίνων, πικρὸν εἶναι τὸ ὄξϞ ὡς καυτῆρ, περσοικέναι, qui adeo calidum, acetum esse prædicabant, ut cauterio etiam simile sit. Cleopatraz uniones absorbit acetum, auctore Plinio natur. histor. lib. 9. cap. 35. Spiritus etiam solvit perlas, corallia, margaritas, similiter corrodendo.

CAPUT XIX.

Spiritus, seu ∇ composita destillata, ex vegetabilibus, 1. cephalicæ, apoplectica, epileptica, contra stuporem & iram.

Spiritus Vegetabilium compositi.

Describuntur aquæ & spiritus tales compositi à Scribbero pharmacep. medicâ chemicâ cap. 38. decente egregio ordine, & numero. Celebris est aqua EPILEPTICA LANGII in officinis pharmaceuticis nota. Ejus notæ aliæ concinnari possunt.

Destillantur vulgariter flores liliorum convallium. In hoc destillato macerantur reliqua ingredientia & aromata, & post destillantur.

Men-

Menstruus liquor est, vel vinum generosum Rhenanum, Francicum, Malvaticum, vel spiritus vini ex fecibus destillatus. Miscetur nonnunquam vinum, & spiritus vini.

BINÆ DESTILLATIONIS EXEMPLVM.

*Epilepticus
binæ destil-
lationis.*

℞. flor. lilior. convallium siccorum ℥℞.
vini Rhenani vel Francici q. s.

Digestione ℞ viij. peractâ destillentur per alembicum. Post

℞. cinamomi	macis
cardamomi	nuc. moscat. a ʒj.
cubebæ.	croci ʒj.
caryophyll.	rad. tormentil.
diptami albi	pæonie
ireos florent.	zedoarie
spiritus vini lil. conv. q. s.	angelicæ. a ʒij.

Destillentur, contus. concis. prægressâ digestionem & macerationem. Exstillatus spiritus servetur ad usum.

℞. Spiritus epilepticus.

UNIUS DESTILLATIONIS OPUS.

*unius de-
stillationis.*

℞. flor. lilior. convall. à cauliculis liberatorum
in umbrâ siccorum canth. iiij.

lavendule canth. j.
primula veris canth. i℞.

zilia, pæon. a MB.

summit. rorismarini Mj.

salv. thymi a MB.

rad. tormentill. zedoarie a ʒij.

cinamomi caryophyll.

macis cardamomi

cubebæ nuc. mosc. a ʒj.

spiritus vini ex fecibus canth. iiij.

vini Malvatici canth. ij.

Francici odor. opt. q. s.

Stent in digestionem ℞ x. Post per vesicam destillentur. Quod primò exit, seorsim excipiat, & in vitro servetur, inque ejus dimidiâ parte suspendatur nodulus refertus

ambra & moschi a ʒ℞.

In al.

In alterâ parte suspendatur *castorii* ʒij. pro fœminis. Quod sequitur, etiam adseruetur seorsim.

Vires.

VIREs. Medetur epilepsiæ, apoplexiæ, vertigini, & aliis capitis affectibus. Cordi etiam auxiliatur, noxas ab irâ concitatas avertit.

Dosis.

DOSIS amplior secundæ defillationis ad quantitatem cochlearis unius: primæ ad dimidii.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS per se interiùs; Exteriùs inservit illitioni temporum, & odoroamento efficaci.

CAPUT XX.

*Spiritus seu aqua hepatica, splenetica,
hypochondriaca, scorbutica.*

*Spiritus
polychrestus.*

Agni nominis est AQUA SCORBUTICA *Quercetani*, in *pharmacopœia* restituta delineata. *Minsichtus armatus*, *chim*. multas habet aquas compositas, cephalicas, epilepticas, apoplecticas, &c.

SPIRITUS seu ▽ POLYCHRESTA SCORBUTICA, CACHECTICA.

℞. cort. md. capp.

tamarisci

fraxini

md. cicborii, bryonia

polypod. vincetox.

asparagi, petrosel.

scorzonera a ʒiij.

china

sarsaparil.

eryngii a ʒiij.

fol. agrimon.

absinth. pont.

centaur. min.

chamadr.

cochlear.

cuscus.

fol. eupator. mesue

fumaria

hyssopi

meliss.

nasturt. ag.

salvia a Mij.

ligni guajaci raspat. ʒl.

scobis ligni sassifr.

santal. rub. a ʒiij.

sem. apii, petrosel.

anisi, citri

nasturtii a ʒij.

fl. sambuc.

genista

nymphæ

lupuli a Mij.

CAP. XXI. SP. CARM. CAP. XXII. SP. THERIACALIS. 145
 Exsiccata omnia, concis. contusa macerentur per ℞ iij. in vino
 bono odorifero q. s.

Destillantur per vesicam & alembicum cum refrigerato-
 rio. Spiritus primæ & secundæ destillationis seorsim ferventur.
 Vel ex omnibus benè digestis per ℞ vj. & per linteum cum for-
 ti expressione colatis, ex cucurbitâ terreâ destillatur spiritus se-
 orsim servandus, post aqua, ad mellaginem usque.

Signetur Spiritus primæ, & secundæ destillationis. Ex-
 tractum ulterius evaporandum seorsim fervetur.

CAPUT XXI.

Spiritus ἀνθρακός, vulgò carminativus.

<i>rad zedoar.</i>	<i>angelic.</i>
<i>galange</i>	<i>ireos fl. a ʒij.</i>
<i>acor. veri</i>	<i>belenii a ʒij.</i>
<i>cort. aurant.</i>	<i>citri a ʒj.</i>
<i>sem. anisi, fœnic. curmin.</i>	<i>a ʒij</i>
<i>fl. sambuci.</i>	<i>chamameli</i>
<i>centaur. min.</i>	<i>a M f.</i>
<i>fol. calamentibi montani,</i>	<i>mentha crisp.</i>
<i>salvia, byssopi</i>	
<i>cinamomi, caryoph. macis a.</i>	<i>ʒl.</i>
<i>℥ è fecibus canth. j.</i>	
<i>vini generosi q. s.</i>	

Postquam concisa, contusa steterint in digestionem, destillantur
 ex vesicâ cupreâ per alembicum.

VIREs. Spiritus hic calefacit ventriculum, & ut peccen *Vires.*
 lanam carminat, i.e. quicquid in eâ alienum, purgat, ita & cru-
 ditates è ventriculo & intestinis removet, flatus discutit, dolo-
 res inde exortos in actu curationis & præservationis sanat.

DOSIS cochl: j.

UTENDI MODUS. Adsumitur per se, vel cum aliis.

*Dosis,
 Utendi
 modus.*

CAPUT XXII.

Spiritus theriacalis camphoratus.

℥

℞. tbe.

Riberiaca Andromachi veteris ꝑv. croci orient. ꝑB.
 myrrha rubr orient. ꝑiijꝑ spiritus vini ꝑxx.
 Destillatio fit igne ☉, alembico impositis
 camphore trite ꝑij.

Aliis placet destillatio ex retortâ, adjectâ camphorâ.

Vires.

VIREs habet incidendi, attenuandi, tenuitateque substantiæ universum corpus sine molestiâ penetrat: *Neopoesindis* est, malignitati que resistit, eandem per sudorem dispellens. Cordialiam in numero locum habet, dominante pestilente contagio prodest in actu curationis ad ꝑij. in actu præservationis ad ꝑiij. sumtus, cum vino generoso.

CAPUT XXIII.

*Spiritus vegetabiles balsamici, seu
 balsama destillata dicti.*

Usitatiores
 balsami
 spiritus.

Nihil sunt aliud, quàm destillati spiritus, cum portione olei ex resinis, gummatibus, aromatibus, & similibus, spiritu vini mediante, prolecti. USITATIORES alias proponit *Schröderus pharmac. med. chim. lib. 2. cap. 41. num 4.* PRIMUM est BALSAMUM VITÆ maximæ efficaciz: *Balsamum vitæ Anbaltinum* communiter dictum. Paratur nonnunquam per se: nonnunquam adduntur olea destillata. CORDIALE est insigne, cerebrum humidum & frigidum confortat, spiritus vitales & animales recreat, imò quasi PANACEA deprædicatur. DOSIS ꝑ.iiij. vel plures. SINE OLEIS quod paratur, ad ꝑ. exhiberi potest. ALTERUM est BALSAMUM NERVINUM. TERTIUM est ARTHRITICUM. QUARTUM est liquor seu BALSAMUM saponis.

COMPENDIOSA est ▽ MIRABILIS EFFICACIÆ, quæ MATER BALSAMI appellatur, à *Joh. Rhenano* © è puteo emergente in scripto libro.

VIRTUTES pluribus ab eodem recensentur.

CAPUT XXIV.

Balsamum antipestilentiale singulare.

B. ꝑ.

R *specier. balsami vite*
prioris Mij.
rad. angel.
belenii
gentiana
bistoria
vincetox.

succise
valeriana
petas. maj.
tormentil.
zedoaria
contrabieru.
scorzeneræ a ℥ $\frac{1}{2}$.

Aqua balsamica aromatica.

Concis. contus. misceantur, & destillentur cum
terebinth. venetæ ℥℥. $\forall$ *rectif. q. s.*

Liquor primæ distillationis seorsim servetur: secundæ etiam seorsim. Linteo inclusa suspendantur in eo mosci ℥j. ambra ℥℥.

VIRES cordiales sunt, & alexipharmacæ.

Vires.
Dosis.

DOSIS. ℥℥. ℥j. in liquore conveniente.

CAPUT XXV.

Spiritus cordialis alius balsamicus.

R *terebinth. Venetæ ℥℥*
iburis
masiub.
caryophyll.
nuc. mosc.
cubebær. cinam.
cardam. a ℥j.

rad. zedoar.
tormentil.
vincetox.
angel. a ℥ij.
sem anisi
fenicul.
baecar. lauri a ℥j.

Spiritus cordialis alius balsamicus.

Concis. contus. affundantur

spiritus vini canth. vj.

Digestione quadriduanâ peractâ, bene clauso vase, destilletur spiritus. Primus seorsim servetur, inque eodem suspendatur nodulus

mosci Alex. ℥j.

ambra ℥j.

Exceptis guttis x. xij. in cochleari vini lactescit liquor.

VIRES cordiales, alexipharmacæ.

Vires.
Dosis.

DOSIS ℥℥. & ultra.

UTENDI MODUS in haustu vel cochleari vini, aut iusculo.

Modus utendi.

CAPUT XXVI.

Spiritus salis fixi vegetabilium.

*Dati tales
spiritus
confirma-
tur auto-
ritate Sa-
la &
Deodati.*

Vegetabilium salibus preciosos spiritus exstillari tradit Angelus Sala tartarol. sect. 3. cap. 7. Recipit sal absinthii, miscet cum luro figulino, arena jam permixto, in globulos format, & aperto igne destillat.

Deodatus pantheo hygiastico lib. 2. cap. 1 p. 9 miscet silicium conusorum, sabuli puri, salis cujuscunque vegetabilis, v.g. absinthii, per retortam loricatam primò pellit lento igne, ne sal fluat, mox ubi spiritus albi prodierint, fortiori igne flammæ scilicet, ut etiam sicci spiritus prodeant.

*ratione
& experi-
mento.*

1.

RATIO EXPERIMENTIS innixa idem confirmat.
1. Observatur, sal fusionem & calcinationem multiplici valdè imminui. Inde præmissâ solutione & filtratione multum terræ mortuæ invenitur, malè quæ pro simplici impuritate salis habetur, cum tamen potissima pars hujus materiæ sit caput mortuum, salis fixi continuatione & violentiâ ignis in hoc redactum, unde amisit spiritum & vitam.

2.

2. Notum hoc est mulierculis, bonum & acre lixivium paraturis, quæ primâ vice factos cineres statim ab igne remouent, & non permittunt, ut secundâ vice superstruantur ignes: obseruarunt enim, continuatione & violentiâ ignis sal avolare in auras, & cineres diu saepeque igne passios debile lixivium præbere.

3.

3. Ut granum unum styracis calamitæ, vel gommi benzoini totum replet conclave odore suo, aërescens quasi, & in fumum resolutum, ita vegetabilium hæc salia ab igne sollicitata spirituosam depromunt exhalationem.

Alii, impossibile, ajunt, & naturæ repugnare. Dissentiunt multi e ducto spiritu, & oleo, in sale superstitem spirituofam substantiam relinqui. *Addunt*, liquorem prolectum aëri humidoper retortæ collum, vel poros communicato deberi. Eâdem censurâ dignus spiritus APERIENS PENOTI. Parum vel nihil virium habet à $\frac{1}{2}$ ri $\ominus$ le.

*Enixiatis
4.*

In affirmativâ sententiâ multa desiderari queunt. 1. Sala,
cum

cum docet, triduanam præviam calcinationem esse necessariam, antequam expetiti spiritus emanent, dubio porrigit ansam, an ea sit necessaria? 2. Deodati additamentum ex silicibus, compositum præbet spiritum. Necessaria autem est additio ad impediendam salis fusionem.

Ad allatam RATIONEM PRIMAM respondetur. Sal legitime præparatum & depuratum vix effatu dignum quid habet impuritatis. Si quæ detur, illa novæ generationi, ob evocationem spiritus & olei adscribi nequit, sed jam ante sali fuit conjuncta.

Responde-
tur ad ra-
tionem. 1.

2. Mulierculæ sibi temperant à novi ignis superstrucone, ne cineres ante facti inquinentur novis impuritatibus, & præterea, ne salium novorum generatione, cineres viribus salinis exsuperent, lixiviumque nimis reddatur corrosivum. 3. Proponitur modus rei, non res ipsa. Simile est, non idem.

2.

3.

CAPUT XXVII.

Spiritus ♀ simplex.

♀ *crudi à sordibus abluti lb viij.*

♀. *Spiri-
tus.*

R Pulverisetur, indatur retortæ terræ, adaptato recipiente vitreo amplo, vel terreo fictili cum tubo vitreo, adhibitis justi ignis gradibus. Primò extillat phlegma, deinde spiritus, post oleum crassum. Decem horarum spacio hæc de stillatio peragitur. Refrigeratis vasis opera danda, ut SPIRITUS AB OLEO SEPARATUR. Id fit transfuso utroque in manicam chartaceam bibulam, triplicem, vino prius irrigatam, infundibulo vitreo prius insinuatam. Transcolatur spiritus: oleum restat in charta.

A FOETORE LIBERATUR 1. RECTIFICATIONE à Fætoris emendatione
pane biscocto similagineo, 2. MORA ANNUA sensim exhalat
fætor. Non tamen expedit fætozem planè auferre, *monitore*

Crollio basil. chim. In peste foetidus auxilio est præsentaneo.

VIRES aperiendi sunt notæ.

Vires.

DOSIS à ℥j. ad ij.

Dosis.

UTENDI MODUS. Propinatur in haustu vini tepidi, vel

Utendi

150 LIB. III. SECT. I. A. II. C. XXVIII. SP. ♀. COMP. COLC. C. XXIX. PAR.
cerevisiæ calidæ ad sudorem ciendum in genere. In determina-
tis morbis, paralyfi, hydrope, specificis vehiculis est opus.

CAPUT XXVIII.

Spiritus ♀ compositus colcotharinus.

*Spiritus
♀ Paracelsus.*

Descriptio.

Paracelsus de ♀. libr. 2. cap. 6. quod de hydropisi inscribitur, compositionem hanc commendat ad hydropem cerebri.

*R. ♀ rubri ℥j.
colcothar. ℥iij℥.
hirundinar. ℥℥.*

*vini ardentis q. s.
Destill. per alembic.
DOSIS ℥℥.*

Ufus.

Manè & serò sumta pellit urinam, quam & foetidam facit. Ministra in vino malvatico.

Non urgenda est destillatio in .i. ad extremum, ne empyreuma redoleat, sed primò destillatum quod est, seorsim servandum: alterum etiam seorsim. Hirundinariæ seu vincetoxi virtus antihypopica peritis in arte nota est.

CAPUT XXIX.

Spiritum ♀ compositum ex spiritu ♀: theriacali camphorato, & spiritu Oli proponit.

*Spiritus
♀ compo-
situs Pa-
racelsi.*

Rimus hujus medicamenti autor est Paracelsus libro de rebus naturalibus cap. 8. vocatque ARCANUM CADUCEI, cujus curandi fundamentum à Olo, & non aliunde peti debet. Johannes Guinterius Andernacus de medicina veteri & novâ commentario 2. dialogo 7. MISTURAM vocat. Grisebeccius Præticus olim Argentinensis vocavit MISTURAM SIMPLICEM, ad differentiam aliarum misturarum, magis compositarum. MISTURA de tribus, seu de tribus spiritibus etiam dicitur: tot enim constat ordinariis ingredientibus.

*ingredi-
entia.*

*R. Spiritus Oli correcti part. j.
♀ correcti p. iij.
theriacalis camphoræ. p. v.*

Hâc proportione jubet uti Paracelsus.

VIREs habet incidendi, attenuandi, tenuitateque sub-^{Vires.}stantiæ universum corpus sine ullâ molestiâ penetrat.

In epilepsiâ vix præstantius excogitari posse medicamentum, monet *Paracelsus*. Pleuritis præsens est remedium. Obstructiones viscerum mirificè solvit. Hypochondriacis & melancholicis prodest. In febribus ardentibus & malignis auxiliares præstat operas, earum materiam dissipat, & per *Με. Φό. ενσω* à centro ad superficiem expellit & absumit. inde & *diapboreticum* in peracutis à *Paracelso* dictum.

DOSIS à ℥j. ad ℥ij.

Dosis.

MODUS UTENDI. Exhibetur in aquis carduibenedicti, ^{Utendi}scordii, cordiali, scorzonera, melissæ compositâ. _{modus.}

LIBRI III.

SECTIONIS I.

ARTICULUS III.

Spiritus animalium.

CAPUT I.

Cornu cervi spiritus.

cornua cervi, seu annum vestigal natura, quæ sponte ^{Parandis}
suâ abjiciunt q. v. _{modus.}

R Conscindantur in frustra, ope ferræ vel malleo frustillatim contundantur. Indita retortæ loricatæ, COLLO INTERMEDIO CAPACIORI, adaptato recipiente, juncturis benè lutatis, ignis in subditâ carbonum strue gliscat, sed ita, ne moderati imperii limites transcendat. A primo ad secundum gradum lentè procedatur. Primùm apparet phlegma: sequuntur spiritus in principio subtiles, dein sub palantium nebularum formâ, è carceribus, resolutis repagulis, confertim proruant. Hos sal volatile & oleum sequuntur: hoc quidem guttatim, illud verò per vaporum tenuium gargara, COLLO intermedio, & toti ferè receptaculo concavo, instar ramulorum C. C. aut vernantium stirpium, vel potiùs ramorum arborum, hyeme nive:

152 LIB. III. SECT. I. ART. III. CAP. I. SP. CORNU CERVI.
nive & glacie obductarum frondibus, hinc inde lætè divaricat-
tis, gratò adstantibus spectaculo, adhærent. AMOTO RECI-
PIENTE, colligendum SAL: deinde OLEUM, à SPIRITU
separandum per filtrum papyraceum. Utrumque seorsim lo-
candum.

*Rectifica-
tio salis.*

RECTIFICATIO SALIS ita instituenda. SAL OMNE,
quod non adedò album, cum spiritu percolato miscendum, in
phialâ elatori, eique adaptandus alembicus rostrò amplò &
largò præditus. Lentò gradu procedat ignis, ut alembicus ferè
semper maneat frigidus. Quamprimum sal sublimabitur, vigi-
lantia opus, ne à sequente spiritu dissolvatur. Idedò cum alem-
bicus incipit incalescere, salque non amplius ascendit, alembi-
cum amove, & alium impone, sicque spiritum exstillare per-
mitte.

*Spiritus
rectifi-
catus.
Oleum recti-
ficato.*

SPIRITUS denuò rectificatus evadit albus, mox tamen
fuscum habitum reinduit.

OLEUM rectificatum exstillat, tum à fragmentis panis
furfuracei, vel ☉ ☽ Oli per retortam ad latus, vel rectâ adscensio-
ne per phialam humilem, & alembicum.

*Adserva-
tio salis.*

ASSERVANTUR in vitris benè munitis vesicâ duplicatâ,
& epistomiis cereis. Imprimis volatile sal auras quærit. Amat
carcerari in suo spiritu, vel in aquâ rosarum. Adservatur tamen
etiam per se solum.

*Fixatio sa-
lis volatili-
s.
Eminens.*

Sunt, qui hoc sal cum C. C. ustò æqualibus portionibus
miscent, & sublimationem ter vel quater repetunt, hâcque rã-
tione sal volatile figi credunt. Hi tamen pro fixo C. C. sale ni-
hil aliud, quam C. C. ustum retinere videntur, a volante tan-
dem in auras volatili.

*Residui
calcinatio.
Vires.*

In retortâ quod remansit C. C. nigrum, ulteriori calcina-
tione, vel in furnò figulino reverberatione, album evadit.

VIRES. Spiritus vim habet diaphoreticam, cephalicam,
alexipharmacam. Iisdem dotibus præditum est sal volatile, &
☉ rectificatum.

*Dosis.
Utendi
modus.*

DOSIS Spiritus ad g. v. xij. & ultrà: Salis ad g. v. vj. viij.
UTENDI MODUS. SPIRITUS adsumitur in cochleari
sirupi acetos. simpl. citri, cinamomi, vel per se, vel aquis diluti. SAL
cum

CAP. II. SP. TYPHARUM. CAP. III. SP. CORDIS CERVI. 153
cum sirup. benedicti pueris ad g. iij. exhibetur in variolis. ☉ in-
tus raro exhibetur: exterius cum spiritu vini mistum illinitur
articulis frigidâ destillatione laborantibus, & flatu turgentibus
hypochondriis.

CAPUT II.

*Spiritus typharum seu tenellorum
cervi cornuum.*

Rborum mollium sanguine adhuc madentium, cornuum n. iij. *Parandi
modus.*
In frustula concisa in phialâ cum vino destillantur, per
alembicum ex arenâ. Vel loco vini adsumatur ▽ car-
dii benedicti, & caveatur empyrevma.

VIREs. Cum ▽ destillatâ in morbis malignis utilissima *Vires.*
ad curationem: cum vino ad præsertionem magis conducit.

CAPUT III.

Spiritus cordis cervi compositus.

Rcordis cervi, vel aprugni silv. n. ij. Abluantur vino bono *Processus.*
& incidantur in portiones parvas. Adde
fol. cardii bened. roris ☉
                  melissa   majorane a. m. j.
                  md. scorzonera   angel. a. ʒiij.
                  coar. citri   aurant. a. ʒj.
                  semin. citri   ocymi a. ʒij.
                  caryophyll.   cinam.
                  nuc. moschac.   santal. citrin. a. ʒij.
                  ligni aloës ʒj.   rhodii ʒiij.

Incis. contus. adde

Vini malvatici vel alterius generosi, q. s.

Destillantur in vesicâ.

VIREs. DOSIS. UTENDI MODUS. Cordialis est; ad *Vires.*
cochlearis quantitatem exhibitus per se. *Dosis.*

*Utendi
modus.*

CAPUT IV.

Spiritus urinae per putrefactionem.

Processus.

Rurinam hominis sani masculi, vinum bibentis, impolluti, q. v. Stet in vase terreo per dies xx, donec incipit fatere. Quod clarum est, à fecibus decanta, & impone in cucurbitam magnam cum alembico, & in vas recipiens amplius destilla ex arenâ, lento igne, ad medietatem. Cave ab igne fortiori, ne in spumas agitata massa alembicum transcendat. Si forte fortunâ contigerit, ignis amovetur, & alembicus. Mox sedatur tumultus. Destillatum secundâ vice rectificatur per cohobia à capite mortuo, eo gradu ignis, ne alembicus incalescat. Transfit spiritu, & sal in alembico concrevit. Si calor intendatur, liquefcit sal & reliquum cum spiritu miscendum, quâ ἐγχεῖσθαι etiam sal aliàs in auras evaporabile servatur.

Fires.

VIRES. Aperit, reserat obstructiones, calculum atterit.

Dosis.

DOSIS. ℥ss.

modus.

Utendi.

UTENDI MODUS. in jusculo carnis coctæ cum radicibus petroselinî, aut pastinacæ hortensis. Commodum vehiculum etiam est vinum generosum Francicum aut Rhenanum.

CAPUT V.

Spiritus hepatis humani.

Modus componendi.

Repar humanum in frusta scissum, spirituum vini optimi q. s. Teratur in scutellâ testaceâ, in Reibasch. Exprimatur per linteum. Fibræ relicte iterum conscindantur, terantur, misceantur. Locentur in digestionem, in phialâ. Superimponatur alia, & intrudatur, juncturis clausis. Postquam steterunt in Balneo ℞ ij. destillentur. Primùm exit spiritus humidus, post siccus, deinde oleum flavum, tandem empyreumaticum quid. Seorsim ferventur singula.

Fires.

VIRES. Calefacit, intemperiem hepatis frigidam corrigit.

Dosis.

DOSIS. cochl. j. vel s.

Utendi.

UTENDI MODUS. Per se, vel cum aliis liquoribus mixtus.

modus.

CAPUT

CAPUT VI.

Spiritus secundinæ humanæ.

R *secundinam primi partus masculi. no. j. spiritus vini canth. ℥. Præparatio.*
 Injice in phialam, adapta alembicum, & recipiens vas amplius. Juncturis lutatis, in arenâ primò extillat spiritus seorsim excipiendus: post spiritus siccus: ad siccitatem & cineres tandem ignis extendatur. Liquor extillatus reafunditur ☉, septem cohobiis.

VIREs antiepilepticæ extolluntur, à ℥j. ad ʒ℥. si exhibentur ante paroxysmum, in conveniente liquore. Residuis combustus pulvis, bis, duobus diebus, manè & vesperi exhibitus à ʒ℥. ad ℥ij. cum spiritu theriacali vel liliorum convallium, prodest in furibundis vel melancholicis à filtro.

CAPUT VII.

Spiritus seu ☽ hirundinum aut picarum simplex.

R *pullorum hirundinum vivorum n. xx. spiritus vini boni q. ℥. Compendii modus.*
 Contundantur illi in mortario, & misti cum spiritu, macerentur per horas xxiv. Post destillantur ex vase terreo per alembicum. Prodit primò phlegma, post spiritus. Seorsim vel conjunctim, hi colligantur & seorsim servantur. S. Schwalbenwasser.

Ignis si urgeatur, spiritus ascendunt sicci, empyrevma redolentes. Post sequitur ☉ & sal volatile, seorsim adservanda.

CAPUT VIII.

Aqua & spiritus hirundinum compositus, dulcis, interdum amarus, admistò castoriò, dictus.

R *pullos hirundinum vivorum ex nidis detractos n. xx. visci querni exotici, non nostratis a ʒj. md. pæon, valerian. hort. ʒij. fraxinel. ireos flor. a ʒj. Exigenti.*

<i>berbarum ruta viridis</i>	Mj.	<i>galega</i>
<i>fol. lavend.</i>		<i>majorana</i>
<i>betonica cum floribus</i>		<i>orella</i>
<i>st sambuci</i>		a Ms.
<i>lavend.</i>		<i>rosar. rub.</i>
<i>tilia</i>		<i>paon.</i>
<i>primul. veris</i>		<i>antbos</i>
<i>cinam. a</i>	ʒ iij.	<i>musci clavati</i>
<i>cubeborum</i>		a Mj.
<i>nuc. mosc. no. iij.</i>		<i>caryophyll.</i>
<i>C. C. crudi</i>		<i>macis</i>
		a ʒ ij.
		<i>castorei</i>
		ʒ l.
		<i>alcis</i>
		a ʒ j.

Macerentur per dies xiv. benè clausò vase, & destillentur.
S. *Aqua hirundinum dulcis, seu amara.*

CAPUT IX.

Aqua seu spiritus hirundinum acidus.

Modus praeparandi.

Um aceto eadem destillatio instituitur, & addi potest castoreum, vel omitti. Vocatur **AQUA HIRUNDINUM ACIDA**, **Saur Schwalbenwasser.**

CAPUT X.

Spiritus seu aqua picarum.

Idem.

Fit eòdem modò, quò aqua hirundinum.

CAPUT XI.

Spiritus mellis.

Proportio ingredientium.

R

mellis optimi virginici ℥j.
salis communis
silicum mundat. calcin. contus. ʒ iij.

Destillatio instituitur per ☉ ad latus, ignem gradatim admodum. Exit primùm ☽ alba, post flava, spiritus & oleum. Rectificatio, separatione factâ, instituitur. ☼ vel silices adduntur, ut castigetur effervescentia, ad quam mel maximè proclive est.

Vires.

VIREs. Calefacit hic spiritus, penetrat, incidit: Corrodit perlas.

perlas. Imprimis menstruum resolvendorum corallorum rubrorum habetur à *Minschto* & aliis.

EXTERIUS pilorum proventum accelerare à multis creditur.

CAPUT XII.

Spiritus magnanimitatis, seu aqua Herculeæ.

formicarum minorum, acidum redolentium in ollâ, melle inunctâ, captarum q. v.

Spiritus vini optimi q. s.

Digestione xiv. ℞ peractâ, NB exstilletur spiritus.

Aromatisetur modico cinamomi oleo.

VIREs. Armat in Venerem, hydrophi, debilibus articulis, *Vires.* febribusque intermittentibus medetur.

Dosis cochl. j.

Dose.

CAPUT XIII.

Spiritus vini lumbricatus.

lumbric. terrestrium q. s.

Abluantur vino, & mundentur ab impuritatibus terrestribus, ut notum est. Post affunde $\forall$ opt. rectificatum, ad eminentiam viij. digitorum. Digerantur in vitro optimè clauso lentò calore, per aliquot dies, post per NB destilla: destillatum denuò affundatur novis lumbricis, & procedatur modo præscripto, sicque tertiâ vice.

VIREs habet resolvendi, dolentes à frigidis influxioni- *Vires.* bus articulos reficiendi, affricus exterius.

LIBRI III.

SECTIONIS I.

ARTICULUS IV.

Spiritus metallorum,

& mineralium.

CAPUT I.

*Spiritus ardens B.**De eo sententia diversa.**I. negantium,**Sala,**Billichii.*

Nore multorum est hic spiritus, diversâ tamen conditione. *Alii* genuinum agnoscunt, eique diaphoreticam in peste vim adsignant. *Nonnulli* fusque deque habent, nullumque talem genuinum agnoscunt, sed aceti spiritui, & solventi menstruo ardendi vim hanc adscribunt. Spiritus aceti acidus, affusus coralliis, & plumbo &c. *inquit Angelus Sala aphor. chimiatr. 27.* affricat se iis, & pars ejus mutatur in spiritum ardentem, quem falsò chimici vocant spiritum plumbi. Non magis inflammabilis est spiritus, *ensore Billichio observ. l. 1. c. 12.* quàm

*Stiria, qua impexis induruit horrida barbis.**2. Affirmantium, imprimis Laurentbergii.*

Laurentbergius præsupponens talem spiritum dari, inflammabilitatem negat esse à menstruo, *defensione quasi. s.* sed ab ipso B. Acida resistunt flammis, nec sulphurea sunt & combustibilia. Ergo aceti spiritus inflammabilitatem hanc plumbo communicare nequit.

EXPERIENTIA nullitatem spiritus hujus evincit, eumque inter NON ENTIA reponit.

CAPUT II.

*Spiritus ♀ seu viridis æris, simplex.**Primus parandi modus.*

⊕ *Hispanici.*
Residuum per retortam ad latus, & ad usum seruetur, Nisi aceto viride æris prius irrigetur, levis & parvus emergit proventus, & laboris tædium vix compensatur. Eadem ratio est compositi, qui ⊕ vivi glebosi additione concinnatur, per minima cum ⊕ misti.

Exper. 1.

Magni hic æstimator à quibusdam, & multarum VIRIUM, imò cordiales etiam in eò agnoscuntur. Sed qui ingredientia & parandi modum quemcumque in viridi æris, per calcinationem vaporosam, illinitionis, aut immersionis expendit, nihil horum

horum videt. Habetur pro commodo menstruo perlârum, corallorum, lapidum ☉ solvendorum, quod ab iisdem rursus abstrahi queat, integris viribus, rursusque usurpari ad aliâ solvenda.

CAPUT III.

Spiritus viridis aris, ex ejusdem crystallis.

R

viridis aris q. v.

☿ destillati q. s.

Secundus

Digestione lenis caloris quod extrahitur, effunditur. *parandi*
 Filtrantur liquores, lentè exhalant, donec crystalli ap- *modus.*
 pareant. Ex his destillatur spiritus retortulæ inditus,

igne apertò rectificandus per alembicum.

VIREs in medico usu proficua magni æstimantur ab il- *Vires*
 lis, qui Veneri metallicæ sacra faciunt. Cerebri patrociniò fa-
 vere *ajunt*, in insultibus apoplecticis & epilepticis. Sed eâ-
 dem censurâ dignus, quâ prior. Censeturque à nonnullis
 menstruum secretum Zwelferi ad solvenda corallia, & perlas,
 in magisterium.

CAPUT IV.

*Spiritus mineralium aqueorum al-
 borum 1. ☉is.*

R ☉ balsamici culinarii, vel marini decrep. ℥ij. *Spiritus*
 boli albi, vel rubri vulgaris madefacti, vel laterum coctorum *albi.*
 pulveris. madef. ℥vj.

Misce. Formentur globuli vel pistilli nucis castaneæ magnitu-
 dine, qui exsiccati indantur retortæ terreae, ad medietatem ut
 pertingant. Adaptatò recipiente amplo, primò parçâ manu ad-
 hibeatur ignis. Cum phlegma egressum, ignis largior adhibe-
 tur, donec spiritus nebulæ instar egressi omnes. Rectifica-
 tione separatur spiritus ab aquâ.

VIREs. Aperit, incidit, abstergit. Renovat totum homi- *Vires.*
 nem, & impuritates omnes tollit balsamicâ suâ virtute, in gene-
 roso vino sumtus. Acetum esurinum est inappetentibus, in
 menthæ.

menthæ. Epatis & lienis morbis auxiliatur. Hydropicis, in carnis brodio, in quo radices vincetoxici excoctæ, prodest. In ∇ saxifragiæ albæ radicum, pellit restagnantem urinam: in jusculo carnis cum radicibus petroselini coctæ, pellit calculum. Imprægnatus atomis ovorum strutionis, arenulas abigit. Julepos refrigerantes exaltat, & sic in febribus continuis & intermittentibus reprimat & refrenat effervescentiam salis mi-crococosmici, biliosorumque humorum *δερμασμων*.

Defsi.

DOSIS ad g. v. vij. vij.

CAPUT V.

Spiritus D.

Sp. D.

R

D optimi *crystasini* ℥ij.
Soli communis albi ℥vj.

Mista exactè (sine globulorum efformatione) destillantur per retortam, justò observato ignis regimine, spacio x. vel xij. horarum. Prodit spiritus igneus rufescens ex ℥j. salis, ℥j. spiritus.

Vires.

VIREs. Naturæ ignis hic calefacit, aperit, discutit. 2. Proprio sale ad fatietatem imprægnatus, vel à butyro δ ij, in mineralis bezoardici præparatione rectificatus, solvit aurum, more aquæ regis chrysulæ.

Defsi.

DOSIS interius g. ij. iij. in conveniente liquore.

CAPUT VI.

Spiritus *.

Spir. *.

R

* ℥f.

—E ℥ij.

Misceantur & destillentur ex $\mathcal{L}$. per alembicum. Spiritus rectificatus.

Vires.

VIREs habet diaphoreticas. Aperit, incidit, attenuat.

Defsi.

DOSIS. g. vj. vij. in jusculo.

CAPUT

CAPUT VII.

*Spiritus mineralium aqueorum, seu
salium coloratorum. Olli.*

I.

Spiritus roridus.

℞. Olli Romani vel Ungarici ℥v.

*Spiritus
roridus.*

R Destilletur ex phialâ vitreâ vel terreâ per alembicum.
Liquor colligatur, & cohobetur super capitis mortui re-
sidui ℥ij. quater. Tingatur modico ligni Paranambuci, vel tor-
nae solis communiter ut appellatur.

VIRES. Mundificat sanguinem, & cerebrum roborat. *Vires.*
Antiepilepticum est insigne.

DOSIS. ℥. ℥j. in aquâ lilior. convall. cum vino paratâ. *Dosis.*

UTENDI MODUS. A terrore si ortum traxerit affectus, *Utendi
modus.*
eger & ipse ante exhibitionem inopinatò terrendus, & duplici
dosi ℥ij. propinandum.

II.

Spiritus Olli simplex vulgaris.

℞. Olli Romani ℥. xxv.

*Spiritus
Olli.*

Calcinetur in terreo vase, igne moderatò, ad albedinem & hu-
miditatis absorptionem. Vase refrigeratò, massa quæ erit xiv.
circiter librarum, concreditur retortæ Waldenburgicæ, in fur-
no reverberii, adaptatoque recipiente, & gradibus ignis obser-
vatis, tridui spatio vel quatruidi, & ultra, (inexhaustus enim
Ollum est thesaurus) urgetur spiritus, usque dum oleum sequa-
tur. **RECTIFICATIO** fit ex cucurbitâ, & quod exstillat **PHLE-
GMA** seorsim servatur. In fundo manet spiritus. ☉ rubrum vel
brunnum, colcothar dictum.

TEMPERAMENTUM frigidum ipsi assignatur à Petro Ca-
stello *epist. medic 3.* Autoritatibus innititur & rationibus. Respon-
det etiam rationibus adversariorum, qui calidum adserebant. *Temperies
ejus ca-
lida.*
Reverâ calidus est per se. Caloris effectus in eo manifesti. Ignem
vi corrodit linteamina, pannos, perlas, corallia. **FRIGIDITA-
tis effectus in eo** *Exsiccatio*
glucescunt *καταμυκτησθησός*, quatenus frigidis
Y
Liquo-

162 LIB. III. SECT. I. ART. IV. CAP. VII. VIRES SPIR. OLI.
liquoribus mistus, illos, ut penetrarent interiora ad penetrabilia,
aptos reddit.

*Viros gen-
merales:*

VIRES GENERALES. Quod *Paracelsus* de toto promul-
gavit vitriolò, illud esse quartam pharmacopoli integri par-
tem, idem elogium competit etiam Oli spiritui.

Speciales.

SPECIALES sunt aperire, incidere, attenuare, abstergere
viscidos, lentos humores, putredini resistere, & à morbis, balsa-
micâ suâ vi, præservare. CEFEBRI adfectibus medetur; oculo-
rum etiam & pectoris quibusdam.

*Cerebri
morbus au-
xiliatur.
Antihæmo-
ptoeum est.*

HÆMOPTOICIS, quibus vena in pulmonibus rupta,
spiritum Oli prodesse testatur experimentum Pharmacopœi
Patavini, cujus mentionem facit *Petrus Monavius epist. Cratonis à
Scholzio edita 219*; Confirmat *Petri Castelli epistola 2. contra Rai-
mundum Mindererum*, autoritas, ratione & experimentis pluri-

*Eus òmnes
est; &*

mis innixa. VENTRICULO suppetias fert; astrictione suâ to-
num ejus moderando, appetentiam excitando, coctionem ju-
vando. Refocillat fermentum languens, deficiens reparat. *Pa-
racelsus ὑπερβολικῶς* ventriculum ita reddi ab eò validum docet,
ut incoctilia, non secus ac struthius ferrum, alteret; unde ES U-

*ἀντιληπὸν
ἔστι.*

RINUM ACETOSUM appellat. VERMES intestinorum necat.
IN COLO, RENIBUS, ARTICULIS tartaream materiam resolu-
vit. Omnibus FEBRIBUS utile esse medicamentum, benignis
& malignis probat *Castellus epist. med. 7*. Testimonia illorum, qui
usum ejus in febribus benignis & malignis, imò peste ipsa com-
mendarunt; collegit *idem p. 68. 69. 70. &c.*

*ἀντιπυρε-
τικόν.*

Dosis.

DOSES ascendit ad guttas iij. iiij. v. in cochleari, & se-
quitur vehiculorum quantitatem.

*Modus
utendi
per se,
cum aliis.*

MODUS UTENDI omne fert punctum. Non possidet
omnes enumeratas virtutes primariò, & ex se, sed multas secun-
dariò ex accidente, quatenus scilicet specificorum remediorum
virtutem adjuvat, promovet, intendit. Hoc stimulo urgentur,
hoc sale condiuntur; hoc additamento perficiuntur, & in suo
gradu consummantur plurimorum medicamentorum vires, &
ad locum adfectum deducuntur.

*Diffusionis
causa.*

Mistio hæc aliorum medicamentorum, & liquorum et-
iam, commodum hoc habet, quod unitam fortio^{rem}, in ma-
jori

jori quanto vim dispergat, atomis separatis. Et hæc quantitatis dispersio est insignis spiritûs hujus correctio.

In CAPITIS affectibus à CAUSA CALIDA, usurpatur *In capitis*
cum aquis cephalicis *frigidis*: nymphææ, rosarum: à CAUSA *adfectibus,*
FRIGIDA, cum aquis rorismarini, salviæ, spirituosis: In CE-
PHALALGIA, *caussa frigida* fovente, cum spiritu fl. chamæmeli, *gia,*
caussa calida dominante, cum aquâ lactucæ, syrupo nymphææ
mittâ. In VERTIGINE spiritus *roridus* ad ℞j. adsumitur in *Serapine,*
doronici: *vulgaris* in *liliorum* convall. In PHRENITIDE *phrenitide,*
roridus cum aquâ & syrupo papaveris erratici, vel cum tinctu-
râ ejusdem: In APOPLEXIA cum aquâ apoplecticâ: In EPI-
LEPSIA cum aq. fl. stiliæ: In CONVULSIONIBUS, cum aquâ
fl. salviæ exhibetur.

In OCVLORUM affectibus commodè adsumitur cum *In oculorum*
aq. euphrasiæ, aut *regalis consolida.*

In PECTORIS affectibus cum aquis specificis accom- *pectoris*
modatis *veronica, belenii.*

VENTRICULI *de Cochlear* erigit, sumtus cum *menthæ, ci-*
namomi, & rosarum conservâ. *Sentriculi*

EPATIS languori medetur, permistus cum conservis & *epatis*
aquâ fl. cichorii, agerati, radicis cichorii etiam conditæ con- *adfectibus.*
servâ.

HYDROPI auxiliatur sumtus cum *diureticâ*: graminis, *In hydrope*
vincetoxici. ANTICOLICAM vim exserit sumtus cum *Zer-*
doariæ: ANTIHELMINTICAM, cum *fl. hyperici.* CALCU- *quomodo*
LUM renum resolvit cum *fragorum.* *usurpatur,*
et colicâ,
calculo,
febrili.

In FEBRIBUS BENIGNIS putridis, ad calorem & sitim
extinguendam adsumitur cum conservâ cichorii, aquæ aceto-
sæ, julepo, rosaceo. Arcet putredinẽ aciditatem, obstructions
expedit *λεπτομερεια*: In MALIGNIS cum *scorzonera, galega* datur.

☉ TERRA ☉li rubra edulcata per aquam simplicem, omni *Vires*
extractâ vitriolacâ salsedine, insipida relicta, exsiccat, consoli- *rubri.*
dat. In unguentis & emplastris feliciter usurpatur, commodè
etiam miscetur emplastrô dia *gris.*

BRUNNUM ☉ præbet sal vomitivum benedictum, nul- *brunni.*
lum verò vitriolum.

CAPUT VIII.

Spiritus Oli ♂ vel ♀.

*Spir. Oli
♂ & ♀.*

Oli ♂ vel ♀ *factitium vel nativum.*
Destillatio eodem modò instituitur, ex retortâ ad
latus.

Vires.

VIREs. Ut pretiosior, ita etiam præstantior vulgari
censetur uterque, sed sine ratione. Pari ambulant passu. Glum
Fr̄is, *inquit Helmontius lib. de libiassi cap. 8. t. 16.* longè in medendo
ignavius vulgari: & spiritus ejus non nisi merum acetum mine-
rale privatum, aporrhœâ cuprei sulphuris. In hypochondrio-
rum & uteri affectibus omne fert punctum.

Dosis.

*Utendi
modus.*

DOSIS ad ℥℥. pro liquoris seu vehiculi quantitate.

UTENDI MODUS cum appropriatis vehiculis. In epa-
tis morbis, cum ▽ scorbuticâ, polychrestâ: In Lienis affecti-
bus hypochondriacis cum ▽ polychrestâ assumtus mira præ-
stat. Uteri afflictionibus medetur cum ▽ hystericâ compo-
sitâ sumtus.

CAPUT IX.

Spiritus Oli simplex regeneratus.

Processus.

Oli priorum.
Exponantur aëri, ita ut à ☉ & ☽ radiis illustrari que-
ant, à pluvîâ tamen injuriis tuta integri anni curricu-
lò. Ita Terra nitrosa excocta, diò exposita vel in cuni-
culis adservata reviviscit, & novis imprægnatur salibus. Post
destillentur per retortam.

Vires.

*Dosis.
Utendi
modus.*

VIREs magni æstimantur in affectibus ante propositis.

DOSIS &

MODUS UTENDI idem.

CAPUT X.

*Spiritus Oli correctus per rectifica-
tionem à ☉ Oli.*

PAracelsus libro de rebus naturalibus cap. 8. mentionem facit *Parandi modus.*
 spiritus $\text{\textcircled{O}}$ li correcti per destillationem a $\text{\textcircled{O}}$ li. Re-
 censitis aliorum sententiis jubet spiritum $\text{\textcircled{O}}$ li humi-
 dum, reaffundere octies vel novies $\text{\textcircled{O}}$. Hoc appellat
 per nonum pellere alembicum. Imbibitio hoc modo colcatha-
 ri additur spiritus vini optimus ad penetrationem, ut fiat instar
 pasta. Destillatur post observatis ignis gradibus.

VIRES censet habere epilepticas.

Vires.

DOSIS g. viij. ix. x.

Dosis.

MODUS UTENDI. in aqua liliorum convall. vel flor.
 pœonia, vel spiritu eorundem. *Utendi modus.*

CAPUT XI.

*Spiritus minerales salini, albi, & co-
 lorati, compositi, &*

*Spiritus $\text{\textcircled{O}}$ compositus dulcis, anticolicus,
 antipleuriticus, & antifebrilis.*

Crollius *Rollius* basilicâ chim. $\text{\textcircled{O}}$ spiritum miscet cum $\text{\textcircled{V}}$, eumque
 commendat ad colicam, pleuritidem, & prunellam. *Crollianus parandi modus.*
 Usus adprobantur ab Hartmanno. Exaltari potest hoc
 modo:

$\text{\textcircled{R}}$. spiritus $\text{\textcircled{O}}$. $\text{\textcircled{V}}$ rectif. aa. q. v.

clarior.

Digerantur in leni calore, vase optimè clauso, per $\text{\textcircled{S}}$ iiii. Tum
 $\text{\textcircled{O}}$ per alembicum. Spiritus in hac operatione uniuntur, odo-
 remque violaceum contrahunt, & saporem acquirunt subdul-
 cem & gratiosum.

VIRES commendantur anticolicæ, dolorum lateris & *Vires.*
 febrilium calorum expugnatrices.

DOSIS per se, ad guttas x. xij. & ultra in liquore com- *Dosis.*
 petente.

UTENDI MODUS. In COLICA datur cum aqua appro- *Utendi modus.*
 priatâ cumini simplici, vel compositâ zedoariæ cum vino $\text{\textcircled{O}}$ latô.

In PLEURITIDE cum sirupo papaveris rhœados, & aq car-
 di-

CAPUT XII.

Spiritus ☉ ☌ ☌ *compositus.*

Spiritus
☉ ☌ *Sing.*

R

☉ ☌ ☌ *comm. decrepitati* ʒ q. v.
argilla sicca pulver. tripulum.

In massam redigantur modicâ adfusâ aquâ, & in globu-
los formentur. His exsiccatis retorta dimidia impleatur, & mo-
re consuetô spiritus propellatur.

Vires.

VIREs diuretîcâ in eô sunt eminentes, ictericis & hydro-
picis proficuz.

Dosis &
utendi
modus.

DOSIS & UTENDI MODUS. Miscetur cum aquâ poly-
chrestæ sufficienti quantitate ad gratum saporem, vel guttatim
exhibetur cum iusculis. *Deodatus panteo hygiast. lib. 2. p. 8. exal-*
tat novis accessionibus, & encomiis.

CAPUT XIII.

Spiritus ☌ ☌ ☌ *compositus, seu*
☌ ☌ *stygia.*

Aqua ge-
hennea.

R

☌ *exsiccati & leniter calcinati* ℥ ij.
☉ *optimi* ℥ j.

Trita diligenter misceantur; ex retortâ ferreâ, observa-
tis ignis gradibus exstillentur, in vas recipiens.

Purgatur à fece hoc modo :

℞. ☌ ℥ i. ☉ ℥ i.

Solvatur ☉ leni calore in ampullâ vitreâ. Solutum omne cum
☌ injiciatur in reliquam ☌, sive una libra fuerit, sive duæ. Fiet
hæc instar lactis alba & turbida. Residendi spatium detur per
noctem, & aqua erit clarificata, omni fece ad fundum vasis de-
pressâ. Appellatur gehennea.

Virtutes.

VIREs. Menstruum est solvendæ ☉.

CAPUT

CAPUT XIV.

*Spiritus ☉ & * compositus causticus, ☿,
aqua chrysulca, Pugilum dicta.*

R Trita in mortario, optimè miscentur. Destillatio insti-
tuitur per ☉ in apertò igne. ☿.

VIREs. Solvit ☉, ejusque atomos imbibit.

Vires.

CAPUT XV.

*Spiritus ☉li compositus, gummosus, seu butyrum
aut ☉ & ☿ & ti glaciale.*

Nomen habet à consistentiâ, olei enim instar fluit, & ex-
ternâ formâ, glaciei enim instar concrefcere solet in-
medio recipientis. Butyrum eâdem de causâ dicitur,
& GUMMOSUS LIQUOR, instar butyri & gummi enim
sensim colligitur & concrefcit. SPUMA DUORUM VENENA-
TORUM DRACONUM appellatur, ab ingredientibus duobus,
Draconum instar liquorem hunc evomentibus, cum bullis, spu-
mæ cujusdam instar.

MODUS DESTILLANDI hoc oleum ad latus per retor-
tam triplex est: ex ☉ crudò & ☿ to, æquali proportione *secun-
dum Crollium*: in duplâ secundum *Beguinum*. Elegantior ex re-
gulo ☉ simplici, vel ☉ antimoniato, ex ☉ sine Mercurio, adhibitis
sale decrepitato, & vitriolo ad albedinem calcinato, vel ☿ solâ.

I. PRIMUS MODUS ☿. ☉ *crudi*. ☿ ti aa lbj. *1. Ex ☉ cru-
do & ☿ to*
Pulverifentur seorsim, misceantur exactè in mortario marmo-
reò, pistillò lignèò, naribus & ore benè munitis, ne noxius at-
trahatur vapor. 2: Immittantur in retortam vitream, arenâ to-
tam cooperatam: sensim & sensim ignem intendendo, egredie-
tur liquor, qui in collò retortæ & recipiente, glaciei instar, solet
concrefcere, (& tunc arulâ igniariâ, vel carbone prudenter ad-
motò, ne vitrum dissiliat, liquefieri communiter solet.) Præca-
vetur coagulatio, si maturè ignis suppressorius adhibeatur. Im-
purior

purior hic cum soleat esse, rectificandus per retortam. Tandem ignis suppressorius, super retortam arenis ab initio coopertam carbonibus acervatis, acrius urgendus, & sic surgit & elevatur cinnabaris, parumque ♀ vivi in vas recipiens decedit.

II. ex **II. ALTER MODUS** elegantior, idem quidem est ratione processûs, variat tamen ratione ingredientium. Describitur à *Brendelo chim. in art. form. redactâ, & Keslero, cent. 1. processu 12.*

♁ii & ♁to.

Rx. reguli ♂ simplicis, vel
reguli ♂ stellati antimoniatî,
♁ a lbj.

Procede priori modo, sed non opus est igne suppressionis iam spem cinnabaris. Butyrum si fuerit impurius, rectificandum.

III. sine **III. TERTIO MODO,** sine additione Mercurii, ex solè antimonio, junctis salibus, vel eorum spiritibus prolicitur oleum idem glaciale, tribus distinctis modis.

*♁to tri-
plici modo
paratur.*

1. Rx. Oli Goslariensis ad albedinem calcinati.
♁ culinaris decrepitati a lbj.

Calcinatio & decrepitatio fit eò fine, ut phlegma absumatur, quod vasa rumpere posset. Misceantur cum
♁ Ungarici minutim pulverisati lbj.

Indantur retortæ terreae vel vitreae, adjunctò receptaculò mediocri. Non opus est exactè juncturas claudere. Spiritus exit ponderosus & gravis, justo adhibito ignis regimine, butyrosus.

2. vel Rx. ♁ decrepit.

♁li calore ☉ vel hypocausti, vel etiam ignis opere leviter ad albedinem calcinati a lbij.

Mista retortâ excipiantur, & destilletur inde, recipiente admodò, spiritus.

Rx. bujus spiritus lbj. ♂ Ungar. pulver. lbj.

Misce, destillentur igne arenae. Prohibet liquor gummosus.

3. Vel Rx. ♁ communis lbj. ♂ ung. pulv. lbj.

Destillentur ex arenâ. Prohibet in vas recipiens liquor gummosus.

*Ex tribus
huc parari
potest
columba
alba.*

Rx. butyri exstillati, quodcumque volueris.

Instilla in aquam frigidam. Præcipitabitur pulvis albus columba alba dictus. Edulcatus sic aliquoties, & exsiccatus, per filtrum ultimâ trajectâ aquâ, purgat à visceribus.

CAPUT

CAPUT XVI.

*Spiritus Oli compositus gummosus, ex electris
minoribus & majoribus.*

R electri minoris vel majoris alicujus, differat. chim. 5. de S. Spiritus
cap. 15. & hujus opusculi, lib 5. cap. de electro descripti. Ol. gum-
mosus ex
electris.

Destilletur per S butyrum, & servetur ad usum.

U s u s e j u s a d p r a e p a r a n d u m P i u m v i t a e , & b e z o a r d i c u m u s u s
minerali.

CAPUT XVII.

*Spiritus Oli compositus philoso-
phicus striatus.*

R aquam, qua butyrum Sii precipitatum in Mercurium vita parando
communiter dictum, hicque cum sufficienter edulca-
tusest, acidulam.

Filtretur denuo per chartam bibulam. Indatur aqua haec phia-
tae, imposito alembico, & ex arena destillat primò phlegma.
Quamprimum in alembico striae apparent, mutetur vas recipi-
ens. Cum disparent, iterum mutetur vas, & hic seorsim adserve-
tur. In fundo restitans spiritus, novò recipiente adpositò igne
violentiori subdito, vel per retortam exstillatus, & sic ab omni
terrestri materia Sii liberatus, ad usum servetur. S. Spiritus
Oli philosophicus fixus. Non quod revera talis sit, sed ad dif-
ferentiam prioris ita dicitur.

V I R E S striato attribuuntur cephalicae & analepticae. Al-
teri nobiliores destinantur, quam vulgari Oli spiritui.

D O S I S a g. v. vj. ad ℥i. in conveniente liquore, ante & Post-
pomeridianis horis. In Julepis cordialibus & hepaticis
ad acorem gratum prodest. Ad medicinarum aliarum confe-
sionem commodè usurpatur posterior, ut ad solutiones
metallorum, perlarum, oculorum S pro magisteriis.

CAPUT XVIII.

*Spiritus ☉li compositus, seu ☐
aperiens Penoti.*

*Spiritus
Penoti.*

R

☉li Ungarici ad rubedinem calcinati ℥ iiii.
silicam fluviat. calc. ℥ v.
☐ ad alb. calcin. ℥ j.

Pulverifata liquefiant in cellâ. Destillentur per alembicum ex
☐, terque cohobentur. Demum per retortam pellantur omnia
cum suo phlegmate. Destillat primò phlegma, post spiritus per
horas xij. Ex capite mortuo ☉ extrahatur. Tandem omnibus
& toto circulato permistis cum argillâ, formentur pastilli, & ex
iis spiritus provocetur. Videatur *Sennert. institut. libr. 5. part. 3.
sect. 3. cap. 5. Schröderus pharmacop. lib. 3. cap. 26.*

Vires.

VIRES. Aperit, incidit, attenuat, in affectibus hypochon-
driorum, mesenterii, pancreatis in aëribus. Hydropi & ictero
medetur.

Dosis.

DOSIS ℥ss. in conveniente liquore.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS in jusclo, aquâ appropriatâ sim-
plici, compositâ, julepis, sirupis.

CAPUT XIX.

Spiritus compositus ☉ & ☉li Glauberianus.

Processus.

R

☉ culinar. & ☉lum āa
In furno singulari, adhibitis vasis recipientibus plurimis
xx. xxx. invicem coaptatis, sursum & ad latera, mista duo
hæc salia ignitis carbonibus per intervalla injiciuntur, furnò
rursus clausò. Sic spiritus fuliginibus carbonum simul mistus,
ascendit, debitò modò colligendus & rectificandus.

Vires.

VIRES. Aperientes commendantur.

Dosis.

DOSIS à gran. ad ℥ss. in conveniente vehiculò.

CAPUT XX.

Spiritus ☉li compositus, antiepilepticus.

℞. phlegma-

R *phlegmatis, vel spiritus ☉ li roridi* q. v. Nonnulli fumunt spiritum ☉ li philosophicum volatilem striatum, qui primò adscendit in rectificatione, q. v.

☉ ☉ li rubri q. placet.

cranium humanum, præsertim os triquetrum, quadrangulumve, quod duplicata λαυδοειδής sutura excludit, vel orbiculare aliquod, ad arbitrium.

Destillentur lentò igne per ☿ cum vel retortam quater, quinques vel sexies cohobando. Sic ☉ volatile cranii & ☉ li simul adscendit.

VIREs cephalicæ sunt, & antiëpilepticæ insignes.

Vires.

DOSIS g. vj. vij. ℥. Sumitur per se in jusculo, additis guttis aliquot salis volatilil & C. C.

Dosis.

CAPUT XXI.

Spiritus ☉ li compositus, lithontripticus.

R *spir. ☉ li philos. Ovi struthiocameli* q. v. Fiat resolutio. Effuso hoc, novus spiritus affunditur. Solutione & imprægnatione factâ, filtratio instituitur per chartam bibulam.

VIREs. Calculum renum minuit.

Vires.

DOSIS g. v. vj. viij.

Dosis.

MODUS UTENDI in decente vehiculò, jusculò, vel aquâ, aut spiritu saxifragiæ.

Modus

utendi.

CAPUT XXII.

Spiritus compositus ☿ ℥ *

* ℥℞.

spirit. vini ☿ sati ℥ ij.

Spiritus

R In phialâ vitreâ vel terreâ recondantur, & per ☿ cum destillentur. Cohobetur liquor quater vel quinques, ut spiritus ☿ tareus * volatilil aquilæ sanguine imprægnetur. Spiritus * alkolisati nobilitatem extollit *Polemannus, novum lumen chemicum in scriptò librò cap. 8.*

☿ *.

VIREs. Resolvit tartareas mucilaginosas coagmentationes in quâcunq; corporis parte, visceribus, vasis, renibus,

Vires.

172 LIB. III. SECT. II. ART. I. CAP. XXIII. SPIRITUS Δ .
articulorum nodis, tam concretas, quam adhuc liquidas. Resol-
volutio fit à Γ ò, ejus vim longè lateque alis suis provehit aquila,
nullibi suo deficiens in officio resolvendi, dissipandi, discutien-
di. Ψ confortandi beneficium addit.

Dosis.
Urendi
modus.

DOSIS. $\mathcal{D}$ ss. & ultra.
URENDI MODUS in conveniente vehiculo, vino vel
jusculo.

CAPUT XXIII.

Spiritus mineralium oleosorum, ut Δ ris

*Σειλαϊον, Δ oleum impro-
priè dictus.*

*Spiritus Δ
simplex.*

DUplex est: simplex & compositus:
SIMPLEX est vulgaris campanatus, & qui per ion-
gos tubos vitreos, injectis fragmentis sulphuris in cru-
cibulum ignitum, sub umbrâ nebularum, elevatur, &
humido aëri junctus in liquore resolvitur. Ejusdem est pro-
sapiæ cum Θ li & Θ spiritu. In Δ e duæ substantiæ: resinosa, &
salina Θ lica. Ex hac prolucitur spiritus.

*compositus,
viridis a-
ris Δ .*

COMPOSITUS concinnatur h. m.
 $\mathcal{R}$. Δ vivi virginiei $\mathfrak{z}$ iiij. Θ $\mathfrak{z}$ viii;
Pulverisata induntur retortæ vitreæ, & destillentur per $\mathfrak{z}$, pri-
mum lentò igne, deinde fortiori, & prodibit spiritus acidulo-
dulcis, gustui gratus.

Vires.

VIRES. SIMPLEX pectoralis est. Prodest in affectibus
frigidis pulmonum, cum aquis destillatis, sirupis, conservis
suntus. Appetitum excitat in jusculo exhibitus. *Theodorus*
Zwingerus mirabili successu, asthmaticis prodesse expertus est.
Brunnerus ceu singulare medicamentum in asthma commen-
dat, cum aquâ pectorali debitâ proportione mistum. COMPO-
SITUS eminenter eâ præstat officia.

UTERQUE perlas & corallia phlegmate Θ li soluta præ-
cipitat in magisteria butyracea. Elixir proprietatis cum Ψ pa-
ratum eodem ritè acidulatur.

CAPUT XXIV.

*Spiritus minerales compositi, clyssi
si appellati.*

NOMINIS derivatio obscura est, fortè à κλύζω, *ablusio*, *Nomen* *lavo*, & rectius dicetur κλύσις, κλύσμα, *ablutio, lotio*, ita, *clyssi*. ut designetur actio abluendi antimonium, vel κλύδων *fluctus, unda*, ut denotetur tumultus & æstus, effervescenciaque, quæ in hâc destillatione auditur. Technicum tamen hoc vocabulum civitate donari potest.

Triplex est: minoris, mediæ, & majoris apparatus.

MINORIS APPARATUS clyssus recipit ♂ Ungarici *Minoris apparatus:*
& ♀ āā ℥j. proponiturque à Schrödéro *pharmacop.*

MEDIUS proponitur à Keslerò, *sub nomine: Liqueur composit. Medii.*
tus pneumaticus cent. 1. select. chim. process. 70. Spiritus trium regnorum etiam appellatur. Ad regnum vegetabile refertur ob ♀, ad minerale ob ♀, ad metallicum ob ♂.

Recipit ♂. ♀. ♂. āā ℥j:

MAJORIS APPARATUS recipit ♂. ♂. ♀. *silices fluvia Majoris.*
tilles calcinatos āā ℥j. Nonnulli addunt *.

Pulveriscentur singula seorsim. Nitrum aquâ pluviali bulliente solutum, effundatur super pulveres reliquos commistos ad unguem, sicque invicem misceantur, in massam pulviculæ crassæ similem. Imponatur cochleari longi manubrii, unum post alterum, lentâ manu, per posticam fenestram, iterum accuratè claudendam, in tubulatam tribus in locis retortam, singulisque tubulis singulâ recipientia vasa affabrè adnexa habentem. Sic iusto adhibito ignis regimine, adâperto foramine: juncturæ nonnunquam, prodibunt spiritus, qui colligendi, & si quid florum recipientibus supernâ parte adhæserit, illis miscendum.

VIRTUTES simplicis apparatus delineatæ à Schrödéro *virtutes.*
plausum merentur. Crassam tartareamque mucilaginem, ubicunque locorum delitescit in corpore, attenuat, ac per emunctoriâ convenientia, per alvum, urinam, sudorem, expurgat. In majori apparatu, dotes hæc exaltantur.

DOSIS:

Dosis.

DOSIS ʒj. ʒβ.

Utendi
modus.

UTENDI MODUS. in jusclo, vel aquâ specificâ, cephalicâ, pectorali, splenicâ, lithontripticâ, arthriticâ.

LIBRI III.

SECTIO II.

De tertiâ destillatorum

specie, de OLEIS.

ARTICULUS I.

CAPUT I.

*De oleis vegetabilium in genere.*Nomen
olei aquivocum.NOMEN, ἔλαιον *oleum*, æquivocum est. Propriè de oleo ex olivis expresso, omnis excedentis qualitatis experte, de τοῖς φυλακτικῶς, *destillatis oleis* non, nisi per similitudinem, dicitur.☉ ☿ Ἀερα.
Ærea natura.

Olea hæc sulphureo à chemicis adscribuntur principio.

AERÆ sunt naturæ, calida scilicet & humida. Inter aëris & ignis naturam ambigere statuit *Beguinus tyroc lib. 2. cap. 6.* Quò acriora, eò magis ignea, quò minùs acria, eò magis ætheria censentur & aëria.

Calida.

Quercetanus frigida
quadam o-
lea agnos-
cit.

CALIDA sunt: inde inflammabilia, igni admota propiùs.

Non adhibenda fides *Quercetano*, cum *libro 1. defens. hermet. medic. cap. 11.* Norunt, inquit, chimici arte suâ frigidas essentias educere, nec non olea, macerando scilicet in aquâ quatuor semina frigida, ex quibus atque ex seminibus papaveris ea olea extrahunt atque essentias, quas tu negare frigidas non ausis.

Ἐπίκρατοι.

Σιδηρόφυλον est, oleum frigidum. Ignem & aërem gelu pascere nequit, sed occidit.

Combustilia sunt
olea.Nec adhibenda fides *commentatoribus Beguini*, cum olea in suâ essentiâ purissimâ considerata negant esse combustilia. Exure nesciunt naturam, alienâ licet induantur veste.Humida
sunt.

HUMIDA sunt, quia difficulter suis, facilè alienis terminis

con-

continentur. Una olei gutta, lanæ vel sericæ adspersa vesti, latè diffuit, & se extendit. Humectant corpora acta. Ut aëri tamen, ita & oleo siccitas jungitur: Primariò & per se humida & sicca. sunt, secundariò exsiccant.

VIRIUM MAGNARUM sunt, vim gerunt earum rerum, unde emanarunt, sed coacta combinataque, parvâ mole ingen-^{degenitâ sunt.} tem potestatem spirant. Minima olei guttula integri sæpe aromatum manipuli compendium existit: Virtus semilibræ caryophyllorum in unciâ olei, libræ unius cinamomi in drachmâ unâ & dimidiâ olei concentratur.

Plerumque cum aquis in destillatione herbarum, imprimis autem seminum & aromatum prodeunt.

Ex siccis lignis, & succino quæ proliciuntur, rejiciuntur à ^{Eliciuntur Si aquarum.} Billichio *observ. lib. 2. cap. 2.* vix cuti, nedum palato apta judicata, ^{Ex siccis lignis prolecta in-} censurâ nimis rigidâ. ^{grata.}

Ex mineralibus nullâ proliciuntur operâ. Quæ ex his ^{Ex mine-} prolecta olei titulo veniunt insignita, ut oleum Oli, vera non ^{ratibus} sunt. ^{φδ φλογιστâ,} non enim flammam concipiunt igni admota. ^{nulla eliciuntur.}

CAPUT II.

Olea vegetabilium in specie. 1. Oleum herbarum absinthii &c.

R herbam siccam, absinth. vel card. bened. aut hyssopum, vel ^{Preparatio oleo-} *salviam, aut aliam odoratam* q.v. ^{rum &c.} *salis communis manipulos aliquot.* ♀ ℞. vel j.

Concis. contul. grosso modo affunde aq. fontan. q.s. Stent in digestionem per octiduum. Destillatione per alembicum & refrigeratorium prodit aqua cum oleo. Hoc ab aquâ separatur, modis propositis *libro 2.* commodissimè per segregationem hypoclepticam, vel fila lanæ crassiora, & servatur.

Usus. Olea hæc virtutes herbarum suarum servant, ca-^{Vires.} lesfaciunt, exsiccant, roborant: absinthii ventriculum: card. ben. epar: hyssopi pectus: salviæ caput.

DOSIS ad g.v. vj. vij.

MODUS UTENDI. In conveniente vehiculo, horis ma-^{Dosis. Modus utendi,} tutinis.

176 LIB. III. SECT. II. ART. I. CAP. III. ☉ COCHLEA. CAP. IV. CHAM.
 tutinis. *Sala aphorism chimiatr. 12. sect. 2* oleis intra corpus exhibendis addendum quidem scribitur vehiculum: sed ad externum eorum usum requiritur peculiariter vehiculum unguentosum. *Laurembergius* unguentosum vehiculum interius etiam exhiberi posse ait, idque fieri, cum balsama exhibentur ex unguentoso vehiculo, & stillatis oleis. RARIOR est usus olerum cum unguentoso vehiculo interius, crebrior exterius usurpatorum.

Exingras.

CAPUT III.

Oleum cochlearia.

☉ cochlearia.

R cochlearia virentis circa tempus seminum germinantium q. v. vini bori odorti q. s.
 Destillatione post justam digestionem, exstilletur spiritus & oleum, à primo separandum.

Vires.

VIREs in compendio unitas habet antiscorbuticas.

Dosis.

DOSIS g. j. ij. iij.

Modus utendi.

MODUS UTENDI in convenienti vehiculo, ut jusculo, elæosaccharo, vel ☐ destillatâ, horis matutinis.

CAPUT IV.

Oleum ex floribus chamameli, & lavendulæ.

☉ chamameli.

R fl. chamameli Romani vel vulg. siccos. q. v. salis communis. ☐ vini rubri ad placitum.
 Affunde aq. calidam. Postquam steterè per dies xv. stillentur per vesicam cupream, & alembicum rostratum, & refrigeratorium transeuntem. Oleum ab aquâ separatur, viride smaragdinum semper quod est, singulari proprietate. Cum aliis etiam destillatum chamamelum eadem viridia reddit, ut oleum terebinthinæ.

☉ lavendula.

Eodem modo destillatur ☉ lavendulæ.

Vires.

Usus. Calefacit, exsiccât, flatu dolore excitantes discutit in colicâ: pectus frigidis humoribus infestatum mundat. In renu calculo utilem præstat operam. Lavendulæ oleum cerebrum roborat.

DOSIS

DOSIS g. v. vj. MODUS UTENDI, in jusculo, vel aqua ^{Dosis} menthæ cum vino destillatâ. Exteriùs etiam serobiculo cordis ^{ut per modum} inunctum inflationem ventriculi discutit oleum chamæmelinum: regioni commissuræ coronalis & sagittalis futuræ, digito tepido, affricatum, cerebro robur afflat ☉ lavenderulæ.

CAPUT V.

Oleum rosarum, ῥωδῆδασιον dictum.

Rosar. rubrarum hortensium, flore pleno rubro, vel albo, in ^{Parandis} doliolo ligneo, modico sale aspersarum, ad tempus ad-^{modus} servatarum, donec acidum spinant, q. v.

Per vesicam destillentur. Aqua destillata aliis rosis adfundatur, & maceratione factâ exstilletur. Oleum ut plurimum spiritui manet permistum & aquæ, indeque hæc suum habent odorem. In rectificatione, si alembici rostro prominenti in recipientis vasculum mundâ fasciâ adnectatur, aqua perfluet odoris & saporis rosacei ferè expers, linteoque interceptum oleum albicans & spissiusculum adhærebit, quod nectar merum & ambrosiam redolet. Experimentum hoc primus adnotavit *Laurentius Esculapius lib. de confect. alchermes capite. 4.* Parci proventus est oleum hoc, & rarum, album. Vulgatissimum ligni rhodiæ oleum vicem ejus supplere potest. Vulgata est opinio, silve ^{opinio} tres rosas aquam & oleum præbere odoratiora: ab hortensibus ^{Sculgi.} plus aquæ, minus expectandum esse odoris. Idem à suis mullerculis etiam percepit *Scaliger exerc. 303. sect. 8.* Sed experientia ^{Ex ixeosis.} restatur contrarium.

VIREs. Rosa est florum princeps, optatissimum terræ ^{Vires} munus, gratissimum hortorum decus. Oleum hujus eminentiæ particeps est. Robur adflat cordi, vigorem cerebro, præ aliis.

DOSIS g. ij. iij. in cochleari vini generosi. ^{Dosis.}

CAPUT VI.

Olea ex seminibus.

Ros. cumini, hortensis sativi, & pratensis, quod *ῥαῖος* carum, & carvi in officinis dicitur, fœniculi, anisi, vel quodcunque volueris, lb̄x. ix. viij.

As

Salis

Salis communis, ad quamlibet libram mj.

♀ ℥iij.

▽ font. q. f.

Stent in digestionem per dies viij. Destill. per vesicam. Oleum ab aquâ, hypoclepticâ destillatione, separetur. Aqua iterum affundatur, exstilletur, oleum colligatur. Ex ℥j. feminis prodit ℥β vel ℥j. Calefaciunt, siccant, & flatus discutiunt singula. Cumini & carvi olea stomacho languenti, intestinorum torminibus, tympanitidi, hydrôpi auxiliantur. Carum *γαλαπιοψηκλω* vim habet, dum chylum crassum attenuat. Eadem oleo denegari nequit. Ut anisum & fœniculum pectori medentur, in contumaci tussi, ita & utriusque olea. Attenuant crassa sputa, utque tenaces, per arterias præcipuè in parenchyma pulmonum delabentes, & bronchiis impacti succi loco moveri queant, symbolum conferunt.

CAPUT VII.

Oleum corticum citri & aurantium malorum.

☉ corticum.

R cortic. citri, vel aurant. malorum ab albo separatos n. 100.

▽ font. q. f.

Concind. in minuta frusta cortices, & factâ maceratione destillentur per vesicam. Oleum separetur ab aquâ per vitrum clepsidrum.

VIRES. Calefacit, exsiccât, alexipharmacum est, malignis morbis, & aliis ex putredine ortis febribus resistit, lumbicis bellum indicit.

DOSIS. UTENDI MODUS. gutt. vj. ad ℥β. exhibentur in iusculo.

CAPUT VIII.

Ol. baccarum juniperi, sambuci, lauri.

Parandi modus.

R baccarum harum q. v.

Macerentur in ▽ fontanâ ℥ 5. vel 6. ad fermentationem. Post destillentur per vesicam. Oleum ab aquâ separetur. In destillatione spiritus, oleum supernatans colligi etiam potest.

VIRES.

CAP. VIII. ☉ BACCAR. CAP. IX. AROM. CAP. X. CINAMOMI. 179

VIREs. Calefacit, incidit, urinam ciet & menses. Confor-
mat nervos, stomachum frigidum. Colicæ passioni auxiliatur. *Vires.*

DOSIS à g. yj. ad xij. in convenienti vehiculo.

CAPUT IX.

*Olea aromatum. 1. caryophyllorum,
macis & nucis moscata.*

R caryophyll. vel integr. vel g. m. contus. ℥ij. ☉ culin. Mf. ^{☉ cary-}
☉ vini rubri ℥ij. ^{oph.} ∇ font. ℥xx.
Stent in digestionem per octiduum. Post destill. per vesicam & refrigeratorium. Oleum in fundo subsidens ab aquâ separetur per clepsidrum tritorium.

USUS INTERNUS. Confortat cerebrum & cor. Ven-
triculo languenti ex frigida intemperie materiali vel immateri-
ali succurrit, coctionem promovet. *Vires.*

DOSIS g. iij. iiij. UTENDI MODUS in jusculo vel
vino Rhenano aut Hispanico. EXTERIUS cum nucis moscata
oleo expresso mistum, in balsami formâ ventriculi regioni ad-
motum eundem confortat. Per se dentibus dolentibus cum
gossypio inditum, dolores eorundem sedat.

CAPUT X.

Oleum cinamomi.

R Cinamomi acutissimi, & quod minores fistulas habet, in fru-
sta majuscula confracti, non minutim pulverisati, ne ex-
halent partes tenuiores ℥ij. ^{☉ cina-}
Vini albi generosi parum, ut irroretur. ^{momii pa-}
Fontana mensur. iij. vel iiij. ^{randi mo-}
^{cus.}

Per vesicam destillata aqua lactea turbida, oleo spicei coloris
mista, partim in fundo, partim in coronâ liquosis, ponatur in
cellam. Oleum in fundo subsidens, quod cum ol. caryophyllo-
rum commune habet, ab aquâ separetur, & ad usum servetur.
Ex ℥. j. vix ʒj. olei. Si aqua expetitur melior, adhibeatur vi-
num generosum: si plus olei, aqua.

*Modo
si ceciderit.*

ALIUM MODUM destillandi spiritum & oleum cinamomi proponit *Crollius basil. chin.*

Rz. cinamom. selectiss. grosso modo confractum,

Immitte in retortam vitream. In balneo vel vaporoso, vel vulgari extilla per alembicum, aquam, spiritum & oleum. Hæc novo ligno affunde, & divite fœnore labor compensabitur.

Modus hic destillandi notus est quibusdam Lusitanis ac Hispanis myropolis, qui, autore *Laurembergio defens. animadv. suarum quest. 8.* singulari artificio extrahunt spiritus ex canellâ, in balneo vaporoso suspensâ, ipsâ canellâ integrâ salvâque manente; eâdem omninò formâ ac substantiâ, quâ ante erat, gustu etiam judice, sapore non multum immutato, ut nec colore, nec odore. Non enim totam exhauriunt. Ea ipsâ canella ita tractata communiter pro incorruptâ venditur; fucusque hic à millefimo emtore non agnoscitur.

Vires.

VIREs à temperamento hæ sunt: calefacit, exsiccât, intemperiem cordis, viscerumque reliquorum, jecoris, ventriculi, cerebri; corrigit. A proprietate eadem roborat, actionibusque singulis vigorem addit.

Dosis.

DOSIS ad mediocritatis legis temperandâ: Parca manus sit, quæ propinat, & dosin non guttis, sed guttam dosibus dimetiatur, *elegant. Billichius* de dosi oleorum in genere. Liquet, *at idem, Crollium* in auream mediocritatem non medioeriter peccasse, qui duas tresve olei cinamomi guttas uni indulsit dosi. Ptenim tot guttæ vel duabus tribusve dosibus, nec his tantum, sed ferè bisque terque denis sufficerent. Sed quid peccarit *Crollius*, non liquet. DATUR in liquore aqueo vel vinoso.

*Etikeans.
Dosis.*

CAPUT XI.

Olea lignorum: sancti, corylini, i. e. Heraclini Rulandinum, ebeni, querni, buxi, rhodii:

*Con ligno
rum.*

R lignorum vel raspatorum, vel in frustra majora concis. q. v. Imple retortam terream, & apposito recipiente, observatis ignis aperti gradibus, extilla spiritum & oleum. Separatur spiritus acidus ab oleo. Spiritus rectificatur.

Oleum

Oleum LIGNI GUAJACI censetur esse à *Brendelio chim. in artis Guajac.*
formam redactâ, OLEUM HERACLEINUM RULANDI, ita dictum à po-
 testate edomandi epilepsiam, quæ morbus Herculeus dicitur.

Quercusanus deinde affect. capitû, oleum Heraclinum Rulan- *Buxi.*
 di censet esse oleum ligni Buxi. *Libavius, Hartmannus, Keslerus, &*
Beguinus oleum ligni CORYLINI. Nuces corylinæ vocantur
 Heracleoticae.

VIREs. Easdem Guajaci & coryli oleum videntur habe- *Vires*
 re qualitates. Rectificatum utrumque epilepsiæ medetur, inter- *interna.*
 nè sumtum apoplexiæ succurrit. EXTERIUS dentibus cum *externa.*
 bombace impositum ad aliquot guttas, anodynam exercet vim;
 UMBILICO inunctum vermes necat, dolores colicos sedat, pel-
 lit factum mortuum & secundinas.

CAPUT XII.

Olea resinarum: terebintina, athereum,
flavum, rubrum.

R *resina terebint.* *cypria lucida lb ij.*
 ∇ *fontana lb. vj. vel plures.*

$\circ\circ$ tere-
 bintina;

Immittuntur cucurbitæ terreae, vel vitreae, aut vesicæ cu-
 preæ, & sic major aquæ quantitas, si illa major, addi potest, citi-
 usque elevatur oleum. Primò quod cum aquâ per alembicum
 ascendit, est oleum limpidum, athereum, & communiter SPI-
 RITUS appellatur, cum tamen olei characterem inflammabili-
 tatem habeat. Mox, mutato recipiente, oleum sequitur flavum.
 Hoc cum cessat, sensim aquâ, evaporatione lentâ, demtâ, resina
 ex albo flavescens, in fundo remanens & consistens, percusso
 fundo, dissiliens frustillatim eximenda, vel cum aquâ adhuc fluidâ
 effundenda, & in vapores aquâ discussâ ad solidiorem consi-
 stentiam redigenda. Sicque ex peculiari retortâ ad latus vel
 sola, vel cum sale & lateram farinâ in globulos efformata, destil-
 lata emittit oleum rubrum.

Zwelferus mansissâ hermeticâ, præfert destillationem ex cu- *Modus*
 curbitâ: oleo albo prolecto, remoto alembico, *z& Gelse-*
rianus. sabulum vel cineres
 resinæ, calidæ adhuc & fluidæ, miscet ad siccitatem usque, tum

destillat oleum flavum & rubrum. Non usque adeò commendabilem ac proficuum censet destillationem cum aquâ ex vesicâ: ▽ enim non exiguam quantitatem spirituum & virium terebinthinæ devorat, & arctè secum retinet, undè post spiritus in quantitate & qualitate diminuuntur.

*Vires
interna.*

VIREs olei ætherei, spiritus populari consuetudine dicti, sunt calidæ, diureticæ. Renum & vesicæ affectus mitigat. In linctibus seu eclegmatibus sumtus pulmonum infirmitatibus medetur. Renum regioni exterius inunctum calculos minuit & pellit.

externa.

CAPUT XIII.

☉ *camphora.*

*Camphora
stillatissimum
oleum
parandi.*

Artii oleum hoc destillandi occurrunt modi: per se, qui celebratur in phialâ & alembico argenteis, præeunte nobilissimâ quadam matronâ, injicienda frustulum unum post aliud:

Vel cum bolo armenio, qui corpus illius detinet, ex retortulâ obliquè ad latus inclinatâ.

*modis
compendiosis.*

Præfertur ἐϛχέιστος facillima.

Rx. *camphora* ℥ij. *ol. amygd. dulc.* ℥iij.

In leni calore digestionem institutâ, liquefcit camphora, & cum homogeneo menstruo sulphureo per minima miscetur, sicque ad usum servatur. Ad coloris varietatem adduntur radices alcannæ rubræ. Leni accedente calore, graciosus eminet color purpuræ æmulus.

Vires.

VIREs celebriores huic denegari nequeunt. In sudore movendo, sanguine mundificando, principalibus visceribus roborandis, inquinamento pestilente dissipando officium facit, interius sumtum.

*Dosis.
Utendi
modus.*

DOsis g. ij. iij. UTENDI MODUS. In vino generoso adsumitur. Exterius gangrænescentibus partibus inunctum calorem morientem refocillat, & putredini resistit. *Angelus Sala hydreleologiâ cap. 13.* præfert camphoræ in substantiâ usum, oleis quantumvis diligenter præparatis.

CAPUT XXIV.

*Olea gummatum ferulaceorum, ammoniaci,
galbani.*

gummata prædicta, seorsim. q. v.

Extractiones

R Mundata à fordibus per acetum acerrimum, vel prout venditur, incorporentur cum modico arenæ mundæ, sic facilius disgregata in altum attollentur. Post retortam arenâ obrutam urge igne, iustis gradibus adhibitis, donec nihil amplius exeat. Vas recipiens retortæ annexum contineat aliquid aquæ. Oleum exstillatum excipe fragmentis laterum, magnitudine avellanas nuces æquantium, prius candefactorum. Destilla per retortam ad latus. Si ustionem aliquam redoluerit, lavatur aquâ odoratâ.

VIREs. Calefaciunt, exsiccant olea hæc; ut plurimum ex-*Vires*
terius usürpantur, ammoniaci in lienis, galbani in uteri adfe-
sibus.

CAPUT XV.

Oleum smegmatis, seu saponis Veneti.

sapon. Ven. lbj. calcis viræ lbij.

*Parandi
modus.*

R Illud minutim conscindendo, hoc tenuiter pulverifan-
do, misceantur probè, & vino albo irrorata, indantur in
vitreæ forti, igneque lento iij. gradus, destillentur in oleum ru-
bicundum. Hoc servatur in vitro.

VIREs. Resolvit, dissipat frigidós tumores, exterius illi-*Vires*
tum regioni lienis, articulis, tophosque podágricos resolvit.

CAPUT XVI.

Oleum philosophorum laterinum.

☉ olivarum q. v.

laterum vel silicum calcinatorum fragmenti q. s.

*☉ philo-
sophorum.*

R Sensim instillentur in fragmenta leviter calefactâ, ne spi-
ritus exhalent. Cum imbibebint satis, destillatio institua-
tur per retortam.

VIREs.

Vires.

VIREs variz sunt. Calefacit, resolvit, dolores frigidosis lenit, exterius inunctum.

CAPUT XVII.

Oleum vini οἰνοπέγμα seu οινέλαιον.

Dua in vino sunt substantia.

DUæ in vino sunt substantiæ, autore Paracelso archidox. lib. 6. de extractione vini magisterii, inscripto capite: UNA VINOSA, ALTERA PHELGMATICA. IN VINOSA est spiritus: PHELGMATICA est fex, recrementum, & dulcis aqua quædam. Hæc in metallis respondet scoriis, illa nucleo. Ut duæ hæ partes separantur in *μεσάλλοργία*, ita illæ spiritus vini confectio.

Eas separandi modus. Vulgaris. Ex vino multi spiritus.

Separatio hæc variis fit modis, de quibus ille pluribus agit. VULGATISSIMUS hic est.

Rx. Vini optimi, Ungarici vel Hispanici, vel secum vini, q. v.

Ex vino Francico & Jenensi non eliciuntur liberaliter. Si feces sumantur, vesica lardo interius inungenda, ne adhæreant. Destillatio secundum leges artis instituat. Primò quod exstillat, optimum esse, & gustus indicabit, & sapor. Id seorsim adservatur. Quod sequitur, seorsim adservatur itidem.

Rectificatio.

1.
2.
3.
4.
5.
Spiritus vini tartarizatus communiter dictus.

6.

7.

8.

RECTIFICATIO instituitur in balneo 1. per se. 2. cucurbitæ orificio tecto quadruplici chartâ bibulâ, quam transit spiritus subtilior, aquosior non item. 3. Obturato orificio cucurbitæ, spongiâ oleo imbutâ. In eâ aqua hæret, spiritus permeat. 4. Orificium cucurbitæ etiam obturatur orbiculo ex pileo veteri concinnato. 5. Super ☉le ♀ri optimè rectificatur. Ad lbij olei vini adduntur ☉♀ri albi crudi, crasso modo pulverisati ℥j. vel ij. In leni balnei vel arenæ calore per alembicum destillatur spiritus, phlegmate in fundo remanente. 6. Idem scopus obtinetur, si super alio sale, vel cineribus mortuis seu elotis, ut ramentorum vitis, rectificatio instituat: & tum dicitur spiritus vini cinificatus. Cinis retinet phlegma. 7. Nimis laboriosa est præparatio & exaltatio spiritus vini per circulationem, proposita à Rhenano ☉ è puteo emergente, theoremate chymico tecnico 148. Compendiosior modus, per obturationem colli cucur-

cucurbitæ micâ panis similaginei: linteolo inclusa adornatus,
à Iob. Agricola tractatu de ☿ ro. propositus.

SINGULARIS ◊◊ seu SPIRITUS VINI PRÆPARATIO.

*Singularis
modus
parandi
αἰθέλαιον.*

Proponitur hæc à Paracelso lib. 6. archidox. de magisteriis inscripto,
sub titulo, extrahere magisterium ex vino, tom. 1. p. 818.

℞. Vini vetusti omnibus numeris, quoad colorem & saporem per-
fecti, ad placitum.

Den thue in ein Glas/ sigillire es luto Hermetico, setze es in putre-
factione simi calidi, angefüllet zum dritten Theil. Laß stehen vier
Monat/ also/ daß ihme die Wärme nicht gebricht. Wann das ge-
schehen ist/ so setze ihn im Winter/ da es am mehresten gefrieret an die
Kälte/ und lasse es dran stehen auff ein Monat/ daß es alles in einan-
der gefrenere/ so dringe die Kälte den spiritum vini mit seiner sub-
stanz in das centrum des Weins/ und scheider sich also die substanz
des Weins/ und das phlegma von einander. Was gefroren ist/ thue
hinweg/ was aber nicht gefroren ist/ das ist spiritus vini mit seiner
substanz. Locetur in pelicano, und laß in digestione arenæ ste-
hen/ auff erliche Zeit/ nicht zu heiß. Darnach so nimbs heraus/ und
hast magisterium vini.

Hunc modum Augustissimum Imperatorem Romanorum
RUDOLPHUM, adhibitis integris vini generosissimi doliis ob-
servasse, & sic paratum spiritum vini ad solutiones ☉ adhibuif-
se ferunt.

*Common-
datio ab
autoritate
Cæsarcâ.*

Johannes Poppius in ὀδομηλικῶ, cap. de ☿ processum hunc il-
lustrat, & vasculum vino generosissimo repletum frigido hye-
mali aëri exponit, collum excipit per fenestræ foramen, in mu-
sco locato vase recipiente: sicque benè lutatis juncturis, spiritus
exstillatus excipitur. Cautelas, notas, & experimenta. addit Jo-
hannes Agricola.

Spiritus hoc modo rectificatus ALCOHOL dicitur, &
CIRCULATUM.

*Alcohol &
circula-
tum.*

CIRCULATIVOX in monumentis Paracelsicis crebrò oc-
currit. Libro 6. archidoxii cap. 2. eâ designatur spiritus vini in
summam essentiam purificatus, ad extrahendum ex metallis
magisterium idoneus.

*Vox Circu-
latis ex-
minatur.*

Temperamentum ejus calidum est & siccum. φλογιστός, inflam-

Bb

Tempera-
mabilis

mentum
olei Vini.

mabilis est. Alcoholifatus seu cinificatus in summam volatilitatem redactus, & λεωθμύρεια, ut ex vitro desuper in terram guttatim effusus ipsam non attingat, sed auræ subtilissimæ instar in sublime feratur, & expiret, calidissimus est. Præterea pollet *δωδμή βαρκόλην*.

Duplex olei
Vini natura.

Duplex in vini spiritu, autore Zwelfero pharmacop. classe 7. de extractis, indoles. Non solius est naturæ sulphuræ summè volatilis. SALINAM volatilem ejus naturam subdulcis & penetrantissimus sapor maximè, ubi probè dephlegmatus fuerit, SULPHUREAM autem facilis conceptio flammæ, luculentissimè evincunt. Utamque salino-sulphuræ naturam apertè convincit permistio cum salibus animalium volatilibus, ut cornu cervini, carnis viperarum & essentialibus vegetabilium. Utraque promptissimè illum admittunt, & ab illò, ob symbolicas qualitates, dissolvi se patiuntur.

Cautela,
circa usum
in medicina.

Tutior ejus usus frigidâ præditi temperie, iisque, qui flatibus & cruditatibus laborant, morbisque frigidis tentantur. In his cruda colluvies objicit pabulum, in quo acerrima ac exurens vis se frangit, atque hebetat, abs quâ si esset, deprædaret vitale humidum, viscera accenderet, & nimia consuetudine exsequias iret suæ virtutis admiratori ante mortem.

artis chymica operibus.

IN ARTIS OPERIBUS creber ejus usus ad metallorum, mineralium, & vegetabilium tincturarum, essentialium extractionem; & tum TEMPERATUM à Paracelso dicitur, barbaro nomine COMPLEXIONATUM, cum virtutibus novis est imprægnatus, suasque quasi à se dimittit. Ita vox hæc enodatur *lib. 6. archidox. cap. 2.* Temperat ist ein stück / das complexionirt ist / aber es fasset an sich / und incorporirt sich mit dem / das ihme zugesetzt wird / also das keine alte complex. erzeigt / sondern die Tugend des Dinges / so ihme zugegeben wird / als ist der Brandwein / der hat in ihm eine perfectè complexion, aber was in ihn geleeget wird / das complexionirt er noch mehr in ihme / als das er nach seinem wirken thut. So er also an sich zeucht andere virtutes / und die seinen dempfft / so wirds Temperatum geheissen.

Exemplum.

Exemplum esto Ψ , fusus super species cephalicas. Spiritus vini narcoticas qualitates domant species, ut neque cerebro, nec.

CAP. XVIII. COMPOSITUS & CEPHALICUS. CAP. XIX. VULGARIS. 187
 nec aliis partibus noceat. Ipse spiritus imprægnatur virtutibus
 specierum, λεπτομερῆς suâ & calore eas ad cerebrum deducit, &
 pituitosam illuviem absumit.

Tanti æstimat *Helmontius* vini spiritum, ut ipso iudice, no- *Æstimatio*
 bile medicamen nullum dici mereatur, nisi quod cum spiritu vi- *Spiritus Vi-*
 ni optimo, arctiori nexu sit nuptum, ut ad penitiores vasorum *ni Helmon-*
 recessus penetret. *ttiana.*

Econtra *Philippus Müllerus mirac. medic. lib. 4. cap. 1* erroneum *Susque de-*
 iudicat spiritum vini, quo communiter & indiscriminatim ad *que habi-*
 simplicium virtutem extrahendam utimur, pro tali menstruo *tio Müllere-*
 habere, hancque suam essentiam adstruit rationibus. *riana.*

Hæ tamen tantæ molis bellum sustinere nequeunt, *Επιχειρησις.*

CAPUT XVIII.

*Oleum seu spiritus vini compositus,
 variis modis parabilis.*

1. Cephalicus.

fl. lilior. convall. primul. veris, lavend. stachados arab. Parandi
antbos a ʒj. modus.

rad. pæonia, valerian. zedoar. ireos flor. a ʒiʒ.

sol. majoran. salu. galega a Mij.

rusur. ligni sancti, rhodii a ʒij.

sem. pæon. sænic. basilici a ʒj.

cinam. caryophyll. macis, nuc. moscat. galang. a ʒiij.

Contus. concis. destillentur per alembicum, adjecto oleo seu
 spiritu vini q. s.

VIRES, DOSIS, UTENDI MODUS. Prodest ad cere- *Vires.*
 bri affectus frigidos, cochlearis mensurâ per se sumtus. Medetur
 in primis epilepsia, apoplexia, vertigini.

CAPUT XIX.

Aqua vita tutelaris, populariter dicta.

R

spiritus, seu olei vini lb xx.

sem. anisi, fæniculi a ʒij.

Επιχειρησις.

Bb 2

640-

baccar. juniperi ℥j. passul. min. ℔ $\frac{1}{4}$
rad. glycyrrhiz: ℥v. angelic. ℥℔
fol. hyssop. scymi basilici a Mj.

Contus. concit. species infundantur per ℥℔ij. Destillentur per alembicum. SPIRITUS exstillatus in aliud vas sublime refundatur, & coloretur additis

santali rubri tessellis, vel pulvere tornâ ☉, i.e. lacinis coccineis q.f.

Edulcetur saccharo canariensi, vel julepo rosaceo aut violaceo.

Vires.

VIREs omnium gentium consensu confirmatæ sunt variæ.

Competunt ipsi laudes, TEMPERATO à Paracelso adsignatæ: Tenuissima vini pars oleosa seu spirituosâ amittit stupefactivam suam vini, & adsumit eam, quæ est in speciebus. Deinde λεπτομερεια suâ calore adjuvante ad partes affectas vim specierum desert.

Heurnii
testimo-
nium.

Ut cuncta injecta, inquit Heurnius meth. ad praxin lib. 1. à corruptione vindicat, ita & ipsa corpori humano injecta omnem putredinem arceat, coctiones excitato calore promovet, evictisque cruditatibus vividam spirituum vitalium vim recreat, calidumque quasi in ἐκλαμψιν vocat, ventriculum calefacit, cerebrum confortat, visum clarum reddit.

CAPUT XX.

Oleum tartari vini.

♂ ♀ Vini
vini.

Colligitur oleum cum spiritu unitum, transfuso per manicam chartaceam bibulam spiritu, in chartâ dum romanet.

Rectifica-
tio est
dem.

Rectificatione à fetore liberatur, & purius redditur, si frustulis panis frumentacei exsiccati grossioribus excipiatur. 2. Calce vivâ exceptum, & in orbiculos impastatum, per retortam exstilletur.

Vires.

VIREs cum spiritu communes habet, sed INTERIUS raro vel nunquam usurpatur.

Modus
utendi.

MODUS UTENDI. Unguentis ad duritiem splenis, scabiem & luem veneream admisceri potest. 2. Emplastris duros tumores, callososque & nodosos tophos discutientibus

vini

LIB. III. SECT. II. CAP. I. $\odot$ ANIM. PINGUED. CAP. II. CERÆ. 189
vim resolvendi addit. 3. Dolores artuum contumaces validâ fric-
tione inunctum mitigat, & causas eorum dispellit. 4. *τελευμα-*
λκον etiam oleum hoc, vuneribus recentibus inunctum mede-
tur, mundificandi & incarnandi vim potenter exserens.

LIBER III.

SECTIO II.

ARTICULUS II.

Animalium, eorumque

partium olea.

CAPUT I.

Oleum pinguedinis humanae.

R *pinguedinis humana, à membranulis liberata ℥vj.*
Injice in ollam vitreatam per intervalla,
Ossium humanor. frustra grosso modo contusa, eandefacta.
Vas operiatur, ne accendatur. Cum ossa imbiberint
pinguedinem, & refrixerint, pone ea in retortâ, & extilla ad la-
tus, adhibitis ignis gradibus, oleum.

πικελό-
λίγον.

VIREs. Frænum injicit incremento atrophiz in artubus *Vires.*
supernis & infernis. Humectando prodest.

CAPUT II.

Cera butyrum.

R *cerapura q. v. arenamunda q. l.*
Ceram liquefactam misce cum arenâ, in pultis mo-
dum. Hæc retortæ concredita massa, adhibitis justi
ignis gradibus lenissimis, liquorem olei æmulum fun-
dit. Libra una ℥xij. circiter, crassiusculus est, butyri æmulus, &
ita adservatur, periculum enim est, ne rectificatus aduratur.

πικελόγον.

VIREs. Resolvit, attenuat, discutit interius ad g. vj. cum *Vires.*
malvatico sumtum, exterius dolentes articulos refocillat.

CAPUT III.

Oleum butyri.

☉ butyri. **R** butyr. majal. ℥j. farina laterum q. s.
 M. liquefactum butyrum cum farinâ in eam consisten-
 tiam, ut scindi queat. Destilletur igne aperto, ex retortâ,
 secundâ vice cum novâ farinâ exstillatum olenm habetur.

Vires.

VIREs. Leniter resolvit, simulque emollit, exterius illitum.

CAPUT IV.

Olea cerebri, cordis, epatis humani, cornu
 cervi, hirundinum &c.

Colligi possunt hæc, cum spiritus illorum destillant. Su-
 pernatant partim, partim fundum petunt, partim in me-
 dio fluctuant.

Viscerum
 humano-
 rum prin-
 cipalium
 olea,
 Cornu
 cervi.

CEREBRI, CORDIS, & HEPATIS HUMANI olea, cum
 spiritibus siccis elevata, horum viscerum, frigidâ languentium
 ab intemperie, infirmitatibus, exterius illita, medentur.

C. CERVINUM præcipuum est. Rectificatur per se, vel ad-
 jecto spiritu vini exaltatur in balsamicum liquorem, pelluci-
 dum, subrubinescentem. INTERIUS rarò usurpatur, ingrati
 namque saporis. EXTERIUS in cerebri frigidis affectibus,
 commissuræ sagittalis & coronalis, ut & occipitii & primæ verte-
 bræ articulationis regioni: in artuum frigidis molestiis, inun-
 gitur dolentibus locis. 1. Ob λεπτεμέρειαν penetrat poros, &
 per ἀδελον διαπνοει discutit. Umbilici regioni affricum in in-
 testinis dolores exultantes flatus dissipat.

Cordis
 cervi.

☉ CORDIS CERVİ cum spiritu emergens, parentis sui
 indolem refert. Radici vitæ fert suppetias, guttarum paucarum
 pondere, in vehiculo conveniente sumtam.

Hirundi-
 num & pi-
 carū olea.

HIRUNDINUM APOPLECTICIS aquis innatans ☉,
 cerebrum, ne fulmine hoc infestetur, fidâ custodiâ præcavet, in
 paroxysmo ipso vehiculis convenientibus etiam adhibitum
 facit officium.

Dosis.

DOSIS g. v. vj. vij.

CAPUT

CAPUT V.

Oleum cochlearum albarum, vel nigrarum.

R *cochleas, maximè pingues cum sunt, autumno scilicet.*
 Reconde in cucurbitâ terreâ. Eandem operi lamellâ ferreâ perforatâ, filo ferreo cucurbitæ adaptatâ. Excipe collum hujus aliâ cucurbitâ, juncturis benè luto munitis. Inferiorem cucurbitam terrâ excipe, superiorem circumda igne rotæ; primùm de longè, sensim ad vicinâ, semper mediocri observato ignis gradu. Cum conjecturâ adsequutus fueris, descensoriâ destillatione collectum pinguem liquorem, desiste ab opere. Refrigeratis vasibus oleum serva ad usum.

VIREs. Atrophiâ laborantibus membrîs auxilio est, le- *Vires.*
 vem post frictionem illitum tepide.

LIBER III.

SECTIO II.

ARTICULUS III.

Mineralium olea.

CAPUT I.

Oleum succini in specie.

ὀληλέκη est succini, quod totum sui menacum, nihil habens aliene substantiæ, homogeneum est, colorisque flavi grossò modo contusi. *It ij.*

Crollius basil. chim. eligit λουκήληκη egv album succinum. Hartmannus, cum hoc pretiosius sit & rarius, flavum suadet adsumendum; quod eadem præstat; modò, artificiosâ priùs cum muriâ coctione; ad albedinem redigatur.

Indatur succinum retortæ vitreæ, lentoque igne ex *ε γ χ ε ι ε σ η τ.*
 destillatione inclinatoriâ, vasè recipiente aquâ pleno prodibit primò phlegma, post oleum subtilius, demum crassius. Sal volatîle collo & lateribus adhærescit. Redificatur ex vesicâ. In retortâ relinquatur caput mortuum exsuccum nigrum.

Vasibus

Vasis vitreis adseruatur, artificiosè obturatis, non cerâ, sed vesicâ duplici. Sic seruari diutiùs potest, potissimùm frigido loco. *Ætate perdit albedinem, evaditque citrînum.*

Vires.

VIREs. Odoratissimum est & penetrantissimum. *Ut una gutta conclave totum penetrat, aëremque donat fragantiâ pertinaci, ita etiam cum vini poculo sumta linguam totam pervadit, & omnes oris partes. Illitum penetrat cutim, & irrepit in poros, odore satis diù relicto.*

DOTIBUS innumeris vitalibus est præditum. Efficacissimum **OPOBALSAMUM** Europæum meritò vocari, *Crollius* docet. Quia sua facultate omnia alia superat, in apoplexiâ & epilepsiâ, olim **SACRUM** appellabatur, ob virtutes admirandas & arcanas. In peste, cerebri, nervorum, cordis affectibus, febribus, calculo renum, retentione urinæ, icteritiâ, colicâ, suffocatione matricis, difficili partu, & secundinæ morâ prodest. *Vires exaltantur, si volatile sal oleo jungatur.*

Dosis.

*Utendi
modus.*

DOSIS à g. x. ad ʒj.

UTENDI MODUS commodus est in vino generoso, vel aquâ adpropriatâ, aut jusculo. Cum saccharo exindè paratur elæosaccharum: cum ol. nuc. mosch. balsamum.

*Animad-
versio.*

Non præbendæ vacivæ aures *Billichio*, cum *observ* & *paradox. chimiatr. lib. 2. cap. 2.* scribit: Si quis oleum succineum prorsus gustare nolit, cum eo parum litigem. Ut olea, quæ calor madidus eliquavit, in pretiò nobis sunt, ita quæ torridus excoxit æstus, iis utpote nativi oblitis genii, & adulterio ignis pollutis, ut lentâ crassitie squalidis, ut semiustis, minimum honorem habemus, ac vix pelvi, nedum palato convenire arbitramur.

CAPUT II.

Mineralium aliorum olea, nomine talia, non re.

*καλκωδι-
λαφοι.
ἡβλάνων.*

Notum est nomen $\circ$ Θ li. Φ ris. Reverâ talia, Φ λογιστὶ *flamma capacia*, si igni admoveantur propiùs, non sunt. Spirituum de naturâ participant, cum oleis nullum habentia commercium.

*ἀλοῦρα
λαφοι.*

Consuetudo sal ☿ resolutum in liquorem, olei titulo cum dignatur, non observat ☿ *οὐκ εἶον καὶ τὸ εἶδος*, neque ulla ratio huic appellationi patrocinatur.

LIBER III.
SECTIO III.

De alterâ effectorum, seu o-
perum chemicorum liquidorum specie, nempe
de tincturis liquidis vegetabilium.

CAPUT I.

Tincturae florum simplices.

Inctura IN GENERE appellari solet extractum liqui-
dus coloratum, seu color à misto separatus. IN SPE-
CIE VERÒ, tinctura est portio aliqua substantiæ pro-
pria corporis, ex quo extrahitur, cum concentrati-
one virtutis & coloris, in centro sedem habentis, differens à re-
liquis corporis partibus, idoneo menstruo soluta & exaltata,
eaque potissimum ad rubrum vergens. SPECIALISSIME in-
telligitur hoc nomine Tinctura Philosophica, seu arcanum spe-
cificum, cum essentiâ qualitibusque formalibus, etiam colo-
rem rei habens, ut in sui similem naturam tingere possit alia, im-
primis autem humanum corpus ad valetudinis restorationem,
sanitatis conservationem, sanguinisque depurationem.

*Tinctura
909 sumi-
tur gene-
raliter.
2. specia-
liter.*

*3. specia-
lissime.*

FLORUM vulgares tincturæ eliciuntur vel spiritibus aci-
dis, vel sulphureis oleosis liquoribus, & menstrua cum solutis
relinquuntur.

*Florum
tinctura.*

*Rx. fl. aquileg. carul. vel incarnata bellidis hortensis rubr. fl. pleno, 1. classis.
betonica, borraginis, bugloss. cujuslibet seorsim.*

*Aq. proprie cujuslibet, vel fontane, ad eminentiam digito-
rum o. llo.*

Stent in leni digestionem arenæ. Affunde spir. Oli vel Δ q. s. ad
acorem. Mox extrahitur tinctura. Colatura per linteum facta
servetur & saccharo canariensi, quantum sufficit, edulcetur.

Rx. fl. calendule, calthæ palustris, hyperici, seorsim.

2. classis.

Spir. vini q. l.

Stent in leni digestionē, filtrentur. Tinctura extracto proprio, & floribus seorsim parato, exaltanda, & saccharo canariensi edulcanda.

3. classis. **Rx.** fl. papaveris rhœad. paonia, rosar. caryophyll. bortenſium coronariorum fl. pleno aut simpl. ci, vel sylvestrium rubrorum violarum Martiarum cujusbet seorsim ℥ij.
aq. tepida vel calida ℥iiij.
spir: Oli vel A ℥iiij. circiter.

Proportio In genere florum horum proportio talis observari potest.
ingredien-
tium gene-
ralis.

Flor.	Aq. calide.	Spir.	Sacchari.
℥i.	canth. j.	℥j.	℥vj.

Misceantur. Intra horas iiij. aqua fiet rubicunda, filtranda & saccharo edulcanda, ℥xij. vel q. s. Exaltari potest quælibet tinctura ∇ cinamoni modico.

Vires.

VIREs. TINCTURA FL. AQUILEGIÆ expellit variolas & morbillos: **BETONICÆ** prodest in capitis affectibus: **BORRAGINIS** & **BUGLOSSA** in cordis affectibus. **TINCTURA FL. CALENDULÆ** cordi patrocinator: **CALTHÆ** lienit. **HYPERICUM** cerebro languenti & falsæ imaginationis spectris delusæ menti auxiliatur. Prodest etiam morbis renum & vesicæ, urinam & menstrua pellit. **PAPAVERIS RHÆADOS TINCTURA**, dolores lenit, vigilias sopit, *ρϩϩϩϩϩϩ ϩϩ ϩϩϩ* ad partes quascunque, ad cerebrum in phrenitide, oculos in ophthalmiâ, pleuram in pleuritide, articulos in arthritide sedat. **PÆONIÆ**, epilepsiæ & nocturnis infantum medetur pavoribus. **ROSARUM** intemperiem calidam viscerum quamcunque etiam in febribus emendat, ventriculi coctionem juvat, cordi patrocinator. **VIOLARUM** sanguis pectori imprimis medetur.

CAPUT II.

Tinctura florum papaveris erratici Minsichtiana, arm. med. chim. sect. 2.

Tinctura.

R

conserd. fl. papav. errat. ℥j. fl. pap. err. spir. Oli irr. ℥j.
M t & cum ∇ fl. papav. rhœad. ℥xxx. extrahitur
tin-

CAP. III. TINCT. FL. COMP. CAP. IV. TINCT. FOL. ABS. 195
tinctura, mox filtranda. Post, adde *sirupi è succo fl. ejusdem papaverum* $\text{\textcircled{G}}$ lat. $\text{\textcircled{3}}$ viiij.

VIREs. In defluxionibus ad pectus tenuibus & acribus, *Vires.*
asperas fauces reddentibus, & insomnia parientibus plurimum
valet.

DOSIS ab $\text{\textcircled{3}}$ j. ad ij.

Dosis.
Utendi
modus.

UTENDI MODUS. In vehiculis adpropriatis.

CAPUT III.

Tinctura florum composita.

R fl. aquileg. borng. bugloss. ros. rubrar. viol. papav. *Tinctura*
ernat. abjectis punctulis nigris $\text{\textcircled{a}}$ MB- *composita.*
rad. acori rub. tormentil.
bistort. rub. mund. $\text{\textcircled{a}}$ $\text{\textcircled{3}}$ l.
santal. rubr. cinam. $\text{\textcircled{a}}$ $\text{\textcircled{3}}$ vj.

Incis. & contus. gr. modo, irrorentur

spir. $\text{\textcircled{O}}$ li

$\text{\textcircled{H}}$ rosac. $\text{\textcircled{a}}$ $\text{\textcircled{3}}$ B.

Aq. endivia. cicbor. plantag. $\text{\textcircled{a}}$ $\text{\textcircled{H}}$ ij.

Stent in digestionem lenis caloris, donec liquor sanguineo colore
retinctus: transmittatur per linteum subtile, in quo solvatur
sacchari canar. pulv. $\text{\textcircled{H}}$ B.

Adservetur in fictili. $\text{\textcircled{S}}$. Alterans Trancstein ober tinctur.

VIREs. Temperata est, ventriculo, jecori & cordi languido *Vires.*
do patrocinator.

DOSIS. cochl. j. ij. $\text{\textcircled{H}}$ j.

Dosis.
Utendi
modus.

UTENDI MODUS per se.

CAPUT IV.

Tinctura foliorum absinthii, cum li-
quore $\text{\textcircled{O}}$ alcahestico.

R sol. absintb. cum floribus vel siccor. vel recent. q. s.
liquoris Alcahestici veget. q. s.

Tinctura
absinthii

Digerantur per aliquod dies, in calore leni. Decantetur
liquor impragnatus tincturâ absinthii: filtretur per linteum
subtile,

196 LIB. III. SECT. II. CAP. V. TINCT. RAD. SAXIF. CAP. VI. RHAB.
subtile, & in singulari vase fervetur. Super residuam herbam no-
vus infundatur liquor, & sic deinceps. Collectus omnis liquor
miscetur cum $\forall$. Hic extrahit tincturam, saturato odore ple-
nam, & virtutibus illustrem.

Vires.

VIREs: *Abinthii* tinctura hoc modo parata ventriculo,
agerati epati, *ling. cervina* lienis, *chamadryos* & *champsityos* articu-
lis, *salvia*, *ruta* cerebro & nervis profunt.

Dosis.
Modus
utendi.

DOSIS ad $\text{ʒ}\beta$. & ultra.

MODUS UTENDI sumitur in haustu vini boni.

CAPUT V.

Tinctura radicum saxifraga alba.

Tinctura
saxifraga
alba.

R

rad. saxifrag. albo flore, radice grumosa orbiculari rubra
q. ʒ
spir. vini. q. ʒ .

In digestionem extrahitur tinctura elegans, lithontripcticae facul-
tatis.

Dosis.

DOSIS $\text{ʒ}\beta$. $\text{ʒ}\text{ij}$. in aq. parietar. vel vino Francico, aut
Rhenano.

CAPUT VI.

Tinctura radicum r. rhabarbari.

Tinctura
rad. rha-
barbari.

R

rad. rhabarb. Alexandr. $\text{ʒ}\beta$.
aq. cichorii $\text{ʒ}\beta$. $\text{ʒ}\text{ij}$ albi $\text{ʒ}\text{ij}$.

Contusa radix miscetur cum $\text{ʒ}\text{ij}$ r. Affundatur $\forall$. In
momento extrahitur tinctura crocea. Stet in digestionem caloris
lenissimi, per horam unam aut alteram. Filtratus, anima rhabar-
bari satur, liquor fervetur ad usum & S. sanguis Rhabarbari.

Vires.

VIREs: Sanguinem mundificat, & obstructions mesen-
terii refranat.

Dosis.

DOSIS. $\text{ʒ}\beta$. $\text{ʒ}\text{ij}$.

Modus
utendi.

MODUS UTENDI. In jusculeo horis matutinis, vel coch-
leari vini pomeridianis, per se, vel cum tinctura ʒ mistus.

CAPUT

CAPUT VII.

Tinctura corticum rubrorum radicis peonia.

R cortic. rubror. radicis exsiccat.
 Spirit. vini. *Tinctura corticum peonia.*
 Stent in digestionē lenis caloris. Tinctus spiritus aufertur, novus readjicitur. Coniungantur, & leniter exhalent.
 VIRES cephalicas antiepilepticas habet. *Vires.*
 Dos. ℞. ℥j. in liquore conveniente. *Dosis.*

CAPUT VIII.

Tinctura ligni santali rubri.

R santali rubri raspat. & pulver. Spir. vini q. s. *Parandi modus.*
 Stent in digestionē. Tinctus spiritus decantetur. Servetur ad usum.
 VIRES. Si spiritus vini evaporatione abstractus evolave- *Vires.*
 rit in auras, frigefacit. Cum eā corrigitur scammonium, & facies in pulverem polychrestum rubrum.

CAPUT IX.

Tinctura baccarum juniperi, & herbae paridis.

R baccas scorfim q. v. ℥ q. s. *Tinctura baccarum.*
 Extrahitur leni ignis calore, tinctura. PRIMA magnæ in sanguinis depuratione efficaciz. ACONITI SALUTIFERI BACCARUM tinctura præprimis cor à venenatis periculis & pestilenti præservat contagio ad ℞. vel ℥j. in conveniente liquore sumta.

CAPUT X.

Tinctura composita alexipharmaca.

℞ 3

℞. md.

Parandi
modus.

R rad. contrahiervæ
zedoar.
bistoria
tormentil.
vincetox.
diptam. alb.
herb. scordii rostr.
sem anisi
card. bened.
citri
fl. rosar. rubr.
caryophyll hortens. flore pleno M.
cum ligni santal. rubri ℥℥.
galega a M℥.
cinamom. caryoph. macis a ℥iij.
iberiac. mithrid. a ℥iij.

scorzonera
imperat.
acori veri
angelic.
ireos flor.
palma Christi a ℥j.
ruta a Mij.
fanicul. a ℥j.
maria a ℥℞
bacc. herb. Parid. a ℥j.

Contus. contund. & mistis omnibus superinfundatur
spir. vini ex fecibus destill. q. s. ad justam supereminentiam.
Coloratus in leni digestionē spiritus in peculiari vase adserve-
tur. Post decantationem, novus spiritus adfundatur. Iterum
defundatur & priori jungatur. Tandem

℞. Distill. simplicis ℥℥. ℥.
theriacalis campb. ℥y.

Permista prioribus, fiat colatura per linteum, subtile.
Collectus spiritus omnis leniter exhalat. S. ut supra.

Vires.

VIREs. Alexipharmacæ diaphoreticæ sunt illustres. Ma-
lignum pestilensve contagium discutit, in actu præservationis
& curationis.

Dosis.
Utendi
modus.

DOSIS, & MODUS UTENDI. Exhibetur a ℥℥. ad ℥℥.
in haustu vini generosi liberaliori ad movendum sudorem.

GUER-

GUERNERI ROLFINCII,
CHIMIÆ IN ARTIS FOR-
MAM REDACTÆ,

LIBER IV.

DE EFFECTIS ET OPERI-
BUS CHIMICIS MEDIIS,

quæ ambigunt inter liquida & solida, essentiis seu
tincturis mollibus, elixiriis, extractis, misturis, bal-
samis, elæosaccharis, gelatinis, alcohol.

SECTIO I.

De essentiis.

ARTICULUS I.

De essentiis vegetabilium.

CAPUT I.

De essentiis florum.

Essentiæ vocabulum primus ferè in chemicum
forum eduxit *Angelus Sala*, in eo, quem *essentia-*
rum vegetabilium anatome inscripsit libro. Parum dif-
ferunt à tincturis mollibus *Beguinæis*, quæ in eo à
liquidis distinguuntur, quod in his menstrua spirituosæ acida &
imprimis oleaginosæ, maneat cum corporibus & operatio-
num subjectis, in illis mollibus verò aliqua fiat menstrui evapo-
ratio, Parantur ex floribus, herbis &c.

Ex. flores

Para-
digma.

R flores recentes borraginis, buglosse, caryophyllorum hortensium
rubrorum pleno flore, resecto albo pediculo, peonia, papaveris
ernatici, ablatiis antheris, communiter dictis, nigris, rosa-
rum rubrarum, violar. cum calyculo. ad placitum.

Imple cucurbitam alembico cæco, juncturis benè clausis muni-
tam. Demerge in MB ad mediam altitudinem. Calore leni con-
tabescunt flores, colore suo spoliati: Succus expressus novis
floribus affundatur & tertio iteretur. Clarificatus albumine ovi
& percolatus lento vapore balnei, ab aquositate liberatur per
evaporationem, ad mellis consistentiam, picis instar resplen-
dentem, persistente odore & sapore. In vase telis emplasticis &
duplici chartâ munito adservatur.

Vires

VIREs. Confortant cor, pectus, cerebrum.

Dosis.

DOSIS. ℞. ad ℥j.

Utendi
modus.

MODUS UTENDI. in jusculo, vel aquâ stillaticiâ, & si-
rupo conveniente.

CAPUT II.

Essentia florum anagallidis, calendule, calthe palustris, chelidoniae minoris, majoris, hyperici, nasturtii indici.

Essentia
croci.

R gemmarum, id est, florum horum nondum ad amissim aperto-
rum, cum foliis tenerioribus incisorum, spiritus vini q. s.
Contusi flores macerentur in spiritu vini, per 8 pternas,
in MB, alembico cæco superimposito. Exprimatursuccus, & ad
essentiz consistentiam evaporatione institutâ redigatur.

Vires.

VIREs. ESSENTIA ANAGALLIDIS maniacis auxilia-
tur. CALENDULÆ vires sunt cordiales, alexipharmacæ: CAL-
THE PALUSTRIS, CHELIDONIAE MINORIS, antihypo-
chondriacæ: MAJORIS, antiâericæ: HYPERICI vulnera-
riæ: NASTURTII, antiscorbuticæ,

Dosis.

DOSIS ℞.

Utendi
modus.

UTENDI MODUS. In aquâ propriâ, & sirupo cujuslibet
herbulæ.

CAPUT

CAPUT III.

Essentia florum croci.

R *croci orientalis* ℥j. *℥ ad emin. justam.* *Essentia croci.*
 In calore tinctus spiritus aufertur, novus affunditur. Evaporatione decenti institutâ, elegans in fundo remanet tinctura, si lenis instituaturs evaporatio: essentia, si mediocris: extractum, si ultra melluginis consistentiam intendatur.

VIREs habet cordiales.

DOSIS. gut. ij. iij.

MODUS UTENDI in jusculo vel vino generoso. Ingre- *Modus utendi.*
 ditur laudatum opii medicamentum.

CAPUT IV.

Essentia liliorum convallium.

R *fl. lilior. convallium siccorum.* *℥ q. s.* *Exhalationis.*
 Stent in digestionem lenis caloris, per ☿ & ♀ duas, in vitrea cucurbitâ, alembico munitâ. Baculo ligneo, eoremoto, flores nonnunquam agitentur. Tinctum quod est, auferatur, & novus spiritus affundatur. Deinde omnes, præviâ florum expressione, infundantur super novis floribus, & idem procedendi observetur modus. Tandem exhalent parum.

VIREs cephalicæ sunt, & inprimis commendantur epilepticæ. *Vires.*

DOSIS. ʒß.

UTENDI MODUS, in liquore conveniente.

Dosis. Utendi modus.

CAPUT V.

*Essentia herbarum simplices**1. Absinthii.*

H Nidoneæ ad essentias extrahendas sunt herbæ, quarum virtus in sale volatili consistit. Sunt tales *chelandium minus, cochlearia, nasturtium aquaticum, sempervivum minus.* *Essentiam absinthii extrahendi modus.* Harum spiritus sale volatili pleni experendi, in-

Dd

que

262 LIB. IV. SECT. I. ART. I. CAP. VI. ESSENT. ABSINTHII.
que iis acquiescendum. Eligendæ ad hunc scopum aliæ fixi-
oris naturæ.

g. Vulgaris.

VULGARIS parandi modus hic est :

Rx. fol. absinthii vulg. vel pontici Mj. V optimi q. f.
In arenâ fiat digestio. Spiritus tinctus aufertur, novus affundi-
tur. Coniuncti tincturâ imprægnati spiritus colati, lento calo-
re, discussis aquositatibus, ad justam consistentiam rediguntur.

ALIUS MODUS.

*a. Recenti-
or modus
Glaube-
rianus.*

Rx. herb. absinth. vulg. q. f.
liquoris alcahestici vegetabilis Glauberiani q. f.

Irroratur & irrigatur herba, & in leni digestionem, ad extractio-
nem essentia, locatur: post decantatus liquor, tincturâ impræ-
gnatus misceatur cum S. V. Hic sine morâ in se recipit tincturam.
Separatus S. V. à liquore Alcahestico, in digestionem leni exhalat
ad justam essentia consistentiam.

*Vires.
Dosis.
Utendi
modus.*

VIRTUTES sunt stomachicæ & epaticæ.

DOSIS. ʒj.

MODUS UTENDI, in vino malvatico.

CAPUT VI.

Essentia absinthii composita.

*Parandi
modus.*

R

summit. absinth. vulg. cum sol. pontici tenuifolii ʒa Mj.
fol. & fl. centaure. minoris agerati ʒa Mj.
fl. ros. rubr. Mf. viol. Mart. cum caliculis q. v.
cort. citri & aurant. sic. a ʒB. ligni sancti ʒvj.
rad. zedoar. ʒj. acori veri, tormentill. a ʒB.
caryophyl. cinamomi, canella alba ʒvj.
croci integri orient. nostratis a ʒj.
macis, nucis moschat. caryophyll. arom. a ʒij.

Incis. & contul. g. m. affundè

spiritus vini optimi q. f.

In arenâ tres stent per γ & ρ . Spiritus tinctus exprimatur. Co-
laturæ per linteum factæ

addè species novas.

Id tertiâ vice repetatur, donec extractio spiritus vini odorem &
saporem amiserit.

VIRES.

VIREs. In ventriculi & hypochondriorum infirmitatibus à causâ frigidâ prodest. Quartanis auxilio est.

DoSIS. ℞β. ℞j.

MoDUS UTENDI in vino vel cerevisiâ.

Desis.
Modo
utendâ.

CAPUT VII.

Essentia fol. & florum centaurij

minoris.

Ec ex centauryo minori quomodo paranda, docet

Dioscorides l. b. 3. de re medicâ cap. 9.

℞l. centaur. minoris q. v.

χυλίζεται ἡ πῶα συλλεγομένη, ἐγκύμων ἔσται ἀέριματ[Ⓞ], καὶ ὀσπρεχομένη ἡμέρας ἑ. εἰς ἑψέ[Ⓞ], ἀχρῆς ἐν ὑπερέχοι τὸ ὕδωρ. ἔπειτα τῆς ψυχρῆντ[Ⓞ], ὑλίζεται δι' ὀθονίε θλιβείσης τῆς πῶας, καὶ πάλιν ἑψέσται μέχει μελιτώδης συστάσεως. *Exprimitur succus ex herbâ,*

femine suo cum pragnans est. Non intelligendum completum semen, sic enim herba, folia exsucca, floresque emarcuerunt, sed inchoatum, cum omnia succo turgent. Cum verò sicca sit planta, priùs quinque diebus in aquâ madescit; mox coquitur, in ollâ oportâ, vel in cucurbitâ alembico cœco munitâ, per xxiv. horas, in MB. usque dum decrefcente aquâ superftet. Cum r. fixit, deinde aqua seu succus per linteum exprimitur, abjiciturque herbâ. Expressus succus albumine ovi clarificatus, ad crassitudinem mellis serum decoquitur, seu evaporatione redigitur.

Eodem modo ex aliis herbis minus succulentis, *agerato, agrimoniâ, betonicâ, melissa, essentia extrahuntur.*

Chimici loco aquæ simplicis adsumunt vel spiritum vini simplicem, vel aleahesticum liquorem, tineturâ herbarum harum saturum. Extrahunt spiritu vini, huncque à liquore Aleahestico separatam, in vaporem super leni arenâ calore diffiant, ad justam essentia consistentiam, in vase vitreo vel terreo adservandam.

VIREs. Integrarum herbarum pollent potestate: & quidem essentia centaurea calefacit, siccât, aperit, infarctus crassâ sanguinis in affectibus hepatis, lienis, uteri resolvit, putredini resistit, lumbricos necat.

Dioscoride
a 6 3 κεν
ταυρίε μι
κρὲ χύλιση
υγα πῶα π
δι' ἐγκυ
σηπῆ.

Eadem lo
cum habet
in aliis
herbâs.

Chimici
mutant
mensurâs.

Vires.

DOSIS. ʒʒ. ʒj. in haustu vini.

CAPUT VIII.

*Essentia rorella.**Essentia
rorella.*

Roris ☉, sereno celo, ☉ existente in domo propria in leone, &
 D in quadrato prope solem, à mosco & omnibus impuri-
 tatibus mundati ℥ iij.
 vini boni canthar. iijj.

In terreo vase, vel mortario lapideo marmoreo, pistillo ligneo
 tritam inde cucurbitæ vitreæ. Eam alembico rostrato munitam
 loca in MB. Juncturis benè clausis, & vase recipiente admoto,
 observatis gradibus, destillationem urge, usque ad siccitatem.
 Liqueur exstillatus flavescens exhalet modicum. Post servatur
 ad usum.

Vires.

VIRES. In bronchiorum infarctu, à vitiosis, per arterias
 in parenchyma pulmonis, & ex parenchymate in bronchia
 transudantibus humoribus, exorto, attenuat, & expectoratio-
 nem promovet.

Dosis.

DATUR lentâ delibatione, quantum cochleari compre-
 hendi potest, horis matutinis & vespertinis.

CAPUT IX.

*Essentia anagallidis phaniceæ composita, anti-
melancholica, & maniaca.**Αναγallis
ρολλιδος
essentia.*

Rerbe st. & seminum anagallidis Mvj.
 solani tetraphylli seu herbe Paridis cum baccis & radicibus Mij.

alyssi Galeni, marrubio similis Mijj.

rad. nymph. luteæ benè mund. ℥ $\frac{5}{4}$.

doronici vulgaris ʒx. gentian. rub. ʒv.

palme Christi succulenta ℥ʒ.

cineris cancrorū fluviatil. ἀνορθοπορῶν caudâ carentium ʒiij.

pullor. accipieris. noctuarum majorum. a. ʒij.

sanguinis asini, in clibano siccati ʒvj.

ʒ. lilior. convall. Mijj. succini ʒiij.

Spiritu

sem anisi, ocimi spiritus vini vel fecum vini q. s.

Stent in digestionem per ℞ vj. Tinctum quod est, separetur per vasis inclinationem, leniterque exhalet.

VIREs. indicat titulus. Cum mens depravatis imaginacionibus cum timore & mœstitiâ, sine febre, vel cum furore & febre turbatur, auxilio est. Præterea etiam medetur vertiginosis spirituum seu sanguinis tenuioris circumrotationibus & gyrationibus.

DOSIS ℞. ℞. in liquore cephalico, ut aqua nymphææ, *Dosis.* essentia calorem moderante.

CAPUT X.

Essentia fructuum alkekengi, uvarum, cerasorum, myrtillorum nigrorum, rubi idæi, uvae ursi rubra, baccarum sambuci, pomorum dulcium borsdorfianorum.

R *fructus enumeratos, quos & quantum volueris.* *Essentia fructuum.*
 Exprimatur succus, aspersione modicâ vini prægressâ, & albumine ovi clarificetur. Levi digestionem clarum à crasso separetur, & clarum seorsim ad mellis consistentiam redigatur. Post extrahatur ℥.

VIREs. Alkekengi calculum pellit: **UVARUM** confortat: *Vires.*

CERASORUM cerebrum roborat: **MYRTILLORUM** adstringit:

BACCARUM SAMBUCI sudorem movet: **POMORUM** humectat.

DOSIS ad arbitrium moderanda.

MODUS UTENDI. Per se sola sumitur, vel cum aliis.

Dosis.
Utendi
modus.

CAPUT XI.

Essentia baccarum juniperi, aliâs malvaticum juniperinum, elixir juniperinum.

R *rob. juniperi ℥iij. vini malvæ. canth. f.*
 Misce in vase terreo, pistillo marmoreo vel vitreo. Stent in digestionem. Tinctus liquor colligatur percolatione per linteum cum expressione. Servetur usui.

Vires.

VIREs. Aperit, attenuat sanguinem, tartareum & sabulosum coagmentum circa ureterum tubos & carunculas renum collectum disgregat & expellit.

Dosis.

DOSIS ℥j. ℥j. in conveniente vehiculo.

CAPUT XII.

Essentia radicum pæoniæ, scorzonera.

Parandi
modus.

barum radicum, vel aliarum, tormentilla, vincetoxici &c.
Maceratione factâ in aquis vulgari vel propriis, succus exprimitur, clarificetur, & evaporatione institutâ ad usum servetur. Post. $\checkmark$ extrahatur tinctura, & leni evaporatione ad justam consistentiam redigatur.

Vires.

VIREs essentia pæoniæ antiepileptica: SCORZONERÆ alexipharmacæ: TORMENTILLÆ cordiales: VINCE TOXICI antihydricæ sunt notæ.

Dosis.

DOSIS a ℥j. ad ℥j. & ultra.

Utendi
modus.

UTENDI MODUS in liquoribus aut julepis ex appropriatis aquis & sirupis concinnata.

CAPUT XIII.

Essentia seu sanguis satyrii Paracelsi.

Utor hic describit satyrii essentiam libro 3. de vitâ longâ cap. 11. sub titulo: SATYRIONIS EXTRACTIO, brevibus verbis & obscuris, more suo. Nullam menstrui facit mentionem. Crollius basil. chemicâ p. 443. & Henricus ab Heer. obs. p. medic. oppido nrâ 9. præparandi modum clarius describunt.

Essentia
Satyrii
Paracelsi.

R. omnium cynosarchidum specierum radices selectas, & plenas turgidas, rejedis flaccidis & rugosis mollibus, quæ virtute contraria (quam Saturninam vocat Paracelsus loco citato) pollent ℥j.

Panis sfiginei candidissimi ℥jss.

Radices colligi queunt vel ineunte vere, vel autumnò exeunte, floribus foliisque vix dum natis, vel deciduis. Divulsis testiculis, pleni & succulenti eligantur. In mortario marmoreo contundantur

dantur ligneo pistillo. Mica panis sensim adjiciatur, & affundatur SPIRITUS VINI vel MALVATICI vel RHENANI, ad lentoris dilutionem. Potest etiam de hoc spiritu, vel vino ipso Alcantino, ut vocant, amplius in majori copiâ affundi. Sic in cucurbitâ, alembico cæco imposito, stent in digestionem mensis spacio, benè munita. Eligi potest ad hunc scopum fimus equinus, vel MB. Post exprimatur succus tenax per prælum. Expressum iterum per mensem digere in cucurbitâ, adjecto prius residuo in formâ salis per incinerationem parati, quod certè erit exiguum & paucum. Flavus liquor, interdum rubini æmulus innatans circa superficiem, colligatur, cautè vasculum inclinando, relicis fecibus.

℞. *hujus tinctura* ℥℔. *magist. perl. farin.* ʒ℔.
ol. nuc. moscat. anisi a ʒj. *cinamomi, citri* a ʒ℔.

VIREs. *Paracelsus* medicinam vocat, quæ cæteras omnes, *Vires* quæ conceptionem promovent, facilè post tergum relinquit. *Crollio* autore, mirabilis omnium ferè totius corporis membrorum externorum utriusque sexus signatura, in hisce orchidum speciebus deprehenditur. Ideò totum hominem non immeritò confortare creduntur. Veneri auxiliatur, & frigidis, maleficiatisque. Senibus etiam invalidi femoris virilitatem amissam restituit.

DOSIS. a ʒj. ad ʒij.

Dosis.

MODUS UTENDI in vino malvatico: vel misceatur cum *Modus* conservâ rosarum ad nucis avellanæ quantitatem. Superbibatur *utendi.* haustum vini Alcantini.

CAPUT XIV.

*Essentia ligni febrifugi, seu corticis Sinensis,
 Palo de Calenturas, Hispanico
 idiomate, dicti.*

R corticis hujus cinamomeo colore præditi, minutim pulverisati, *Essentia* *ἀρωματική.*
 ti, & per setaceum trajecti ʒj.
 vini generosi, præpotentis, Rhénani q. s.

Stent

Stent in digestionē. Tinctum quod est, effundatur inclinato vase. Novum menstruum affundatur. Coniuncti liquores leniter exhalent, & ferventur.

Vires.

VIRES simplicis hæc habet essentia. Calida licet sit, & subiecti & menstrui ratione, non tamen reformidanda in febris intermittētib; in actu curationis & præservationis. Calida multa admittunt harum curationes, ut: *Ἀπὸ τριῶν πικρῶν καὶ δι' ἐχιδνῶν confectioem*, quæ ex tribus piperibus conficitur, & ex viperis.

Dosis.

DOSIS. cochl. j. vel ij.

Modus utendi.

MODUS UTENDI, in haustu vini odorati boni.

CAPUT XV.

Essentia ligni sancti gummosi.

Essentia ligni sancti

ligni sancti gummosi seu resinosi potius, rasati ℞j. spiritus vini è frumento q. s. ad eminentiam spirituosam.

Stent in digestionē. ℞ iij spatio. Tinctum quod apparet, colligatur. Novus ♀ affundatur. Tandem exhalatione modicâ factâ, fervetur ad usum essentia egregia. Addi possunt etiam alia ligna, ut aspalathum rhodium valde resinosum, sassafras seu fœniculatum, santalum rubrum.

Vires.

VIRES. Calefacit, exsiccatur, per *Ἀφ' ὀξέως* resolvit, impuritati sanguinis simplici & venereæ medetur.

Dosis.

DOSIS. Alterationis scopo cochl. j. quantitas: si sudorem movere animus est, cochl. ij. Adsumatur vino calefacto mista.

CAPUT XVI.

Essentia cosmetica benzoina.

resinæ benzoinæ, amygdalina, seu ase dulcis ℞j. spiritus vini rectificati q. s. vel spiritus rosar. ardentis, si adsit in abundantia.

In vitro benè clauso stent per aliquot dies, donec tingatur. Filtra per chartam emporeticam, vel simpliciter decanta. Leniter exhalet. Serva ad usum.

Vires.

VIRES. Pectori auxiliatur, impactos humores resolvit.

Dosis.

DOSIS g. viij. ix. xx. ℞β.

MODUS

MODUS UTENDI in jusculo, vel aquæ hyssopi cochlea-
 ri. Tum liquor ab infusione lactescit. In ▽ fabarum florum
 destillatæ ꝑij. infusa lacteum reddit liquorem & ad manuum
 lavacra adhibita nitidam reddit cutim.

CAPUT XVII.

Essentia vulneraria.

R fl. hyperici, chamæmeli Romani, pleno flore.
 consolida regalis fl. simplici, vel pleno incarnato.
 media cæruleo flore.
 virgate, virgæ aureæ vulgò dictæ.
 clematis daphnoidis, vinca pervinca communiter dictæ, sim-
 plici cæruleo & pleno subpurpureo flore.
 millefolii hortensis rubro flore a Mj. balaustrorum Mj.
 herbar. fanicula, pyrola, alchimilla, scabiose,
 lapathi sanguinci a Mij.
 rad. tormentilla symphyti majoris
 beta ρεσοπίς, rubrâ radice prædita a ℥¹/₄.
 ligni fraxini traumatici constellati raspati ꝑij.
 sicca, concisa & contusa irrigentur spiritu vini, vel frumenti q. s.
 Stent in digestionem sex ℥℥. Tinctus spiritus separetur, novus
 adfundatur, tandem omnes jungantur, leniter exhalent.
 Adde essentia mumie ægyptiaca vel nostratis.
 lachryma sanguinea seu sanguinis draconis a q. v.
 tinctura & asringentis, ad placitum.

VIRES. Sanguinis αἰθέρως, ex narium, pulmonum, ven-
 triculi, renum, uteri, artuum, ob ἀναστόμωσιν, διαίρεσιν, ἀσπιδη-
 σιν, ἀλέγεωσιν fluentis impetum retardant.

DOSIS ℞β. ℥j. in jusculo.

Dofir.

CAPUT XVIII.

Essentia aliàs tinctura ♀ simplex.

R ♀ albi. q. v. ▽ non rectificati q. s.
 Sal in valido ♀, igne rotæ fundatur, inque eo tam diu
 detineatur, donec cæruleum acquirat colorem, qui in-
 tendi-

Ec

Essentia,
 alius sim-
 plicis a ℥¹/₄.
 & q. s.

210 LIB. IV. SECT. I. ART. I. CAP. XIX. ESS $\square$ COMPOSITA.
tenditur, si modicum $\text{\textcircled{D}}$ addatur. Tum affunditur $\text{\textcircled{V}}$ in vase vi-
treo, & in digestionem detineatur per $\text{\textcircled{S}}$ iij. Felicius succedit
operatio, si spiritus $\square$ modicum adfundatur

Vires.

VIREs habet in usu modico non contemnendas, aperi-
endi, incidendi, glandularum lactearum & vasorum sanguifluo-
rum infarctus expediendi.

Dosis.

DOSIS. $\text{\textcircled{B}}$. $\text{\textcircled{ij}}$.

Utendi

MODUS UTENDI. Adsumatur horis matutinis in iusculo,
horâ nonâ. Medicamentis etiam commodè miscetur, siue sint
aquæ simplices, compositæ, aut sirupi, tincturæ, electuaria.

modum.

CAPUT XIX.

Essentia seu tinctura $\square$ composita.

*Essentia
Dis. $\text{\textcircled{S}}$ $\text{\textcircled{ij}}$
vini $\text{\textcircled{ij}}$
ad $\text{\textcircled{S}}$ $\text{\textcircled{ij}}$*

R $\square$ crudi subtiliss. pulverisat. $\text{\textcircled{B}}$.
calcis viva à furno adhuc calentis $\text{\textcircled{B}}$.

M. in ollâ novâ vitreatâ, aut lebetæ cupreo majore. Af-
funde $\text{\textcircled{V}}$ ferventem fontanam q. s. Ebullitio excitatur, quæ mo-
dicâ super igne coctione augeatur. Lixivium hoc per pannum
aut saccum linteum coletur & exprimatur. Quod superius flui-
tat, effundatur leniter, deinde filtretur per chartam bibulam,
coagulatum extrahatur SPIRITU VINI. Tinctura, quæ, si ritè
operatus fueris, apparet, & mista est, non pura, servetur. Abstra-
he ad essentia consistentiam.

Vires.

VIREs habet resolvendi crassos tartareos humores, in
arthritide & calculo.

Dosis.

DOSIS. gr. xij. ad xxiiij. in iusculo vel vino.

CAPUT XX.

*Essentia $\square$ composita, antiarthritica,
& lithontriptica.*

R

tinct. $\square$.

extract. rad. saxifrag. rubr.

spir. $\square$.

flore albo

vini $\text{\textcircled{ij}}$.

fol. chamædryos a $\text{\textcircled{ij}}$.

Misceantur, & in leni calore digerantur duorum $\text{\textcircled{S}}$ intervallo.
Filtrentur.

VIREs.

VIREs nomini habet conformes, diaphoretica etiam est. *Vires.*

DOSIS à ℥ ad ℥j. *Dosis.*

UTENDI MODUS. In conveniente liquore exhibetur matutinis & pomeridianis horis. Sudorem pellit, adsumta matutinâ sextâ, in aquâ florum sambuci cum vino destillatâ. *Utendi modus.*

CAPUT XXI.

Essentia vegetabilium purgantium.

I. Lenientium propriè dictorum:

Aloes, Tamarindorum.

R aloes socoterina ℥^{ss}. succi vel aquæ rosarum q. s. *I.*
In leni calore solutione factâ, defundatur quod supernat, fecibus in fundo remanentibus, & ad balsami consistentiam leni calore redigatur. *Aloes essentia.*

℞. fructuum tamarindor. aq. calentis communis. *Tamar-*
Caro acida nigra liberetur à nucleis, & filamentis, crebrâ con- *hendinata*
quassatione, & aquâ commistâ percolata clarificetur. Iterum *essentia.*
trajecta per pannum, cum levi expressione ad justam consisten-
tiam redigatur.

VIREs. ALOETICA essentia leniter alvum subducit, cum *Vires.*
aliarum pilularum massâ permista.

TAMAR-HENDINA ejusdem efficaciz: simul etiam ar-
dorem humorum mitigat.

II. Purgantium essentia.

℞. rhabarbar. Alexandr. sol. senæ. fibrarum ellebori nigri, gialapii. *Rhabar-*
Menstrua diversa sunt. Rhabarbaro convenit ∇: ut & senæ: *bari, senæ,*
Hellebori fibris †. gialapio spiritus vini. F. Extractio tincturæ, *ellebori,*
decanatio, & ad justam consistentiam exhalatio. *gialapii*
essentia.

VIREs. Essentia rhabarbari bili: senæ & hellebori melan- *Vires.*
choliæ: gialapii pituitæ & sero educendo accommodata est.

DOSIS diversa. *Dosis.*

UTENDI MODUS. Rhabarbarina essentia adsumitur per *Utendi*
se ad ℥b. in haustu jusculi: senæ in haustu vini calidi: hellebori cum *modus*
massis pilularum jungitur: Phalaja s. jalape essentia ad ℥ij. cum
stupro cinamomi limpidiori.

LIBRI IV.

SECTIO I.

ARTICULUS II.

Essentiæ animalium.

CAPUT I.

Essentia mumiæ Ægyptiacæ.

Ex generis.

mumiæ Ægyptiacæ optime, vel noscentis, parva ex carne musculosâ hominis sani, suspensi, vel rotâ contriti, à ☽ & ☉ illuminatâ & constellatâ, myrrbâ & aloë conspersâ, & spiritu vini irrotatâ, post in aëre vel clibano exsiccâtâ ℥ iij.

spiritus baccarum juniperi q. s.

Stent in digestionē, donec tingatur spiritus. Auferatur, novus affundatur. Spiritus tincti filtrentur per linteum subtile, vel chartam emporeticâ. Exhalent usque ad justam consistentiam.

Vires.

VIREs. Confortat membra principalia, mundificat sanguinem.

Dosis.

DOSIS. ℥ s. ℥ j.

Utendi modus.

UTENDI MODUS in haustu vini, vel cerevisiæ.

CAPUT II.

Essentia lapidum cancerorum
fluviatiliū.

Processus.

lapid. ☽ non coctorum, sed quos vel vivi deponunt sponte, vel ex iis enectis eximuntur, cæruleo colore præditorum q. v. pulveris. minutim.

salis ♀ liquefacti per deliquium.

Digerantur calore balnei, ℥ x. in phialâ. Post coagulentur in coctione & exhalatione. Coagulato pulverisato affunde ℥. Digestione institutâ, effundatur imprægnatus ℥. Abstrahatur evaporatione ad olei crassitiem.

VIREs.

VIREs. *συναγμα λιθῶδες*, calculum & arenulas renum resolvit, διούρησιν movet.

DOSIS ḡ. vj. ℥℥. MODUS UTENDI in juscúlô vel *Dosis, & modus utendi.*
petroselinî.

CAPUT III.

Essentia mosci & ambra liquida.

mosci ℥℥.

ambra ḡ. iij. ℥℥.

Componendi modus.

sacchari canariensis ℥℥. *aq. carfunculi aurea* ℥iij.

Benè mista saccharum & odoramenta locentur in digestionem, vesicâ bubulâ, phialâ benè munitâ. Post filtrantur, & ad usum, in benè coopertô vase servantur. In filtrô quod remansit, odoris adhuc capax, aliis usibus externis inservire potest.

VIREs. Confortat cerebrum, cor, horumque viscerum infirmitatibus medetur.

DOSIS. ḡ. vj. ℥℥. & ultrâ j.

Dosis. Utendi modus.

Exhibetur in cochleari pleno vino generoso Rhenano, Francico vel Hispanico.

CAPUT IV.

Diaromaticum essentiale, ambra-moscatum in formâ siccâ.

ambra grisea ℥j.

mosci ℥j.

Exhibendi.

sacchari can. albi ℥j.

Terantur simul in pulverem, ut exactè singula miscantur. Adde

o *cinnamomi, citri, ligni rhodii, angelica* a ℥j.

Misce iterum, & in vitro benè munito serva.

VIREs. Calefacit hoc medicamentum & confortat. Cordiale & cephalicum est. Convenit iis præcipuè, qui sunt temperamenti frigidioris.

DOSIS ḡ. v. vj. vij. ℥℥. in vino.

Dosis.

LIBRI IV.

SECTIO I.

ARTICULUS III.

Essentiæ seu tincturæ molles
metallorum perfectorum & imperfectorum.

CAPUT I.

Essentia ☉ is.

Essentia ☉

1.

crystall. ☉ per spiritum ☉ sale suo inebriatum
panatorum q. v.

spir. vini urina volatili sale impragnati q. s.

In leni digestionē stent per aliquot dies. Quod tin-
ctum, aufertur, & novus spiritus denuo affunditur.

Conjuncti destillantur ad medietatem & ultra, vel potius justam
consistentiam. Possunt etiam iidem crystalli ☉ digeri in leni
calore cum vino malvatico & alcantico.

CAPUT II.

Essentia ☉ alia.

2.

calcis ☉ per reverberationem in summam tenuitatem
reducti, q. v.

Spiritus vini sale urina volatili & ☿ exaltati ad emi-
nentiam 6. digitorum.

Digestione μαλερχερυνη & xij. tinctura apparet, quæ novo ad-
fuso menstruò sapius collecta, evocatò spiritu, in quolibet li-
quore resolubilis est.

Vires.

VIREs harum essentiarum sunt solares, confortant par-
tes principes.

Dosis.

DoSIS ḡ. vj. vij. & ultra pro vehiculi quantitate.

Modus
utendi.

MoDUS UTENDI in vino generoso, vel jusculo aut
julepò aliquò.

CAPUT

CAPUT III.

Essentia, Elixir ☉ dicta.

R fol. ☉ libellum j.
fol. ☉ libellum j.
sacchari & xarjis, i. e. angulosi, albi vel flavi ℥j. *Processus*
 In parvâ phialâ locata in leni calore, bacillo ligneo ob-
 longo agitentur. Sic ☉ calcinatur à spiritu acido sacchari can-
 thi. Eximitur spatulâ ligneâ, statimque concrefcit massa rube-
 scens. Pulverifetur minutim.

R. hujus pulveris, spirit. vini sale urina & C.C. exaltati ℥ij.
 Extrahitur in leni calore citrina essentia, quæ defundenda. Ex-
 halatione peractâ ad medietatem, reliquum servatur, & in aquâ
met. sse exhibetur ad ℞.

Verùm plus participat de saccharo cantho, quàm ☉. *Extractionis*
 Parùm itaque in magnis cordis infirmitatibus huic medica-
 mento fidendum.

CAPUT IV.

Essentia ☉ Alcabestina.

R *calcis solaris, purpureâ induca veste, part. j.*
liquoris Alcabestici metallici part. x. *Alia essentia ☉.*
 In leni calore digestionem peractâ, affunde *℥* ♀ *isatum*.
 Tum ☉ essentia, relicto Alcahest, communicabitur *℥*. Inde hic
 per inclinationem effundendus, & ad usum servandus. S.
 ut suprâ.

CAPUT V.

De essentia.

R *calcis De in Tri soluta, & communi more aurifabrorum, Parandis*
in cupreo vase, ad fundum precipitata, albicantissima, modus.
♯ additione spir. * exaltati.
 Stent in leni digestionem. Tinctura cærulea mox apparebit.
 Sed hæc non tam soboles *De*, quam ♀. Argumento est ex- *Extractionis*
 perimentum, Nisi stiterit in cupreo vase aliquo temporis spa-
 tior

216 LIB. IV. SECT. I. ART. III. CAP. VI. ESSENT. & APER.
tiō, negligensque fuerit edulcatio, & à virore ablutio, nihil im-
petrabitur tincturæ.

Vires.

VIREs ergò cephalicæ frustra proclamantur, quæ in Dâ
concedi, à ♀ expectari non possunt.

CAPUT VI.

*Essentia & in vinum malvaticum implantata,
Hartmanni pract. chimiatr.*

*Parandi
modus.*

R limatura & tepefacta lb̄. vini malvatici lb̄ j.
Sensim juncta stent in arenæ calore per ℞, sic sensim vis
aperiens & transplantatur in vinum.

Vires.

VIREs. Aperit viscerum tartareos infarctus, suavissimum
hydropis & icteri remedium. Tertianis auxiliatur febribus, &
quartanis.

Dosis.

DOSIS. ℥j. ij. iij.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS per se, vel cum aq. cichorii, ut calor
temperetur, miscetur. Mane circâ nonam, & post meridiem
circâ quartam proficius ejus usus.

CAPUT VII.

*Essentia & aperiens nigra cum succis acidis,
& i. Acetô parata.*

*Tinctura
aperiens
nigra cum
acetô parata.*

R limatura & magnete bene purgata q. v.
¶ vini lenioris q. l.
In marmore terantur, per horam unam aut alteram. Sen-
sim vase excipiatum tinctum acetum, novum acetum iterum af-
fundatur. Liquores omnes tincti colligantur unâ in scutellâ, &
cum subsederit crassum quod est, effundantur in vitrum, & ser-
ventur ad usum. S. Tinctura & nigra.

Vires.

VIREs habet singulares aperienti, dissolvendi & inci-
dendi viscerum infarctus, humores crassos melancholicos de-
purandi, & serum acre refrenandi.

Dosis.

DOSIS à ℞. ad ℥j.

*Modus
utendi.*

MODUS UTENDI, in jusculô carniū bubularum, vel gal-

CAP. VIII. ESSENTIA §. II. CAP. IX. IIIA. 217
gallinæ. Admisceri etiam potest electuariis, conservis & sirupis.

CAPUT VIII.

*Essentia seu tinctura & aperiens II. parata cum
succo acetosæ: magisterium & ape-
riens dictum.*

R *succi oxalidis expressi, depur. ℥ iij.*
pulp. tamarind. à filamentis & nucleis separata ℥ viij.
Agitentur in vase terreo, ligneo pistillo, digerantur per aliquot dies, vel coquantur, & per laneum pannum trajiciantur. Cum subsederit liquor percolatus, separetur à crassamentò.

Processus.

℞. hujus clarificati succi q. s. chalybis limati q. v.
In lentâ digestionem, alembico cœco superposito, extrahatur tinctura. Exhalatione ad quartam partem institutâ, aqueis quibusdam partibus exhaustis saturatior facta tinctura ad usum servatur. S. ut supra.

CAPUT IX.

Essentia & III. cum succo pomorum parata.

R *limatura & magnesiate ℥ss.*
succi pomorum borsdorf. recent. express. q. s.
Stent in digestionem lenis caloris, per ℥ iij. agitatio sapius vase, & bacillo ligneo, liquore ipso. Post defundatur vel filtratur liquor per linteum subtile. Novus succus affundatur, digestionem leni peractâ, iterum, quod tinctum, defundatur. Conjuncti imprægnati succi exhalent ad medietatem, & ultrâ. Ut ætatem ferat, nec situm contrahat, penetrantiorque tinctura fiat.

*Parandis
modus.*

℞. hujus partes vj. spiritus vini anisati part. ij.
Addi etiam potest seorsim

spiritus cochlearia part. j. vel minus.

VIREs. Magnarum virum est hæc tinctura. Crassos & feroculos humores massæ sanguinæ admixtos, serosos etiam & acres humores scorbuticos resolvit.

DATUR ad pondus ʒj. ij, in jusculo vel vino.

Dosis.

ff

CAPUT

CAPUT X.

*Essentia ♂ aperiens tartarifata.**Parandi
modus.***R** *limatura ♂ magnes. ♀ āa lb β.
aqua fontana puriff. canth. viij. ix. x.*

Coq: in lebeco, vel cupulâ ferreâ, per sex vel septem horas, ligneo bacillo nonnunquam agitando. Tum nigrescit sensim liquor. Ablato igne cum subsederit ♀, liquor tinctus sensim aufertur. Novæ aquæ adfusio & coctio repetitur. Liquores conjuncti arenâ calore exhalant ad medietatem. Quod remanet, in vitro adservatum, salinum præ se fert saporem.

Vires:

VIRES, ut reliquarum, ita etiam hujus sunt aperientes.

Dosis.

DOSIS. ℥℥.

*Modus
utendi.*

MODUS UTENDI in jusculo vel vino, horis matutinis & vespertinis.

CAPUT XI.

*Tinctura ♂ aperiens ex limaturâ
& * Minsichtia.**Processus.***R** * *part. ij. limatura ♂ p. j.*
M. & per retortam destilla. Essentiam ♂ in fundo residem

exime, edulca, spiritum vini superinfunde, tinctum quod est, effunde, denuò spiritum vini affunde. Solutos liquores ad medietatem exhalare sine. Filtratur residuum per chartam. Hæc est vera ♂ tinctura.

Vires:

VIRES, USUM & DOSIN subjungit.

CAPUT XII.

*Tinctura ♂ aperiens ex scoriiis reguli.***R** *scorias reguli ♂ diati, in quas, trinâ repetitâ s. a. calcinatione regulus omnis ferè transit.
* an. æquales partes.*

Sublimatione elevetur * in flores. Reses in fundo ☉ aquâ fontanâ superinfusâ extrahitur. Lixivium hoc exhalare jubetur. Coagulum modicè, non tamen ad siccitatem calcinatur. Hoc

coa-

CAP. XII. TINCT. SCOR. C. XIII. TINCT. EX ☉. C. XIV. TINCT. ADST. 219
coagulum, spiritu vini superinfusò, atomos suas luteas per eundem egregiè dispergit. Exsultans tinctura aperit, incidit, hypochondriacis patrocinator.

DATUR ad ℥. ʒj.

Dosis.

CAPUT XIII.

Tinctura & aperiens, ex ☉ ʒ, ope terra foliata.

R Oli & non calcin. pulv. terra foliata, ♀. a ʒj. Tinctura
Misceantur & locentur in cellam frigidam & humidam, & aperire per ℞ iij. Color mutatur, & aliquò modò mistura fluida ens alia. redditur, aère sese insinuante in poros. Huic colaturæ misturæ affunditur

spiritus vini.

Sic statim exurgit tinctura elegantissima.

VIREs insignes sunt in obstructionibus viscerum. Vino Vires. infusò gratum odorem spirat, tincturas etiam alias exaltat.

DOSIS à granis xx. ad xxx.

Dosis.

MODUS UTENDI. In jusculo vel vino.

Utendi modus.

CAPUT XIV.

Tinctura & adstringens.

R limatura & ℥ ʒ. * ℥ l.
In phialâ ope ☿; fiat m̄tio in flores primò albos, qui seorsim servandi, deinde flavos, qui itidem seorsim servandi ab aëris humidi appulsu securi, aliàs liquefcunt, demum nigros. Hi liquefcunt aëri expositi, & tincturam exhibent adstringentissimam, aliis liquoribus diluendam.

VIREs. Hæmorrhagias quascunque sistit, ad ḡ. j. ij. con- Vires. venienti liquori permista.

CAPUT XV.

Essentia seu tinctura mollis & ii, metallis adfinitate juncti.

Ff 2

Veram

*Veram ☿
tincturam
agnescunt
multi.*

Veram tincturam ex ☿ vel crudo, vel calcinato, vel sublimate, beneficio ☿ vel digerendo, vel ☉☿, ceu ultimam ejus prædestinationem, elici, sentiunt *multi*, observantes acetum inde mutationem aliquam subire, creduntque esse substantiam quandam rubram, quæ ex ☿ egressa acetum tingat, non secus, ac lignum Brasilianum, crocus, aut similia aquam colorare consueverunt.

*Paracelsus
ejus facit
mentionem.*

Paracelsus lib. 2. magna chirurgiæ tract. 3. cap. 5. mentionem facit tincturæ ☿, nulli ante se cognitæ, à se primum inventæ, quam Liliî nomine dignatur, eamque obscuris proponit verbis, ut intelligi nolle videatur.

*Rhenani
conjectura.*

Rhenanus ☉ è puteo emergente, theorem. chimico-technicis *thes. 29.* processum hunc illustraturus, eum in quatuor dividit partes. PRIMA est ☿ cum ✱. II. ABLUTIO & edulcoratio per ☿. III. CALCINATIO in reverberio clauso florum rubrorum ad album, flavum, citrinum colorem. IV. EXTRACTIO tincturæ cum spiritu vini.

*Censura
Sala.*

Vera est censura *Angeli Sala anat. antimonii part. 1. cap. 7.* non posse extrahi ex ☿ veram tincturam: 1. quia talis substantia in ☿ non datur. 2. examen rei contrarium demonstrat. 3. *Paracelsi tinctura* potius est essentia. 4. neque processus *Rhenani* veram tincturam assequitur.

Liba Sii.

Libavius apocalypsi hermeticâ cap. 13. p. 269. autorem *Rhenanum* non nominat, sed ceu hyperaspisten & monarchanicam *Paracelsicum* miris perstringit modis, interpretationemque illius nullius assis æstimat.

*Analogica
tinctura.*

ANALOGICÆ tincturæ, latâ vocis potestate ita dictæ, sunt *Hartmanniana*, ex ☿ & calcis vivæ, *Minsichtiana colchotarina*, & sequentes:

1.

Rx. salis ☿ ꝑꝑ. ☿ ꝑꝑ.

Fluat ☉ in crucibulo. Sensim ☿ addatur frustillatim injiciendo. Stent in fluore. Sic ☿ abit in scoriam. Super hanc exemptam & in phialâ vitreâ benè pulverisatam, primum infunditur spiritus è fecibus vini diligenter defillatus. Stent in digestionem. Tinctus spiritus aufertur, novus affunditur.

Vell

Vel

R̄. croci metallorum, seu epatis ☿ cum ♀. ⊖. ☿ concinnati, à re-
gulo separati, nondum edulcati, pulverisati, vel contusi q. v.
spiritus vini odorati è vino vel fecibus q. f.

Stent in digestionem lenis caloris. Extracta tinctura decantata
servatur ad usum. Sin minus respondeat voto, exhalet modicum
in arenâ, & saturatô se commendabit rubore.

Exaltatur color & virtus, si adfundatur sanguis seu anima
rhabarbari.

R̄. tinctura hujus ☿ ⊕ ♀ ta ℔^{1/4}
sanguinis rhabarbari, aq. cicborii ♀ risatâ parati ℥vj.

VIREs. Egregium est medicamentum, epaticum, splene-
ficum, cachexiæ, hydropi, ictero, & nulli non sanguinis impuri-
tati in scabie auxiliatur.

DOSIS ℥f. ℥j. in jusculo vel vino. Dosis.

LIBRI IV.

SECTIO I.

ARTICULUS IV.

Essentia seu Tinctura mol-

lis fossilium oleosorum.

CAPUT I.

Essentia succini.

succini flavi puri q. v. spiritus vini alcoholisati q. f.
In leni digestionem arenæ extrahitur tinctura, decen-
tatur, novus spiritus affunditur. Tincturæ conjunctæ
abstrahuntur usque ad, & ultra medietatem.

VIREs cephalicæ sunt, antiepilepticæ.

DOSIS ℥f. ℥j.

UTENDI MODUS in convenienti appropriatô liquore. Vires.
Dosis.
Utendi
modus.

CAPUT II.

Tinctura & balsamum ♁, epar & pulmones ♁ dictum.

Describitur à Paracelso, libro de naturalibus rebus cap. 8. pag. 7. & paratur ex ♁ & ol. lini.

℞. ♁ puri minutim pulveris. ℞s. ☉ lini ℞s.

Felicius succedit operatio, si ☉ Ari, ♁ri ante benè permisceatur, & post cum lini oleo coquatur. Coctio hæc fiat cautè, ne ebulliendo oram ollæ transcendat. Color sanguinis instar rubicundus apparet in massâ.

Vires

VIRES. Signatura ostendit, balsami vicem sustinere, & jecori & pulmonibus prodesse. Lini oleum, abjecta res, & vilis pretii, attamen in dysenteria præsentaneam præstat operam, bibitum. Sulphuris balsamicæ virtuti junctum auxiliares habet copias: commodius tamen sic solum bibitur oleum. In clysteribus & unguentis ad ulcera admittitur balsamum.

Tinctura

Præbet hoc epar TINCTURAM ♁, in salutem humani ♁ ex epar. corporis efficacem, si ita paratur:

℞. epatis ♁ q. v. ☉ Oli q. s.

Misce ad solidiorem consistentiam Ex retortâ ad latus destilla in lacteum liquorè, què sequitur sanguineo-rubicundum oleum.

Vires.

VIRES deprædicantur antiphthificæ, antiepilepticæ, imò totum corpus, ut ☉ aurum mundare, splendores gemmarum, imprimis Turcoidum flaccescentes erigere & exaltare docent, primum quidem Paracelsus loco citato, alterum Poppius in hodogetico. Videatur dissertatio chimica secunda de ♁.

℞ πικρίας.

Verùm uterque videtur in recensendis his dotibus ☉ ωεγ-
Εολέιν.

CAPUT III.

Balsamum ♁ internum terebinthinatum juniperinum.

Internum simplex.

INTERNUM SIMPLEX communiter paratur hoc modo:

℞. fl. ♁ vel solum, vel cum ☉ Oli parat. ℥iij.

☉ terebinth. juniperi, anisi, fœniculi, quod volueris
℥vj. viij. viij.

Digere

CAP. III. BALSAMUM TEREBINTH. JUNIPERINUM. 223

Digere vel coque, donec tinctura appareat. Feliciùs & prom-
tius succedit operatio, si flores cum ☉ ♀ ri misceantur, vel su-
pra ignem lenissimum, in vase terreo plano torreantur in mas-
sam epatis instar rubicundam, & post olea superinfundantur.

COMPOSITUM INTERNUM duplex: unum laborio- *Composi-*
sius, alterum compendiosius. *sum.*

PRIMUM:

Primum.

℞. fl. ♀ cum aloë, myrrhâ, thure, ol. terebinth. ℞iſ.
sale communi $\frac{1}{2}$ torum ℞i. succini ℞j.
croci orientalis ℞i. citri ℞i.

Stent in digestionè primò lenis, deinde intensi caloris, per ℞ij.
Refrigeratum balsamum decantatur. Nova iterum olea ad-
fundantur.

ALTERUM minoris laboris & impensæ.

Alterum.

℞. fl. ♀ colcothar. ℞ $\frac{1}{4}$. camphora ℞ij.
myrrhæ troglodit. ol. terebinth.
aloes epat. cypriæ atherei. ℞iſ.
thuris a ℞j. baccar. juniperi ℞ $\frac{1}{2}$.
croci ℞j. succini ℞iſ.

Simul mista in cucurbitâ digerantur leni ignis calore, donec
tinctura appareat. Inclinato vase effundatur in aliud vas, &
camphora, si lubet, oleo amygdalino soluta, addatur.

VIRES indicat nomen. Balsami vegetabilis instar con- *Vires.*
fortat & restaurat languescens vitale humidum. Pectorale est,
stomacho frigido & colicæ medetur.

DATUR à ḡ. v. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS in vehiculis adpropriatis, aquâ car- *Utendâ*
minativâ, asthmaticâ. EXTERIUS in vulneribus & ulceribus *modus.*
etiam usurpatur. Scrobiculo cordis inunctum, flatuosum san-
guinem discutit, & stomacho ab intemperie frigidâ languenti
medelam adfert.

CAPUT IV.

Tinctura, seu balsamum ♀ externum
amygdalinum Rulandinum.

Exter-

Externum

Externum ☉ balsamum constat ex humido & sicco. Humidum est ☉ amygd. dulcium, siccum ☉. Tertium ingrediens est clavis referans centra arcana, nempe ☉ ☿.

℞. ol. amygd. dul. ℥vj. ☉ ☿ albi ℥ij.
fl. ☉ ℥ij. camphoræ ℥j.

Primò misceantur flores & ☉ ☿ ri, deinde addatur ☉ amygd. dulcium. Coctio instituat super leni igne, cavendo ebullitionem, nam sic epatis instar crassescit, & oras vasis transfilit. Ultimo camphoræ inter duas chartas comminuta additur, ol. amygd. ante soluta. Refrigeratò vase effunditur tinctum balsamum, & novum oleum ☉ ☿ ri mistum affunditur, & proceditur ut prius.

Vires & utendi modus.

VIRES externo in usu celebres: digerit, discutit, resolvit, solum, vel cum aliis, in affectibus pectoris frigidis, lienis infarctibus, frigidis in artus destillationibus, adhibitum.

Emplastrum di. sulphuris.

Ingređitur ceu basis celebratissimum EMPLASTRUM DIASULPHURIS, à Rulandò centur. 1. curat. empir. 93. descriptum. Paratur additione colchotaris, myrrhæ, & resinæ terebinthinæ.

℞. balsam. ☉ amygdal. camphorat. ℥ij.
cera flavæ puræ ℔l. myrrhæ pulverisatæ ℔℥^r
resina terebinth. Venetæ à destillatione relicta.
colcotharis ☉li edulcati āa q. l.

Liquefiant cera & resina, quæ olei terebinthinæ rubri adhuc particeps. Addatur mox balsamum. Demum adspargatur myrrha subtilissimè trita paulatim, spatulâ semper agitando, donec permixta fuerint, & colcothar. Post ab igne removeantur, paulatim spatulâ vel pistillo agitata, refrigerescant, & cum oleo olivarum inde fiant malagmata.

Vires.

VIRES insignes habet hoc emplastrum. Prodest in ulceribus inveteratis & fordidis. Pectoris regioni utrinque applicitum in alutâ, thoracis molestias, pulmonum gravitates, dyspnœas, asthmata à flatulento sanguine ex hypochondriis per venas vel utero ascendente, exorta, dissipat.

CAPUT V.

Tincturæ, seu balsamæ ☉ta alia.

℞. florum

R

florum ☉ Glatorum ℥iij.

☉ fl. hyperici, verbasci, agrimonie compositi ℥j.

☉ ♀ ri albi ℥℞.

Terantur flores ☉, & ☉ ♀ in ollâ terreâ planâ, suprâ ignem lenissimum, donec massa rubeat, epatis instar. Post addantur olea: incalescant benè. Tum adde sensim

☉ ☉ li rubri ℥ij. fol. nicotiana viridis pulveris. ℥iij.

myrrhæ, thuris a ℥j. cere.

serebinth. cypria a q. s. colophonie parum.

M. F. Balsamum molle.

VIREs. In vulneribus recentibus & antiquis ulceribus Vires. facit officium.

LIBRI IV.

SECTIO I.

ARTICULUS V.

Essentiæ lapidum.

CAPUT I.

Essentia lapidis nephritici.

lapidis nephritici electi, ex viridi albescentis q. v.

Preparandi
modus.

R Calcinetur vel integer, vel, primùm in mortario æneo, pistilli sub obœdentiâ, contusus, donec albescat. Super porphyrite redigatur in alcool. Post in ☉ iterum calcinetur, igne rotæ circumfuso, ut ignescat. Scintillantem projice in patellam terream, aceto radicato repletam. Relinque, donec subsidat. Tum ☉ effunde, lapidem exsiccatum de novo in ☉ fac candesceri. Candefactum in ☉ radicatum effunde. Hanc ignitionem & extinctionem toties repete, donec omnis pulvis in ☉ radicato sit solutus. Solutiones filtrantur. Acetum abstrahatur ad medietatem. In loco frigido salinus viridiusculus concreescens liquor, salibus ☉ permistis, adservetur in liquidâ hâc formâ. Si addatur ♀, in leni digestionem

Gg

fitione

226 LIB. IV. SECT. I. ART. V. CAP. II. ESSENTIA SILICUM.
sione locetur, commodiùs adhuc in liquidâ formâ servari
potest.

Vel

Calcinetur lapis contusus, cum ☉. deinde cum ☽. ☿ irri-
getur. Defuso liquore denuò novum ☿ adfundatur. Liquores
imprægnati jungantur, & ad medietatem in arenâ evapo-
rent, ad consistentiam spissiolem. Addi tum potest ♃ mo-
dicum.

Vires.

VIREs. Ut exteriùs appensus brachio lapis dolorem re-
num lenire, arenulasque & calculos ejicere atque expellere est
deprehensus, attestantibus à *Nicolao Monardo medicam. simpli-
cium ex novo orbe delatorum capite 31. historis relatis*, ita ab interiùs
adsumto salino liquore idem successus expectatur.

Dosis.

DOSIS ḡ. viij. ix. x.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS, in aquâ petroselinî, cum vino paratâ.

CAPUT II.

Essentia silicums.

silicum fluviatilium ḡḡ.

Rigniuntur, exstinguuntur in ☿ vini vel mellis, sex vicî-
bus iteratis. ☿ tinctum filtretur per chartam, leniter
evaporet, & ad usum servetur. Vel silices calcinentur
cum ☿. Stet massa in cellâ frigidâ. Liquor servatur ad usum.

Vires.

VIREs. Aperit, incidit, obstructionibus resistit, calculum
renum pellit.

Dosis.

DOSIS. à ḡ. vij. ad ℥. in juscule.

CAPUT III.

Essentia, vulgò tinctura corallorum.

*In dubium
vocatur
à Sala.
Adferitur
à Laurem-
bergio.
Distin-
guitur.*

Nillam ex coralliis extrahi posse tincturam adferit *Sala-
phorismo chimiæ. 42.* Aliquam iis, sed parcam inesse
concedit *Lauremb. in notis & animadv. confirmat defen-
sione, quæst. 13.* Si non vera; saltem analoga tinctura ad-

mittitur.

MEN-

MENSTRUUM *Minsichtus* eligit *spiritum mellis* verum, non autem corrosivum illum, & venenatum vulgi. Hanc tincturam veram & genuinam vocat, dotesque ejus innumeras recenset.

Menstruum Minsichtus.

Nota est in vulgus, olim in secretis habita, præparatio, per saccharum canthium.

Præparatio per saccharum.

℞. *corall. rubrorum.* Eligunt nonnulli subalbida, horum enim tinctura non adeò fixa ℞ $\frac{1}{2}$.
sacchari canthi ℞℥.

Contus. minutim miscentur, & retortæ induntur. Observatis ignis gradibus exstillat liquor rubicundus.

Sed parùm participat de essentiâ corallorum. Liquor ille videtur esse sacchari fœtus, cum ☉ saccharum destillatum itidem liquorem promat rubicundum. Non omnino tamen expers est corallorum, cum ☉ ☿ liquore resoluto enim præcipitatur albus corallinus pulvis.

Extraxio.

Beguinus tyrocin. lib. 2. cap. 10. utitur, ceu menstruo, succo limonum.

Beguinus talem commendat.

℞. *corallior.* ℥ij. succi limonum ℞j.

Stent per octiduum, post filtrentur. Adde

sacchari albi ℥viiij.

Digere ad sirupî consistentiam.

VIRES, DOSIS, UTENDI MODUS. Exhibetur cochlear j. in fluxu hepatico, dysenteria.

Vires.

Sed potiùs est solutio, utilis tamen valdè in dictis affectibus, aliisque febribus ardentibus, malignis, pestilentibus.

Extraxio.

Cum *spiritu ligni sancti* aut *corylini* quæ paratur, non levis æstimatur momenti in impuritatibus sanguinis.

Præparatio per spiritum ligni sancti, & corylini.

Non vilipendenda solutio & essentia hæc:

Alia solutio corallorum.

℞. *corall. rub. minut. pulverisator.* q. s.

succi citri q. v.

Stent in digestionem. Quod solutum, defundatur. Novus succus adfundatur, & rursus defundatur. Solutiones filtratæ stent per ☿ ℥ij. Tum partim præcipitatio adparet facta ad fundum pulvisculi alicujus, qui edulcatus fungî potest vice MAGISTERII. Reliquum effusum in novam phialam, exhalat modicum: tum subrubinescens adparet liquor. Asservari ad usum potest

Alia solutio corallorum.

talis, vel ad mellis consistentiam exhalari, spirituque vini affuso tinctura extrahi.

Vires.

VIREs, & dotes veræ tincturæ sunt, quæ prolixâ serie recensentur à Boëtio de *Boode gemmar.* & *lap. histor. lib. 2. cap. 155.* corpus redigit in temperiem cœlesti quâdam vi, & propterea omnes partium affectus evellit radicitus, propter analogiam, quam habet cum spiritibus vitalibus, & innato calido, quod auget, roboratque, ut faciliè contrarios morbos superare possit &c. Analogis tincturis hæc competunt *κτ' μάλλον κγ' ἤ τ' αὐτῶν.*

Dosis.

DATUR a gut. viij. ad ℥j. in vehiculis convenientibus.

LIBRI IV.

SECTIO II.

Altera classis mediorum

operum chemicorum, continens elixiria.

CAPUT I.

De elixiri in genere.

Etymologia ab Arabicis deducitur fontibus.

OX ELIXIR, autore Joanne Frischmuth, desumpta est

ex Arabico *الألكسیر* *Alechsiro.* Idem quod.

الكیمیاء *Alchimia.* Vulgò hinc essentia seu substantiæ vis arte elicita. Peculiariter, pulvis philosophicus: à radice *كستور* *fregit, contudit.*

Nonnulli Græcam censent.

Ex Græcis fontibus nonnulli derivant, nimirum ab *ἀλεξέω,* ut *ἀλεξήθημον* adjumentum notet. Alii Græcissantes componunt ex *έλαιον & σίρω,* quasi sit *oleorum extructio.*

Nonnulli, populari errore seducti, ex culinâ nominis hujus deducunt natalicia incunabula, ab ELIXANDO.

Alii Lætinam.

Ludunt, qui ab ELYSIIS campis beatorum derivant, vel à LIXA,

à LIXA, quasi sit lixivium, vel aquâ coctum. Lixam enim aquam vocant, unde elixare, aquâ coquere. Lix est cinis foci, vel aqua cineri immista: unde lixæ, calones exercitus & caculæ. Hæc etymologia etiam rem ipsam illustrat. Reverà enim Elixir est nigrities illa Latonica, quæ imbibitur, abluiturve aquâ, ut fluat candida. Verba sunt *Libavii syntagm. arcan. chim. lib. 8. cap. 43.*

Notat propriè magisterium transmutationis metallorum, *πολυσημειον* cum, projectione super viliora metalla, sit aurum vel argentum. Hinc Alchimia à *Rogelio Bacono* definita, ars faciendi elixir. *Autor epistole, quæ Gratiano attribuitur*, dividit vocabulum in tres syllabas: Xir, ixir, elixir. Primam ait, designare lapidem primæ compositionis, secundam secundæ; tertiam absolutam medicinam.

Scaliger exerc. 3 27. Chimistæ, inquit, suum opus nominant fortitudinem. Hoc enim significat decantatum illud ELIXIR, in cuius fide omnem oppignorant naturam.

Receptâ consuetudine, quæ civitate jam donata, & officinis innotuit, designat liquorem spirituofum, facultatibus præcellentibus, mediante infusione imprægnatum, estque medicina composita ad juvandum, ex speciebus variis, aromatibus & vini spiritu seu oleo conflata, unde & ab *αλεξέω* nominis derivationem agnoscere potest. *Genuine acceptio*

In multis conveniunt, imò planè idem sunt cum essentiis, ad amissim si examinentur. Chimiçæ artis opera ut distincta sunt, ita distincta quidem etiam deberent habere nomina, non distincti termini uni attribui effecto. Sed *ἑσφ* valent technici termini, ut nummi, non semper *Φύσφ*. Dandum interdum quid consuetudini.

Paracelsus de elixiriis agit *archidox. lib. 8.* eorum vires mirificè exaltans, & verbis ornans in actu conservationis & præservationis corporis. Ut balsama vegetabilia corpora mortua præservare possunt à putrefactione multorum annorum spacio, ita & hæc elixiria. Protoplasten Adamum, & posteros, *addit*, longævos fuisse non naturali robore, sed quia notas habuerit facultates remediorum, isque usus fuerit: alios autem, quos scientia hæc latuit, brevioris vitæ fuisse. Qui igitur vitæ terminum *Commen- dato Pa- racelsica.*

230 LIB. IV. SECT. II. CAP. II. ELIXIR CEPHALICUM.
 num ad plures annos prolongare cupit, instructus sit oportet
 balsamicis medicamentis, confortare valentibus cor & vitæ
 spiritum.

Sex descri-
 bit idem.

Sex etiam elixiria describit 1. elixir balsami. 2. salis. 3. dul-
 cedinis. 4. quintæ essentia. 5. subtilitatis. 6. proprietatis.

Schröderus
 plura.

Schröderus pharmacop. lib. 2. cap. 52. describit elixiria decen-
 ti ordine, quæ instar omnium esse possunt.

CAPUT II.

Elixir cephalicum.

Elixir ce-
 phalicum.

rad. paon. non decort.

angelic.

palma Christi

valeriane

acori veri

tormentill.

doronici

ligni sancti

rhodii

buxi aa ʒij.

fol. roriam.

majoran.

salv. aa mß.

spir. vini ad eminentiam spithamæ j.

Œli super cinnabarin ʒ rectificati ʒiij.

Œis Fri albi ʒß.

Stent in digestionem per octiduum. Colaturæ expressæ adde

sirup. fl. paonia lb̄ $\frac{1}{4}$.

Stent iterum in digestionem benè permista. In vitro.

S. Hauptstärckend Elixir.

Vires.

VIREs. Cerebri adfectibus à frigidâ causâ exortis singu-
 lariter prodest.

Dosis.

DOSIS ʒj. ʒß. ʒß. g. x. xij.

Modus
 utendi.

UTENDI MODUS in liquore convenienti.

CAPUT

CAPUT III.

Elixir pectorale asthmaticum.

rad. gentian. rubra
glycyrrhiza rase
ireos Florentina
enula

ungul. caball. āā ʒj.

cortic. scilla ʒʒ.

fol. satv.

veronic.

roris ☉.

capill ♀.

hyssopi

marrubii āā mʒ.

spiritus anisi vel juniperi ℥x.

pulm. vulp. pp. n. ij.

vituli recent. n. j.

myrrha rubr.

benzoes āā ʒj.

cardamom. cubeb. āā ʒʒ.

cinamom.

caryophyll.

nuc. moscat. āā ʒj.

sem. anisi

fenic. āā ʒiij.

urtica Rom. ʒʒ.

ocimi caryophyl. ʒij.

Processus

Stent in digestionem per ℥iij. Media hujus tincti liquoris
pars lentâ digestionem, exhalet parum.

℞. Elixir pectorale.

Quod reliquum est, destilletur per alembicum, addito novo ℥. Exstillatus spiritus miscetur cum sequente julepo.

℞. aq. veronic. q. v. sacchari canariensis q. f.

F. Julepus saturata dulcedinis, in aquâ soluto saccharo, quantum imbibere potest.

℞. prioris spiritus q. pl. aq. saccharata, ad gratum saporem.

Tunc omnia turbantur, & lactis instar albicant. Colentur per bibulam chartam rariorem, & laxiorem, & clarissima pellucidaque exibat.

℞. croci orient. ʒj. ambra ʒf. mosci orient. ʒj.

Ligentur in nodulo, ut flavo aureo gratioso colore tingatur, & grato odore se commendat.

In sceminis odorata a versantibus ultima omittantur.

VIREs. Pulmones frigidâ intemperie laborantes alterat, tussî & asthmatis presentancâ operâ medetur, tum elixir, tum

Ex liquoris
tincti alterat
râ putte sit
mistura
asthma
tica.

Vires

tum mistura altera asthmatica, dum vapores ex hypochondriis vel utero adscendentes discutit.

Dosis. DOSIS elixiris g. xxx. misturæ cochlear j. ij. prout magis vel minus est alterata aquâ saccharatâ.

Utendi modus. UTENDI MODUS. Per se, exhibetur mistura: cum jusculis elixir.

CAPUT IV.

Elixir citri cordiale.

Exigens. **R** cort. citri flavorum recent. ab albicante medullâ separatorum ℥ B.

℥ non rectif. ℥ ij. succi citri opt. ℥ f.

Stent in digestionem per ℥ iij. sæpius bacillo agitando.

℞. colatura hujus per linteum f.

aq. scorzonera sacch. edulcata āa.

Misce. Cola per chartam bibulam rariorem. In colato suspendantur nodulo inclusi

croci orientalis ʒj.

mosci orient. ʒj.

℞. Citronelixir.

Vires. VIRES, DOSIS, UTENDI MODUS nota.

CAPUT V.

Elixir camphora, seu spiritus vini camphoratus Hartmanni.

Utendi modus. **R** camphora ʒ B. ℥ opt. q. f.

Vires. Stent in digestionem. Paucarum horarum spacio solutâ camphorâ ℥ imprægnatus, VIRES habet diaphoreticas, cephalicas, cordiales, alexipharmacas, antiarthriticas, exhibitis ad gutt. vj. ad ʒj. in conveniente liquore, aquâ cordiali vel vinô medicato exhibetur.

CAPUT

CAPUT VI.

Elixir proprietatis.

Paracelsus *archidoxis libro 8. sextum elixir appellat* PROPRIETATIS. Elixir generali nomine dignum censetur, est enim alicuius medicamen servandæ vitæ & morbis pellendis aptum. Sed, quid adjunctio proprietatis sibi vult? Respondet *Job. Langius differt. de elixir proprietatis, th. 19.* cognitum ex etymologicis est, *proprium* id dici, quod maxime est propè. Accedit etiam elixiris proprietatis virtus quàm proximè naturæ nostræ, seu balsamo nostro nativo, illique amica valdopere. 2. Appropriata, accommodata, & convenientissima existit proprio suo succo, humidoque radicali. 3. Certum & proprium idem nonnunquam notat. In elixiri hoc etiam est magna & certa auxiliandi promptitudo. 4. Proprium etiam notat peculiare & speciale, quo ipso à communitate separatur. Exemptum etiam hoc est medicamentum à consortio vulgarium medicamentorum, & singularem in præparando requirit industriam. 5. Stabile, perpetuum & sempiternum notat proprium. Tale est etiam hoc medicamen, & stabiles & vegetas conservat vires.

INGREDIENTIA nominat Paracelsus crocum, myrrham, aloë, silentio præteriens solventem liquorem, à tempore digestionis menstruum dictum. Sed post meminit circulati. De vero & genuino menstruo pluribus agit *suprà laudatus auctor.*

Recentiores adsumunt spiritum vini, salino aliquo acido spiritu ☉. ☽, imprimis ♁ acidulatum.

Occasionem ex his ingredientibus parandi medicamenti fortè Paracelso præbuit *Ruffus*. Sed quinam, an *Ephesius* ille, qui Galeno posterior, reliquit *libros de appellationibus humani corporis partium, & pauca de affectibus vesicæ, renum, & medicamentis purgantibus fragmenta?* Minimè gentium. Oportet fuisse alium Galeno priorem. Mentio fit *Ruffi 2. epidemiorum. Et Ægineta lib. 2. cap. 36.* meminit medicamenti ex aloë, ammoniaco, thymiamate, myrrhâ, in formâ pulveris fabæ magnitudine, cum vino odorato

234 LIB. IV. SECT. II. CAP. VII. EL. PROP. HELMONTII.
rato quotidie exhibitum, cuius mirabilem in peste efficaciam Rufus expertus fuerit.

Paracelsus
mutavit
ingredi-
entia.

Mutavit Paracelsus pro arbitrato, & loco ammoniaci & thymiamatis substituit crocum,

℞. myrrha optima aloës epatica vel lucida
croci orientalis veri aa ʒj.

spiritus vini, spiritus ☉ q. l. acidulati q. l.

Pulverisata misceantur, & infundantur, inque digestionem stent
℥ & ρ viij. interdum commoto vase & agitato. Quod tinctum
& extractum per inclinationem separatur. Materiae in fundo
resistanti iterum ℥ sulphuris spiritu acidulatus affunditur,
quod coloratum separatur. Tandem omnes solutiones con-
junguntur, digeruntur, & in vitro adservantur.

Vires.

VIRES à Crollio ordinatâ serie proponuntur, unâ cum
dosi, & utendi modo.

CAPUT VII.

Elixir proprietatis Helmontia- num album.

Elmontius fmgm. de arcanor. revelat. tom. 1. p. 573.º ab

ADEPTIS elixir proprietatis Paracelsi ita parari ait.

℞. aloës lucida, myrrh. opt. croci opt. aa ʒj.

Modus com-
ponendi
Helmon-
tianus.

Si plus sumseris, frustra id factum reperies. Duo priora
terantur accuratè: crocus, quia non teritur nisi exsiccatum, con-
globatur tuendo. Digerantur in vitro capaciiori albo her-
meticè sigillato tamdiu, donec ossa conglobata in fundo appa-
ruerit, & oleum clarum in parietibus vitri circuletur. Tunc
aperto vitri collo, affundatur

Aqua cinamomi.

Destilletur per alembicum, donec nihil è rostro cadat.

Vires.

VIRES. Liquore hoc tum quartana, tum continua fuga-
tur. Qui noctu sumserat sacrosanctum viaticum & extremam
unctionem, me in prandio, inquit, convivam circa lectum
habuit.

Exingaris

Hyperbole est manifesta. Tanta huic medicamento ad-
scribi

scribi virtus nequit. Error occurrere potuit in *περὶ γνώσεως*. Pro conclamato habitus æger, ἢ *κεκρηταιμένον* ἢ *πρὸ τοῦ νοσήματός*, *victus qui à morbo nondum erit*. Præparatio etiam non caret scrupulis. Videatur *Poppius tract. de hydropse p. 28*.

ALIA VIA parari idem potest medicamentum.

*Alius
modus.*

℞. aloë, myrrham, crocum, cinamom.

caryophyllos aromaticos āa ℥i℞.

aqua cinamomi alba, ad supereminentiam digitorum viij.

Stent in digestionem ∴ trium dierum spacio. Effundatur menstruum: alia aqua cinamomi affundatur. Tandem omnes conjungantur.

VIRES stomachicæ singulares deprædicantur.

*Vires.
Dosis, &
utendi
modus.*

DOSES ℥℞. ℥j. UTENDI MODUS, in vino generoso.

CAPUT VIII.

*Elixir proprietatis correctum D. Michaelis Schorrii,
Archiatri Ducalis Saxo-Coburgici.*

℞. aloës fœcoterine ℥ij. myrrhæ rubræ ℥j. croci orientalis ℥℞. *Modus con-*
Pulverisata seorsim grosso modo irrorentur spiritu *℞i*. *cinnandi.*

Stent per diem naturalem. Post affunditur menstruum peculiare. Id vocare solebat AQUAM PHILOSOPHICAM UNIVERSALEM solventem, SPIRITUM MUNDI, ROREM pluvialem stillatitium, e ductum ex terrâ philosophicâ argillofâ macrocosmi, vel SALE CENTRI. Meminerant hujus spiritus *Michaël Sendivogius Polonus, nec non Marius quidam in præfatione calendarii anno 1612. & 1613. editi.* Cum autem illud non haberet ad manum, recipiebat SPIRITUM AQUE PLUVIÆ, vel RORIS, imprimis verno & æstivo tempore collectæ.

℞. *aqua pluvia vel roris majalis per vesicam destillatæ mens. vi. terebinth. cypria ℥j.*

Lento arenæ igne per alembicum vitreum, ex cucurbitâ terreâ exstillet spiritus, & in vitro ad usum servetur, oleo omni per tritorium clepsydrum separato.

℞. *hujus aquæ terebinthinata, spiritus juniperi bis rectificati* āa ℥j. Effunde eadem super massam ante dictam, ad duorum vel

236 LIB. IV. SECT. II. CAP. IX. ELIX. ABSINTH. CAP. X. SCORBUTI-
 trium digitorum eminentiam. Stent in infusione per dies XIV.
 quotidie spathâ lignâ circumagitando, vitrum autem ipsum,
 ne spiritus exhalent, benè obligando. Finito dierum XIV. cur-
 riculo, spiritus per inclinationem à speciebus separetur, & per
 purum colatorium transmittatur. Speciebus iterum tantun-
 dem menstrui adfundatur, digestionè institutâ, liquor filtratus
 ad usum servatur.

Virtutes.

VIRTUTES elixiris Paracelsici huic etiam competunt, &
 ab autore plures adduntur, quas imprimis deprædicat exaltatas
 à menstruo philosophico. Vocat conservans generale & spe-
 ciale.

Dosis.

DOSIS. Exhibetur in actu præservationis à v. ad xij. gut-
 tas. In actu curationis à xx. ad xl. guttas. In peste ad guttas l.

*Utendi
 modus.*

MODUS UTENDI in calidis morbis, in frigido vehicu-
 lo: in frigidis in vino. Non opus est, ut operose misceatur.
 Es vermengt sich selbst/ und setzt sich nicht zu Grunde/ woraus sein
 essentialisch Wesen wol zu spüren.

CAPUT IX.

Elixir proprietatis cum essentia absinthii.

Exigens.

R Elixir. propr. Par. ℥iij. essentia absinth. ℥iiij.
 Stent in digestionè.

Vires.

VIRES stomachales insignes præconio dignæ.
 DOSIS & UTENDI MODUS, quæ prioris.

CAPUT X.

*Elixir proprietatis antihypochondria-
 cum & scorbuticum.*

Processus.

R aloës, croci, myrrha ꝑa ℥℞.
 spiritus antiscorbutici, ex cochlear. nasturt. sedo murali, radice
 chelidonii minoris & raphani rusticani, parati q. s.
 Stent in digestionè. Terantur primò species in mortario vitreo
 cum modico spiritus. Post spiritus addatur. Liquor defusus
 fervetur ad usum, in benè munito vase.

VIRES

VIREs indicat nomen. DOSIS g. xx. xxx.

Vires

UTENDI MODUS in cerevisiâ coctâ cum pane, vel jusculo carnis coctæ cum radice pastinacæ Italicæ.

Utendi
modus.

CAPUT XI.

Elixir proprietatis purgans.

R	<i>aloës, myrrbæ</i> āā ʒij.	<i>croci</i> ʒij.	<i>Elixir purgans.</i>
	<i>rhabarb.</i>	<i>gialap. resinof.</i> āā ʒj.	
	<i>scammonii</i> ʒß.	<i>sem. ebuli</i>	
	<i>fol senæ Alexand.</i> āā ʒj.	⊖ ʒ ij.	
	<i>cortic. citri</i>	<i>aurantior a</i> ʒij.	

Pulverif. incisa s. a. misceantur, iisque adfundatur vinum malvaticum vini spiritu exaltatum, & ☉li spiritu modico imprægnatum. Per digestionem extracta tinctura effunditur. Novus spiritus affunditur. Conjuncti simul digerantur per ʒʒ vj. Post colentur per linteum subtile.

VIREs leniter alvum subducendi placent, seque commendant in actu præservationis & curationis.

DOSIS ʒß. Plus etiam adsumi potest.

Dosis.

UTENDI MODUS in jure carnis vel pulli, aut cerevisiæ cum pane coctæ.

Utendi
modus.

CAPUT XII.

Alichsiro stomachicum nostrum, ad imitationem Minsichtbi.

R	<i>sol. mentb. crisp.</i>	<i>sem. sænic. anif.</i>	<i>Componen- di metho- dus.</i>
	<i>salvia</i> āā mj.	<i>caryophyll. cinanom.</i>	
	<i>rad. acori veri</i>	<i>cannella albæ</i>	
	<i>galang.</i>	<i>nuc. mosch.</i>	
	<i>zedoar.</i>	<i>macis</i>	
	<i>pimpinell.</i> āā ʒij.	<i>cubeb.</i> āā ʒß.	
	<i>cortic. citri.</i>	<i>coriandr.</i>	
<i>aurant.</i> āā ʒß.	⊖ ʒ alb. ʒj.		

Pulverisata grosso modo digerantur spacio ʒʒ iiij. leni ☼ calore, superinfusis

Hb ʒ

Spiritu

Spiritu vini q. s. ad justam eminentiam.

Œli q. s. ad gratum acidulatum saporem.

Vires.

VIREs à Minsichto armamentario chimico adsignatæ hic locum habent.

Dosis.

DOSIS a ʒβ ad ʒj.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS in jusculo, horis matutinis, in aliquot juris cochlearibus: pomeridianis in haustu vini malyatici, vel francici.

CAPUT XIII.

*Elixir antihypochondriacum, hepaticum, sple-
neticum & antiscorbuticum.*

Processus.

R

fol. agerati corymbiferi cum floribus flavis.
chamedryos, agrimonia, hepatica cærulea, alba
cetemch. veri, lingv. cervin. spicantb. fumar.
cochlearia, nasturt. aq. sedi muralis āa m j.
rad. diptami albi, rhabarb. monach. acori veri, filicis
scorzoneræ, polypodii, sarsaparill. āa ʒj.
cort. rad. cappar. tamarisci, median. fraxini. āa ʒj.
sem. genist. anist. fœniculi āa ʒj.
fl. genist. hepatica cærul. & alba
centaur. minor āa p. x. hyperic. sambuci āa mʒ.
ligni sancti raspati ʒ iij. scobis ligni sassafr. ʒ iij.

Concisus, contusis, & sale ꝑri cum radicibus rhabarbari bene tritis accuratè misto, adfundatur

Spiritus vini q. s.

Stent in digestionem. Tinctus spiritus effundatur. Novus reafundatur. Coniuncti omnes exhalent leniter. Residuum servetur ad usum. EXALTARI potest additis

spir. Œli. ꝑ. theriacali camphor. a q. v.

Vires.

VIREs. Visceribus languentibus in dictis affectibus medetur.

Dosis.

DOSIS. ʒj. ʒβ.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS in jusculo, cerevisiâ, viuo, vel aquâ aliâ adpropriatâ.

CAPUT

CAPUT XIV.

Elixir nephriticum lithontripticum.

R

baccar. juniperi ꝑ iij. hederæ arbor. ꝑ j.

alkekengi seu solani vesicarii ꝑ i β.

semin. cynosbati, lithospermi āā ꝑ j.

rad. saxifragiæ albæ tuberosæ, pimpinell. ononidis

raphani rusticani āā ꝑ j.

fragorum maturorum seminibus turg. ꝑ ij.

ligni nephritici veri, quod aquam cæruleo colore inficit, ꝑ j.

fol. hederæ terrestris, veronica, virgæ aureæ āā mij.

fl. meliloti, chamæmeli āā m β.

spiritus è fecibus vini q. s. spiritus salis ꝑ ij.

In digestionem stent per ℞ tres. Tinctus & essentiâ imprægnatus spiritus servatur ad usum. Exaltari potest spiritu ☉. ☊.

VIRIBUS pollet arenulas renum seu tartarum fecalem *Vires.* fluidum & coagulatum resolvendi, in actu præservationis sumtum.

DOSIS ℞β. ℞j. ꝑβ. in liquore conveniente.

Dosis.
Utendū
modis.

CAPUT XV.

Elixir uterinum.

R

fol. calamentibi

artemisiæ πολυκλώνος.

matricar.

pulegii āā mij.

rad. bryonia

rubie tinctor.

zedoar. diptami albi Incis. contus. gr. modo

ireos florent. āā ꝑ j.

cinamomi

anthophyll.

nuc. moscat.

zinziberis

cardamomi

baccar. lauri āā ꝑ j.

cort. citri

aurantior. āā ꝑvj.

granor. paradif. ꝑβ.

sem. anisi ꝑβ.

ocimi caryophyl. ꝑ ij.

Infunde in

sp. vini q. s. adde

☉ ☿ ꝑ ij.

Stent in digestionem Colatura
S. Mutterelixir oder vielmehr

essenz.

VIRIS

Vires.

VIRES notat *Ἰννεραφί*. Intemperies frigidas uteri & genitalium partium emendat: moræ patientes menses admonet officii, & matricis suffocationem corrigit.

Dosis.

DOSIS ℞. ʒj. in vehiculo conveniente.

CAPUT XVI.

Elixir pestilentielle Paracelsi.

AUtor hic tomo 1. lib. de peste ad Sterzingenses cap. 1. pag. 358. gedenket einer Arzney oder Trancck / dadurch die Pestilenz im Schweiß ausgetrieben wird.

℞. *V. alcalisati, qui accensus nullum phlegma relinquit* mens. j.
theriaca optime ʒvj. *myrrha* ʒij.
clavorum equorum ʒiij. *spermatis ceti*
terra sigillata Strigoniensis ā ʒj.
rad. vincetox. pimpinell. valeriana āā ʒβ. *croci* ʒj.

Contusa, contrita f. a. misce in vitro. Stent ℞ viij. intervallo, solis radiis exposita, vase ad amussim clauso. Defusus liquor virtute simplicium imprægnatus servetur usui.

Dosis, &
 utendi
 modus.

DOSIS & UTENDI MODUS. Quantum cochleari dimidio vel integro adsumi potest, exhibeatur, stragulis bene operto corpore. Abstineat à cibo per horas sex.

ADDITAMENTUM.

Exaltatio.

Jubet huic miscere *spiritum* ♀ri, binâ per alembicum reificatione ad summam puritatem redactum. Sicque promittit excellentius medicamentum, & multo præsentius priori, licet sapore ingrato soleat esse molestum. Verba Germanica *επιφατικώτερα* hæc sunt: Auff diesen Trancck also gemacht ist sich wohl zu geröffen / denn nach natürlicher Krafft mag es höher nicht gebracht werden. Und wiewohl nicht viel im brauch / und wenigen bestand / dennoch grösser Bestand / Tugend und Erfahrungheit.

Επιχειρησις.

An *spiritus* ♀ri tantum pondus addat priori medicamento, meritò dubitatur.

Solet Paracelsus nonnulla reticere. Scopum eminentiæ hunc feliciùs adsequetur medicamentum, si jungatur totum arcanum ex *spiritu* ♀ri, *Oli correcto, & theriacali camphorato.*

LIBER

LIBER IV.

SECTIO III.

De tertiâ classe mediorum

operum chemicorum, continente extracta vegetabilium.

CAPUT I.

De iisdem in genere, & eorum
menstruo agit.

Extractum est optima vegetabilis essentia, à crassiore corpore per idoneum menstruum separata, beneficio digestionis, & evaporatione seu exstillatione ad consistentiam redacta. Actio ipsa vocatur *χύλωσις* vel *ἐκχύλωσις* à Græcis antiquioribus. Primus gradus ad extractum est tinctura liquida: alter, mollis seu essentia: tertius, ipsum extractum. Extracta paucarum vel nullarum virium censet Zwelferus.

Descriptio

MENSTRUUM, quo virtus simplicis elicitur, solet eligi communiter & indiscriminatim spiritus vini. Morem hunc *Phil Müllerus mirac med. lib. 4. cap. 1.* erroneum vocat. Peccatur, *jicitur à inquit,* in hac re idèd: 1. si subtiliores sint simplices res istæ, nimis subtilis pars in *effunditur.* 2. Summè calidus cum sit, alienâ qualitate rem imbut, & tartareo spiritu inficit. 3. Rarò bonus impetrari solet, nec ubique gentium in copiâ est, ut plurimum magnò precio redimendus. Hanc ob rem, *subjungit.* conducit tale eligere menstruum, quod & facilè ubique absque precio haberi potest, atque ob temperatam qualitatem atque simplicibus illis non repugnantem (quippe quâ in terrâ crescentia irrigantur) sit conveniens. Tale menstruum est ∇ pluvialis destillata & rectificata: vel aqua propria, aut ros majalis destillatus. Palma relinquatur pluviali, cum reliqua non semper haberi possint.

Enixearos-

Verum hæ rationes tanti non sunt faciendæ, ut spiritum vini pro menstruo extractionis non agnoscamus commodissimo & serè catholico.

Commoda sunt quidem & reliqua, acetum etiam nonnunquam in usum venit.

Vegetabilium extracta

ALTERANTIA VEGETABILIIUM extracta communis notitiæ sunt varia. Parantur ex foliis, radicibus, fructibus.

CAPUT II.

Extracta vegetabilium in specie,
& I. Absinthii.

fol. absinthii vulgaris sic. Spir. vini boni q. v.

Stent in digestionem. Tinctum quod apparet, auferatur. Novus adfunditur. Soluti & filtrati spiritus exhalent ad justam crassam seu spissam extracti consistentiam.

Eodem modo paratur extractum *cardui benedicti, centaur. minoris, chelidonii majoris, majorana, menthe crispæ, ruta, salvia.*

Vires.

VIREs. *Absinthii* extractum ventriculo, *cardui benedicti* cordi, *centaurii minoris* hepatis, *chelidonii majoris* vesicæ fellis, *majorana* cerebro, *menthe* iterum ventriculo, *ruta* & *salvia* cerebro auxiliares ferunt suppetias.

Dosis, & utendi modus.

DOSIS g. j. UTENDI MODUS in jusculo, vino, vel spiritu cinamomi. Miscentur morfellis, rotulis, tragematibus.

CAPUT III.

Extractum florum Croci orientalis.

fl. croci or. q. v.

q. f.

In leni calore factâ extractione, liquor supernatans exhalat ad justam extracti consistentiam.

Vires.

VIREs. Cordi patrocinator & utero.

Dosis.

DOSIS, pondere grani j. vel quantum cultelli cuspidem prehendi potest.

Utendi modus.

UTENDI MODUS in vino, vel alio specifico liquore.

CAPUT

CAPUT IV.

*Extractum radicum acori veri, angelicae,
tormentilla, zedoaria.*

radicis alicujus incise g. m. ℥j.

spir. vini ad eminentiam digitor. x.

R Stent in digestionē, donec coloretur menstruum. Effunde, & alium spiritum affunde, idque repete toties, donec non amplius coloretur. Conjunge omnes, & spiritum vini in MB. ad spissitudinem separa.

VIRBS. Acori extractum *Ὠσμάχον*, angelicæ καρδιακόν, Vires tormentillæ κεφαλικόν, zedoariæ ὑσερικόν.

DOSIS g. ij. iij. iv.

UTENDI MODUS. Formentur pilulæ, vel cum saccharo in tragematibus & rotulis misceantur.

Dosis.

Utendi
modus.

CAPUT V.

Extractum Opii simplex.

N O MEN. Opium est succus papaveris, & ratione diversi parandi modi, nomen duplex obtinet: *μηκόνιον* καὶ *παράδι meconium*. ὁπός, autore Dioscoride lib. 4. cap. 65. MECONIUM ita paratur: Τὰς κωδίας μὲ τῶν φύλλων κόπτοντες ἐκτρέβουσι διὰ πιεστῆρος, καὶ τρίβοντες ἐν θύρα, ἀπωλάττεισι τερχίσκος. Καλεῖται ἢ τὸ τρίτον μηκόνιον, ἀδρανέστερον τῶ ὀπῷ. Papaverum vascula cum foliis tudentes, torculari expriment, mox in mortario teretes pastillos formant. Vocatur autem illud meconium, multum opio ignavius. OPIUM verò ita paratur: Ὀπίζοντας ἢ δέ, μὲ τὸ τῶν δρόσος ἀνιμαθῆναι, περιγράψειν μαχαιρίῳ τὸν ἀσπερίσκον, ὡς μὴ εἰς τὰ ἐντὸς διὰ τρεῖσαι, καὶ ἐκ πλαγίων ἢ τῆς κωδίας ἐπὶ διθείας ἐκτέμνειν ἐξεπιπολῆς, καὶ διποψῆν τὸ δάκρυον ἐπερχόμενον δακρύλω εἰς μύακα. καὶ πάλιν ὀππορεύεσθαι μετ' ἑ πολύ. Δείκεται γὰρ ὀπποσωετῶς, καὶ τῆ ὀπίση ἢ ἔτως οὐρίσκειται, δέ δὲ ὡς παλαιᾷ θύρα τρίβειν, καὶ διπολίθεσθαι ἀναπολωρόσοντας. In colligendo autem liquore seu lacrymâ, cum aruerint rores, oportet stellulam in

Modus

parandi
meconium.

Opium con-
tinuans
in χείρῳ.

summo papavere sic scarificare, ne alius ad interiora vulnus descendat. Oportet itidem vascula ex obliquo recta secare, destillantemque lacrymam digito in conchulam detergere: postmodum redire: iterum detergere, & hoc aliquot dies continuare: Invenitur enim continuò crescens. Idem sequenti faciendum. Hic succus in mortario vetere, in pastillos formatur. Appellatur à Nicandro alexipharm. t. 15. μύκων ὄπιον, ὄπιον, lachryma papaveris.

Delectus.

Eligitur, expetiturque ad usum medicum quidem ὄπιον ὄπιον, vulneratione qui exsudat. Sed cum opium in tantâ copîâ ad nos adferatur, non verum opium id esse, sed potius meconium, verisimile est.

*Menstruū
extractio-
nis duplex.*

MENSTRUUM extractionis duplex est: spiritus vini, & acidus succus.

*I.
Spiritus Si-
ni, adser-
tus à Sen-
nerto, &
Billichio.*

PRIMUM eligitur, qui narcoticam & anodynâ vim in sulphureâ parte quærunt. Adferit eundem Sennertus libr. 1. prax. part. 2. cap. 1. confirmat Billichius animadvers. & observat. chim. Tacendum non est, inquit hic, quod spiritu vini vix compertâ sit adversus opii maleficium præsentior antidotus.

*II.
Acidus suc-
cus adser-
tus à Pa-
rascelsio.
Querce-
tano,
Hart-
manno.*

ACIDOS SUCCOS eligitur, qui deleteriam vim, & salinum principium respiciunt.

Paracelsus archidox. lib. 7 capite de anodyno specifico, adsciscit: succos acidos cydoniorum, citri.

Quercetanus pharmacop. dogmaticâ restitit: ACETUM venenorum omnium domitorem commendat.

Hartmannus basili. chim. comm. p. 313. opium cum spiritu vini extrahi nolim, inquit, quia illud ☿ potius aggreditur, quàm ♀ & ☉. Est vero in ☿ potissima vis narcotica, humanæ naturæ inimica: acetum verò, quod purius est, de ☿ sumit. Ideò præstat in hoc genere ☿.

Breuj.

Petrejus dissert. harmon. tom. 1. disp. 5. quæst. 9. spiritum vini etiam rejicit, quod non sit legitimum corrigens. Opium, inquit, foetidum & venenatum suum ☿ (quod vel post ignis examen adhuc integrum superest in opio) spiritum vini correctum non deponit, imò à spiritu vini magis attenuatum malignitatem citius exferit, & intimiores partes insinuat, & laudani compositionem deteriore facit.

Brendelius chim. in artis formam redacta, digressione ad cap. 4. Brendelius spiritum vini eo nomine rejicit, quod nihil præter Δ cujuslibet rei extrahit, sicque SAL intactum relinquit. In sale autem anodynâ vim latere statuebat.

Brendelius spiritum vini rejicit, quod sal opis intactum relinquit. Et in eius.

Nostrò calculo utrumque menstruum approbatur. Utroque modo paratum satiat expectationem ægrorum & medicorum. Potentior innoxius usus est ratione.

I. PRÆPARATIO per ∇ .

Præparatio nis opis per ∇ processus.

Rx. Opii Thebaici in frustula secti, ∇ ex fecibus, q. v. Stent in digestionè, donec solvatur opium, per filtrum lineum exprimendum, & in subjectâ scutellâ vitreâ, ad justam consistentiam redigendum.

2. PRÆPARATIO per $\ddagger$.

Processus

Rx. Opii Thebaici dissecti, à foliis, quibus involvi solet, & festucis liberati, & super patellâ seu laminâ ferrea justo ignis moderamine exsiccati q. s. aceti vini, vel succi citri q. s.

Stent in digestionè lenis caloris. Solutio cum facta, colatura instituitur per linteum cum validâ expressione. Exceptus liquor vase vitreo exhalat, in vitro vel pyxide terreâ latâ adseruandus.

CAPUT VI.

Extractum opii compositum, seu Laudanum Opiatum.

NOMEN LAUDANUM dicitur, quasi laude dignum, vel laudatum medicamentum. Laudabile illud medicamentum, verba sunt Crollii basil. chim. planè suo respondet nomini, si laudanum dicas. Invenitur in has laudes Libavius syntagm. lib. 8. cap. 44. Barbaricæ insolentia vox est, inquit, laudanum, & Paracelsicæ conveniens dementiæ. Laudanum pro laudato aut laude digno nullus Latinus dixerit. Rectius extractum opii correctum. Sed loquendum interdum cum vulgo, modò intelligamur. OPIATUM dicitur à basi præcipuè ingrediente. Theodorus Zwingerus nepenthes appellabat ab anodynâ facultate.

I. PRÆ-

Præpara-
tio per
V.

I. PRÆPARATIO per V.

Rx. *Opii Thebaici puri* ℥j. *Spiritus vini optimi* q. f.
In leni calore digestionē factā extrahitur tinctura, simulque ex-
halant silvestres quædam atomi, reliquæ maturantur & mite-
scunt. Deinde

Rx. *sp. diambra sine ambrâ & mosco* ℥ij. *sp. vini* q. f.
Extracto opii, tincturæ spec. diambra dimidia pars addatur,
stent donec exhalaverit maxima pars. Adde

magist. perlar. corallor. āa. ʒj. essent. croci oriental. ℥β.
Misce. Demum affunde tincturæ specierum alteram partem, &
in lento igne exhalare permittē. Adde
ol. citri, cinamomi, caryophyll. angelica āa. g. vj.
mosci. ambræ āa. g. vij.

In vase eleganti. S. Laudatum opii medicamentum.

II. PRÆPARATIO per succos acidos.

Præpa-
randa mo-
do cum
☩.

Rx. *Opii Thebaici tenacis succosi* q. v.
Scindatur in tessellas seu frusta exilia, in patellâ ferreâ, vel ter-
reâ scutellâ vitreatâ: incalescat, ut fumet. Nonnulli odorem
aromaticum expectant. Leni hac exhalatione peractâ, affun-
datur
succus citri, vel ☩ q. f.
In leni digestionē quod tingitur, defundatur, secum relicto
magma, & ad mellaginis consistentiam, lentâ evaporatione
redigatur.

Rx. *hujus* ℥j. *extracti croci* ℥j.
magisterii perlar. farinacei ʒj.

Ad justam, fermentatione peractâ, extracti consistentiam re-
ductum excipiatur vitro, & S. Laudanum de tribus.

Vires.
r.
anodyna.

VIREΣ. I. ANODYNÆ celebres sunt. Tollendi dolores
quoscunque vim habet, vel ad minimum mitigandi, inde *νηπεν-
θες φάρμακον*, omnem luctum & molestiam tollendi vim habens me-
dicamentum rectè dicitur. *Nepenthes Helenæ Homericæ Odyss. 4.*
fuit ἄχολόν τε κακῶν Ἰπίληθον ἀπάντων, bile & molestiâ liberans,
ac omnium malorum oblivionem inducens. Tale etiam est lauda-
num opiatum.

z. somni-
fera.

2. *ἕπνοποιός ὅστις ὁ δὲ ὀπός*, SOMNUM inducendi virtutem ha-
bet potentem, suavissimâ requie naturam demulcens.

3. FLUXIONES omnes sistit fanguineas, in hæmorrhagiâ narium,uteri. Vomitus sanguinis compescit, ut & tusses inveteratas fanguineas. Moderatur etiam fluxiones succorum à sanguinis naturâ alienorum, tum spontaneas, in catharrhis ad nares, fauces, pulmones tussiculosos, ut & ad intestina in diarrhœâ, dysenteriâ ruentibus, tum arte factis in hypercatharsi. In phtisicis ab ulcere pulmonis inhibet, & sistit sputum. Inde periculosa ejus exhibitio. Suffocantur inde ægri non raro, qui unum aut alterum diem supervivere potuissent.

3. fluxio-
num inhi-
bitrices.

4. FEBRIUM paroxysmis etiam opiatum hoc laudanum frenum injicit, & ne revertantur, prohibet. SOPOREM INDUCENTIA in febribus locum habuisse antiquitus, constat ex *divino sene de morbis libro 2 sect. 2.* cum ad quartanas commendat medicamentum compositum ex semine hyosciami, radice mandragoræ, silphio, & trifolio. *Trallianus lib. 12. cap. 8.* antidotos magnas ad quartanas commendat, quæ opium recipiunt & hyosciamum. *Galenus 1. de febres curandi ratione ad Glauconem cap. 11. & libro de theriacâ ad Pisonem cap. 15.* Φάρμακον δὲ ἐχθδωνῶν, theriacam, quartanæ febrî adversari & paroxysmum impedire scribit, quod melancholiæ bellum inducat.

4. febrî-
fuga.

5. SUDORIFERA vis excellit in opio, autore *Nicandro alexiph. t. 15.* ἀμφὶ ἧ ὀδμήεις, inquit, καμάτω πῶς λείβεται ἰδρῶς ἀθροῦ. eque labore illo odoratus sudor destillat unâ collectus. Eadem à *Felice Platero in practiciis libris, & observat.* etiam adnotatur. In laudano etiam observatur. Sopiti ejus ab usu, leni diffluunt sudore, nonnunquam odorem opii referente. ὀσμὴ τε τῆς φαρμάκῃς, inquit *Dioscorides lib. 6. cap. 17.* δι' ὅλας τῆς σώματος ἐκπίδουται, expanditur toto corpore opii odor.

5. ἰδρῶν ἀφί-
ξις.

6. PURGANDI vis in papavere silvestri, quanti observavit *Plinius hist. natural. libro 20 cap. 19.* emicat etiam in OPIO. Agnovit eandem in opio, & sali adscriptit *Quercetanus de medicinâ prisca philosophorum libro uno, cap. 8. p. 79.* opium amarum esse, ait, ratione salis. Ex eodem separato à suo oleo, seu narcotico, purgans fit, haud minus sanè, quàm ex omnibus amaris, ut gentianâ, centauro, & similibus, separato nimirum, dextræque præparato eorundem sale,

6. κρῆμα
ἐκπύρι-
ον.

in laudano
agnita ab
Helmontio,

Elucescit hæc vis etiam in laudano. *Helmontius, jus duum-
vinitatis inscripto libro t. 62. p. 314.* meminit opiatum vesperi exhibitum,
manè per vomitum rejecti cum suspensâ tussi, & secretuum ge-
neratione.

crebra no-
strâ expe-
rientiâ
confirmata.

EXPERIENTIA crebra docuit post circâ noctem horâ
nonâ exhibitum opiatum laudanum ad §. ij. iij. manè alvi flu-
xum & vomitum crebrum insequuta.

7. αναση-
μωλική
Hofman-
nus eas ad-
ferit.

7. Ανασημωλική δύναμις τῶν Φλεβῶν, vis venarum ora aperien-
di etiam tribuitur laudano opiatò. *Hofmannus de medicam. officin.
lib. 2. t. 169.* contra opiatata differit, nostrum opiatum, inquit,
quo minùs esse credam laudanum opiatum Paracelsi, unicum
facit experimentum, quod cepi. Adactus clamoribus colici
cujusdam, dedi §. ij. in sirupo de chamæmelo. Inde nihil lucri
mihi præter mictionem cruentam.

& Borel-
lus.

Borellus centur. 4. observ. 57. recenset, medicum ægro, somni
conciliandi gratiâ, laudani duplicem dedisse dosin, immemo-
rem, ei venam nuperrimè sectam fuisse. Quare dum membra
languentia, & insensilia hoc somno reddita essent, effluxit san-
guis è brachio, aded, ut ejus effluvio nocturno perierit.

CAPUT VII.

*De bisce laudani, & opiatorum viribus, causis,
& quid sentiendum, exponit.*

Dioscorides
opiat a age-
re docet re-
frigerando,
incrassan-
do, siccando.

Dioscorides lib. 4. cap. 65. virtutes opii refert ad refrigera-
tionem, incrassationem, & exsiccationem. ὁ δ' ὀπίος,
inquit, καὶ αὐτὸς ψυχρὸν ὑπερβαλεῖν καὶ παχύνων καὶ ξηραίνων
ληθθεῖς, βραχὺς ὅσον ὄρεθρον, ἀνώδυός ἐστι καὶ ὑπερο-
ποιός καὶ πεπλικός. βοηθῶν βηξί καὶ κοιλιαπαῖς Μεγίστεσι. Succus
papaveris majore refrigerandi, crassescendi & siccandi vi, erui quanti-
tate sumtus, dolorem lenit, somnificus est. Maturat, tussibus, & caliciis
affectionibus succurrit.

Galenus o-
piata agere
docet sen-
sum partis
sapiendo,

Modos agendi pariles, parum tamen mutatos, in opiatiss
agnoscit *Galenus 12. methodis cap. 8.* ὅσα ἢ δι' ὀπίος καὶ ὑσοιδίμης, καὶ
τῶν ὄντως ψυχρότων σκεδάσεται φάρμακα, ψυχρὰ τε ἅμα, καὶ ξη-
ραίνῃ πάντως, καὶ τὸ ἢ ὀπίον, ὡς ἀποθήσεως ταρμωτικὰ χηρῆματα
καθ' ἑ-

καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ ὡς σπιρίταντα καὶ παχύνοντα τῶν τῶν ὑγρῶν *incrassando, refrigerando.*
 λεπιότητα, καὶ τῶν θερμότητά ἐμψύχοντα. Ex papaveris succo qua
 parantur medicamenta & alterco, frigidis, suâ naturâ frigida sunt &
 sicca. Hâc ratione non solum ut sensui STUPOREM inducentia, sa-
 lutaria sunt, sed etiam, ut humorum tenuitatem cogentia & CRAS-
 SANTIÀ: præterea vehementem calorem REFRIGERANTIA.

Duo priores Galenici agendi modi recipiuntur, non ter- *Επιπερασ-*
 tius ultimus.

NULLA FRIGIDÆ temperiei, plurima calidæ adsunt ar- *Caliditatis*
 gumenta. SAPOR amarus caliditatis argumentum: at opium *argumen-*
 amarissimum. ODOR gravis & teter penetrantissimus, IN- *ta prebent*
 FLAMMABILITAS, caliditatis indicia. SUDOREM provocat *1. sapor.*
 opium, effectū sanè calido. Τὸ κνησμὸν pruritū meminit Dio- *2. odor.*
 scorides loco citato, & quidem tanti, ὡς τε διεγείρεσθαι αὐτῷ, *3. influm-*
 ut, qui idem sumit, somno profundo licet corripitur, tamen ab eo *mabilitas.*
 excitetur. At prurigo caloris signum. Effectus tamen hic, me- *4. sudor.*
 diocri ut solet sumi dosi, rarò apparet. *5. pruritus.*

PRIMUS MODUS, SENSUS STUPEFACTIO consistit *Modus stu-*
 in delinificâ vi, quæ διασθησίαν moderatur, & expultricem fa- *pefaciendis*
 cultatem, iratumque archeum placat, Circæâ quasi virgâ tactum.

SECUNDUS MODUS est HUMORUM MOTÛS INHI- *Modus hu-*
 BITIO. Inde ἀέχουσας disgregatio eorum prohibetur. Inde *morium mo-*
 morbus quasi in CENTRO retinetur. Non innuitur totalis *rum inhi-*
 motus aut circulationis inhibitio, hæc enim salvâ salute publi- *bendi.*
 cã nec per momentum cessare potest, sed separatio humorum
 ab invicem.

IN DOLORIBUS sedandis, & SOMNO provocando pri- *In dolori-*
 mus modus habet locum. Non evertunt thesin, qui regerunt: *buis sedan-*
 quod in somnum opiatorum usu delapsi expergefiant, si pun- *dis primus*
 gantur acu. Ergò sensus tactûs non est sopitus. Respondetur: *agendi mo-*
 Ναρκή μετρίῃ ὀδύνη λύει, autore Hippocrate, libro de liquidorum *dos habet*
 usu, moderatus stupor dolorem sedat. Sopita est facultas sentiens, *locum.*
 non conclamato stupore è medio sublata.

IN FLUXIONIBUS sistendis secundus modus locum ha- *In fluxioni-*
 bet. Figuntur humores quasi, fixique stant immoti, qui vola- *buis sisten-*
 tiles quasi, sagittæ instar alataæ, concitato ibant motu ἀδρόως καὶ *dis, secun-*
 τὰ χέως: *dos modus*

Habet locum.

Ἐχέως: ἀθρόως confertim & subito, ratione copia & festinationis, Ἐχέως temporis habitâ ratione.

Idem iudicium de febribus.

In FEBRIBUS eadem motûs humorum *Ἀέχουσος* diffusio impedita habet locum. Quiescentibus aliquo modo humoribus eorum disgregatio & fermentatio non consequitur, inde paroxysmis frenum injicitur.

Unde sudor ab opiato- rum usu?

Διαφορητικὴ δύναμις unde? Si opiata *Ἀέχουσιν* humorum impediunt, qui fit, quod sudor eorum ab usu excitetur. Respondetur: quiescentibus humoribus cum magna moliri nequeat expultrix, medietur parva, & per poros excretionem molitur.

Unde ñ vna ἡ δύναμις ἡνάτω καὶ ἔχουσος?

Quæ verò *ἄνω καὶ κάτω* stimulant opiata? Respondetur: subsistentibus invitis humoribus, natura & expultrix vegeta irata, seu archeus lacescitus indignabundus excretionem tandem molitur.

Ἀναστροφικὴ δύναμις ἔχουσος in dubium.

1.
2.

ORA vasorum aperiendi vis *ἡ κατ' ἑαυτῶν*, nullo modo per se opiatis competit. Primus æger Hofmannianus sine dubio laborabat colicâ symptomaticâ, dependente à calculo renum, quo moto vascula renum læsa stillarunt sanguinem. In ALTE-RA historiâ Borellianâ non opii vi, sed indecente brachii motu apertâ venâ, sanguis emanavit.

CAPUT VIII

quantitatem & utendi modum exhibet.

Dosis moderanda.

DOSIS subducatur ad rationis normam. *ὁ ἦ ὀπῆς πλεῖων ποθεῖς βλάπτει, πιῶν λιπυερικῆς καὶ ἀναίρεται* autore Dioscoride lib. 4. cap. 65. liquor seu succus papaveris majore copiâ potus nocet, inexpugnabilem somni necessitatem faciens, usque ad mortem. Repetit Plinius nat. hist. Inde etiam dici potest de opio correcto, seu laudano. Nec desunt exempla, quibus laudani usus improvidus viaticum fuit ad alteram vitam ultimum.

Variat eff.

Variat dosis ratione ætatis & virium. Exhibetur à grano dimidio, ad ij. iij. iv.

Utendi modus.

UTENDI MODUS. Exhibetur I. in formâ pilulari. II. in pul-

CAP. IX. EXTRACTA VEGET. SIMPL. ALOES, COLOCYNTH. 271
pulveris formâ, tritum cum saccharo cantho, vel magisterio
perlarum.

TEMPUS aptum ejus usui IN GENERE consideratum *Tempus generale.*
est NOCTURNUM, quod languentibus artubus refocillandis
aliàs est destinatum. Præterea quodlibet diei tempus commo-
dum est. IN SPECIE commodum est omne momentum, quo *speciale.*
VIRES CONSTANT. Illis vacillantibus sine noxâ adfumi ne-
quit. In malignis propè agona ultimum, quo certat natura
cum morbo imparibus armis, obdormiunt ægri, *χαλασον τὸν ὕπνον*, inopino fato. Imò omnibus morituris accelerat obitum.
In his enim cum pulsus langueat, prostratâ facultate, facile
sanguis in corde ipso, & majoribus vasis incrassatur, circulatio-
que protinùs impeditur. In sanis vegeto pulsu præditis, in va-
sis minoribus angustioribus, præternaturalem motum solum
inhibet, in vasis majoribus circulatione salvâ.

CAPUT IX.

EXTRACTA VEGETABILIIUM PUR- GANTIUM SIMPLICIA.

Extractum aloes.

R aloes socoterine lucida ꝑ iij.
spiritus vini vulgaris, vel ex fecibus dest. q. s.
In leni calore digerantur, solum defundatur. Novus
spiritus substituatur. Tandem conjunctis omnibus, instituat
evaporatio ad justam consistentiam.

VIRES leniendi alvum possidet hoc extractum per se ad *Vires.*
ʒß. ʒj. datum, horâ dimidiâ ante prandium sumtum.

CAPUT X.

Extractum colocynthidos.

R pulpæ colocynthidos à semin. mund. q. v. *Trochiscos
albandal
parandi
modus.*
Discerpatur in minutissima frustula. In leni calore are-
næ, vel fornacis supra chartam expansâ exsiccentur. Post
in mortario terantur cum

gommi tragacantha pura in ▽ ros. soluta.

Formentur inde trochisci vel orbiculi.

S. Trochisci alhandal.

*Extra-
ctum eo-
rundem.*℞. *hos pulverisatos.**spir. vini q. s.*

Extrahatur tinctura. Evaporet ad justam extracti consistentiam.

*Vires.**Dosis, &
utends
modus.*

VIRES cathartice sunt excellentes.

DOSIS g. ij. iij. MODUS UTENDI. Vel per se reformatur in pilulas cum *sirupo fumaria*, vel cum *aloes rosata* & *violata* g. ij. aut *extr. panchymag. Crollii*.

CAPUT XI.

*Extractum hellebori, seu arcanum hellebori radicis purgans Petri Fabri sapient. univers. lib. 3. cap. 5.**radicis hellebori albi ℥j. ☿ destill. ℥iij.***R** Macerentur per octo dies, in vase vitreo optimè clauso, super cineres calidos. Transactis hisce diebus, fiat expressio fortis, & filtretur per chartam bibulam, deinde destilletur lentè, in alembico vitreo, ad mellis consistentiam. Post extrahere cum eodem aceto stillatio tincturam ex pulvere sequenti.℞. *spec. electuarii Mg. podav̄ abbatis ℥j.**aloes hepaticæ ℥j.**cinamomi ℥j.**caryophyll. ℥ij.**moschi, ambr. gryf. āa. g. viij.*

Fiat pulvis ex omnibus, ex quo extrahatur tinctura, beneficio aceti stillatitii, repetitâ cohobatione, donec ex illo pulvere nihil tincturæ amplius extrahatur. Extracta tinctura conjungatur cum extracto helleborino, quod in fundo alembici remanet. Permisce optimè & abstrahere, quicquid aceti poterit extrahi per destillationem levem, donec in fundo remaneat extractum hellebori albi, cum tincturâ conjunctum ad consistentiam satis duram, ut ex eo possint fieri pilulæ, ponderis granorum decem aut duodecim.

Vires.

VIRES. Hæ pilulæ expurgant caput mirificè & ventriculum, ubi potissimum est focus & nidus ipsius vertiginis, & sine ullo

ullo convulsionis metu, & labore nullo: corrigitur enim helleborus ꝛ stillatio summopere, quia dissolvit ipsum, & in dissolutione suâ amittit quicquid habet veneni, unde alteratur summopere. Quidni corrigeretur helleborus, cum & ꝛ & ꝛ tus ꝛ illo stillatio summopere corrigantur, ita, ut benignissima fiant medicamenta, ut experto cuique chemicorum fit manifestum? Hæ solæ pilulæ tutò, citò & jucundè curant vertiginem.

DOSIS ꝑ℞.

Dosis.

CAPUT XII.

EXTRACTA VEGETABILIIUM PURGANTIUM COMPOSITA.

*Extractum seu chylisma catholicum.
& holagogum.*

R *rhabarb. Alexandr. ꝑ℞ij. fol. senæ Alexandr. āā. ℞℞. Parandi
gialap. nigr. resinof. ℞j. scammonii ꝑ℞iiij. methodus.
sbr. helleb. nigri gommi de Peru ꝑ℞vij.
albi āā. ꝑ℞vj. spiritus vini q. s.
cort. esula rad. ꝑ℞vj. ꝑ℞ albi ꝑ℞℞.
pulp. colocynth.*

F. Extractio in leni calore, ex quibusdā concisis & contusis: seorsim rad. gialap. scam. aq. fumarie gutt. chemn. ꝛ extrahantur. Tinctus spiritus aufertur, novus substituitur. Coniunctæ tincturæ leni calore exhalent atomos liquidiores. Sub finem addantur

Aloes socoterina lucida selecta, in spiritu vini soluta ℞℞.

ol. citr. caryophyll anisi, fœniculi āā. ꝑ℞.

In lenissimo calore ad justam extracti redigantur consistentiam. Hæc ut concinnior evadat, addatur *gialapii pulverisati, & trochisc. albandal modicum.*

VIREs. Humores peccantes omnes promiscuè educit. *Vires.*

DOSIS ꝑ℞. ꝑ℞.

Dosis.

MODUS UTENDI, in formâ pilulari, horis matutinis.

Modus

utendi.

LIBRI IV.

SECTIO IV.

Quarta classis mediorum

operum chemicorum, conti-
nens misturas.

CAPUT I.

Mistura diaphoretica simplex.

Nomen.

ISTURÆ vocem obtrudit, imò civitate donat ne-
cessitas, designatque ea medicamentum chemicum
variis constans ingredientibus, mediæ inter liquida
& solida naturæ.

Celebrita-
te eminet
Paracel-
sica.

Celebris est ea, quam, sub titulo ARCANI CADUCI,
describit Paracelsus libro de rebus naturalibus cap 8. & consuetudine
quâdam mistura simplex dicitur, ad differentiam aliarum, quæ
hanc agnoscunt basin, & libri hujus nostri 3. sect. 1. art. 2. cap. 29.
sunt explicata.

℞. spiritus ☉li correcti part. j.

☿ri correcti seu à ☉ suo rectific. part. iij.
theriacalis campbor. part. v.

Vires.

VIRES, DOSIS, UTENDI MODUS loco citato allegata.

CAPUT II.

*Composita misturæ, quæ priorem agnoscunt ceu
basin, & 1. Antiapoplectica.*Componen-
di modus.

R

misturæ ☉late, ☿risate, theriacalis ℥ij

spirit. C. C. ☉ volatili imprægnati ℥j.

lil. convall. sanguin. humani āā. ℥ij.

extract granor. junip. rorismar. salv. beton. serpill. āā. ℥j.

essent. lavendul. lilior. convall. āā. ℥℥.

sirupi fl. lavend. peon. āā. ℥iij.

Misce omnia exactè. Stent in digestionem ignis lenti, spacio ℥ iij.

in

CAP. III. MIST. ANTIEPIL. CAP. IV. MIST. OCULARIS. 255
in cucurbitâ, donec in fundo vasis appareat hypostasis, seu sedi-
mentum spissum crassumve, reliquum verò clarescere incipiat
& rubescere, rubini aut vini instar rubri. Purum ab impuro se-
paretur per inclinationem. Quod si quid in digestionem exsilla-
verit per alembicum suprapositum, adde colaturâ, quæ iterum
coletur. Colatum servetur in vitro benè claudendo. Vitrum
ipsum indatur in capsulam ligneam benè claudendam. S. Mi-
stura antapoplectica.

Non inconsultum est mista omnia, sine colaturâ, servare.

VIRES indicat nomen. DOSIS ℞j. ʒβ. ℞ij.

Vi-
res.
Dosis.
Utendi
modus.

MODUS UTENDI in jusculi, vinive cochleari horis ma-
tutinis & vespertinis nonâ & quartâ.

CAPUT III.

*Mistura antiepileptica, antidinica,
antiparalytica.*

R *mistur. diaphoretica, aliàs simplicis dicta ʒx.*
spir. cranii humani ʒj.
essent. lilior. convall. fl. calendul. peonia aa. ʒβ.
salv. & majomn. fol. aa. ʒj.
Θ volat. cornu cervi ʒj.
sirup. stæchad. cinamomi aa. ʒiv.

M. suspendatur in nodulo ligneo

ambra ʒβ. moschi ʒj.

In vitro digerantur & serventur benè operata. S. Mistura an-
tiep. din. paral.

VIRES titulus significat.

DOSIS & MODUS UTENDI eadem sunt.

Vi-
res.
Dosis.
Utendi
modus.

CAPUT IV.

Mistura ophtbalmica.

R *mistura simplicis ʒv.*
extracti. rad. valerian. silv fœnic. ruta, cbelidon major. aa. ʒij.
essent. fl. cupbrag. calendul. cyani carul. rosar. alb. aa. ʒiij.
sirup. fl. paon. ʒvj.

Mistura
oculos ro-
borans.

Mista

256 LIB IV. SECT. IV. C. V. MIST. ASTHM. C. VI. M. C. T. C. VII. M. CORD.
 Mistra omnia exactè, digestionè decèntè prægressâ, serventur in
 vitro. S, Mistura ophthalmica.

CAPUT V.

Mistura antiasthmatica.

*Mistura
asthma-
tica.*

R *mistur. simplicis* ℥iij.
spir. ♀ campan. ℥j. *asthmatici compos.* ℥j.
extra. enula. ircos fl. āa. ℥j. *salis sanguin. cervi vol.* ℥j.
essent. croci   *roris* ☉ ℥B.
    thymi   *salv.* āa. ℥iij.
sirupi de prass. hyssop. violar. veronic. āa. ℥j.

Mistra omnia vel colentur post digestionem, vel simul serventur
 usui. S, Lustmistur.

CAPUT VI.

Mistura contra tussim.

*Mistura
antitussiva.*

R *spir. ♀ campan.*   ♀ *correcti* āa. ℥ij.
tberiacalis camphor.   *ligni sancti rectific.* āa. ℥ij.
extract. polyod. q.   *tussilaginis* āa. ℥ij.
tinctura papav. rhæados ℥j.
essent. fl. nymph. viol. āa. ℥iij.
sirupi hyssopi, de marrub. āa. ℥iij.

Mistra omnia vel colentur, vel simul serventur ad usum. S.
 ut supra.

CAPUT VII.

Mistura contra cordis infirmitates.

*Mistura
cordialis.*

R *spir. ♀ correcti* S à *fetore liberanti* ℥B.
 Oli *optimè rectificati* ℥j.
elixir vite Matthioli ℥ij. *extract. meliss. scorzonera* āa. ℥j.
conf. alchem. Eustad. ℥B. ☉ *corn. cervi vol.* ℥f.
sirupi. de pomis. redolentibus, cort. citri, granat. dulc.
    borrag. bugloss. violar. āa. ℥j.
    conf. S caryophyll. kortenf. āa. ℥B.

ambra,

ambre, moschi, in nodulo susp.

Servetur ad usum cum titulo: Mistura cordialis vitalis:

CAPUT VIII.

Mistura stomachalis.

R *mistura* ℥ . ʒ . *tberiac. camphorata* ʒ ss.
extr. bacc. junp. acori veri. card. bened. pimpinell. zedor.
essent. menthe aa . ʒ ss. *sirupi menthe* ʒ iiij. *cinam.* ʒ ij.
 Stent in digestionem. Post colaturam, vel sine colaturâ serventur
 in vitro. **S.** *Magenm* mistur.

*205990-
Lithont.*

CAPUT IX.

Mistura antiscyletyrbica.

R *succi cochlear. nasturt. aq. sedi semper vivi muralis* aa . ℥ ss.
extract. absinth liquid
sir. ʒ . *salis rectif* aa . ʒ ss. *cochl. cum vino destill.* ʒ ij.
 Digerantur leni igne per ℥ benè clauso vase. Quod clarum
 decantetur; reliquum coletur. **S.** ut suprâ.

VIRES. *σέλιω, ἢ τόξιω, tumultum scorbuticum sedat.*

*Vires.
Dosis.*

DOSIS ℥ ss, ʒ j. in liquore competente.

CAPUT X.

Mistura contra calculum.

R *mistur. simpl.* ʒ ss. *salis stip. fab.* ʒ j.
essent. rad. saxifrag. granulata, albiflora.
folior. veronic. virg. aurea aa . ʒ iiij.
sirupi de alth. Fernelii ʒ ij.

*Mistura
Lithont.
πλιω.*

Digerantur clauso vase per ℥ . Colatura servetur in vitro.
S. ut suprâ. **DOSIS** ℥ ss, ʒ j.

Dosis.

CAPUT XI.

Mistura contra pestem.

R *mistura simpl. diaphoret.* ʒ iiij.
essent. gran junip vino Malvat. parat.
angelic. ruta, scord. meliss card. bened.
gentian. aa ʒ j. *croci* ʒ ij.

*Mistura
ἀντιπνικη.*

L1

sir.

spir. C. C. cum Θ *volat.* ζ j. *ligni sancti, ebeni rect.* aa. ζ ij.
sirup. acetos. citri, scordii, card. bened. cems. & caryoph.
scorzonera aa. ζ v.

Stent in digestionem horarum xxiv. Adserventur in vase, in quo suspendatur nodulus

ambra $\mathcal{D}$ b. *moschi* $\mathcal{D}$ j.

Vires, Dosis, utendus, modus.

Est alexiterium illustre. DATUR ζ ij. iij. in vino ad preservationem, in aquâ scordii ad curationem.

CAPUT XII.

Mistura sudorifica catholica.

R *mistur. simplicis* Θ *lata, $\mathcal{P}$ risata, theriacalis camphorata* ζ j.
spir. ligni sancti acidi ζ b. *querni acidi rectif.* ζ vj. *corylini* ζ b.
sirup. card. bened. scordii, acetosif. citri perlati a. ζ ij.
 Misce. DOSIS cochl. j.

LIBRI IV.

SECTIO V.

Quinta classis operum chemicorum mediorum, continens balsama.

CAPUT I.

I. Balsama vegetabilium in genere expenduntur.

Balsamum, quid?

Balsamum est oleum quoddam compositum, & aliarum rerum additione spissius redditum. Seu: est medicamentum linimenti formâ ex oleis destillatis paratum, colorem, odorem & saporem ipsius plantæ vel aromatis referens.

Præparandi occasionem dedisse videtur commoditas & necessitas. Cum enim destillata liquida olea tenuium sint partium & facile exhalent, præterea vitra, in quibus adservantur, facile

facilè frangi possint, modus inventus est, quo linimenti formâ quasi adservantur in argenteis, inauratis internâ parte, vel stanneis vasculis.

Duplici scopo balsamum conficitur: ut intrâ corpus ex-
hiberi, & loco odoramentorum, exterius illini queat. Internum INTER-
NUM itaque aliud est, aliud aliud, aliud exter-
num. EXTERNUM.

INGREDIENTIA ænigmaticè proposuit *Quercetanus in* Ingredi-
entia à Quer-
cetano pro-
pessis.
sine pharmacop. cap. 25. cum docet artificium, olea reducendi in
essentias gratissimas, quæ propriis suis coloribus, odoribus, sa-
poribus nobilitantur, nullâ accedente aliâ mixtione, quàm man-
nâ cœlesti, quæ harum rerum virtutes allicit & vires, easque suâ
mixtione exquisitissimè corrigit. Per ESSENTIAS intelligit
balsama: per PROPRIOS COLORES, tincturas: per ODO-
RES olea: per SAPORES salia: per MANNAM COELE-
STEM ceram.

Tradidit hunc componendi modum ante *Quercetanus* clarius de-
Oswaldus Crollius basl. chim. dum ad cujusque balsami præpara-
tionem requiri docet OLEUM destillatione prolectum: TIN-
CTURAM per spiritum vini extractam, & inspissatam per separa-
tionem ejusdem spiritûs: SAL post incinerationem, mini-
sterio aquæ ex ☉ suo prolectum. MEDIUM seu CORPUS,
quod justam consistentiam dat. Designat rasuram CERÆ AL-
BÆ sæpius in aquâ rosarum coctæ, ut a credo tollatur, nec ul-
lam alieni saporis qualitatem habeat. Balsama talia commen-
dat tum pro externo, tum interno usu efficacissima.

OLEUM NUCIS MOSCATÆ expressum optimum bal-
samis præbet corpus, secundâ vice, vel ultimò etiam expressum, Corpus
commodum
ol. nucis
moscate.
quod albicantis est odoris. Quamvis neque odor, neque color,
neque sapor ingratus unctuosus, à tincturâ & oleo facilè
obliterentur, solent tamen curiosi colorem ab eo separare per
spiritum vini, eundem ab eo aliquoties exstillando, sic in fundo
relinquitur corpus album. Si aqua ab eo destilletur, oleum nu-
cis cum eâ ascendit. Odorem separant ablatione crebrâ,
cum aquâ rosarum.

CERAM planè rejicit *Zwelferus*, quocumque modo præ-
paratam, imò inutiliter & perversè usurpari ait. ceram non
ubique
attesta-
apr. 1. EXPERIENTIA

attestatur, quod oleo evaporante, superstes sola maneat cera, idque nisi in paucissimâ adhibeatur quantitate, brevi contin-gat temporis spacio. MANNAM ad internos usus admittit.

Manna.

*Inepta alia
corporæ.*

ROS MAJALIS seu BUTYRUM MAJALE, à *Phil. Müller*o mirac. chim. lib. 4. cap. 3. commendatum, sevim, adeps, medulla crurum vituli planè inepta.

*Additio
silium.*

SALIA externis in balsamis nullius usûs. Interiùs cum usurpantur, nonnullis addi possunt. Sic *Hartmannus præct. chi-miatr. sub titulo, cruditas ventriculi, & Horstius lib. 3. observ. 18.* in compressione pectoris cum palpitatione cordis, sæpius per annos aliquot repetente, commendant balsamum fœniculi paratum ex oleo fœniculi ol. nuc. mosc. express. extrahit. seu tincturâ & sale fœniculi, exhibendum dimidiæ avellanæ nucis magnitudine.

Tinctura.

TINCTURÆ conciliantur factâ extractione cum spiritu vini ex herbis & foliis ipsiis.

Extracta.

Si extracta inde fiant, quæ ferè semper nigri aut coloris spadicei sunt, 1. color balsamorum alteratur. Ufu autem receptum, natisvis studere coloribus, & balsamo rosarum rubrum, rutæ viridem, succini flavescens, citri aureum subflavum conciliare. 2. Paucarum sunt extracta virium. 3. Interno cum illis parata balsama saltim inserviunt usui. 4. Ad externum usum non sunt adeò idonea, propter tenacitatem extracti inungi partibus non possunt, sed ad illa requiritur vehiculum unguento-sum solum.

*Modus tin-
ctura con-
silianda
Zwelfer-
riinus.*

Hæc omnia perpendens *Zwelferus*, alium excogitavit modum nativum balsamorum colorem impetrandi. MAGISTE-RIA vegetabilium, herbarum, vel florum, quorum balsama expetuntur, decoctione cum ☿, & ♃ fontanâ, vel lixivii paratâ, & Onis solutione præcipitatâ, concinnata miscet cum ol. nuc. mosc. expresso, & vegetabilis propio *Relatione proleto*. Cum hoc commodè miscetur oleum nucis moscatæ expressum.

*Tinctura
adulterina*

Qui compendio student, non satis curiosi, tincturas adul-terinas adhibent. Herbarum angelice, majorana, mentha, roris-marini, rutæ balsama tingunt DECOCTO TRITICI junioris, vel EXTRACTO BACCARUM RHAMNI solutivi, seu spinæ cervinæ. Tincturæ CINAMOMI loco substituunt bolum arme-nium

CAP. II. BALSAMUM ANGELICÆ, CITRI, CINAMOMI, &c. 271
nium vel crocum ♂. tincturæ. CORTICUM CITRI essentiam
croci, vel rad. cureum. Pulverem CARYOPHYLLORUM lo-
co extracti sumunt. *Alii* majoranæ, rutæ, absinthii balsamum
tingunt VIRIDI ÆRIS: lavendulæ INDIGO: rosarum SAN-
TALORUM, TORNÆ ☉, vel LACCÆ IN ROTULIS extra-
cto. Apoplecticum tingunt PICE GRÆCA, ad speciosam
nigredinem.

CAPUT II.

*Balsama vegetabilium simplicia, in
specie I. Angelica.*

R ol. nuc. mosc. express. ℥℞.   ☉ angelica ℞ q. s.
magisterii vegetabilis angelica q. s.
Misce ad justam balsami odoriferi consistentiam.

*Balsama
simplicia
angelica,*

II. Citri.

Rx. ol. nuc. mosc. expressi ℥ij.   citri ℞ q. s.
extr. flaved. cord. citri q. s. M.

citri,

III. Cinamomi.

Rx. ol. nuc. mosc. expr. colore & odore suo per spiritum vini &
◇ rosarum spoliati ℥℞.
extract. cinamomi q. s.

cinamomi,

Misce in leni calore, ut in unam abeant massam. Adde

☉ cinamomi destillati q. s. M.

Eâdem viâ parari queunt balsama ANISI, ARANTIORUM, *anisi, au-*
CARYOPHYLLORUM, LAVENDULÆ, MAJORANÆ, MEN-^{teorū ma-}
THE, RORISMARINI. *lorum, &c.*

ROSARUM balsamum internum ita concinnari etiam rosarum,
potest.

Rx. ol. nuc. mosc. expr. albicantis.
tinctur. rosar. per spir. Oli parata, & ad justam consistentiam
lentâ evaporatione redact. q. v.
ol. rosarum genuini, vel ejus loco olei ligni rhodii q. s.

M. F. Balsamum.

SALVIÆ balsamum concinnatur cum ol. & magisterio. *salvia,*
SUCCINI FLAVI balsamum compendiosum. *succini*

Rx. cerea flava vel alba q. v.   ol. succini q. s.

Ll 3

Misce

Misce in lenissimo calore ad justam consistentiam.

Vires.

VIRES. Balsama ANGELICÆ cerebrum, ANISI pectus, ARANTIORUM cor, CARYOPHYLLORUM cerebrum, CINAMOMI membra principalia singula, LAVENDULÆ cerebrum, MENTHÆ ventriculum, RORISMARINI cerebrum, ROSARUM cor, SUCCINI cerebrum potissimum confortant.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS *internus.* Miscentur cum jusculis pondere ꝑ. & sine nausæa exhibentur. *Exterius cephalica* balsama regioni commissuræ coronalis & sagittalis, sub vertice, quæ fontanella erat infantum, *cordialia* sinistro pectoris lateri, quæ mucro musculos tangit, *stomachica* scrobiculo cordis applicentur & adfricentur.

CAPUT III.

Balsama vegetabilium composita.

1. Apoplecticum Crollianum.

*Balsamum
compositum
apoplecticum.
I.
Vires.*

Rol. nucist. express. ꝑ. ij. cinamomi ꝑ. majorana ꝑ. ambra gryseæ ꝑ. nigra ꝑ. caryophyll. g. vj. succini ꝑ. moschi ꝑ. zibetta ꝑ. ruta ꝑ. bals. Peruv. odor. q. v. ol. lavend. & lil. comp. dest. ꝑ. M. F. justæ consistentiæ balsamū.

VIRES sunt I. anti-epileptica, anti-apoplectica. Contra vertiginem facit, in actu præservationis & curationis. 2. malignam auram in contagiosâ constitutione discutit. 3. cor recreat & c.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS. Exterius inungitur temporibus, naribus, futuræ coronali propè commissuram cum sagittali.

II.

I I. Apoplecticum aliud.

R. ol. nuc. mosc. expr. vulg. vel per dest. colore, odore & sapore spoliati ꝑ. aqua carbunculi innatantis, apoplectice aquæ innatantis, angel. anisi, arant. caryoph. cinam. citri, lavendul. majorana, rorismarini, rhodii ligni, ruta, succini āa. ꝑ.

balsami de Peru ꝑ. ambr. gryf. ol. amygd. d. trite. moschi ꝑ. M. F. Balsamum I. a. fervetur in pyxide eburneâ vel stanneâ, aut argenteâ interius inauratâ.

III.]

III. Apoplecticum nigrum.

R. ꝑ. nuc. mosc. exp. ꝑ. f. ambr. gryf. ꝑ. f. moschi opt. ꝑ. f. caryophyll. lavendul. rut. cinam. anihous, succini āa. ꝑ. picis Græcæ, gom. asphalt. diste, subtilissimè pulverisata q. f.

Misce.

Misce. Balsamū evadet nigrū, ob unctuositatem suam & multam in cerebri affectibus debellandis animositatē, commendabile.

IV. Balsamum polychrestum.

R̄. ꝰ nuc. mosc. expr. ʒj. ꝰ major. ruta, caryoph. angel. a ʒs. succini ʒj. bassar. juniperi ʒj.

IV.

In pyxide mundā. S. Balsamum polychrestum.

V. Balsamum antilimicum.

R̄. ol. scorp. ʒij. angelica ʒ. ʒs. bac. junip. ʒs. nuc. mosc. expr. q. s.

V.

M. F. Balsamum, in peste, naribus, carpi confiniis, scrobiculo cordis, aut sub sinistrā mammillā inungendum.

VI. Balsamum stomachale.

R̄. ꝰ nuc. mosc. expr. ʒj. bol. armenii rubri, vel croci & cinamomi instar obscurè rubentis q. s.

VI.

Misce, adfuso olei juniperi modico. Adde ambra gryscæ ʒs. moschi orientalis, ol. destill. lavendulæ, caryoph. cinamom. majorana. succini ā. ʒj. menth. crisp. macis a ʒs.

M. F. Balsamum stomachi regioni applicandum.

VII. Balsamum panchrestum.

R̄. ol. nuc. mosc. expr. ʒj. dest. angel. caryoph. cinam. āa. ʒj. succini ʒs. balsam. Peruviani ʒij.

VII.

piceis Græcæ q. s. ad nigrum colorem. mosci ʒj. ambra ʒs. M. F. Balsamum.

LIBRI IV.

SECTIO VI.

Sexta classis operum chī-

micorum continet elæosacchara.

CAPUT I.

Elæosaccharum simplex.

Efectus hic artis ambigit inter liquidorum & solidorum classē; propiūs tamen ad hanc accedit. Ultimum ergo locum meritò obtinet inter liquida, solidorum tangens confinia. Ad fine est balsamis, quæ itidem.

274 LIB. IV. SECT. VI. CAP. I. COMPONENDI MODUS GENERALIS.
itidem oleis constant & succis, hoc discrimine, quod hæc cor-
pus habeat saccharum, illa oleum unctuosum. Illorum ergo
pressa recto pede tenet vestigia.

Nomen. NOMEN habet ab ingredientibus duobus, oleo & saccharo:
estque vel simplex vel compositum, multis intentionibus ac-
Encomium commodatum. Inventum est recentiorum, faciens 1. *ωρεος* *ωσο-*
1. *μιας*. 2. *ωσομαζαν*. Olea plurima saporis ingrati, & ventriculo
2. minus accepta. Emendat saccharum defectus hos. 3. Cum olea
3. destillata, calida, odorata, quantumvis in vitris benè munitis
conclusa, ob insignem penetrandi vim facile expirent, & vitra
frangi queant, optima, dum huc & illuc gestantur, ea custo-
4. diendi via hæc habita. 4. Ob siccitatem saccharum olea facile
absorbet, ob odoris verò absentiam, fragrantia eorum nullo
modo obtunditur, nec saporem aut penetrandi vim modica
quantitas sacchari, quamvis dulcis, infringit.

Componendi modus. COMPONENDI MODUS à *Salâ saccharologia part. 2. cap.*
15. ita proponitur:

Rx. sacchari albi minutiss. pulveris cribr. q. l.
olei cujuslibet destillati tantum, ut aliquantum humectatum
forma pulveris subsistere queat.
o o potest esse angelicæ, anisi, caryophylli cinamomi, citri, fa-
niculi &c. seorsim, quodcuque volueris.

Ducatur in mortario marmoreo, vel vitreo sacchari pollen,
guttatim ol. infundendo, ut exactè uniantur.

Vires.

VIREs habet saccharum hoc oleosum, seu olei cum sac-
charo mixtura saccharina, mundandi, aperiendi, confortandi, &
oleorum proprias atque específicas cerebrum, cor, ventriculum
reficiendi. In specie *angelicæ* elæosaccharum pestilenti resistit
contagio: *anisi*, tussî medetur: *caryophylli*, *cinamomi*, ventriculi
atonix: *citri*, cordis: *faniculi*, pectoris & stomachi infirmitati-
bus succurrit.

Dosis.

DOSIS, prout plus minusve olei additur, augetur vel mi-
nuitur: variatur etiã ad quantitatem liquoris. ʒ ij. vini ferre
possunt ʒj. ʒß: cochlear vino plenum, g. v. vj. In momento
sic parantur vina medicata.

*Modus
utendi.*

MODUS UTENDI in jusculis etiam commodus est.

CAPUT

CAPUT II.

Elaosaccharum compositum moscardinum, ambratum.

R

pollinis sacchar. olei cinamomi, vel citri, mosci, ambr. zibeth. q. v.

Elaosaccharum compositum.

Oleum & odorata guttatim & granatim in mortario vitreo misceantur, post saccharo incorporentur, & ad usum serventur in vitro, duplici vesicâ & chartulâ munito.

VIREs, DOSIS, UTENDI MODUS nota.

Vires.

CAPUT III.

Elaosaccharum stomachale.

R

sacchari canariensis albi pulveris. ʒij.

ol. stillat. aurant. menth. cinamomi, caryophyll. āa. ʒß.

Elaosaccharum stomachale.

Misce super igne lento. Dosis quantum cuspidem cultelli tolli potest. Adsumitur in vino.

CAPUT IV.

Compositum elaosaccharum cum tincturis, vel succis simplicium, in genere.

R

sacchari canariensis cribrati q. s.

magisterii vegetabilis Zwelferiani alicujus, majorana, vel tinctura aromatis, ut cinam. caryophyll. &c.

Compositum cum succis.

Misce diligenter, & tandem adfunde guttatim ol. cinam. caryophyll. quod volueris. Pistillo incorpora.

CAPUT V.

Elaosaccharum compositum cochlearia.

R

sacchari albi tusi cribrati q. v.

succi cochlearia, ol. cochlearia q. s.

Elaosaccharum cochlearia.

Succus sit recens, vel si condensatus, in fontanâ madescat. Irrigetur hoc saccharum, & permisceatur pistillô, donec

Mm

saccha-

276 LIB. IV. SECT. III. CAP. VI. EL. POLYCHR. CAP. VII. STIALE.
 saccharum justam viriditatem acquirat. Tum adfundatur ☉
 cochlearia guttatim. Pistillo iterum exactè misce omnia, ut
 omnes sacchari atomi imbuantur oleo. Servetur in vitro, ve-
 sicâ benè munito.

Vires.
 Dosis.

VIREs ejus sunt antiscorbuticæ.
 DOSIS g. vj. ℥. in cochleari vini.

CAPUT VI.

Elaosaccharum compositum polychrestum.

Elaosaccha-
 rum poly-
 chrestum.

R

rad. ireos pulv.

peon. pulv. āa. ʒ iij.

cubebæ.

cardamom. āa. ʒß.

ol. angelic. cinamom. caryophyll. salvia, ruta, hyssopi, anisi.
 citri, ligni rhodii, ambous, serpilli cicuti āa. ḡ. x.

sacchari albi refinati ℥ $\frac{1}{2}$.

Species primò misceantur cum saccharo, post olea addantur.

Vires.
 Dosis.
 Utendi
 modus.

VIREs amplæ & insignes. DOSIS ℥ß. ℥j.
 UTENDI MODUS. Orbiculo panis filiginei inspergitur,
 & vino superinfuso in esum expetitur.

CAPUT VII.

*Elaosacchara cum mineralibus. 1. Elaosaccharum martiale sple-
 neticum.*

C

sacchari alcalisati q. v. ☉ mentha, fenic. anisi. cocbl. a. q. l.
 lapid. karnat. præp. q. v. ad arbitrium.

croci & saccharini cum sp. ☉. vel ☉ par.

Vires.

VIREs. Medetur flatuoso spleni, ventriculo, & pancrea-
 ti: exsiccat, calefacit eorundem intemperiem. Δόναμον ἢ ἔχθ.
 συπλινλω' ο' δ' αἰμαλιτης λιθου, inquit Dioscorides lib. 5. cap. 97.
 exterius oculorum cicatricibus & asperitatibus cum melle il-
 litum. Sed attenuantes aperientesque vires eidem intus sum-
 to denegari nequeunt.

Enixarisi.
 Dosis.

DOSIS ℥ß. in spiritu cochleariæ limpidiori.

CAPUT

CAPUT VIII.

II. *Elaosaccharum compositum anti-
hypochondriacum.*

R sacchari refinati albi q.v. croci & aperientis rubri q.s.
ol. anisi, fœniculi, menthe a. q. s.
 Misce diligenter ad usum hypochondriorum malè ha- *Vires.*
 bentium. Respicit hepar, lienem, pancreas, dosi conveniente *Dosis.*
 usurpatum.

LIBRI IV.

SECTIO VII.

Septima classis mediorum

operum chemicorum, conti-
 nens Gelatinas.

CAPUT I.

*Gelatina cranii humani, cornu cervi,
vel alcis simplex.*

Gelatinæ vocem in chemicum forum introduxit con-
 sistentia glaciæ æmula, non quidem ad amussim, sed
 larâ loquendi potestate. Apparet levi negotio, in
 decoctis pedum vitulinorum, & strillorum, fructu-
 umque quorundam, ribium imprimis, succis puris & claris, cum
 saccharo coctis, inspissatisque, in scatulas ligneas, vel thecas
 stanneas effusis, ibidemque frigore congelatis.

Paratur etiam ex ossibus quibusdam tenerioribus &
 cornubus.

R. rasuram cranii vel cornu cervi albam, cortice nigro prius
 amoto.

aq. simplicem, vel

† acerrimum ad eminentiam aliquot digitorum.

Mm 2

Stenc

Stent in digestionem lenis caloris per ℞ iij. Exprimantur per linteum, dum calet liquor, & in gelatinam concresecant albam.

Vires.

VIREs. Cervina gelatina cordi favet in ardentibus & malignis febribus, & à centro ad circumferentiam pellit exanthemata & variolas. Ex cranio quæ elicitor, cephalica est in genere: antiapoplectica & epileptica in specie.

Dosis.

DOSIS pro infantibus ℞j. pro adultis ℥j. ℥ij.

*Modus
utendi.*

MODUS UTENDI in vehiculo conveniente, aq. scorzonera vel liliorum convall. saccharo edulcatâ, vel cum julapiis.

CAPUT II.

Alius modus.

R cornua cervi, cortice exteriori nigro limâ spoliata. Superponantur reti ex ferreis filamentis contexto, & peculiari cuprea turri adaptato.

Vapor aquæ dulcis in cupulâ substratâ elevatus aliquot horarum spacio continuatus evocat gelatinam, quæ sensim colligenda, & specifico cum liquore exhibenda.

CAPUT III.

Gelatina composita.

R *masur. cranii hum.* ℥j. *sem. feniculi*
C. cervi ℥vj. *anis*
alcis ℥ij. *caryophyll.*
radic. scorzonera ℥ij. *cinamomi*
fl. rosar. rub. *violar.*
paon. bugloss. a. p. x. *borrag.*
 ▽ *simpl. vel optimi* q. s. *rosarum* āa. m℥.

Contundantur in mortario singula, misceantur, coquantur in ollâ novâ vitreatâ, donec ebulliant. Tum colentur per linteum, cum expressione leni. Congelascant in frigidâ cellâ, levî prægressâ evaporatione.

Improbantur gelatinæ nigrae vulgari modo præparatae, opacæ, duræ, cornu referentes.

VIREs

VIREs respondent ingredientibus, cephalicam & cordialem vim habentibus. *Vires.*

DOSIS & MODUS UTENDI eadem cum prioribus. *Dosis, & utendi modus.*

LIBRI IV.

SECTIO VIII

Continensalcohol.

NOMEN Arabicum est origine, ut ex articulo Al apparet. Deducitur non incommodè à radice Arabica *Nomen.*

قَهْل *Kabala*, quæ inter alia quoque significat exaruit cutis, a peculiariter ex multâ spirituali exercitatione: item debilis fuit, conciditque. A radice شَفَا *schaffa*, tenuis, subtilis fuit, oritur vox شَفْرُق *schofuf*, tenuis, transparens;

Vox est πολύσημη, non unam habens significationem. A *Vox ὀμνη- chimicis* nunc ad subtilissimum pulverem, eumque pollinis farinae tenuissimæ instar ad sensum tactus quasi impalpabilem, nunc ad tenuem & observatu difficilem essentiam in humore denotandum, vel spiritum tenuissimum reiteratis distillationibus omni phlegmate spoliatum adhibetur. *μία λυβ- rat. 2. 2.*

Exemplum *primæ* acceptionis est, cum magisterium perularum, vel earundem pulvis minutissimè teritur in marmore, vel vitreo mortario. *πυρρῶν γμαρῶν Verū,*

Secundæ acceptionis exemplum est spiritus vini subtilissimè rectificatus, ut ex vitro effusus, antequam tellurem attingat, in auras evanescat. *liquidi spiritus.*

Paradigmata horum operum alibi suis locis proposita. *Ratio*

Mentio Alcoolis hîc facta, ambigit enim inter opera liquida & solida, & eo nomine ultimo loco inter liquida locatum, ut proximè attingat solida. *ordinis.*

GUER-

GUERNERI ROLFINCII,
CHIMIÆ IN ARTIS FOR-
MAM REDACTÆ,
LIBER V.

DE EFFECTIS ET OPERI-
BUS CHIMICIS SOLIDIS,
salibus, magisteriis, feculis, floribus, vitis, martis,
calcibus, lapidibus, fixatis, ☉, crocis, re-
gulis, electris, astris, amuletis,

SECTIO I.

De Salibus.

ARTICULUS I.

De salibus vegetabilium.

CAPUT I.

*De salibus in genere. Cineritia alia, succulenta alia:
alia levia, alia gravia. In cineritiis non ma-
nent formæ elementorum.*

*Salium ve-
getabilium
divisio pri-
ma in*

elementis.

Alia operum chemicorum solidorum classem primam constituunt. Salino adscribuntur principio: alia vegetabilia, alia animalia.

VEGETABILIA DUPLICIA sunt: elementaria & essentialia: divisione non satis commodâ, nam utraque classis originem debet

CINE-

CINERITIA fiunt per combustionem, & incinerationem, aquis affusis cineri plantarum, & olim Umbris fuere nota.

Τοῖς τὸν ἔτερον, inquit Philosophus 2. meteorolog. cap. 3. γίνεται καὶ ἐν ὀμβρικοῖς ἔστι γὰρ ἡς τόπος, ἐν ᾧ πεφύκασι κάλαμοι καὶ χοῖνοι. τῶτων ἐν κατακαίσει, καὶ τινὲς πέτραν ἐμβάλλοντες εἰς ὕδατος ἀφέψουσιν ὅταν ᾖ λιπωσί ἢ τὸ ὕδατος, τὸ το ψυχρὸν αἰλῶν γίνεται πᾶσι. Tale autem aliud fit & Umbris: est enim quidam locus, in quo nata sunt arundo & juncus. Hac igitur comburunt, & cinerem immittentes in aquam decoquunt: cum autem dimiserint aliquam partem aquæ, hæc infrigidata, salis fit multitudo.

ESSENTIALIA seu succulenta sunt recentiorum inventum.

Notatu digna est salium distinctio in fixa & volatilia. Terminis levium & gravium utuntur Peripatetici, referuntque discrimen ad raritatem & densitatem materiæ, quæ sunt qualitates elementorum è primis ortæ: levitas & gravitas pariter sunt qualitates mere elementares. Sed majorem emphaſin habet τὸ volatile & fixum.

FIXA sunt, quæ in igne durant, & manent cum , post extrahenda. Talia sunt salia vegetabilium elementaria in cineribus, & metallorum quorundam in calcibus remanentia.

VOLATILIA sunt, quæ ignem non tolerant, sed cum spiritu & oleo elevantur, & alembici parietibus adhærent, rostrum etiam ejusdem interius incrustant. Talia sunt vegetabilia salia, combustionem in retortâ parata, quæ cum spiritu & oleo, recipientia vasa intrant. Ejusdem generis sunt, animalia salia, cordis & sanguinis cervi, cornu cervi, urinæ, minerale succini, quæ alembici parietibus adhærent, & rostra ipsa implent.

De VEGETABILIIUM salibus CINERITIIS honestissime sentit Josephus Quercetanus hermet. medicine defensione, adversus anonymum cap. 23. dum probat: ignis vi & incineratione humidum primigenium vegetabilium in salibus non absumi, sed omnes tincturas ac impressiones, proprietatesque rerum, nec non potentissimas illarum qualitates ac potestates, quales sunt sapor, odor, color, imò etiam forma ipsa, atque id genus alia, in illo firmo, constanti ac vitali principio concludi, ac de-

elementaria, cineritia.

essentia succulenta.

Secunda salium distinctio in fixa, & volatilia.

Fixa salia.

Volatilia salia: Duplicia vegetabilia.

Vegetabilium salium cineritiorum formas integras manere statuit Quercetanus.

Confirmatur

1.

2.

Adferitur idem in alexicaco.

Beguinus consentit.

Dissentit Billichius à Quercetano,

Et Beguino,

Et formas cineritarum salium perire ostendit,

Επιχειρησις.

ac delitescere. *Confirmat* id duabus demonstrationibus, experientiâ confirmatis. 1. lixivii urticarum congelati, in quo mille urticarum plantulæ, cum radicibus, caule, foliis & floribus apparuerint. 2. plantarum ex cineribus resuscitarum à medico Polono Cracoviense celebris, & magni nominis, cujus tamen nomen ipsi exciderit. Et, *eodem capite*, sub cineribus rerum formas delitescere & immorari docet. Inde & resurrectionis corporis nostri certissimè confirmatur. In *alexicaco* etiam p. 300. docet in salibus nedum imaginatione tenus, sed re ipsâ formas ac figuras rerum includi.

Beguinus tyrocin. lib. 1. cap. 1. certum est, *inquit*, & multoties probatum, salia herbarum & præsertim calidarum, si rectè quodam modo seminentur, alias producere suæ speciei herbas. Forma per incinerationem si esset abolita, nullâ vi naturæ renasci possent, quandoquidem à privatione ad habitum non datur regressus. Proinde *concludit*, vitam vegetabilium non destrui incineratione.

Verùm formas plantarum ac stirpium, non imaginatione tenus, sed re ipsâ per incinerationem interire Quercetani ipsius rationibus καὶ ἀνθρώπων demonstrat *Billichius Thessalo in chemicis redivivo, cap. 7.* respondet etiam ad exempla & experimenta allata, inque uno Quercetani iudicium desiderat, in altero fidem. *Beguino* tum demum ex salibus plantas produci posse fidem se habiturum spondet, donec in mercurio vivo ex plantis eliciendo fidem suam probet. Et *concludit* in cineribus herbarum non re ipsâ, sed imaginatione tenus, & Φανταστικῶς formas plantarum ac figuras includi, perinde ac in plantis & vivus fluctuare *Beguino* creditur,

*Herbæ forma perit, nullâ reparabilis arte,
cum semel in cineres herba redacta fuit.*

Vera sententia videtur esse proposita *libro 1. cap. 14.* Formæ substantiales pereunt in salibus absinthii, cardui benedicti incineratione & elixiviatione paratis, non omnis κατὰ μέρος simul, aut omnium virium possessio σώζεται salvatur aliquid de viribus & qualitatibus herbæ absinthii, cardui benedicti, à quibus qualitatibus & viribus postmodum fit denominatio, ut hoc sal

meritè

meritò dicatur abſinthii, non verò miſti alterius.

CAPUT II.

*An cineritia, an ſucculenta
præſtantiora?*

COMPARATIONE inſtitutâ cineritiorum & ſucculentiorum, quænam præſtantiora, diſquiſitione dignum.

Angelus Sala aphoriſmo chimiatrico 33. elementary Argeli Sala opinio.

quidem non anteponi ſucculentis, quæ in decoctis & ſuccis propriis concreſcunt, ſed tamen **ÆQUALIA** conſtituit, & ſplendore, ſiccitate, ſaporis bonitate, ac virtutibus haud latum unguem cedere adſerit.

Plus audet *Billichius, adſerens* ſalia ſucculenta ne quidem mereri nomen ſalis: cum hoc non ſit ſal herbæ, ſed ejus **TARTARUS**: conſtans ex ſale & partibus herbæ mercurialibus & ſulphureis, quæ tamen ob prædominium ſalis in totum obliſcuntur. Separatis enim partibus **Mercurialibus**, & **Æreas**, reſiduam materiam, modo vulgari ſolutam & coagulata verum ſal dare, nihil differens à ſale cineritio: adeoque ridiculum eſſe eum, qui coagulatum illud ex ſuccis alicujus herbæ ſal exiſtimat.

Alii e contra ſalia eſſentialia nomine ſalium digna judicant, maximi faciunt, & multis paraſangis cineritiis præferunt. Horum princeps eſt ferè *Laurembergius, notis & animadverſionibus in ſynopſin aphoriſm. chimiatri. Argeli Sala animad. 9. & deſenbergius.* *Aliorum, quorum princeps Laurembergius.* *Laurembergius.* quæſt. 9. duabus niſus rationibus: 1. quia ſucculenta ſalia retinent **Mercurium** & **Æreas** quasdam qualitates, quibus donata fuit planta, adeoque non calefaciunt & exſiccant ſolum, ſed pluribus indicationibus ſatisfaciunt. At cineritia mera ſunt ſalia, deſtituta aliis virtutibus, quas ignis abſumſit, & proprietatibus, quæ in ſucculentis manent. 2. majorem acridinem acquirunt per combuſtionem.

Adrianus Miſſicht, armamentar. medico chim. ſect. 11. p. 208. Miſſichtus adſcripſit. eſſentialium ſalium grana tria in uſu practico plus valere, *tradit.* & efficere, quàm vulgarium ſalium per calcinationem factorum ſcrupulum integrum.

Confir-
mant com-
mentato-
res Begui-
ni.

Distinctio
adfertur.

Commentatores Beguini tyrocin. chibici lib. 2. cap. 17. hæc salia, reliqua virtute & sapore superare confirmant. Integritas enim in iis salva manet salis volatilis, in quâ essentialis potestas latet.

Si dantur genuina salia essentialia, nullum dubium, illa vegetabilium, ex quibus educuntur, naturæ fore proximiora: & talia erunt, quæ ex vino, aceto vini, aliisque acidis, ut uvarum succo omphacino, tamarindis, moris, acetosâ, elicuntur. Aliis autem ex plantis non acidis, absinthio, carduo benedicto, centauryo, lupulo &c. non nisi lutosus, argillosus, in calido insolubilis tartarus elicitur, & hic cedit effectuum nobilitate prioribus. Salia essentialia volatilia *Glauberiana*, sine dubio nobilissima.

CAPUT III.

An salia purgandi vim habeant?

Saladini o-
pino affir-
matur.

Aladinus de Esculo in suo compendio aromatariorum, salibus vim purgandi adscripsisse dicitur, salemque Indum omnium amarissimum & acerrimum, seu violentissimum, omnemque salem calcar aliarum medicinarum appellasse.

Consensus
Bulcasis.

Bulcasis Arabs in dispensatorio servitoris titulo, in capitulo, quod continet modum preparationis salium, & proprietates eorum, in purgando, & aqueulse vires, idem traditur docere.

Confirmat
Quercetanus.

Quercetanus in responsione ad anonymum cap. 8. omnem vim medicamentorum purgatricem in spiritibus mercurialibus, antimonialibus, & arsenicalibus juxta propriam cujusque naturam contineri, & ex illis proficisci, antimonialisque omnium crassissimos ac magis corporeos ac terrestres ex sale suam originem ducere tradit. Et libro 1. de medicina priscorum philosophorum materia, cap. 8. seu ultimo p. 79. amaritiam opii acceptam fert SALI, ex quo separato à suo oleo, seu sulphure narcotico fit purgans, haud minus sanè quam ex omnibus amaribus, ut gentianâ, centauryo & similibus, separato nimirum, dextreque præparato eorum sale. His salibus amaribus inditum est nomen salis gemmæ, ad differentiam reliquorum salium, quorum magna est specierum diversitas.

DISTIN-

DISTINCTIONE res expediri posse videtur. Salia alia *Distin-*
 à naturâ seorsim repræsentantur, & generatione secundi & ter- *gentur.*
 tii modi prodeunt in lucem, ut in thermalibus aquis: alia inci-
 natione vegetabilium, vel calcinatione quorundam minera-
 lium concinnantur, & hæc generatione primi modi oriuntur.
 PRIORA purgandi vim habere testatur experientia. Purgant
 thermæ Carolinæ, Tetucianæ, & salinæ earundem concreciones.
 POSTERIORA non item, quantumvis ex plantis etiam ama-
 rissimis parentur. Stimuli locum, partim etiam dirigentis vi-
 cem sustinent. Stimulant autem, dum fermentationem vitio-
 forum humorum juvant.

Neque hanc sententiam infringunt Saladinus & Bulcasis: *Concilia-*
 loquuntur enim illi de prioribus naturalibus. Quercetanus, *rio.*
 dum de posterioribus intelligi vult, deseritur & succumbit.

CAPUT IV.

*An cineritia salia omnia ejusdem
 indolis?*

DE cineritiis salibus *nonnulli* eam fovent sententiam, O- *Affirmant*
 mnia & singula ejusdem esse efficaciz, nullasque certas *nonnulli.*
 ac specificas in iis adservari qualitates, cum nulla sapo-
 rum in iis advertatur diversitas. Effectus omnium iū-
 dem: aperiunt, incidunt, diuretica ac diaphoretica sunt, quali-
 tates incineratione evanescent.

Verùm probabilior *aliarum* sententia, qualitates & vires *Evincunt*
 simplicium vegetabilium in salibus suis, forma licet perierit, si
 non prorsus integras, tamen majori ex parte vegetas & incor-
 ruptas superesse, adeò ut sal *absinthii* magis ventriculum cale-
 faciat, confortet, cruditatesque in eâ collectas absumat, quam
 aliud sal. Sal *cardui benedicti* magis diaphoreticum est, & præ-
 sentius cordi auxiliatur, quàm *fraxini* aut *cichorii*, quæ lieni &
 jecori plus conferunt operæ. *Anonidis* sal præprimis respicit re-
 nes & calculum.

A SAPORE petitum argumentum debile est. Diversitas *Respondet*

*sur ad argu-
menta.* ejs magna in quibusdam. Conveniunt in multis affectibus,
quosdam tamen singulares in singulis occurrere antè dictum.

1.
2.

A corruptione qualitatũ deducta ratio mitigari potest,
exemplo elementorum, quæ licet variis modis alterentur, mul-
tiplicesque subeant mutationes, nihilominus vires seu virtu-
tes quasdam in mistis servant.

*Extra ole-
as Sagittæ
Quercu-
sanis.*

Quercetano tamen adensus præberi non potest, cum co-
lores, odores, & sapores in iisdem salibus integros agnoscit.

CAPUT V.

*De salibus in specie, & 1. Essentialibus vegeta-
bilibus, absinthii, cardui benedicti.*

*SALIUM ESSENTIALIUM VEGETABILIIUM
communiter dictorum PRÆPARA-
TIO VULGARIS.*

Ex exigentis.

*herbam absinth. card. bened. centaurei minoris, acetosæ
magnam quantitatem.*

Contusam ac concisam, affusâ aquâ multâ, coque in
magno vase, donec vis omnis & externa falsedo fuerit
extracta: aliâs labor irritus. Decoctum aufer per inclinatio-
nem, post per colum exprime, clarifica cum albumine ovi, &
denuò recoquendo ad consistentiam mellis, vel sirupî crassî re-
dige. Locetur hic succus in cellâ frigidâ, & concresecet sal cry-
stallinum, in frigido-humido non liquecens. Solutum iterum
aquâ simplici, & percolatum lixivium sal exhibet albicansius,
beneficio lentæ digestionis.

Vires.

VIREs explicatæ sunt mobilissimæ, herbarum suarum
æmulæ. ABSINTHII ventriculo: CARDUI BENEDICTI
cordi: CENTAURII MINORIS hepatis & lieni: ACETOSÆ
lieni auxiliatur.

Dosis.

DOSIS ʒß.

*Utendi
modum.*

UTENDI MODUS manè in iusculo.

CAPUT

CAPUT VI.

Tartarorum essentialium preparatio.

Horum autor & primus inventor est *Angelus Sala* *tartarologia sect. 2.* quâ docet modum, quo *acidus, resplendens, & calidâ aquâ solubilis Tartarus* ex vegetabilibus fit extrahendus, eundemque exemplo vini, aceti vini *cap. 1.* foliorum & uvarum immaturarum *cap. 2.* tamarindorum, mororum rubrorum, *cap. 3.* & in acetosâ & melissâ *cap. 4.* explanat.

Horum primus fecit mentionem Sala.

Subjungit modum, quo ♁ *terrestris, arenosus, lutosus, insipidus in calido liquore non solubilis* ex aliis vegetabilibus extrahatur, eundemque *capite 5.* illustrat exemplo 1. cardui benedicti. 2. lupuli. 3. radicis ononidis. 4. scordii. 5. salviæ: exque singulis lutosum tartarum parandi *εγχειρησιον* subjungit.

modumque proposuit.

CAPUT VII.

Sal essentielle, cremor & crySTALLUS ♁.

R ♁ *albi Francici vini lbvj.* Contundatur grosso modo, ante aquâ fontanâ à for-
dibus suis pulverulentis liberatus. Coquatur post in lebe-
te cupreo (nihil timendum à Venere) affusâ aquâ sufficiente, donec cuticula seu pellicula in superficie apparet, & super aquam concre-
scit. Tum lebes ab igne removetur, ut calore remittente cremor magis concre-
scat. Hic cochleari perforato vel alio auferendus. Coctio & collectio illa repetatur, donec sufficiens quantitas fuerit allata. Exsic-
cetur & pulverifetur. S. CREMOR ♁.

εγχειρησιον parandi cremorem.

Reliquam aquam coquere perge, & calentem per pannum *crySTALLUS.*
laneum albicantem percola in vas latum testaceum, vel cucurbitam amplam vitream, sed in hanc tepidam, ne vitrum diffiliat. Reponitur in cellam frigidam, tum crySTALLI satis copiosi lateribus cacabi vel vitri adhærebunt, qui colligendi & siccandi. Reliquum iterum coque, & si aqua exhalaverit, denuò aliam antea calefactam adfunde, idque toties repete, donec ♁ omnis abierit in crySTALLOS. Hi colligendi, siccandi, & minutim pulverif-

fandi: sic cerussæ Venetæ instar ex albo nitent, & gratum oculis pulverisatæ præbent spectaculum.

*Flacitum
nonnullum.*

Nonnulli ampliores promittunt crystallos & splendidiores, per iteratam in aquâ fontanâ coctionem, & in frigidâ cellâ concretionem.

Exlicetis.

Sed *justa Zwelferiana censura mantissâ hermeticâ* proposita. Unica ♀ri dissolutio sufficit, quantumvis non evadat inde ad eò candidus vel crystallinus, nam quò frequentius ipsum coxeris, eò plus ipsi de viribus detrahes. Non semper ad medicamentum pulchritudinem, sed efficaciam respiciendum.

Temperamentum.

TEMPERAMENTUM utriusque ejusdem notæ, in activis temperatum, in passivis siccum.

Vires.

VIRES. Aperiunt, incidunt humores ♀tareos, sanguinem mundant, ut in officinâ monetariorum & aurifabrorum ♀ clarificat argentum.

*Quibus
ecemperamentis
conveniant
possimum,
& affectibus.*

Liberalius de dotibus hujus acidi sentiunt, qui tam in calidis quam frigidis affectibus convenire censent.

Proficuus magis est *obests*, quorum pinguedinem extenuat: emaciatissimus usus noxius. *Pulmo debilis* quos angit, hæmoptoici, phthifici, catarrhis è toto corpore delabentibus salis, acris, mordacibus infestati, abstineant ab ejus usu. *Hepaticæ & lienis obstructionibus*, intemperieque ventriculi frigidâ laborantes temperantiores sint in hoc usu, & non nisi purgantibus simul in consortium adhibitis. In *ardentibus, malignis* febribus nullum singulare ab ipsis promittitur levamen. Refrigerandi & sitim expectandi beneficium, quod ab eo expectatur, aliis impetrari potest ab auxiliis.

*Dosis.
Utendū
modus.*

DOSIS ordinaria à ℥j. ad ℥ij. sufficit nonnunquam ℥s. UTENDI MODUS in jusculo horis matutinis. Cum TINCTURA santalorum rubrorum exaltatum & saccharo edulcatum hoc acidum, tutius usurpatur in alterandis viscerum obstructionibus: cum SOLUTO O aq. fontanâ parato renovatum febribus intermittentibus obviam it: cum ELÆOSACCHARIS mistum ventriculo magis favet & flatibus resistit. Consulatur *dissertatio chimica de ♀.*

*Utendū
tempus.*

Manè horâ nonâ, pomeridiè horâ quartâ vel quintâ in jusculo

in fuculo calido, vel vino tepido diffolutus cremor vel cryftallus fumitur, & ut melius & citius diffolvatur, adjiciuntur aliquot guttæ spiritus ☉. Diffolutionem hanc summè neceffariam judicant, ne in ventriculo conglobatus, naufeam, vomitum excitet, aut in vasis mefaraicis, quas tollere debebat, obftructions augeat.

Non est confultum, eo uti continuo tenore & fingulis diebus, dimidio vel etiam integro anno, fed vicibus interpolatis.

CAPUT VIII.

Cryftalli ☿ compositi, in acidum ☿ rubrum epaticum, parantur cum tincturâ Santalorum rubrorum.

ACIDUM ☿ rubrum, fantalinum, ☉latum, epaticum *Acidum rubrum, à sapore, colore, ingredientibus, & virtute indigitatur.* ☿ rubrum.

Rx. cryftall. ☿ ℥¹/₄. tinctur. fantal. spiritu vini ☉ spirit. ☉ parat. q. f.

Misce in mortario vitreo ad pultis consistentiam. Exsiccentur sensim in leni calore, & minutissimè pulverisati serventur.

Ut gustui acceptiores fiant, adde

sacchari Canariensis ℥iij.

*gratiam
singularem
accipit à
saccharo.*

Misce iterum diligenter & serva. Incarnato colore suo se oculis commendant.

VIREs insignes sunt, epati præprimis auxiliares æstuant. *Vires.*

Inde in calidis affectibus tutò usurpari queunt.

DOSIS ℥f.

ADSUMUNTUR in liquore appropriato.

*Dosis.
Utendâ
modis.*

CAPUT IX.

Acidum ☿ aluminatum antifebrile.

R*cryftall. ☿. O. āa. ℥iij. aq. fontane purissima q. f. Acidum*
In vase vitreato coquantur, donec omnia sint soluta. ☿ alumi-
Colenatum.

290 LIB. V. SECT. I. ART. I. CAP. X. ACID. ♀. ARON. CAP. XI. ⊖. CINER.
Colentur per chartam emporeticam laxiorem duplicem. In frigidō concreſcent cryſtalli, eximendi & minutim pulverifandi.

Vires.

VIREs arcanas poſſident in reſerandis obſtruſtionibus & tertianis imprimis febribus debellandis.

Dofis.

DOSIS ℥ſ. in liquore cardui benedicti.

CAPUT X.

Acidum ♀ aronium, cinnamomeum.

*Acidum
♀ com-
poſitum a-
ronium.
Vires.*

R *acidi ♀ ſubtiliſſ. pulveriſat. ℥ iij.
rad. ari mundate & in exilia fruſta inciſa, exſiccata, pulver. ℥ j.
eleoſacchari cinam. ℥ ſ. citri ℥ ij.*

Miſceantur diligenter, & ad uſum ſerventur.

VIREs. Crudos frigidos ſuccos in pulmonibus & ventriculo hærentes mitigat, calefacit & confortat debilem ventriculū, flatuſ diſcutit, ruſcuſ compoſcit, appetitum provocat, coſtionem juvat, hypochondriaciſ etiam ſalutaris eſt medicina.

Dofis.

DATUR ad ℥ j. cum pane, vino irrigato.

CAPUT XI.

Salium vegetabilium eſſentialium præparatio ſelectior & rarior.

R *herbam quam vis exſiccata in magnâ copiâ.*
In novo Glauberiano furno, ulnas ij. vel iij. alto, ſecundū artis regulas, cum tubuliſ ficilibuſ duobuſ adaptatiſ exſtruſto, eaſ combure, & ampliſ recipientibuſ vaſiſ excipe fumum, cumque eo ſpirituſ, oleum, & ſal volatile eſſentiale. Exantlato primo actu, manipulatim novam herbam injice, donec deſideratum adſequariſ ſcopum. Tum verò refrigerato furno & vaſiſ, remotiſ tubuliſ collige ſal, ſpirituſ & oleum curioſâ ἐγχειρήσθ ſeparanda, ab empyreumate liberanda, & ſorſim adſervanda. Nimirum deſtillatione per deſcenſum ſpirituſ ab oleo filtrandi, quod in filtro remanet, ſorſim habendum. Sal cum ſpiritu jungendum, & ex cucurbitâ vitreâ per alembicum,

eam, & quidem lento ignis gradu, ne incalescat, exstillandum, in alembici lateribus & rostro adhærens eximendum, novo interim imposito alembico. Hicque labor urgendus ad arbitrium.

VIREs effectorum horum tam liquidorum quam solidorum simplicium facultates æmulantur, forma eorum licet perierit.

DOSIS g. iij. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS in jusclo, vel vino generoso.

Utendi
modus.

CAPUT XII.

*Salia cineritia simplicia, exemplo
absinthii &c. illustrata.*

absinthii, card. bened. marrubii, cicutur. minor. ononidis maegdeluga
viridis, caulum fabarum, cujusbet scorsim q. v. salis cineritii exem-

R Virides herbæ ambustæ splendidius sal, autore Salâ, præ-
bent, quam ante exsiccatæ. In aëre libero combustæ, ut in fo-
co culinario, vel furno apèrti ignis, etiam splendidius exhibent plu ulsin-
sal. In loco concluso nascuntur carbones. Exstruat fur- thii illu-
nus, pistorio similis. Hic injectis lignis calefiat, cineribus stratum.
everfis, herbæ indantur, spiraculis apèrtis primò exhalat fu-
mus & fuligo, post herbæ sponte accenduntur & incineran-
tur. Cum subsederint, novæ herbæ adduntur, furcâ interdum
elevantur, & sic continuatur labor, donec sufficientem cine-
rum quantitatem impetraveris. CINERES exenti cribran-
tur, carbones juncti separantur, ulterius amburuntur, con-
junguntur rursus. ALBI & PURI satis cum fuerint, vulga-
tissimo modo ex iis fiat lixivium. Cineres in VASE LIGNEO
ad infundibuli formam concinnato, vel vimineo amplo, lin-
teo grosso obducto interiori parte, componantur, aquâ fon-
tanâ calidâ vel tepidâ irrigantur, sic sensim effluet lixivium,
quod tandem ita saturatum erit & sui plenum, ut vel ovum
sine submersione illi innatare queat. Percolatione primâ per-
actâ, nova aqua infundatur, collecto in aliis receptaculis
lixivio, laborque hic continetur, donec insipida aqua effu-
xerit. Collecta hæc lixivia tandem IN PLUMBEO QUA-

DRANGULARI VASE seu PATELLA vel etiam ORBICULARI, in arenâ locatâ, lento igne exhalent sine ebullitione. Cum CREMOR albicans in superficie apparuerit, vas in locum frigidum transferatur. Sic in fundo apparent cryfalli, qui lentè exsiccandi.

LIXIVIUM reliquum iterum exhalet, cryfalli colliguntur, exsiccati in vitreis vasis adseruantur.

Modus hic
præfertur
1. *Suigari.*

2. *Hartmanniano.*

3. *Finckiano.*

4. *Kessleriano.*

5. *alio modo.*

Modus hic cineritia salia concinnandi optimus, & præferendus I. VULGARI, in quo lixivia ad siccitatem cõctione rediguntur & quasi coagulantur, iterumque ∇ simplici solvuntur, & cõctione coagulantur, donec expetitam albedinem adipiscantur. II. Præfertur etiam HARTMANNIANO, *proposito basilicâ chemicâ p. 445* & confirmato à Claudio Deodato *lib. 2. p. 8.* quo cineres cum æquali parte Δ , ulteriùs comburuntur in retortâ, obtorto collo sulphuream cœruleam flammam evomentem. Odor sulphureus his salibus adhæret. III. Præfertur etiam FINCKIANO *in enchiridio dogmatico, Hermerico, designato, & à Brendelio chim. in artis formam redactâ* commendato. Hâc methode paratum sal non amplius est simplex, sed compositum, & potiùs sal absinthii vel centaurii minoris Θ latum, ejusdem profapiæ, cujus est Ψ rus Θ latus. IV. Præfertur etiam KESSLERIANO *centur. 1.* proposito, in quo sal communiter paratum, & per deliquium solutum, in cellâ vel aquâ fontanâ adfusa, irrigatur ∇ ex $\ominus$ & $\oplus$. destillatâ & rectificatâ, & cessante ebullitione, solet ostendere in fundo cryfallos elegantes, aëris frigidi & humidi dominio non amplius subjectos. Non est simplex hoc sal, sed similiter compositum. V. Præfertur etiam modo illi, quo lixivia incoagulata miscentur, leniter calcinantur cum $\ast$, & effusa super patellam æneam, cum refrixerint, solvuntur in aquâ fontanâ tepidâ, inde leni calore soluta, & per chartam filtratâ exhalant ad medietatem, & in frigidâ cellâ concreseunt in cryfallos.

Vires.

VIRES salium horum variæ sunt. In genere aperiunt, incidunt.

Dosis.

DOSIS $\bar{g}$. iij. v. vj.

Utendi
modus.

UTENDI MODUS in jusculo bene pulverisato.

CAPUT

CAPUT XIII.

sal ☿ elementare proponit.

Tribus modis sal ☿ parari potest, convenientibus cum *Tres sal*
 eo, quo in calcinandis vini fecibus utitur *Dioscorides* ☿ *param-*
lib 5. cap. 90. *di modi.*

I. Ex SPIRITUS ET OLEI. His exstillatis, & remoto
 recipiente, ignis renovari & calcinatio institui, inque retortâ,
 affusâ aquâ lixivium paratum colari per filtrum, & ad justam
 consistentiam evaporari potest, tandemque in sartagine ferreâ
 (terrea enim vasa faceffunt in rimas) ad salis formam redigi
 potest.

II. ALTER MODUS. Recipitur ☿ ℥j. in furno figulino,
 calcinatur igne reverberii, ad salis consistentiam.

III. TERTIUS MODUS hic est.

℞. ☿ri grosso modo contusi ℥j.

Involve linteo grosso duplici, & filis colliga diligenter. Fasci-
 culum colliga in igne anemio apertô, super tegulam parum ex-
 cavatam. Comburentur quidem tegumenta illa, sed confidit
 concrefcitque ☿. Deinde ustio urgetur per horas duas: cum
 refrixit, cineres adhærentes follibus diffiantur. Apparet al-
 bum sal ☿.

Quò minùs & leniùs calcinatur, & materia nigricantiôr
 manet, eò plus salis colligitur, quò magis, eò parciiori manu.
 Ratio est in promptu. Volatile aliàs restitans sal, violentiâ Vul-
 cani expellitur, at in leni calcinatione manet.

Sal hoc elementare dictum liquefcit in frigido humido. *Sic hoc li-*
ταχυ γδ, verba sunt Dioscoridis, πει δὲ ὕλης ἰντετακῆς lib 5. cap 86. Με-
πνείται, ὅτεν ἔδὲ ἀσπέπαισον, ἔδὲ χρωγὶς ἀγῆς αὐτὸν διποθετέον, facile
enim exanimatur & liquefcit, ideo vase benè clauso, vel in calido & sic-
 co aère, adservandum. Liquefcit autem in humido aère & frigido,
 ut omnia vegetabilium per calcinationem & combustionem
 parata salia, quia destituitur spiritibus. Quæ spiritibus abund-
 ant, ut nitrum, Glum, in humido & frigido concrefcunt.

TEMPERAMENTUM calidum & siccum est, acre & mor-
 dax, *Tempera-*
mentum.

dax, neque quò vetustius, eo fit clementius, sed suo indulget genio, quocumque ætatis tempore.

Vires.

VIRES habet calefaciendi, exsiccandi, aperiendi. DIGESTIVUM à nonnullis indigitatur in signe, quod microcosmicum ♀ in epatis, lienis, vasorum mesaraicorum, pancreatisque regione, imò in urinariis meatibus bolum, tartareasque arenas resolvendi vim habet.

Dosis.

DOSIS ḡ . iij. iiij.

Utendi

modus.

1.

internus.

UTENDI MODUS. INTERIUS usurpatur, rariùs tamen, per se in jusculo aliquo. Rarissimus est ejus usus internus, nisi quod nonnulli, eo ceu specifico arcano, utantur ad tincturas extrahendas.

Judicium

Sala de in

terno usu.

Non contrariabor equidem, verba sunt *Angeli Sala tartarol. sect. 1. cap. 2.* hujus salis per se sumti & considerati usui, si stimuli loco aliis medicamentis in largâ quantitate sumi solitis, ut linitibus & potiunculis, tenax, viscosum & humidum phlegma incidendum ac resolventibus addatur.

Infer&ie

extrahen-

dis tin-

cturis.

In ergasteriis chemicis celebris innouit modus, essentias vegetabilium, tum alterantes tum purgantes, extrahendi sale ♀ . Hoc evocare creditur ex interno centro tincturam cujusque quasi compedibus adligatam.

Exempla.

1.

2.

Rx. fol. senæ ḡ iij. salis ♀ ḡ ij. aq. fontan. ḡ j. vel ij.
in leni calore fiat digestio. Mox aureo colore tingitur liquor.

Rx. md. rhabarbari Alex. ḡ ij. salis ♀ resolut. vel integri.
aq. fontana q. s.

Stent in digestionem. In momento apparet tinctura flava, crocea. Digestione accedente illa exaltatur. Liquor tinctus filtratur per chartam emporeticam raram, vel liuteum subtilissimum.

3.

Rx. spec. alterantium & purgantium quarumcunque
salis ♀ pro lubitu.

Misce. Superinfusâ cerevisiâ vel vinô, multo promptius & color & virtus extrahentur in liquorem.

Vires ha-

rum tin-

cturarum.

VIRES ex titulis innotescunt. TINCTURA FOLIORUM SENÆ crassios melancholicos educit succos: RHABARBARI biliosos: SPECIERUM quoscunque.

Dosis, &

DOSIS & UTENDI MODUS. Bihorio ante prandium

cxhi-

exhibentur, *tinctura foliorum senæ* ℥ij. *rhobarbari* ʒj. *specierum* ^{utendā} _{modus.} *haustus* ℥v.

Vilipendit hanc ⊖ ♀ admisionem *Angelus Sala* *essentiar. Judicium vegetabil. sect. cap. 2.* adferens, *tincturam* hanc potius ab externa ^{Sala.} *tincturā* proficisci, quam ab ipsā rei *essentiā*. Id ipsis *tinctori-* bus *lanæ sericæ* manifestum esse, ait, & minime ignotum, qui *colores* additione ♀ aut ⊖ alkali momento immutare solent. *Deinde* sine ⊖ ♀ additione eadem *tinctura* sine negocio facile extrahitur, ita ut non opus existimet hāc additione.

Verūm cum *extractiones* *tincturarum* harum sic *accele-* ^{Externus.} *rentur*, salque hoc *magnas* *aperiendi vires* addat, *civitate* *merito* donandæ sunt.

EXTERNUS ⊖ *lis* ♀ *ri* *usus* etiam notatu dignus. I. De- ^{2.} *Externus* *liquio* *cryptico* vel *manifesto* *solutum* in *liquorem*, *maculis* *cu-* ^{⊖ ♀.} *taneis* & *lichenibus* *abstergendis* *prodest* *per* se. ^{usus.}

Idem præstat cum *ol. amygdal. dulcium* *expresso* *mistum*. Hoc ^{est cosme-} *modo* enim *lacteam* præbet *balsamum*, *cuti* à *sordibus* *mun-* ^{ticum.} *dandæ*, dum *manus* *lavantur*, *aptum*.

℞. ⊖ ♀. *albissimi* ʒj. *aq. lil. alb. rosar.* a ʒij. *camphoræ* ʒk. *M. S. Aq. cont. maculas faciei.*

℞. ⊖ ♀. *elementaris* q. s.

Inde in *album* *ovi* *coctum* *ad* *duritiem*, *vitello* *exempto*. *Lige-* *tur* *linteo*, & in *cellā* *subterraneā* *suspende*. *Liquescit* in *aquam*, *maculis* *faciei* *extirpandis* *aptam*.

II. *Inflammationibus* *medetur*, si cum *oleo lini* in *vitro* ^{2. inflam-} *an-* ^{matiori-} *gustioris*, vel in *scutellā* *cum* *spathā* *agitatum*, *lactescens*, *inflam-* ^{bus me-} *mat* *adungatur* *partibus*. ^{detur.}

CAPUT XIV.

Sal ♀ foliatum elementare, seu terra ♀ ri foliata
secretissima, per filtrationem parata.

NOMINE terræ foliatæ secretissimæ utitur *Philippus Mul-* ^{Mentio-} *lerus* *libello*, *miracula* *chimica* & *mysteria* *medica* *inscripto* ^{nem ej} ^{us} *libro*, in *lucem* *edito*, *anno* *MDCXI.* & *descriptionem* ^{primus se-} ^{cit Phil-} *subjungit* *brevissimam*, *omnibusque* *numeris* *abso-* ^{pus Nibel-} ^{Loca-} ^{leron.}

lutam.

*Locatelli se
in Sento-
rem glo-
riatur.*

*Locatelli theatro de arcani, arcano 42. eam hactenus in secre-
tis habitam, & ænigmatum nube obvelatam, à se multas tandem
sumtuosas post aberrationes indagatam gloriatur.*

Censetur à nonnullis esse sal secretum Zwelferi, cujus men-
tionem facit *mantiffa hermeticâ, sub titulo essentia Martis vere.*

Præparatur autem hoc modo ;

*Parandi
modus.*

℞. ☉. ♀, albillimi,

☿ fortissimi, ad eminentiam quatuor digitor. transversorum.

Abstrahæ acetum, inspidum quod exit, destillando per alembi-
cum vel evaporando. Post novum ☿ affunde, & exstillâ. Hoc
sæpius repete, donec spiritus exstillare incipit acidus, qualis fuit
affusus, acetum novo infuso nullus auditur sibilus, & in fundo ob-
servatur materia nigricans. Tum ♀ est animatus, & cessandum
ab iteratâ affusione ☿ & destillatione. Nisi cessetur, materia
nigra ebulliendo sensim elevatur, & ascendit, instar arboris, sic
loqui liceat, (nulla arboris adest figura) flatu turgida in alembi-
cum, nec coërceri potest hæc ebullitio, nisi frigida infundatur.
Ideoque justo tempore subsistendum. Nigra hæc in fundo re-
lictâ materia spiritu vini solvatur, destillatione per chartam em-
poreticam filtretur, levissimo lentissimoque arenæ vel MB. calo-
re, vasis terreis vel vitreis latioribus excepta, plurimis exhalan-
tibus liquidis, exsicceetur. Exsiccata materia iterum solvatur
spiritu vini, filtretur, exsicceetur lentâ manu. Idque toties repe-
tatur, donec materia alba appareat, & foliorum longè à se invi-
cem diffidorum instar concresecat. Hæc est ratio nominis.

Stent licet folia hæc suis limitata terminis, in frigido hu-
mido aëre tamen iterum ad naturam matris suæ revertuntur &
liquefcunt.

*Tempera-
mentum
calidum.*

TEMPERAMENTUM calidum est, conforme indoli ☉
♀ri, & ☿. Non planè fixa est terra hæc, nec planè volatilis.
Non remanet in fundo ut antea, sed elevari solet, neglecto ignis
regimine, & cum saturata est: nec tamen propriè sublimatur, sed
in spumas conversa ascendit. Ad fixam naturam magis incli-
nat, quam volatilem.

Vires.

VIRES habet calefaciendi, sanguinem depurandi. Purgat
corpus, inquit Mullerus, in morbis quibuscunque deploratissimis.

DOSIS

DOSIS grana, vel guttæ v. vj. vij.

Defis.

UTENDI MODUS. In jusculo horis matutinis. *Locatelli Urendi*

putat in hâc medicinâ latere vim calcinandi, & solvendi ☉ se-
cretam. Exaltat hoc sal foliatum resolutum, soluta corallia in
☿. cum ☉lo ☿tis non calcinato, si misceatur in mortario vi-
treo, massâ evadit primò subnigra, post rubescit. In cellâ sub-
terraneâ liquefacta, & post spiritu vini irrigata, tincturam pul-
cherrimam exhibet hermaphroditicam ♂ & ♀.

modus.

CAPUT XV.

Salia vegetabilium essentialia composita.

Rarantur COMMUNI MODO ex herbis, radicibus, *Parandis*
lignis, seminibus, floribus &c. temperatè calidis, sum- *modus*
meque arefactis plurimis, in aquâ communi coctis, & *Sulgaris.*
in frigidâ cellâ in crystallos, modò per artem id fieri
queat, redactis. Citiùs tartarus quidam impurus emerget.
NOVA *εγχειρησις* concinnantur combustionè earundem in *singularis.*
furno Glauberiano.

CAPUT XVI.

Salia cineritia vegetabilium composita.

DE his agit *Minschtrus armament. med. chim. sect. 11.* & pro-
ponit *sal apoplecticum, epilepticum, cordiale, pectorale, &c.*
Ingredientia in igne libero, non in concluso vase, aut
ollâ clusâ in cinerem redigenda. Sed parca messis ex-
cipit laboriosam agri culturam.

Rx. herb salo.

majoran.

pentaphyll.

rorismar. hort. m. ij.

md. pæon.

tormentilla

valeriana hort.

zedoaria

fl. pæon. pl.

primul. ver.

ruta hort.

tormentill. a M. vj.

silvestris M. xij.

ireos fl.

caryophyllata

vincetox. a. ʒ x.

sarsaparill. āa. ʒ ij.

lib. conwall. cum toto

tilla

<i>tilia</i>	<i>sambuci m. iij.</i>
<i>origani</i>	<i>kyssop. cum cimis.</i>
<i>sem. peon.</i>	<i>sinapi aa. ℥vj.</i>
<i>baccar. lauri</i>	<i>juniperi aa. ℥x.</i>
<i>ligni sancti</i>	<i>juniperi aa. lbj.</i>
<i>querni lb iiii.</i>	<i>coryl'ni lbvj.</i>

Igne aperto comburantur. Ex cineribus sal proliciat vulgari modo.

Vires.
Dosis.
Utendi
modus.

VIREs cephalicæ sunt, cerebri tutelam suscipient, ejusque adfectibus medentur. DOSIS se extendit ad ℥f. EXHIBETUR in specificis liquoribus.

CAPUT XVII.

Salia composita vegetabilium essentialium vel cinitiorum & mineralium mista.

⊖ <i>absinth.</i>	<i>card bened.</i>
<i>fraxini</i>	<i>juniperi aa. ℥j.</i>
<i>sarmentor. vitium</i>	<i>coryl'ni aa. ℥vj.</i>
Ⓢ <i>cum ♁ prepar.</i>	<i>*-t. aa. ℥j.</i>

Solvatur in aquâ fumariz, modico spir. Oli addito. Artis regulis observatis emergit sal crystallinum. Febrifugum.

Dosis.

DOSIS ℥f. in liquore competente.

CAPUT XVIII.

Aliud sal compositum vegetabile & minerale, ⊖ ♁ nitratum dictum, Minscht. arm. chim.

sect. 1. part. aq.

R *sal ♁* ⊕ *cum ♁ preparat. aa. q. v.*
Solvantur in ▽ *absinth. centaur. minoris, vel, cum ha-*
rum spiritus evanescent, simplici. Filtrentur, incoquan-
tur, donec crusta appareat. In frigido post concrevissent cry-
stalli.

Vires.

VIREs. Incidit, detergit, infarctos à tartaro meatus expedit, inflammationi faucium medetur, calculum pellit.

Dosis.

DOSIS à ℥f. ad ℥β. & ultra in vehiculis adpropriatis.

LIBER V.

SECTIO I.

ARTICULUS II.

CAPUT I.

Sal alkabestinum, secretum Paracelsi, Helmontii, Polemanni, Glauberi.

De eo in genere.

NOMEN Alkahest, althæst, alcaest, alchahest, vulgatum: nominis ratio densis sepulta tenebris. *Nominis origo exploratur.* EMPHATICA particula *al* Arabicam vocem esse persuadere posset, sed firma conjecturam deficiunt fundamenta. An Græco-barbara vox, originem debens voci Germanicæ *alle* & Græco *ἀλ* quasi *ναυαῆς*? Belgico idiomate notare posset *all garr heef* / aut *all tho heef* / quod caliditate excellat. Alcahest, quasi Alkali-est, indigitatur à nonnullis.

MEDICAMENTUM est, ad liquida chimica opera quod referri potest, si consideretur perfecta ejus præparatio: ad solida, si inchoatio. *Ambigit inter liquida opera chimica, & solida.*

Parandi modus tenebris involvitur ab autoribus, nihilque ferè ab iis de eo literis consignatur eâ intentione, ut intelligatur, sed ut non intelligatur. *Parandi modus obscure docetur à Paracelso.*

Paracelsus de viribus membrorum lib. 2. cap. 6. solutione & coagulatione fieri, magnarumque virium esse docet, in roborando jecore, & præservando ab hydrope, imò licet jecur ruptum sit, adeoque nullius usus, alchahest tamen ejus vice fungitur, quasi integrum adesset jecur. Tales virtutes nemo præter eum Alchaesto adscribit.

Helmontius quoddam opus chemicum, & quoddam remedium hæc voce notet, nullibi clarè edixit. Meminit Paracelsici Alcahest, lib. de febribus cap. 14. tit. 10. idemque hoc singulare habere, quod idem numero, pondere & activitate tantum valeat millesimâ suâ actione, quantum primâ, quia agit sine ratione patientis. *Helmontio.*

*Pole-
manno.*

Ex *Polemanni* scriptis liquet, liquorem esse igneum volatilem, quo faciliè sulphura metallorum & mineralium sequentur.

*Glauberi
sal artii.*

Glauberus in scenam producit SAL ARTIS PHILOSOPHORUM, SAL mirabile, universalis salis titulo, quod trium regnorum summa sit medicina, dignum. Innuit & sale culinario, nitro, alumine, & aliis parari posse. Modum in arcanis habet.

CAPUT II.

De sale alcahestico in specie.

*ST. ANTONIUS
de inure
licet, esse
I. sal.*

ONJECTURA aſſèqui licet, salis alcahestici nomine denotari

I. SAL universale, quod omnium salium summum est, trium regnorum climata pervadit, centra specierum macrocosmi referat, singularique prerogativa, violatâ omni reactionis lege dum agit, immutabile manet, vitalis naturæ ac specifica dos. II. LIQUOREM etiam salis hujus resolutum notat idem nomen.

*II. liquo-
rem reso-
lutum.
Duplex est.*

Duplex constitui potest liquor hic: unus arcanus, alter vulgaris.

*I.
arcanus
parandi
modus ex
terra.*

I. EX SALE CENTRI, i. e. macrocosmi, quod terra est, conficitur.

RZ. terram pinguem, similem illi, ex qua cespites ad struem focerum, Belgis Torff dictæ, parantur.

Ex hac torrefactâ & calcinatâ lixivium, & ex hoc sal paratur crebris solutionibus & coagulationibus redditum & purum. Hoc igne rotæ intensissimo liquatur, ac in mortarium æneum effunditur calens. Frigefactum pulverisatum exponitur aëri frigido & humido, in cellâ subterraneâ, vel modica aqua frigidâ aspergitur, ut liqueſcat. Liquor hic si non satis sit purus, opera danda, ut ab omni immunditie liberetur.

RZ. salis hujus partes sex. silicum calcinat. part. j.

Pulverisata miscentur in ☿. ad liquationem igni rotæ expendantur, in mortarium calens effundantur. Frigefacta iterum pul-

pulverifantur, in cucurbitâ vitreâ pluviali aquâ affusâ liquefunt. Liquatio hæc lento arenæ calore promoveri potest. Defundatur liquor fecibus cum silicibus in fundo relicis. Pluvialis aqua abstrahatur in arenâ. Liquor salinus in fundo relicus est alcahesticum menstruum, tantis deprædicatum encomiis.

Parari potest idem liquor ex QUACUNQUE aliâ TERRA nigrâ, pingui, nitrosâ, in quâ sal centri abundat.

II. COMPENDIOSO MODO paratur ex $\oplus$ vulgari, ab ^{2. vulgaris} alieno communi sale purgato, fixato, & vel per deliquium in $\ominus$, aëre humido, vel affusâ aquâ soluto.

PURGATUR factâ solutione in aquâ fontanâ, & justâ cry-purgato, stallificatione, sic à sale communi censetur depurari.

FIXATIO triplici viâ instituitur, ratione triplicis objecti, *fixato.* in quod Alcahest agere debet. Inde triplex etiam resultat Alcahest 1. vegetabile. 2. metallicum. 3. lapidum.

CAPUT III.

Compendiosus modus preparandi Alcahestici triplicis salini liquoris, & 1. vegetabilis.

$\oplus$ boni q. placet.

R Projicitur in crucibulum amplum, & quod ignem fortissimum ferre possit. Hoc ponitur in $\triangle$ rotæ, quando crucibulum ignitur, & $\oplus$ liquefcit, carbonum portunculæ successivè injiciuntur, quæ statim flammam concipiunt & comburuntur. Cum una carbonis particula consumta, nova est injicienda, idque tamdiu continuandum, donec nullam amplius flammam concipiant injecti carbones, sed quasi incomustibiles supernatent: tunc enim satis nitrum est fixum: atque tum ita fluidum de crucibulo in mortarium nonnihil calefactum effunditur, ubi in lapidem coloris cærulei concrefcit. Post teritur, & in cella velut sal $\boxplus$ ri solvitur, vel aqua fontana ipsi superfunditur, præbetque liquorem urinosum.

U s u s. Servit hic liquor potissimum ad extractionem vegetabilium, hoc modo:

Rx. Res extrahendas, ut radices, herbas, ex gr. absinthii summitates. Modus

Comminuuntur, superfunditur liquor, ponitur vitrum probè obturatum per diem 1. 2. aut 3. ad digerendum in calore leni. Cum satis extraxit, quod odor, sapor & color producit, defunditur liquor, vel etiam per chartam colatur. Super residuum novum Alkahest infunditur, & proceditur, ut prius. Super liquores collectos filtratos $\forall$ bonus affunditur, & ad digerendum reponitur. Sic $\forall$ omne, quod in liquore Alkahestino est extracti, in se recipit, & ambo à se invicem separantur, ita ut $\forall$ cum imbibito extracto seorsim, & liquor Alkahest similiter seorsim, & quidem purus omnique extracto privatus stet in vitro, $\forall$ que vini supernatet. Tunc itaque per inclinationem vel per tritorium separantur. Liquor hic Alkahest separatus, rebus porro plurimis extrahendis inservire potest. Combustio vegetabili facta iterum extrahi potest, & ad alios usus servari.

CAPUT IV.

Alium salinum liquorem alcahest vegetabilem proponit.

Excellens.

cinerum clavellatorum vitis acerrimorum.

$\ominus$ ¶ ri à ss .

Affusa aqua calida lixivium fit, aliquoties per chartam filtrandum.

Vires.

VIRES eadem, quæ nitrosi liquoris in vegetabilium extractorum tincturis extrahendis.

CAPUT V.

Alcahest metallicum explicat. Ex

¶ li stis sti ti .

Aboluit
purandi.

i. e. reguli antimonii stellati simplicis, vel compositi,

stis sti , facti ex stis part. j. sti part. iij.

¶ purificati part. iij.

psu- rata misceantur in mortario marmoreo per minima, inque crucibulo igne rotæ circumdantur. Observatis ignis gradibus.

dibus instituaturn calcinatio lentiori gradu, per horas ij. Post ignis intendatur, coacervatis carbonibus, ut ☿ operiatur per alias quatuor horas. In hoc actu ☉ ad amussim figitur, volatilesque omnes spiritus amittit. Massam frige factam, ☿ ab igne remotô, irriga aquâ pluviali tepidâ, ad supereminentiam quatuor aut quinque digitorum. Liquor laetescens filtretur per chartam, & post aquosum exhalet in ☿, donec remaneat aqua subflavescentis.

VIREs. Infervit hic liquor extractioni tincturarum, & Fires. sulphurum metallicorum.

℞. metallum aliquod familiari & proprio menstruo, aquâ corro- Utendi
sivâ ☿. ☿. solutum, ☉ vel D. & ☉ ☿ ☿ri in calcem modus.
precipitatum, edulcatum, exsiccatum, & ad rubedi-
nem calcinatum.

℞. calcis hujus q. v. alcahestici liquoris q. s.
Post resoluta calcis adfunde, artis legibus conformi dexteritate,
☿ ☿risatum.

Hic attrahet tincturam solarem. Separa.

CAPUT VI

Alcahestum lapidum proponit.

R silicum stuvianilium tenuissimè pulveris. part. j.
☉ aut ☉ ☿ri part. vj.

Fluant simul in tigillo: liquefacta effundantur in cali-
dum mortarium æneum. Pulverifata solvantur ☿ fontanâ,
q. s. filtrentur. Abstrahatur lento igne aquea humiditas ad re-
manentiam liquoris subflavescentis.

U s u s. Affusus hic liquor margaritis, corallisque, extra- Utendi
hit tincturas & sulphura, corundem, quæ post attrahit affusus modus.

☿. Sal centri ad alios usus rursus adservari potest.

CAPUT VII

Επίκρισιν adducit.

Mplam spem immensi muneris hæc faciunt præconia.
 Alii de spinis promitti rosas, de rubo uvas clamant.
 Extrahendi vim non salino liquori, sed ☿ adscribunt.
 Videtur etiam extractum absinthii, vulgari modo para-
 rum melius respondere expectationi. De aliis libet filere.
 In bonum consulenda sunt artis subsidia à viris probatissimis
 excogitata, non obeliscò notanda omnia.

CAPUT VIII.

*Sal ☉ compositum febrile Minsichti
 sect. 2. propositum.*

R ☉lis ☉tri preparati fl. ✱
 ☉ absinth. centaurei minoris, card. benedicti āa. ʒj.
 aque cichorii.

Solvantur, & evaporatione institutâ in frigido concrecant.
 Crystalli feliciùs succedent, si aquæ cichorii permisceatur aci-
 dus ☉li latex.

Vires.

VIREs auxiliantur omnibus febribus intermittentibus.
 Summum est alexipyreticon.

Dosis.

DOSIS ʒʒ. ʒj. ʒʒ.

*Utendi
 modus.*

UTENDI MODUS. Tribus horis ante accessionem, in
 aquâ centaurii minoris adsumatur. Sudet æger.

CAPUT IX.

*Sal ♀ ☉tratum Minsicht. sect.
 1. arm. chim.*

R ☉. ♀. ☉ cum ♁ preparat. āa.
 Solv. in ▽ rosar. calidâ. Filtrantur, incoquantur, donec
 appareat crusta. In frigido concrecant crystalli.

Vires.

VIREs. Incidit, detergit, infarctos meatus expedit, in-
 flammationi faucium medetur, calculum pellit.

*Dosis, &
 utendi
 modus.*

DOSIS à ʒj. ad ʒʒ. ʒj. in vehiculis adpropriatis.

LIBER

LIBER V.

SECTIO I.

ARTICULUS III.

Salia mineralia essentialia.

CAPUT I.

*Sal ☉ essentialia exaltatum 1. vulgari modo
per solutionem & coagulationem.*

2. per calcinationem.

Salatio hæc est depuratio ☉ à suâ pinguedine, seu
ustibili & pingui exhalatione, quam continet, cu-
jusque gratiâ accenditur, flammam concipit, & cre-
spitat. Detrahitur hæc duobus modis: 1. solutione
& coagulatione. 2. calcinatione.

PRIMA præparatio per solutionem & coagulationem *Nitri præ-*
magni fit à *Beguino tyroc. chim. lib. 2. cap. 11.* & imprimis *Brendelia paratio per*
chim. in artis formam redactâ p. 140. Ab utroque modus de-^{solutionem}
scribitur.

Coquitur ☉ in aquâ fontanâ limpidissimâ ad rogam ex
lignis constructum, flammâque ardentem, in vase æneo, tam-
diu spatulâ ligneâ diligenter agitando, donec gutta liquoris
affusa frigido ferro stet, & concrescat. Tum affundantur &
inspergantur

lixivii acerrimi saponarii uncia aliquot.

Mox mucilaginosa quædam impuritas fundum petit. Cum
hæc sublederit, superstes liquor depleatur, in lebetem cupre-
um, vel; ut *vult Gluckadius commentario in Beguinum,* in scutellam
ligneam ex ulmo factam. In frigido loco concrescunt crysalli.
Aqua supernatans iterum coquitur. Hoc modo sal cibale, *ajunt,*
separari à nitroso, illudque cum lixivio uniri, nitrum verò cry-
sallinscere.

Et

*causa
auctoribus
sufficiens.*

Et hanc depurationem ⊕ censent sufficientem, cum ♁ calcinationem non necessariam, quin potius vires nitri sulphure injecto & accenso dissipari & amitti.

Exingens.

Verum quamvis hanc præparationem tanti non faciamus, alterique præferamus, laude tamen dignam censemus.

Vires.

VIREs habet refrigerandi mediocriter, pluribus igneis spiritibus adhuc præditum. Cruditates ventriculi & lentam pituitam in primis viis discutit.

Dosis.

DOSIS ℞β.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS. Pulverisatum in jusculo exhibetur. Frigidas faucium destillationes cum aquâ prunellæ in gargarismate discutit.

CAPUT II.

Altera præparatio ⊕ per calcinationem cum ♁.

*Nomina.
Anodynum
minerale.*

Hæc exhibet medicamentum, quod NOMINATUR ⊕ anodynum, & anodynum minerale à *Quercetano, libro, pestis alexicacus, inscriptio*, autoritate chemicorum plurimorum in arte peritorum, qui exterius in liquore accommodato dissolutum ad quosvis dolores sedandos efficax experti sunt.

Sal prunella.

LAPIS & SAL PRUNELLÆ dicitur, ex analogiâ cum viribus herbæ PRUNELLÆ, quam signatura & experientia commendant in anginâ, ardoribus, & inflammationibus faucium. Parili modo & sal hoc cum ♁ paratum nactum est nuncupationem à sanandis symptomatibus faucium, in febribus ardentibus, malignis, pestilentibus, ardore, inflammatione, nigrore & adustione quasi, quæ colorem prunorum hortensium in clibano coctorum, aut prunarum nigrarum ustarum æmulatur.

Inventio.

Inventio hujus præparationis debetur priscis. Nitrum, inquit Plinius 31. nat. hist. cap. 10. sulphuri concoctum in lapidem vertitur. Idem ad externos usus commendat. Recentior ætas diligentiorē adhibet manum, ut internis usibus sit commodum.

℞. ⊕. depurati ℞β.

Poni-

Ponitur in crucibulo seu tigillo forti super igne carbonum, in furno anemio sub dio, vento silente, donec liquatum fluat. Post

℞. Δ . flavi ʒb.

Beguinus & Sala flores accipiunt, & quidem ad ℞j. $\textcircled{\text{D}}$. flor. Δ . ʒj. ut tantò melius omnis pinguedo absumatur. Sed hoc incommodi inde enascitur, quod $\textcircled{\text{D}}$ nimis acriter calcinatum, in frigido & humido diffluat & madescat. Sufficit ergo ʒb. Per vices Δ injecto deflagrato, effunditur totum in pelvim vel tabulam aurichalceam.

Cum verò $\textcircled{\text{D}}$ hoc modo depuratum duo adhuc habeat *Incommodum duplex.* incommoda, quorum *alterum* est calor quidam corrosivus ex empyreumate contractus, *alterum* sapor ingratus & urinosus, ulterius præparandum nonnulli censent.

PRIMUM quidem emendatur dissolutione in aquâ rosarum. Dissolutio filtranda per chartam emporeticam, vel, quod melius, instituenda excolatio per lanea fila vel lacinias. Post evaporatio instituitur ad medietatem, & impositis bacillis ligneis in cellâ colliguntur crystalli. Atque hæc emendatio per congelationem melior est, quam quæ ab aliis proponitur per exsiccationem. *Empyreumatis emendatio.*

ALTERUM incommodum corrigitur, si $\textcircled{\text{D}}$ in ∇ rosarum soluto, & leniter decocto, inter coagulandum admisceatur *Urinæ saporis correctio.*

æquali ferè portione, donec decoctum acquirat duritiem.

Sed labore hoc superfedere possumus, si $\textcircled{\text{D}}$ per se purificato saccharum admisceatur. *Emixtio.*

Acquiescunt autem omnes in primâ simplici præparatione, quæ etiam sufficit.

VIRES decantantur miris modis à chemicis. *Vires.*

REFRIGERARE communis omnium est sententia, ideo commendatur ad internas inflammationes, æstuationes, pleuritides, peripneumonias, febres. *r. refrigerat.*

Hujus adsertionis veritatem comprobat *Quercetanus libro inscripto, pestis alexicacus, cum docet:* sal hoc lingux adpositum majorem glacie hyemali producere frigiditatem. *Confirmat Quercetanus.*

Adscribenda hæc hyperbole est Paracelsicæ grandiloquentiæ.

308 LIB. V. SECT. I. ART. III. CAP. II. DIUR. ET DIAPHOR. VIS,
quentiæ, ait *Libavius loco citato*, quâ tamen aliquis imperitus stu-
diosus possit decipi, ut periculum redundaret in salutem ægri.
Quod si etiam frigidior glacie hyemali esset, multò minùs in
ventriculum ingeri posset, quàm glacies. Vis inde fieret natu-
ræ, ægerque periculo colicæ aut hydropis exponeretur.

*Tergiscri-
satio Li-
baviana.*

De frigiditate hujus salis dubitandi ansam præbet *Libavius
apocalypseos hermetica parte priore cap. 17.* de refrigerante hac vir-
tute sermonem instituens, TU CAUTUS ESTO, inquit. Vides
enim per sulphur & fixationem, spiritus refrigerantes esse vel
sublatos, vel oppressos, aut retusos. Agnoscit in soluto ejus
muriæ naturam, & falsedinis virtutem acrem, mordacem &
calidam: quæ etiam in biliosâ abundantia ideo non convenit,
quia duo acria ebulliunt, effervescentque.

Enixioris

Verisimile est, in calcinatione cum $\ominus$, nitrum alias cali-
dum & siccum, ob spirituum diffationem ad frigidum tempera-
mentum inclinare. Eo sine enim additur, ut admisti $\oplus$ spiri-
tuosa substantia evocetur, & unâ cum eo desflagret.

*2. Discretionis
dispositio
mole.*

DIURETICUM est & DIAPHORETICUM insigne, ex-
pellit calculum renum, vesicæ impuritates expedit, urinamque
in aquis appropriatis movet.

*Confirmat
Castrensis.*

Salis Prunellæ usus in febribus præ cæteris placet *Stephano
Roderico Castrensi lib. 3. de meteor. microcosmi. cap. 13.* quod diapho-
reticâ & diureticâ potestate præditum, cum $\ominus$ & $\oplus$ nitro origi-
nem suam debeat, nitrosa etiam & sulphurea ex humano cor-
pore educat.

Dosis.

DOSIS à *Quercetano loco citato*, ad ʒb. & ultrâ extenditur,
cum aliquo liquore, si miscetur. In malignis febribus sal hoc
cum aquâ purâ fontanâ, eâque frigidissimâ arque abundantissimâ
ita permisceri posse addit, ut ad dosin vasti cujusdam cali-
cis propinetur.

*Utendi
modus in-
ternus.*

UTENDI MODUS. Cum aliis semper usurpatur interi-
rius. Nos, inquit *Libavius citato loco*, vocati aliquando ad vetu-
lam nobilem causâ laborantem, efficitimque SITIEN-
TEM, AQUAM fontanam puram cum salis istius pulvere mi-
scuimus, donec obscura falsilago in linguâ adpareret. Dedi-
mus hinc mediocrem haustum, & miraculo cessabat fitis mole-

stissima.

stiffima. In MALIGNIS dari potest cum Julepō aciditatis citri, paratō ex succo & aquis cordialibus.

EXTERNUS USUS. GARGARISMATIS loco in arden-^{Externus.} tibus, quando fauces præ nimio æstu nigrescere incipiunt, cum ◊ rosarum, sempervivi majoris, prunellæ, lactuæ, succo etiam cancerorum fluviatilium, feliciter usurpatur, suppletque vicem ^{et vires omnes} ab Hippocrate commendati, abstergendæ salivæ ac muco, & exscreationi facilitandæ anginosi oblatum.

In liquore aliquo, ut ◊ solani dissolutum, miram ostendit efficaciam ad sopiendos quosvis dolores, qui inflammationes tam interiores quàm exteriores pro germanis agnoscunt causis. HYDROPICORUM sitis demulcetur ◊ endiviæ vel oxalidis eodem sale & spiritu ◊ li, aut simul, aut seorsim alterato. Cum CREMORE ptisanæ etiam exhiberi potest. JUSCULA eodem condiri queunt. In MORBIS PECTORALIBUS datur cum oxymelite, sirupo violarum, hydromelite. Cum decocto cornu cervi prodest contra VERMES. Pondere ꝑß. sumtum cum ◊ petroselini, vel fragorum, sirupi rubi idæi, violato, vel de althæâ, alteratâ CALCULUM RENUM pellit.

℞. spir. ebuli ꝑ. f.
salis ◊ præp. ꝑj.
aq. petrosel.

asparagi
feniculi aa. ꝑj.
magist. lap. S. ꝑj.

M. S. Harntreibendes Wasser.

℞. ◊ prunel. ꝑj.

Solve in

◊ frag. q. f.

Filtra, instilla

spir. ◊ li ꝑij.

Sicca. S. Urin-treibendes Salz.

Dos. g. x. in aq. petrosel.

CAPUT III.

◊ anodynum minerale Saturninum.

℞.

◊. & ♁.

◊ anody-

R Liquefiat in crucibulo latiori Saturnus. Superinjiciatur Nitrum, & cum fluxerit liquefactum, ad majorem depurationem injice sulphur. Nitrum hoc modo depuratum, ꝑ animâ imprægnatum majores refrigerandi vires adsumit.

num ex-
alratum.

CAPUT IV.

☉ *anodynum minerale* ☽ *latum.*

R ☉ per ☿ *prap.* ☽ *spir. ☽ li.*
 Pulverisato ☉ infunde spiritum sensim & sensim. In
 lentâ digestionem uniuntur. Exsiccatum sal pulverisatum
 ad usum seponitur. Facilius solvitur in ♁ frigidâ,
Viresque suas promtius exferit, adsignatas suo ☉ ☽ lato
à Minsichto armam. measco-chim sect. 1.

Vires.

CAPUT V.

Nitrum ☽ latum Gottorpiense. Panacea dupli-
cata Schröderi. Arcanum dupli-
catum Minsichti.

R ☽ *☉. ♁. quæ ex ☉ ☽ ☽ parantur.*
 Extrahe sal aquâ fervente. Hoc crebris solutionibus &
 coagulationibus depuretur, ut candidissimum evadat.
 Tritum super marmore, calcinetur in retortâ, sensim aucto
 igne horis XII. ut circa finem fundus cucurbitæ candescat.
 Postquam omnia refrixerint, vitro rupto eximatur, iterum
 solvatur, coaguletur, calcinetur. Facilioris liquefactionis gra-
 tiâ, aliqua pars ☉ addatur, nempe ☉ pars j. ad ☽ partes ij.

Vires.

Vires recensentur à Schrödero & Minsichto. Primus in-
ventor & experimentator salutaris hujus medicinæ fuit GEOR-
GIUS BUSSIIUS, olim Archiater aulae Ducalis Gottorpiensis
felicissimus. Aperit, incidit, obstructionibus hypochondrio-
rum medetur, diaphoreticam obtinet vim. Prodest in feбри-
bis continuis & intermittentibus.

Dosis.

DOSIS à ℥β. ad ℥j.

*Modus
utendi.*

MODUS UTENDI. Matutinis horis, in jusclo.

LIBER V.

SECTIO I.

ARTICULUS IV.

Salia animalia volatilia.

CAPUT I.

Θ *cornu cervi.*

Spiritum cornu cervi ab ol. separ.

Θ *cornu ejusdem prima Q. collecti.*

*Modus
parandi.*

Excipiantur phialâ terreâ, superposito alembico, & recipiente vase adaptato. Lenissimo, sensim intento, igne adscendit sal volatile albicantissimum crystallinum, & alembici lateribus rostroque adhærescit. Tum statim removendus alembicus, aliusque imponendus, & sal eximendum. In secundo alembico si salis vestigia apparuerint, illico & ille auferendus, lento ignis gradu & lenissimo: si enim ignis intendatur, & spiritus oleosi simul adscenderint, sal liquatur & cum spiritu miscetur, nullaque sui amplius exferit vestigia. Sal collectum asservari potest in vase vitreo angustî oris, cereo operculo, & vesicâ quadruplici bene munito. Rectificatione opus haud est.

VIREs. Est tenuium partium volatile, diaphoreticum, *Vires.* penetrat omnia vasa, malignitati resistit in febribus pestilentibus.

DATUR, ad præsertionem pondere ḡ. iij. ad curatio- *Dosis.* nem ḡ. vj. vij. in vehiculo convenienti.

CAPUT II.

Sal volatile sanguinis cervini.

R *sanguinem cervi justo tempore collectum, leviter in clibano exsiccatum, & sic à phlegmate liberatum, q. s. lb. xij.*
Ex retortâ, admoto recipiente, cum collo intermedio vi-

Qq 3

treo,

treo, igne aperto adhibito, primò exstillat spiritus, post sal volatile cum oleo crasso. Sal majori copiâ procedit, ac ex conu. Refrigerato vase, & igne extincto, colligatur sal ex vitri intermedii collo, flavum, & oleo inebriatum: post, quod recipientis summitati adhæserit, paucum quidem, sed crystallinum; album elegantissimè striatum. Tum spiritus plurimo sale imprægnatus per filtrum chartaceum separetur ab oleo. Demum spiritus sincerior cum sale volatili priori mistus per alembicum rectificatur. Exemptum sal, antequam spiritus succedat, in vitro benè munito, adserverur ad usum.

Residuum in phialâ qui manet spiritus, porro per alembicum expulsus seorsim excipitur, & adseruatur.

*Spiritus
albus.*

Demum, cum ad siccitatem exstillatio fieri non possit, absque phialæ periculo, adfundatur ∇ , tum spiritus ascendit albus, pellucidus, saporis gratioris.

Vires.

VIREs salis, spiritui communes. Ob λεωζαμείρειαν τῶν ἀτόμων, insignem habet vim diaphoreticam, in febribus ardentibus malignis & pestilentibus.

Dosis.

DOSIS gr. iij. iiij. vj. viij.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS in iusculo, vel haustu vini ὀλογοφῶρου, ægri corpore in lecto benè tecto.

CAPUT III.

Sal urinae volatile.

Ἐυχέρισις.

R spiritum urinae primæ distillationis, cum sale suo mistum. Destillatur per alembicum lentissimo igne, talis caloris gradu observato, in arenâ, ut alembicus semper frigidus maneat: aliàs liquefcunt crystalli, qui ascendunt. Colligi possunt aliquoties novo imposito alembico, & in probè munito vase adseruari.

Vires.

VIREs diureticæ, lithonripticæ imprimis commendantur.

*Dosis, &
utendi
modus.*

DATUR pondere granorum ij. iiij. iiij. in jure pulli, aquâ petroselinî, sirupo de althæâ, haustu vini diurectici tenuis, vel vini malvatici, ol. amygdalarum dulcium misti.

CAPUT

CAPUT IV.

Sal cancrorum fluviatilium.

Rτων καρκίνων ποταμίωv ἀνορροπιζίων, cancrorum fluvia- Sal Θ.
tilium caudâ carentium. (Non intelliguntur no-
mine cancrorum gammari nostri fluviatiles
caudati) nō. c.

Comburantur in ollâ capaci. Sal ex cineribus extractum fer-
vetur ad usum.

VIREs cineris delineat Dioscorides lib. 2. de re medicâ Vires ci-
nar. 10. καρκίνων ποταμίωv καέντων ἢ τέφρα κοκλυαρίωv δυοῖν ^{neru.}
αλλ' Θ Θ συν γυλιανῆς ρίζης κοκλυαρίω ἐνι. καὶ οἶνω ποθειου
Ἰππὶ ἡμέρας γ'. βοηθεῖ λυσοδικήσις εναργῶς. Cancrorum fluvia-
tilium exustorum cinis cochlearium duorum pondere, & gentiane radice
uno, per triduum in vino potus, succurrit presenti remedio canis rabidi
moribus.

SALI eadem meritò adscribendæ ex cineribus, aquâ fon- ^{competunt}
tanâ attusâ, extracto. ^{fali.}

DOSIS ḡ. vi. vij. in aquâ gentianæ. ^{Dosis.}

CAPUT V.

Sal viperarum volatile & fixum.

Dioscorides lib. 2. περὶ ὕλης ἰητρικῆς cap. 16. meminit salis ^{Modus si-}
viperarum, ejusque præparandæ modum proponit ta- ^{peras in ci-}
lem: καίεται δι' ἔργονα ζωῶν εἰς καινίω χύτραν, καὶ μετ' ^{nerem re-}
αὐτῆς αἰλῶν ἰσθαδῶν τετραμμένων ἀνά ζέσης α'. μετ' μέλι- ^{digendi Di-}
scoridæus γ' ^{scoridæus γ'}
κυσθῶν ε'. περὶ χρίεται πηλῶ τὸ πῶμα τῆς χύτρας, καὶ σπῆ-
ται ἐν καμίνω, ἀχρηστῶ ἀνθρακωθῶσιν οἱ αἰλῶς. μετ' ἵ τῆτα λειο-
τριβηθέντες διπο ἕθενται ἐνίοτε μινυμένωσ περὶ οὐσυμαζίαν αὐτοῖς
ναρδοσίχου Θ ἢ Φύλλω ἢ μαλακάθεω βροχέ Θ. In novum fœtile
tovens conjiciuntur vipem, eodem conjiciuntur tritum cum tritū caricis
sal: singulorumque sextarii mensura, & præter hæc mellis cyathi sex.
Luto deinde fœtilis operculum linitur, & in fornace, donec sal in car-
bones transferit, torrentur: Friatur deinde exemptum ex fœtili sal, sic-
que servatur, additis aliquando, ut suavius ori sapiat, spica foliove nar-
di, aut malabathro exiguo.

Viam.

Viam monstrat ad thesaurum, sed rudi Minervâ: ut pluri-
bus explicat *Zwelferus pharmac. class. 14. appendice de ⊖ theriac.*

*Modus re-
centiorum.*

Recentiores expeditiorem tenent.

Rx. *Viperas, laqueo sericeo chermesino strangulatas, cum capite & caudâ (exemptis intestinis, que seorsim locentur in lami- nâ ferreâ.)*

Exsiccentur in clibano. Inde retortæ terræ, recipiente vase vitreo amplo, cum tubo, adaptato. Destillatio instituatür ob- servatis ignis gradibus. Prodit spiritus, oleum & sal volatile, non solùm in spiritu resolutum, sed collo intermedio, & lateribus recipientis adhærens. Spiritus ab oleo separandus destil- latione hypoclepticâ, per chartam bibulam duplicem. Post sal cum spiritu hoc miscendum, & ex phialâ, adaptato alembico amplo, & quidem ne hic incalescat, lento ignis gradu destilla- tio instituenda. Primò ascendit sal album in alembicum. Hoc eximendum, & novus alembicus statim imponendus. *Quam- primum sal in debitâ copiâ apparuerit, statim auferendus, ut eximatur. Primus statim iterum imponendus. Hæcque omnia dextrè & peritè peragenda. Sal in vitro cerâ & vesicis bene munito adservandum. Reliquus spiritus destillatione urgen- dus, & adservandus. Tandem spiritu vini affuso prolectus spi- ritus mitior albicans colligendus.*

Vires.

VIRES spiritûs & salis passu ambulant æquo. Sal est spi- ritus condensatus, spiritus, sal liquefactum. Generosius sal & spiritus minus effîcax. Sal summæ subtilitatis penetrat omnes corporis poros; Spiritus paria conatur, sed non præstat.

*Carnis do-
tes DioSCO-
rideæ.*

Dioscorides recenset carnis viperarum dotes. Εχιδνης σαρξ ἐπιηθεῖσιν καὶ ἐπιδομένη, ὀξύδορκεις ποιεῖ τὰς ὄψεις, καὶ πρὸς τὰ νεφροὺς ἀερόβη, καὶ τὰς ἀυξομένης χοιροβάδας ἴησι. Caro viperarum decocta, & in cibo sumpta, facit oculorum claritatem, nervorum

*Salium Ci-
res minoris
saloris con-
feruntur à
Dioscoride.*

affectibus commoda est, strumarumque incrementa compefcit. Paulò post subjungit: καὶ τὰ σαρὰ ἀζονται καὶ ἅλεις ἐξ αὐτῶν πρὸς τὰ αὐτῶ. πλὴν οὐχ ὁμοίως ἐνεργῶσι. Confciciuntur ex eisdem & salia, sed mi- noris effîcacie.

*Sal moder-
no more*

Vera fortè sententia, si sermo sit de confectioe salis, Dio- scoridæo more parati. Sed modernum sal volatile, nucleus to- tius

ius animalis, præsentius & animosius est in duellum, cum di- *confectum nobiliss.*
ctorum non solum, sed etiam aliorum adfectum monstris.

Deberrat hydram pestilentem, præservationis & curatio-
nis in actu: cerebri à frigidâ causâ ortis infirmitatibus mede-
tur: oculis claritatem, nervis gratiam afflat.

DOSIS ḡ . iij. iv. v. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS in aquis appropriatis, vel generoso *Utendi modus.*
vino.

LIBER V.

SECTIO I.

ARTICULUS IV.

CAPUT I.

Sal sive Θ lum δ tis ḡ ḡ .

DUO hæc metalla morem gerunt desiderii admira- δ ḡ ḡ
torum suorum. δ rubicundinescens, ḡ saphirinum, præbent
imò potiùs cælestis coloris æmulum gelascit in Θ lum.
 Θ lum.

MODI concinnandi satis laboriosi, consistentes in calci-
natione cum Ḥ , elixiviatione & crySTALLIATIONE commendan-
tur, & proponuntur *dissertatione nostrâ chemicâ sextâ*, quæ agit de
 δ & ḡ .

Ḥ . δ per Ḥ aliquoties camentatoriâ calcinatione redacti in *Exygenis.*
crocum nigrum lbvj.

∇ fontana pure q. f.

Coq. in ollâ vitreatâ. Lixivium decantatum exhalet ad medie-
tatem, vel ultrâ. In cellâ frigidâ subterraneâ concrescens Θ
colligatur. Hæcque solutio & coagulatio aliquoties repetatur.

Satisfacit expectationi Θ lum rubicundinescens obscure, *Nativum nobiliss.*
quod in fodinis quibusdam metallicis Ducatûs Brunovicensis
reperitur, nativum.

VIRES habet aperiendi, & sanguinis, àque naturâ san- *Vires.*
guinis diversorum humorum meatus expediendi.

DOSIS ḡ . iij. iv.

Dosis.

R Γ

UTENDI

Utendi
modis.

UTENDI MODUS. Miscetur cum æquali portione sacchari canariensis, & sic in substantiâ exhibetur. Liquefcit in aère frigidò facîle, sed & sic commodè adsumitur. Vehiculum est jusculum aliquod, aut vinum. Ex eo destillatus spiritus, ad ℥. iij. iv. in vehiculo commodo, jusculo, vel vino sumtus easdem exferit dotes.

CAPUT II.

Vitriolum ♀.

Glum ♀.

Al five ♂ ♀ celebris est nominis. Describitur ab *Oswaldo Crollio basil. chim.* & *Beguino tyrocinio chim. libro 2. cap. 17.* *Minderero de chalcanthe seu ♂lo disquis. chim. cap. 2.*

Modus
parandi.
Ejus pars
prima.

℞. ♀ mundis. in braeteolas exiles orbiculares, Ducatorum Ungaricorum instar scisse q. v.
⚞ communis pulverfati q. l.

In pyxide cæmentatoria fiat S. S. S. ita ut prima area sit ⚞. secunda ♀. tertia rursus ⚞, & sic deinceps, donec pyxis sit repleta. Operculum luto affigatur juncturis benè munitis, & circumlitis. Infituaturn calcinatio igne circulari ex carbonibus ignitis circumposito. Observatis ignis gradibus, cupreæ laminæ à ⚞ris spiritu attritæ, & arrosæ in nigram calcem rediguntur. Calx hæc, cum refrixerit, probè trita, in ollâ non vitreatâ, ferreâ rudiculâ seu spatulâ hinc inde agitetur, & ab uno ollæ latere in aliud indefinenter devolvatur.

℞.

℞. calcis hujus ℥j. ⚞ ℥i℥.

Misce, & hæc præportione (seu cum octavâ parte sui ponderis, sulphuris triti) simul mista in ollâ iterum calcina, Laborem hunc eâdem portione ⚞ observatâ sexies vel septies repete.

℞.

Affunditur demum aqua ferventissima, quantum ei largè diluendæ sufficere videtur, tunc paulatim calx liquefcet, aquamque cæruleo colore tinget.

Hæc colata, vase figulino vitreato, per costuram, ultra medium exhalet, donec supernè cuticulam ostendere, & quasi crustam obducere videatur. Tum frigidâ in cellâ, bacillis injectis mundis, gelascat in crystallos saphirinos,

VIRÈS aperientes vulgari communes, sed uterum magis respicientes extolluntur. Θ lum φ longè in medendo ignavius vulgari, spiritumque inde destillatum imbecilliorum pronunciat *Helmont. lib. de lithiasi cap. 8. t. 16.*

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS.

$\mathcal{R}$. Θ li φ . ʒj. sacch. cantbii. ʒij.

In vitro juncta ferventur ad usum, dentur ad grana v. vj. Si liquescant, quod facillè contingit in cellâ frigidâ, vel in aëre ejusdem temperaturæ, aut affuso aquæ cichorii modico.

Dosis.

DOSIS. gutt. v. vj. vij. in jusculo vel vino.

CAPUT III.

Sal vitrioli vomitivum, seu manna vomitoriorum.

 Spiritus Θ li, ad brunnum colorem calcinati. Vel: Θ li ad ignem rotæ, primò ad rubrum, postè ad brunnum colorem calcinati.

Terminus calcinationis curiosè observetur. Si deficias, & Θ lum calcinatum colorem prædictum non adsequatur, nihil aliud extrahetur, quàm Θ lum ejusdem, vel parùm labascentis coloris & saporis. Sin excedas, ut omnibus spoliatur spiritibus, neque sic optatus sequetur finis. Affusâ ∇ fontanâ calidâ solvatur, sensim agitando. Stent per horas xxi v. Trajiciatur per chartam emporiticam. Colatum quod est, exhalet, donec sal in fundo reperitur siccum, album, ad incarnatum vergens.

VIRÈS purgandi habet *ἀνακαταστασις*, & quidem satis benignè. Ut manna cœlestis inter lenientia benignissimæ est naturæ, & nulli non personæ absque ullius periculo suspitione exhibetur, ita & sal, hoc suo scopo, benignè evacuat peccantes humores.

Vires cathartica commendantur.

Eo nomine commendatur à *Quercetano* in tetrade affect. *Quercetano.* cap. in epilepsiâ, apoplexiâ & similibus affectibus ceu singulare & convenientissimum præsidium, si ex sirupo scillitico ad Θ j. propinetur. Nec illaudatum dimittit idem medicamentum *pharmac. dogm. restit. cap. de vomitivis*, exhibitum ad $\mathfrak{g}$. vij. viij. x. pro ægrotantis viribus.

$\mathcal{R}$ 2

Angelus

Sal.

Angelus Sala ternario ternariorum, emetologiâ cap. 4. testor Deum, *inquit,* & certò promitto cuivis lectori, quod inter medicamenta vomitoria tam simplicia quàm composita, & quomodocunque præparata, sive mineralia sive vegetabilia, quæ vel ab aliis adhiberi vidi, vel ipse exhibui, nullum observaverim magis universale, magis interim præ cæteris ad purgandum superfluitates in stomacho, corruptosque humores in ipsius tunicis impectos, benignum, quàm hoc ipsum *Øli sal.* Valet contra epilepsiam, aliaque cerebri symptomata ex corruptis & acribus è ventriculo sursum elevatis vaporibus orta, contra pleuresin, febres pestilentiales, lipothymiam à repletione humorum corruptorum, & bilis circa ventriculi orificium effervescentiâ. Necat vermes. Epar, lienem, renes deobstruit, urinarios meatus purgat. Resistit catarrhis, in pectora & pulmones delabentibus.

Exigens.

Vera hæc sunt encomia, nonnunquam in actu curationis, nonnunquam in actu præservationis. Inconsultum vomitoriis uti in paroxysmo apoplectico vel epileptico, vel initio pleuritidis. Ad præcavendum graves illos paroxysmos, & abscessum in lateris dolore rumpendum, nullum præsentius auxilium.

Dosis.

DOSIS jam nota est.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS in jusculo, vino, cerevisiâ, vel quocunque alio, imprimis contra morbum inserviente liquore.

LIBRI V.

SECTIO II,

secundam continens clas-

sem effectorum solidorum, nempe MAGISTERIA.

CAPUT I.

De magisteriis in genere.

Magisterii vox est ἐκ τῶν πολλαχῶς λεγομένων. 1. Est ^{ὁρατουμένη} vox dignitatis, eminentiæ; præsidendi auctoritatem notat, & transfertur etiamnum ad Doctores scientiarum & artium liberalium. Derivatur à notissimo vocabulo MAGIS, ut ab opposito MINUS ministerium. Deduci etiam potest ἀπὸ τῆς μαγείας, quod olim cum τῆς φιλοσοφείας, sapientiæ studio, pari ambulabat passu. 2. Usitatior vox est in artibus effectivis illiberalibus, fordidis & mechanicis, quarum finis est opus vilius, ut sutoria, sartoria, quæ sua habent magisteria, ἢ τῆς Meisterstücker. 3. In chemicorum libris est vocabulum antiquissimum, & usurpatur in alchimiâ, de magisterio lapidis, vel olei philosophorum. 4. Strictiùs magisteria vocantur, quæ in suo consortio & homogeneo complexu habent metalli, vel mineralis, animalis, & vegetabilis alicujus exaltationem, virtutem, & qualitatem in vehiculò receptam sine separatione essentiali. Principiorum impurorum objectio nihil obstat huic parti.

De his *Libavius* agit fuscè, & *lib. 1.* quidem de magisterio extractionum *©. D. 3.* & *c. libro 2.* de magisteriis potabilibus. *lib. 3.* de magisterio liquorum. *lib. 4.* de magisterio pulverum. *De in prolixè agit Libavius.*

Arctioribus limitibus magisterium includit *Bequinius tyro.* *Bequinius: cin. chim. lib. 2. c. 19.* Magisterium est, inquit, quando corpus mixtum ita præparatur citra extractionem, ut omnes ejus partes homogeneæ ferventur, in nobiliorem vel substantiæ vel qualitatis gradum traductæ, exterioribus impuritatibus segregatis.

Angustioribus cancellis etiam nos contenti erimus. *Di-* *Nostrum insitutum brevitati studebit.* vidi possunt in vegetabilia, animalia, mineralia.

CAPUT II.

De magisteriis in specie, & 1. vegetabilium alterantium. i. petroselini.

Entionem horum magisteriorum primi fecere *Min-* *Autores horum ma-* *gisteriorum.* *Parantur ex floribus saturatò rubro colore præditis, herbis etiam virore excellentibus, per solutionem alca-* *hestico* *herbu.*

heftico in succedaneo salino menſtruo, præcipationem per aluminatum liquorem, & edulcationem. Additione ſacchari inde paratur magiſterium: additione oleorum baſamum, & tum poſt edulcationem non eſt planè exſiccandum.

Exſiccatione. ℞. cineris clavellati, vel ☉ Fri ꝑ. ▽ pluv. q. ſ.

Fiat lixivium forte, & clarum. Deinde

℞. herb. petroſelini, in mediocri calore & non in ſole exſiccati, & craſſuſculè inciſi.

Inde vitro, & adfunde prædictum lixivium: ſtent in digeſtione ad extrahendam tincturam, in loco tepido. Huic imprægnato & calido lixivio affunde calidè

○ crudi in ▽ pluviâ ſoluti q. ſ.

Miſce, & præcipitabitur cum ebullitione tinctura petroſelini vera, & ſubviridis. Edulcetur aquâ pluviâ dulci aduſâ, exſiccetur, colaturâ per chartam emporeticam prægreſâ, & ad uſum reſervetur.

Vires.

VIRES. Excalfacit, incidit, menſes & urinam provocat, ſtatus diſcutit, calculum expellit.

Dofi.

DOSIS à gr. vj. ad ꝑ. ꝑ.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS. Per ſe, vel cum ſaccharo canarienſi miſtum, ad modum elæoſacchari exhibitur in convenienti liquo-
re.

CAPUT III.

Magiſteria vegetabilia alia.

Exſiccatione.

R berbar. recent. chelidoni minoris, cochlear. naſurt. aquatici, mentha, rorimarini, ruta, ſalvia, vel ſtorum nativis ſuis coloribus diſſimorum, bellidis bortenſis ꝑ. pleno rubro, ꝑæonia ꝑ. pleno, roſar. rubr.

Exſiccentur, vel recentes coquantur (quælibet herba vel flores ſeorſim) in aquâ ſimplici, addito

☉. ☿ reſoluti, vel lixivii ſarmentorum vitium bonè depurat. q. ſ.

℞. ſolutionem ○ in aquâ vel communi vel ſolatâ propriâ factam.

Adfunde, & præcipitabitur viride quid, ſi herba, rubrum quid, ſi flos rubens adſumta fuerint. Supernatans aqua effundatur, ſedimentum

dimentum à sapore ☉ ☿ vel lixivii & aluminis liberetur, affusâ aquâ dulci. Si usurpari debeat interius, miscendum cum saccharo, in formâ elæosacchari: exterius, si ad balsama, quorum corpus unguentosum, imprimis ☉ nuc. moscatæ, tincturis suis exornandum, humidum adservari debet.

VIREs simplicibus, quibus ex eliciuntur, sunt confortantes. *Vires mes.*

Magisterium *chelidonii minoris, cochleariæ, nasturtii aquatici*, (modò harum herbarum volatiles partes non evanescent) antiscorbuticum, *menta* *Δισόμαχον*: *rorismarini* capiti, *ruta* cordi, *salvia* nervis medetur. Similiter magisterium *pæoniæ*, anti-epilepticam specialem, *rosarum* cephalicam & cordialem vim obtinet generalem.

DOSIS & UTENDI MODUS coincidunt cum priori. *Dosis.*

Mista cum ☉ nucis moscatæ expressio balsamatingunt. *Uusus ad balsama.*

CAPUT IV

magisterium anodynum proponit.

laudani opiat de tribus, q. v. *Processus*

sacchari cantii, vel solius, vel cum magisterio matris per-
larum misti, vel etiam solius magisterii q. f.

In mortario æneo terantur, misceantur pistillo diligenter, & in vitro mundo ad usum ferventur.

VIREs titulus prodit. Dolores capitis sedat, fluxiones *Vires,* sistit humorum, sanguinis naturæ affinium, seu ab ejus naturâ alienorum, ad nares, pulmones, uterum, intestina.

DOSIS gr. v. vj. *Dosis.*

EXHIBETUR in cochleari cerevisiæ, vini ad penetratio- *Modus*
nem, aquæ adpropriatæ cephalicæ, pectoralis, uterinæ ad *utendi.*
directionem. Misceri etiam potest conservæ adpropriatæ, & in formâ exilis boluli exhiberi, circa noctem præcipuè, vel in casu necessitatis, quâcunque diei horâ.

CAPUT V.

Magisterium sperniolæ Zwoelferianum.

per-

*Spermatis ranarum communiter dicti, mense Martio, tri-
duo ante novilunium collecti.*

Ponatur in sacco: quæ sponte defluit aqua, alumine
condiatur. Sic per annum integrum, & diutius incor-
ruptè adservari potest. Irrigentur eâ sæpius

myrrha selecta *tburis aa ʒij.*
croci pulv. ʒi. & rursus exsiccentur.

Tandem camphora addatur ultimâ vice,

*Vires, Do-
sis, utendi
modus.*

VIREs. Pulvis hic in effervescentiâ sanguinis, hæmor-
rhagiâ, erysipelate, *interius* adsumitur ad gr. vj. vij. viij: *exterioris*
etiam solutus ꝑ doloribus podagricis tepidè applicitus. Fal-
cix aquâ hâc aluminatâ imbutæ pedibus & tibiis defluxione
tentatis, & ulceratis, ad intercipiendum fluxionis impetum
commodè adplicantur.

CAPUT VI.

*Magisterium salis absinthii, vel cichorii ̄latum,
seu spiritus ̄li coagulatus absin-
thiacus aut cichoraceus.*

R *salis absinthii, σέγειωσ seu silvestris cichorii &c. cineritii, se-
cundum methodum Sale concinnati.*
spiritus ̄li tantum, ut cum eo coagulari queat.
Misce, ebullitione cessante coagula, & in vitro subere clauso,
ad usum serva.

Vires.

VIREs. Deopillativum est insigne & digestivum utrum-
que. Ventriculo languenti, & officium non facienti patrocina-
tur *absinthiacum*. Jecori *ωγὸς τὰς φρένας ἀναπύσωνι* versus dia-
phragma, irato archæo *subfiliens* favet *cichomceum*. Lienî *κάρω ἢ
ἀναρρόπιη* peccanti auxiliatur idem. In utriusque exilibus vasis
minutefcentibusque eorum oscillis, restagnantes vitiosos hu-
mores ad exitum præparat.

*Utendi
modus.*

MODUS UTENDI. In jusculo, horis matutinis ad ̄f. ad-
sumuntur.

CAPUT

CAPUT VII.

Magisterium fraxini, juniperi, menthae crispae, portulacae marinae, τῆς τέφρας κλημαλίως cineris sarmentorum vitis, salinum: seu spiritus salis balsamici coagulatus.

R salium horum, quod & quantum volueris, spiritus $\ominus$ culinarij, q. s. ut cum eo coaguletur. Servatur ad usum.

VIREs. Proprietatem habet balsamicam, sali culinario *Vires.* à Paracelso adsignatam *in genere.* Mundat sanguinem, viscera principalia confortat. *In specie,* FRAXINEUM lienem: JUNIPERINUM cor: MENTHÆ ventriculum: PORTULACÆ pancreas & mesenterium, scorbuticos scatentia inquinamentis, adfectusque eadem præter naturæ ordinem adfligentes corrigit: VITIS renes mundat.

DOSIS & UTENDI MODUS. $\bar{g}$. vi. vij. viij. exhibentur *Defis. & utendi modus.* in juscule vel aquâ adpropriatâ.

CAPUT VIII.

Magisterium $\mathbb{F}$ $\oplus$ latum.

NOMINATUR Sal $\mathbb{F}$ $\oplus$ latum, Magisterium $\mathbb{F}$ vitriolatum, seu magisterium $\oplus$ li $\mathbb{F}$ risatum. *Modus parandi.*

COMPOSITUR, autoribus Crollio basil. cõim. & *Beguino tyrocincum. & nostro suffragio, hoc modo:*

$\mathbb{R}$. $\ominus$ $\mathbb{F}$ liquefcentis part. ij. spiritus $\oplus$ li part. j.

Infunduntur guttatim instillando in vitrum capax, vel $\ominus$ supra spiritum, vel contrâ, tamdiu, donec supernatans liquor non tam falsus, quàm ad aqueum acidulum saporem vergere videatur: vel terminum infusionis moderetur ebullitionis evanescencia & finis. Hunc si quis supergressus fuerit, & nimium spiritus infuderit, medicamentum deficiet in viribus, quæ aliâ $\mathbb{F}$ $\oplus$ lato adscribuntur.

Causa.

Infusionem guttatam commendant *alii*, eo nomine, quod censent bonos spiritus, qui se ebulliendo elevant, & exspirant, retentum iri. Sed vix hæc inde speranda commoda.

Enlargens.

Pugna inter spiritus fixos & volatiles.

INCALESCENTIA vitri, & ebullitio ex conjunctione duorum horum ignium suborta, adscribenda pugnae inter spiritus ☿ fixos, & ⊕ volatiles. Hos illi figere tentant. In hac contentione aliqui planè avolant in auras.

Crollii sententia.

In eadem mutuâ effervescentiâ, *inquit Oswaldus Crollius*, observatur epilepsiae generatio, quando videlicet spiritus VITAE in microcosmo spiritibus heterogeneis concitatus, simili modo ebullit.

Libavii iudicium de ea.

Sed *Libavius syntagm. arcan. chim. lib. 7. cap. 33.* negat, duos advenas humores acres inter se in hoc morbo committi, & motum convulsivum excitare, vel SPIRITUM vitæ heterogeneis concitatum, ebullire simili modo, quæ ratio apud stupidum aliquem Paracelsitam locum invenerit, non apud peritos rerum. Ipse autem putat potiùs in epilepsiâ contingere, quod in terræ motu succussorio. Cur spiritum vitæ necesse est inflamari concitarique, & non potius halitum aliquem ex minerâ emissum, dum impetum in principium motus animalis facit, sensuum agitationem vel etiam privationem inferre? Sane ex demolientibus se mutuò acerbis humoribus potest existere vapor, motus istius in principio nervorum effectivus: Sed etiam sine hac colluctatione à stimulante seu spiritu seu humore, qui plerumque putridus est ac malignus, vertigine excitatâ, casus & percussio convulsioque existere solent. FEBRES potiùs fieri dixeris, quàm comitiales morbum.

Continuatio processus.

Sensim tandem ad fundum vasis subsidet pulvis crystallinus. In digestionem arenæ, evaporatione institutâ, & aquositate evocatâ siccescit. Citiùs exsiccatur autem, si spiritu ☿ leviter imbuatur.

Lenta digestio exulcerat medicamentum.

Celebrior lentæ digestionis typus, quò acuratiùs hîc observatur, eò meliùs succedit operatio. Aquositates ergò in MB. lentè advocantur ad medietatem & ultra; donec crusta seu cuticula appareat in superficie. Tunc in frigido concrescunt crystalli, qui eximendi & exsiccandi. Exsiccantur autem in chartâ empo-

emporeticâ super fornacem locatâ faciliùs & commodiùs. Reliqua aqua, si turbidior appareat, iterum filtretur per chartam bibulam, priùs madefactam. In lentissimo calore iterum instituitur evaporatio, sic iterum in fundo concretescentes cryfalli colliguntur, sed illi & pauci sunt, & in frigido humido solubiles.

Tenzelius exegesi chymiatricâ hoc compendio utitur. Exficat primùm lento igne, post calcinat. *Tenzelius
modus.*

CRYSTALLI ☿. ⊙ lati sic emergunt elegantiores.

~~R. ☿. ⊙. ℥j. spiritus ⊙li ℥ij. vel q. s.~~

*Alius
modus.*

In digestionem leni, fiat solutio & filtratio. Sensim in ☿. facessunt in crystallo, qui eximendi & ad usum servandi. Residuum aliis servetur ad usum.

Vide pag.
443.

TEMPERAMENTUM ⊙ lati hujus ☿. ri calidum est & sic-
cum. *Tempera-
mentum.*

VIRES habet calefaciendi, siccandi, discutiendi, resolven-
di, & ratione suæ, quam à ⊙li spiritu habet, aciditatis etiam ad-

stringendi. Sunt quidem, qui hæc in compositione spiritum ⊙li aciditatem & vires suas amittere censent. Sed sciatur, infringi, non perire. Quamvis ob diversarum partium mixturem aciditas gustu haud percipiatur, non tamen aboletur omninò. Id docet destillatio: nam ☿. ⊙tus si destilletur, iterum præbet spiritum ⊙li acidum, ejus planè naturæ, cujus erat antea. A *Cro-*

Vires.

lio basili. chim. plures aliæ dotes recensentur, in hemerianâ, ictero, viscerum obstructionibus, calculo, hydrope, mensium suppressionibus, febribus, melancholiâ. Parat etiam ex eo DIGESTIVUM, purgantibus medicamentis necessitate urgente præmittendum.

R. ☿. ⊙ lati ℥j.

*decoctio passular. &
cinamom. ℥iiij.*

vini Rhenani mensur. ij.

Datur horis matutinis, aliquot dierum spacio, post ovum for-
bile, haustus: post prandium alter: tertius circa vesperam. &c.

Job. Agricola tract. de ☿. usum hujus medicamenti imprimis commendat mensium suppressione laborantibus, tempore novilunii junioribus, plenilunii ætate provecioribus: nec non iis, quibus post partum tumidus existat venter.

UNIVERSALIS DIGESTIVI titulo idem magisterium honorant alii.

Ss 2

DOSIS

Dosis.

DOSIS à ☿. ad integrum.

Utendi
modus.MODUS UTENDI in hydromelite, ad saporis emenda-
tionem congruus.

CAPUT IX.

*Invectiva in vires ☿ ⊕ lati.**Apud Liba-**rium ma-**le audit*

☿ ⊕ latg.

Imis severè salutare hoc medicamentum tractat An-
dreas Libavius *synth. arcanor. chym. lib. 7. cap. 33.* &Crocolliana ☿ ⊕. encomia sapere, ait, magniloquos Pa-
racelsicorum fumòs: ad VOMENDUM tamen haud in-

1. efficax censet esse medicamentum ✓ verùm I. desiderat in illo
2. Paracelsicum illud JUCUNDE. II. Quorsum attinet ista con-
fundere, si aliter obtinere eadem, & quidem multò facilius pos-
sumus? Cur non ☿ ☿ per se paratur, & in usu ⊕ ⊕, vel spiri-
tus ei additur, si volumus stimulare purgantia? TARTARI in-
tegrī pulvis id effecerit rectius. SPIRITU ⊕ li epilepsias, cal-
culos, febres vertigines & alia mala expugnamus longè sva-
viùs. Si VOMITUM petimus, radix asari cum oxymelite aut
aqua benedicta Rulandi commodior est. CALCULUM sal ☿
cum oxymelite diuretico: Item sal ⊕ li cum suo spiritu, & aceti
ex violaceo. Nec non SPIRITUS VINI ☿ tarisatus Julepo ex hede-
ræ terrestris succo mistus: item pulvis oniscorum ex malvatico
cum sirupo violaceo, ut & alia de jicere poterunt. Hemicrani-
am per consensum ventriculi & c. decoctum ☿, spiritu vitrioli ac
oxymelite mistum multò suavius curabit. Antimelancholicum
& splenicum est decoctum ☿ candidissimi cum aquâ chaly-
beatâ. *Concluditque*, omnino hanc suam esse sententiam: SIM-
PLICIA ipsa longè jucundius, utiliusque & minore cum mo-
lestiâ naturæ, ferè ad eadem posse adhiberi, quàm compositio-
nes tales lixiviorum & oleorum.

*Mitius de**eo sentien-**dum, con-**firmitur**autoritate**Sala,*Mitiùs *Angelus Sala tartarol.* tractat idem medicamentum,
deprædicat magnas ejus dotes digerendi, exsiccandi, roboran-
di, adstringendi aliquantulum, sudorem movendi; illud tantum
negat, esse UNIVERSALE DIGESTIVUM. Ut enim corpo-
rum constitutio, & materia peccans variant in substantiâ & qua-

qua-

qualitatibus, ita etiam diversa requirit præparantia. Errare etiam eos judicat, qui in siccis intemperiebus eodem magisterio utuntur, cum ibi potius sit humectandum.

Sennertus l. b. 1. prax. part. 3. cap. 3. humoribus falsis acerbis *Sennerti*, & acribus, qui quasi ignis seminaria in se continet, acria hujusmodi ex ♀ medicamenta, cum eorum acrimoniam non retundant, non convenire confirmat, in reliquis admittit.

Johannes Freitagius aurora medicorum cap. 8. pag. 50. ex tartaro digestiva OMNIUM humorum præparari posse itidem negat; si tamen convenient crystalli, ♀ ♂ latus, mistura ♀ ri ♂ lata, spiritus ♀. convenire in humoribus MELANCHOLICIS TERRESTRIBUS. Si verò humor melancholicus PONTICUS acris, tenuis, acidus, instar aceti penetrantioris, ignisque seminaria in se habeat, non convenit, sed potius hypochondriacorum symptomata reddit acerbiora. Quantum proficiunt ad crassitiem incidendam, tantum igniculando nocent. Conveniunt etiam in PITUITOSA cacochymia: IN BILIOSA autem non item: ebullitionem enim augent.

Vera est gravissimorum horum virorum censura, ad quam ^{EPICORIS} quilibet, securo qui tramite morbis mederi gestit, res suas com- ^{AUTORIS.} ponere potest.

CAPUT X

magisterium ♀ ♂ latis ○ lare ♂

dnare proponit.

PRIMUM conficitur hoc modo:

Rz. cereæ nobrysi, communi modo parati part. j.

♀ ♂ latis part. iij.

Pulverisata misceantur diligenter, & in crucibulo, anemio furno, concredito, mediocri igne calefiant, & calcinentur.

Non fulminat aurum in hâc calcinatione, ob spiritus acidos ♂ latis, qui sclopetandi vim edomant, verè mirabili spectaculo. Sive fluant, sive non, perinde est. Exemtâ è crucibulo massâ, apparebit solare corpus, quod ob acidis admistionem in ♀ magisterio latentis ita reseratum, ut tincturam seu ♂ ejus ex occulto

oculto factum fuerit manifestum, & in apricum productum, ut
 ☿rum ☽latum etiam tincturâ suâ ditaret, qui suâ privatâ operâ,
 quocumque tandem modo calcinetur, regiam rubram hanc ve-
 stem nunquam induisset.

ALTERUM eodem modo conficitur :

☽. R. Dæ fixæ in ☿ soluta, & ☉☽☿ precipitata, à salibus corrosivis
 crebrâ lotionè liberata, part. j.

☿ ☽lati part. iij.

Pulverifata misceantur eodem modo, calcinentur, & usui ser-
 ventur.

Vires ☉. VIRES PRIORIS magisterii sunt diaphoreticæ, cordia-
 les, reliquis visceribus etiam proficua.

Vires ☽. POSTERIORIS ☽ris facultates etiam sunt gratiosæ, ce-
 phalicæ præprimis, medentur epilepsîæ, vertigini, & aliis cere-
 bri adfectibus, hydropicis auxiliares sunt.

Dosis. DOSIS à ḡ. v. ad viij.

Utendi modus. UTENDI MODUS. In jusculo horis matutinis, vel vino
 malvatico.

CAPUT XI.

Magisterium ☉ ☽latum.

R ☉ variangularibus micantis tessellis q. v.
 spirit. ☽li Etis, vel ex vulgari Goslar. parat. q. s.
 Digestione peractâ, leni calore coagulentur, & ad usum
 ferventur.

Vires. VIRES. Diureticum est, aperit & confortat.

CAPUT XII.

Magisteria vegetabilia purgantia.

1. Gialapii.

Exygeus. R hujus radicis nigricantis, resinose, grosso modo cont. lbj.
 spiritus vini lbij. vel iij.

In vitro misceatur primum spiritus lbj. Stent in digestio-
 ne lenis calor. Tinctus spiritus lentâ manu effundatur, & ca-
 lidus

lidus per chartam emporeticam filtretur. Post novus affunditur, donec non amplius tingitur. Filtrati, calidi dum sunt, spiritus simul juncti, ex arena destillantur ad medietatem, & hic spiritus iterum usurpari potest. Reliquum effunditur in aquam frigidam, lato terreo vase exceptam, vel aqua infunditur supra spiritum imprægnatum, sive sit rosacea, sive alia. Tum statim resina petit fundum, ulterius spatulâ ligneâ movenda & abluenda. Decantatâ aquâ sensim siccatur ad solis radios, vel lenissimo alio calore.

DOSIS ℞. ḡ. xv. vj. viij.

Dosis.

UTENDI MODUS haud levis indaginis. In vehiculis seu liquoribus, jusculis calidis dissolvitur, & adhærescit partim cochleari, partim faucibus. Cum aliis pulveribus, ut gialapio, crystallive ☿ mistum commodius deglutitur. Exhibetur etiam commodè in confervis.

Utendi modus.

℞. magist. gialap.

℞. magist. gialap. g. xvj.

crystall. ☿. āa. ℞.

conferv. viol. vel ros. ʒi

M. F. Pulvis.

M. F. Bolus.

CAPUT XIII.

Magisterium Gomme Gotte,

ghittajemu.

R gommi de Peru pulveris ℞℞.

spiritus vini vel frumenti rectif. ad eminentiam 12. digitorum. *Ex exigentis.*

Stent in digestionem, ℞ iiiij. Cum inclinatione decantatur, ☽ novus affunditur. Filtratione factâ per linteum subtile, exhalet ad medietatem liquor. Post præcipitetur cum ☽ rosarum vel fontana simplici. Præcipitatio hæc rarè respondet voto, quantumvis spiritus ☽li addatur. Sufficit adsumere gomgot. crudum minutim pulverisatum, idemque irrorare spiritu anisi, vel oleo quodam, & sic iterum exsiccare.

VIREN. Catharticum incomparabile est & utile, ad expurgandos serofos & pituitosos humores. Titulus à Nicolao

Monarde Hispanensi Medico, libro exoticorum à Clusio edito, cap. 39.

ipsi impositus: gommi ad podagram, in arthriticis doloribus, magnas dotes promittit.

DOSIS

Dosis.

DOSIS à ℥β. ad ℥j. præsertim in robustioribus.

*Utendi
modus.*UTENDI MODUS. In cochleari cerevisiæ calidæ com-
modiùs adfumitur cum aliis.

CAPUT XIV.

*Magisterium gott gom. santalinum.***R***succini Peruani laxativi flavi pulverisati ℥ij.**spir. vini, modico Oli irrorati, & tinctur à santalorum rubro-
rum imprægnati q. s.*Stent in digestionem ℥ρ. Filtratio per linteum subtile instituitur.
Novus tinctus spiritus adfunditur. Tandem exhalatione factâ,
massa, arantii & citrangularis coloris æmula, minutim pulveri-
fata, servatur ad usum.*Vires, Do-
sis, utendi
modus.*

VIRES, DOSIS, UTENDI MODUS, eadem cum priori.

CAPUT XV.

*Magisterium gommi ghittajemu
rosatum.**Modus
parandi.***M**Insichtianus parandi modus est notus. Compendium
ut fiat laboris, succus pulverisatus miscetur rosis, &
santalo, rubris. Affunditur spiritus vini: tinctus colli-
gitur, exhalatque ad siccitatem. Magni æstimatur, ob
coloris suavitatem, & insignes dotes, in hydrope, cachexiâ,
arthritide.*Dosis.*

DOSIS g. xv. xvj. xxij. commodè miscetur cum gialapio.

CAPUT XVI.

*Magisterium scammonii, seu resina scammonie
simplex, cum spiritu vini paranda.**Delectus
scammonii.***R***scammonie succum, qui communiter scammonium dicitur,
selectum, q. v.**Nota boni-
tatis Dio-
scoridæ.*Επι τὸ ὄπως τῆς σκαμμωνίας, αὐτορε Dioscoride lib. 4. cap. 165.
ὁ Διουγῆς καὶ κοῦφ. Ⓞ. δευδός. ταυροκολλῶδης τῶ χεῖαν. σῆ γυ-
γας

γας ἔχων λεπταίς σφοδρώδης. μὴ περιέχειν ἢ μόνον τῷ λακκαί-
νεοθαυ ἀντὶν κτ' τὴν τῆς γλώττης ἕξιν. Τοῦτο γὰρ γίνεται καὶ ὡσαύ-
μιθῆται αὐτῷ ὅπως ἡθυμαλῆς. μᾶλλον ἢ τοῖς περιεσημένοις. καὶ τῷ
μὴ λίαν πυρρῶν τὴν γλῶσσαν. ὅπως γίνεται ἡθυμαλῆς μιθῆται.
Succus autem scammonie optimus is est, qui pellucidus, non ponderosus,
fungosus, turino glutini similis; qui tenues habebit discurrentes venas,
spongiosusque erit. Neque est in probatione id solum attendendum, ut
linguæ admotus albescat, sequitur etiam hoc in adulterino, admixto
illi esule lacte. Sed observanda potius præmonstrata nota sunt, & ne
multo fervore linguam incendat, quod itidem fit admistâ lactariâ her-
bâ. Hæc Dioscorides.

Nostro hoc seculo præfertur, quod ad linguæ contactum
lactescit.

Nostro se-
culo eli-
gitur lac-
tem
scens.
Parandæ
modus.

Electum hoc modo scammonium dissolvitur in

spiritu vini optimo q. s.

In leni digestionem tinctus spiritus, filtratus effundatur. Novus
spiritus affundatur, tinctus effundatur. Si non satis purus, fil-
tretur. Solutiones conjungantur & ad medietatem exhalatio-
ne factâ, abstrahantur. Tum partim spontè, partim aquâ rosa-
ceâ affusâ, præcipitatur resina purissima absque omni acredine,
& ingrato sapore, lentè exsiccanda. Flava est, & pellucida aëri
opposita.

VIRES scammonii huic etiam competunt. Δύναμιν ἔχει *Vires.*
ὁ ὅπως τῆς σκαμμονίας κατὰ τὴν κούρω χολικῶν καὶ φλέγμα. *Succus*
scammonii vim habet subducendi bilem & pblegma. Verba sunt *Diosco-*
ridis loco citato. Eadem vis competit correcto. Purgat biliosos
& serosos humores. Nauseabundis & delicatulis commodum
est medicamentum.

Fatum mirabile est scammonii. Noxium proclamatur à *Fatum de-*
Galeno lib. 2. de dynamidiis. Mesue, initio capitis 1. Fernelio 5. meth.
cap. 9. Experitur idem etiam resina. Calorem augeri ajunt à *W.* *plorandum*
scammonii,
resinae.

Sed in digestionem & solutionem hic exhalat, noxias simul
qualitates secum vehens. *ἐπινεύσας.*

DOSIS ℞j.

Dosis.

UTENDI MODUS in conservâ. In liquore calido ejus
pulvis reviviscit, & cochleari faucibusque adhæret. Sic ergo
commodè non assumitur. *Utendi*
modus.

Tt

CAPUT

CAPUT XVII.

*Magisterium scammonii simplex cum
 ▽ destillataparatum.*

Acobus Zwingerus chimicorum principiorum examine cap. 6.
 Scammonium, inquit, generoso vini spiritu, consueto more, extractum, minus est efficax, quam crudum. Melior itaque depurandi ratio est ineunda.

*Processus
 Z&Zinge-
 rianus.*

Rx. scammonii non confusi ℥j. aq. odorifera alicujus calida q. s. Fungitur hæc vice etiam aqua cichorii, fumarie, endivie. Mace- rentur in calido. Separatur aqua tineta. Nova adfundatur, dum nil coloris albi exeat. Abstracto liquore per balneum, in fundo residet scammonium purum & candicans. Tale apparet si dili- genter paretur, cum exsiccatum est: nigricat, dum adhuc madet. Ad usum servatur, vel in frustis, vel in pulverem comminutum.

*Brende-
 lianus.*

Brendeliana delineatio, *chimie in artis formam redactæ, digres- sione ad caput quartum alterm, hanc ερχεσησιν* illustrat. Sed opus- haud est operosâ in balneo vaporoso galeato evaporatione. Sufficit evaporationem fieri vulgari modo.

Eningius.

VIREs eadem, quæ prioris.

Vires.

DOSIS pulveris ad ḡ. xvij. ℥j. ascendit in robustioribus.

Dosis.

*Utendi
 modus.*

UTENDI MODUS. xxiv. horarum spacio digeritur, in cochleari aq. fumarie, vitro exili pyriformi vel tereti depressio- exceptæ. Tum lactescit liquor, & in modico hordei diluto cre- more adsumitur, horâ matutinâ sextâ. Veteribus in usu fuisse scammonium cum ptisanæ cremore permiscere, liquet ex *Gale- no lib. 1. de aliment. facultat. cap. 1.* Quiescat exinde corpus, atta- men sine somno, horæ spacio, in latere dextro, ad quietem com- positum. Post valedicat grabato, & leni deambulatione mo- veatur.

*in melle & da-
 quodam melle
 ritis melle
 nis melle no-
 ra veteri-
 bus.*

CAPUT XVIII.

*Magisterium lacteum, seu lac scam-
 monii, extemporaneum.*

Rx. succi

R *succi radice scammonia, seu scammonii lactescens optimi ℥j. aq. fumarie, cichorii vel alie appropriate cochl. j.*

Primò scammonium pulverisatum & comminutum indatur vitro exiguo, & aquâ superinfusâ misceatur. Stent per horam unam & alteram, meliùs per integram noctem. Lactescens liquor in aliud vitrum effundatur, relicto sedimento nigro.

VIREs. Bilem utramque, serosos humores & ichores in corpore redundantes evacuat. Residuum NIGRUM non est omni spoliatum lacte, sed & iterum aquâ novâ extrahi potest, & massæ pilularum affundi. In robustis cum primo lacte relinquitur, & simul exhibetur sine noxâ.

UTENDI MODUS commodus in cremore ptisanæ dilu- *Utendâ*
tiori, cum quo cochleari in calice benè miscetur, & sic sine nau- *modis.*
scâ adsumitur. Dari etiam potest in cerevisia calida.

CAPUT XIX.

Magisterium scammonii composi- tium rosatum.

R *scammonii ad linguæ tactum lactescens ℥iij. spiritus vini modico spiritu Oli irrorati, & tincturâ rosarum imprægnati q. s.*

Stent in digestionem ℞. aliquoties moto vase. Tinctum menstruum effunditur. Novus & Glatus affunditur. Solutiones conjunguntur. Lentâ exhalatione, alembico imposito, repetatur spiritus. Residuum exsiccatum, bis vel ter de novo irrigetur, iterumque exsicceatur. Massa, aliquot guttis, olei cinamomi, ligni rhodii, caryophyllorum, imprægnata, trochiscetur.

VIREs illustres cholagæ adsignantur à *Minschto arma-* *Vires.*
ment. medico chim. sect. 1.

DOSIS ad ḡ. xx.

UTENDI MODUS. In pilulis vel pulvere, cum conservâ *Utendâ*
informâ holi, vel in jusculo. *modis.*

CAPUT XX.

*Magisterium scammonii compositum santalinum,
seu pulvis polychrestus.*

*Alius
modus.*

scammonii optimi $\mathfrak{z}$ ij. *santal. rub.* $\mathfrak{z}$ ij.
spiritus vini optimi vel *frumenti* q. s.

Stent in digestionem in cucurbitâ vitreâ. Quod solutum effundatur, iteratâ affusione. Ad siccitatem competentem exhalât, ut ruber succedat, magnæ expectationis, pulvis. Vel

Rx. scammonii pulveris. tinctur. santal. rub. $\forall$ par.

In leni calore fiat extractio. Tinctum quod est, & atomis scammonii imprægnatum, depleatur, novâ tincturâ affusâ, idque sæpius iteretur. Collectæ tincturæ exhalent ad consistentiam resinæ. In pulverem comminuta, serventur ad usum.

*Vires, Do-
sis, utendi
modus.*

VIREs, DOSIS, UTENDI MODUS eadem, quæ priorum.

CAPUT XXI.

*Scammonium sulphuratum, cerberi tri-
cipitis febrifugi basis.*

scammonii subtilissimè triti $\mathfrak{z}$ ij.

Expandatur tenuiter & æqualiter suprâ chartam bibulam, acubus pertusam. Detineatur charta super suffumigium Δ pulverisati, carbonibus in arulâ igniariâ injecti, donec liquefcere incipiat. Tum amoveatur, optimè correctum, caliditatis moderatæ, saporis & odoris ingrati expers.

Vires.

VIREs nobiles sunt. DOSIS & UTENDI MODUS eadem.

*Basis est
pulveris
febrifugi.*

Basis est PULVERIS FEBRIFUGI Comitis DUDLÆI de Warwick Angli, qui à Marco Cornachino, tractatu peculiari, cui titulus: *methodus, quâ omnes humani corporis affectus tuò, citò, jucundè curantur*, TRIPLEX CERBERUS indigitatur.

*Ex signis
prepara-
tionis.*

Rx. scammonii per sumum Δ . super emporeticâ chartâ præp. $\mathfrak{z}$ ix.
 $\ominus$ duplâ $\ominus$ proportionem calcinati $\mathfrak{z}$ vj.
crystalli $\mathfrak{z}$ ij. M. F. Pulvis.

Pro-

Proportio ingredientium non una est, sed varia, pro humorum & temperamentorum varietate. Quibus plus bilis inest in corpore, plus indunt scammonii, quibus plus melancholiæ & pituitæ, plus ☿ & crystal. ♀.

VIREs extolluntur à Cornachino. Cerberus est anaso-^{Vires.}gus. Ut ille tribus capitibus, ita hic constat tribus ingredientibus. 2. ut ille portas Erebi, ita hic corpora humana custodit. 3. sanitatis humanæ hostes abigit, humores crassos incidit, obstructions in visceribus aperit, *συνπύρεται* habet cum humore radicali, *διλυσιπύρεται* cum excrementitio. 4. Commendatur I. in FEBRIBUS PUTRIDIS, ubi auferenda I. MULTITUDO. 2. CRASSITIES. 3. TENAX HUMOR. 4. OBSTRUCTIO. 5. PROHIBITA TRANSPIRATIO. 6. PUTREDO. II. Magni æstimatur etiam in FEBRIBUS acutis. III. DELIRIO SINE FEBRI. IV. CHOLERA, HYDROPE, DYSENTERIA. V. VARIOLIS.

Commendat eundem pulverem in semitertianâ *Spigelius*
lib. 3. cap. 8.

DOSIS ab viij. ad xx. grana.

PERSEQUUTORES habuit pulvis hic multos in & ex-^{Defis.}tra Italiam. Castigata fuit in ipsâ confusio indicationum per^{Persequu-}alvum & sudorem purgandi. Correctio etiam hæc scammonii^{tores.} multis fuit suspecta.

Stephanus Rodericus Castrensis Lusitanus in posthumâ varietate,
talem investivam imposuit tumulo Medici, qui ægros purgabat
pulvere composito ex ♀. ☿. & scammonio, quo & ipse accepto
perit.<sup>Carmen
censorium
Roderici.</sup>

*Nondum pulvis eram, pulvere pessimo
demens conjicior pulverem in ultimum.*

*Quod si non fierem, pulvere pessimo
plures conjicerem pulverem in ultimum.*

Evênit misero sic mihi talio.

*Si nondum medicus pulvereus cavet,
hospes tu medicum pulvereum cave.*

Gaudent tartareo pulvere tartara.

*Hanc escam, moneo, Demoniam voca,
quam dat scammonium, quam sibi tibi.*

Sed affectibus hîc multum datum. Non tam contemptim habendus hic pulvis. Delectus tamen morborum observandus, nec promiscuè & acutis & chronicis morbis opponatur.

*Dosis.
Modus
utendi.*

DOSIS ḡ. xv. xvj. ḡj.

UTENDI MODUS. Vere datur ad præsertionem, & autumno. Ad curationem in chronicis morbis egregium præstat auxilium. INFANTIBUS trimestribus cum lacte ad ḡ. iij. PUERIS in iusculo ad ḡ. x. ADULTIS cum cerevisiâ calidâ in completâ dosi.

CAPUT XXII.

Magisteria ex partibus animalium præparata, & I. Cornu cervi.

1. Præparatio per calcinationem humidam immerſivam.

cornu cervi, justo tempore collecti q.v.

Conscindatur ferrâ in frustra oblonga. Coquatur in lebetes orichalceo amplo, exceptum aquâ fontanâ, per ḡ ij. iij. Sic aqua gelatinescens nigrescens, aufertur, donec aqua remaneat clara, & cornu mollitiem, cultro tentatum præ se ferat. Tum nigrescens cortex cultro aufertur, & medulla. Demum frustra majora dividuntur per longitudinem in duas vel quatuor portiones, liberantur à nigredine, & exsiccantur. Integra frustra servantur, vel pulverisantur, & ad usum ex-temporaneum in scatula reconduntur.

Altera per calcinationem vaporariam, duplicem.

1. concernit frustra majora.

2. frustra minora.

HEROICO alio modo redigitur, in friabile corpus, cervi cornu integrum cum suis ramis, inclusum capsæ lignæ amplissimæ, vel dolio querno, per vaporem aquæ dulcis, triduo igne coctæ in lebete cupreo. Possunt & cornua minora alia, eorumque assulæ ferrâ per medium sectæ, ita ut tota capsæ illis repleatur, addi. Sic unâ fidelîâ multi dealbantur parietes. Vapor hic per canalem ampliorem terreum, stanneum, vel cupreum derivatur ab uno vase in aliud.

SPECIOSUS modus calcinationis est, cum frustra imponuntur alembico, per quem destillantur aquæ vel spiritus

simplici

simplices, vel compositi cephalici, cordiales, epatici.

VIREs nobiliores, quàm igne aperto exusti & calcinati, *Vires-*
deprædicantur, *communi ferè omnium decreto*: nam præterquàm
quòd friabile, adeoque nativo calori obsequentius sit reddi-
tum, etiam spiritu, sale volatili, & oleo adhuc præditum est, qui-
bus omnibus calcinatum destituitur. *Zwelferus mantissâ herma-*
ticâ, non mediocriter & hâc philosophicâ calcinatione factam
principiorum jacturam tamen agnoscit.

DOSIS ʒ℞.

Dosis.

UTENDI MODUS. In frigidis affectibus, cum vehiculis *Utendâ*
calidis, vino Rhenano vel Hispanico: in calidis cum temperatis, *modus.*
aquâ cichorii, scorzonæræ, vel jusculo. Miscetur cum magno
emolumento cordialibus pulveribus compositis.

CAPUT XXIII.

Magisterium cornu cervi crudi.

R cornu cervi, *justo tempore*, i. e. *intra festivitates Mariæ, inter* *Modus*
15. Augusti, & 8 Sept. confossi, integrum, & ab externo *singularis.*
cortice nigro, limâ, ita ut totum albescat, liberatum.

Subtilissimâ limâ, vel quod melius, cultro portiunculæ exiles
abraçæ colligantur. Super chartam emporeticam locentur,
modico temporis spacio super arulâ igniariâ detineantur, do-
nec cylindruli concidunt, quod fit momento. Levi hac calci-
natione friabiles redditi, in mortario triti adserventur.

VIREs integri cornu cervi obtinent, nullo modo muti- *Vires.*
latas cephalicas, cordiales.

DOSIS ʒ℞. ʒj.

Dosis.

UTENDI MODUS idem.

Utendâ

modus.

CAPUT XXIV.

Vera cornu cervini præparatio Zwelfe-
riana, ex typhis recentibus.

R tenellos adhuc, molles, lanuginosos & sanguine turgidos ty- *Parandi*
phos, cum cruentâ massâ, circa paschatos festum ap- *modus.*
parentes.

De-

338 LIB. V. SECT. II. CAP. XXV. MAG. C. ALCIS. CAP. XXVI. CRANII.
 Detractâ cute seu pelle lanuginosâ, concisos frustulâtim cucur-
 bitæ committe, & liquorem inde exstilla usque ad siccitatem,
 bis terve cohobando eundem. Tandem in fundo relictam ma-
 teriam in pulverem redige. Hanc præfert cornu cervi, & vulga-
 ri modo, & philosophicè usto.

CAPUT XXV.

Magisterium cornu alcis.

Vires. **I**sdem modis cornu alcis præparari potest.
VIRES hæbet cephalicas, epilepticas, apoplecticas.

CAPUT XXVI.

Magisterium cranii humani.

Rcranii humani, vel seorsim, ossis triangularis, seu triquetri, aut
 quadrangularis, quod sutura lambdoeides excludit, ra-
 suram. Expetitur autem cranium hominis decol-
 lati aut suspensi, non verò lentâ morte extincti.

Contundatur in mortario cum ∇ liliorum convall. vel cum
 decocto, radic. & fl. pæoniæ; ut fiat pasta. Exsicceetur, & pulverise-
 tur. Istaque operatio bis vel ter repetatur.

Vires. **V**IRES potiores sunt, quam cranii aperto igne calcinati,
 cephalicæ, antiepilepticæ.

Dosis. **D**OSIS g. vj. vij. viij. ix. x. & ultra.

*Utendi
modus.* **U**TENDI MODUS in aq. fl. pæoniæ, aut lilior. convall. cum
 vino destillatâ.

CAPUT XXVII.

*Magisteria ex mineralibus parata, & 1. Aurum
 fulminans, ejusque vis dejectoria,
 & diaphoretica.*

Nomina.

Nomina sunt varia. $\kappa\epsilon\gamma\upsilon\nu\acute{o}\zeta\epsilon\upsilon\sigma\theta$, FULMINANS
 SCLOPETANS AURUM, præcipitatum $\kappa\epsilon\gamma\upsilon\nu\acute{o}\zeta\epsilon\upsilon\sigma\theta$,
 OR PETANT, aurum crepitans à Gallis dicitur.

*Prepa-
ratio.*

R. $\odot$ laminati in frusta incisi & in cylindros formati q. v.
 ∇ . vel ∇ . * exaltatæ, vel spir. $\odot$ proprio sale suo im-
 pregnati, vel spir. $\ominus$ & $\odot$ aa. adjecto modico *. q. f.

Con-

Conjunge in cucurbitâ parvâ, tum incipit ebullitio, & salia corrosiva se in atomos Solis insinuabunt, easque disgregabunt. Solutiones claræ & flavescences decantentur in bociam satis capacem, & ☉ ☽ per deliquium parato, guttatim instillato, præcipitatur pulvis in formâ calcis ad fundum vitri. Hæc calx ablui & à falso sapore liberari debet crebrâ novæ aquæ adfusionē. Tandem percolatâ aquâ per chartam emporeticam, restitans pulvisculus LENI CALORE exsiccati debet.

VIS ejusest CATHARTICA, deorsum purgat, meatus *Virtus dea* majores laxando. illustris Regiæ Suevicæ militiæ Generalis *dejectoria:* PANNERIUS, gravissimo colico dolore infestatus, clysteribus aliquot officium non facientibus, habuit melius, commotâ alvo, adsumtis ☉ fulminantis gr. vj. in cochleari pleno vini malvatici. Dejectoriam vim habere quotidiana testatur experientia, quæ docet, sine ullâ nausæâ vel vomitu educere per alvum mineras flatulentas.

DIAPHORETICAM virtutem designant alii. *Crollius ba-* *diapho-* *retica* *fl. chim.* sunt, inquit, qui magno juvamine aliquot grana hujus auri volatilis ad usus medicos intra corpus, loco diaphoretici, exhibent. *Addit commentator,* grana tria vel iv. in convenienti vehiculo insigne esse sudoriferum & bezoardicum. Repetit *Beguinus tyrocin. chim. lib. 2. cap. 16.* aurum hoc à gran. iij. vel iv. ad vj. in convenienti vehiculo exhibitum, non tantum insigne sudoriferum præbere, sed & bezoardicum.

Experientia etiam vim hanc comprobat.

Τὸ ἐπιπεπρωμένον potest expediri distinctione. Calx *νεργουνο-* *Conciliatio* *εὐλα* ☉ hæc quò magis aquâ dulci abluatur, eò magis evanescit *apparentis* *contra de-* *jectionis.* vis dejectoria: à salibus enim solventibus, quæ stimulant, liberatur, & emergit vis diaphoretica. Benè lotâ calce sine dubio usi fuere *Crollius & Beguinus.* Dependet vis dejectoria à salibus corrosivis, quæ à calce nondum sunt separata omnia.

CAPUT XXVIII.

Vis magisterii *νεργουνο-* *εὐλα* *slo-* *petans.*

Sclopetans
Ses.

Etalli, cui uni nil deperit igne, inviolabilia in mediis
flammis servantis latera, leviter incalescens calx, ful-
minea Jovis imitatur tela, cyclopum manibus fabrica-
ta, & sclopi explosi sonum edit. Grana quatuor in
cochleari argenteo posita, ad motâ subtus candelâ accensâ, simi-
lem bombardæ explosæ sonitum faciunt, sed acutiorem & tenu-
iorem, astantium auditum mirificè lædentem. Scrupulus unus
hujus volatilis auri fortiùs & potentiùs ferè operatur, quàm
pulveris tormentarii libra dimidia, *inquit Crollius basil. chim. sub-
jungitque*: Operatio hujus pulveris contraria est operationi pul-
veris pyrii. Ut enim hic vim suam per superiora ascendendo ex-
ferit, ita alter e contra per inferiora deorsum saltem operatur.
Aliquot scrupuli super laminam ferream satis crassam carbone
accensâ illam penetrando perforant. Ab *Angelo Salâ* observa-
tum, magnum marmor vi hujus calcis casu accensæ in frustra dis-
jectum, non sine astantium periculo. Cùm thecam chartaceam
pulvere hoc chryfoceraunio repletam *Stadius Henricus Crauelius,
Medicina Doctor & Prælicus Osterodanus felicissimus*, manu sinistra
complicatâ teneret, inter medios mecum habitos sermones,
concepto calore, ille posticâ versùs resiliit, terrifico cum sono,
nullo sequente damno.

deorsum
Sersus.

Fulmen hoc deorsum vergere dum dicitur, id non ita acci-
piendum, ac si solùm deorsum inclinaret, nullum autem cona-
tum ostenderet sursum. Dum viam inferius præclusam invenit,
resilit sursum, & firmo stat talo experimentum *Thoma Willis* libro
de fermentatione cap. 10. Bina grana cochleari argenteo indita,
thalero obtexit, deinde lucernâ cochleari subditâ, à pulvere ex-
ploso strepitus validus insequutus, eratque quoque fovea in
fundo cochlearis ferè ad perforationem impressa, & nummus
usque ad cameræ tectum cum impetu ferebatur; ex quibus
constat, vim ejus in orbem diffundi.

Sententia
Thoma
Willis.

Thomas Willis, lib. de fermentat. cap. 10. statuit: pulveris five
calcis solaris explosionem nihil aliud esse, quam * corpusculo-
rum in solutione ☉ arctissimè cohærentium, & à ☉ ☿ sensim
in fuso, in præcipatione plus fixorum, & unâ strictiùs colliga-
torum, violentam ab ☉ cohæsiōne abruptionem. *Addit*, neces-
sariam.

fariam esse solutionem cum menstruo * imprægnato, aut ejus analogo. Etenim cum spiritu ☉, ☽, &c. in cassum tentavit.

Verùm testatur experientia, spiritum ☉ proprio sale, *Επιχριστος*. & spiritum ☽ marini proprio sale marino imprægnatum, promissimè ☉ solvere.

Veritas credere & pro certo habere jubet, neque sulphure *Autoris*. ☉, neque * ad sclopetandum esse opus. Facit idem & ♁ vulgare factitium, cum ☉ & ♁.

℞. ☉ puri part. iij. ziiij. ♁ part. j. ʒj. salis ♁ part. i½. ʒiβ. Pulverisata misceantur per minima. Imponantur laminæ ferreæ, vel cochleari. Hâc sensim calefactâ, sonitus erumpit ingens, licèt non ad eò præacutus, sed gravior, & non ad eò auditui molestus. Sal ♁ ri carbonum vicem supplet, qui vulgarem tormentarium pulverem ingrediuntur.

Ratio autem, quare deorsum versùs magis sclopetet, non autem sursum, in arcanis à naturâ reservatur.

CAPUT XXIX.

Magisterium chrysoपुरpure à colore ita dicta.

R ☉ fulminantis ʒβ. spir. ☽ rect. q. s. In crucibulo locato ☉ guttatim affunde spiritum. In arenâ tepidâ factâ evaporatione, leni igne, tandem igne ☉ circulari calcinetur ad ruborem & purpuram. Hæc cum appa-ruerit, removeatur ab igne.

VIREs. Cordiale medicamentum est.

DOSIS ʒ. iij. Utque corpus habeat, misceatur ʒj. cum cornu cervi philosophicè sine igne calcinati ʒβ.

Placet *nonnullis* calcem hanc rubefactam à salino spiritu liberare affuso sale ♁ resoluta, & sic expectant magisterium ☉ præstantius, si ☽ ♁ rursus aquâ dulci calidâ abluatur.

Crollius, si aliquid, *inquit*, de sulphure vulgari trito ipsi im-misceatur, & post in crucibulo admoto igne exuratur, subtilissi-ma calx brunni coloris, quæ omnem vim percutiendi amisit, re-manet. Occultavit vel ignoravit hîc Crollius, quod maxime

Vires.

Dosis.

Alii ulterius procedunt.

Crollii monitum, circa primam præparationem.

342 LIB. V. SECT. II. CAP. XXX. MAGIST. DÆ.
necessarium, additionem spirituum acidorum, abs quâ in auras
igni admotum evolare. Satius itaque est ita procedere:

Rx. ☉ sclopetantis ꝑj. ꝑ. ♁ ꝑ. ꝑ. spir. ☉ vel ☽ li q. s.
Misce & impasta. Hi spiritus prohibent, ne sclopetet aurum in
crucibulo. Evaporent spiritus, post comburatur ♁. Residuum
pulverifetur in pulverem rubro-pallidum, diu colore del bolo
armeno, in vitro. S. Bezoardicum ☉.

Vires.
Dosis.

VIRTUTEM habet bezoardicam.

DOSIS ad ḡ-iiij. iv. in vehiculo convenienti.

CAPUT XXX.

Magisterium Dnæ.

Processus.

R D subtilitèr in tenues bracteolas extensa, sive subtiliter lamina-
nata, more cylindri in orbem flexa & convoluta q. v.
Fris q. s.

Cùm solutio peracta, infunde guttatim sal ♁ in frigidâ cellâ re-
solutum. Pulvis ad fundum præcipitatus copiosâ affusâ ∇ ab-
luitur & edulcatur. Præcipitatio justa non nisi largâ affusione
☉ ♁ impetratur, sic enim salia corrosiva abiguntur, & dulci
aquâ elui possunt. Si maneant eadem, magisterium gustui eva-
dit ingratum, & semper in superficie nigricat, nauseam excitat
& fastidium.

Vires.
Dosis, &
utendi
modus.

VIRES habet cephalicas.

DOSIS ḡ. v. vj. in conveniente vehiculo. Commodè mi-
scetur etiam cornu cervi sine igne præpar. & cephalicis pul-
veribus.

CAPUT XXXI.

Magisterium 4.

Elebre est magisterium Jovis *Minsichtbrianum*, propo-
situm *armam. chim. med. sect. i.* Paria huic facit, quod
sequitur.

Rx. Stanni Anglici, (melius & commodius hoc est minerâ 4.
Zingraupen communiter dictâ, quâ impurior est) q. v.
Fex. ☉ & ☽ ãa parva q. s.

In

In leni digestionē, factā solutione, instituatur præcipitatio per
 murruriam saturatam $\ominus$ communi, vel $\ominus$ ☿ : Edulcatio per aquam
 fontanam dulcem sequatur exacta, & exsiccatio.

VIRES extolluntur Joviales. Jupiter cœlestis singularem *Vires.*
 creditur habere analogiam cum hoc metallo. Ille ut benignus,
 facilè se applicans aliis, semper bonus, malos etiam aspectus
 temperans, Junoni matrimonialibus amoribus nexus: ita terre-
 nus, & hoc ex eo paratum medicamentum, hâc benignitate cer-
 tat, nominis sui, JUVANTIS PATRIS mensuram, in strangu-
 latu genitalium partium, exorto implet, imò commendationis
 limites multis parasangis post se relinquit, coagulandi & ad-
 scendentis vapores figendi vim habens eximiam.

DOSIS g. iij. iv. v. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS in aquâ artemisiæ, vel cordiali, aut *Utendâ*
 confervis specificis. EXTERIUS etiam umbilici regioni illini- *modus.*
 tur cum ∇ hystericâ, in pastam redactum.

CAPUT XXXII.

*Magisterium, seu sal B, per evaporationem
 paratum, Saccharum B dictum.*

NOMINATUR magisterium generali vocis potestate: *Nomen sa-*
 SAL communi receptâ consuetudine, sed perperam: *lut unde.*
 acetum enim ex B sal nullum educit, sed suum ei sal ad-
 dit, perperamque falsugo ea plumbi creditur, quæ tota
 est aceti, quod cum plumbo concorporatum in sal concrevit.
 Sal solùm dicitur, quod habeat proprietatem & consistentiam
 salis, in aquâ solvatur, & acris sit saporis. Ita tamen hoc sal
 comparatum est, ut formam plumbi non amittat, & si modicum
 ☿ adjeceris, & in tigillo calcinaveris, Saturnus reviviscat.

SACCHARUM & MEL B etiam dicitur, ob dulcedinem; *Saccharum*
 quâ ipsum etiam superat saccharum vulgare, non tam ratione *☉ Mel ex-*
 extensionis, quàm intensionis. Imò summus ille dulcor quasi *tam dicitur,*
 obfuscat saporem illius, ut color saturatissimè ruber apparet ni-
 gricans.

BUTYRUM etiam B à consistentiâ dicitur.

butyrum.

*Modus
parandi.*

B. B *massul. vel minii, vel cerusse* ☉ *acerri* q. s.
In leni digestionē arenæ fiat solutio, in cucurbitâ vitreâ sæpè agitando. Cùm imprægnatum est menstruum, atomisque Bni ebrium, depletur, novum acetum reafunditur, idque aliquoties repetitur, donec acetum non ampliùs dulcescat. Tandem liquores omnes, solutiones potiùs, quàm extractiones, conjunctæ per emporeticam chartam filtrantur, & in lentò calore exhalant ad siccitatem. Massa in fundò relicta dulcis est saporis. Ut cum ☉ corallia evaporata acerbi & ingratiissimi sunt saporis, ita B cum ☉ evaporatus accuratè dulcis est.

Temperamentum.

TEMPERAMENTUM. Ut Saturnus est naturæ frigidæ, ita & hoc ex eò eductum saccharum putatur à nonnullis temperamento FRIGIDO excellere, omnibus inflammationibus, ambustis, erisypelati, faucium ardoribus, oculorum rubedinibus, renum caloribus, indeque ortis cupiditatibus interiùs & exteriùs adhibitum refragari. CALIDUM judicari potest propter sal corrosivum aceti, cum atomis Saturni junctum, & internis in ejus partibus conclusum mercurium ætherium ac sulphur oleaginosum, ardentissimamque inflammabilem aquam, quæ acumine suò linguam violenter feriat, aquæ vitæ ex vinò paratæ æmulam.

Επίκρισις.

Negari non potest saccharum hoc calidum esse per se & siccum, ob rationes allatas, vehiculis tamen frigidis admixtum, horum qualitates, dùm ad partès longinquas deducit, refrigerandi actum promovet.

Vires Beguinæ.

VIRES à *Beguno* recensentur, multis præconiis nobilitatæ, in peste, hydrope, colicâ, leprâ, sed *Υπερβολικῶς*.

Crolliana.

Crollius moderatior est, dotesque ab eò recensitæ ferè omnes approbantur in externis & internis affectibus. EXTERIUS 1. ulceribus à corrodentibus salibus ortis medetur. Ut saccharum vegetabile acrimoniam renum temperat, ita etiam hoc saccharum metallicum. 2. Putredinem oris sistit. 3. pustulis faciei rubeis resistit, & cosmeticum est in sine. INTERIUS etiam cum aquis refrigerantibus mistum in internis inflammationibus prodest. Saturnus est naturæ frigidæ, idèò omnibus inflammationibus contrariatur, venereæque libidini resistit.

Circum-

Circumſpectus tamen ejus uſus ſit, oportet. *Borellus cent. 4. Obſervatio*
obſerv. 32. recenſet hiftoriam paralyſeos univerſalis, à nimio Borelliana
 uſu ſalis, vel ſacchari B ſubortæ.

CAPUT XXXIII.

Idem magiſterium B per præcipitationem.

R ☿ atomis B imprægnat. q. v. ☉ ☿. in cellâ reſoluti q. ſ. *Evxiçnois.*
 Infundatur vel hoc in illud, aut vice verſâ. Ad fundum
 præcipitabitur albus pulvis. Qui cum ſubfederit per no-
 ſtem, decantato liquore aliquâ ex parte, aquâ fontanâ sæpiùs
 adfuſâ edulcatur. Cum inſipidus ille apparuerit, tandem in filtrô
 chartaceô colligitur, exſiccatur, & adſervatur pulvis albicans.
 Vel, præcipitatio fit ſpiritu ☉li, &c. & edulcatus pulvis ad-
 ſervatur.

VIREs. INTERIUS & EXTERIUS uſurpari poteſt ad Vires.
 refrigerationem.

CAPUT XXXIV.

Magiſterium coſmeticum è marcaſitâ B.

R *marcaſita plumbi, que biſmuthum, & eſt ain de glace à Gallis Proceſſus.*
 dicitur q. v.
 ▽ fortis, factæ ex ☉ & ☿. ãa. q. ſ.
 Solvatur in leni calore. Solutum quod eſt, depletur. Super-
 infunde

ſal ☿. in cellâ reſolutum,

ſic in momentô præcipitabitur in alcohol, nivis, inſtar candi-
 diſſimum. Affuſâ aquâ dulci liberari debet ab omni ſalfedine
 & acredine, & exſiccari.

VIREs. Coſmeticum eſt inſigne, faciæ, & manuum de- *Vires.*
 lens maculas.

UTENDI MODUS. IN FACIË nitore curando appli- *Utendi*
 catur cum aquâ ſi ſabarum: IN MANUUM maculis delendis cum *modus.*
 unguentô pomatô: ſic tollit lichenes, impetigines, & quamcun-
 que ſcabritiem.

CAPUT

CAPUT XXXV.

Magisterium lactis ♁.

Nomen.

OMEN LACTIS & cremoris conciliatur huic medicamento ab albedine: PRÆCIPITATI ♁, à parandi modò: BUTYRI, à consistentiâ. Ad magisteria refer- tur à *Beguino*.

Parandi
modus qua-
tuor niti-
etur cru-
ribus.

Solutio fie-
ri potest
duplici
menstruo.

1. Lixivio-
sum è calce
suis è est
suspectum.

2. Salinum
& tartaricum
menstru-
um nobi-
liss.

Parandi modus quatuor nititur *ἐγχειρήσεων*: 1. *Διαιρέσις*, solutione. 2. *συγκρίσις*, ejusque specie, quæ vocatur præcipitatio. 3. Edulcatione. 4. Exsiccatione.

SOLUTIO fit menstruo salino. Salia alcalia in sulphura oleosa & pinguia imperium habere, cum iis misceri, & quò mo- dò, ostensum est *lib. 1. cap. 14. de menstruo*. Menstruum solutionis duplex est: 1. vulgare, lixivium calcis vivæ solum vel tartarifica- tum. 2. singulare ☉ ☿.

Suspectæ fidei est PRIMUM. Atomi terræ calcis damnatæ se inseparabiliter uniunt cum lixivio, per filtrum transeunt, ☿ infuso, plurimæ paucis ♁reis, mistæ, petunt fundum.

Rerum imperiti *δοξοσφίαν μάλλον ἢ ἀλήθειαν πωδάζον- τες*, lucripetæ, edulcatione & exsiccatione peractâ, cùm multum pulveris albi observant, gloriantur.

Sed sciant, se non habere flores nucleumve ♁ris illibatum, sed permistum terræ calcarii lapidis, minoris efficaciam, ejusque commendatione agris suis malè consulere. Nitidior quidem est pulvis, sed candor à calce.

ALTERUM solutionis florum ♁ menstruum legitimum, & centrale, est RESOLUTUM ☉ ☿ri.

Rx. fl. ♁. colcoth. part. j. ☉ ☿. resoluti part. iij.
Coquantur in vitrò vel ollâ novâ fictili vitreatâ, spathulâ lignèâ agitando, donec solvantur flores, & liquor appareat rubeus. Si lixivium, dùm bullit, evaporet, affundatur alia aqua fervida. Hinc filtra per chartam emporeticam, & infunde ☿ vini ☉lati. Tunc color, qui lixivii instar erat rufus, mutatur in album, lactis instar, pulvisque albus præcipitatur ad fundum. Menstruo per inclinationem vasis separato, pulvis abluitur aquâ dulci sim- plici aliquoties.

CAPUT XXXVI.

*Vires, dosin, & utendi modum
explicat.*

Vires enarratæ à *Crollio basl. cbim.* partim admittuntur, partim rejiciuntur. *ὁμολογούμεως* PECTORALE est medicamentum, prodest pulmonibus, putrilagine sistendi potestate pollet, sanguinem mundat, tussi frigidis humoribus ortum debenti medetur. NON CREDITUR, hæcticis & aridis peculiariter suâ confortatione prodesse, & misceatur cum aquâ cinamomi, ut fiat instar lactis liquidi, & præterea phthificos oculariter juvare, agendo in humidum radiale. ☩ ejusque lac, *reclè Billichius*, ægros hos non aliter, ac fientia Sirius arva, solantur. Imago lactis est, non res. Non nutrit, quod ex ☩ emulgetur, lac, sed ignis occulti more balsamum vitæ absumit.

Quamvis autem in hæticâ simplici, post ardentibus febres exortâ, usus lactis suspectus esse queat, non tamen in phthisi ab ulcere pulmonis, per *συναθεσιμὸν* aut *ῥευματισμὸν* natô, omninò reformidandus. Exsiccat ulcus & putredini resistit.

Vera tamen censura *Zwelferiana pharm. p 784.* magistrum ☩ nullam singularem meretur laudem. Flores ☩ *tris*, inquit, aut ipsum crudum ☩ in virtutibus ipsi longè præfero.

DOSIS g. vj. vij. viij.

Dosis.

UTENDI MODUS in cochleari juris pulli, horis matutinis, vel lactis caprini vespertinis.

Utendi modus.

CAPUT XXXVII.

Perlarum magisterium butyraceum, farinaceum, plumosum, per præcipitationem paratum.

R margaritâs orientales, quò majores, eò meliores, totas, sui similes (Non æstimentur occidentales, quæ levi splendente cortice obductæ, siliceum intus ferunt lapillum.)

spir. Oli philosphici, vel phlegmatici Oli q. s.

Xx

Stent

Stent per ζ integrum. Ebullitione cessante, effundatur menstruum imprægnatum, cum eò, quod jam spontè suâ præcipitatum adparet. Novum menstruum solvens adfundatur, priori, cessante ebullitione, jungatur. Si quædam margaritæ non solventur in totum, in mortario vitreo terantur vitreo pistillo & comminuantur, & priori soluto adjiciantur. Tandem omnibus collectis liquoribus adfundatur spiritus Θ li generosior. Sic præcipitabuntur atomi margaritarum corrosarum omnes, & ad fundum cadent. Spiritus acidi adfusi, liberi jam ab atomorum consortio, sensim defundantur, colligantur, ferventurque seorsim. Super atomos affundatur aqua fontana, ad edulcationem. Tandem per manicam chartaceam colaturâ institutâ, magisterium reses exsicceetur, adque usum fervetur.

Vires.

VIRES cordiales sunt vulgaris notitiæ.

Dosis.

DOSIS g. viij. ix. x.

Modus
utendi.

EXHIBENTUR in aquâ cordiali temperatâ, affectus calidi negocium cum cordi faceffunt: in vino odorato, cum frigidi.

CAPUT XXXVIII.

Magisterium corallorum butyraceum, farineum, plumosum per præcipitationem paratum.

corallorum rubrorum fragmenta, vel ramos q. v.

Spiritus Θ li philosophici, aut pblegmatis Θ li q. l.

In vitro misce. Apparebunt alia sursum emergere, alia fundum decidere, sicque per *εὐάνθου* sibi occurrere. Solutum defunde. Aliud menstruum affunde. Tandem præcipitatio instituat per spiritum Θ li, edulcatio, & exsiccatio.

Vires.

VIRES. Cor & spiritus vitales confortat, sanguinem mundificat, & putredini resistit.

Dosis.

DOSIS $\mathfrak{D}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ imò $\mathfrak{D}$ integer.Utendi
modus.

EXHIBETUR in conveniente vehiculo.

CAPUT

CAPUT XXXIX.

*lapidum cancrorum magisterium per præcipitationem parabile butyraceum, farina-
ceum, proponitur.*

lap. ☉. è vivis exentorum, externâ facie, carulean-
tium q. v.

spirituum priorum q. s.

Idem præparandi servetur ordo.

VIREs cordiales, & cephalicâ.

DOSIS & UTENDI MODUS eadem.

Vires.
Dosis &
utendâ
modus.

CAPUT XL.

*Magisteria perlarum, corallorum, lapidum ☉ per
evaporationem parata, salia com-
muniter dicta.*

R perlas, corallia, lapides ☉. scorsim,
Solve aceto ☉. spiritu M. ☉li philosophico, spiritu viri-
dis aris, aut phlegmate ☉li. Solutiones filtratas conjun-
ge, & ad siccitatem exhalare permitte. In fundo relinquitur
coagulum. Hoc ablue & edulca. SAL communiter dicitur.

☉ corallorum pa-
ratur mo-
dus.

Sal margaritarum, corallorum, oculorum ☉ etiam appel-
lat *Crollius basilica chim.*

Communi
suffragio
appellatur
☉.

Reverâ sal non est. Verum corallorum esse negat *Angelus*
Sala aphor. chymiatr. 40. Solutio potius est integri, solutique
coagulatio, quàm salis extractio.

Non tamen
proprie sal
est.

Laurembergius defens. animadvers. & notar. 1. & quæst. 12. probat quidem corallia constare sale, sed non probat processu hoc extrahi, aut quod extrahitur, pro eò venditari posse.

Laurem-
bergii opi-
nio.

Magni à Crollio & alijs hæc coagulationes æstimantur, et-
iam eò nomine, quod sint in liquore resolubiles, & cum non
lateat ipsos ingratisissimus, imprimis in coralliis, sapor, jubent sa-
lia hæc aquâ pluviali destillata vel rore majali supra triticum

Magni æsti-
mantur à
nonnullis.

350 LIB. V. SECT. II. CAP. XLI. BUTYRUM MARGAR.
collecto solvere, filtrare, denuò evaporatione siccare, reite-
rando quinquies vel sexies hunc laborem, donec sal candidissi-
mum habeas ab omni acetositate acri liberum.

Επιχειρησις

At sincera est censura *Zwelferiana* multiplici experientiâ confirmata. Ablutiones & edulcationes hæ vulgares, quas omnia tyrocinia chimica tam studiose præcipiunt, supervacaneæ sunt, si solutio *aceto destillato*, vel *spiritu* Θ , aut *Öli philosophico* peracta sit, cum nullo modo aciditas, aut vis corrosiva menstrui solventis (quæ jam tum in aliud ens commutata est) elui, aut solutiones edulcari queant, etiam si vel centies operatio hæc iteretur. Nam sal corrosivum menstrui, nexu indissolubili, rei solutæ copulatum est, eique tam firmiter copulatum est, ut nec extremâ Vulcani violentiâ, sive per destillationem, sive alia quavis tortura ab ipsis divelli queat. Innuvit tamen, post unam aut alteram ablutionem & filtrationem, si circulatio *spiritu quodam ardente* & destillatio accidat, impuritates omnes liberari posse.

CAPUT XLI.

*Butyrum margaritarum antihæcticum Poterii, uni-
versalis sapientie lib. 3. de febris,
cap. 15. propositum.*

R margaritas optimas q. v.
aceti pulveris emetici rectificati, & ab aquosis substantiis &
inspidis vindicati q. s.

Hoc aceto rectificato dissolvantur margaritæ. Dissolutio destilletur ad siccitatem, & quod inde destillatur inspidi saporis, abjiciatur. Quod acidi ultimò profluit, cohoberur, & super margaritas in fundo restantes projiciatur, & hoc fiat quater aut quinquies. Jam

*Parandi
modus.*

Rz. *spiritum vini rectificatum,*

In eò dissolvantur margaritæ jam ab aceto antimionali seu pulveris emetici dissolutæ. Clarificetur dissolutio, & filtretur. Quod clarum est & limpidum, destilletur. Margaritæ in fundo restan-

C. XLII. MAG. CORAL. ROS. C. XLIII. MAG. PISOL. C. XLIV. THERM. 351
restantes sicca & arida iterum dissolvantur & jam destillato ab
ipsis margaritis, si non infirmetur. Et hoc fiat ter, quater, do-
nec margaritæ & dissolutæ non relinquunt feces, quæ semper
sunt separandæ per filtrum ab ipsâ dissolutione. Quintâ aut
dissolutione habebis margaritas dissolutas, quæ frigido
congelantur, & calido dissolvuntur, veluti butyrum, & dicitur
butyrum margaritarum.

VIREs ab autore summoperè commendantur. Stupen- *Vires.*
dum & merè efficax ad curandam hecticam appellatur medica-
mentum, intra mensem, quod nec usus lactis, nec balneum aquæ
dulcis tepidæ præstare possunt.

DOSIS à ʒb. ad ʒj.

UTENDI MODUS, in jusclo aut lacte tepido recenti, ex *Utendi*
mammâ extracto *modus.*

Magnifica hæc præconia, ne optatam adplausus metam *Extrahis.*
adsequantur, retardant præparationis ambages nullius usus,
quales etiam occurrunt in diaphoretico Joviali magno *ejusdem*
authoris, proposito *sapientie universalis, de morbis capitis lib. 3. cap. 4.*
2. Voto non respondere has ἐγχειρήσεις, si καὶ τὸ ὄρητιν intelligan-
tur, præmonitus, qui credere non vult, faciat periculum.

CAPUT XLII.

*Magisterium coralliorum rosatum, &
paoniatum Minsichti.*

Dignum hoc est memoratu & præparatu:

R̄. ☩ ꝑ iiiij. rosar. rubr. exsic. ʒj.

Stent in leni digestionem. In tincturâ filtratâ solvantur
coralliorum rubrorum fragmenta.

Stent iterum in leni calore. Effundatur liquor, eique instilletur
spiritus Oli. Præcipitatus pulvis exsicceatur.

VIREs ingredientia indicant.

DATUR g. iij. iv. v. vj. cum vehiculis adpropriatis.

*Vires, Do-
sis, utendi
modus.*

CAPUT XLIII.

Magisterium pisolithi lithontripticum.

Xx 3

R̄. pi-

R lapidis pisoluthi albi selecti, qui in valle Joachimico, Carolinas
propè thermas, magnâ reperitur in copiâ q. v.
spiritus Oli q. f.

Solutio fit in mediocri calore. Edulcatione instituta, pulvis al-
bus adservatur.

Vires.

VIREs lithontripticæ delineantur à signaturâ. Similes
lapilli sunt arenoso in urinariis recessibus coagmento, κτ̄ Φαρ-
μακία, κτ̄ πρὸς ἀσθῆσιν: contrarii κτ̄ δύναμιν.

Dosis.

DOSIS ὄβ. in jure pulli vel aquâ fragorum.

CAPUT XLIV.

Magisterium cremoris thermarum

Carolinarum.

R cremoris, innatantis thermis Carolinis, cum refrigescunt,
pulverisati, q. v.
spiritus Oli q. f.

Solvatur, ab acore aquâ dulci liberetur, exsiccetur.

Vires.

VIREs habet aperiendi. DOSIS g. x.

Dosis.

LIBRI V.

SECTIO III

tertiam continens classem
effectorum solidorum, nempè feculas.

CAPUT I.

*De iisdem in genere, & in specie
de feculâ ari.*

Nomen fe-
cû ambu-
gnum.

EX est vox ambigua. 1. Vini notat fecem liqui-
dam, quæ ζευξ à Dioscoride, Φέκλη κτ̄ σφέκλη ab aliis
Græcis indigitatur. 2. Chemicis fex inter abjecta-
nea est, quæ à puris essentiis separata seponuntur.

FUNDALIA ab aliis dicuntur circa fundum collectæ sordes,
de-

decessu à purâ essentiâ separatâ. 3. *τροπικῶς* relatiè sumitur, cum id, quod sedit, seculam vocamus, utpote simile sedimento feculento. Sic *Quercetanus* appellat seculam, extractum farinaceum, quod ex natante humore ad fundum concedit instar fecum.

Libavius alchimia pharmaceut. cap. 21. vocabulum hoc as-
sumtum docet in respectum artis, quasi liceat chimico extra
septa evagari, & quidvis quovis appellare nomine. Ipse autem
censet appellandum EXTRACTUM FARINACEUM, & potius
CREMOREM aut FLOREM quendam SESSILEM ex semi-
nibus & radicibus, molendo, terendo seu fricando, per humo-
rem extractum. Labitur quidem ad fundum gravitate suâ, ad
instar fecis, sed sex non est, quin potius interior rei medulla.

At termini technici, *διδασκαλίας χρεον*, excogitati reti-
neri possunt.

MODUS parandi generalis farinaceum hunc pulverem
locum potissimum habet in radicibus contritis quibusdam,
quibus, si ficciores fuerint, ut *prœoniæ*, liquor aliquis adfundi-
tur: si succulentiores, per se, postquam inclusæ sunt in lineo
sacco, exprimitur & extrahitur succus. Succus vel liquor hic
locatur in frigidum, quiescendo sensim sedimentum facit. Aquâ
depletâ prudenter sex in trullas vitreas divisa, loco opaco, non
calido, reponatur, ut arefiat instar amyli.

Celebres sunt seculæ radicis ari, *bryoniæ*, *iridis*, *prœoniæ*,
serpentariæ, & magni æstimantur à multis.

℞. *radicis ari turgide, non flaccide, mundatæ, & à cuticulâ ex-*
ternâ libenteræ.

Minutim incisam & contusam sacco lineo inditam, sub prælo
exprimas, adpersâ aquâ vel vino. Detine in loco frigido, & sub-
sibebit farinaceus pulvisculus. Aquâ separatâ pulvis exsicce-
tur.

VIREs ipsi attribuuntur humores tartareos tenaces in
ventriculo, pulmonibus, vasis & visceribus restagnantes inci-
dendi, attenuandi. In asthma singularis juvaminis est medi-
cina. Sed reverâ alterâ præparatio radicum ari mundatarum à
cortice, incisarum minutim & exsiccatarum, secundo loco, à
Quercetano pharmacopœâ dogm. restitutâ proposita, huic seculæ
palmam præripit. Hæc præstantius exhibet medicamentum
anti-

Censurâ
Libavit.Parandi
methodus.Celebriores
secula.Fecula ra-
dicis ari.

Vires.

Præparatio
radicum
mundata-
rum, inci-
sarum, &
anti-

*Secacorum
prastan-
sor.
Judicium
Zwelfe-
riannum.*

*Dosis.
Modus
utendi.*

antiasthmaticum, & stomachi cruditates valentiùs expedit. Sincerum & verum est iudicium *Zwelferi*, feculas, chersas, & ceruffas nihil aliud esse, quàm pulveres subtiles farinaceos, succo suo nativo orbatos, consequenter etiam omnis virtutis expertes, & præferendos esse pulveres radicum ipsarum, nativo suo succo inspissato, aut concreto adhuc gaudentium.

DOSIS ʒß.

MODUS UTENDI in iusculo vel vino. Ingitur *tragema* stomachale *Birckmanni*, & *Quercetani*, ad quod commodiùs tamen adsumitur, altero *Quercetano* more præparata, radix. Radix eodem modo præparata sola saccharo mista etiam ventriculo cruditatibus acidis scatenti non vulgares fert suppetias.

℞. *md. ari mundata pulverisata.*

sacchari cantbi, vel canti, albi, angulosi, quod fractum in angulosas plures dissilit particulas, a ʒij.

Misce. Exhibetur ad ʒj. ij. & ultra in cochleari iusculi vel vini, horis matutinis aliquot dierum tractu.

CAPUT II.

De feculâ bryoniae, &c.

Eodem modo paratur fecula ex radice bryoniae, proniae, iridis recentis, adjecto modico aquae fontanae, vel vini. Præstantior tamen est radicum harum pulvis.

Vires.

VIREs. Fecula bryoniae uteri affectibus, & asthmaticae dispositioni resistit: *ireos* pectori à tussi frigidâ turbato, & hydropi medetur: *paonia* in epilepsiâ, pavoribus infantum nocturnis & dentium stridore, in pueris sæpè qui advertitur, prodest.

*Dosis, &
utendi
modus.*

DOSIS & UTENDI MODUS idem.

CAPUT III.

*Chersa radice serpentaria seu
bistorta.*

NOMEN

NOMEN chersa sive gerfa in chemicorum scholis notum, designat radicem in farinaceum pulverem comminutam sive tritam. Pari passu ambulat cum fecula.

Thema est Arabicum *جرش* autore *Frischmuthio*, Ebr. *גרא* contudit in grossiores partes. Unde *جرش* contusæ comminutæ rei, ut frumenti aromatisve grossiores partes.

Quare autem serpentariæ radici sic comminutæ non feculæ, sed gerfæ nomen καὶ ἔξοτὸν attribuitur, causa latet.

Rx. radice bisfortæ recentis.

Processus.

Scindantur in taleolas & in mortario contundantur. Ut succus liberalior manet, irrigentur aquâ fontanâ. Defundatur succus, in exilibus vasculis subsideat, lentè exsiccat. ad usum servetur.

Vires. Refrigerat, exsiccat, cum adstrictione consolidat. Prodest in peste *Ναφοροσ*, & quia putredini resistit. Vermibus etiam bellum indicit.

Dosis ℥β. in jusculo vel aqua specificâ.

Dosis, & utendi modus.

LIBER V.

SECTIO IV.

Quartam continet classem
effectorum solidorum, nempe flores.

CAPUT I.

De iis in genere, & in specie. de floribus resina benzoini.

ROS æquivocum est vocabulum, & variis rebus accommodatur. *αλος ανθ* flos salis, in nitrariis & salinis invenitur officinis, æris in ærariis, farinæ in molendinis, lactis, qui & cremor, in pecuariis.

In facie etiam humanâ quæ apparent exanthermata, flores appellantur. In chemicis ergasteriis flores nominantur tenuiores

Yy

& sub-

*Flos aquai-
Socru Cox.
1.
2.
3.*

356 LIB. V. SECT. IV. CAP. I. FLORES BENZ. CAP. II. ET III. FLOR. ♂.
& subtiliores partes corporis, à crassiore per sublimationem
separatæ, seu atomi ex sicco halitu in summo consistente, igni-
bus suppositis proflata.

*Flores
benzoini.*

℞. *resinam benzoinam, seu asam dulcem.*

Tere & impone ollæ rotundæ, suprâ tripodem locatæ, claude
duplici chartâ emporeticâ, convolutâ in modum pyramidis, &
manicæ Hippocratis. Da post ignem ad $\frac{1}{2}$ tionem idoneum, &
flores collige, sapius amovendo pileum, & reponendo.

Vires.

VIREs. Pectori auxiliantur, crassos pulmonibus impa-
ctos humores discutiunt, vapores difficilem asthmaticam red-
dentes respirationem resolvunt.

Dosis.

DOSIS g. v. vij.

*Utendi
modus.*

UTENDI MODUS. Per se fumuntur, & cum aliis, ut flo-
ribus $\frac{1}{2}$, & tragematibus pectoralibus aliis.

CAPUT II.

Flores ♂ simplices.

R ♂ *Ungarici selecti, striis longis argenteis scintillantibus* ℞j.
Pulverisatum inde cucurbitæ terreæ, adaptatoque aiu-
del, seu ollis duobus vel tribus superimpositis, quo-
rum suprema in vertice per via foramine exiguo: sic enim libe-
ralius adscendunt, sine eo obsequiosè non adscendunt. Urge
ignem secundùm gradus. Sensim colligantur flores.

Vires.

VIREs. Purgant vehementer per vomitum. Per se abs-
que correctione non exhibentur. Corriguntur per circulatio-
nem cum spiritu vini, & multum de vi emeticâ amittunt. Rarè
adhibentur, cum vomitoria ad manum sint tutiora alia.

CAPUT III.

Flores ♂ compositi $\frac{1}{2}$ ti cum *.

R ♂ *Ungarici eleganter striati. *puriss* āa. ℞ f.
Pulveriscentur seorsim, misceantur diligenter, & ex cu-
curbitâ in alembicum sublimentur, observatis ignis gra-
dibus. Ut color exaltetur, non statim abluatur *, sed stent in
leni calore per duos dies, post spiritus vini rectificatissimus de-
flagret

flagret ab iis bis vel ter. Demum aquâ dulci sal ab iis separetur,
& flores ferventur usui, purgantes ἀνω καὶ κάτω.

DOSIS ḡ. iij. in conveniente vehiculo.

Dosis.

CAPUT IV.

Flores ♁ simplices.

♁ in magdaleonibus ℔ ij.

R Contundantur. Frustula pondus ℥β. ʒβ. ʒj. circiter æquantia, injiciantur in phialam terream, arenæ, jam igne supposito, calefactæ commissam, hæcque ℥j. æquent vel non multum superent. Applica aludel, seu alembilos vitreos, vel terreos, tres, quatuor, vel plures, quorum supremus tamen sit vitreus, in apice perforatus. Exacto bihorio vel trihorio remove alembicos, unum post alterum. In infimo & sequente collecti flores plures, pauciores in reliquis, eximantur, operto interim regulâ phialæ ore. Post denuo ♁ frustulatim contusum injiciendum. Hoc modo bidui vel tridui spatio, egregia florum copia colligi potest.

Eodem modo ex ♁ vivo Neapolitano, & stillatitio, quod σαλαμιτιόν, & rospchivesel vocant, elevari possunt flores, siquidem mineræ arsenicalis sunt expertes.

VIRES florum horum faciunt officium, depurando sanguinem. Pulmonibus ulidâ putrilagine madentibus auxiliantur, siccant ulcuscula phtisicorum.

EXHIBENTUR ad ḡ. vj. vij. viij. per se in jusculis, vel cum saccharo canthio angulari, quod fractum in particulas angulares dissilit, albo.

Dosis, ut
utendū
modis.

CAPUT V.

Flores ♁ compositi cum colcothare.

R Levare jubet ♁ à ☉ ☽ Paracelsus lib. 3. de vitâ longâ, cap. 7. ut ♁ ab eo accipiat spiritum fixum, seu balsamum terræ. Libro de rebus naturalibus cap. 7. t. 4. idem inculcat, ut ♁ ab eo accipiat spiritum balsamicum. Quo crebrius, addit, reiteratur hoc ♁ à ☽ elevatio, novo semper adhi-

bito ☺, tantò melius. Quamvis enim copiâ minuatur, flores tamen plus tenuitatis acquirunt & puritatis, accipiuntque essentiam, & spiritus ☽li, sibi que eosdem uniunt.

Non effugit censuras Paracelsus *aliorum*, quorum alii ☺ ☽li rejiciunt, alii ☾ culinarium tostum addunt, alii utriusque additionem arrodunt, alii simplex ☽. præferunt, notatas *dissert. chemicâ* 2. quæ ibi videantur.

Floribus colcotharinis sua debetur laus.

*Modus
parandi.*

Rx. ☽ *crudi pulveris* ☺ ☽li rubri āa. ℥j.

Mista optimè excipiantur vase terreo, alembico terreo primum, post vitreo in modum aludel, modicâ juncturarum lutatione imposito. Adhibitis ignis gradibus destillat phlegma, quod removendum. Sequuntur flores, qui per intervalia, alembicis remotis eximendi & seorsim colligendi.

*Repetita
☽ flores
reddit
meliores.*

Quò crebriùs reiteratur hæc ☽ à ☽lo elevatio, novo semper adhibito colcothare, tantò melius, sed copia minuitur, flores plus tenuitatis acquirunt & puritatis, accipiuntque essentiam & spiritus vitrioli, sibi que eosdem uniunt, *judicio. Paracelsi libro de naturalibus rebus cap. 7. t. 4.*

*Vires fl. ☽
colcothari-
norum, à
Paracelso
designata.
Est præser-
vativum.
Est cura-
tivum.*

VIRES ☽ hoc modo cum colcothare sublimati, eòdem hoc loco proponit. Wiederumb auch so wtissend/ so er vom Vitriol elevirt wird etlich mahl/ je öfter/ te besser/ so empfäht er die essentiam und die spiritus vitrioli zu ihm: Als denn so ist er ein præservativ in allen Fiebern/ und ein curativ in allen Husten/ Alten und Neuen/ mehr denn zu schreiben ist oder zu öffnen in einem Buch. Er ist auch ein præservativ in der fallender Sucht/ auch ein curativ in der Jugend. So ist er auch täglich genommen/ ein conservativ aller Gesundheit/ beschirmt dieselbig/ daß ihr nichts widerwärtigs einfällt. In den gemeinen Händeln ist er ein Rechtfertiger der Weine/ also daß alle Weine durch ihn in solcher Gestalt bereitet/ ganz gesund und frisch behalten/ gesund dem Menschen im trincken/ aber rohe in ketnem wege anzunehmen.

*Severinus
Paracelsi
cas vires
adprobat.*

Petrus Severinus ide à medic. philosophica in scripto libro, sulphuris flores, inquit, à colcothare sublimati & reiterati, innoxii sunt, impuritates febriles, pestilentes, pleuriticæ, peripneumonicas leniores, tutò & subito auferre possunt; tusses antiquas, & asthmaticos affectus egregiè sublevant.

Ex-

EXTERIUS cum ∇ rosarum, vel florum fabarum in pul-*Externa*
tem redacti pustulis faciei illiti medentur, auxilio præsentaneò. *fl. Δ doses.*

CAPUT VI.

*Flores Δ compositi cum aloë,
croco & myrrhâ.*

P R I M U S hos parandi modus fit sublimatione Δ , & Duplex
ingredientium simultaneâ, propositus à *Paracelso lib. de parandi*
rebus naturalibus, cap. 7. t. 4. Hic nostro arbitrato com-*modus.*
1. simultaneus.

2. Inter-
callatus.
R $\times$. Δ viridiusculi in magnis magdalenibus lb iij.
aloes epat. myrrhæ, thuris aa. $\mathfrak{z}$ ij.
 $\ominus$ communis lb ij.

Pulveriscentur. Hujus pulveris $\mathfrak{z}$ iij. vel iv. recondantur in vas
sublimatorium, imponatur aludel, vel capitellum terreum, huic
alterum, & plura, demum vitreum, in apice perforatum, & ob-
servatis ignis gradibus per intervalla colligantur flores. In
superiori alembico flores pauciores, in inferiori plures repe-
riuntur. Sequentie die iterum sublimatio adornetur, novo
injecto pulvere, & sic deinceps, donec sublimatio ad umbilicum
deducta. Floribus his tandem additur crocus pulverisatus ad
arbitrium.

ALIO MODO floribus colcotharinis adduntur, aloë, *Tertius*
myrrha, crocus. *modus hic*

R $\times$. flor. Δ simplicium, vel compositorum colcoth. lbss.
aloes lucide, myrrhæ aa. $\mathfrak{z}$ j. croci pulveris $\mathfrak{z}$ j.

Misceantur & ad usum ferventur.

VIREs à *Paracelso* adnotatæ sunt illustres. Præcellens est *Vires.*
medicamentum præservativum in pestilentia, pleuritide, in
omnibus apostematibus, & putredinibus corporis. Manè fum-
tum præservat, toto die, à morbis hisce. Confirmat hasce do-
ses *Crollius*, & alias ampliores addit. Flores Δ cum aloë &
myrrhâ $\ominus$ tos difficiles partes accelerare, propriis & paternis
speciminibus confirmat *Jacobus Zwingerus, principiorum chemic.*
examine cap. 11.

Dosis.

DOSIS ʒ℞.

*Utendi
modus.*

MODUS UTENDI in jusculis, manè, per se, vel cum saccharo canthio mistione factâ.

CAPUT VII.

*Flores seu rubinus auripigmenti
diaphoreticus.*

R☉ citrini, *eleganter splendidis* ʒj.
Pulverisatum minutim, in phialâ parvâ, nudo excipiat
igne. Mox intrâ horæ quadrantem pulcherrimi rubini
lateribus vasis adhærebunt. Refrigerato vase colligantur: se-
ces residuæ abjiciantur.

Vires.

VIRES à *Beguino tyrocin. chim.* commendantur diaphore-
ticæ in morbis venereis, scabie, & similibus. Usum tamen hunc
internum nonnulli suspectum habent.

Dosis.

DOSIS à ʒ. vj. ad viij. in brodio conservationis zingiberis.

LIBRI V.

SECTIO V.

Quintam continet classẽ
effectorum solidorum, nempe ☉mata.

CAPUT I.

Mercurius ☉tus vulgaris.

A Floribus distinguuntur ☉ta, solâ consistentiâ.
Illi spongiosiores, hæc densiora, & maximâ ex parte
cristallina. Inter hæc primum locum communis
consensus præbet vulgari illi, corrosivo, qui in taber-
nis mercatorum ubivis reperitur.

℞. ʒ vivi purgati per ☉ decrepitatum, ʒi, & per corium cer-
vinum trjecti.

☉ Oli rubri. ☉ præparati aa ℔j.

☉ ʒ iiii.

Teran-

Terantur primò singula, post misceantur exactè, addito modico $\ddagger$. donec V absorbeat omn̄is. Ex cucurbitâ terreâ destillantur supernâ parte modicè angustatâ. Quod elevatur, & ad latera adhærescit, crySTALLINUM est, & ruptâ cucurbitâ colligendum. Circulus est quasi crySTALLINUS.

VIREs. Internis usibus ineptus est hic sublimatus per se, *Vires.* corrodens venenum est, sed externos ad usus solùm adhibetur.

CAPUT II.

*Œ*tus dulcis, purgans, draco mitigatus.

*Œ*ti, seu V meteorisati p. viij.

aqua propria optimè purgata, i. e. V rii vivi per corium imjecti, sale C $\ddagger$ loti p. vj. seu quantum is capere potest, donec vivi nihil amplius appareat.

Misce pistillo ligneo in mortario marmoreo, vel terreo vitreato, asperso, ut faciliùs in unum cocant, madore modico lotii. Indatur massa cucurbitæ vitreæ, igne aperto, vel etiam arenæ, & sic iustis ignis gradibus ex cupulâ ferreâ administratis, ascendit ad latera cucurbitæ superiora in circuli formam crySTALLUS egregius. Pulverisatus rectificatur per se, sine novi V ii additione. In hac C tionem moritur hydrargyrus, & perindè afficitur, ac tactus colurnâ virgâ serpens, aut scorpius aconito, & dum vicissim sublimatur, & ad auras extrahitur, ceu Cerberus infernalis, virus suum evomit, & mitescit.

VIREs sunt illustres in mundando sanguine, necandis *Vires.* vermibus, scabie, & quacunq̄ venereâ impuritate. *Quercetanus* tanti has faciebat, ut panaceæ nomine sublimatum hunc dignaretur, inque arcanis haberet. Concinnabat inde pilulas, quæ pilulæ de la Violette dicebantur, & in lue venerea imprimis erant in usu. Exhibebat etiam aliis in adfectibus ad præsertionem, singulis mensibus. Harum descriptionem sub arcani & silentii fide communicaverat Illustrissimis & Celsissimis Principibus Anhaltinis, qui Parisiis commorabantur.

DOSIS ʒ β. vel j. In pilularum formam, cum massa ex *Dosis.* tracti panchymagogi redigitur.

CAPUT

CAPUT III.

☿ Dnaris, cephalicus, antiepilepticus,
antihydropicus.

Processus Beguinaus. **B**eguinus tyrocin. chim. lib. 2. cap. 18. meminit hujus, sub titulo: Alius Mercurius sublimatus dulcis. Conciansatur ex ☿ to vulgari & foliis Dnæ.

Gramannianus.

Georgius Gramannus, physicus ordinarius Meinungenensis, vocabat Dam epilepticam & hydropicam, item hygieam Lunæ, paulò aliter tamen parabat.

Commodus parandi modus hic est.

℞. ☿ ti dulcis, trinâ vice rectificati ℥b. foliorum Da ʒj. Terantur simul, misceantur, & sublimentur.

℞. *sublimatum crystallinum, dulcem, essentiâ Lunæ imprægnatum.* Pulverifetur, & cum duplo ☉ purissimi benè & exquisitè mistus uniatur. Injiciatur post in tigillum, seu crucibulum Hassiacum, & prunâ candente accendatur. Pulvis hic ante frige factus projicitur in vas vitreum, aquâ calida plenum. Postquam steterit in tepido loco, effunditur aqua (Sta, per chartam bibulam. Pulvis in chartâ relictus, aquâ simplici, & demùm etiam rosacèa edulcatus, placideque exsiccatus, ad usum servatur.

Vertur sententia de primo.

DE PRIMO sincerum est judicium *commentatorum tyrocinii Beguini*: Utrum ☿ cum ☽ sine additione Mercurii vivi, in sublimatum dulcem abire queat, meritò dubitatur, & forsàn non immeritò negatur. Non est consuitum adsumere ☽tum communem. Loco hujus rectè substituitur ☿ tus dulcis. Additio talci non est necessaria.

Præfertur alter.

ALTER modus planior. Lunam cum sublimato dulci ascendere, confirmat experimentum *Schröderi pharmac. med. chim. lib. 3. cap. 15.* Residuo, igne fusorio, liquato nihil ☽ apparuit.

Vires.

VIREs adscribuntur eidem magnæ, imò stupendæ, multis affectibus, epilepsie, paralyssi, arthritidi, hydropi, scorbuto, morbo gallico, salutare.

Dosis. Utendi modus.

DOSIS ḡ. viij. ad ℥b. in adultis, pro ratione ægri ac morbi. UTENDI MODUS. Commodè sumitur in pilulis cum theriacâ, rob sambuci &c.

CAPUT

CAPUT IV.

Cinnabaris vulgaris.

Reparationem hanc proponit *Paracelsus de naturâ rerum libro 5. qui inscribitur de morte rerum naturalium.* Mercurius in cinnabarin redigi si debeat, priùs cum ☿ mortificandus, liquefaciendus, & in nigrum pulverem redigendus. Post ex cucurbitâ in alembicum sublimandus in formâ lapidis hæmatitis. *Hæc ille.*

℞. ☿ communis ℥ iij. ☿rii currentis ℔ j.

Liquefacto ☿, benè bacillo ferreo agitando, incorpora utrumque, donec ☿ à ☿ planè absorbeatur. Post massam frigesactam tere super marmore, & inde in vas terreum. Superposito alembico vitreo, administratis ignis gradibus, ascendit fumus citrinus aut luteus, mox nigro rubens. Post cõncrefcit cinnabaris ad latera vasis, & in alembico. Nigra licet appareat, pulverisata tamen ruberrima fit.

VIREs habet non contemnendas in mundificatione san. *Vires.* guinis, crebrâ lotionè in ▽ rosarum mitigata. Sed in usu medico præfertur sequens: hæc pictoribus relinquitur.

CAPUT V.

Cinnabaris ð.

VULGARI MODO ita paratur:

℞. ð Ungarici. ☿rii aa. ℔ iß.

Mista optimè indantur retortulæ vitreæ oblongioris colli. Hæc in arenâ locatâ, ita, ut tota cooperiatur, etiam superadditis carbonibus ignitis, prodit liquor gummosus. Tandem intenditur ignis suppressionis per horas iv. vel ultra, ut retortula tota candescat. Refrigeratis vasis in fundo retortæ invenientur ð eleganter splendentis ℔ i $\frac{1}{4}$. Adæquatur nonnuncquam, sæpè augetur pondus, ob aliquas partes ☿ currentis in poros se insinuantis. In collo retortæ cinnabaris ℥ iij. In recipiente modicum ☿ currentis. Reliquum erit butyrum glauciosum.

*Billichium
non agnos-
cit cin-
nabarin.
Causa
lapsus.*

Non est audiendus *Billichius* libro 1. *observ. ac paradox. chimi-
miatr. cap. 14.* qui contra *Barbium* negat, in destillatione præ-
dictâ, in collum retortæ elevari cinnabarin, aut in eo quod ele-
vatum est, esse cinnabarin. Incidit in errorem non impetratæ
cinnabaris, quod collum retortæ, metu congelationis & indè
natæ obstructionis, præsciderit. Tum omne resolvitur in bu-
tyrum.

*Alios et-
iam ob er-
rores non
comparat.*

Non comparet etiam cinnabaris in collo retortæ alios ob
errores, & tum in fundo retortæ cum ☽ manet conglobata,
rubrâ vel flavâ indutâ veste.

CAPUT VI.

*Modus, quo cinnabaris in majori copiâ
impetratur, proponitur.*

Notus hic à triginta annis nobis fuit modus. Silentio
tamen haud prætereundum, proponi eundem à *Petro
Fabro universalis sapientia, libro 4. arcano 5.*

R. ☽ *crudi* ☽ *ti* aa. lbj.

In cornutâ oblongioris colli, debite antè pulverisata & probè
mista pellantur in vas recipiens. Quamprimùm gummofus li-
quor exstillavit, ab opere cessa, igne remotô, ne quid cinnaba-
ris ascendat, & in collum retortæ sublimetur. Post

R. ☽ *in retortâ residuum* ☽ *ti* aa. q. v.

Ad examen bilancis pondus libretur ex æquô, in novâ retor-
tâ, quæ collum habet oblongius & amplius capaciusque, ut
cinnabaris habeat locum spatiosum, primùm igne lento, post
intensiori, demùm suppressorio, contentum antimonii corpus
sublimabitur in collum, in majori copiâ.

*Vires cin-
nabaris
mineralis
nativæ.
Eâ utitur
Querce-
tanus.*

VIRES. Cinnabaris mineralis nativa magnes epilepsie
appellatur à *Cratone*. Hanc seu basin agnoscit Pulvis *Querce-
tani*, specificus ad vertiginem, qui proponitur *ternade adfect. ca-
pitis p. 480. 482.* & contra obtrectatores defenditur.

R. *cinnabaris mineralis vera lucida* ℥ss.

In alcohol redigatur super marmore. Adde
magisterii perlarum *corallor.* aa. ℥ij.

crocī ℥j. fol. ☉. n. x. aut potius ☉ fulminantis g. x. M.

DOSIS ℥β. ℥j. ad summum ex aquâ lilior. corvall. Magnos *Dosis.*

& copiosos sudores ciere, ait, hoc medicamentum.

Τὼν ἰητροῶν δευτέρου recentiores dignitatem antiepilepti- *Recentio-*
cam & antididanicam hanc attribuunt cinnabari antimomiali. *res prefe-*
runt anti-

Hartmannus pract. chim. c. 37.

℞. cinnab. ♂. magist. corall. perlar. āa. q.v.M. *Hartman-*

Minsichtus armam. med. chim. p. 17.

℞. cranii hom. strang. & sine igne calcin. ℥j.

ungul. alcis, visci querni, cinnab. fact. āa. ℥β.

M.F. Pulvis epilepticus mirabilis. Datur adultis ℥j. pueris ℥β.

Sennertus instit. med. lib. 5. part. 3. sect. 3. cap. 12. miscere ali-
quid hujus cinnabaris, ait, nonnullos cum partibus equalibus ma-
gist. perlar. corall. & cranii humani & à ḡ. viij. diaphoretici loco, in
conveniente liquore in epilepsiâ exhibere. *Sennertus*
ex aliorum
sententiâ.

℞. cinnabaris ♂. magist. cornu alcis āa. ℥ij.

eleosacchari citri angelica āa. ℥j.

Misce. In vitro. *S. Hauptstärkend Pulver.*

℞. cinnab. ♂ ex ♂ & ♀. to par. ℥ij.

Pulverisata in alcool irroretur, misceatur

ol. succini rute āa. ℥j.

cinamomi rorismar. āa. ℥β.

in mortario vitreo, pistillo vitreo. Post adde

cranii humani sine igne prepar.

ungul. alcis preparat. cornu alcis prepar. āa. ℥j.

fecula pœoniæ ℥ij. ireos florent.

magist. perlar. corall. ocul. ☉. āa. ℥β.

ambr. gris. ℥β. moschi ℥j.

eleosacchar. citri q. s. ad grassum saporem.

In mortario agitentur & misceantur. Adde

fol. ☉. n. vj.

☉. Antididanicum & epilepticum *τοδύμμα.*

℞. ☉ antimon. ℥j. magist. cornu alcis ℥ijj.

magist. corall. perlar. āa. ℥f.

cranii hum. præp. ℥j. M.F. Pulvis.

LIBER V.

SECTIO VI.

Sextam continet classem effectorum solidorum, nempè præcipitata communiter dicta.

CAPUT I.

Præcipitatus albus vulgaris.

Præcipitatio in omnibus ferè magisteriis licet occurrat, præcipitati tamen nomen præcipuè adsignatur P . P soluto & præcipitato, sequenti modo:

R . P vivi P tis q. l.

Misceantur. Solutio facta præcipitatur affusione Θ P ri, resoluti, vel murix, i. e. aquæ, in quâ sal commune culinarum est solutum. Liquor per inclinationem effunditur, reliquum crebrâ dulcis aquæ affusione ab omni falsedine & acredine liberatur.

VIREs. Purgat per $\pi\iota\ \kappa\alpha\tau\omega$, sed rarò venit in usum.

DOSIS g . vj. viij. x.

MODUS UTENDI in pilulis. Per se exteriùs usurpatur ad faciei maculas delendas, & P rius cosmeticus dicitur.

Vires.
Dosis.
Utendi
modus.

CAPUT II.

Præcipitatus rubeus.

P in P ti soluti. q. v.

R Fiat evaporatio ad siccitatem igne intensiori. In fundo apparet pulvis rubeus.

VIREs. Purgat $\acute{\alpha}\nu\omega\ \kappa\alpha\tau\omega$ potenter. Rarò vel nunquam intra corpus sumitur. CORRECTUS tamen lotionem cum ∇ rosaceâ virus suum amittit. Non sufficit autem una & simplex, sed sæpiùs iterata, nempè octies vel novies repetita. Tum ad B . B . sine noxâ in lue venereâ infectis in usum trahi potest,

Vires:

CAP. III. AZOTH. CAP. IV. PRÆC. RUB. COMP. 367
potest, mistus cum theriacæ ʒʒ. Nonnunquam adeò debilitatur *Utendū
moder.*
eâ lotionē, ut nihil operetur.

CAPUT III.

*Præcipitatus subruber per se, Azotb
quibusdam dictus.*

R ʒ benè purgati, i. e. aceto losi, & per corium trajecti q. v.
Ambitiosi, ajunt, se adfumere ʒrium ☉, qui tamen est non
ens. Recondatur in phialâ vitreâ, ovalis æmulâ, depref-
sâ, exili canali perforato præditâ. Foraminulum obturetur ex-
quisitè, vel hermetico sigillo claudatur. Phiala exactè ad æqui-
librium in arenam vel cineres collocetur, ut ʒ æquali crassitie
fundum tegat. Accenditur ignis primùm lentus, post fortior,
♂ & ♀ octo intervallo.

Rupto vase, in vitro mortario, pistillo teritur in pulverem
subtilissimum, & iterùm arenæ examini committitur in phialâ
vitreâ apertâ, donec remoto alembico vel operculo intus om-
nia nigrescant, quod ferè dierum iv. aut v. fit spatio.

Ruptô vase pulverisatur iterùm materia, novæ phialæ con-
creditur, & in arenâ intentis ignis gradibus calcinatio institui-
tur, donec quasi adsurgat in arbutula & virgulta exilia, ☉ instar
ex rufo subflavescentia, quæ paulatim iterùm subsidunt.

VIREs. Pulvis hujus ʒ. alvum, sudorem, sæpè etiam vo-*Vires*
mitum movet, ad ʒ. iij. iv. exhibitus, in liquore convenienti.

CAPUT IV.

*Præcipitatus ruber compositus, seu Radix aureæ
Zebneri, operosè descripta nostra dis-
sertatione chemicâ quintâ.*

R ʒrii vulgaris optimè purgati part. viij.
☉ Ungarici limati part. j. F. Malagma.
In phialâ detineatur per duos menses, in lento & conti-
nuo arenæ vel cinerum calore. Sensim massa adsurgit in spe-
ciem fruticeti aurei, & quasi crescere videtur: sensim rursum ad

368 LIB. V. SECT. VI. CAP. V. BEZOARD. EX S. CRUDO.
fundum vergit. Exempta pulverisatur, rubicundo colore resplendens, & ad usum servatur.

Vires.

VIRES. Panaceæ huic olim attribuebantur magnæ à Zebnero, *Physico Mainungensi*. Purgat solum *ἀνω ἤγι ἡδύτω*, si dosis exaltetur, *Ἀεφόνου* excitat, si minuatur.

Dosis.

DOSIS. Infanti ḡ.j. Puero ḡ.1½. ab anno 5. ad 7. ḡ.ij. commendatur. Aetatibus reliquis sensim augetur dosis.

CAPUT V.

Præcipitatus s bezoardicus, seu bezoardicum minerale vulgare simplex, ex S. to S s crudo quod paratur.

Nomen.

Nomen. Bezahar vox Persica, Indica, Arabica, notat lapidem, virtute alexipharmacâ præditum, ab animali quodam desumptum. Virtus eadem cum competat huic medicamento, Bezoardici epitheton ipsi fuit adsignatum. *Crollius basil.* idem medicamentum *sub titulo antimoni diaphoretici* descripsit.

Modus præparandi ænigmaticus Basilis.

MODUS PRÆPARANDI ænigmaticè proponitur à *fratre Basilio curru triumphali*, dum oleum glaciale ulterius præparari posse docet, cum adjectione aquæ, factæ aus der *Steinschlange/und nothwendigen Bewirk/ nicht die aus Indien gebracht wird/* i. e. ex sale nitri & vulgari culinario. *Crollius* de menstruo solvente adsumit *℞ chrysulcam*. Commodissimus est spiritus *Ⓢ*.

Clavior recentiorum.

℞. butyri s ex S. to S s crudo parati q.v. spiritus Ⓢ rectificati.

Infilletur sensim & guttatim, ne quæ sequitur ebullitio & effusio ignea, nimis concitetur, tamdiu, donec cesset omnis æstus. In hâc ebullitione figitur butyrum, & volatiles ejus spiritus cicurantur. Hoc ut efficacius succedat, in arenâ spiritus per alembicum separantur. Exstillans spiritus reafunditur, idque tertiâ vice repetitur.

Tandem *⊕* per sex horas calcinatur in *℥lo*, sicque figitur exactè & induratur in cretaceum, interdum etiam subincarnatum pulverem.

COHO.

COHOBATIONE hâc opus haud esse tradit *Antonius Guntherus Billichius observ. chim. lib. 1. c. 14.* Quibus facilior operandi via curæ cordique, ii, *inquit*, neglecta tædiosa destillatione liquorem gummosum, spiritu $\odot$ li combibitum, vitreâ in scutellâ super arenâ leniter concoquunt, donec indurescat: induratum, in $\ddagger$ lo ustione per quinque aut sex horas continuata exercendo, in pulverem vertunt cretaceum. Non improbat tamen trinam cum spiritu $\odot$ cohobationem.

Certè non parùm confert ad emendationem heroici hujus medicamenti. *Επίκεντρος.*

VIREs vulgaris hujus, ex duorum venenatorum *Dracorum* spumâ, seu ζ nto & δ crudo, exstillato butyro parati bezoardici mineralis, in vulgus sunt notæ. Diaphoreticæ sunt & simul alexipharmacæ, celebris efficacix in febribus ardentibus, malignis, pestilentibus. E centro pellunt ad circumferentiam sudoresque movent.

DOSIS $\bar{g}$. iij. iv. v. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS in aq. angelicæ, vel conserva scordii aut modico theriacæ.

Utendi modus.

CAPUT VI.

Vulgare bezoardicum minerale simplex

ex δ ii & ζ nto.

Elegantius fit bezoardicum, si adsumatur butyrum exstillatum ex δ & ζ nto delineatum *lib. 3. sect. 1. artic. 4. cap. 15.* Nitidius hoc est altero.

R. butyri hujus q. v. spiritus $\odot$. q. f.

Guttatim instilla, ebullitione cessante per alembicum exstillata trinâ cohobatione. Mox $\triangle$ in crucibulo calcina in pulverem cretaceum.

VIREs, DOSIS, UTENDI MODUS eadem.

Vires, Dosis, utendi modus.

CAPUT VII.

Precipitatus δ tus bezoardicus, seu bezoardicum minerale compositum cum $\odot$.

R. δ ii.

R butyri ☉ ex & to par. ʒij.
spiritus ☉ q. s.

Misce, guttatim instillando, donec cesset ebullitio, & intima butyri atomi disgregata cremorem lactis repræsentent.

℞. ☉ opbrizi in lavacro balnei sibiati abluti lamellar. in cindros form. ʒij.

spir. ☉ proprio sale impregn. q. s.

Misce, guttatim instillando, donec cesset ebullitio, & aurum omne sit solutum. Coniungantur duæ hæ solutiones. Destillentur ex phialâ vitreâ ab iis spiritus, trinâ cohobatione. Post in ☿ trium horarum spacio fingantur ☉.

Hartmanni
iudicium.

Hartmannus basil. chim. p. 270. ad bezoardicum, adjectionem ☉ nullo modo necessariam & utilem iudicat, experientiâ edoctus & ratione, cum hoc modò paratum aurum reduci possit in pristinum corpus. Indè concludit: nullò modò agere, aut pulverem ☉ hunc virtuosorem reddere posse, sed tum demum, si auri corpus ita pararetur, ac ab omni corporeitate sejungeretur, & in spiritualem substantiam reduceretur, sicque fore maxime utile.

Επίκρισις.

Verum, licet Solis corpus haud sit radicaliter & irreducibiliter solutum, non tamen ideò ex foro practico eliminari meretur. Neque processus, quem ipse subiungit, melioremque appellat, ita se habet, ut centralis spiritalis ibi adsit solutio, licet ☉ per retortam transeat rubicundissimò colore. Reduci omninò potest id, quod alembicum transit. Deindè in agentibus occultâ *διεργασία* ita se res habet, quod integra potius vires suas exferant, quam resoluta.

Vires.

VIREs magnæ sunt in quibuscunque cordis infirmitatibus, febribus ardentibus, pestilentibus & malignis. Auxiliatur iis sudorem pellendo.

Dosis.

DOSIS à ḡ. v. ad vj. & ultra.

Modus
usendi.

EXHIBETUR in aq. carduibenedicti, aut sirupo acetositate citri.

CAPUT VIII.

Bezoardicum minerale compositum D.

R *D* sine capellata spiritu $\odot$ soluta q. v.
 butyri δ ii, spir. $\odot$. vel ∇ soluti q. f.
 Soluta conjungantur, & ad siccitatem per alembicum de-
 stillentur. Relicta massa in $\ddagger$ calcinatur aliquot horarum spa-
 tio. Sed nitori hujus medicamenti multum detrahunt 1. SA-
 POR ingratus $\oplus$ latus, ineluibilis, nauseam movens & vomitum.
 2. COLOR NIGRICANS, in superficie apparens, licet interiora candicent,
 qui emendari nequit. Quamvis multâ quantitate cornu cervi vel
 alcis præparati sine igne diluatur, & permisceatur, antiquum semper
 obtinet, & superficiem obfuscat. Præfertur ergò meritò illi magisterium $\mathcal{D}$,
sect. 2. cap. 30. hujus libri propositum, si ritè à corrosivis salibus sit liberatum.

VIREs obtinet cephalicas, ad g. iij. iv. in conveniente *ve. Vires.*
 hiculo exhibitum.

CAPUT IX.

Bezoardicum minerale compositum Stiale.

R crown δ δ ii. anti *æquales partes.*
 Destilla ex retortâ butyrum. Purum hoc est & nitidum.
 Non adèò urge ignem, ne $\ddagger$ rius sequatur. Solve. Præci-
 pita, fige spiritu $\odot$. Trinâ cohobatione eundem per alembi-
 cum exstillâ. Residuum in cretaceo-rubescens calcem $\triangle$,
 in crucibulo mundo redige.

VIREs. Nobilior est bezoardicus hic pulvis primo *vul. Vires.*
 gari, in hypochondriacis, singularumque primæ cœctioni desti-
 natarum viscerum affectibus. Commodè etiam adhibetur ad
 bezoardicum $\mathcal{D}$ conficiendum, adèò ut omne ferat punctum.
 Aperit, attenuat, incidit, vitiosos humores per $\Delta\alpha\phi\acute{o}\sigma\eta\sigma\iota\nu$
 discutit.

DOSIS g. iij. iv. v. in competente specifico vehiculo, *Desit.*
 aquâ antihypochondriacâ simplici, compositâ, vel vinô.

CAPUT X.

Bezoardicum minerale etum fœviale.

R ℞ *anglici* ℥i aa. ℥i.
 Destilla per ☉ butyrum seu gummosum liquorem. Irriga
 spiritum ☉ q. s.

Ebullitione cessante exstillatio instituitur per alembicum, trinâ
 cohobatione. Residuum tandem in ☿ calcinatur in album
 pulverem.

Vires. VIRES. Uteri in affectibus imprimis prodest, *Ad Doghod*
 noxios in utero serenos excutiendo humores, cumque con-
 fortando.

Dosis. DOSIS ℥. v. vj.

Utendi PROPINATUR in aquâ, vel sirupo artemisix.
modus.

CAPUT XI.

*Composita bezoardica mineralia ex electris mi-
 noribus ☉ majoribus, cum ☿ in
 butyrum destillatis.*

R butyri electri alienjus, cum ☿to exstillati q. v.
 spiritus ☉ q. s.

Conjungantur sensim & pedetentim. Ebullitione ces-
 sante, exstillatus per alembicum spiritus, cohobetur ter ad mi-
 nimum, & figatur ☉ in Hassaco in pulverem album.

Sudoriferis Memoratu dignum est sudoriferum magnum *Petri Fabri*
magnum. sapientie universalis libro 3. cap. 4. propositum, & ex electro
 4 & 5 concinnatum.

℞. 4 *anglici.* 5 *vivi* aa ℥i.

Lique scat 4 in tigillo. Eo ablato ab igne sensim misce 5, ut fiat
 instar malagmatis.

℞. *malagma hoc tritum,* ☿ti ℥i.

Misce in mortario per minima. Destillatio fiat ex ☉ in exci-
 pulum vitreum, aquâ fontanâ repletum.

Omne quod in recipiente, reaffunditur ☉, aliquotâ co-
 hobatione, &c.

VIRES

VIREs majorum suorum æmulantur efficaciam. POTE-
RIANUM sudoriferum nimis est ambagiosum, ad cujus sco-
pum minori perveniri potest compendio.

EXHIBENTUR priora ḡ. iij. iv. v. pondere, pro ratione
ætatis in conveniente vehiculo. *Dosis, & utendi modus.*

CAPUT XII.

Præcipitatus bezoardicus compositus ☉. ☽. ♀ius, .
verum Lazari Riverii febrifugum
quartanarium.

R ☉ ḡ℞. Solve in ℞.
vitri ☽. ḡ℞. Solve in ℞.
♀ii vivi ḡiij. Solve in ℞.

Solutiones jungantur, & duodecies per alembicum exstil-
lentur iterata cohobatione. Pulveri in fundo relicto adfunde
spiritum vini rectificatum,

abstrahæ sexies à pulvere. Ut intimius figatur, calcinetur ad
ignitionem serè, in ☩ Hassiaco, igne rotæ, vel sub tegulâ for-
nicatâ.

Videtur hæc descriptio optimè competere ænigmati *συ-
σταστέως* adumbritim proposito, in appendice tenturie tertia ob-
servationum. Processus hic non est novæ, sed antiquæ inventionis.

VIREs an promissis stent, experientia docebit. *Vires.*

UTENDI MODUS. Non fuit exhibitus à Riverio per se, *Utendi
modus.*
sed cum scammonio mistus hæc proportionè, & ultra, pro ra-
tione ætatis:

℞. scammonii ḡ. xij. febrifugi ḡ. vj.

CAPUT XIII.

Præcipitatus stus emeticus, Pulvis Algarothi,
seu Virius vite communiter dictus.

R butyri ☽ ex regulo ☉ ḡ℞to exstill. q. v.
▽ font. calid. q. f.

Misce. Statim ad fundum præcipitabitur pulvis albus,
A a a 2 liquor-

liquorque omnis lactescit. Per $\mathcal{P}$ duas subsideat pulvis, aqua effundatur inclinato vase sensim, calcanthoso succo ebria, acida, SPIRITUS $\oplus$ LI PHILOSOPHICUS dicta, quia post levem evaporationem illi ambiguum facit palmam. Novâ aquâ fontanâ adfusâ, edulcatio continuatur. Tandem in chartaceo filtrô lactescens pulvis colligitur, & lentè exsiccatur.

Nature
est $\mathcal{E}$ lis.

Pulvis hic est $\mathcal{E}$ ialis profapiæ, non $\mathcal{V}$ ialis. Est regulus $\mathcal{E}$ ii, in liquamen redactus. 1. nunquam excitat salivam, sed vomitum solùm. 2. non potest reduci in $\mathcal{V}$ rium currentem. 3. in crucibulo calcinatus abit in vitrum, non in fenum mercurialem. 4. Idem medicamentum parari potest sine additione $\mathcal{V}$ ti. Pluribus hæc explanata sunt *dissertatione chemicâ quintâ cap. 24.*

Vires.

VIREs magni nominis sunt, famâ diuturni temporis confirmatæ. Vitalis potestas tanti æstimata, ut MERCURIUS VITÆ fuerit indigitatus. Justo regimine & consilio si adhibeatur, removendo vitiosos humores vitæ hostes, mensuram nominis implet, & vitam prolongare potest. Secutum est medicamentum ritè adhibitum, etiam sine ulteriori correctione. Officium facit in morbis, & febribus chronicis tertianis & quartanis, ut pluribus exemplis illustrat *catalogus testium veritatis, in lucem editus à Johanne Henrico Freitagio, Medico Halberstadiensi: in doloribus capitis, autore Petro Fabro sap. univ. lib. 3. cap. 7.*

Salutarem medicinam fœtui pellendo in difficultate partûs nonnulli vocant. Nec desunt exempla. Successus speratus sequitur, si fœtus rectum habeat situm in caput ad exitum primum, nec robustus sit satis & claustra perrumpere sufficiens, mater etiam deficiat in officio & expellendi conatu.

Obiectio

Nonnulli maligna quædam observantes symptomata MORTIS MERCURIUM appellant, & VITÆ ÆTERNÆ, obfunestum post ejus usum exitum, nonnunquam observatum. CRIMINATIONI vel potiùs malæ ominatiõni huic favere videtur *Fabricius Hildanus centur. 6. observ. 22. de infaustis successibus $\mathcal{V}$ rii dulcis & vitæ historias quasdam in medium adducens.*

dilatatur:

Abusus sunt hæc confectaria effecta, non verò considerati usus.

Crede mihi, vanos res habet ista metus,

*Terror in his ipso major solet esse periclo,
qua timuisse libet, me timuisse pudet.*

DOSIS

DOSIS ad ḡ. iv. v. vj. vij. adscendit. Major in infuso, minor in substantiâ. *Dosis*

UTENDI MODUS. ℞. ♀ vitæ ḡ. vj. *Utendi modus.*
 adsumatur in bolô, parato ex conservâ rosarum fabæ magnitudine, & cochlearia aliquot cerevisiæ coctæ cum pane superasumantur.

℞. ♀ vitæ ḡ. vj. ▽ cichor. vel vini cochl. j. *in Vinô.*
 Misceantur probè in vitro pyriformi, & adsumatur lacteus liquor matutinâ horâ septimâ, in haustu cerevisiæ calidæ, vel cremoris hordei, aut juris pisorum.

℞. *mass. extract. panchymagog.* ℞. ♀ vitæ ḡ. viij. *in pilulâ.*
 Misce, dejectorium est medicamentum egregium.

CAPUT XIV.

Præcipitatus stus emeticus, Rosa vitæ mineralis dictus.

R ℞ii vitæ communiter dicti ʒj.
tinctur. santal. spir. vini saturatè parati q. s.
 Misce. Exhalet liquor. In fundo relictus pulvis exsiccat, correctus exhiberi potest, eodem scopô, eadem dosi & modô utendi.

CAPUT XV.

Præcipitatus stus emeticus, seu ♀rius vitæ sine mercurio compendiosus.

T Res præcipitatum stiatum emeticum, seu ♀rium vitæ sine *Tres modi.*
 ♀rio concinnandi modi propositi sunt *dissertatione chemicâ 5. de st. cap. 20.* parati ex butyro stii, cum salibus, eorumque spiritibus.

Compendiosior est, qui sequitur:

℞. st crudi pulverisati q. v.

spiritus D. ad eminentiam aliquot digitorum.

Ebullitione peractâ stet in digestionem lenis caloris. Quod solutum, album quod est, separandum à fecibus nigris, & aquâ

Quartus compendiosior.

fontanâ præcipitandum, & à spiritibus nitri liberandum.

*Mentio-
nem ejus
facit dis-
quisitio
Heliana.*

Est processus Δ inflammabilis δ ii, quem proponit *disquisitio Heliana*, eò fine, ut ostendat, δ ium in Δ inflammabile reduci posse. Locò spiritus $\textcircled{D}$ simplicis autem, adsumit ∇ tem communem, cui ponderatâ immittit $\ominus$ tosti. *Alii* adsumunt ∇ tem unius diei spatio destillatam ex $\textcircled{D}$ lo & $\textcircled{D}$. Constabit hæc aqua maximâ ex parte ex nitro. Vitrioli enim aciditas tam brevi temporis curriculo non exhauritur.

Vires.

*Dosis, &
utendi
modus.*

VIREs. Purgat per superiora, & inferiora.

EXHIBENTUR $\mathring{g}$. j. ij. iij. in cochleari jusculi alicujus, horis matutinis.

LIBRI V.

SECTIO VII.

Septimam continet classem

effectorum solidorum, nempe calces,
atque lapides quosdam.

CAPUT I.

Terra sancta Rulandina.

δ Ungarici eleganter striati $\mathring{b}$ ij.

Super laminam ferream, vel regulam prunis impostam, radiculâ ferreâ, continuè agitando moveatur, donec in calcem redigatur. Si ignis regimine non satis cautè administrato coëat in grumos, ab igne removendum, denuò terendum, calcinandum, donec in calcem gryseam non amplius fumigantem abeat.

Vires.

VIREs. Leniter alvum subducit in infuso exhibitum.

R $\mathring{z}$. *terra sancta* $\mathring{z}$ j. *vini* $\mathring{b}$ f.

Dosis.

Stent per noctem. DOSIS $\mathring{z}$ j. ij. pro ratione ætatis.

CAPUT II.

De antimonio diaphoretico.

☿ Ungarici ℥j.

Ⓞ ℥iij.

Pulverisentur seorsim, cribrentur, per minima in mortario misceantur, post in ☿ ignitum injiciantur, vel thecis chartaceis inclusa, vel cochleari excepta. Detonatione primâ peractâ, continuetur injectio. Cum ultima sedata, calcinatio continuetur, opertô crucibulo per horam unam vel alteram, ut calx melius figatur. Tum frige factum crucibulum, effractum & malleo conquassatum, à carbonibus benè liberatum, injicitur in ollam novam vitreatam, aquâ mundâ calidâ plenam. Calx à crucibuli frustis sensim liberetur, quæ cum subsederit, effunditur. Nova aqua adfunditur, quamdiu falsedo percipitur. Tandem per filtrum chartaceum, subiecto linteo, & infundibulo aqua trajicitur. Pulvis exsiccatus adservatur, vel iterum per horam calcinari in ☿, vel ab eô spiritus vini accensus deflagrare potest.

▽ post primam edulcationem nitro gravida, ad medicatam evaporata, præbet egregiam *Aqua a-* *nodyna.* *nodyna.* Eadem justâ evaporatione prægressâ, in cellâ subterraneâ locata concrevit in crystallos, qui NITRUM ANODYNUM vocantur. A Schrödero LAPIS PRUNELLE ANTIMONIA-*dynam.* *dynam.* LIS indigitatur.

VIREs. ☉ DIAPHORETICUM resistit corruptioni, mundificat sanguinem, referat obstructions in variis morbis. SUDOREM pellit imprimis, serumque & lympham superfluum discutit.

DOSIS à ḡ. vj. ad xij.

UTENDI MODUS, in cochleari vini generosi.

Ⓞ anodynum plurimis atomis primi entis metallorum imprægnatum sanguinem refrigerat, potui injectum, in internis faucium inflammationibus, & anginâ: pleuræ astuanti medetur, pellit urinam, serosos per sudorem ichores discutit, simulque leniter alvum laxat, quô sine purgantibus etiam admisceri solet.

*Defis.**Utendi
modus.*Ⓞ *anody-
ni dotes.*

DOSIS

Dosis.

DOSIS in substantiâ ad ḡ. vj. Urgentibus doloribus interius adsumitur: exterius etiam epithematibus miscetur.

CAPUT III.

Antibecticum medicamentum Poterii ex

 ḡ. ḡ. 4. paratum.

electrum minus, paratum ex regulò ḡ & ḡ, simulque 4. equali proportione.

Pulverisetur minutim. Adde & misce exquisitè

Ⓞ pulverisati triplum.

In crucibulo calcinentur cum leni detonatione, & igniantur, sicque stent per aliquot horas. Refrigerata abluantur aquâ dulci, & iteratâ affusione liberentur à Ⓞ salsedine. Pulvis in filtro chartaceo residuus servetur.

Vires.

VIRES. Antimoniale & Joviale hoc medicamentum cognominis sui mensuram implet, & in calore habitum acquirente, phthisicâque extenuatione singulare habetur arcanum. Aliis etiam pulmonum, hepatis & uteri affectibus medetur.

Dosis.

DOSIS à ḡ. vj. ad vij.

Utendi
modus.

MODUS UTENDI per se, vel cum aliis pectoralibus, in jusculo, horis matutinis.

CAPUT VI.

Calx cochlearum antifebrilis Crolliana basilica chim.

cochlearum longas testas, quæ propè piscinas & lacus reperiuntur q. v.

⊕ è vinò panti q. s.

Stent per noctem, tunc extrahit mucorem. Hunc diligenter abraide cum scopis ferreis aurifabrorum. Post testas, secundum leges artis, calcina ad albedinem, & pulverisa.

Vires.

Dosis.

Epithematibus.

VIRES. Febres fugat. Rarò bis vel tertio adsumitur, quia primus haustus plerumque per sudorem sanat. DOSIS ḡj. ij. Commendatio hæc est superlativa, non stans promissis.

EXHI-

EXHIBETUR, instante paroxyfmo, in haustu cerevisiæ calidæ permixtæ cum tantillo butyri.

CAPUT V.

*Antifebrile Minsichti ex cochleis iisdem,
sine calcinatione.*

R *cochlearum oblongas testas q. v. aceti destillati q. f.*
Stent in infusione per noctem, ad extrahendum mucorem abradendum. Post pulveris, & ▽ cardui benedicti in marmore præpara.

VIREs nobiliores, quam volatilis earum cineris, per calcinationem aliàs facti. Hic nullius est pretii, nec operationis in usu medico.

DOSIS ℞. in aquâ cardui benedicti.

Dosis.

CAPUT VI.

Εγχεσησις alia.

R *testas cochlearum oblongarum piscinarum majorum n. c.*
Coque lebate cupreo majore exceptas in lixivio saporariorum, vel vulgari acerrimo, & calce vivâ exaltato, per diem unum aut alterum, novum lixivium in locum exhalantis substituendo. Aquâ dulci fontanâ diligenter abluantur. Tum tribus aut quatuor ministris curæ sit, cultellis externam crustam nigricantem, quæ facillè abscedit, coctione emollitam, abradere. Testæ mundatæ in mortario contundantur, post in marmore adjectâ aquâ cardui benedicti terantur, & levigentur. Sic in majori copiâ, minori labore & sumtu paratur medicamentum.

VIREs antifebriles commendantur. Hæ adjectis lapidibus gammadorum nostrorum fluviatilium nobilitantur. Modus actionis est pomum Eridos. Nonnulli sale volatili per *Mag. Qænon*, alii fixo per præcipitationem operari censent. Hanc calcinatæ, illam coctæ magis exercent.

DOSIS ℞. EXHIBETUR in aquâ specificâ.

*Dosis, &
utendi
modus.*

Bbb

CAPUT

CAPUT VII.

Silicum fluviatilium alborum calcinatio.

Andescant in igne aperto, & in aquâ, in quâ sal * dissolutum, restinguantur. Et hic candefactionis & restinctionis actus aliquoties repetatur.

Usus.

Usus eorum varius, ad dentes mundandos, clystum tertium dii parandum, & alcahestum lapidum concinnandum.

CAPUT IIX.

Calcinatio cornu cervi in igne aperto.

Vulgaris hæc est notitiâ seculorum commendata consensu. Reverberii flammâ cornu primum nigrescit, mox albescit, alliso corpore duro tinnit, salibus volatilibus, oleo, & spiritibus, in auras evanescentibus, nuda remanet ▽ damnata, solis exsiccandi viribus prædita.

Vires.

Objectio.

Ajunt, sal fixum in calcinato cornu residuum adhuc nobiles exercere operationes.

R.

Sed sciatur, animalium partes, solo sale abundare volatili, fixo nullo. Ossa animalium combusta, inquit *Helmont. lib. de lithiasi cap. 3. t. 29.* nullum sibi sal fixum retinent, sed tantum terram inspidam residuam. Notabilis ergo stupiditatis est ebur, & cornu cervinum calcinari in morborum præsidia, quia mercari jubent pulverem viribus orbatum: adeoque & crumenæ & spei ægrotorum imponunt, occasionem bene agendi præter-eunt, ac se ipsos ridiculos faciunt.

CAPUT IX:

*Lapis corrosivus.**lixivii, d quo sapo conficitur B. j.***R**

Id sartagine exceptum coquitur in lapidem, qui tessera-rum in formam scinditur, cum refrixerit, ac vitro bene obturato servatur, alias liquefit.

VIRES

382 LIB. V. SECT. VIII. CAP. I. ☿ COAGULATUS,
turque exinde lixivia, magni in medicinâ usus, de quibus videatur *Minsicht. armam. sect. 27.*

Nomen. Vulgatæ notitiæ cinis est, Potasche communiter dictus. Nomen habet ab ollis, in quibus, nonnullis in locis excoquitur. De Weedraschen & Potaschen *Helmontius libro, blas humanum, inscripto t. 39.* obscure loquitur. Nostro seitu Potasche paratur ex cineribus clavellatis, gesiebeter Asche lignorum pini, abietis, quercûs &c. concinnato lixivio. Idem filtratum coquitur ℥ trium spacio ad siccitatem in lebetibus cupreis amplis. Sic cinis albus. cœrulescens nonnullis in particulis, remanet. Cinis propriè non est, sed potiùs excinis; non est totus ∇ , sed salinis atomis plurimis permistus, acris adurentis saporis, linguæ admotus, imò salibus maximè adfinis. More aliorum salium cinericiorum vulgarium, solvitur in frigido humido.

Parandi modi.

Ufus. Utuntur eo infectores seu tinctorum lanarum, & pannorum, ad colorum exaltationem. Medicis usibus etiam aptum est inde paratum lixivium, ad tincturas quasdam exaltandas.

LIBRI V. SECTIO VIII octavam continet classem

effectorum solidorum, nempe coagulata & fixa.

CAPUT I.

De ☿ per ⊕ ☿ ⊕ fixato seu coagulato.

*Differen-
tia fixatio-
nis, & co-
agulationis.*

ixatio & coagulatio differunt quidem, sæpè tamen promiscuè usurpantur. FIXATIO objectum habet volatile, quod ob atomorum subtilitatem in igne non durat, sed quamprimum caloris vim experitur, in altum elevatur. COAGULATIO objectum habet raram, in quâ atomi dispersæ cum colliguntur, συμνήγουσαι coagulari dicuntur.

Ad fixationem propius accedunt sequentes operationes, *Sequentes operationes propius accedunt ad fixationem.*

quàm coagulationes. *Job. Baptista Porta magia naturalis lib. 5. cap. 5. coagulationum*
 quarundam Ψ curii proponit exempla, & primo loco argenti
 vivi, cum $\ast$. $\oplus$. $\oplus$. & aquâ fabrorum, in casside ferreâ cocti. *ad fixationem.*
 Recentiores non omnia ejus retinent ingredientia, sed mutant *Fixatio*
 quædam, eundem tamen attingunt scopum. *Mercurii.*

$\mathcal{R}$. $\oplus$ pulveris. *salis communis exsic. aa. ʒvj.*

Ψ curii vivi currentis ʒiiij.

In cacabo seu patellâ ferreâ amplâ, aquâ simplicî, vel officinæ
 fabri ferrarii, in quâ ferrum sæpius extinctum, repletâ solvatur
 primò sal, post ærugo seu æris viride. Coque, Marte terfo &
 polito, benigno suo aspectu operationum inspiciente, i. e. stilo
 ferreo materia agitetur continuè. Cum incipit ebullire, cave,
 ne regurgitet, & injice

Ψ curium vivum,

Perge coquendo, donec Ψ curius non ampliùs currat, sed spâ
 thæ & fundo, malagmatis in crassati instar & inspissati adhære-
 scat, imò quasi indurescat. Hoc fit ferè dimidiæ horæ spacio.
 Tum aquam rubram per inclinationem separa (si ulterius co-
 quas, aqua & Ψ curius nigrescunt) & Ψ coagulatum exemtum,
 frigidâ semel atque iterum perfusum & lotum, cum linteo in
 globum compressum concute, conquassa, ut si quid vivi cur-
 rentis adhuc sit intermixtum, separetur. Aëri expositus indu-
 rescit, eoque magis, quo diutiùs in frigido loco adservatur.
 Miraberis, Mercurium austero & immaturo Veneris spiritu
 coagulari, fusibilemque reddi.

MINORI SUMTUUM IMPENDIO fixatio & coagulatio *Compendio-
 sum opera-
 tionis.*
 impetratur, hoc modo.

$\mathcal{R}$. Oli Ungarici lbij.

∇ fontan. q. f.

In frixorio ferreo, vel patellâ ferreâ amplâ ebulliant super igne,
 donec solvatur $\oplus$ lum. Adde

Ψ vivi lb $\frac{r}{x}$.

Repetatur ebullitio, & intrâ horæ dimidiæ spacium coagula-
 bitur Ψ . qui defuso & separato liquore, in fundo liquefacti in-
 star remanet argenti.

CAPUT II.

*Coloratio Mercurii fixati.**Processus.*

℞ii hujus coagulati
rad. curcumæ flavæ,
rutie Alexandrina aa. part. æq.

Pulverisentur omnia seorsim, & fiat S. S. S. in vase cæmentatorio, vel crucibulo. Imponatur operculum & oblutetur. Post obvalletur ☉ gradatim adaucto per horæ spacium, tolle instando. Tum crucibulum exemptum spontè refrigescat. Aperto eodem vel rupto, in fundo invenitur massa, aurei coloris æmula.

Vires.

VIRES hujus coagulati, & quod mirum, ope vegetabilis alicujus colorati ♄curii, magni æstimantur, à multis ad mundificationem sanguinis, acrium & mordacium defluxionum ad articulos refrenationem, si exteriùs apponatur, estque periaptum gratum illis imprimis, qui usum medicamentorum internum averfantur. Amuletum Crollianâ ἐγχειρήσις, signo scorpionis & serpentis in orbem convoluti insigni notatum, à collo suspensum præservat à peste. Annulli pollicis pedum & manuum appliciti præservant à podagricis & chiragricis invasionibus & paroxysmis.

*Censura
Hofman-
iana.*

Meminit horum annulorum ex Mercurio fixo, & curcumæ radice, ad ☉ colorem sophisticato, quos Paracelsi magnatibus obtrudunt ceu amuleta contrà epilepsiam, *Caspar Hofmannus Electoralis Brandenburgicus medicus & Professor Francofurti ad Viadrum, oratione de barbarie imminente, eosque vilipendit.*

CAPUT III.

*Coagulatus ♄ super ☿ fumo.**℞ vivum.*

R Reconde in testâ ovi, unâ extremitate foraminulo exiguo pertusâ. Hoc obturandum luto. In patellâ superfunde plumbum liquefactum. Coagulabitur statim. Refrigerato plumbo eximatur coagulatus ♄. Vel

Rz. $\bar{H}$ in crucibulo fusi q. v.

Cum ad pristinam consistentiam ab igne remotus tendit, & adhuc fumat, scoriis superficiei innatantibus, paucis illis quidem, remotis, impone linteolum, impressâ prius lapillo foveâ. Post superimmitte

☿ currentis ʒij.

Operiatur crucibulum. Sic fumus $\bar{H}$ calcinat ☿, & fugacitate amissâ stat hic immotus, plumbo similis.

VIREs habet hermaphroditicas, ambigens inter plumbi Vires. & mercurii naturam. Annulli ex eo parati pollicibus pedum admoti præservare ab admiratoribus rerum novarum à podagricis censentur paroxysmis.

CAPUT IV.

Coagulatio salium mineralium.

Nobili *ἐγχειρήσι* minerales aquæ, Schwabachenses, & Carolinæ thermæ, evaporatione institutâ, coagulantur in cretaceam calcem, quæ aperiendi, incidendi, imò etiam alvum lavandi vim habet.

LIBRI V.

SECTIO IX

nonam continet classem effectorum solidorum, nempe sulfura mineralia & metalla.

CAPUT I.

De iis in genere, & in specie de ♁

Sulfuris vox (ita enim nunc placet scribere, cum *πολυσμία* vox sit merè latina) est metallorum *πόλυσημ*, plures notans essentias. I. Pari ambulat passu cum oleo, ardet enim utrumque. II. Notat sulfur vivum *νομίσις*.
r.
z.
ἀπυ-

ἀπυργν, virgineum, glebosum, nativum, & πεπερωμένον ignem exper-
 pertum, factitium, utrumque inflammabile. III. Sulfura, inquit
 Schröderus pharmacop. medico-chim. sunt extracta crassiora, tin-
 cturæ liquidiora.

Paracelsus de naturalibus rebus cap. 7. trium sulfurum facit
 mentionem. 1. embryonati, de auro, de argento, de marmore,
 de saphiro, &c. de marte, vitriolo, jaspide, vegetabilibus. 2. Mi-
 neralis, quod ex minerâ conficitur. 3. Metallici, quod ex totis
 præparatur metallis. De virtutibus singulorum agit l. 6. 7. 8.
 Doctrinam hanc de ♁ commendat coronide hæc: Der voss
 sulfure nichts weiß/der kan gar nichts/ soll auch nichts/ weder in der
 Arhney noch philosophey reden/noch von keinẽ secreten der Natur.

Helmon-
 tiana ♁
 minerali-
 um enco-
 mia.

Helmontius doctrinæ Paracelsicæ insistens vestigiis, sulfur
 mineralium & metallorum magni facit, de eo agit libro de li-
 thias cap. 8. ipsaque legitime correctum & perfectum maxi-
 mam morborum partem sanare docet. Modum tamen parandi
 reticet. Mineralium remedia, imprimis sulfura, quia longius
 distant ab humanâ naturâ, quam tota vegetabilium cohors,
 atque intereâ insignes dotes à naturâ obtinent, inquit libro,
 in verbis, berbis, & lapidibus est magna virtus, ita quoque plenissimè
 & pertinaciter resistunt, ne à digestivâ in alimentorum rempu-
 blicam desectant, atque ideò servant geniales sui potestates li-
 beras atque infractas. Hortor itaque tyrones, ut addiscant
 sulphura spoliare vi peregrinâ ac virulentâ, sub cujus nimirum
 custodiâ abditur ignis vitalis, Archeum in scopos desideratos
 placidissimè deducens. Sunt nimirum ♁ra, quibus correctis
 ac perfectis tota morborum cohors auscultat, utpote quorum
 pluralitas in unitatem Archei, tanquam in pugnantem pugnum
 contrahitur. Hoc pacto in ipsâ animæ sede combinatoque
 duumviratu, amentix, apoplexiæ annullantur, stupente nimi-
 rum ipsâ naturâ.

Poleman-
 nus non
 minus ho-
 morificè de
 eis sentit.
 Vegetabi-
 lium ♁.

Polemannus, novum lumen medicum de magno arcano sulfuris
 philosophorum inscripto libro, interpretes Helmontii, de iisdem cu-
 riosè agit.

VEGETABILIA ♁, ex lignis quæ, autore Paracelfo, eliciun-
 tur, nulla alia sunt nota, quam quæ olei nomine indigentur.

In

In METALLORUM classe ☉lis ♁ri debetur principatus, *Metallor*
 modò in rerum naturâ id unquam sit visum. *Cornelius Martini rum. &*
præfat. in libros de mineralibus & metallis Agricola, sulfur depre-
 hendit in omnibus metallis, excepto auro, combustibile, quod *primo*
 flammam concipit, & odorem ♁ vulgaris exhalat. ☉ ♁.

Fulmiantis auri argumento qui id adferere student, ne
 nubem amplectantur pro Iunone, caveant.

MARTIS inflammabile ♁, exemplo fulmiantis ♂, non-*Martis ♁*
 nulli confirmant φλογισόν, sed cum ad rem ventum fuerit, *inflamma-*
 hærent. *bile.*

♀ris ♁ris extrahendi modum proponunt *Helmontius & ♀ris ♁.*
Polemannus locis citatis, illique salutares vires attribuunt ad vitam
 longam & catervam aliquot morborum fugandam, supra o-
 mnem metallicæ perfectionis dignitatem.

CAPUT II.

♁ mineralium metallis affinium, &

I. ♁ aurati ♂.

EXcellit in eorum, qui hæctenus humanâ industriâ
 in publicam venêre notitiam, numero ♁ ♂ii, ignem
 experti.

APPELLATIO SULFURIS AURATI DIAPHORETI-*Appellatio.*
 CI nota est. Est triga nominum, suas quæ habent rationes. *Nomina*

Et ♁ quidem appellatur, quia est φλογισόν & sulfuream *triga:*
 carbonibus injectum exhalat flammam, odoremque spirat. ♁.

Nomen sulphuris AURATI non primæ præcipitationis *auratum.*
 soboli, sed ultimæ tantùm competit, quæ tamen à colore auri, &
 ipsa, ad amissim loquendo, non parùm secedit. DIAPHORE-*diapho-*
 TICA vis tertium ipsi vindicat titulum. *retici.*

Angelus Sala anatom antimonii part. 2. cap. 1. contradicit ad- *De nomi-*
 ferens, nomen hoc SULFURIS ipsi nunquam competere *ne ♁ dia-*
 posse, quia in liquefactione antimonii, quæ sit cum sale petræ, *bitant*
 omne sulphur, aut saltem maxima ipsius pars, absimitur igni; *Sala.*
 cui accedit, quod si dictum pulverem vehementi alicui igni im-
 mittamus, rursus liquefcet, resumatque iterùm formam quo-

dammmodo similem pristinae, cum adhuc crudum esset antimonium, hoc solo tamen excepto, quod careat regulo.

Sennertus. Sennertus lib. de consensu & dissensu cap. 19. paginâ 413. sulfur illud auratum non esse sulfur, sed calcem subtilem antimonii, quæ etiam in ð facile reducitur, docet.

Erinsertus. Verùm experientia nomen hoc in libertatem vindicat. Auratum ♁ primæ præcipitationis, non tam aurei, quàm tanetini coloris, non solum fumum sulfureum emittit, verùm etiam si sponte suâ, absque igne fuerit exsiccatum, ardet. Ultimæ etiam præcipitationis ♁ auri flavescens colorem ferens, quod cum paucum sit, spontè exsiccare permittitur, carboni ignito impostum, non solum fumat, sed & flammam sulfuream odore & colore representantem de se emittit.

Diaphoreticus etiam nomen sugillar Sila. Erinsertus. DIAPHORETICAM appellationem etiam ipsi competere negat *Sala*, eò quod per alvum purget. Hoc licet negari nequeat, verum tamen est, ultimum sulfur *Με. Φόρον* excitare, justâ exhibitum dosi, quamvis in majori etiam alvum sollicitet.

PARATUR hoc modo.

Parandi modus. ℞. hepatis ð cum ð. ʒ. ʒ. parati à regulo separati. Vel de novo

℞. ð & ♁ āa. ℥j.

Pulverifata in crucibulo fluant ad ignem. Post effundantur in ollam aquâ calidâ plenam. Filtra lixivium paratum per chartam emporeticam duplicem. In colatum lixivium infunde ʒ. In momento præcipitabitur ♁ crocum, tanetini coloris æmulum, quod reponendum, donec confederit. Tunc per chartam bibulam, supposito linteo filtrandum, & remanebit ♁ obscuri coloris, limosum, ignobile.

℞. hujus percolatæ aquæ acidæ prioris q. v. vel quantum percolatum.

Insperge iterum ʒ. Cadet mox ad fundum sulfur novum, elegantius multò quàm prius. Postquam percolatio facta, & ♁ in manicâ chartacæ collectum,

℞. eandem aquam percolatam.

Iterum insperge ʒ. Sic novum sulfur multo priori elegantius secernetur. Idque tamdiu continuetur, donec nullum amplius

CAP. III. SECUNDUS. CAP. IV. TERTIUS MODUS. 389
plius Δ appareat, aceto infuso. Colligitur Δ aureum, & ad usum
servatur.

Hunc processum sugillat *Lib. vius apocalypf. hermetica parte Lib. Sim*
n. cap. 13. & descriptionem valdè obscuram judicat. Ipse autem *sugillat*
processus.

R. reguli per ferri squamas, $\ominus$, $\&$ ♀ parati
decussas scorias, seu spumam.

Contritam hanc & levigatam super marmore lavat, ut falsedo
secedat. Deinde lixivio forti perfundit, & macerat, donec in eo
argentum coloretur. Tunc laciniis lixivium abstrahit, in pati-
nam seu scutellam vitream. Immittit acetum acre. Stillatitium
malunt aliqui, alii ipsius δ . Descendit rubedo, quæ depleto li-
xivio colligitur, & pluviali stillatitiâ sæpè abluitur.

Censura hæc superflua est. Non necessum est falsedinem *Emulsiōis,*
abluerè, aut per lacinias abstrahere. Colatio per chartam idem
præstat. Sufficit ad præcipitationem ♀ vini, quò generosius,
eò commodius.

VIRES Δ aurati sunt diaphoreticæ.

Vires Δ .

DOSES ḡ . iij. iiii. in aqua zedoariæ. Si ulterius adscen- *Dosis.*
datur, alvum simul stimulat.

CAPUT III.

*Secundus processus, & altera $\epsilon\chi\chi\epsilon\gamma\eta\sigma\iota\varsigma$ Δ auratum
 δ ii in majori copiâ impetrandi.*

R *primi lixivii diligenter, bis velt ter percolati q.v.
 ♀ ti vini tantundem vel amplius.*

*Adeus simul & semel misceantur, Δ mox apparebit cre-
cum elegans, filtrato liquore, quod in chartâ remanet, edul-
candum & exsiccandum. Percolatum iterùm præcipitandum.*

CAPUT IV.

*Tertius Δ aurati δ processus, in majori
copiâ præbens Δ .*

δ ♀ aa. ḡ bb.

R Contusa misceantur & in crucibulo tegulæ frusto coo-
perto, benèque illâ parte perlutato, duas horas aperte
igne

390 LIB. V. SECT. IX. CAP. V. QUARTUS. CAP. VI. QUINTUS MODUS.
igne calcinentur, calcinatis adhuc calidis affunditur fontana, &
per chartam filtratur. Filtrato lixivio adfunde ☿, quod præci-
pitabit ☿ crocei coloris. ☿ per filtrum chartaceum separatur,
edulcatur, & exsiccat.

*Vires, Do-
sis, utendi
modus.*

VIRTUTES, DOSIS, UTENDI MODUS eadem.

CAPUT V.

*Quartus ☿ aurati inflammabilis
processus Polemanni.*

R Calcinetur in ☿ ☉ fortissimo, exindeque patetur lixi-
vium. Affunde

calcis viva ☉ ☿ ri.

☿ minutissimè pulverisato.

Stent in leni calore. Igneum alkali sic aperit centra arcana ☿ii,
& extrahit ejus ☿. Filtratus liquor, infusus acidis succis, demit-
tit pulverem colore mali aurantii. Hoc relicto in fundo, liquor
supernatans, percolatus, iterùm novo succo acido infuso præ-
cipitatur in similem pulverem. Id tertiâ vice potest repeti. Ul-
timus pulvis coloris amoenissimi.

CAPUT VI.

Quintus ☿ ☿ flavi processus Helianus.

D Isquisitio Heliana ☿ ☿ Φλογισόν, ut commune, quod
venditur, tale proponit. Delineatum fuit libro hoc eo-
dem, sect. 6. cap. 15.

RZ. ○

Ⓢ āa. q. f.

Fac aquam valentem, vel etiam communem aquam fortem su-
me, ut moris est, cui ponderatæ immitte dimidium salis tosti:
postea tere antimonium subtilissimè, & immitte in paxillum
hujus aquæ tantum antimonii triti, ut ei supernatet aqua ad
quatuor digitos. Sensim autem immitte, ne aqua effervescat in-
solentius. Cum virorem aqua conceperit in phialâ extracto sul-
fure subtilissimo, statim effunde, & aquâ communi tepidâ in-
eam immerfâ, subsidebit sulfur, veluti commune viride, quod
ipso

ipſo factō probabis eſſe Φλογιδόν, & nihil à vulgari hâc in re diſſerre.

Sed effectus hic non ſemper reſpondet.

Επιχειρησις.

VIREs alvum deſciciendi in eô meritò deprædicandæ, & vomitum ciendi. DOSIS ḡ. iij.

Vires.

Dosis.

CAPUT VII.

♁ mineræ ♂ii, & inde proleſtus liquor.

R mineræ ♂ii, quæ metallus primus, maſculus, electrum minerale immaturum, nympha, quæ nunquam concubuit cum Vulcano, appellari poteſt, in alcool pulveriſata q.v.

Parandi
modus
conſtat

Post R. ☉ ♁ & calcis vivæ āa. q. f.

1.
pulverifi-
catione.

Ex duobus his igneis corporibus ſimul calcinatis fac lixivium hoc modo. Sali ♁ in ▽ fontanâ ſoluto addatur calx viva. Incoquantur, igne validiſſimo, ad ſiccitatem.

2.
lixivii con-
cinnatione.

R. hujus ſalis alcaliſati q.v. mineræ pulveriſata q.f.
aque fontana juſtam menſuram.

3.
ſolutione.

Stent in calido loco, aliquot ḡ intervallo. Digefſtione peractâ lixivium depletur, inque idem inſpergitur

☉.

Præcipitatur ad fundum aureus pulvis, pomorum aurantiorum colorem æmulatus. Exſiccatus adſervatur.

4.
precipita-
tione.

R. hujus ♁ aurati q.v. alcabeſtici liquoris q.f.

D-ſtillatio
liquoris.

M. Deſtilletur, ſæpiùs cohobando, donec rubræ guttæ oleoſæ ex XX descendant.

VIREs. ♁ citrangulare hoc dotes excelſiores habet, quàm quod ex factitio ♂ elicitur. ḡſus inde proleſtus liquor tenovat virtutes membrorum ſingulari felicitate.

Vires.

DOSIS ♁ris & liquoris adſcendit ad ḡ. iv. v. vj.

Dosis.

UTENDI MODUS, in juſculo vel vini hauſtu.

Utendi
modus.

CAPUT VIII

♁ mineralium aqueorum & i. vitrioli anody-
num ſeu narcoticum proponit.

Ccc 3

Cui

*Paracelsi
de eo ju-
dicium.*

Ui non est notum nomen ♁ris Ⓣli anodynī, seu narcotici? *Paracelsus libro de rebus naturalibus cap. 7.* cum de ♁ejusque speciebus, & imprimis embryonatis agit, meminit ♁ Ⓣ fixi, idemque duo docet habere singularia: summam dulcedinem, & vim narcoticam, quæ tanta, ut eo gustato gallinæ in somnum propendeant absque damno, & post excitentur. Sedare etiam dicitur omnes dolores, omnemque colicam passionem. Modum autem parandi non addit.

Inde naturæ indagatores, quisque pro modulo suo, operam dedere, ut modum extrahendi hoc sulphur invenirent.

*Penotus
parandi
modus.*

Penotus de medicam. chemicis, sub titulo ♁ Ⓣlatum,

Rx. Ⓣli dissoluti in ∇ fontanâ q. v.

Ebulliat. Huic imponantur laminæ ferreæ. Cum pulvere rubro onerata fuerint, hunc abraide iteratis vicibus. Extractum ♁ rubrum spiritu vini circuletur. Hoc abstracto, aquis cordialibus, quod refidet, abluendum.

*Hartmannus
processus*

Hartmannus de opio theor. 7. & basil. chim. sub titulo anodynorum, facilem hunc commendat modum. 1. caufimon Ⓣli ♁ extrahendi, idemque 2. in vim paregoriam seu anodynā figendi.

♁ inflammabile ita paratur:

*1.
parandi
♁.*

Rx. Ⓣli elegantis, vel etiam Ⓣ Ⓣ ij.

limature chalybis mundissima sine pulvere & inquinamentis aliis, recenter videlicet limâ trita ℥ j.

Tere invicem, & misce. Imbibe in cucurbitâ vitreâ ad imum detruncatâ,

℥ ijo, ut superemineat digitum,

Post coagula igne arenæ. Sicco pulveri iterum adde ℥ ijo. Stant in digestionē per aliquot X. Tinctum depletur. Iterum ℥ ijo adfundatur, tinctum depletur. In hoc ℥ ijo collecto, & tincto est ♁ Ⓣli urens. Si enim explorandi gratiâ, ex ejus aliquotâ parte acetum evaporarit, & quod restabit, aquâ purâ aliquoties edulcaveris, illudque sedulò exsiccaveris, videbis admoto igne flammam concipere, & penitus ab igne instar lactis absorbi.

*2.
parandi a-
nodynū.*

♁ Ⓣ LI ANODYNUM ita paratur:

Rx. ℥ ijo hujus tincturâ ♁ impragnati q. v.

o. o. Ⓣ per deliquium parati q. s.

Immitte guttatim. Illicò $\oplus$ descendit. Hoc aceto decantato, aquâ fontanâ diligenter edulca. Exsicca, & habebis $\oplus$ $\oplus$ li fixum anodynum.

CENSURAS experitur hoc $\oplus$ non vulgares. I. IN GENERE, AB IIS, qui in $\oplus$ $\oplus$ anodynum dari negant. Inter hos agmen ducit *Angelus Sala*, dum *sect. 1. aphor. chimiatri. 45.* in $\oplus$ $\oplus$ non est $\oplus$, nec sal, nec alumen, *inquit. Et paulò post: à vitriolo nequit separari substantia, inquit, quæ de naturâ suâ, sine additione aut extrinsecus accedente artificio somnum provocare, dolores sopire, omnesque ardores internos extinguere, vel aliorum nobilium anodynorum vegetabilium loco esse possit.*

Extingens generalitè Sala.

At sui oblitus, *libro anatom. $\oplus$ li inscripto cap. 11. ex $\oplus$ $\oplus$ per spiritum vini conficere docet anodynum, somniferum, & narcoticum, quod potentiâ nec opio, nec oleo mandragoræ cedit.*

Laurembergius ipsi impingit contradictionem.

Eam excusare nititur *Billichius*, asserens, nullam opiaticam vim inesse vitriolo specificam, seu non inesse ipsi vitriolo, sed nasci à conjunctione vitrioli cum menstruo, seu esse magisterii, quâ magisterii.

Laurembergii insistentans contradictionem excusat Billichius Censuras

Sed agit ædum. Contradictio est manifesta. Vel aphoristica sententia cum veritate divortium facit, vel vitrioli anatomia. Videantur *Laurembergii nota, & animadversiones, ejusdemque questio 19. & 24.*

II. IN SPECIE, de PRIMA præparatione *Sala* suum exponens judicium, eam rectè nullius esse, *ait*, momenti. Pulvis iste subviridis, *inquit*, & flavus, quem chimici quidam, mediante præcipitatione, vel attractione per laminas ferri factâ, separant, non est $\oplus$, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen $\oplus$ $\oplus$ li anodyni nequaquam debetur.

Specialitè in exponens

Ejusdem sententiæ sunt *Libavius lib. 1. epist. 35. Ulixerus appendice tractatus de sulphure. Gregorius Horstius sect. 1. epist. medicin. p. 347. Dubito, inquit, de $\oplus$ hoc æquivoco, cum aliis viris doctis, & potiùs opio justo modo correcto, tempore necessitatis actor, quàm iis, quorum effectus incerti.*

ALTERA PRÆPARATIO multis urgetur dubiis, multis nominibus opiato laudano postponenda.

LIBER V.

SECTIO X

decimam continet classsem

effectorum solidorum, nempè crocos.

CAPUT I.

*Crocus ꝯ niger.**Nomen.*

Roci nomen ꝯ *weydaaius* competit flori vegetabili. Transfertur inde ad medicamenta croci colorem æmulantia. Celebriora sunt crocus ꝯ & metallorum. Crocus ꝯ NIGER primum obtinebit locum, per calcinationem immerfivam siccam, cæmentatoriam cum ꝯ paratus.

℞. *limatura ꝯ magnes.* ꝯ *flavi pulverisati minutim* a ℥ij. Misceantur in mortario per minima, vel fiat S.S.S. in ollâ capaciiori & igne rotæ, anemio in furno calcinentur, lento tamen, sic spiritus ꝯ acidus adoritur ꝯ. Cum deflagavit, colligitur ꝯ friabilis, in mortario in pulverem terendus. Tritus post in marmore tenerior fit. Per se fumitur. Miscetur etiam speciebus alterantibus.

CAPUT II.

Crocus ꝯ niger, per calcinationem immerfivam siccam fusoriam, cum ꝯ paratus.

℞ *ris teretes crassos magdaleones.*
frusta ꝯ oblongiuscula, bacilli formâ clongata.
Hæc, unum post aliud igniatur igne fusorio ad fluxum ferè comparato, ut scintillent, & in bacillos intrudentur. Sic in momento funditur ꝯ, granulatim, & grumofus decidit in subjectam pelvim, aquâ fontanâ plenam, cum filamentis intortis. His remotis in pulverem comminuitur in mortario vel in marmore, & ad usum servatur.

VIRES

CAP. III. CROCUS ♂ RUBER. CAP. IV. CROCUS ♂ ALBUS. 395

VIREs uterque aperiendi habet primarum viarum recessus. *Vires.*
Dosis ḡ. v. vj. *Dosis.*

MODUS UTENDI. Per se, rariùs, cum aliis crebriùs, ut *Utendi*
speciebus alterantibus & purgantibus. Basis est pulveris ca- *modus.*
cheetici Quercetani, Hartmanni.

℞. croci ♂ hujus ʒij. fecul. ari. ʒiij. sacchar. canar. ʒiij.
cinam. acutif. ʒi. fol. ☉ n. iij. M. S. Pulv. cachect.

DOSIS ʒβ. ʒj. in jusculo matutinis horis, & corpus leni
deambulatione moveatur.

CAPUT III.

*Crocus ♂ aperiens ruber per calcinationem im-
mersivam humidam, cum ☿ & ♄.*

R croci ♂ nigri ℔j. ☿ ti fortissimi q. s.
Inde sartagini ferrea. Coquantur super igne carbonum
aperto, spathâ ferrea semper agitando, donec ☿ tum ex-
halavit. Adde aliud ☿ tum, & procede, ut priùs. Tandem
ignis intendatur, quousque materia rubeat. Si ♄ fortis modi-
cum addatur, res feliciùs succedit. Optimè edulcatus amittit
vim emeticam.

VIREs habet aperiendi justâ dosi, per se, vel cum aliis in *Vires.*
jusculo exhibitus. DEINDE

℞. hujus croci ℔s. ☿ pulv. tantundem.
☿ tione institutâ in alembicum ascendunt flores rubicundi.
Hi colligendi, aquâ dulci abluendi, ad usumque servandi.

VIREs easdem habent, & quidem eminenter.

Vires.

CAPUT IV.

*Crocus ♂ aperiens albus saccharinus, qui fit per cal-
cinationem humidam, illinitione spiritûs acidi.*

R laminas ʒtis latas, & amplas q. v.
spiritus ☉li vel ☿ris q. s.
Obline lamellas, bis, ter, quater. Expansis laminis su-
per vitro aliquo depresso, aliquot dierum spacio sensim efflo-
rescit

D d d

rescit crocus albicans, qui dulce non nihil sapit. Evocatur hic crocus, compage refractariâ solutâ, à spiritu acido corrosivo, in poros ejus se insinuante, atomosque fermentante, attollente, amplificante, imbibente. Iterum obline lamellas quoties libuerit, crocumque siccum collige. Primâ vice quæ laminæ adhibentur, tardiori & pauciori manu præbent erocum. Quò crebrius adhibita, eò liberaliores sunt. Corroditur in hâc illinitione non solum ♂, sed simul etiam ejus ♂licum ⊖ extrahitur: quod cum tandem etiam evocetur omne, conducibile est laminas tandem mutare. Experientia docet, crocum postremum esse prioribus multò viliozem, minus speciosum, minusque efficacem ad referendam & movendam alvum.

Vires.
Dosis.

VIREs sunt notæ epaticæ, & spleneticæ.
DOSIS ḡ. ij. iij. in liquore conveniente.

CAPUT V.

Crocus ♂ ruber adstringens, triplex.

N furno, eo fine artificiosè præparato, extensus in ferreâ patellâ, flammâ reverberii calcinatus, vitriolicâ suâ aperiendi vi spoliatur ab atomis & acidis lignorum spiritibus, & assurgit turgescens in florem, qui cum appareat spongiosus in superficie, demendus, ne violentiâ nigrescat, in scoriam inutilem degenerans.

Vires.

VIREs indicat nomen: fluxiones immodicas compefcit, in diarrhæâ contumaci & dysenterîâ utilis. Ulcera externa siccat.

Dosis.

DOSIS. In alcool seu pulverem subtilissimum redactus exhibetur ad pondus, ḡ. vj. vij. in jusculo gallinæ vel carnis, ut & vino.

II.

℞. laminas seu virgulas oblongiores chalybie.

Transversim locentur in furno reverberii vitrariarum officinarum, vel cum destillatur spiritus ♂li. Exime aliquoties. Crocum in superficie apparentem aufer leporino pede.

Vires.

VIREs nobiles astringentes.

DOSIS

DOSIS & UTENDI MODUS eadem.

III.

℞. *crocum & saccharinum album* q. v.*Spiritus* ☉, *vel* ☿ *modicum.*

Indantur in ☿. Lenis calcinatio instituitur, donec rubeat.

Auferatur ab igne, & servetur.

VIRES. Astringit potenter, in diarrhæâ, dysenteriâ, fluxibusque sanguinis quibuscunque utilis.

DOSIS ḡ. vj. vij. x.

UTENDI MODUS. In vino, vel ☽ tormentillæ, in quibus vehiculis resolubilis apparet, ob acidos admistos spiritus.

CAPUT VI.

Crocus metallorum.

CROCUS METALLORUM nominis inventio attribuitur à nonnullis Martino Rulando seniori: origo & fundamentum, color æmulus croci in flosculis suis subrubefcentis. METALLORUM crocus indigitatur, quia communi Hermeticorum opinione receptum, antimonium esse ens primum, & omnium metallorum radicem. HEPAR dicitur, quia hepatis bubuli, aut alterius animalis formam & colorem refert. SCORIÆ ☞ dicitur etiam indigitantur.

℞. ☿. ☉. ☽. āa. ℥j.

Contusa in pulverem misceantur exquisitè. Cochleari ferreo pars post partem injiciatur in crucibulum ignitum. Factâ detonatione stent per horam in ☉. Vase refrigerato rupto REGULUS in fundo apparet. SCORIÆ flavedine suâ crocum vegetabilem repræsentant exquisitè. Ab hoc separandum ☉ per affusionem aquæ crebriorem. Percolato per chartam lixivio, CROCUS in chartâ remanet. Ex lixivio per affusionem aceti præcipitantur ☿ auratum ☽ii.

VIRES croci seu hepatis edulcati sunt alterantes & purgantes. DOSIS ḡ. xij. xvj. in infuso.

MODUS UTENDI. In substantiâ interiùs rarissimè usurpatur. Et quid opus est, cum habeamus fruges, velsci glandibus.

Dosis, &
utendi
modus.

Dosis.

Utendi
modus.Nomen
triplex.

Vires.

Dosis.

Utendi
modus.

dibus? *Horstius lib. 2. parte 2. de morbis contagiosis p. 131.* panaceam auream parat ex croco metallorum ☉ & ☿ dulcificato, proportione æquali, eamque in luis veneræ curatione post ligni decoctum commendat. IN CLYSTERIBUS nodulo lineo involutus ad zi. ij. usurpari solet.

*Basis cen-
setur Ag.
benedicta.
Lixivium sa-
por mensi-
um suppressi-
onis me-
detur.*

Censetur, esse basis AQUÆ benedictæ vomitivæ Rulandinæ à *Quercetano. Brendelius* basin censet esse vitrum.

EPAR ☉ seu crocus metallorum ad pondus ꝑ. vini albi, vel aquæ fontanæ mensur. iij. iv. exceptus post lenem coctionem præbet *Lixivium*. Hujus, ferri laminæ, vel lateribus ignitis affusi vapor prodest fœminis suppressione menstrui sanguinis laborantibus, muliebri sinu, per sellam perforatam exceptus. Uterus hujus vaporis delectatione recreatus, internos humores mensium regimini obnoxios resolvit & expellit.

LIBRI V.

SECTIO XI

undecimam continet clas-

sem effectorum solidorum, nempe regulum.

CAPUT I.

De ☐ & ☼ simplici.

Nomen.

NOre multorum est regulus. Terminus technicus est τὸν μετὰ βεγγών, qui probaturi seu experimentum alicujus mineræ facturi, postremo temperamento, quod manet in cupulâ, REGEM, den Rönig appellant. Inde diminutivum REGULUS. Regiam ejus dignitatem asserit corona, & diadema ☐ basi ejus adjunctum. Stellæ instar cum corona hæc radiet, etiam ☼ stella signata, der Signatstern dicitur.

DUPLEX est: simplex & compositus, & hic iterum varius.

I. SIMPLEX ☐☼ ☉tus ita paratus:

Simplex.

☐. ☐. ☉. ☉. ☼. ☼.

Con-

Contusa, & diligenter mista cochleari ferreo pedetentim excepta calcinantur in ☿. Factâ detonatione, & vase pavimento illiso subsidet regulus, refrigerato vase eximendus. Nonnulli massam, in fluxu cum adhuc est, infundunt in conum fusorium sevo perunctum, eundem pavimento illidunt, ut rex subsideat. Refrigeratis omnibus, excutunt, inverfâ pyramide, scorias, & regem pyramidalem ad usum servant. Si benè res gesta, stella in basi elegans.

II. COMPOSITUS ♂ REGULUS cum ♂, seu regulus ♂ antimoniatu stellatus.

℞. *clavorum equorum ungule summitates seu apices* ℞℞.
♁ *Ungarici radiantis* ℞j.

Compositus.

Hoc pulverifetur minutim, & cum apicibus misceatur. Projice in ☿ inter ardentes prunas ignitum cochlear unum post alterum, & operi, dando ignem fusionis intensiorem. Post injice per vices

⊙ ☿ ij.

Fluant, spathâ interdum agitando massam. Tandem stent in igne fusionis per dimidiam horam. Refrigeratum vas confringatur pistillo, & scoriæ separentur à regulo. In hujus basi raro vel nunquam primâ vice apparet regulus.

℞. *eundem pulverisatum.*

⊙ *pulver.* ☿ j.

Fluant iterum in ☿, & regulus colligatur. Hoc si repetatur, observavit *Schroderus*, tandem stellam contrahere, imò vel multis stellis, ac si terra aquis circumdata esset, regulum signatum vidit.

Nostrò experimento, quo crebriùs reiteratur calcinatio cum ☿, eò magis decrescit regulus, & tandem totus miscetur cum scoriis, quæ inde multo evadunt elegantiores, & splendidiore, pluribus micantes scintillis. Frustranea potiùs videtur esse iterata calcinatio, eo fine, ut stella appareat. STELLÆ nomen habet ab eo, quod semper adesse optetur. Neque ad stellæ apparitionem quicquam confert vel cœlum serenum, vel ad crescens Luna.

Frustranea est iterata calcinatio.

U s u s. Globulus ex hisce fusus, & iliatis ad viam fecibus *U/m.* parandam, & intestinorum implicationem tollendam non ad-

400 LIB. V. SECT. XI. CAP. II. ELECTRUM IN GENERE.
 probatur. 2. Butyrum δῖι dictum paratur commodè ex his
 regulis, ad bezoardicum minerale, & vitæ Mercurium.

CAPUT II.

*Compositus ἔ regulus cum aliis metallis, Ele-
 ctrum dictus. De eo in genere.*

Nomen
 notat
 1. succinum,

LECTRI nomen Græcum est, plura notans significata.

I. SUCCINUM vulgare. De eo Philosophus 4. me-
 teorolog. capite 10. ἡλεκτρον καὶ ὅσα λέγεται ὡς δάκρυα,
 ψύξι δῖιν, οἶον σμύρνα, λιθανωτὸς, κόμμι. καὶ τὸ ἡλεκτρον
 ἢ τὰς τὸ γένος ἔοικε καὶ πύγνυται. Ἐμπεριελημμένα γούυ ζῶα
 ἐν αὐτῷ φαίνεται. Succinum ἔ quacunque dicuntur ut lacryma, in-
 frigidatione sunt, velut myrrha, thus, gomme. Et electrum quoque hu-
 jus generis esse videtur ἔ concrevit: circumprehensa enim animalia
 in ipso videntur.

2. metal-
 lum na-
 tūm.

II. Notat μέταλλον χρυσίζον, quod, autoribus Hesychio ἔ Ety-
 mologo, in Eridani arenis reperitur. Pausanias Eliacorum priore,
 sive libro 5. electrum reperiri, ait, in fluminibus & metallis, i.e.
 locis subterraneis. Ex eo, quod in fluminis Eridani seu Padi
 arenis αὐτόματῶν sponte natum repertum, statua erecta fuit Au-
 gusto. Τὸ δὲ ἡλεκτρον, inquit, ἔ τῷ Αυγούστῳ πεποιήωται τὸν εἰκῶ-
 να, ὅσον αὐτόματῶν ἐν τῷ Ἡερδάνῳ ταῖς ψάμμαις ὄρεται, ἀπαί-
 ζεται τὰ μάλιζα, καὶ ἀνθρώπη ἡμιον πολλῶν δῖιν ἕνεκα. Τὸ δὲ ἄλλο
 ἡλεκτρον, ἀναμιγμῶν δῖιν δεγύρω χρυσός. Electrum, ex quâ ma-
 teriâ statuam crexerunt Augusti, in Padi fluminis arenis, rarum omnino
 repertum est, magnumque ideo aestimatur. Est alioquin electrum aliud
 nihil, quàm argento permistum aurum. Proportionem ponderis de-
 signat Plinius natur. histor. lib. 33. cap. 4. Ubicunque quinta ar-
 genti portio est, electrum vocatur.

3. Factiti-
 am massam
 ex auro ἔ
 argento.

III. FACTITIAM massam notat auri, memorati quintu-
 plâ argenti proportionem. Fit & curâ electrum, argento addito,
 quod si quintam portionem excessit, incudibus non resistit.
 Ita idem Plinius.

4. Mistu-
 ram alio-
 rum mine-
 raliūm.

IV. ALIIS METALLIS inter se mistis facti electri no-
 men inventum est Alchimistarum veterum. Estque metallum

verba

verba sunt Paracelsi lib. de rebus naturalibus cap. 9. welches von einem andern kompt durch die Kunst/ und demselbigen Metallen/ von dem es ist/nimmer gleich. Als ein Exempel: Man macht das Kupffer weiß/ so es nun nimmer roth wird/ so heist es electrum &c. 2. alio modo videtur accipere lib. de natura rerum 8. qui inscribitur de separationibus rerum naturalium. Electrum, inquit, non est metallum per se, aber alle Metall in einem Metall oder corpus. Wann es nun nach alchimistischen process anatomiret und geschieden wird/werden alle sieben Metall darzu pur/tauter und sein gefunden/nemlich ☉. ♀. ♁. ♃. ♄. ♅. ♆.

Ejus memi-
nis Para-
celsus.

Begunus tyrocinio chimico lib. 2. cap. 18. eodem sensu, mentionem facit electri. Nihil hoc modo sumptum aliud est, quam ☉ & ♃ compositus cum aliis metallis.

Begunus

Helmontius per electrum maturum intelligit ♂, per immaturum, mineram ejusdem.

CAPUT III.

De electro in specie, & I. minori, quod paratur ex ♂ crudo, & ex regulo.

MINUS ELECTRUM ex ♂ CRUDO, permisto ♁. & ♃. Minus electrum ex ♂ crudo.

ita paratur. R. ♂ Ungar. crudi lb̄. ♁ & ♃ āa. ℥iij.

Fundantur prius in ♁ ♁ & ♃. Fufis additur paulatim ♂. Cum steterint parum in fluxu, adjiciuntur super materiam fusam

♀ ℥xij. ☉ ℥viii.

Benè invicem misceantur in mortario. Calcinatione ad umbilicum deductâ, in ♁ ad pavementum modestè illiso, & refrigerato, invenitur regulus, metallorum qualitatibus imprægnatus.

Minus electrum ex regulo ♂ii.

Minus electrum ex regulo.

R. ♀ ex ♂. ♁ āa. q. v.

Regulus pulverisatus in ♁, inclinè in fluorem. Statim injice Minus electrum ex regulo & stannum: cum fluxerit, amove crucibulum ab igne. Refrigerata pulveriscentur. Si ritè operatus fueris, auri vel orichalci apparet color: sin minus, scintillis aureis micat massa ad nigrum vergens.

Exin-
dictum.

Exinde, quocunque res cadat, perinde enim est, paratur ANTIHECTICUM medicamentum.

Ex hoc electro paratur antihecticum Poteris.

Vires.

Dosis.

Modus utendi.

R. *hujus electri q.v. pulverisati triplum.*
Misceantur, & calcinentur cum levi detonatione. Refrigerata abluantur aquâ dulci, & liberentur à falsedine. Pulvis in vitro chartaceo residuus servetur.

VIREs indicat nomen ANTIHECTICUM ANTIMONIALE, JOVIALE. In calore habitum acquirente, & phthificâ extenuatione sedandâ singulare habetur arcanum. Aliis etiam pulmonum, hepatis & uteri affectibus medetur.

DOSIS à ḡ. vj. ad vij. & ultra.

MODUS UTENDI per se, vel cum aliis pectoralibus in jusculo, horis matutinis.

Ingredientia hujus medicamenti ad rationis incudem si vocentur; nã illa expectationem indicatorum vix fatiare poterunt. Circumspectè ergo hîc medicus se gerat.

CAPUT IV.

Minus aliud electrum dnare ex

* ð dnâ.*

Minus electrum lunare.

Regulus pulverisatus grosso modo in , circumdato fluat. Superinijce Lunæ frustula. Liquefacta remove ab igne.

G. Electrum Lunare.

Febrifugum.

Ex hoc electro, seu regulo ð Lunari parari censetur à nonnullis FEBRIFUGUM ANTIQUARTANARIUM RIVERII, zni-gmaticè observ. centur. 3. append. descriptum.

R. *electri hujus.*

ḡ. ti aa. ḡḡ.

Επιχειρισ.

Destilletur inde ex retortâ butyrum. Præcipita aquâ fontanâ insulâ. Lactescente humore, subsidens & edulcatus pulvis ad usum servatur. Purgat *ἀνω καὶ κάτω* more *ῥ* vitæ, sed languidiùs. Verùm genuinum non est. Non occurrunt hîc Hercules, nec ejus 12. labores. Descriptum autem est genuinum *hoc eodem libro, sectione 6. cap. 12.*

CAPUT

CAPUT V.

Electrum majus.

MAJUS ELECTRUM ex pluribus conficitur ingredien- *I. via.*
tibus, duplici viâ, vel

Rx. ♂ & ♂ electi āa. ℥ij.

Cum steterit ♂ in fulgore, adjicitur ♂ tritum, & me-
talla sequentia,

♀. ♀. ♀. ♀. āa. ℥ij.

Tandem operto ♣, carbone ignito, calcinatio continuatur, &
injicitur sensim, unum frustum post aliud.

⊙ ad ℥ij.

Fluunt iterum, & injiciuntur in scyphum pyramidalem, vel in
♣ refrigerentur sponte suâ.

ALTERA VIA electri majoris nobiliora adsciscit metal- *II. via.*
la, & regulos ♂ & ♂tis.

Rx. ♀ ♂. ♂ti ℥ij.

Fundatur in tigillo. In fluentem projice

♀ ℥ij. ♀ ℥ij. ♀ ℥ij. ♀ ℥ij. ⊙ ℥ij.

Sensim & sensim, ut fluxus promoveatur, injiciuntur ⊙ ℥ij.

Refrigerato vase eximatur & ad usum servetur.

U s u s e j u s a d p r æ p a r a n d u m, c u m ♀ to butyrum ♂. & *U. s.*
exinde ♀ vitæ, & bezoardicum minerale. 2. cum ⊙ æquali pro-
portione calcinatum, & ∇ simplici edulcatum electrum, ad ℥.
iv. v. per se vel cum aliis, in juscule vel alio liquore adsumi
potest, ceu ἀνδρωτ⊙ πολύχρηστ⊙.

LIBRI V.

SECTIO XII

duodecimam classem ef-

sectorum chemicorum solidorum con-
tinet, nempè vitrum.

E e e

CAPUT

CAPUT I.

De δ vitro, ejusque usu diversis sententiis.

Nomen

Vitri.

Triplex est:

OMEN vitri à formâ, resonantiâ, splendore, fragilitate desumptum est. *Triplex* imprimis est: *unum*

PUNICEUM seu rubrum, sanguinis rubentis aspectu: *alterum* **SUCCINEUM**: *tertium* celebratissimum **HYACINTHINI** cognomen adeptum à colore preciosi hujus lapidis æmulo. Hyacinthina Antimonii gemma, & Magnesia Saturni opalina, ab æmulatione opali gemmæ, cujus tamen

Puniceum,

quod raro

in usu.

I. **PUNICEUM**, *obsidianum Libavii syntagm. arcan. chim. lib. 8. cap. 23.* quod sub nomine **CROCI** metallorum singularis delineatur ab *Hartmanno*, paratur hoc modo:

$\mathcal{R}$. $\text{\textcircled{D}}$ *purissimi & defecatiſſ.* δ *opt.* $\text{\textcircled{aa}}$ $\text{\textcircled{bb}}$ $\frac{1}{4}$

Fluat $\text{\textcircled{D}}$ in sartagine, vel crucibulo ad lentissimum ignem, sine ullâ violentâ vasis ignitione. Removeatur ab igne vasculum, & adde δ *probè pulverisati paucillum*. Quod si $\text{\textcircled{D}}$ misceri potest, tunc perge, & sensim ac sensim δ ingere, continuo ferreâ spathâ agitando, donec totum mistum. Sin $\text{\textcircled{D}}$ non admiserit δ , justam ipsius refrigerationem expectabis. Cum probè mista fuerint, & fluxerint, carbone vivo superjecto, aut ferro candente massam accende: cum detonaverit, paratum est. Non semper eandem obtinet formam, modò intensius rubet & micat, modò remissius.

Succineum

adhuc rarior.

II. **SUCCINEUM** δ vitrum, paratur ex *Œcurio vitæ vulgariter dicto*. Hic imponitur crucibulo, & igne circulari detinetur, donec fluat. Tunc effunditur in laminam aurichalceam. Transparens est in principio, vitri instar, tunc effundendum, si diutius in igne detineatur, fit opacum. Non rectè appellatur vitrum *Œcurii*, rectius vitrum succineum, vel succinum Antimonii. Mitiùs operatur à $\text{\textcircled{g}}$. j. ad iij. in convenienti liquore.

Hyacinthinum
cul
gustissimū.

III. **HYACINTHINUM** vitrum, quod maxime in usu, præparandi modus proponitur à *fratre Basilio Valentino, curru triumphali* δ . repetitur ab *Andrea Matthiolo comment. in Dioscoridem cap. de jujubis, Angelo Salâ in anat. antimonii part. 2. cap. 1. Joh.*

Gum.

Gvintherio Andernaco de medicinâ veteri & novâ tom. 2. dial. 7. Calcinatur ☉ iusto ignis moderamine. Tandem funditus ☉ & ☽ in seu ~~seu~~ existentibus in vitrum.

VIRES hujus vitri hyacinthini in expurgandis vitiosis *Vires hyacinthini* humoribus, & chronicis morbis debellandis sunt insignes. *Ufus ejus in Indiâ notus.* Qui ad Afros in Guineæ regnum navigarunt, narrant empiricos chirurgos in febribus quibusdam tertianæ modo invadentibus, horridis, peracutis, valde periculosis, quæ interficiebant 7. 8. 9. 12. &c. die, SOLO ☉ VITRO feliciter ægros liberasse, si illico cum horrore corriperebantur, idem exhibuissent.

Nobilissimus & Strenuus Dietrich Vicedomius Dn. in *Historia operationum Sistræ.* Eckstet, Electoralis Saxonicæ militiæ equestris antesignanus vexillifer, postquam, anni dimidii spacio, quartanis insultibus fuerat afflictus, præmissis præparantibus & leniter purgantibus, hausit infusum vitri ☉ii pondere ḡ. vj. exaltatum, die ἀποεξίαις. Cum incaluisset, vomere incepit cruda: adjutus jusculus pinguis lenta viscida nigra: tandem corpore mirè agitato, materiam cretaceam calci similem. Liberatus à febre omnimode discessit.

Matthiolo lib. 5 in Dioscor. cap. 59. meminit Andreæ Galli, Medici Tridentini, cui post ventriculi pulmonisque inflammationem & cordis tremorem, suffocans catarrhus majorem viribus prosternendis metum adferens ex abundanti accesserat. Hic post irritum multorum remediorum usum Antimonii præparati tribus granis, binis vomitionibus, ternisque dejectionibus eductâ bilis copiâ non contemnendâ, ætutum salvus evasit. Salutarem hujus medicamenti usum tribus aliis historiis illustrat.

Zacutus Lustranus lib. 1. bist. quæst. 25. recenset: Alexandrum Quintilium Italum vitrum hoc pro medicamento ex ☉ confectum vendidisse, & magnum quantum fecisse.

Job. Gvintherius Andernacus de med. veteri & novâ, dialogo 7. vitrum stibii vocat medicamentum efficax, valensque, quod si rite præparatum à medico perito rectè exhibeatur, salutare sit: sin ab imperito offeratur, venenum, multorum morborum sæpe existat causa.

*Libavius
idem ex-
sollunt.*

Libavius apocalyps. hermetic. part. 2. cap. 13. statuit, si ☿ ritè sit solutum & in vitrum conflatum, quod tunc è potentiâ remotiore evocata sit *δύναμις*, & in usu medico prodesse queat, juxta ordinationem divinam, & sic in eo sit prædestinatio & potentia naturalis in salutis humanæ incrementum, & *syntagm. arcan. chemicor. lib. 7. cap. 23.* patrocinium hujus vitri suscipit.

*Improbant
ejus usum
quidam Pa-
racelsi.*

IMPROBANT ejus usum *Paracelsi*, putant indignum esse probrosamque naturæ, si ad alvum vel vomitum in præceps agendum, usurpetur ☿, longè sublimiori prædestinatione datum, nimirum, ut sicut aurum spiritaliter, ita per universum corpus penetrando idem depuret, aliena resolvat, et servatâ naturæ integritate insensibiliter discutiat, in forma tincturæ propositæ *lib. 2. chirurg. magna tract. 3. cap. 5.*

*Quercetanus
tamen.*

Quercetanus tetrad. aff. cap. cap. 31. licet vitrum omni sapore careat, idem tamen præstare ait ferociter, quod ejus flos, idque ob spiritum quendam album & arsenicalem ipsi insitum, qui in marmore, in quod injectum fuerit vitrum, facillè animadverti potest. *Et p. 139.* refert se vitri antimonii usum, utpote à suo veneno non satis nec ex arte repurgari, in suo libro de *spagiricâ præparatione* ante viginti septem annos edito improbasse & abjecisse.

Severianus.

Severianus Danus in ideâ nullam prædestinationem habere vitrum ☿, nec recepisse separationem puri ab impuro, nec sustinuisse digestionem debitam, scripsit.

Alii.

Alii innatas ☿ extrahere humiditates frequenter usurpatum censent, & convulsiones excitare, *ajunt*, unde primus *Plateri ægrôtus in observ. de vertigine*, melius quidem habuit, sed spasmus flatulentum, vitro ☿ purgatus, persensit.

CAPUT II.

Quid sentiendum, exponit.

*In usu ejus
respicien-
dum*

Verum non absolutè vel damnandum est vitrum, vel commendandum promiscuè omnibus. Ut in febribus acutis paulò pleniori victu minus peccatur, sic etiam leviori medicamento securior medela est, quàm paulò fortiori.

I. AD ÆGRI NATURAM respiciendum. Illis qui ad vomitum proclives, facileque vomunt, stomachum fortem habent, thoracemque amplum & latum, conducit. *ad ægri naturam.*

II. MORBORUM habitâ ratione conducit in chronicis insultibus, præservationis gratiâ, epilepsiâ, melancholiâ. In contumacibus aliis morbis etiam, ut intermittentibus, quarantâ & tertianâ, sæpe magno est usui. In ACUTIS nullum habet locum. *2. Morbi rationem.*

MODUS UTENDI etiam respiciendus.

SINE CORRECTIONE vitro utatur medici. I. in CLYSTERIBUS, in petiâ ligato, a ʒb. ad ʒj. II. GLANDIS formâ si fundatur, suppositorii vice potest iungi. III. GLOBULUS ex eo sùsus perforatus, alligatus filo, oleo perunctus, idem facit officium. *3. Modum utendi ipsum.* *Sine correctione* *1. in clysteribus.* *2. formâ glandis.* *3. globulum.* *Cum correctione, quæ sæpiâ: 1. insolatio.* *Suasore Libavio* deglutiri etiam potest idem ad corporis evacuationem. Hic alterat tantum formaliter & spiritaliter.

CORRECTIONE præviâ variis modis emendatur noxia vitri facultas.

I. INSOLATIONE vis vitri purgatrix corrigitur, sed per *αφαίρεσιν*, imò planè mortificatur. Si vitri pulvis subtilissimus, inquit *Quercet. tetrade gravissimorum capitis affectuum cap. 10.* ad aliquot septimanas soli exponatur calido, & de eo postea, etiam majore dosi propinetur, nullarum virium ad movendum & evacuandum corpus futurus est, quod calore solis spiritus ejus exhalarit & evanuerit.

II. COCTIONE instituitur à *Brendelio chim. in artis fovam redactâ.* *2. coctio.*

℞. vitri ʒ byacinthi. vini malvatici ℥j. vel ℥iʒ.

Cuticula, dum coctio instituitur, supernatans aufertur arsenicalis, reliquum servatur ad usum.

DOSIS cochlear. j.

III. INFUSIO sola emendat noxiam vitri indolem, variis modis. *Dosis.*

℞. vitri ʒ byacinth. q.v. vini Rhenani cochl. j. *3. infusio.*

Stent per noctem. Manè propinetur colatura.

INFUSUM paratur nonnunquam NUMMIS & ANNU-

LIS per noctem in vino suspensis. Manè bibendum propinatur.

3. CALIX chemicus fundi potest ex vitro ad infusa paranda.

4. *Libavius apocalypsi hermeticâ, parte priorè, cap. 13. nos calicem non curaremus, inquit, fieri ex meris istis, quis enim vim sustineret? sed fundum saltem pro gemmâ obduceremus, fietque id, quod aliàs per annulos purgantes.*

5. Commodè calix parari potest ex ligno juniperino, eâ amplitudine, ut capiat ℥vj. Obducatur intus liquidâ pice, cui immista viri ℥ii ℥ss. grosso modo pulverisati. In hoc infundatur vinum tepidum ad ℥ij. per noctem. Manè assumatur vinum

SPIRITU Oli etiam vitrum corrigitur.

6. ℞ viri ℥ii tenuiss. pulver. spir. Oli ad eminentiam dig. iij. Stent in digestionè. Spiritum hunc Oli purgantem ad ḡ. v. vj. commendant Gluckradius & Barthius in *Beguinum*. At Hartmannus *basil. chim.* rectè eligit spiritum Oli non rectificatum, i. e. cum phlegmate mistum.

Dosis.
Modus
utendi,
in genere.

DOSIS ℞. in vehiculo.

Tutior & securior est usus in infuso, quàm substantiâ. ḡ. iij. iv. pro ægri statu macerantur in quinque cochlearibus vini, cerevisiæ, hydromelitis. Quum stetit per noctem, manè colatur per liateum & propinatur. Vomitum movet & secessum. IN GENERE. Vitrum ℥ii accuratiùs correctum in majori dosi adsumi potest. Non longè post adsumtum medicamentum, jusculum pisorum leniter coctorum prodest, ut operatio facilitetur.

CAPUT II.

Vitrum E.

mini part. ij. *silicum fluviatil. calc.* part. j.

Fundantur ☉ in crucibulo. Projice ex ☿ in patellam cupream, vitri instar splendet.

Utendi
modus.

UTENDI MODUS. Sacculo inclusum, regioni lumborum applicatum, intemperiem renum calidam emendat in gonorthæâ virulentâ.

LIBRI V.
SECTIO XIII

decimam tertiam effecto-
rum solidorum continet classem, nempe astra.

CAPUT I.

Astrum in genere.

ἀστὴρ, ἕρως, vox est homonyma, multas habens signifi-
cationes. Notat 1. stellam in genere. 2. in specie,
illam, quæ canicula dicitur. 3. medicamentum
solidum, quod in orbiculos fingitur, cui stellæ
figura ut plurimum impressa, quod aliàs ob rotunditatem τεγ-
χιον, rotula, orbiculus, pastillus dicitur. Perperam ergo non-
nulli trochiscos à Gallico drogus dictum putant. 4. Astrum
mentionem facit Galenus passim, & præcipuè lib. 8. de compos. me-
dicam. sec. loca cap 3 ἀστὴρ σωμαχιδός, & paulò post, ἀστὴρ ἀνιχνύων,
ἀνώδυνος, ἰσχυρὸς, ἄσπερος, aster inexcuperabilis, dolores mulcens, somnum
inducens 5. In chemicorum Parnasso non respicit figuram, sed
notat singulare medicamentum, virtute insigni, imò astrali præ-
ditum. Idem crebriùs ἀσπερὸν nominant, & variis applicant
remediis.

*Astrum
nominis*

1.

2.

3.

4.

5.

CAPUT II.

De astro serpentum.

Stri nomen imprimis imponunt medicamentis ex ani-
malibus. Id tamen ad alias classes simul referri
potest.

*Astrum
serpentum.*

℞. viperas vel serpentes q.v. Spiritus vini q. f.

Contundantur in mortario, digerantur per ℥℞ iiij. Destillatio
fiat per alembicum, & sal crystallinum simul ascendit, in frigi-
do humido liquefscens. Sal hoc, ut res novas moliantur, astrum
chimici vocant, ut & totum liquorem,

CAPUT

R. *serpentes vel vipers* q. v.

Combure in ollâ. Cineres vocant astrum, magnasque illis adscribunt vires. Demorsis certam inde promittunt salutem. Sciatur autem, falia volatilia, in quibus omnis potestas, in auras incineratione hâc evanuisse, cinerem verò relictum sale fixo orbatum, ignavum esse .

LIBRI V.

SECTIO XIV

decimam quartam effecto-

rum solidorum classem continet, nempe
externa amuleta.

CAPUT I.

De iis in genere.

Nomen.

OMINATA *περιδμματα, περιεπιτα, και αποτροπαια.*
Latinis amuleta ab amoliendo dicta, celebrem operum chemicorum classem constituunt.

Differentsia.

DUPPLICIA constitui possunt: quædam manifestis agunt qualitatibus, quædam occultis, *ανακλιολογια*, quod rationem actionis reddere non sit facile, dicta.

Locus applicationis, & agendi ratio.

Utraque de collo pendentia vel carpi viciniam, quâ pulsus advertitur, applicata, cum incalescunt, contactu corporis *δπορροιας*, profluvia seu effluvia quædam effundunt, cutaneos per poros insinuant, indeque hæc cum sanguine refluxo ad cor centrum vitæ deferuntur, suasque exerunt facultates.

Helmontii sententia.

Non admittitur *Helmontii* sententia, cum, *libro*, potestas medicaminum inscripto, t. 61. distinctionem proponit amuletorum, periaptorum & appensorum, & quædam docet agere vi influentiam, & directivam, citrà evaporationem illorum, quæ in corporibus fixioribus nimirum sedent: quædam licet sint, quæ sensim viribus minuuntur, quia aporrhæam ex se dimittunt.

Si agere

Si agere debeant hæc amoleta, necessarium est, ipsis talem *Επιχειρησι*
 adscribere actionem, quæ fiat per contactum, corporalem vel
 virtualem. Neuter est sine *Διπλοία*. In corporali hæc est sensu-
 bus magis, in virtuali minus obvia, ut cum vite florente, vinum
 in cadis etiam movetur. Non evaporant ex amoletis atomi
ὕλωδεςέραι, crassiores, sed volatiliores.

Memoratu dignum, quod quædam amoleta sint simplicia, *Alia disse-*
 quædam characteribus & verbis, nonnunquam notis, nonnun-
 quam ignotis ornata. *rentia.*

In Tralliani monumentis exempla occurrunt tum simpli- *In Trallia-*
 cium, tum compositorum. Inspiciatur libri 1. cap. 15. *περί απλῶ*
καὶ ἀνύπαθῆ πρὸς *Ἰππικῆς*, quæ alligantur & naturaliter resistunt *ni scriptis*
 comitialibus, hæc occurrunt SIMPLICIA plurima: Jaspis *καπιδείς*, *occurrunt*
 à fumo qui infectus non pellucet, &c. *Περί απλῶ* Φυσικὰ ἀνύπαθῆ sim- *s. simplicia*
 plicia proponuntur lib. 12. cap. 7. πρὸς *πυρετῆς* *τρίταϊς* καὶ ἀμ-
 φημερῆς. cap. 8. πρὸς *τετάρταις*. At libro 10. cap. ultimo *περί απλῶ*
 Φυσικὰ ἀδιάπλωτα, *Διάπειρα* δεδοκιμασμένα, καὶ λίαν *δραστικά*
 πρὸς *τὴν κωλικὴν ἔχοντα* *Διάθεσι* proponuntur simplicia plu-
 rima, & COMPOSITUM UNUM, verbis & characteribus vul-
 garis notitiæ, Lunæ influxu etiam nobilitatum. Nimirum,
 ANNULO ferreo octangulo inscribere jubet: *Φεῦγε, Φεῦγε, ἰδὲ!* *Composi-*
χολή, ἢ κορύδαλ *ἔζήτη*. Fuge, fuge, heu bilis, alsuda quarebat. *tum Tral-*
 Subjectam autem figuram in annuli caput scribere jubet *lianaum.*
Ἰνέδω ἢ ὁ πρὸς *ὑποτυπώδεις* *δάκτυλ* *ἢ ζ.* *τῆς* *σελήνης*, ἢ κα,
 paretur autem præfiguratus annulus XVII. aut XXI. die Lunæ.

Paracelsus, magnus verborum, sigillorum, characterum, & *Paracelsi*
 amoletorum patronus, pluribus à Sennerto lib. de consensu & dis- *estimatio.*
 sensu cap. 18. allegatis locis, naturam vires suas in verba & chara-
 cteres non minus, quàm in herbas & radices imponere docet.

Idem archidoxeos *magica libri*, metallica appendicula, cha-
 racteribus & barbaris verbis insignita, proponit, iisque virtutes
 magnas tribuit. Libro 1. contrà graviore morbos, epilepsiam,
 visus infirmitatem, atrophiam cerebri, paralyfin, calculum re-
 num, coeundi impotentiam, contracturam, mensium immodi-
 dicum & deficientem fluxum, lepram, vertiginem, spasnum,
 convulsionem, sigilla proponit. Libro 2. subjungit sigilla 12.

LIB. V. SECT. XIV. CAP. I. CHARACTERES VILIPENDUNTUR.
 signorum cœlestium, & secreta ac efficaciam eorundem. *Libro 3.*
 sigilla ad oves & muscas characteribus ornata proponit. *Libro*
4. variationes horum sigillorum cum characteribus subjungit.

Objectio.

8.

Dubitantibus, quomodo sit possibile, quod metalla signis, literis & vocabulis notata, vires tales habeant, sine incantationibus, & mali genii cooperatione, vitio vertit, quod diabolo tantam potestatem tribuant, Deo detrudere videantur. Metalla vivunt, idè etiam vitales operationes exercere possunt. CHARACTERES & VERBA non esse viribus destituta probat exemplis incantatorum serpentum. EXTERIUS applicata etiam vitâ carentiâ internis visceribus vim quandam communicare confirmat exemplo cantharidum, manu gestarum, vesicæ dicam scribentium. Mortua corpora virtutibus prædita, ostendit præterea exemplo alcedinis des *Esbovogs* / cujus pellis singulis annis plumas abjicit, & novas producit ejusdem coloris, idque multorum annorum tractu continuo.

*Nonnulli
 exempla
 allegant.*

Parai.

Nonnulli allegant Pyrrhi digitum febrifugam, & pollicem dextri pedis lienosos restituentem, Galliæ etiam & Angliæ regum strumas, enunciatis paucis verbis: *Le Roy toy touche, Dieu t'oy guarri: sanantium exemplum.* *Parais* recitat quosdam prætereâ hæreditariam curam luxatorum & fractorum ossium, colligentes inde singularem aliquem per temperamentum & addita quædam verba influxum.

*Borelli
 opinio.*

Borellus histor. & observat. variar. medicophys. centur. 3. observ. 6. curationes magneticas adscribit etiam temperamento: *Franciscus Henricus Parritius Lugdunensis* innumeros curavit febricitantes, propinatis ægro trium pomorum medietatibus, quas deglutendas dabat. In primâ scribebat: *Christus pro vobis natus est: in secundâ, mortuus est: in tertiâ, resurrexerit est.* Tandem hæc vis in eo extincta. *Nonnulli* pactum cum dæmone cessasse putabant: Ipse verò ad virtutem naturalem ejus, quæ ætatis mutatione, vel temperamenti, mutata etiâ est & extincta.

Distinctio therapeutices medicinæ partis in *χρηστικῶν, φαρμακῶν, διαιτητικῶν, πνευματικῶν* verbis & characteribus etiam patrocinetur.

Enunciatio.

Verum *ἔδεν ἡεῖς ἐπ' αὐτῶν*. Multa in Paracelsicis minis firma
 & sô-

& solida occurrunt. 1. Committitur fallacia ἐπεροζητήσεως. Non vocatur in dubium, metalla multis virtutibus esse prædita, & eadem corpori applicata vires suas eidem communicare. Communicatio hæc, seculo hoc nostro præcipuè, stabilitur imprimis circulatione sanguinis. 2. Non negatur etiam metalla sub certâ constellatione fusa influxu aliquo ditari. 3. De verbis impressis & characteribus potissima quæstio. Illa agere inficias imus. Fabulosa sunt, quæ refert de alcedine. Admiranda imprudentia, res nullo rationis innixas fulcro stabilire velle exemplis inanibus, cum sensuum fide pugnantibus. οὐκ ἂν ἦν πᾶν τὸ Φαινόμενον ἀληθές. Non omne, quod apparet, verum est, autore Aristotele 4. metaphys. cap. 6. Exempla allegata etiam nihil ad rem. Nec temperamenti proprietas hîc locum habet. Divisio medicinæ proposita nullius est momenti.

Demonstratione hæc convellitur verborum & characterum efficacia. CHARACTERES, VERBAQUE IIS CONJUNCTA, si agant, aut præstent aliquid, præstant id ut instrumentum quoddam. Instrumentum reducitur ad causam efficientem. Ergo ad efficientem per se, vel per accidens. Si PER SE agant verba & characteres, agunt vel insitâ vi, vel naturæ, vel rationis.

Non agunt VI NATURÆ, quia nulla agnoscitur latens virtus. Quamvis enim VERBA naturalibus instrumentis proferantur, voxque hoc modo naturalis sit ipsa, significant tamen & φύσιν, ἀλλὰ ἄθεόν, non naturâ, sed pacto, & ex hominum instituto: neque ullo modo concedi potest Paracelso, quod natura vires illas iis imposuerit. CHARACTERUM materia, quamvis naturalis sit, metallica, lapidea vel vegetabilis, adscriptas illas vires à naturâ non habet. Nec etiam forma & figura eorundem ullius est efficaciam.

Non agunt RATIONE, quia rationis & consilii characteres sunt expertes.

Non PER ACCIDENS, quia non agunt necessitate coactionis ab aliquâ causâ sublunari vel cœlesti. SUBLUNARIS nullum habet locum. Artifex & idea in mente ejus concepta, à quâ fiunt verba & characteres, in exteriora non agunt. Imaginatio etiam artificis vel confidentia, cogitatio aut firma animi

414 LIB. V. SECT. XIV. CAP. II. XENEXTON PARACELSI
persuasio, hinc nihil habent virium. Sunt enim hæ actiones im-
manentes, neque ex animo in subiectum patiens transeunt.

nec celesti, A COELO etiam aut STELLIS, astralive spiritu influente
vim impressa verba aut characteres obtinere probabile non est.

nec supra-
lunari. SUPRANATURALIS causa etiam non admittitur: nul-
lam enim DIVINAM characteres & verba talia habent prom-
issionem bonorum temporalium aut cœlestium. Si à DŒ-
MONE, malo aliquo genio, tacitoque pacto, & latente fœdere,
hæ deriventur vires, apage!

Casus &
fortuna hic
exulant. Tandem etiam neque CASUS aut FORTUNA hinc ul-
lum habent locum.

Ergo characteres, figuræ, verbaque amuleti impressa, nul-
lam habent efficaciam.

CAPUT II.

De Xenexto Paracelsi, & recentiorum.

Virtus at-
tractiva
impediatur. Paracelsus lib. 2. de peste cap. 3. meminit virtutis magneticæ
D attractivæ, quæ sit in homine, similis illi in magnete
ferrum, & succino paleas trahente. Illâ mediante sani
in peste inficiuntur ab ægris. Die gesunden Augen/ so sie
in die stießenden starrend sehen/ so zeucht der magnet der gesunden
Augen an sich den chaos der stießenden Augen. Jetzt ist das Wehe
in diesen Augen. Hæc virtus attractiva debet è medio tolli, si
homo præservationis sit cupidus. Impediri autem, ait, per
XENEXTON, collo appensum, quo factò, corpus non afficia-
tur, cum non amplius attrahat. Modum autem, quo virtus at-
tractiva impediatur, & ex quâ materiâ Xenexton paretur, non
addit.

Modus
1. Recentiores de modo & materiâ solliciti, Xenexton attra-
here, ajunt, ad se venenum pestilentiale, tanquam homogeneum
quoddam, & sic corpus liberum evadere. In Xenexto autem
attractum venenum fit dissipabile.

2. Nonnulli consuetudinem hinc omne ferre punctum, & dum
cor asuescit vicinâ gestatione, tolerantiam quandam in ad-
versis inde nasci, & cor tam promptè non lædi volunt.

3. Alii & externum & internum venenum, ob similitudinem
suis

substantiæ, singulari *συμπάρεια* ad se attrahere censent arsenicum. Ideò etiam nolunt alexipharmaca miscere.

MATERIA duplex adsignatur à recentioribus: *venena sola*, alexipharmaca sola, & composita ex utrisque.

VENENA sola primum obtinent locum. MERCURIUM nuci avellanæ includunt. Sindone exceptam nucem à collo suspendunt, ad cordis regionem. Huic plus tribuit *Saxonia lib. de plicâ*, quàm ∞ .

ARSENICI inventio adscribitur *Jacobo Carpo anatomico 200 Bononiensi*. Pulverisatum arsenicum album mucilagine tragacanthæ exceptum in massam redigitur orbicularem vel triangularem, & à collo suspenditur.

ALEXIPHARMACUM solum est SAPPHIRUS, quem proponit *Helmontius tomo 1. de magnetica vulnerum curatione t. 37. 38.* *Homini, inquit*, suus magnes, quo, tempore pestis, per insensibilem transpiratum à contaminatis venenum forinsecus haurit. Natura etenim, quæ solet aliàs benignum succum duntaxat admittere, eumque ab excrementis solerter secernere: huic suo nunc magneti succumbens, nocuam auram elicit, mortemque intrò vocat. Contrà hunc magnetem suus est magnes contrarius, ipse nempe sapphirus aut frustum succini lucidum, priùs per planetarios septem pulsus confricta (sunt autem ii in gutture, carpis manuum, prope pedum malleolos, & ad cordis thronum) & collo, periapti vice appensa, humanum magnetem præcellunt, impediunt, adeoque diræ luis amoleta certissima; alioqui planè inefficacia, si pulsum confrictio non præcesserit. Quæ enim priùs sapphirus & succinum erant, ab affricu, mutatâ familiâ, nomen prius amittunt, & xenexon deinceps appellantur.

CAPUT III.

Composita amuleta chimica, ex cordialibus & venenis.

Ec iterum sunt vel alexipharmaca sola, chimicè præparata, vel cum venenis mista. Tale est Xenexon *Crollianum in basilicâ* propositum.

Crollianum amuletum.

COMPOSITUM HOC CROLLIANUM amuletum nulli non est notum.

Rx. busonum exsiccatorem pulverisat. ℥ij.
zenith. juvenc. ∞ crist. albi, ∞ ti
rad. dipt. alb. tormentill. a. ℥ij.
margar. non perfor. corall. byac. smaragd. a. ℥i.
croci orient. ℥ij. mosch. ambre q.v.

Excipiantur mucilag. tragac. ▽ ros. paratâ. Exinde ☉ & ☽ in ☿ existentibus, fiant ORBICULI, signandi signo ♀ ab unâ, & serpentis ab altera parte, vel scuta cordis figuram habentia.

Vires.

VIREs. Crollius attrahere docet venenum ab intrâ, & extrâ illud consumere.

Aliud auctoris.

Ανθλομικόν amuletum hoc nobis placet.

Rx. ♀. per fumum ☿ mortificati, imò etiam ☿ ipsius corrosi, pulv. ℥vj.
∞ albi, rubri risgallo, flavi ∞ dicti,
cinnabaris. rad. dipt. albi seu fraxinella a. ℥iv.
tormentill. bisorta, angelica a. ℥x.

Misce ita, ut massa splendeat à ♀ & à cinnabari, eminenter. Incorpora modico rob juniperi & gum. tragacanth in ▽ zedoar. solut. Formentur instrumento Crolliano orbiculi. In superficie spargatur modicum cinnabaris ☽ii.

Exireios.

VIREs an suo merito amuletis attribuuntur, vulgi iudicio stabilitæ, dubitatur. Quilibet suo indulgeat genio. Nemo solis illis fidat, sed in subsidium interna alexipharmaca vocet.

CAPUT IV

ceras chemicas proponit.

Chimia beneficii dandi cupida non feriat, studeat placere quocunque modo, & palatis delicatis ad medicamenta quæ nauseant, grata præstare obsequia. Commendat ceras oleis destillatis exaltatas, exterius admoendas, in iisque se accommodat affectuum varietati.

Rx. cera alba ℥j.
olei rorismarini, salvia, citri, byssopi, mentha crispa,
absinthii, melissa, quantum imbibere potest.

VIREs

VIRES. Matrum indolem æmulantur, & cerebro, cordi, ^{Vires.}
ventriculo in adversis sunt præsidio, in secundis solatio.

UTENDI MODUS. Ceræ ʒij. in emplastri formâ appli- ^{Utendi}
cantur, cephalicæ concursus futuræ sagittalis & coronalis regi- ^{modus.}
oni, sub vertice: cordiales & stomachicæ scrobiculo cordis.

CAPUT V.

De unguento sympathico Paracelsico utroque:
vulnerario, & armario.

DUORUM unguentorum magneticorum meminit Pa- ^{Patron.}
racelsus lib. 1. archidox. magicæ. Unum vocat Wundsalbe/al- ^{1.}
terum vocat Waffensalbe. Si non autor, saltim inventor ^{Paracelsus}
existit Paracelsus & illustrator. Ingredientia utriusque
principalia eadem: alteri addit mel & sebum bovinum ad con-
sistentiam. Applicandi modus autem est diversus.

Sympathia, inquit, oder Mitleidenheit bringet viel in den
menschlichen Dingen. Primo loco recenset VULNERARIUM.

Rz. musci crani humani welches am Wetter gelegen ist ʒij.

mumie ʒl. pingued. humana ʒij. sanguin. humani ʒl.

ol. lini ʒij. ol. rosar. ʒj. boli armenii ʒj.

^{Descriptio}
unguenti
vulnera-
rii.

Contusa & mista omnia in mortario, in pyxide ad usum serva.

UTENDI MODUS talis. So dir eine Wunde vorkömmt / so ^{Utendi}
mach allein in der Wunden ein Holz blutig / steck darnach das blutig ^{modus.}
Holzlein in die Salb / wenn das Blut zuvor daran trucken worden ist:
und verbind dem Verwundten solche Wunde alle Tag am Morgen/
mit einer neuen Binden / die in seinem eigenen Harn genehet sey: So
heilet die Wunde / wie groß sie ist / ohne alle Pflaster und Wehragen.
Und magst also einen heilen / der zehen oder zwanzig Meilswegs von
dir ist / wann du allein seines Blutes hast.

Subjungit descriptionem unguenti armarii. Also magstu ^{Descriptio}
auch eine Salb machen / wann du das Waffens / damit einer beschädi- ^{unguenti}
get / mit der Salben bestreichst / so heilet die Wunde ohn alle Schmer- ^{armarii.}
zen. Diese ist wie die oben / allein das du darzu nimmest ʒj. Honigs/
und ʒj. Ochsenfett. Diereil man aber die Waffens nicht allezeit ha-
ben mag / ist die mit dem Holz desto besser.

Job. Baptista Porta mag. nat. lib. 8. cap. 12. ὁπωλεισματῶ ^{2.}
unguenti ^{6. 17.}

Porta. unguenti armarii nomine utrumque dignatur, à Paracelfo Maximiliano Cæsari datum, ab eodem expertum, maximè quamdiu vixit, carum habitum, *subjungens.*

3.
Crollius. *Crollius basil. chim.* unguentum sympatheticum Paracelsi vocat, sed de armario solùm agit, plura mutat, magni æstimat & summis extollit laudibus.

4.
Wittichius. *Wittichius medicus Arnsiatensis* assertor est armarii unguenti, sed pro musco sumit fimum, fortassis germanicæ linguæ errore. Facile pro Moesi legi potuit Mist.

5.
Hartmannus. *Hartmannus commentator basilica,* nullâ utriusque habitâ distinctione, unguentum hopliatricum magni æstimat.

6.
Helmontius. Unguenti utriusque magnetismum defendit *Helmont. tom. 1. tract. de magneticâ vulnerum cura.* & pluribus exemplis illustrat.

Singularis pulvis sympatheticus. SINGULARIS pulveris sympathetici, qui cum armis nullum habet commercium, sed solùm cum sanguine vulneris, linteo magnitudini vulneris correspondente excepto, & duplex est: *simplex unus ex* ☉ *viridi solis radiis exposito, & ad albedinem calcinato, compositus alter æquali proportione* ☽ *ad albedinem calcinati, & gommi tragacanthæ, concinnatus, meminit Ludovici de Nassau, autore Job. Beverovicio epistolici quest. medic.*

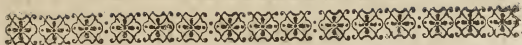
LIGNORUM SYMPATHICORUM, inter quæ excellit Fraxinî lignum, vis est nota. Paratur ex eodem baculus ☉ & ☽ in ☿ conjunctis, sola admotione omnes sistens hæmorrhagias. Videatur *Borellus cent. 3. observ. 78.*

Contra-dicentes. Libanius. *Libavius de vulnerario Paracelsico unguento* nullam faciens mentionem, *tract. physico 1. de impostoriâ vulnerum per unguentum armarium sanatione Paracelsicis usitatâ, commendatâque, prolixo sermone armarium unguentum impugnat.*

Sennertus. *Sennert. l. 5. part. 4. c. 10.* unguentû armarium itidè improbat. *Alii effectus malo genio, & diabolicis pactis adscribunt.*

Alii. Epixotis auctoris. Sed quid opus est tanto calore! Virtus magnetica stultitiæ Paracelsicæ anchora tanti non est faciendâ: parum patrocina-tur meritis causâ. Vulnere, quæ ipsi eligunt, sine magnorum va-forum læsione, ossium fracturâ, dislocatione & luxatione sponte suâ sanantur & consolidantur, absque ullis medicamentis, modo à pure & fordibus mudentur.

Exempla magneticarum sympathiarum ab Helmontio ad-lata, partim sunt falsa, partim ad rem non faciunt. GUER-

GUERNERI ROLFINCII,
 CHIMIÆ IN ARTIS
 FORMAM REDACTÆ,
 LIBER VI.

De effectis seu operibus
 imaginariis, & non entibus chemicis.

CAPUT I.

De iisdem in genere agit.

NOMEN hoc adeptæ sunt, operationes Nominis ratio.
 & opera quædam chimica, quæ cum non
 sint in rerum naturâ, nec esse possint, magno
 tamen strepitu à vulgo chemicorum passim
 circumferuntur, & à fumidis thaumaturgis or-
 bi literato obtruduntur, quique ea non admit-
 tunt, *ὅς ἐπισημῶ* censentur digni.

De illis editus prostat liber singularis *ἀνώνυμος*. Autor in Liber 3 sine præfationis ad LECTOREM adponit nomen UTIS. Ὀυδεὶς ἐδύετο.
 NEMO vult appellari, quod ut de non entibus scripsit, ita & ille
 NON ENS haberi velit.

Argumentum descriptionis heroicum est, scriptum ipsum fe-
 licissimi ingenii, iudicii & omnigenæ experientiæ foetus.

NON ENTIA hæc quædam sunt communia triplici re- Alia
 gno, quædam singulis regnis propria.

COMMUNIA sunt quintæ essentiz, ex vegetabilibus, ani- communis,
 malibus, mineralibus quæ ostendi solent.

PROPRIA non entia, ex quolibet regno in scenam pro- Propria alia.
 ducuntur.

CAPUT II.

*De non entibus chemicis in specie, & 1.
communibus, quintis essentiis.*

*Paracelsi
quintam
essentiam
adserunt.*

PARACELSICI ferè omnes, Petrus Severinus idè
medic. Quercetanus præfat. de veter. medic. Crollius præ-
fat. basil. chemic. & alii in eo olim unanimiter conve-
niebant, quod in singulis rerum generibus seu corpo-
ribus mistis contineatur natura quædam radicalis, vitæ princi-
pium, actionum omnium causa. Hanc ob excellentiam COE-
LUM: propter puritatem & fulgorem ASTRUM: propter fec-
cunditatem SEMEN: propter incorruptibilitatem BALSAM-
MUM: ob immunitatem ELEMENTARIÆ fortis QUINTAM
ESSENTIAM appellabant, & eam Hippocratem per τῆς δυνά-
μεις, facultates intellexisse firmiter adserunt.

*Nonnullis
caelestis na-
tura sta-
tuunt.*

NONNULLI eò usque progressi sunt, ut non fuerint ve-
riti, quintam essentiam, seu balsamicam hanc in mistis naturam,
ex quâ medicamentorum actiones promanant, non tantum
ἀναλογία, verum etiam τῆς σοφίας, caelestem indigitare.

*Iusta
censura.*

IUSTA est censura: QUINTAS ESSENTIAS diversæ
naturæ, originis, & ab elementorum consortio indolis, corpo-
rum, quæ vel planè nullam vel imperfectam sustinent ἀνάλογον,
qualia sunt metalla, esse non entia: non entia item esse, quæ ex
vegetabilibus, quorum principia separabilia sunt, extrahuntur,
cum titulo, quod singulare quiddam sint & sublimius suprâ ele-
menta: neque minus non entia esse, quæ hoc titulo ex animali-
bus, eorumve partibus depromuntur.

*Επιχειροίς
confir-
matur*

Verisimile est, substantiam illam in mixtis, ex quâ
medicæ facultates promanant, τῆς φύσεως καὶ σοφίας caelestem
non esse, aut medicamenta, quæ cunque tandem sint, in quintam
essentiam redacta, nihil habere commune cum caelestibus sibe-
ribus, sed esse elementaris naturæ.

*1. auctori-
tate*

CONFIRMATUR argumento ducto ἀπὸ τῶν ἐξωθεν, à
principiis extrinsecis, quæ sunt AUCTORITATES:

Paracelsi,

Paracelsus 4. archidox. quo agit de quintis essentiis, t. 1. quinta
essen-

essentia, inquit, est materia corporea extracta ex omnibus, & ex omni, in quo est vita, ab omni impuritate & mortalitate liberata, & ab elementari consortio separata. Ex humana carne aut sanguine non potest extrahi quinta essentia, vita enim in anima, non in re. *Subjungit*: non esse distinctum quid supra elementa, sed elementum ipsum, neque distinctè temperatum, sed calidum, frigidum, humidum, siccum. Quinta essentia ☉ igni, ☽ aquæ, ♁ terræ, ♃ aëris naturam participat. Extrahendi ex metallis, mineralibus, crescentibus, aromatibus modum post subjungit.

Erastus disp. antiparacelsi. parte alterâ p. 182. somnium vocat *Erasti*, hominum otiosorum, & fallere alios cupientium, quo modo se deceptos senserunt, & doluerunt.

De quintâ essentiâ fictitiâ sincerè judicans *Libavius libr. 1. Libavii epist. 9.* quidam vesani, scribit, putant, se essentias formales & específicas à rebus separare posse, ita ut non amplius ad censum elementorum pertineant, sed qualitatibus elementaribus spoliatae in cœlestium ἀποιῶν naturam transeant.

Rulandus progymnasmatum alchimie, quest. 27. de essentiis *Rulandi*, chemicorum, mitius sentit, nempe, eas elementarium qualitatum non esse omninò expertes: quod enim συσχημάσθι constat, arte nullâ per ἀνασχημάσθιν ad eam essentiam perducipotest, quæ sit expertis omnis elementaris πάθους, & non referat naturam principiorum se constituentium. At essentia chímica ex elementis educitur. E.

At *quest. 73. respons.* ad secundum misochemicorum argumentum, suam sententiam hanc exponit, quod quinta essentia sit corpus, sed nobilius elementari, separabile tamen arte, misti tamen elementaris purissimæ parti coharens.

PRINCIPIA deducta δὲ τῶν ἔσωθεν, καὶ τῶν κῆ τὸν τῆς ἑσίας *ratione idem adferitur.* λόγον ἐνεόντων idem confirmant.

Ἀσύμβλητον est æthereum corpus cum elementis. Portio illa cœli compositis corporibus inesset, aut κῆ μίξιμ per modum mixtionis, aut κῆ πλάσθισιν per modum juxtapositionis.

Non inest κῆ μίξιμ, quia quæ hoc modo permiscentur, sunt παθητικὰ καὶ ποιητικὰ ἀλλήλων, adeoque iisdem agendi & patiendi

422 LIB. VI. CAP. III. RESUSCITATIO PLANTÆ
 patiendi qualitatibus instructa, eâdemque constant materiâ, ut
 colligitur ex *Philosopho 2. de generat. & corrupt. cap. 6.* Atqui cœ-
 lum non habet eandem materiam secundam cum elementis,
 neque qualitates easdem, calorem & frigus, humiditatem & sic-
 citatem, neque ita agit in Elementa, ut ab iis repati queat. Ergo
 cœlestis substantia cum elementis, tanquam ἀσύμμελον, peni-
 tissimè in unum aliquod συνιστάμενον ὁμογενές, quod formâ & ef-
 sentiâ sit unum, coire per mistionem non potest.

Neque τῶ ἀσθενῶν inest, quia corpora naturalia non es-
 sent unum per se, sed per accidens solum, per aggregationem
 partium diversæ speciei, & per consequens, non essent unum τῆ
 εἶδος, quod tamen maximè est necessarium. Ex his inferre licet,
 nullo modo inesse.

CAPUT III.

*De non entibus chemicis certo regno propriis, & i. ve-
 getabilium ex classe petitis. Resuscitatio plantæ
 ex cineribus, vel salibus, est non ens.*

Paracelsus
 adfirmat.

Paracelsus libro de naturâ rerum sexto, qui inscribitur de re-
 suscitatione rerum naturalium, resuscitationem & restau-
 rationem ligni, difficilem quidem, sed naturæ possi-
 bilem esse docet, non tamen sine magna circumspecti-
 one impetrabilem. Modum etiam subjungit: Cineres ligni in
 cucurbitâ miscet RESINÆ, LIQUORI, & OLEO ejusdem
 ligni, æquali proportionem. In leni liquore liquefcunt, & emer-
 get inde mucilaginosâ materiâ, imprægnata tribus principiis,
 E. ♁. ♀. Putrescant in ventre equino. Post recondantur in
 tellure pingui. Exsurget arbor multò speciosior priori. Sed
 scopæ sunt dissolutæ.

Επιχειρο.

Quercu-
 sanus.

Nec persuadet contrarium *Quercomanus*, qui hermetica me-
 dicina defenf. cap. 32. ut probet calcinatione humidum primige-
 nium in salibus non absumi, at ipsas formas in constanti illo
 principio delitescere, demonstrationes experienciâ sæpè con-
 firmatas exhibet quasdam, & I. CUJUSDAM POLONI, Medici
 apud Cracovienses magni nominis, cujus nomen tamen ipsi ex-
 cidit,

cidit, qui apparare docet cinerem, ex omnibus cujusvis plantæ partibus, idque cum omnibus tincturis atque impressionibus omnium plantæ partium, earumque usque adeo spiritus conservare, omnium facultatum autores, ut plures quam triginta ejusmodi artificiosè ex cineribus paratas plantas, easque diversas haberet vasculis suis vitreis contentas, Hermetico sigillo obfig-natas, quæ titulum plantæ ac proprietatis ejus inscriptum haberent, ita ut si quis rogaret, sibi rosam ac calendulam demonstrari, aut aliquid aliud, utpote papaver rubrum, album ac variegatum, tunc cinerem illius plantæ arriperet, cujus specimen esset editurus, ut si nempe rosam tibi monstrari cuperes, vasculum rosæ titulo insignitum exhiberet, ex cujus vasis fundo, lucernæ igni admoto, aliquantum incalescens, tenuissimus ac impalpabilis ille cinis ex se apertam rosæ speciem emitteret, quam sensim crescere, vegetari, ac formam penitus, caulis, foliorum, tandemque geminæ floridæ rosæ, umbram ac figuram exprimere & denique explicatissimam rosam producere, apertis oculis intueri liceret, ut nihil certiùs nec elegantius, quàm ex umbratili illâ rosâ, apertissima rosa enucleari ac conspici posset, omnibus usque quaque suis partibus absoluta, ut planè corpoream diceres, quæ spiritali tantùm ideâ, reverâ tamen essentiali spiritali dotata sese intuendam præberet, cui nihil aliud restaret, quàm congruæ terræ mandari, ut solidius corpus assumeret. Hæc autem umbratilis figura, vase ab igne remoto, rursus in suos cineres relabebatur, suumque chaos evanescendo sensim repetebat. II. Decocti absinthii exemplo confirmare similem resuscitationem adnititur.

Beguinus tyrocin. chim. l. 2. c. 1. probaturus, vitam vegetabilium operationibus chemicis non destrui, nec humidum mistorum primigenium iisdem absorberi, certum est, & multoties probatum, *inquit*, sales herbarum præsertim calidarum, si certo quodam modo & nobis incognito seminentur, alias producere suæ speciei herbas.

Andreas Libavius magisterium resuscitationis plantarum tantopere cordi habuit, ut hanc Quercetanzam resuscitationem pro verâ habuerit, eamque *synagmate arcanor. chemic. de*

magisteriis formalibus lib. 1. cap. 22. appendice, illustravit historiã, & icone plantulæ ex aquã destillatã in vitro enatæ, à Jeremiã Cornario Philosopho & Medico excellenti, archiatro Brandenburgico Culmbacensi, ipsi communicatã.

Boerllius.

ADMIRANDAM rerum resurrectionem credit Petrus Boerellius hist. & observat. rariorum medicophys. cent. 4. cap. 62. pro rato habens, semina rerum in salibus delitescere, illudque confirmat ex eo, quod serendo plantarum salia, plantæ iterum nascantur, & in lixiviiis plantarum figuræ combustæ plantæ umbratilis ejus figura emergat: sperat etiam, se totum artificium brevi temporis intervallo comprehensurum, & publicaturum, imò de inventi gloriã, ne aliquis eam sibi surripiat, est sollicitus.

Ἐπίχειρος
ἀσινγυλῖς.

VERUM Epicharmeion illud in singulis habet locum: nervos atque artus esse sapientiæ, nec temerè credere. Non entia sunt hæc arbores, flores, plantæ omnes. Quamvis vita naturæ curiosorum chemicorum ad credulitatem festinantium, quod optant, millies & iterum millies verum desiderent, nunquam tamen expectationem suam, vel aliorum satiabunt.

MODUS Paracelsicus nullius valoris. ὁ ἢ λόγος ἢ φαντασίας, ὁ ἢ λέγων ἀπίστος. Fabula auditur, non historia.

Quercetanea exempla Riolanus vocat præstigias, & fallaciam per umbram aut imaginum refractionem procuratam. Billichius Thessalo redivo, cap. 7. stupenda & suscipienda hæc exempla, vilipendit, unum de lixivio urticarum congelato vocat stupidum: alterum de cineribus plantarum suspensum. In primo experimento desideratur judicium, in altero fides. Quercetani hanc anatomiam signatam & pyromantiam explodit etiam Helmontius, pharmacopolium ac dispensatorium modernum in scripto libro, t. 13. Bonus ille vir, inquit, suam principiorum declarat inscitiam, nesciens, quod omnis glacies incipiens, dentatas cuspidès, ad figuram folii urticæ faciat. 2. quod Archeus sit figurator rei generandæ, qui per ignem conflagretur dudum, antequam vel carbo fiat, vel cinis. 3. Si ens feminine herbarum exprimeret lixivium, non sane folia, sed radicem, caudicem, flores & fructus referret.

Begunius & sequentes ἀφάδοξα proponunt.

CAPIT

CAPUT IV.

Mercurius vivus seu argentum vivum currens, & verum, ex vegetabilibus extractum, est non ens.

HO audaciæ processerunt nonnulli, ut actu Paracelsica ^{Nonnulli} principia vegetabilibus inesse probaturi, non veriti ^{adfirmant.} fuerint, id asserere. Confirmant exemplis. In Alpibus argentum vivum in arborum foliis & radicibus, ad radices herbarum, & sub fœni acervis oculariter cernitur.

CREDULITAS nimia circumvenit ^{Consentit} *Beguinum, cum tyrocin.* ^{Beguinus.} *chim. lib. 2. cap. 13.* scriberet: In hâc urbe plures viros fide dignos, & præcipuæ auctoritatis dignitatisque novi, qui non modò è mineralibus & metallis, sed etiam ex sanguine humano prius calcinato, & ex plantis etiam ♀ vivum ad metallorum transmutationem elicuere.

Rectè *Borellus hist. & observ. rar. medicophys. 3. observ. 98.* ^{Extremè} certum est nullum educi argentum vivum ex plantis, nisi mistis rebus mercurialibus in operatione, ut cinnabari. Sin in foliis & propè radices ♀ currens inventus, ut & sub acervis fœni, coagulatus is est, ex vaporibus mercurialibus subterraneis condensatus. Potest per aëra volare, & iis quæ occurrunt, se insinuare. Cum ense deaurato cinctus propè adstaret aurifabro, qui tum fortè malagmate ☉ & ♀ inaurabat poculum argenteum, vidit capulum ensis inaurati dealbari. Primùm magicum cessit incantamentum, mox veram causam agnovit.

CAPUT V.

Non entia ex animalibus petita. I. ♀ ex sanguine animalium.

AB inunctione ♀ alie Venereâ infectorum, sanguinem atomis mercurii fœdari posse, verisimile quidem est, sed rarò observatum, licet à multis adnotatum. Arte chemicâ autem metallicum simile ex sanguine educum inauditum, & nunquam factò comprobatum.

CAPUT

CAPUT VI.

*Homunculus, secretâ ratione in vitro, vel ampullâ
chimicâ fabricatus, non ens est.*

*Autor pri-
mus Para-
celsus.*

Paracelsus alicubi, modum, quo sine patre & matre, artis beneficio, homunculus generatur, proponit: addunt alii, à quo omnem scientiam universamque naturam & ejus myſteria, præsertim verò lapidis Philosophici confectionem, discere liceat.

*Amplificat
opinionem
Borellus
exemplo
Vegetabi-
lium,*

Petrus Borellus hist. & observ. rar. cent. 4. observ. 62. resurrectionis mysterium à vegetabilibus extendit etiam ad animalia. In phialis, inquit, licitâ necromantiâ, patrem, avum, atavum, totamque profapiam, imò antiquos Hebræos, Romanos, & quemcunque volueris, accerces, cum propriis figuris, modò eorum cineres vel ossa servaveris. Experimentis petitis à sanguine confirmat id destillato, in quo phantasma, seu idolum humanum apparuit.

*Et anima-
lium.*

Resurrectionem hanc chemicam etiam locum habere in animalibus & insectis docet centur. 4. observ. 34. Ab amicis expertis duobus accepi, inquit, se cancos fluviatiles restituisse; cinere eorum in loco humido, vel in vase terreo, cum aquâ modicâ relicto. Tum enim intra dies xx. innumerâ atomi animata visuntur, quæ si sanguine bovino irrorentur, in cancos paulatim commutantur.

*Calculum
adjicere
judicatur.
pullities: Æ-
gyptiaca.*

Probabilem hanc resurrectionem facit pullities Ægyptiaca, à curiosissimo Bellonio lib. 2. observ. 32. & Danica à novo naturæ bibliobecario, Bartholino hist. anat. & med. cent. 6. hist. 11. proposita, ut & Florentina ab ingeniosissimo Nardio communicata Weslingio, mandati Serenissimæ Majestatis regis Divi Christiani IV. & Magni Ducis Hetruriæ Ferdinandi II. Medicei adornata. Ova fornacibus concreduntur & justo ignis regimine excluduntur pulli.

Enixioris.

Verùm artis spheram transcendent prius memorata miracula. Longè aliaratio pullitiei, effectu ipso sæpius comprobata. Eam imitari in hominis representatione non licet. Si

quis

quis *ἀπορίας* possibilitatem urgeat, is tractetur tenore veteris versiculi:

Nil spernat auris, nec tamen credat statim.

CAPUT VII.

Aurum in humano corpore generari nequit.

Dens fuit fictitius. Gallina aurea non ens.

ANNO M D XCIII. paucis diebus ante ferias Paschatis, Christophoro Mullero, puero Silesio rustico, molitoris pauperis filio, cum cecidissent dentes septimo aetatis anno, ultimus in inferiori maxillâ, versus

sinistram partem AUREUS DENS MOLARIS eâdem conformatione, magnitudine, numero, & positu, quo dentes alii, enascitur.

Jacobus Horstius Medicus Helmstadiensis, & M. Johannes Ingol-
 fterus Norimbergensis, peculiaribus libellis eundem asseruerunt
 naturaliter genitum, & Romano imperio multa salutaria inde
 promittunt.

Meminit incomparabilis Sennertus libro de consensu cap. 19.
 Franciscum Wendlerum Medicum Görlicensem, saginasse Galli-
 nam foliorum auri libris iv. mactatamque hanc in pectore tres
 lineas purè aureas habuisse, quasi ab artifice aliquo inductæ
 fuissent.

Sed dentem fuisse supposititium, lamellâ aureâ obductum,
 biennio elapso, detexit accuratior *ἀπορία*, seu *ἡγευσδογλοσσοπία*,
 & libellus à Martino Rulando filio, Medico Raisponense, anno
 M D XCVII. in lucem editus.

Gallinæ aureæ miraculum vanum detectum à Sennerto,
 lib. de consensu & diff. cum omnibus tentatis nihil tale appareret,
 & Agricolâ comm. in Poppium.

CAPUT VIII.

*Mercurius metallorum perfectorum & im-
 perfectorum est non ens.*

Hhh

Ambi-

Ambitiosi crepant artificium hoc, sed cum ad rem ventum, pisce magis apparent muti. Præparandi arcanos suos modos non addunt, veriti censuram. Si manus admoveatur propiùs, scopæ sunt dissolutæ.

Libavius lib. 7. syntagm. arcan. omnium facit mentionem.

*Beguinus
affirmat.*

Beguinus, postquam tyrocini chim. lib. 2. cap. 13. factitium ¶um ex mineralibus, sanguine humano & plantis elici posse monuerat, subjungit modum eundem eliciendi ex Lunâ.

*Disquisitio
Heliana
confirmat.*

Disquisitio Heliana nobilioribus ex metallis ¶ eliciendi modum, sicco pede præterit, de imperfectis duris & mollibus, Marte solùm & plumbo sollicita.

*Modus con-
versionis
¶ in ¶.*

MODUS, quo per calcinationem siccam i.e. pulveres, Mars in currentem ¶ convertitur, hic proponitur.

℞. *limaturæ chalybis* * minutissimè triti aa. ꝯß.

¶ *ti, non cum ∞, sed cum salibus & ¶ parati ꝯj.*

Limati chalybis nucleus primùm ponatur in crucibulo: superimponatur * minutissimè triti, misti & pisti pulvis cum sublimate. Mox crucibulum collocetur in medio leniter accensarum prunarum, idque sub camino, aut aëre libero. Quamprimum calorem senserit sal armoniacum, cum sublimate incipiet sublimari. (Cavendus autem est vapor, propter Mercurii venenositatem, ne imprudentiùs naribus excipiatur). Paulò post incipiet sal armoniacum cum sublimate fundi & fluere, quoad tria vel quatuor momenta peracta (visu enim tutò percipitur sub camino) statim crucibulum auferatur, & sponte refrigerescat. Postea super patellâ diffractum monstrabit chalybis limaturam magnâ ex parte sui in argentum vivum abiisse. Hâc patellâ vel vitro exceptum per linteum exigatur, unde percipietur limpidissimum, & ita vivacis naturæ, ut in plano decurrens quasi subfiliat: adèò igneæ naturæ est Mars sive chalybs. Quin nec in vase ligneo, ne seorsim evolet, penè ullâ observandi ratione conservari potest, sed in solo vitro firmiter obsignato. Est tamen verum & naturale hydrargyron, omni proprietate hydrargyri constans.

*Modus con-
versionis
¶ in ¶um.*

MODUS, quo per calcinationem humidam, i.e. ¶as & solutiones metalla mollia possint converti in currentem ¶, hic est:

℞. *plumbi*

℞. *plumbi limati, nisi vel scalpro detriti, vel fusi inter duas p-*
tellas lignæ, & minutim pulverisati, qualis est arena
plumbea ferè clepsidrarum q. v.

Solvatur in sua principia sequente aquâ :

℞. *aq. fortis purificata* ℥ij.

Dissolve in ea ℥ *vivi communis* ℥j. in ampullâ probè obstopatâ,
levi carbonum igne supposito, donec in aquam limpidam abice-
rit. Postea remove à calore ignis, & aperto ore sensim injice

plumbi misilis vel pulverisati ℥j.

Effervesceit enim aqua sponte, & tumultuatur, si simul omnia aut
nimis ingeras. Iterum obtura orificium vitri, & aliquantisper
dissolvere sine aquam: mox videbis vulgare argentum vivum,
quod priùs erat in aquâ dissolutum, subsidere instar calcis &
pulveris albi: plumbi verò ramenta oculis spectantibus, si agi-
tentur, resolvi sensim in argentum vivum currens, adeò ut duæ,
& quandoque tres partes uncix ex plumbo sint futura argen-
tum vivum, quarta pars circiter (si ritè omnia peracta fuerint)
scoria & sex sulphuris plumbi superstes. His peractis effunde

aquam fortem.

in aliud vas vitreum. Reliquum

argenti vivi, ex plumbo facti,

exime, & trajice per corium vel linteum cum chordâ (ut moris
est) compressum & constrictum, & videbis, quantum ex plumbo
elicueris mercurii vivi, & quantum restet fecis terreæ & sul-
phureæ.

Calcem quoque albam ex dissolutione argenti vivi primò
in aquam inpositi subsidentem collige, quæ vel ulteriùs præci-
pitari poterit in pulverem rubeum per

aquam fortem,

vel revificari in pristinum argenti vivi pondus per sublimatio-
nem & decoctionem, chalybis frusto inposito aquæ communi,
ut rerum chemicarum peritis notum est.

Ita ad oculum evidenter apparebit, quomodo plumbum
in argentum vivum redeat, ex quo fuerat ab initio creatum,
pondere etiam residuæ fecis testante, quantum plumbi in hy-
drargyrum abierit, quod à communi nihil discrepat, nisi quod

fit lividius paulò & segnius, prout cujusque metalli natura peculiaris postulat: sicut contrà id, quod ex ferro fit, omnium vivacissimum & agillimum est.

Verùm Libaviana, Beguinæa, & hæc exempla δδέν ωεγς διόνουον. Non confunduntur transmutationum adversarii, ut putabat *Libavius lib. cit. cap. 16.* autoritate *Hollerii*, cum in *instit. chirurgicis libro 5 cap. 3.* quatuor ♁ii generibus addit quintum ex plumbo. Non ens etiam hic est.

CAPUT IX.

♁ ♂ii est non ens.

Modus ex ♂ conficiendi ♁ currentem, plures proponunt, *Libavius syntagm. arcan. chim. lib. 7. cap. 17.* *Schroderus pharmac. med. chim. lib. 3. cap. 17.* *Job. Rhénanus* ☉ è puteo emergente, clavi & manu ductione in libros *Paracelsi p. 18.* descriptionem singularem proponit, addit autem eidem ☉ ♁rii. Non nemo hunc processum magni æstimabat:

℞ ♂ii, ♁ crudi āa. part. ij. *l. matura* ♂. part. iij. destilla per retortam. Emergit inde ♁ currens.

Nonnulli ♁um ♂ii adferturi monstrant ☉, calcinatione ♂ ☉ & ♁ qui emergit.

Vera vivitatis Sala.

Veritati litat censura *Angeli Sale anatom. ♂. part. 1. cap. 5.* Si omnibus modis vivi argenti vel tantillam guttulam ex ♂ elicueris, quem illi ipse non permiscueris, ostende mihi reipsâ opus tuum, experientiâque confirma effectum conatûs tui, & tunc demum ostendam tibi fidem ac credulitatem meam. Sin fecus, non possum accommodare aures meas talibus contemplationibus, (quas ars ipsa demonstrat esse vanas & ridiculas) tanquam editum esset aliquod, cui adsentiri aut acquiescere debeamus. In primo processu in oleo Mercurius mortificatus reviviscit, & non sine crimine ♂ adscribitur. In altero processu à non nemine magni æstimato, occurrit elenchus non obscurus. Mercurius, qui elicitur, est cinnabaris, qui non solùm ex hâc, sed etiam ex alterâ cum ♁ & ♁ paratâ elicitur, additione scoriarum ferri per retortam ignis regimini expositam. In tertio processu non evincitur το ζητούμενον. Regulus est ipsa ♂ & ♂ substantan-

CAP. X. ⊖ METALL. ET CAP. XI. ♁ MET. EST NON ENS. 411
stantia, quæ in ♀ currentem nullâ artis operâ, sine mangonio
fallaci converti potest.

CAPUT X.

Sal metallorum est non ens.

Dari genuinum metallorum ⊖, multi sollicitè & anxie
affirmant, de principiorum chemicorum actuali inexi-
stentiâ actum rati, nisi culter chemicus hîc solertiam su-
am exercere nosset. Sed quotusquisque genuinum pa-
randi modum adsequitur? Pronunciatum τὸ ἄδενός, ESSE NON
ENS, tamdiu vacuâ dominatur in aulâ, quamdiu non analogum
quid, sed sincerum ostendetur. *Videatur libri 1. cap. 19. p. 56.*

CAPUT XI.

♁ metallorum est non ens.

Grandis dica hoc titulo scribitur illis, qui ♁ris realem
inexistentiam in metallis ipsâ probatum eunt resolu-
tione, & artificiali centrali extrâ versione in circum-
ferentiam.

In omnibus metallis se ♁prehendisse, ⊙ excepto, tra-
dit *Cornelius Martini.*

Alii facilem in singulis hanc censent operationem. Ful-
vum in docimastico lapide, affricu ungaricorum ducatorum in
lineolâ, & rubellum à triturâ cum saccharo cantho, nigrum
etiam, qui ab affricu digitorum ad thaleros Philippinos *Dicte*
thaler / apparet, colorem vocant ♁ris progeniem. Idem judi-
cium ferunt de reliquis.

Libavius arcanorum naturæ scientissimus, nostri seculi
Ismael, cujus manus contrâ omnes ferè, & omnium ma-
nus contrâ illum, multa ex hypothesi, plura ex luxuriante ferti-
lis ingenii segete, non omnia ex domestico tradens experimen-
to, in modis ♀ ex metallis eliciendi *lib. 7. syntagm. arcan. chim.*
proponendis, liberalissimus est, at de ♁ eorundem non nisi per
transennam agit, *eodem libro*, hinc & inde sine certo ordine, veri-
tus fortè, ne incurrat censuram. Inconsideratè etiam de eo lo-
quitur, cum *capite 11.* quod aceto stillatitio extrahitur ex ♁, vocat
♁ dulce.

In κερκυνορροισω scolopetans vis adscribitur à nonnullis
 ♁ ☉ lis.

E ♀. qui extrà vertitur colorum ☉ & ☽ æmulorum inex-
 stinguibilium, salium centralium igneorum & oleorum volati-
 lium opera utrinque prosectorum lusus censetur ♁ cupri.

Επιχρως.

Sed liberum de his cuilibet iudicium.

CAPUT XII.

*Non ens est medicina universalis. Panacearum
 variarum vana est ostentatio.*

Antiquitus notam eam fuisse multi nullatenus dubi-
 tant. Nec destituuntur exemplis. Neque hoc seculo
 potentiam divinæ manus contractiorem putant, & ini-
 quiores vetusto, cum beneficiis majoribus fecem
 mundi beaverit, quàm florem. Sed quid de eâ & panaceis aliis
 sentiendum, exponit libri 1. cap. 9.

CAPUT XIII.

*Non ens in transmutatione metallorum est conver-
 sio imperfectorum metallorum in ☉ aut ☽.*

Affirman-
 tium argu-
 mentum.

ARia in metallis imperfectis considerari possunt: Φύσις,
 ἰδιότης, αἰώσις, καὶ ὁμοιότης. Hæc patroni harum transmuta-
 tionum in imperfectis metallis agnoscunt, ad nobilio-
 rem formam ☉ & ☽ suscipiendam. Ad aurum & Lu-
 nam tendunt singula hæc auri rudimenta, ceu finem, perfectio-
 nem & beatitudinem suam. Aurum ultimus est eorum cona-
 tus, *inquiunt*, ut maturitas in uvis nondum consummatis.

Possibilitas
 admitti-
 tur possi-
 simum in
 ♀ ☉ ♀.

Possibilem itaque sibi imaginantur *χρυσοποιίας*, cum natu-
 ram habeant non solum inclinantem, sed etiam cooperantem,
 imò urgentem, præcipuè ☿ & ♀.

Nota est sententia *Gabri Arabis*, ♀ esse medium inter ☉ & ☽.
 Facilis ergò erit in utrumque conversio. ♀ est Protheus, in
 omnes qui se mutare potest formas.

Diluunt

Metalla perfecta quidem sunt, *inquiunt*, ratione *speciei*, &
formæ:

formæ: quodlibet propriam, per quam ab aliâ differt, & à quâ ^{facit am ub-}
nomen habet, possidet formam; sed *misti quis* ratione imperfecti- ^{jectionem.}
onem obtinent gradualem, ulterius dum coquantur & arte de-
purantur, ad maturitatem deduci, sicque quam natura non præ-
stitit perfectionem operâ acquirere queunt. Perfectum in
se potest habere potentiam, cujus vi ad nobilius adspirat.

De modo, quo ☉ per artem fiat, non sunt unanimes.

Nonnulli novam quasi promittunt auri generationem, non ^{Modus}
per artem solam, sed per media naturalia aliunde ex natura ^{chrysopei-}
operibus mutuata. Hæc ad suum institutum idonea faciunt, ^{as non ex-}
cætera ex analogiâ instituunt, ut respondeant vasa artis & adju- ^{pliscat ut u-}
vantia, vasis, adjuvantibusque naturæ. Hoc absoluto aurum fit, ^{no modo.}
non vi artis, sed naturæ adjunctæ, & in opus exsiccatæ. Aurum hoc
modo paratum naturale univocè appellant. Artificialis ap-
pellatio, *inquit Libavius, chrysopeiæ propugnator acerrimus, notis in*
Gastoni Clavei apologiam, ex accidente est & æquivoco; nec ma-
gis istud aurum artificiale est, quàm hordeum ex satu feminis,
colente terram rustico, semenque ei committente natum, aut
pullus ope clibanorum ex ovo exclusus &c. *Alii* non verum
esse aurum, ajunt: nam ars non essentialem, sed realem formam
inducit. Aurum autem est aurum per formam essentialem, quæ
est substantia.

Alii clariùs, non esse propriè transmutationem, & genera-
tionem primi, sed secundi modi solùm, seu secretionem docent.
Nam omnibus metallis inest aurum, plus quidem in aurichal-
co, vel ære, minus in plumbo, aut ferro. Ars ex insensibili facit
sensibile, ad sensum & apparentem substantiam. Dico, *inquit*
Rhenanus ☉ è puteo emerg lib. 2. nullam esse metallorum trans-
mutationem omninò, sed mutationem tantummodò & abla-
tionem accidentium, cum perfectionis infusione. Metalla enim
sòlo gradu perfectionis ac puritatis, non specie differunt. Nam
si specie differrent, eorum in ☉ perfectio planè esset impossi-
bilis. Addunt tamen, sine spe lucri hinc laborare, quia sumtus
excedit quantum: deinde etiam non esse verum aurum; ars
enim non essentialem, sed accidentalem formam inducit. Au-
rum autem est aurum per formam essentialem, quæ est sub-
stantia.

Non

3. Non longè à primo generationis modo absunt, qui μεταβολῶν, & μεταμόρφωσιν, mutationem, transmutationem, ita instituunt: Tincturam in formâ pulveris vel liquoris, projiciunt supra D. 3. ♀. 4. B. ♀. Statim tinguntur in aurum, per abjectionem formæ veteris, & novæ adsumptionem.

4. Quidam eò etiam deveniunt, ut tincturis suis vim multiplicandi adscribant ultra mensuram: nempe ut 2j. projectionis habeat efficaciam aliquot unciarum, easque tingere possit, si cuiquam metallo adhibeatur.

5. Alii factitio suo auro plùs tribuunt, eoque magis delectantur, quàm nativo, imitati vulgus tempore Parmenonis. Hic, autore Plutarcho in symposio, decade 5. problem. 2 erat ex hominum eorum genere, qui varias animantium & hominum voces ita scitè imitari norunt, ac repræsentare, ut audientibus veræ, non imitatæ voces videantur. Cum aliquando in theatro publico, magno populi applausu, suis grunnitum expressisset, alter sub palliolo porcellum occultavit, qui naturalem grunnitum ederet, sperans fore, ut majori applausu vox naturalis, quàm artificialis exciperetur. Sed spe suâ excidit. Omnes acclamarunt: Εὐ μὲν. ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμενόνου ὕν. *Benè omnia! sed nihil ad Parmenonis suam.*

Exempla
chrysopeia.

1.
Stanni in
C. 6 D.

EXEMPLA transmutationum, & specimina non desunt. Οὐκ ἀπίθανον ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῆ τῆς ὕλης, inquit Aeneæ Gazæi Theophrastium, ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν οἱ πρὸς τὴν ἄλλω σοφοὶ ἀργυροῦν καὶ κατ' ὑπερβασιν ὡρθαλοῦντες καὶ τὸ εἶδος ἀφανίσαντες, ὅτι τὸ σεμνότερον μεταβαλόντες τὴν ὕλην, χρυσὸν κάλλιπον ἐποίησαν. *Non materia in melius translatio fide indigna; sic namque apud nos quoque materiarii, talium periti, argentum stannumque accipientes, speciem priorem delent, in excellentiorem rem transfigunt, aurum efficiunt pulcherrimum.*

2.
B in C.

Turnheiferus perhibetur, præsentè Magno Hetruriæ Duce, Cosmo Medicæo, clavum ferreum intinxisse mediâ parte in tincturam suam, illamque extemplò factam aurum solidum. Miraculosa hæc transmutatio vel etiamnum hodiè peregrinantibus exteris deprædicatur.

3. Pharmacopola Tarvisinus, autore Cardano de subtilitate libro

6. inscripto de metallis, χρυσοποιίας famam, *mutorum* iudicio, habe *¶*riti in *Q.*
 illibatam. Ajunt eum coram principe & sapientibus reipublicæ Venetæ argentum vivum commutasse in aurum. Ponitur catinus: injicitur *¶*: submittitur calefacto pulvis chemicus, non suo marte, sed aliunde acceptus à Gallo quodam. Evadit metallum, ex quo annuli sunt fabricati ope aurifabrorum, cujus miraculi quædam adhuc vestigia. *Libavius lib. 2. contra transmutationem metallorum apolog. χρυσοποιίας* propugnator acerrimus, veram historiam de pharmacopoiâ censet, & contradicentes explodit. Riolani & Criberti Lotharingi etiam contra transmutationem metallorum allata argumenta *Abbi* operosè refutat.

Jam autem æternum est SAPIENTIS RATIONIS iudicium: artificibus in suâ arte, aliquid providè enunciantibus, & principia ex ipsa naturâ proferentibus, suaque experimentaponentibus, credendum esse, & non ideò statim negandum, quod uni vel alteri videatur res impossibilis, aut quomodocunque agenti eventus non respondeat, cum innumera queant intervenire, quæ actum impediunt exercitati.

Possibilis per naturam licet censeatur chrysopeia, difficillima tamen est. Metalla sunt species perfectæ, quæ jam consistunt, nec amplius, *ut quidam loqui amant,* sunt in motu ad nobiliorem formam: quemadmodum chylus inclinatur ad sanguinis formam recipiendam, ovum ad pulli. Mineræ *D. S. ¶. Z. B. ¶.* cum semel hanc formam receperunt, licet centum annis in mineris nobilioribus lateant, nunquam ascendent ad Orbis spheram, & in aurum convertentur, etiamsi succi minerales Solares affluerint. Mistra manebit minera illa & composita. An jam ars manum adhibere, & viam monstrare valeat, viderint, quibus contemplatio animi cibus.

Magnâ de modo dissensio ostendit multam hujus operis difficultatem. Qui minimum hac de re intelligunt, verbosissimos, pluribusque rationibus instructissimos se exhibere solent in exedris, in privatis colloquiis, in compitis, imò nullibi non: & alii quidem ut videantur, alii ut ægrè faciant aliis, alii ut emungant oculos.

GAZEANA
traditio
suspecta.

GAZEANA transmutatio nititur relatione aliorum. Suspecta planè est ἡ τῶν φυτῶν μεταβολή, ἣν μὲν ἀδελφοὶ τῶν γεωργῶν οἱ παῖδες, plantarum commutatio, quam mox subjungit, puerisque agricolarum adedò notam esse scribit, ut *cantilenis eam suis* confirmet. Ut hæc, ita & illa fidem non merentur. Videatur libri 1. cap. 10.

Specimina
reliqua &
cantur in
dubium.

SPECIMINA recentiora reliqua nullo firmo nituntur pede. *Tarnheuseri* transfiguratio & substantialis mutatio eodem pondere, nullis abjectis impuritatibus, extemporanea, est fabulosa. Fucus ostenditur peregrinantibus, novarum rerum avidis, in rarithecio Florentino, & fumus venditur imperitis. Mirabile fatum est pharmacopolæ Tarvisini. Autor fabulæ, *Cardanus* ipse, dubitat, imò contradicit. Sed quomocunque id contigerit, hæc sunt ejus verba, certum est, argentum vivum non posse in aurum, multò minus in argentum mutari. *Fallopium* fucum seplasiarii Tarvisini agnovit. Fraudem subfuisse innuit *Scaliger. exercit. 106. Libavii* patrocinium & causæ merita parvi æstimantur. Mirum est, hunc hyperaspistem tanto favore additum fuisse deceptoribus illis.

Pharmacopola miraculum non satis probata fidei.
Cardanus dubitat.
Fallopium.
Scaliger.
Libavii patrocinium rejicitur.
Exempla moderna plena fraudibus.

Nostro seculo qui artem auriferam crepanè, imperitis quæ eam se tenere persuadere conantur, omnes sunt fumivenduli, lucripetæ, quorum animus vanæ gloriationis & nummorum cupido obsedit. *Jo. Gerb. Vossius* meminit talium deceptorum lib. de philosoph. cap. 15. Historias collegit *Borellus cent. 3. observ. 21*. Eorum aliqui in carbone, quo crucibulum texerant, aliqui in Frio, aliqui in aquâ forti, aliqui in baculo, quo fusam materiam movebant, alii ad latera crucibuli, alii in fundo Calem absconderant.

Demortatio

Caveat sibi ab hac opum deprædatrice arte, cui salus suæ cordi. Qui alicui malè vult, eum autem aperto Marte aggredi non audet, saltem autor ipsi sit, ut huic studio se tradat. Hoc *Bernhardi Penoti*, quem periculi plena hæc studia redegerunt ad incitatas, judicium lib. 1. cap. 1. cuilibet sit in oculis. Tantò minùs chimiater chrysopeiam cordi habeat, quo minùs ad eum pertinet, utpote quæ finem habet divitias, autore *Vossio libro de philosophia cap. 15. S. 16. Libavii*, dum triumphò cap. 14. chimiatriæ partem esse defendit, quatenus ex illo auro medicamenta præparantur, nimis est liberalis.

Chrysopeia non est pars chimia.
Libavii opinia rejicitur.

CAPUT XIV.

Non ens in transmutatione metallorum est conversio imperfectorum metallorum in alia imperfecta, ut ♂ in ♀.

Um chrysopeias patroni, ut *Gaſſo Claveus apolog. Gerb. Job. Voſſius l. de philoſoph. c. 15. & alii*, ceu fundamento utantur converſione ferri in cuprum, eamque ceu certam præſupponant, hæc præcipuè ventilanda.

Propenſio magna eſt ♂ in ♀, & arcta amicitia. Eam adumbrant Poëtæ, cum illicitos utriusque concubitus meditantur. Oſtendunt eo ipſo, ♂ cum ♀ libenter nuptiales inire ſocietates, & Martis bellicoſi magnanimitatem venuſtati Veneris cedere, Veneris blandimentis Martis auſteritatem longè ſuperantibus. Inde Chimici quidam parilem in ♀ & ♂ amicitiam imaginatione concipientes, ſtatuunt, ea ſe naturali inclinatione amplecti, & ferrum mediante Glo, facili negotio, in æs tranſire, indiſſolubilique nexu amoris, ac affinitatis vinculo colligari, combinari, nullo unquam diſſidio ſeparanda.

Confirmant id autores graviffimi, *Agricola, libris de naturâ eò- rum, qua ex terrâ effluunt, & 9. de naturâ foſſilium, nominatio Smolnicio- Georgius Wernerus regius conſiliarius. & apud Saros præſectus, de admi- nandis Ungaria aquis. Job. Baptiſta Porta lib. 5. magia cap. 4. Libavius variis in locis. Imprimis autem Lazarus Erckerus præſectus metal- lorum imperatorius in docimaſtico vom præbiren/ lib. 3. ad Impera- torem Maximilianum II. germanico idiomate edito, hanc ferri in cuprum mutationem adſerit. Sciatis, inquit, me diu in eâ fuiſſe ſenti- tentiâ, quoniam ferrum in aquis æroſis, veluti ex chalcantuo, viridi ♀ ſæpius uſurpato, & ſimilibus æs præcipitat & descende- re facit, quod tantum cuprum in ejuſmodi aquis dejiciatur, non autem FERRUM IN CUPRUM TRANSMUTETUR. Verùm obſervavi, & expertus interim ſum, quod in montibus atramen- toſis, in eâdem fodinâ retinacula ſcalarum, & clavi, aliaque fer- ramenta diuturno tempore ita ſint penetrata, ut penitus in ve- rum purumque cuprum abierint. Idcirco cogor tandem inde concludere, quòd ex ferro fiat cuprum. Transmutationem ean- dem confirmat Glauberus *mimculi mundi parte 2. p. 36. uſus Lazari Erckeri verbis.**

RATIONES hæc ſunt.

I. NA-

Probans naturalibus exemplis.

I. NATURALES aquæ δ in ♀ transmutant. 1. In Ungariâ fons est Olo multo abundans, & ex eo promanans torrens vitriolatus, qui quodvis ferrum in cupream calcem convertit. Hæc calx extremo ignis gradu, follibus suscitato, in optimum & laudatissimum cuprum liquatur. 2. Fons quidam Transsylvaniæ, juxta Carpathum montem, propè urbem Schmolnicium, Oli ferax. In hunc rustici ferrum demergunt, extrahunt cuprum, non amplius in ferrum reducibile.

2. *artificialibus.*

II. ARTIS experimentis idem probant. Ferro in aquam Platam coniecto, illud rubescit, imò planè nonnunquam pulvis rubeus adhærescit, qui collectus & igne fusus cuprum evadit. Culter sive clavus ferreus atramento vulgari ex Olo, & gallis parato, per δρ unam aut alteram impositus, rufescit planè, & ♀ æmulatur colore cupreo.

Επιχειρησις.

Verùm enim verò res aliter habet. Non est vera, sed ap- parens solùm transmutatio.

Ab hæc partibus stant Guiberti.

Talem adserit *Niclaus Guibertus Lotharingus in expugnatione alchim. transmutat.* 1. missionem agnoscens, & temperaturam δ & ♀ satis exactam, quæ dederit mendacio locum, non verò formæ mutationem. 2. Quin illud æs hoc modo constatum non persistit, sed in pristinam ferri formam, detractâ æris seu cupri lavâ, utpote fallaci tincturâ infectum, relabitur, si ad examen revocetur. 3. Conjunctio est quædam solùm, ob cognationem & similitudinem naturarum, non transmutatio. 4. Conjunctio illa eo fit modo, quo D in V soluta, se conjungit æris laminis atramentosis, quæ multum æris continent,mersum, æs in dictas aquas liquatum & confusum congregat, & ad se rapit. *Commisio* quædam hîc occurrit seu *κεῖμα*, non *μεταβολη*, *transmutatio*. 5. Si contingat aliquid evenire tale, separatio ex commisto est, neutiquam transmutatio.

Sennertus.

Ὅτι δὲν *Sennertus*, licet ante, libro nempe de consensu & dissen- su cap. 2. primæ sententiæ adhæserit, *πυλινοδιαν* tamen in *παν- lipomenis* pag. 188 canit, & ferrum in æs non mutari, sed æs ex Olati aquis saltem beneficio ferri separari, ferroque sic ad- hære, probabile censet.

Borellus.

Idem sentit *Borellus* *centur. 3. observat. 75.*

APPEN-

APPENDIX ADDENDORUM.

pag. 2. post lineam sextam, deleantur sequentes
linea quatuor, & hec adponantur.

Artem diabolicam vocat Riolanus in apologiâ, inventam in ruinam generis humani, & perniciem operum Dei. Destruitur enim per eam harmonia elementorum, & ex contrariis naturis orta temperies, & mirabilis mixtionis concentus, in quo majestas Dei lucet, sub illo prætextu, ut separentur essentiæ, quibus si servetur unus, mille pereunt. Dæmonum vocat culinam meram, magiæ succenturiatam, & chimica Paracelso diabolium suggestisse, ut magica facilius disseminaret.

Rx. 1. Hoc κακολόγιον quadrat in deceptores, non in veros artis cultores. Deceptores sunt auriperdæ illi, qui aurificinam somniant, artis imperiti, qui crepant arcana, nullorum composites.

Rx. 2.

2. Calendariographia in precio etiam est, rectè sententium judicio.

3.

3. Decreta Juris Canonici, Gregorii XIII. Pontificis maximi jussu edita, extrinsecantium communium libro 5. tit. 4. tit. 6. de furtis, prohibent non chimiaticam, sed alchimiam auro adulterino inhiantem & argento. Proscribit alchimistas pauperes, qui spondent, quas non exhibent, divitias, facultates exhauriunt, & falsas monetas cudunt.

4.

4. Diocletianus libros aurifices, in quibus ars χρυσοποιίας putabatur descripta, abolevit, non merito artis execrandæ, sed metu vano, Ægyptios divitiis adfluentes futuros rebelles. Διοκλητιανὸς ἐπέλαθε τῶν αἰγυπτίων. ὅτε τὴν καὶ τὰ πρὸς χυμείας ἀργύρας καὶ χρυσῆ τοῖς παλαιαῖς αὐτῶν γεγραμμένα βιβλία διεβόλησεν, ἕκαστε πρὸς τὸ μηκέτι πλεῖστον ἀργυρίοις ἐκ τῆς τριαυτῆς πρὸς γένεσθαι τέχνης, μήτε χρυμάτων αὐτοῖς διαρρῆνθαι πρὸς βίαν τε.

5.

Kkk

λοιπῆ

λοιπὴ ῥωμαίοις ἀντολγεῖν. Diocletianus venit Ægyptum; Quò tempore etiam illos de argenti aurique fusione libros, ab antiquis conscriptos perferutatus, combussit, ne hęc arte Ægyptei divitias sibi amplius pararent, neve pecuniarum copiã freti, impostertum Romanis resisterent.

5. Magiæ vox etiam accipitur in bonam partem. In genere, autore Job Gerbaro Voffo, notat sapientiæ studium. Medicina magica triplex est: UNA nititur naturã, quæ Deum habet auctorem, tota est in naturæ proprietatibus indagandis, & earum operationibus promovendis. ALTERA medetur per incantationes, & magicos susurros. Αρχαία ἔστι ἡ Διὰ τῆς ἐπασιδῆς Θεραπεύα, ait Etymologus, Antiqua est, per incantamenta quæ fit, curatio. TERTIA spirituum commercio utitur, indeque omnem medendi rationem intelligit. Duplex hæc iterum est: alba, quam Θεουργίαν bonorum spirituum commercio, & nigram, γοητείαν malorum consortio utentem vocant. Chimia, quam profitemur, pertinet ad medicinam magicam primi ordinis, seu pars sapientiæ & pharmaceuticæ nobilissima.

6. Dum Riolanus dæmonis inventum vocat artem, quæ essentias ex mistis, & speciem à materiã secernit, videtur omnis modestiæ & veritatis studium pedibus terere, & in iracundiæ sinum deponere. Paracelsum gloriari, se chimiã à malo spiritu didicisse, calumnia est. Non destruit naturam chemicus, odio divinatorum operum, sed sanctum habet propositum, ex amplissimo mundi campo, cum reverentiã petere operi suo materiam, in quã investigare cana majestatis divinæ, & non foris tantum, sed etiam intus naturæ arcana cognoscat. Singularis rei integritas destruitur isto opere, non τὸ κατὰ τὴν καὶ εἶδος. Nec solum chemicus occultam Dei sapientiã in naturæ penetralibus contemplatur, verum etiam, ut opera sua & medicamenta saluti proximi velificentur, omnem movet lapidem.

Ad pagina 17mæ lineam ultimam.

Preparatio
medicamentorum
consideratur
tripliciter

36.

UT quælibet, ita etiam chimica medicamentorum præparatio consideratur tripliciter: 1. secundum modum miscendi, qui consistit ἐν ἐγχειρήσει, ἢ Δευθυμῇ τῶν χειρῶν, in dextrã manuum applicatione, ignisque regimine, usuque & observatione attentã comparatur, & hæc spectat ad medicum, cum pharmaco-

ποιῖ

proci munus exercet. 2. Secundum modum **COMPONENDI**,
 quæ in methodo consistit, iusto simplicium delectu, aptaque
 proportione ad invicem. 3. Secundum justam usurpationem.
 Primæ & secundæ præparationis mentionem facit *Galenus*, de
 antidotis libro 1. cap. 2 & priorem facilem, posteriorem apprehensu
 difficilem esse docet. Τὴν σκευασίαν τῶν ἀνιδότων, inquit,
 κἀν ἀπαξ ἢς ἢδὲ δευτέρως ἀνθρώποις, οὐκόλως μαθήσεται. Τῶν δὲ
 ἐμβαλλομένων φαρμάκων τὴν μάθωσιν, οὐχ ἀπαξ ἢ δις ἢ τρις,
 ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἐωρεῖσθαι δεῖται, κἀν ἀκριβῶς ὑπὸ ἡν
 δεικνύνται τε ἀμα καὶ λόγῳ, διδασκόνται ὁποῖον, ὅτι τὸ ἀριστον,
 ἐκμάθοι. At artem antidotos consociendi, si quis acuto vir ingenio, vel
 semel tantum inspexerit, facile discet: ut verò eorum, quæ imponuntur,
 notitiam consequamur, non semel, bisve, aut ter, sed sæpius admodum
 sigillatim quæque observasse necessum est, etiamsi quis attentius ab ali-
 quo commonstrante ac verbis docente, quæ sint optima, didicerit.

Experientiam necessariam esse confirmat etiam *Galenus* de
 compos. medic. per genera lib. 4. cap. 5. ὡσαύτε, inquit, ἀνδρὸς λογικῆς
 μεθόδῳ συνθεῖναι φάρμακον ἀδύνατόν ἐστιν, ἕτως ἀνδρὸς πείρας,
 εἶχ οἷόν τε γινῶναι βεβαίως τε καὶ ἀκριβῶς τὴν δύναμιν. Sicut citra
 naturalem methodum medicamentum componere, ita vim illorum certè
 & accuratè cognoscere sine experientia, nemo potest.

Chimia, secundum **PRIMUM**, miscendi modum scilicet,
 considerata, comprehensu est facilis: secundum **ALTERUM**
 componendi scilicet, qui virium exactâ notitiâ nititur, modum
 longius temporis requirit spacium, non enim nisi experientiâ
 comparari potest. **TERTIUS UTENDI MODUS**, & legitima appli-
 catio etiam difficilis est. Non enim tantum præceptis nititur,
 sed etiam experimentalis observatione, vel ἀποπικῆ, vel ἰσορρομῆ
 eorum, quæ frequenter eodem modo habere quis recordatur.

In chimia quæ traduntur, sunt vel ἀρεθραματικά, καὶ ἐποπλι-
 κὰ δόγματα, vel ἐξωτερικά, ἐγκύκλια, ἐκδεδομένα, καὶ ἐκ Φορο-
 τῶς ἐξω κηρύγματα.

Ἀρεθραματικά sunt de arcanis nobilibus, subtilibus, in-
 signibus, cujus notæ sunt, quæ nonnunquam planè σιωπῶσαι,
 silentio involuntur, nonnunquam quidem eduntur, sed tamen
 non eduntur, i. e. σωφιστικῶς ἀδumbratim obscuris ænigma-
 tum velis ita obnubilantur, ut non intelligantur. Communi-

cantur auribus & oculis solum τῶν μνημένων ἢ μυστῶν, *initiatorum & prolytarum*, qui jam dudum expectârunt, & τῆς σκληρωγῶν, καὶ τῆς χαμδονίας, *severe disciplina & humicubationis multa* observarunt instituta, quorumque ingenium, eruditionisque elementa & in discendo studium, laborque explorata, & quidem sæpè sub juratâ silentii fide, solum communicantur, πρὸς τὸ μὴ ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια, ἃ μὲν ἔ, θέμις τοῖς ἀμυήτοις ἰσορεῖν καὶ μέρεσθαι, *ne profemnt palâm arcana, quæ artis ignavis communicare nefas.*

2. Εξῆσι-
εικά.

Ἐξωτερικὰ publicantur, καὶ τὰς ἐν κοινῷ λεγομένους καὶ πολλοῖς περιλήξιμους λόγους, & *processus* complectuntur vulgo notos.

Applicatio.

Ad posterioris classis traditiones brevius, ad primæ, quæ ad ἐποπείαν referuntur chemicam secretam, longius temporis requiritur spacium, & cum variis artis iisque probatæ fidei proceribus conversatio.

Circumspe-
sione hic
opus. Fi-
dendum,
sed cui di-
dendum.

Circumspectus hîc tamen sit oportet, tum ὁ μὲν μαθηματικός εἰσωγμένος, καὶ ὁ πεπαιδευμένος ἀκασματικός, *in primis* qui versatur tyrociniis, & qui jam ad μύησιν καὶ ἐποπείαν admissus fuit. Sæpe speciosa fallaci & lucripetâ animo promittuntur, ad eaque cæca mentis cupiditas obstupescit, quæ tamen lubrica sunt & incerta, magisque verisimilia, quàm vera. Paracelsici, *inquit Libavius* dedicatione prefixâ *syntagmati*, odio habent lucem, quia ὑπουλόν ἢ alunt, & versutias fraudesque coquunt. Si quid communicant, simul Hippocraticum silentium injungunt, commendantes eâ sanctitate mendacia, quâ divinæ scripturæ oracula impollutissima. &c.

Ad pag. 125.

CAPUT

Aqua herbarum.

Rherbas acetosæ, agentis, betonica, cicborii &c. *cum toto*. Consecindantur, contundantur, in mortario majori. Stent per aliquot ὄρ in digestionem, admisto modico Θ & ♀, vel Weydasche und Potasche communi idiomate dicto. Post, adfusâ aquâ fontanâ per vesicam & XX destillentur, vel cupreum stanno intus obductum, vel stanneum planè. Liquor exstillatus excipiatur commodo receptaculo. VIRE

VIRES congeneres simplicibus, jecori, capiti proficua. *Vires.*

DOSIS variatur *Dosis.*

UTENDI MODUS prout varius. Exhibetur per se cochlearis quantitate. Adulterino insectæ colore, vel tornâ ☉, vel oleis aut rosis, spiritu ☿, ☽, ☉ acidulatæ vel guttatim, vel ad ʒij. ʒiij. ʒl. cerevisiæ, vel vino permixtæ cum emolumento exhibetur. *Utendi modus.*

Ad pag. 286.

CAPUT

Singularem salium cineritiorum affectionem

& cum oleis adfinitatem proponit.

Admiranda verè est hæc & neutiquam imaginaria: ab causa profundo latet in puteo. Oculorum fide confirmatur, salia misceri oleis, & solvere eadem. Sal ♀ noviter calcinatum miscetur oleo terebinthinæ, abietis, & leni digestionem faceffunt in liquorem rubinescentem, mox in atrorubeum. ☉. ♀. per deliquium vel aquâ fontanâ in lixivium redactum solâ coctione solvit ☿, & rubram extrâ vertitur tincturam, cujus atomi acidis spiritibus præcipitantur in lacteum pulverem. Lixivium calcis vivæ in vulgaris saponis coactione miscetur cum sebaceis: sal cornu cervi volatile miscetur cum oleo & spiritu.

CAUSA AEDITA. Infallibilis est menstruorum fatalis ad solvendas res proportio, detecta & delineata *libro 1. cap. 14.* Quæ fit ergò, quod salvâ regulâ ab omnibus receptâ, salina solvantur in oleosis, & oleosa recipiantur in familiam salium?

Polemannus, libro de ☿ philosophorum censet: olea, intensioris ignis interventu, dum incinerantur vegetabilia, mutari in salia alcalia. Hæc mutatio civitate donari potest, donec clarior lux adfulgeat.

Ad pag. 325.

deleantur linea nona, decima, 11. 12.

℞. ☉ ♀ optimi sicci q. v. *Spirit. ☽ q. f.*
 Solutione factâ, stent in leni calore. Decantetur liquor. Exhalat phlegma, & in frigido concreffunt crystalli. Eximantur hi & in chartâ expandantur. Super fornacem calidam, vel patellam ferream siccentur leniter, & pellucidi in vitro servantur, in frigido humido, non amplius resolubiles. *Ins.*

IN NOMINE JESU!

INDEX RERUM ET VERBORUM,

recepto literarum alphabeticarum ordine
& more digestus.

A.			
A Blutio quid	81	Aqua anodyna	377
Aceti usus modicus nulli nocet	142	aperiens Penoti	170
Acrimonia unde	140	ceraforum nigrorum	127
Acidum ☿ aluminatum	289	chrysulca seu ☿.	167
aronium	290	cinamomi spiritiuosa	127
cinamomeum	ibid.	fl. lil. convall.	127
rubrum	289	gehennæ seu ☿.	166
Acor Helmontianus	5	Herculea	157
Adamus fuit chimix peritus	7.24	hirundinum	115
Aer chemicum est instrumentum	109	picarum simpl. & comp.	155
Alcahest quid, ejus origo	299	acida	157
lapidum	304	rosarum per ascensum	125
metallicum	302	per descensum	126
vegetabile	301	vitalis cordialis micro-	
Alchimix transmut. fructus	26	cosmica	128
Alcool quid, vox & ratio	279	vitæ tutelaris	187
Alichiro, stomachicum	237	analepticæ non nutriūt	129
Amalgamatio quid	86	apoplecticæ compositæ	142
Amoletum quid	410	cephalicæ	ibid.
Amoleta composita chimica	435	destillatæ purgantes	131
Antifebrile Crollii	379	epilepticæ	142
Antiheticum Poterii	378	hepaticæ, scorbuticæ	144
Antimonium diaphoreticum	377	splenicæ	ibid.
ejus hepar	397	Arcanum duplicatū Minsichti	310
regulus	338	rad. hellebor. Petr. Fa-	
		bri	252
		Astrum est nomen æquivocū	409
		serpentum	ibid.
		Aurum	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Aurum fulminans	338	Bezoardica mineralia compos.	
ejus scopetans vis	340	ex electricis c. ϕ to	ibid.
in homine generari ne-		Butyrum δ ii & γ ti glaciale	167
quit	427	margaritarum	350
Auripigmenti rubinus	360	δ ni	343
B.		C.	
Balsamum quid	268	Cæmentum	87
angelic.	271	Calcinati	85.88
antilimicum	273	C.C.	152
apoplecticū comp.	272	Δ apertō	380
antipestilentiale	147	slicum	ibid.
cinamomi	271	Calx cochlearum antifebrilis	370
citri	ibid.	Ceratio quid	81
panchrestum	273	Ceræ butyrum	189
polychrestum	ibid.	chimicæ	416
stomachale	ibid.	Characteres vilipenduntur	412
ϕ ris	222	Chersa radice bistortæ	355
comp.internū	223	Chersæ origo	ibid.
aliud internū	222	Chimia est ars	26
externū	223	contemptum parit	2
rosarum	271	medicinæ ministra	29
salviæ	ibid.	pars	28
succini	ibid.	minatur paupertatem	2
Balsama destillata	146	nondum perfecta	9
ϕ rata	224	particularis	24
Balsami colores	270	universalis	ibid.
corpus	269	utitur metallicis	3
ingredientiæ	ibid.	Chimiam addiscēdi methodus	18
Bezahar undè dicatur	368	tempus	17
Bezoardicū minerale	369	propalavit Paracelsus	8
simplex	ibid.	Chimiæ causæ effic. animatæ	103
comp. ϕ are	370	inanimatæ	114
Dare	371	Chimicæ definitio	26
δ iale	ibid.	etymologia	19
Bezoardicum minerale δ iat. Jo-		finis externus	36
viale	372	internus	33
		nobi-	

INDEX

Chimix nobilitas	I	riana	337
objectum sunt corpora		Cortosio humida, immerfiva	86
mista	36	ficca immerfiva	87
origo Deus est	7	vaporofa	85
ofores	2	Crocus ♂tis	394.385
propagatores	8	metallorum	397
fecta, feu hærefes	16	D.	
Chimici promptitudo auxiliãdi	12	Deliquium quid	80
requifita	9	Dens aureus in homine est non	
Chimicus arcana divulgare non		ens	427
tenetur	12	Destillatio quid, quotuplex	77
autoritate polleat	11	artificialis duplex	7.78
naturæ arcana difqui-		veteribus fuit nota	ib.
rit	3	per defcenfum	79
verus non ftudet trans-		Diaromaticum effentiale	213
mutatorix arti ibid.		Διαχειρις est principalis chimix	
Chimicorum libri Vulcano con-		pars	76
fecrati	2	Digestio quid	82
Chryfopœix difficultas	433	Diffolutio	76
Chryfopœia non est pars medi-		E.	
cinæ	437	Ecclefiafticis chimica præparare	
Chylifma catholicum & hola-		atque vendere non licet	15
gogum	253	Elæofacch. antihypochondr.	277
Cineres vegetabiles	381	cochlearix	275
Cinnabaris ♂ii	363	componendi mod.	274
vulgaris	ibid.	compof. c. succis	275
Circulatio quid	81	polychreflũ	276
Clyffi quid	173	♂tiale fpleneticum	ib.
Coagulatio quid & quotuplex	89	ftomachale	275
falium mineral.	385	Elæofacchari encomium	274
Cohobatio quid	82	Electrum quid	400
Columba alba	168	majus	403
Combuffio quid	88	minus ex ♂io crudo	401
Commiffio quid	87	ex regulo ♂ii	ibid.
Converfio ♂ in ♀ est non ens	437	ex «.	ibid.
Cornu cervi præparatio Zwelfe-		Dare febrifug.	402
		Eli-	

REPERUM ET VERBORUM.

Elixiris etymologia	228	Essentia lap. ☉. fluviatil.	212
Elixir: antihypochondriacum	238	nephritici	225
antiscorbuticum	ibid.	ligni febrifugi	207
camphoræ Hartmanni	230	sancti gummosi	208
cephalicum	ibid.	liliorum convallium	201
citri cordiale	232	Dna	215
hepaticum	238	moschi & ambræ	213
juniperinum	206	mumiæ Ægyptiacæ	212
nephritic. lithontriptic.	239	mollis oii	220
pectorale asthmaticum	231	Stis	216
pestilentielle. Paracelsi	240	♂ aperiens nigra	ibid.
proprietas	233	♂ alia c. succo acetos.	217
antiscorbuticum	236	c. succ. pomor. ibid.	
correct. D. Schonii	235	♂ aperiens ♀ risata	218
c. essent. absinth.	236	nasturtii Indici	200
Helmont. album	234	rad. præoniæ	206
purgans	237	satyrii	ibid.
spleneticum	238	scorzoner.	ibid.
uterinum	239	rhabarbari	211
Essentia absinthii	201	rorellæ	204
composita	202	silicum	226
aloës	211	☉ is	214
baccar. juniperi	205	Alcahestina	215
calendulæ	200	succini	221
calthæ palustris	ibid.	tamarindorum	211
chelidonæ	ibid.	♀ ri antiarthritica	219
cosmetica benzoina	208	composita	ibid.
coralliorum	228	simplex	209
fl. anagallidis	200	Exsiccatio quid	77
composita	204	Extractio quid	83
fl. & fol. centaur. min.	203	Extracti descriptio	241
fl. croci	201	Extractum absinthii	242
fol. senæ	211	aloës	251
fructuum alkekengi	205	cathol. & holagogum	253
gialapii	211	colocynthidos	251
hyperici	200	fl. croci orientalis	242

I N D E X

Extractum helleberi	252	Gelatina C. C. vel alci simpl. ibid.	
opii simplex	243	comp.	278
compositum	245	H.	
rad. acori veri	243	Hermeti falso adscribitur chimia	
angelicæ	ibid.	inventio	7
tormentillæ	ibid.	Homunculus chimicè factus, est	
zedoariæ	ibid.	non ens	426
F.		Hypothesis prima Paracelsicorū	
Febrifugum Riverium quarta-		de principiis chemicis	38
narium	373	Hypothesis prima impugnatur	48
Fecis nomen ambiguum	352	2da de analogia ma-	
Fecula ari	353	cro & microcephali	61
bryoniæ	354	tertia de curatione	
Fermentatio ejusque requisita	82	per similia	72
Filtratio quid	80	I.	
Fixatio quid	90	Ignis est principium externum	
salis volatil. C. C.	152	operationum chemicorum	99
Flos est vox æquivoca	355	Ignis differentia ratione furno-	
Flores ♂ simplices	356	rum	106
compositi.	ibid.	regimen	107
auripigmenti	360	gradus	ibid.
♁ simplices.	357	Imbibitio quid	81
comp. c. colcothar.	ibid.	Incineratio	88
comp. c. aloë, myrrh.	359	Instrumenta manualia	114
Fortuna medici	14	L.	
Fœminæ chemicis operationibus		Laboratorium requiritur ad chi-	
fese non immisceant	16	miam	115
Furni structura	116	Lapis corrosivus	380
Furnus quid	ibid.	philosophicus	22
quotuplex	117	prunellæ	380
G.		saluris medicamentosus	381
Galenus artem totam non tra-		Laudanum undè dicatur	245
didit	5	opiatum	ibid.
Gallina aurea est non ens	427	Laudani opiatum ençomia	246
Generatio chimica	93	& opiatorū vires & cau-	
Gelatina cranii humani	277	sæ examinantur	248
		Lau-	

RERUM ET VERBORUM.

Laudanum opiatum quando	Magisterium perlar. butyrac.	347
usurpandum	per evapor.	349
Liquefactio quid, quotuplex	petroselini	319
Luta aquatica	pisolithi lithonript.	352
chimica, parandi modus ib.	salinum fraxini	323
Luti antiquitas	juniperi	ibid.
Lutum	menthæ crispæ	ibid.
	portulacæ marin.	ib.
	farmentorū vitis	ib.
Macro- & microcosmi analogia	salis absinthii	⊕lat. 322
non facit ad cognitionem &	cichorii	⊕lat. ibid.
curationem morborum	69	
Magisterii <i>ερωσυψα</i>	Ḥni per evaporat.	343
Magisterium anodynum	præcipitat.	345
C. calcis	scaḡonii comp. rosac.	338
C. C. crudi	santal.	334
C. C.	simplex	330
corallor. per præcipit.	sperniolæ Zwelferian.	322
per evapor.	♀ri ⊕l. Ⓞare & Ḍnare	327
rosat. & præoniat.	♀ri ⊕latum	323
Minfichti	Magisteria vegetabilium varia	320
cranii humani	Manna vomitoria	⊕li 317
cremoris thermar. Caro-	Ḍtis crocus	324
linarum	Medicamentorum compositio	
cosmeticum è marcasita	competit medico	30
Ḥ.	Medicina prioribus seculis im-	
Gialapii	perfecta	5
gomme gotte	universalis est non ens	
gomm. gott. santalinū		22. 432
gom. ghittajemu rosat. ib.	Menstruorum varietas	112
lacteum extemporan.	Menstruum ad essentias	203
lactis Ḥris	ad extracta	24E
Ḍnæ	ad extractum opii	244
Ḍ aperiens	est instrumentū chim.	110
Ḍ ⊕latum	quotuplex	112
ocul. Ḍ. per evaporat.	♀ Ḍii est non ens	432
præcipitat. ib.	coagulatus super Ḥ sumḡ	384
	♀ colo-	

‡ coloratio	384	N:	
fixatus	382	Ⓢ anodynum	377
ex sanguine animalium est non		minerale	309
ens	425	Ⓢlat.	310
ex vegetabilibus est non ens ib..		Ⓢlatum Gortorpiense	377
Stis est non ens	428	Non entia chimica	419. & seqq.
‡ni est non ens.	429	O.	
præcipitatus emeticus:	375	Objecta chimix sunt vegetabilia,	
vitæ	373	mineralia, animalia.	37
‡tus albus vulgaris:	366	Οἰέλαιον parandi modus.	183
subruber, Azoth dictus	367	Οἰέλαιον,	184
rubeus	366	Οἰέλαιον duplex natura:	186
ruber compositus.	367	rectificatio	184
‡tus antiepilepticus	362	Olea ex feminibus:	177
antihydropicus.	ibid.	in mineralium nomine talia,	
cephalicus:	ibid.	non re	192
dulcis	361	præparandi modus:	175
‡naris	362	quotuplicia:	174
purgans:	361	refinarum	181
vulgaris	360	Olei C. C. rectificatio.	152
Mistura antiapoplectica:	254	nomen æquivocum.	174
asthmatica:	256	‡ri vini rectificatio.	188
antidinica:	255	Oleum absinthii:	175
antiepileptica:	ibid.	ammoniaci:	183
antiparalytica:	ibid.	‡ & ‡ti glaciale:	167
antisceleratica:	257	aurantiorum:	178
contra calculum:	ibid.	bacc. juniperi:	ibid.
cordis infirmit.	256	lauri	ibid.
pestem	257	sambucii	ibid.
tussim	256	butyri:	190
diaphoretica simplex	254	camphoræ:	182
ophthalmica:	255	caryophyllorum:	179
quid	254	cerebri humani:	198
stomachalis:	257	cinamomi:	179
fudorifera catholica	258	cochleariæ:	176
Misturæ compositæ:	254	cochlearū alb. & nigr.	191
		Oleum:	

RERUM ET VERBORUM.

Oleum cordis humani	190	Operationum chemicarum tabula	76
C.C.	ibid.	Operationum chemicarum manualia	
corticum citri	178	instrumenta	114
fl. chaniæ meli.	176	Operationum chemicarum effectus	
lavendul.	ibid.	seu species chemicæ	122. 123
rosarum	177	Opium parandi modus	243
gummi ammoniaci	183	P.	
galbani	ibid.	Panaceæ non entia	22
hepatis humani	190	Panac. duplicata Schröderi	310
hirundinum	ibid.	Penotus pauperiem patitur	2
laterinum	183	Præcipitationis materia	91
lignorum: sancti, corylini,		instrumentum	ib.
sc. Heraclini Rulandi-		fundamentum	ib.
num, ebeni, querni, bu-		Præcipitatio συγγεσιως species	
xi, rhodii	180		90
macis	179	quotuplex	91
nucis moschatæ	ibid.	Præparatio oleorum	174
pinguetudinis humanæ	189	Principia chimica actu inexisten-	
saponis Veneti	183	tia	39. 40. 41. 42. 43. &c.
succini	191	Pseudochemici sunt auriperdæ	2
terebinthinæ	181	Pseudochemicus fit mendicus	ib.
Utri vini	188	Pugna inter spiritus fixos & vo-	
vini	184	látiles.	324
compositum	187	Pulvis Algarothi	373
Operationes chimicæ sunt magis		polychrestus	334
artificiales, quam natura-		Purificatio	77
les	98	Putrefactio quid	82
Operationes chimicæ magis sunt		vocatur in dubium	100
generationes	97		
Operationes chimicæ sunt mu-		Quintæ essentiæ sunt non entia:	
tationes	93	chimica:	420
Operationes chimicæ magis sunt		R.	
violentiæ, quam secundum		Radix aurea Zehneri	367
naturam	101	Rectificatio quid	79
Operationum chemicarum in-		salis C.C.	152
strumenta inanimata	105	Reductio chimica est varia	29
		Re-	

Reductio quid	92	Salia essentialia vegetabilia pa-	
Regulus ðii	398	randi modus	286
Resina scammonii simplex	330	vegetabilium elementaria	281
Resuscitatio plantæ ex cineribus		fixa	ibid.
est non ens chemicum	422	volatilia	ibid.
ροδέλαιον	177	vegetabilium cineritia com-	
Rosa vitæ mineralis	375	posita	297
S.		essentialia composita	ibid.
Sal absinthii	291	Salium vegetabilium essentiali-	
alkahestinum quid	299	um præparatio	290
corallorû parandi modus	349	Salium vegetabilium cineritio-	
C.C.	151.312	rum formæ an integræ ma-	
♁. fluviatiliun	313	neant, quaritur	282
metallorum est non ens	431	Satyrii sanguis Paracelsi	206
⊕ compositum febrile	304	Scammonium lactescens	331
essentiale diaphoretic.	308	♁rat.	334
per calcin. c. ♁	306	Serum lactis alterans	130
per solutionē	305	Solutio per aquas fortes	86
sanguinis cervini volatile	311	Spiritus absinthii	132
Saturni	343	aceti vini	139
♁ tres parandi modi	293	ἀνθρακίς	145
♁ essentiale	287	ardens ex floribus	136
♁ foliatum per filtrat.	295	ardens hni	158
nitratum	304.298	est non ens ib.	
viperarum	313	carminativus	145
⊕ vomitivum	317	caryophyllorum	139
urinæ volatile	312	ceraforum	138
Salia an purgandi vires habe-		cinamomi	139
ant	284	cochleariæ	133
cineritia an ejusdem sint in-		compositi destillati	142
dolis	285	cordialis balsamicus	147
cineritia & succulenta quæ		cordis cervi compos.	153
sint præstantiora	283	C.C.	151
cineritia vegetabilium	281	rectificatus	152
composita vegetabilium &		tenellorum	253
mineralium mista	298	è baccis & fructibus	137
		Spi-	

RERUM ET VERBORUM:

Spiritus epilepticus	143	Spiritus ☿ri simplex	149
fructuum carnosorū	138	compositus colco-	
Glauberianus ex ⊖ &		thar.	150
⊕lo,	170	Paracels. comp. ib.	
hepaticus	144	☿. & * compositus	171
hepatis humani	154	theriacalis camphoratus	146
hirundinum acidus	156	typharum	153
compof. 155		vegetabil. balsamici	146
simplex	154	vini & aceti non unô fe	
lignorum: corylini	139	habent modô	140
guajaci	ibid.	vini camphor. Hartm.	232
querni	ibid.	comp. cephalicus	189
magnanimitatis	157	lumbricatus.	157
mellis	256	⊕ seu ♀ simplex	158
⊕.	160	⊕ ex ejusd. crystallis	ib.
⊕ comp. anticolicus	165	⊕ li antiepilepticus	171
antifebrilis	ibid.	⊕ li coagul. absinthiacus	322
antipleuriticus	ibid.	cichoraceus	
dulcis	ibid.	ibid.	
⊕ & ⊖ compositus	166	⊕ li comp. gummosus	167
⊕ & * comp. caustic.	167	philosoph.	169
⊕ & ⊕ li compositus	166	alius	170
panis	136	⊕ li correctus	165
rad. angelica	134	gummosus ex ele-	
fatyrri	135	ctris	169
zedoariae	134	lithonripticus	171
roris majalis	137	♂ & ♀	164
rosarum	133	roridus	161
salis	159	simplex regenera-	
balsamici coag.	323	tus	164
*.	160	vires & encomia	162
salis fixi vegetabiliū	148	vulgaris	161
scorbuticus	144	urinæ per putrefact.	154
secundinae humanae	155	Sublimatio quid	77
feminum calidorum	136		Sub-
☿ris simpl. & comp.	172		

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Subtiliatio	77	ex ſcoriis .ib.
auratum ðii	387	ex lo ðtis 219
præparandi modi		♂ adſtringens .ibid.
processus Polemanni	388 390	mollis ðii 220
processus Helianus	ibid.	rad. rhabarb. 196
metallorum eſt non ens	431	faxifragæ albæ .ibid.
mineræ ðii	391	Aris 222
Platum	392	♀ ri compoſita 210
Pli anodynum	ibid.	ſimplex 209
Sulfura mineralia & metallica	382	Tincturæ ex floribus claſſes 193
σὺλφουρίσ quid	89	Tincturæ atræ alia 225
T.		Transmutatio metallorum in & $\mathcal{D}$ eſt non ens 432
♀. cremor	287	Tubalcainus habetur chemicus 7
crystalli	289	U.
♀rus latus malè audit	326	Vaſa varia requiruntur ad chimi- miam 119
Terra eſt instrumentum chimi- cum	110	Vaſa eorum ſigilla 121
Terra ſancta Rulandina	376	Vegetabilia non carent noxâ 4 non omne præſtant 3
♀ foliata	295	 ♂ & ♀ factitium 315
Tincturæ vox ambigua	193	♀ parandi modus .ibid.
Tinctura abſinthii	195	Vitrorum ſciſſura 120
baccarum juniperi	197	Vitrum ðii 404
corallorum	226	cenſura 406
comp. alexipharm.	198	correctio 407
corticum pæoniæ	197	¶ ni 408
ſi. papav. erratici	194	vires 405
florum compoſitæ	195	Vitrificatio quid
herbæ paradisi	197	Unguentum ſympathicum Para- celli 417
ligni ſantali	ibid.	X.
ðtis aperiens nigra	216	Xenexon Paracelli & recent. 414
alia	217	Z.
Tinctura ♂ aper. ex limat. & *.	218	Zwelferi præparatio C. C. 307

FINIS.

